Themistius

Libri paraphraseos Themistij: Peripatetici acutissimi.
In Posteriora Aristotelis.
In Physica.
In Libros de anima.
In Cōmentarios de memoria et reminiscentia.
De somno et vigilia.
De insomnijs.
De Diuinatione per somnium.
Interprete Hermolao Barbaro patritio Veneto. Positis in locis proprijs castigationibus quamplurimis: quas auctor idem post primam huius operis impressionem addidit. Adiectis preterea in hac nouissima impressione additionibus multis ab Excellentissimo quodam Philosopho: que Themistij obscuriora quedam loca apertissima reddunt.

✠

¶ Hermolai Barbari Patritij Veneti Zacharię equitis filij in Paraphrasin Themistij Peripatetici Pręfatio. Ad Sixtum. IIII. Pont. Maximum.

Qui tibi studiorum suorum opera nūcupant, Pontifex sūme Sixte quarte: alij id agunt: vt te vicissim sibi pmereantur: alij, vt fructum aliquē sentētię iudicij tui de se: alij, vt abs te tm̄ probentur: alij ob alias causas. Ego vero hęc tibi dedico: tum vt meam in te obseruātiam p̄sertimq; Zacharię patris: qui istic ad te pro Venetis agit legatus: agnoscas: tum vel maxime vt te pro fide eaq̄ a me tibi vt principi meo debetur: sūma instituti illius tui pręclari τ diuini cōmoneam: quod protinus q̄ creatus Pōtifex es flagrantissime amplexus videris adiuuandi prouehendiq; literas: quę p̄culdubio sine auctoritate τ diligentia doctissimi Principis aut interiturę penitus videbantur: aut ad pristinam barbariem redituræ. Nam τ ingenia vndiq; conduxisti: τ bibliothecam opulentissimam [illegible] publicasti. Nunc te obsecrant obtestanturq; bonę omnes artes: ne (quę tuę maxime occupationes sunt) negligentiuscule in posterum habeantur. Errant qui credunt grauius esse cum [illegible] hostibus: q̄ cum imperitis τ indisertis bellum. Intestinum hoc: τ intra parietes: ac perpetuum. Illud externum temporariumq;. In eo libertas: imperium: vita sub alea est. In hoc labes animi certa. Per illud desinas viuere vel vt pessime cedat. Per hoc viuas omnino: sed viuas nō homo. A barbaris, a feris, a vulgo, differimus: q̄ literas habemus: illi nō habēt. Cęteris vincimur. Tolle hoc discrimen: deteriores sumus q̄ ferę q̄ vulgus. Hoc tibi (quod cępisti) frequentandum identidem p̄mendumq; assidue propositum est. Nullę sint cogitationes tuę tam multę: tam arduę: quę curam tibi hanc aut excutiant aut offundant. Sub Nicolao Principe exerere se ac reuirescere studia ceperunt. Nisi tu (quod facis) facere perseueres: necesse est consenescant denuo atq; decedant. Igitur Themistium e familia Aristotelis elegantem Ph̄m: ad te in latinum sermonem conuerti: [illegible] (quę de natura est) latinis literis quanta modo legitur in scholis contineretur. Videbam nihil incultius: horridius: ineptius: q̄ partem istam literaturę haberi. Placuit periclitari in Themistio: an istęc quoq; propagationem τ lucem Romanę linguę reciperent.

Oppido q̄ laboratum mihi in hac interp̄tatione est: non tam q̄ nihil iuuari ab his auctoribus potui: qui Aristotelem cōmentati fęde ac barbare pridem sunt: q̄ q̄ ne ab illis quoq; q grece nostra latinam eloquentiam professi: grę̄ca eius Ph̄i commentaria transtulerunt. Horum pleriq; dum alienam inscitiam insectantur: suam prodidere. Adeo omnia ab his peruerse deprauateq; sunt perscripta: vt si quis interp̄tationes eorum cum illis veteribus conferat: quas rep̄hendunt: vel in aliqua Aristophanis libra aut Critolai appensas examinet: vtrę earum vergant internosci non possit. Percenserem sigillatim quęcūq; peccassent: nisi plura [illegible] essent errata q̄ verba. Alioquin non [illegible] atq; lacerandi ire studio: sed iuuandi bonas mentes hęc scribimus. Magnam incomparabilemq; iacturam nō pridem fecimus Pōtifex maxime in Theodoro Gaza: qui vir grecos latinosq; omnes in hoc munere scribēdi interp̄tandiq; superauit. Is si diutius vixisset: linguam latinam hac quoq; parte locupletasset. Quod τ fecit in libris illis absolutissimis de animalibus Aristotelis: τ Theophrasti de stirpibus. Hic vnus mihi certare cum vetustate ipsa visus est: hunc mihi quem colerem quem imitarer proposui: ab huius scriptis adiutum me τ fateor τ prędico: hunc ego non magnopere incuriosius legi: q̄ M. Tullium, Plinium, Columellam, Varronem, Senecam, Apuleiumq; ceterosq;: quos in hoc genere cōmentandi diligenter euoluere necessarium est. Ne ille quoq; minimus labor noster fuit: q̄ in his libris vertendis: nō mō non expressimus verbum e verbo: quod interpretes indisertos solere Cicero meminit: sed libere τ translationib⁹ τ figuris τ tropis vsi sumus ad morem Romanum sensibus stantibus. Lusimus arbitratu nostro: sed sententiam integram dedimus auctori. Tātū vero abest vt aliquid p̄termiserimus dissimulauerimusue: vt illud periculum sit: ne q̄ eruditioni impense studuimus addidisse aliqua potius q̄ detraxisse lectoribus videri possimus. In plenum nō tam latinum reddere Themistium q̄ certare cum eo volui. Hęc enim laus (vt ille ait) linguę latinę est: vt grecam p̄prietatem τ gratiam in transferendo aut ęquet: aut etiam antecellat. Hoc me non dico assecutum fuisse: sed crimē meum confiteor: laboraui plane hoc ambitu: sed an effecerim quod quęrebam: alij iudicent: ipse certe mea nec magnifacio nec probo. Sed quid te Princeps humanissime oratione longa detineo: finem faciam si quędam de Themistio dixero. Is Libanij sophistę τ Iuliani Cęsaris temporibus floruit. A quibusdam abbreuiator creditus Alexandri ex Aphrosiade est: sed falso. Nam τ ab eo dissentit haud timide: quom collibuit: τ ab ordine ac serie eius euariat. Pręterea ipsemet se paraphrasten Aristotelis facit. Est autem paraphrasis exercitamēti apud rhetoras genus. Ea finit a grecis hoc modo: vt sit quę narrationi proportione respondeat: aut sic in qua vertimus aliorum scripta. Non in alia quę humiliora grandiorane sint: vt a metaphrasi differat: sed in paria sensu modo seruato: quod τ Fabius duob⁹ locis sic explicat. Tum mutatis verbis interp̄tari. Tum paraphrasi audacius vertere: qua τ breuiare quędam τ exornare saluo modo sensu dimittitur: quod opus consumatis professoribus difficile: qui cōmode tractauerint: cuicunq; discendo sufficient. Alio item loco. Sed τ ipsis inquit sentētijs addicere licet oratoriū robur: τ omissa supplere: τ effusa substringere. Neq; ego paraphrasin esse interpretationem tm̄ volo: sed circa eosdem sensus certamen atq; ęmulationem. Dictus est τ a quibusdam ecphrastes. Est autē ecphrasis mera puraq; enarratio. Quod ergo diximus inter initia doctissime Pontifex susceptum abs te patrocinium literarum ne deseras: cum dico literas: ph̄iam intelligo: q̄ coniūcta cū eloquētia sit. In te eruditio sūma: τ sūma fortuna. Facile sperare possumus tēporib⁹ tuis futurum: vt recta studia volēte te (nā potes nec alius pōt) ad dignitatē pristinā reuocent. Vale Venetijs, M.CCCCLXXX.

¶ Index operum Themistij. et primo in Libros posteriorum. deinde in Libros de anima/postea in de memoria et reminiscẽtia: ac etiam de somno et vigilia/ et in Libellum de isomnijs. Itẽq; in de diuinatiõe per somnia.

¶ Tabula Secundi Libri.

Tabula in Libros Themistij de anima.

Tabula Secundi Libri.

Tabula Tertij Libri.

FINIS.

¶ Tabula in libros Themistij de memoria ꝛ reminiscentia.

¶ Tabula Secundi Libri.

¶ Tabula in Libellum de somno ꝛ vigilia.

FINIS.

Tabula in Libellum de insomnijs.

Tabula in Libellum de diuinatione per somnium.

FINIS.

¶ Themistij Euphradę Peripatetici nobilissimi: paraphrasis in Posteriora analytica Aristotelis: interprete Hermolao Barbaro Patritio Veneto Viro Clarissimo.

FActurum me superfluo iuxta pambitioseq; sentio: si Aristotelicarum cōmētationū: post tales tātosq; auctores interpretationem iustā aggrediar: presertim quō haud temere multa inueniam: quę illi perinde non dixerint: alioquin: vt omissa pauca sarciam: tñ laboris a capite retexere: simile feceris: ac si Phidię Mineruā reformare de integro velitis: vt aut amentū soleis: aut ansulas crepidis: aut ligulas basceis: aut qd aliud pauxillum: qd subsilet: reponas: quod si pretermissa morositate disputationis: summas rerum per confectaria collegero: hisq; limatā & cōpendiariam enarrationē adiunxero: breuitatēq; & seriem Phi ex summis viribus persecutus imitatusq; fuero: videbor vtique rem nec vulgatā neq; admodū inutilē noscentibus hęc parasse: qd genus explorate vtilitatis his erit: q aliquando libros Aristotelis legerint: vt quō propter prolixitatē explanationum repetere semper atq; adire illas non possint: habeāt saltem aliqd: quo se cōferentes: in memoriā facile reuocēt: quorum se repēs forte obliuio tenuisset. ¶ Hac igitur forma (qua dixi) primū institutionē: eam quę posteriorum analyticorum .i. resolutoriorum inscribitur: ingressi sumus exponere: qd quidē laboris nostri auspicium statim tibi dicauimus nūcupauimusq;: cū vt ad exquisitiorem doctrinā tibi aliqd operis vsusq; conferremus tum vel maxime: vt hoc quasi donario: admonitus esses amoris erga te nostri. ¶ Egdem in cōmētarijs his neq; dissimulatum iri opinor: neq; ignoratū: sicubi decessum de via est. Quō

Omnia fere Aristo. scripta sūt de cōposito caligine offusa.

enim pleraq; oia Aristotelis scripta: quasi de cōposito: caligine quadā offusa oppletaq; habeantur: illud potissimum opere hoc itelligitur: cū ob ipm genus locutiōis: qd (si alibi) maxime pręcisum hic presumq; est: tum ob capita: q nullo ordine visunt dispositaque: quobrē ab his q hęc cognoscent: impetrāda venia est: vti ne dānēt: siqua liberius exornauero ampliaueroq;. Nec enī totidem verbis exigi possunt

Paraphrasis modus.

obscura: aut siqua paulo audacius vertero commutaueroue: qd facere opus: vt capita rerū cōtinētius & cohibilius collocentur: quod si quędā quoq; breuiauero: causę sunt: quibus in eo coargui aut taxari nō possim. Nā quę tametsi artificiosas seorsum cōtēplationes habere possunt: nō multum tñ conducunt ad peritiam demōstrādi ineptissimus sim: si oratiōe longa circūloquar. Alioquin cui propositum sit: quę ad hoc negocium pertinent: non scrupulose & anxie sed leuiter & commode persequi.

¶ Antequā qd sciatur pnoscere aliqd oportere. Cap. I.

QUicūq; ad aliquā itellectualē doctrinā aut disciplinā accedūt: necesse est pncipia quędam nōnulla teneāt: per quę aliqd de his: quorum amplexuri sciam sunt: pnoscant. Nō enī oia accipere possumus a docēte. Sed aliqua sunt quę quasi suppetias ad discēdum: domo afferre opus: sine quibus frustra adimus in scholas feramus. Proinde docemur a geometra pūctum esse quoius nulla pars sit: sed anteq; doceremur: cōpertum habuimus: qd noie partis indicaretur. Arithmeticus mōstrat numerum imparem eē qui fm inęqlia diuidatur: sed nos qd eēt inęquale pciuimus. ¶ Nō solum aūt doctrinas disciplinasq; sed artes quoq; anticipatione ista cōsequimur. Discimus ędificare: sed nō anteq; qd lapides: qd intritū: quid maceries esset: nossemus. Discimus dēpilare pelles & sutoriā facere: sed tum demū quō: & qd eēt corium: & qd culter: & qd subula: perceptum nobis est. Eodē mō fabrica nauium: ex carpentaria: statuaria: textoria: postremo ois vtensiliū peritia: suis quęq; pręsumptionibus & aggressionibus cōdiscuntur.

¶ Maxime [a] vero rō hęc manifesta in eorum artibus est: quę sermocinales dicuntur: quales qui rhetores & dialectici pfitentur. Dialectici syllo agunt & iductiōe. Rhetores q & sophistę vocantur cōmētationibus & exemplis: in vtroq; genere necesse est quędā: aut singularia: aut assumptiones: aut similia cognosci: anteq; explorata cōclusio sit. ¶ Cęterū [b] nō mō qui ab alijs instituuntur: sed & q ipsi a se inueniunt: ex initijs quibusdam nō dubijs: ad id qd dubitatur quęrendū & demōstrandum mouentur. ¶ Quod si hęc vera sunt: necesse est oēm [c] rōnalem doctrinā disciplināq; ex notitia aliqua antecedēti & quasi pcurrēti cōtingere. ¶ Nec perturbent nos quę sensu percipiūtur: quippe quę nulla cognitio pcedat: quādoquidem hęc neq; per disciplinam: neq; per aliquam institutionem intellectualē noscuntur.

a Eo Themisthi. verba ἐστὶ τῶν διαλόγων τῆ διδασκόντων interpres² ē: q sermocinales trūnt: sed & alio forassis mō latine exprimi pt: qd Thę. velutis hē marie eo rō hęc manifesta in eorum artib² ē: quę vel vo. ē rōne vtuntur λόγος enī rōnē & significat: q² eo rōnis² vtunt ipsemet exponit. Dialectici syllogismo agunt &c.

b Hic videt Themisti² al iudet expōnī Philo. vt tum de iuctiōe: tñ de scia quam ab alio docemur: seperatim loquatur Ar. i hoc pn².

c Nō nisi intellectualem exposuerim id rationalem Thę. citiue recte qdē: q si dixerit: q rōcinatione & discursu constet. nā ea vis hē vt grecū illud verbum διανοητικὴ apō Ar.

¶ Duas esse pęnotiones vt sit & quid sit. Cap. II.

IN quibus itaq; pnoscere necesse est: in his duplr cōtingit pnoscere: aliqua enī quod sunt (siue vt sint) necessariū est psumere. Aliquorum qd nomē significet: opus pscire. Nam quęrentibus quobrem a magnete ferrū trahatur: pnoscendū est: ferrum a magnete trahi & motus pati solere. Quęrētes item: quidnā motus tēpus ue sit: exploratum habere debemus: cognitione quod sunt. In quibus vero id sciscitamur docemurq;: sint: nō sint. Vbi grā: sint nō sint: du: sit nō sit: puidentia: in his necesse est qd vocabulo indicetur pnoscere. Adeo scire rē eē impossibile est: nisi scierimus: qd eius rei noie designetur. Cōtra fieri pōt vt sciatur qdem: qd nomē rei significet: sed nesciatur an sit. Nemo enī est qui ignoret: qd Scillę: quid Hippocētauri appellatio: denotet: sed an sit dubitare et ignorari omnes videntur. ¶ Nec enim putandū est: idem esse significatum nois: & id quod sub hoc verbo quid sit rei esse intelligitur. Sed duo hęc interstitio insigni dissentiūt. Nam significata oium vocum etiā imperitissimis & vulgo sunt perspecta. Neq; enim vllum tā stupidū mancipium est mō eadem nobiscum lingua sit: qd audiens hoiem rogari: nequam adducat: aut arculam posci caligas afferat. Quid tamē illę res sint: & qd illis esse non nisi exercitatissimis facile traditu depromptuq; est.

¶ Conclusionē anteq; demonstrationes partim sciri partim nesciri. Cap. III.

EX his quę modo diximus patere inuicem potest inter cognoscere et discere nōnullam cōstitui differentiam oportere. Qui cogniturus aliquid est: pnosse aliquid debet. Qui condiscit pōt cōtingere vt nihil pęnoscat. Pręterea cognoscūtur quę prius quodā genere scieris. Discuntur sępenumero quę nescieris: sed simulatq; discūtur obiter & sciuntur: quoiusmodi sunt ea quę sub vniuersali aliquo: quoius notitiā ante habueris continentur. Nam qui scit omne triāgulum duobus rectis pares habere angulos interiores: nec sciat hoc triangulum

Apriora esse videtur hoc in loco greca Themi. verba ipse. n sic ait δῆλον ἐστιν ὅτι τὸ γνωρίζειν καὶ τὸ μανθάνειν μι

ϰρόν δ᾽ἰδι φέρῃ, ἔτγε τῶν μὲν προγινωσκομένων ἡ μάθησις καὶ γνωρίζει μὲν, ἃ πρότερον τὶς ἐπίςαται καὶ τοιγε ἔνια καὶ γνωρίζειν ἐςὶν εὐθὺς καὶ πρῶτον μανθάνοντα οἷον ὅσα, ⁊c. quorum hec vera est fidelis interpretatio: pro pma intercedere dictasset adiscere ⁊ cognoscere. siquidem disciplina cognita est q̄ precognoscuntur. ea ꝙ aliquo cognoscunt q̄ scunt prius: verum fieri potest vt quo nunc primum aliquid cognoscat. eaque dicerit prius quiuis modi sunt ea q̄ sub vni ⁊c.

esse: q̄ hac scęda delineatum sit: quom primum oculos
ad hoc triangulum coniecerit: statim vtiq̄ agnoscet ⁊ di
scet: nō tamē eodem modo agnoscet ⁊ discet. Sed discet
triangulū eē. Agnoscet duobus rectis pares habere. Nā
triangulum esse: nunc demum vidit: didicitq̄. Sed habe
re hoc duobus rectis pares: in illo vniuersali pridem co
gnouit. ¶ Quom eniꝫ cognitio designati huius triangu
li duo hęc requirat: ⁊ vt triāgulus eēt ⁊ vt duob⁹ rectis
ęquales habere intelligaꝫ. Primū, idest triangulum esse:
vsurpamus conspectu atq̄ ita discimus. Alterum, idest
duobus rectis ęquales habere syllogismo cōplectimur.
Quippe ad q̄ sensus aliquis non possint attingere sed
mens ⁊ demōstratio. Demonstratio autē citra cognitio
nem vlis non cōsistit. Quom eni omni triāgulo affectio
illa insit duobus rectis pares habere tris angulos: quo
niam hoc q̄ cernitur: est triāgulus: continuo duobus re
ctis pares habeat: necesse est. Proinde si descript⁹ in aba
co triāgulus occultaꝫ: partem fateberis nescire: hoc est an
hic duobus rectis pares angulos habeat. Quia nescias
vtrū vspiam triangulus sit: partem non fateberis q̄ de
illo in cōmuni ⁊ vniuersali noueris. ¶ Quapp captio
nes illę quę ab auctoribus suis senticosę cōtragosęq̄ ap
pellātur: pertimescēdę aut defugiendę nō sunt: sed his fi
denter cōferendus pes est. Nostin oēm binariū parem
eē: Annuēte hoc te: at hic (inquiūt) quē intra pugnū con
dimus: nec binariū nosti esse nec parem. Eo fieri vt can
dem rē scire ⁊ nescire dicaris. ¶ Sed postremū hoc cō
cedi potest: neq̄ absurdū est. Noui vlem affectionē bi
narij: an vo vlꝫ binarius sit: ignorare possum. Nō q̄ id
(q̄ scio) ignorem. Sed q̄ sciam quidem in vniuersum: sꝫ
sigillatim ignorem. Exēpli grā. scio oēm hominem aīal
esse: sed cū qui Sardis inambulet: neq̄ hoiem esse neq̄
animal scio. ¶ Nō eniꝫ eo modo diluēdum sophisma
est: quo multi conanꝫ qui negant se binariū scire parem
esse: sed fatenꝫ scire oēm quem binarium eē intelligant.
Solutio hęc periculosa ꝯtrouersaq̄ est. Nā illa procul
dubio nobis sciūtur quorum approbationem demōstra
tionēq̄ aut habemus aut accępimus. At accępimus nō
cum ista adiūctione. videlꝫ cum binarium esse parē: quē
nos binarium eē nouerimus: sed simplr absoluteq̄. Nā
demonstratiōes de omni binario ⁊ de omni triāgulo p
missae solent cōstitui. Et hercules (quātum mea fert opi
nio) nihil vetat: quin ea quę discimus: partim scire: ptim
ignorare possimus. Itē ex his partim pnosse: partim q̄
rere ⁊ scrutari ꝯtingat. ¶ Eadē ratione rō Platonis re
fellitur: quę posita est in illo libro qui ab eo inscribitur
Memnon. Ibi nitiꝫ ostēdere oēm inquisitionē impossi
bilem videri: argumento ꝙ necesse sit eum: qui ingrit id
inquirere q̄ nesciat: in quod si casu aliquo inciderit: of
fenderitue: non aiaduertat nec recognoscat id esse: quod
quęrebat: ꝙ si ois ingsitio gratia discendi suscipiꝫ: inqui
rere vo nemo possit nisi cognoscat: alterum duorum relinq
tur: aut nos nihil oīno disceremus: aut ea disceremus q̄ antea scie
bamus. Ita eniꝫ demum venire quē in cognitionem rei
aliquoius liceret: si intelligaꝫ ea res eē: quā q̄rebat. Quē
admodum ⁊ seruū fugitiuū: quoius nec formā nec idiria
aliqua: q̄bus habeat cognosci: detineas nūq̄ neq̄ inuesti
gare possis: neq̄ a fuga retrahere. Quem vo de facie co
gnoscas: ⁊ inquirere ⁊ inuenire facile sit. ¶ Huic rationi
vel cauillo potius videtur Plato manus dedisse. Nam
⁊ fatetur ea nos discere quę sciamus: atq̄ ᵃ hoc q̄ quis
videtur doceri: nihil aliud esse quam recordari ⁊ remini
scendo cognoscere. Nos vo differre ista plurimum dici
mus. Nam possunt addisci quę prorsus ignores. Cogno
scuntur quę ante cognoueris. Nec quicq̄ prohibet quo

Memnon Platonis.

ᵃ Them. to grece hoc in loco sic ait. καὶ τὸ μανθάνειν, οὐδὲν ἕτερον

minus is (qui discit) sciat ea quę discit: sed alio vtiq̄ atq̄
alio modo. Ut dictum prius est. Sicut nihil obstat: quin
ois doctrina disciplinaq̄ ex principijs q̄busdam cōfessis
⁊ compertis euadat. Quę ad id q̄ incōfessum incōper
tūq̄ est: pducāt. Ac p hęc docuimus an quęri ⁊ demon
strari aliq̄d possit. Nūc q̄d sit demōstratio psequēdū.

¶ Quid sit scire. ⁊ quid sit demonstratio. Cap. IIII.

VErbum scire bifariam dicitur: latius pressius. Latius quom oēm notitiā: qualiscūq̄ sit: siue de solis accidēti bus rei: siue alia ratiōe quę sita: sciam voca mus. Pressius quom eam illam tenere cre
dimus a qua res vt sit hꝫ ⁊ quę causa eē cognoscit. Nec
putamus id aliter eē posse ac sit. Hęc propria: hęc sim
plex ⁊ absoluta sciētia est. ¶ Indicium ꝙ oēs: qui aliquā
sciētiam profitenꝫ: cōditiones has aut habere se cogitāt:
aut vo iam habēt. ¶ Sūt ⁊ alij modi sciētię eius q̄ pro
pria est. Nam ⁊ definitionum notitię ⁊ sumptorum: quę ꝙ
prima sunt: demōstrari non possunt: sciētię appellātur.
Nec diffitendū est cognitionis hoc genus contineri sub
sciētia ppria vt species. ¶ Eam vo sciētiam qua de mō
agitur demonstrationem vocamus. ¶ Est eniꝫ demon
stratio syllogismus sciam pariēs. ¶ Porro si necesse est
in syllogismo ppōnes causas esse cōclusionis. Illi vo q̄
scire se arbitraꝫ conuenit vt causam rei cognoscat: nimi
rum vtrūq̄ in ppositionibus demōstrationis exigiꝫ: et
vt efficaciam habeant concludēdę conficiendęq̄ ratio
nis: ⁊ vt causam rei demōstrandę cōtineant. Nam q̄uis
causa cōclusionis huius: ignē hic ducurere: sit cinis pridie
relictus: non tamē causa rei dicēdus cinis est: quia cinis
igniū: causa esse nō potest: sed ignes cineris potius. At in
demōstratione vtrūq̄ reqritur: vt causa cōclusiōis cau
sa etiā rei sit: quę cōcludatur. ¶ Sed q̄a causa omnis ⁊
prior ⁊ potior effectu est: necesse est: ppositiones quoq̄
⁊ pprias ⁊ priores ⁊ potiores esse cōclusione. ¶ Et q̄m
scire cōtingit: quando credimus esse aliter non posse: q̄
sicicirco veras haberi ppositiones oportet. Si eniꝫ fal
sum aliquod cōtinerent: sequeretur sciētem opinari esse:
quę nō essent: veluti si ex falsis ppositionibus induceret
diametrum esse cōmensurabilē costę. ¶ Sed si omnis
doctrina ⁊ disciplina pnotione anticipationeq̄ paritur:
necesse est ⁊ in demonstratione hoc pbari. Hac de causa
oportet notiores eē ppositiones quā conclusionem con
cedi. Pręnosci vo has necesse est nō solum vno modo
idest cognitione: q̄d indicent nomina: sed etiā illo: cogni
tione ꝙ sint. Nam in hoc sita veritas est. ¶ Sed teste
mur breuiter: quę ppositionibus demōstrationis neces
saria diximus. Ea sunt hęc. Ut causę sint. Ut priores. Ut
potiores. Ut proprię. Ut verę. Ut notiores. Plane de
mōstratio omnis nō solum ex prioribus sed etiā ex pri
mis constat. Si eniꝫ sumpta demonstrari per alia sum
pta possunt: priora q̄dem conclusiōe videbuntur eē: sed
nō prima. Si vo aliqua oīno demonstratione nō egēt:
sed per se probabilia manifestaue sunt: hęc prima ⁊ sū
ma intelligant necesse est. Quod genus veteres profata
⁊ ploquia ⁊ enuntiationes vt sic dixerim imediatas: ⁊ di
gnitates appellant: in quę reliqua cōferentur: ⁊ per quā
sumptiones quę syllogismum optimatem constituūt: ap
probarentur assererēturq̄: eoq̄ ⁊ principia demonstra
tionis vocanꝫ. ¶ Ce si quę ppositiones ita primę ⁊ ita
priores habentur: palam est eas priores esse non nobis: sꝫ
naturę. Nam nobis priora sunt singularia: ⁊ quę sub sen
sum cadūt: naturę vniuersalia ⁊ a sensu lōgissime posita.
Nam ⁊ quom notiores dicūtur: id referendum ad natu
ram est. Nec enim demonstratio ad mensuram se inge
nij nostri

τοῦ γνωρίζειν cuius hec pōt eē fidelis interptatio. etq̄ adiscere nihil aliō prorsus esse q̄ cognoscere. nos vo ⁊c.
Id q̄ Aris. simplr dixit exponere vꝫ Them. ppe sicuti ꝙ Jo. Gra.
Nota q̄ sunt alij sciendi modi de q̄b⁹ posteri⁹ agendū esse dixit Aristo.

καν ἡμῖν μὴ δοκεῖ etiam si nobis nequaquam sic videatur dicit ipse grece.

uis nostri submittit: sed rectam tenet ad veritatem viam: nec quid ipsi possimus attendit: sed in solam rei naturam incumbit: illam vestigat: illam explorat: etiam si nobis ignota incomspectaque sit. Nam syllogismus sciendi in eo maxime a reliquis euariat. Quod illi tum verum ex falsis possunt ostendere: quod apud rhetores frequens est: tum priora ex posterioribus: qualis videtur syllogismus: qui ex signo coniecturaque ducitur. Iam ceteri vt concedamus ex veris: non tamen ex proprijs formantur. Sed ita vt si aliquis medicus vulnera orbicularia difficilius curari et coalescere eo comprobet: quod figura ea capacissima omnium sit. Nec enim medico propria ea ratio est: sed geometrie. Et hec omnia obseruanda in his propositionibus sunt: que ad demonstrationem exquisitam et stabilem adhibentur.

¶ Quid sit propositio immediata. Cap. V.

PRopositio itaque summa immediataque dicitur: qua nulla superior est: et quam nemo demonstratione alia confirmare potest. Atque omnes he complexe vsus constant. Sunt enim nonnulle: que ex sensilibus nectantur. Nam tunicam esse candidam: propositio immediata est. Sed non eius generis quoius esse principia demonstrationis requirunt: quippe que vniuersalia esse necesse sit. Quoius rei causam post viderimus. ¶ Immediatarum propositionum que demonstrationi asseruiunt: alie ea natura sunt: vt necesse sit omnes homines: qui doceri quicquam velint: notitiam et informationem earum impressam et ante captam habere sine doctrina: et hec (vt dixi) proloquia et pronuntiata dicuntur. Consurgunt enim et conualescunt notiones quedam et sensus communes in homine: suapte natura: citra docentem: sine quibus nec intelligi quicquam: nec queri possit. Quobrem

Theophrastus.

Theophrastus illas ita finit. Proloquium siue dignitas persuasio quedam est. ¶ Quoius due sunt species. Vna impromiscua: et ad ea tantum pertinens: que certo genere continentur: qualis illa: si ab equalibus equalia demas. Altera vaga et in omne genus fusa: qualis ea: in quibus aut etiam aut non ponitur alterutrum esse verum oportet. Vox cognitio perinde vti congenita et communis omnibus videtur. Ab hac ratione dignitates vocantur: et merito. Nam quoque vsus aut simpliciter in omnibus constat: aut particulatim in his: que vnius generis sunt: digna proculdubio indicantur: quibus potissimum credatur: et que inter ea: in quibus posita sunt: principem locum obtineant. Atque hec vna species immediate propositionis est. ¶ Altera positio dicitur: que quamquam demonstratione alia stabiliri non possit: non tamen necessario a discente percipitur: sed accipienda a docente est. Positionis aliud genus definitio est: aliud subiectio. Definitio est oratio: in qua nec esse nec non esse rem dicimus: sed tantum: quod sit rei esse. Quiuisque sequi possit: vt ea res sit: quoius definitionem afferimus: non tamen hoc finiendis rebus principaliter accuramus. Nam: vt sit res: per accidens est. Per se vero quidnam res sit: definitio exprimit. Definitiones porro solas scire oportet. ¶ Hinc ambigitur vtrum

Difficilis admodum est hec ambiguitas: et plurimum nostris fuit molesta. ad eam vi diluere voluisse quodam pacto in verbis illis quam modo processerit: quouis dissimulauerit.

definitio aliqua propositio videatur esse. Et hercule non videtur: quom definitio quadrare et respondere debeat nomini: quod definiatur. Alioquin in eo nobis Aristoteles clara voce testatur. Definitio inquit rem esse vel non esse non sumit. E contrario si non sit propositio: quobrem vt species propositionis immediate affertur. Sed hoc aliquis perpensiculandum et explicandum relinquo. Mihi in transcursu admonuisse et locum monstrasse sat sit. ¶ In duas itaque species (vt dixi) positio secatur. In definitionem et subiectionem. Commune autem cuiusque subiectionis est primum non contingere hominibus a natura: sed ab artifice preceptoreque imprimi. Tum deinde propositionem esse. Constat enim quicquid in subiectione collocatur: de eo aut vt sit aut vt non sit: semper afferri: quoiusmodi ille sunt. Motum esse: ex nihilo nihil fieri. A quocunque puncto ad alium punctum lineam rectam educi. Ac subiectiones quidem potissimum appellamus: que vel a se nobis perspicue sunt: vel simulatque didicimus: assertione etiam nostra facile comprobantur. Que vero non ita perspicue sunt: he postulata siue petitiones dicuntur. Vt apud geometras: lineas que a minoribus angulis extrahuntur conuias fieri. Atque hec simpliciter proprieque postulata et subiectiones vocantur. ¶ Sed aliud genus postulatorum et subiectionum habetur: que neque immediate sunt: neque demonstrationis astructu indigent: quod si quis illas citra explicationem in syllogismo constituat: neque subiectiones: neque postulata omnibus et simpliciter dicentur: sed illi vni dumtaxat: qui constituerit concesseritque. Demonstrationes vero non ex talibus: sed ex prioribus certis et confessis existit. Quid sit immediata propositio que demonstrationi conueniat: quid positio: quid subiectio: quod postulatum: exsecuti iam sumus.

¶ Plus credi propositionibus quam conclusioni. Cap. VI.

NVnc videamus priuilegia ea que principijs demonstrationum tribuimus: recte an perperam sint tributa. Id fiet commodissime: si a capite singula percensebuntur. Diximus assumptiones in demonstrationibus notiores conclusione haberi: nec iniuria quando per illas et scire et credere conclusionem oportet. Semper enim id quod pluribus tribuitur: ita vt alteri per alterum tribuatur: necesse est: vt illi plus competat: per quod alter communicatur. Si igitur conclusiones merito propositionum et creduntur et cognoscuntur: profecto necesse est: vt propositiones amplius credantur et cognoscantur. Qui enim preceptorem ob discipulum diligit: nimirum necesse est: ipsum magis discipulum diligat. Ita propositiones ille necessario notiores sunt: interim omnis ex quibus syllogismi conficiuntur: interim non omnes: sed quedam omnino. Sunt porro aliquando quibus quemadmodum euidentes non sunt: ita demum vtimur: quom demonstrate per alias fuerint. Quod si verum est propositiones: quam conclusionem plus cognosci. Duorum alterum dabitur: vt aut illas per demonstrationem sciamus: aut vt in his noscendis melius et locupletius affecti dicamur: quam quom per demonstrationem quid scimus. Atque hoc modo citra dignitates et enuntiationes primas afficitur. ¶ Non solum autem credibiliores oportet propositiones quam conclusionem concedi: sed etiam vt nihil ex his que propositiones his contrarie continentur: credibilius sit. Nam si nihilo magis propositionibus quam contrarijs credas: neque conclusioni vtique credideris potius quam huic contrarie. Eo credere etiam continget: posse aliter esse quam sit consectum. Ita fiet vt omnis scientia inuariabilis esse non videatur.

¶ Nec sciri demonstratione omnia nec circulo. Cap. VII.

NOnnulli autem sunt: qui male vtentes his que a nobis recte dicuntur: demonstrationem de medio funditus tollant. Ac nos quidem putamus: si vlla demonstratio sit: sumpta eius oportere amplius sciri quam conclusionem. Illis vero hoc non videtur: sed arbitrantur nihil sciri a nobis posse: nisi quod per demonstrationem sciatur. Non igitur concedent propositiones amplius sciri: nisi fides his per demonstrationis lucem accesserit. Quod si assumptiones necesse est demonstrari per alias: atque has rursum per alias semper: aut in infinitum casura inquisitio est. Infinita autem exigi aut absolui qui possunt? Aut si defatigatus processu desistas: sine dubio relinquere ignotas saltem illas oportebit: quibus demonstrandis pregressu

studio superfessuros fis. Ex ignotis autem principijs qui possit quicꝙ cognosci? Nam quorum principia ignorã-tur ipsa quę de principijs profluũt sciri non possunt: nisi forte per hypothesim: idest subiectionẽ adiunctionemqꝫ illoꝝ. ¶ Sane postremum hoc verissime dicit: prioribus ignoratis: posteriora cognosci non posse. Illud perperam sciri nõ posse: nisi qđ per demonstrationem sciatur. Nam plurima sunt quę ⁊ sciũtur nec demonstrationem capiant. ¶ Profecto ideꝫ peccant ⁊ qui nihil sciri: ⁊ qui omnia sciri per demõstrationẽ defendũt. Sꝫ quẽadmodum notissimum est pleraqꝫ hꝰ esse: vt fideꝫ aliũde ⁊ ꝓbationeꝫ requirant: ita nihilominus ꝯspicuũ videt: cõplura eẽ quę suopte igenio cognita exploratáqꝫ sint. Immo magis etiam ꝙ quę cõfirmationi alterius addũtur. Iã pncipia demonstrationis demõstratiões eẽ nõ possunt: sed ꝓpões indubitabiles imediatęqꝫ: ⁊ luce sua perspicuę. His pfecta mens est: quę terminos comphendit quoꝝ cõplexu dignitates ⁊ pfata ꝯcipimus. ¶ Melius hoc modo dicitur ꝙ conceditur: ea quę noscant ola videri per demõstrationem quęsita. Alioquin dum infinitam illaꝫ progressionem declinãt: videntur in circularem ⁊ reciprocaꝫ demõstrationem incidere. Hoc auteꝫ est errorem errore alio operire. Ita quom ea sumãt: quibus nitant demonstrationem seruari: nihilominus confessis his necesse est demõstrationem excidi. Naꝫ si ex prioribus ⁊ notioribus cõstitui demonstratio debet: impossibile autẽ est eisdem eadem eẽ priora posterioraqꝫ: fieri nullo modo potest: vt quicꝙ circulo demonstretur. Nam circularis demonstratio est: in qua id quo demonstrandis alijs vtimur per illa ipsa retro astruimus. Ac potest quideꝫ accidere vt eadeꝫ eisdeꝫ priora posterioraqꝫ habeantur: non tamen simul nec vno responso: sed diuerso: vt si alia ad nos: alia ad naturã referri dicantur. Demonstratio ꝟo semper priora quę fm naturam sint priora desiderat. Ꝯ si ex prioribus fm nos demonstratio aliqua nectitur: vt demõstratio appellari possit: non tamẽ simpliciter: sed fm nos demõstratio fuerit. ¶ Nõ solum autẽ ratione hac demõstratio reciproca euertit. Sꝫ ob deridiculũ quoqꝫ qđ ex ea ꝯsequitur. Id tale est a. est: si. a. est. Naꝫ si per. a. ostenditur. b. per. b. ꝟo asserit c. per. c. rursum cõmunitur. a. manifestum est. a. demonstrari per. a. A quo enim cępta est: in id resilire: ac referri videt oratio. Hoc autem ambitu nihil sit demõstratu ⁊ explicatu difficile. Multa alia incõmoda his eueniunt: quę nos in cõmentationibus de syllogismo collegimus. Quare relegũdi illuc sunt quibus ea nosse accuratiꝰ studiũ est. Nos hoc loco repetere non est necesse: sed plura fortasse ꝙ vsus postulabat: extra negociũ diximus.

¶ Necessarias eẽ ꝓpões in demõstratiõe. Cap. VIII.

Redeamus ergo vnde sumus deducti. Dicebamꝰ supra veras esse ꝓpões scientię oportere. Nec solũ simpliciter veras: sed etiã quę aliter esse nõ possent. Quod nihil aliud est ꝙ propositiones necessarias facere. Atqꝫ hoc rectissimo rõne. Quom enim id quoiꝰ fides per demõstrationeꝫ accipit: necessarium sit. Necessarium autem id dicitur in artificio demõstrandi: qđ aliter esse nõ potest: atqꝫ hoc ita etiã non aliũde cognosci: nisi ex demonstratione ⁊ syllo scię. Nimirũ necessarias opꝫ hũ ꝓpões: ꝑ ꝙs illđ efficitur.

Hec tñ ratio nõ est sine aliqua ambiguitate. vt enim viꝫ hic. vt ait hoc in loco Io. gra. ex qdaꝫ hnꝰ: qđ tñ valde ẽ dubiũ: ꝙuis ipse asserat vtꝙ nomen fuisse ab Ari. relictũ hnꝫ. h ẽ: nõ posse aliqđ nectiuꝫ ex n̄ necessarijs ꝯcludi.

¶ Quid sit dici de omni. Cap. IX.

Deinceps enumerandę q̃stiones sũt: quę ad demõstrationeꝫ ꝑtinent educendęqꝫ ratio est: quemadmodũ abundare copia ꝓpositionum earum possimus: quę ad hoc genus quęstionum accommodantur. Initium autem a sermone de propositionibus instituto sumatur: ex illis enim syllogismus ꝯsurgit. Quoniam itaqꝫ omnis ꝓpositio ex subiecto aliquo ⁊ pdicato connectitur: scire opꝫ prędicatum in ꝓpositionibus demonstrãdis: non vtcũqꝫ: sed per se de subiecto dici afferriqꝫ oportere. Sed quidnã sit hoc: qđ per se vocamus declarabitur mox. Sed prius est vt sciatur quid sit prędicare de omni: nam sine hoc verbũ per se explicari probe nõ potest. ¶ Prędicare de omni est: non qđ in aliquo sit: in aliquo non sit: aut qđ modo sit: modo nõ sit. Aliud enim genus h ab eo quoius in libris de syllogismo habita mẽtio est: ibi nãqꝫ de omni appellabatur qđ nõ semper sꝫ aliquando omnibus inesse diceret. At hic aliter audiendum est: qđ de omni affirmatur. Exẽpli gratia: de omni homine aial dicitur: de quo enim verum est hoiem dici: de eodẽ verum alterum est aial: ⁊ si nunc vnũ est verũ: alterũ quoqꝫ verum esse necesse est: ꝙ autẽ tale sit id qđ nuncupatur de omni: ꝯstat argumẽto eo ꝙ hi qui inductionem afferre ⁊ repͤhendere hoc genus volũt solẽt alterum ꝓbare: aut ꝙ alicui vni non insit: aut ꝙ aliquando nõ insit: atqꝫ hoc est qđ de omni dicit sine de toto.

¶ Quid sit dici per se. Cap. X.

Per se prędicari videntur ea: quę quõ de omni dicantur: in eo qđ sit rei esse de subiecto dicunt: vt de hoie aial: de platano arbor: de triangulo linea. Est eniꝫ triãgulus qui directis tribꝰ lineis cõtinetur. Porro nõ omne qđ prędicatur de omni: pdicat etiã per se. Nã de omni cygno cãdidũ pdicatur: qa ⁊ semper ⁊ omni cygno candor inest: non tamen in eo qđ sit cygno esse. Sane modus hic vnus eoꝝ est: quę per se pdicari dicũtur: quoius vsus in demõstratione primarius ⁊ maximus eẽ solet. ¶ Secũdo mõ accidentia illa: in quorum definitionibus collocant subiecta: per se inesse dicunt his subiectis: quę in definitiõe sumũtur: declarante qđ sint: proinde simitudo ꝑ se naso inest: qa definitio simitudis nasi cauitas est. Inest per se ⁊ rectitudini linea: qa in finitione eius linea adhibet. Nihil eni aliud directio est: ꝙ mensura is qui sup puncta linee indeclinis ⁊ ęquirennus est. Inest ⁊ iparitas numero: qđ eni est impar nisi numerus in partes inęquales diductus. Insunt ⁊ sic virtutes qa in finibꝰ earũ: aut pars aliqua animi: aut potẽtia semper adiũgitur. ¶ Tertia forma eoꝝ quę per se adsunt: pertinet ad accidẽtia: quę ita subiectis suis insunt: vt nõ alijs prius: quo mõ superficiei color. Ea igit quę tribꝰ his modis de aliquo afferũtur: per se afferri dicuntur. ¶ Est ⁊ quartus modus ꝟbi huius per se: non in his quę de alio prędicent: sꝫ in his quę neqꝫ per aliud sunt: neqꝫ in alio cõtinent: atqꝫ hęc indiuiduę substãtię sunt: Callias: Socrates: Plato. ¶ Sũt ⁊ causę qdaꝫ ꝑ se quę nõ ex accidẽti: nec forte fortuna sunt causę: vt si inambulãte me fulserit. Nõ eniꝫ ꝓpterea ꝙ inambulabaꝫ: fulsit: sed temere ꝯtingit. Item si pastinãdo in thesauruꝫ quis offendat: nõ idcirco pastinabat: vt thesaurus inueniret: sed ita cecidit. Si ꝟo iugulante te. Socrates morit: euenisse id casu nõ dicimus: quia iugulatio illa per se cã interitus est.

Themistius modos quos enumerat: q-bus dici pot aliqd ꝑ se. certi ꝟo oẽs relicto h 3ꝰ q̃ mor tñ explicãt. in 2ꝰ de õia libꝰ. cap. ar. huius tertij modi ꝑ se meminit ipse eiusꝙ rõnem ibi legere potes.

Duo tñ hora significata eiꝰ qđ ꝑ se de eis: ad dmonstrationeꝫ ꝑtinent.

¶ Qui modi eorum: quę per se dicuntur: ad demonstrationem pertineant. Cap. XI.

Atqꝫ hec posteriora significata eiꝰ qđ per se appellauimus adiecta sunt amplificãdi exornãdiqꝫ grã. Priora sũt duo manifestũ est: hec ex necessarijs cõstare. Nõ eni possunt nõ eẽ: q̃ in definitiõe de nominibus: in eo qđ sit rei eẽ: dicunt. Nec quę ita subea accidentibus

cidentibus

cidentibus sunt: vt in definitiones eoꝝ addant. ⁋ Cete-
rum sine aliqua rõne intelligi potest: necessario ee ea quę
in definitione noiam collocantur. Illud nõnullam ꝯtro-
uersiã habet: vtrum accidẽtia quoqȝ ipsa necessario sint:
quę sine substãtia sui subiecti definiri nõ possunt. Uerũ
hoc facilius fiet intellectuqȝ capietur: si prius quęstiones
quasdam quę huic videntur attingere soluerimus. Nullum
igitur tale accidẽs potest ex sua natura omni aliquoius
speciei indiuiduo inesse. Nam simitas omni naso non in-
est: neqȝ omni numero paritas. Ex hoc sequitur: vt dicere
bono periculo liceat: nõ inesse necessario similitudinẽ na-
so: neqȝ numero paritatẽ. ⁋ Atqȝ hoc verissime dicit: si
quis accidentia hęc seorsum acceperit. Cę si de accidẽti-
bus his ita sermo fiat: vt quib⁹ cõtraria sua respondeãt:
paritati imparitas: simo resimũ: ꝛ singulis singula. Tũc
alterum cõtrariorum necessario ꝑdicabitur de subiecto.
Omnis enim numerus par vel impar est: ꝛ omnis linea
arcuata vel directa. Proinde negatio vnius cõfirmatio
alterius est. Nã numerus: qui esse nõ impar dicitur: sta-
tim cognoscit par. Et nasus qui neqȝ rectus neqȝ resi-
mus: sic cõtinuo intelligitur simus. Sũt enim aliq̃ quoꝝ
contrarietas pluribus q̃ duobus constet. Atqȝ hęc sunt
quę inter se excessu defectuqȝ differũt. quoniam in his ꝛ
medietas cernitur. Quobrem si de quaqȝ re: aut affirma-
tio: aut negatio vera est. Negatio autẽ talium accidẽtiũ:
alterum ponit in subiecto habili determinatoqȝ: manife-
stũ est alterum illoꝝ necessario in esse omnib⁹: quę subie-
cti generis natura participant. Quid sit de omni: quid ꝑ
se: diffinitum iam sit.

⁋ Quid sit vniuersaliter dici. Cap. XII.

Nunc de vniuersali agamus. Uniuersale
appello qđ de omni ꝛ per se ꝛ qua-
tenus ipsum est dicitur. Quare si quid per se
est: nõ continuo sequitur vt vniuersale ẽt sit.
Nam secũdus modus eoꝝ quę dicuntur per
se: ꝛ sequẽtes duo: vniuersalr̃ esse nõ possint. Neqȝ enim
ꝓpterea ꝙ de omni dicuntur: statim necesse est vt vniuer-
saliter sint. Nam album de omni cygno assertur: ꝛ atrum
de omni coruo: nõ tamen vniuersaliter: quia neqȝ per se.
Utrũqȝ igitur adesse necesse est his quę vniuersalr̃ pręꝺi-
cantur: ꝛ vt per se: ꝛ vt quatenus ipsa sunt: prędicẽtur.
⁋ Hęc duo nobis hoc loco audiẽda vt eadem sunt. Est
enĩ alterũ alterius ita cõsentaneum cõnexumqȝ: vt sepa-
rari alterum ab vtroqȝ nõ possit. Exempli gratia: inest ꝑ
se lõgitudo lineę: q̄a in definitione eius assertur. Inest ẽt
quatenus ipsa est. Rectitudo quoqȝ inest lineę: tum ꝑ se:
tum quatenus ipsa est. Nam sine linea rectitudo definiri
nõ potest. ⁋ Sed q̄ro num omnia quę definitionem ali-
quoius cõmuniunt: vniuersalr̃ ꝑdicentur: vt genera: vt
differẽtię: quę ꝛ de omni ꝛ per se afferri ꝑdicariqȝ cõue-
nit. ⁋ An si definitionem vniuersalis reddere accuratis-
simam volumus: adyciendũ est nõ modo: vt per se: ꝛ vt
de omni dicat: sed vt primũ adsit huic: ꝛ nulli aly primo.
Ubi grã. Habere duobus rectis pares ꝑmo adest trian-
gulo. Hęc enim affectio ꝛ per se triãgulo: inest ꝛ omni tri-
angulo: q̄a per essentiam primũqȝ adest. Habere igitur
duobus rectis ęq̄les vniuersale in figura nõ est: q̄a omni
figurę nõ adest. Nam quadrãtali nõ adest: sed nec vt vle
schalario adest: q̄uis enim omni schalario ꝛ omni ęqla-
tero ꝛ omni ęqpedo adsit: nõ tñ his adest vt primis: q̄a
primo adest in cõmune triangulo. Illud ergo qđ omni ꝛ
primũ inest inesse vniuersalr̃ dicit: ꝛ demonstratio ex h
genere affectionum: sine vniuersalium constat: q̄uis ad ea
quoqȝ vsum sui demõstratio porrigat: quę sub vniuersa-
li habẽtur. Nam qui triãgulum ꝯtinere duos rectos ostẽ-
dit: ęquipedum quoqȝ continere duos rectos obiter de-
mõstrat. Geometra tamẽ explicationẽ suã nõ ad ęqpe-
dum: sed ad triãgulum generatim accõmodat. ⁋ Nec de-
terreri hoc exẽplo quẽq̃ velim: quom vniuersale subie-
cto ęqpollere: ꝛ cũ eo reciprocare ꝯueniat. Secre licet ge-
nera q̃q̃ in plura se quasi fundunt hiantqȝ: tñ differen-
tyis proximis inesse vniuersalr̃: mox ꝛ differẽdas specie-
bus: alioquin siquis hoc negauerit: cogetur fateri demõ-
strationem ad solas pertinere definitiones.

⁋ Quemadmodum circa vniuersale in demonstrando
error contingat. Cap. XIII.

Haudquaq̃ autem ignorãdum est:
circa vle frequẽter er-
rari. Fit enim sępenumero. Interim vt q̄ de-
mõstrent demõstrare nõ credant: interim ẽ.
vt qui nõ demonstrent demõstrare se putẽt.
Tres adeo causę allucinationis huius noscunt. Prima
est quom id de quo aliqđ demõstramus singulare ꝛ indi-
uiduum est: vt Sol, Luna, Mũdus. Nam quom nihil
sit his superius aut cõmune: sed mera indiuidua sint: tñ
vnus est Sol: ꝛ Luna vna: ꝛ vna Tellus: ꝛ Cęlum vnũ.
Quoties de his demõstrationẽ aliquam nectimus: vt de
terra ꝙ in meditullio orbis sit locata: aut de cęlo ꝙ cir-
cũagatur: tum id qđ vle est demonstrasse non videmur.
An est qui nesciat de his: vt singularia ꝛ particularia sũt:
demõstrationem cõponi non posse. Nõ enim de Sole vt
vnus est demõstramus: deliquium eius: Lunę interuẽtu
cõtingere. Sed ita vt etiã si multi soles essent idẽ ꝓbas-
se demõstrasseqȝ videremur. Ubi causa, si ex omni triã-
gulo solus ęquipes haberet quẽ duob⁹ rectis ęq̄les an-
gulos cõtinere demõstraremus: nihil ad me faceret: ęq-
pes esset necne: sed attineret eum esse triãgulum: etiam si
ęquipedem solũ extare subiectum sit. Ita quom solem ꝓ-
bamus maiorem terra: nõ in eo ꝙ vnus est: sed in eo ꝙ sol
probamus: eoqȝ necesse est demõstrationem nõ ad hũc
solem referri: sed ad oẽm solem si plures illuxcescerẽt mũ-
do. Quare quom de singularib⁹ rõcinationes aliq̃ astrin-
guntur admonẽdi sumus: non de singularibus: sed de vli:
quod mẽte concipitur astrictum ꝛ demõstratum intelli-
gi. ⁋ Altera decipuli causa est: quom spẽs multę diffe-
rẽtesqȝ ratione vna conueniũt. Sed illud in quo ꝯueniũt
innominatum est. Differunt discriminibus speciei nume-
rus, magnitudo, tẽpus. Sed in illo cõueniunt: ꝙ sicut q̃-
tuor cõpariles numeri cõmutatis vicibus eisdem ꝓpor-
tionibus respondent: ita magnitudines quattuor ꝛ tẽpo-
ra quattuor. Porro de singulis demõstratio seorsum fie-
ri solet: q̄a res cõmune nomẽ non hȝ: neqȝ natura aliqua
supior est numero magnitudini tẽpori: de qua possit illa
vniuersalis affectio demõstrari. Ac est q̄dem gñalr̃ ve-
rum: vt q̃cũqȝ ita comparilia sunt: cõmutato ordine eis-
dem ꝓportionibus cõgruant. Quia vo nomẽ aliqđ eius
rei cõmune ꝛ certum afferre nõ est: soluitur demonstra-
tio vna in multas: atqȝ ita de singulis demõstratum vle
videtur: qđ tamẽ secus est q̄a nec numerus vti numerus
est: neqȝ magnitudo q̄a magnitudo: neqȝ tẽpus in eo ꝙ
tempus in demõstrationes illas sufficiũt. Pari pacto fal-
li ꝯtingeret: si separatim de schalario ꝓbaretur duos eius
rectos habere: separatim de ęquipede: separatim de ęquilate-
ro. Nũc ꝙ in his noiatum cõmune habet: vt triangulus
falli nõ facile est: in quibus vo non habet facile. ⁋ Ter-
tia erroris cã est: quom is qui aliqđ inesse omni demon-
strat: credit se id inesse vniuersalr̃ demõstrasse. Ubi grã.
Probet geometra si linea recta quę sup duas lineas re-
ctas ceciderit: rectũ vtrinqȝ secus angulũ faciat: duas il-
las lineas rectas nũq̃ ꝯiunctum iri. Hoc oibus lineis cõ-

Capitis huius malis vt scatere difficultatib⁹. Primo. n. nullas video rõnes cur scdm modum eorũ q̃ dicunt per se: vlr ẽ esse nõ possit: nã exẽpla q̃ explicant magna ex parte. 2⁹ mõ ꝑ se dicunt: mihi ẽt vt Them. ea dicere: q̃ pugnẽt inter se: an ꝑn⁹ cui negauit si aliqđ ꝑ se sit: statim ẽt eẽ vle. deinde do velle vt ꝑ se: ꝛ q̃ten⁹ ipsum eẽ audiẽda vt eadem. vbi aiaduerte Theophrastum. (vt refert Iom. Gr.) posuisse ꝑ se cõe⁹ eẽ q̃ vt q̃tenus ipsum.

Ex eis q̄ hic Them. asserit sunt dubia valde: ex eo. n. statim se quit gen⁹ per se ꝑdicari de primis differentiis: qđ tñ omnes recla-mãt: ꝛ cõtra vt Aris. docuisse 7⁰ ꝑme phic lib⁹.

uenit quę rectos angulos facit. Non tamē per hec pal-
mus ęque distantes sunt. Naʒ si non vtrūqʒ facerent re-
ctum: sed duo: qui simul iūcti ęquales duob⁹ rectis eēnt:
nihilominus ęque distātes ꝓbantur. Illa ḡ demonstra-
tio: quę cōfirmat duas rectas nō coniūctum iri: primū ꝛ
vniuersalr̄ cōcępta est. Illa vō quę vtrūqʒ angulū cō-
mitti rectum demōstrat: nō vniuersalr̄: sed de omni dū-
taxat cōcludit. ¶ Sed quoniā discerniculo intelligitur
de omni: an vniuersalr̄ constituta demonstratio sit. Sed
cōstat. si idem esset triāgulo esset ꝛ schaleno: quēadmo-
dum vestimento ꝛ tunicę: his qui schalenū habere duos
rectos ostenderet: vniuersalē affectionē nouisset. Quia
enim schaleno duos rectos cōtineat qua triangulus est:
tamē ex subiectione idē esse triāgulum ꝛ schalenum con
ceditur. Qꝫ si nō idem: sed alterū est: nec qua schalenus:
sed qua triāgulus affectionis ei⁹ particeps est: ꝑfecto hi
qui demonstrationem eā de schaleno qua schalenus est
cōditam arbitrant̄: ignorant affectionē illam vlem esse.
¶ Sed quęro: qua rōne scrutari possimus duos rectos:
vt schalenus: an vt triāgulus habeat. Hoc eni solum no-
bis reliquum est: ad mētionem p̄sentem. Igitur affectio
vniuersalis per illud adest habeturqʒ: quo adempto: ꝗa
primū inter illa est: quę insunt ipsi: cōtinuo ꝛ p̄dicatum
adimitur. Vbi grā. Huic triāgulo insunt omnia hęc. Esse
ęneū. Esse schalenum. Esse triāgulum. Esse figuram. Fi-
nibus claudi. Querit̄ per qđ ex his quę mō numerauí-
mus: affectio hęc: duos rectos habere p̄dicet̄: de triāgu-
lo. Tolle ęneū. Num ꝓpterea duos rectos demeris: ne-
quaꝗ̄. Tolle schalenū. Adhuc duo recti superstites sūt.
Tolle triangulū. Jam hic oportet p̄dicatum tollat̄. Nec
enim p̄terea duos rectos habere aliqͥs triāgulus possit: si
triangulus eē desierit. Sed dicet ꝗ̄spiam: ratione illa ef-
fici: vt affectio hęc: ad figurā: ad sup̄ficiem: ad extremita
tes pertineat. Nā si aut figura, aut sup̄ficies, aut extremi
tates tollant̄: nōne duos rectos sublatum iri necesse est.
Ego vō confiteor abiūcta figura: sup̄ficie: terminis: abi-
turam affectionē illam cōmoriturāmqʒ: sed nō ꝗa figu-
ra superficies termini: sed ꝗa triāgulus: abiunctis his: ne-
cessario tollit̄. Si enim sine figura: terminis: sup̄ficie: in-
columis eē triangulus posset: vtiqʒ sublatis etiā his duos
rectos haberi cōtingeret. Sed hoc īpossibile est. Tu vō
id ita cōtemplare. Manentibus: figura: planitie: clausu-
lis: triāgulū deme. Statim duo recti demunt̄. Ergo ha-
bere tris: huic p̄mo ꝛ vniuersalr̄ dicendū est inesse: nam
alijs cęteroꝝ abolitis nō abolet̄ qualia sunt: ęneū eē:
schalenum eē. Alijs manētibus nō manet: qualia sunt: fi
gura: planities: termini. Pōt eniʒ figura duos rectos nō
habere: qualis est quadrāgula: ꝛ multiāgula. Triangulo
certe seruato seruat̄: perempto perimitur. Quobrem re-
cte dictum videtur vniuersalem affectionē per illud cō-
stare: quo primū abiūcto p̄dicatum abiungit̄. Abiungit̄
ꝛ abiuncta figura: superficie: terminis: sed nō primis.

¶ In demōstrationem necessaria īgredi. Cap. XIIII.

His ita cognitis palam est ex vlibus: et
ex his quę per se adsint: demon
strationē existere. Nam si notitia ꝑ demon-
strationē quęsita ex principijs necessarijs: ꝛ
quę aliter eē nō possint consurgit. Sola aūt
ea necessaria sunt: de ꝗbus dicuntur. Quę per se in his ꝛ
vniuersalr̄ continent̄: manifestū est demōstrationeʒ ex
illis constitutam videri. ¶ Hāc rōnē aliqui cauillant̄ ꝛ
cōparant huic. Si aīalium corpora ex siccis ꝛ humidis
cōstant cibus ꝛ potus siccuʒ ꝛ humidum est. ergo ex ci-
bo ꝛ potu corpora aīalium cōstant. ¶ Sed vir sapiētis-
sime non probasti: sola hęc esse humida siccaqʒ. Aristo-

teles vō sola ea eē necessaria primū ostendit. Quāuisqʒ
nōnulla accidentia sint: quę inesse substantijs suis neces-
sario videant̄: vt albedo niui: ꝗa tamē natura hoꝝ eius-
modi est: vt aliquibus subiectis nō insint necessario: effi
ciatur vt necessaria simpliciter credi nō debeāt. Quēad-
modū simplr̄ illa necessaria sunt: quę ꝛ ꝑ se ꝛ vniuersalr̄
prędicant̄. ¶ Porro ex his quę vera tātū sint cōstitue-
re syllogismū possumus. Sʒ qui tamē demōstratio non
dicat̄. Exēpli grā. Callias inambulat: qui inambulat mo
uetur. Mouet̄ igit̄ Callias. Demōstrare non possumus
nisi ad demōstrationem necessaria p̄ncipia cōferantur.
¶ Quā vō omnis demōstratio ex necessarijs sit: argu-
mento est: ꝙ cū demōstrationeʒ euertimus infirmatio-
ne illa vti solemus: ꝙ ea quę sumunt̄ necessaria non vi-
dentur. ¶ Unde ridēdi sunt qui ꝓpositiōes: quę demon
strationi p̄seruiunt: posse accipi de verisimilibus ꝛ credi
bilibus arbitrant̄: qđ Protagoras contendit: qui ꝓposi-
tiones in demōstrationem ꝓbabiles ꝛ verisimiles tātū
addebat: quas qui nouisset sciētiam cōsecutum putabat.
Qui vō sciētiam cōsecutus eēt ꝓculdubio scire qd esset
scientia. Sʒ si demōstratio non soluʒ veris sumptis cō-
tenta est: sed ꝓprias causas ꝛ alias conditiones: quas re-
tro asseruimus: requirit: facile dat̄ intelligi: demonstra-
tioneʒ ex ꝓbabilibus non coalescere. ¶ Nūc ꝗ̄ verum
sit omnem demōstrationeʒ ex necessarijs constare: pro-
babimus. Primum nemo scierit ꝗ̄obrem necessaria cō-
clusio sit: nisi ꝓpositiones necessarias cognoscat. Nā cō-
clusionem seorsum facile est necessariam intelligere: vn-
de nam autem necessaria sit sciri nō potest: si ꝓpositiōes
necessarias eē non constet. Animal in homine necessario
continet̄: sed siquis in hoīe ꝓpterea contineri animal cre
dat: ꝗa deambulet: rem quidē necessariaʒ cognoscit: hoc
est in hoīe contineri animal: sed rationē qđ animal in ho
mine contineat̄ ignorat. ¶ Pręterea, tale mediuʒ: salua
conclusione pōt extingui: quādo autē mediū conclusio-
nis extinguit̄: tollit̄ causa ꝓpter quā necessaria cōclusio
videbat̄. At nōne mirabile est: re incolumi: saluo ꝗ sciat
rōne quę non exciderit: manēte: nihilominus ignoratum
id videri. Sane conclusionē demōstrationis necessariā
esse cōsensum fere oīum meruit: sed sunt qui putent fieri
posse vt cōclusio necessaria ꝑ mediuʒ sequioris generis
confirmet̄. ¶ Ac pōt quidē ex his quoꝝ vīus nihil con-
ceditur necessaria conclusio effici: ꝛ ex nō veris vera: nā
lʒ ex necessarijs: nō nisi necessarium sequat̄: non tñ com-
meat vt necessariū ex nō necessarijs euenire possit. Nō
enim quēadmoduʒ contingēs ex contingētibus: ita ęter-
num ex ęternis semꝑ concluditur. Pluribus de hoc alio
opere in mētione de syllogismo egimus. Uerum qui ita
sentiūt ignorant vtrūqʒ in cōclusione demōstratiōis re-
quiri: ꝛ ꝙ seorsum necessaria sit: ꝛ ꝙ per demōstrationeʒ
id habeat. Habere autē id per demōstrationē nihil aliđ
est ꝗ̄ ꝑ mediū tale astringi quo sublato necessariū sit cō
clusionem nec ꝑfecte nec absolute cognosci: siue de cau-
sa: siue de effectu agatur. Quāobrem si mediuʒ: ꝑ qđ de-
monstras: necessarium putabis: nec tamē necessariuʒ sit:
persuasionem quidem sciētię habebis: sed scientiam nō
habebis: ꝙ si vim medij huius infirmam ꝓindeqʒ non
necessariam noueris: tunc nec sciētiam: nec scientię ꝑsua-
sionem habueris. ¶ Quę autem differētia sit inter de-
monstrationē: quę ab effectis ꝛ quę a causis ducit̄: quoꝝ
priorem quia expositioneʒ continet rei: ꝙ est sub h̄ ver-
bo vt sit: alterā ꝙ causam qđ ita sit declarat sub hoc no
mine: ꝗ̄obrē audire Philis in more est: satis hoc loco erit
exemplo monstrasse. Quādo probamus quintū corpus
esse qđ orbiculari motu cōuertitur: ipsum: vt sit addici-
mus.

cimus. Quādo lunā deficere interpositu obiectuqꝫ terrę ostendimus: ipm̄ quobrem explicamus. Hoꝝ vtrūqꝫ siquis per media non necessaria comprobet: per demonstrationem scire non poterit.

¶ Quę sunt per accidens demonstrationis rationem nō ingredi. Cap. XV.

Igitur accidētium eoꝝ: quę per se nō adsunt quemadmodum definiuimus: verbum per se: scientia per demonstrationem conciliari non potest. Non eniꝫ hic cōclusionem necessariaꝫ nectere est. Nā accidēs de quo modo loquimur cōtingere potest vt nō sit. ¶ Sꝫ quęro quos tales ꝓpositiones quę de contingētibus constant: interrogare percūctariqꝫ soleamus: si cōclusio necessaria sequi non pōt. ¶ An q̄uis de ꝓpositionibus ꝯtingentibus cōclusio seorsum ⁊ a se necessaria nō euadat: tamē necessario sequitur quatenus ꝓpositiones illas admittimus. Veruꝫ ad demonstrationē artificium interrogandi: non ptinet: q̄a syllogismū scientię ab eo: ꝙ ꝓposita concedantur aut negētur: pendere nō conuenit: sed ex ipsa plane reꝝ natura. Spectare autē illa solum oportet: quę cuiqꝫ generi per se insunt: de quibus demōstrationes ducantur: vtpote quę sola syllogismum sciētię pariant. Cętera accidētiuꝫ necessaria non sunt: nō solum ea quę adiūgi ⁊ separari cōtingat: sed aliqua etiā quę semꝑ innexa adiunctaqꝫ habeant: vt quęcunqꝫ non insunt per se. Naꝫ syllogismi qui ꝓficiscūtur a signo fere media sumūt: quę firma ⁊ perpetua sint. Naꝫ ⁊ lactescere semper inest mulieri quę peperit: ⁊ ignibus fumare. Sꝫ media hęc accōmodata demōstrationi non sunt: qꝛ in hoc genere priora ex cōsequētibus concludantur. Diciꝫ est pluribus fortasse q̄ res poscebat. Propositiones demōstrationis corrogari necessarias oportere. Nūc illas ⁊ peculiares ⁊ proprias requiri docebimus.

¶ Demonstrationem ex proprijs non ex extrarijs constare. Cap. XVI.

Si necesse est mediū summoꝝ: ꝓmū medio inesse per se: manifestum est demonstrationes de genere vno in aliud migrare: aut cōferri non posse. Verbi gr̄a. vt geometricę arithmeticis congruant. Illa enim quę alicui per se insunt: ex eodē genere ⁊ natura censentur: q̄a de substātia rei prodeunt. Qd̄ vt facili⁹ capiatur paulo altius petēduꝫ nobis est. ¶ Quom tria in demōstrationibus visant. Vnuꝫ id q̄d aut adesse aut non adesse ostenditur: atqꝫ hoc ꝓdicatum illud est: quod in conclusionē confertur. Alteruꝫ ipsa proloquia e quibus demōstratio cōmunitur. Atqꝫ hęc complexa eoꝝ: quę per se sunt: conflantur. Tertiū est genus subiectuꝫ: ⁊ natura ea de qua affectiones: ⁊ quę per se insunt: mōstrātur: vt magnitudo vt numerus. His subiectis: videamus quādo ⁊ quēadmodum de genere in genus transituꝫ facere demōstrantibus liceat. ¶ Palaꝫ est quom genera oīno abiuncta discrepantiaqꝫ habētur: qualia iter se sunt ea: circa quę arithmetici ⁊ geometrę versant: tum de genere in genus demōstrationes referri nō posse. Hoc tale est. Fieri neqꝫ vt arithmeticę probationes accidentibus magnitudinum cōueniant accōmodenturue. Accōmodare accipimus ꝓ eo ꝙ est vti his: quę in alia sciētia demōstrant. Quādo vero genera illa quasi cōicant: ⁊ naturę quę subiectę sciētijs sunt societate aliqua cōtinētur: tūc alteri alterius ꝓsidio vti cōcedit: ⁊ ꝓnunciata alteri⁹ ad cōmodum suū trāsferre. ¶ Hoc fędere ꝓspectiua cū geometrica ꝯiungitur. Cōsinia eniꝫ ⁊ cognata vtriqꝫ genera sunt. Immo vt verius loquar alterū sub altero continet. Naꝫ lineas rectas eē: ⁊ angulos rectos: ⁊ lineas ęq̄distantes ⁊ lineas cōcurrere: ⁊ omnia quoꝝ vsus perspectiuo est: geometria demōstrat. Ab hac igit ꝓspectiui principia sua pręcario possident. Idē ordo inter musicem ⁊ arithmeticem cernit. Naꝫ duplio / sexq̄tertiū / sexq̄plumq̄ inde ortū habēt: moꝝ a numeris ad melicę ⁊ mensus canoris trāslata. Sed ⁊ medicina sępissime ꝓbatiōes a natura desumit. Quoniā corpus humanū circa qd̄ negociū orti ei est: sub corpore naturali cōprehendit. ¶ Sed vel inde adstrui euidenter pōt quod dicimus. Geometra de nullo gn̄e geometrica rōne mōstrauerit: qd̄ a lineis ⁊ superficiebus sit abiūctum: vt de hoc. Cōtrarioꝝ eandem rōnem haberi: aut de illo. Cōtrarioꝝ contraria esse cōsequētia: imo ne de his quoqꝫ quę tāetsi a lineis separata nō sunt: non tamē per se insunt: neqꝫ in eo ꝙ lineę superficieiue: sed extranea rōne: ⁊ quę ab earū suba lōge absit. Exēpli causa. vtrū pulcherrima linearum sit recta. Vel vtri magis orbiculari opponatur an arcuatę. Nō eni de pulchritudine his: neqꝫ de oppositione cōtrarioꝝ: qua geometrę suntagitur. Propterea ꝙ ꝓmiscua hęc videntur ⁊ in pluribus generibus reperta.

¶ Demōstrationē non cōstare cōibus. Cap. XVII.

Locos igitur oēs vagos perinde vsitatissimosqꝫ a demōstratione reijcimus: quales in tractatib⁹ dialecticis exercati sumus: vt qui a cōtrarijs / a cōsequentib⁹ / a similibus / a coniugatis vocat. Iactati hi sūt ⁊ translaticij. Nihil vt proprium ⁊ alijs gn̄ibus nō conueniens ꝓferant. ¶ Sed q̄stio est: si ꝓprias eē opꝫ ꝓpositiones: quibus demōstratio sarcit: q̄obrem dictum est proloquia ⁊ dignitates: quę cōibus verbis sunt cōceptę: in demonstrationē venire: Vt illa si ab ęq̄libus ęqualia demeris. Itē illa: de quaqꝫ re aut affirmatio aut negatio vera est. ¶ Soluit. Sūt hęc quidē cōmunia: sed quom vtunt his: qui demōstrant: nō vt cōmunib⁹ si pro q̄litate ⁊ natura subiecta cū adiūctione ⁊ ꝓscriptiōe q̄dā vtūtur. Quobrem geometra postulatuꝫ illud. Si ab ęq̄lib⁹: nō simpliciter tractat: sed cū astrictiōe: si ab ęqualib⁹ magnitudinib⁹ demas. Et arithmetica. Si ab ęqualibus numeris. Enunciatū quoqꝫ illud disparatoꝝ oībus artibus ꝓferuit: sed cū adiectione accōmodationeqꝫ gn̄is ei⁹ circa qd̄ versant. Vbi gr̄a. numerus ois aut est aut non est. Nō ergo satis in demōstratione est: ꝓpositiones veras cōferri: neqꝫ itē imediatas: aut quę pręsua claritate probari aliūde nō possint: sed ꝓter omnia hęc: necesse est ꝓprias ⁊ generib⁹ alijs ipromiscuas corrogari. ¶ Quapropter quadraturam brysonis demōstrationē geometricaꝫ nemo appellet: ꝙ is ꝓnunciato vtitur q̄dē vero: sed cōmuni. Est ea hec. Illa inter se paria sunt quę eisdē maiora minoraqꝫ habētur. Hoc ꝓfatū non mō in magnitudinibus sꝫ etiā in numero tēpore ⁊ cōpluribus alijs verum est. Sꝫ q̄dnaꝫ illud est: quo assumpto visum brysoni est: q̄drari circuluꝫ posse. Sane q̄q̄ hoc ꝓsequi in loco non est: ꝓlibandū tamē tātisper videt: contemplatione eoꝝ qui auidiusculi sint noscendi. Omnis igit circulus maior est omnibus figuris multangulis: quę itra circulū designētur: ⁊ minor oibus quę deforis circūscribant. Figura porro multāgula: quę iter exteriores ⁊ iteriores figuras magnitudine media sit: sine dubio maior his erit: quę intrinsecus cōdantur: ⁊ minor his q̄ extrinsecus ambiant. Eisdem igitur maior ⁊ minor circulus videt: q̄bus ⁊ media hęc figura. Ita ex illo proloquio vincitur: vt figura multāgula cuꝫ circulo: pari magnitudie sit. Sed vt ꝓloquiū hoc verum sit: ⁊ si ita vis: etiam imediatum ⁊ euidētius: q̄ vt sit vendicandum: syllogismus: certe totus lacerqꝫ

In his duobus cap. cuꝫ ordineꝫ mutet quē seruat Arist. cur id id effecerit i exordio huius opis legere potes.

Ado intelligat id qd̄ dici ꝯsueuit est / sciam vnaꝫ in aliā descēdē: ⁊ demōstrationes alteri⁹ alteri accommodari.

ꝓncipio nitit vago cōmuniq3:nihil rei quā docebat priuatim addicto. Quoniā id neq3 vt ad circulum neq3 vt ad magnitudinē propriam sumit. ¶ Eodē modo falluntur qui ex accidētibus demōstrant. Propterea ꝙ assumptiones afferunt a gn̄e subiecto lōge remotas. At q non accidētariam sed stabilē sciētiam optinet: illas ex principijs rei: & ex his quę per se insunt ꝯsecuti vident. In hac necesse est vt medius terminus & ꝓpositio ea quę syll'm intēperat: aut ex eodē penitus genere habeant: aut ex aliquo huic cognato vicinoq3 non longe petito aut q̄sito: cuius exemplum superius nobis expositū est: quom diximꝰ ꝓportiones ad interualla & ꝯsonantias vocū a numeris profectas: eoq3 duas illas artes ꝓximitate quadā finitimas existere. Nā musice iccirco ꝓpositionibꝰ arithmeticis vti pōt: q̄a sciētię omnes quę ꝯstituūtę sub alia sunt: ipsam (vt sic) cōmonstrāt: vt musica: diatessaron ꝯsonātem inę̄sum eē: qđ genus in musicę tātū pensat: quātū epitritus in numeris: & ꝑspectiua: lineas ęque distātes: si procul sint desitę: ꝯiunctas videri. Sz ipm q̄obrē .i. quor ita sit a superioribꝰ sciētijs mutuant. Nā collatio sexquitertia: ratio est vt diatessaron cōstantia sit: & minores anguli faciūt. vt lineę ęq̄liter distantes: si eminus spectent videant coire. Differūt aūt demonstrationes hę ab his: q̄ vno tn̄ genere ꝯtinētur: in eo ꝙ in his termini tres ꝯspirant: & quasi populares gētilesq3 inuicē sunt. In illis dissensiūcula q̄dam habetur: quia cōclusio inferioris sciētię est: mediū sup̄ioris. Nam forma sexquipla per se in numeris perhibetur: & causa est q̄obrem diapente in melicis interuallum consonans sit.

¶ Demōstrationis ꝯnem esse perpetuā. Cap. XVIII.

Illud etiaz ꝑspicuo liquet: si ꝓpositiones ex q̄bus cōstituitur syllogismus vniuersalr̄ sumant: ꝯclusionē eiusdem demōstrationis ꝑpetuam euenire. Nam ꝓpositiones necessarię sempiternęq3 sunt. Ex necessarijs aūt & sempiternis necessaria & sempiterna veritas oriť. ¶ Sz hic spectandū est. Cōclusio primū dici vniuersalis possit: nec ne: vbi propositiones priores vniuersales eē noscunt. Ac videt quidē id ꝯclusioni adesse primū non posse: quod prius assumptionibus conuenit. ¶ Respōsio est p̄ma: ꝙ nō semp necesse est ꝓpositiōes haberi vl̄es vnde supra dictū Aristoteli est: nō absolute vniuersales sumi: sz si vl̄r sumant quasi esse aliquę possint: quę vniuersalr̄ nō sumant. ¶ Altera responsio est vt dicam: nihil vetare quo minus in ꝯne primum sit. Nō id qđ simplr̄ vniuersale est: sed id qđ primū iter ea vniuersale est: q̄ demōstrari possint. Atq3 hęc solo ea est quā Alexāder priore iprobata cōmunit. Cōmodius eni dici ita q̄ putari Aristotelē diriez tā subtilē designauisse vt verbū: vl̄r: ꝯnl. verbaz p se: ꝓpōnibus coopteret. Sed h nusq̄ apte ab eo ꝓditum legit. Alioqn nec possibile vi. Quo mō eniz vniuersale primū in conclusione fuerit: si ex vl̄ibus demōstrata res sit. Naz palā est: qđ ꝓdicatur primū medio inesse ꝓdicatum porro id est qđ primū demonstrari pōt: ita: ꝯnem vl̄em euadere. Ac forte hęc de cōclusione ea ꝓbabiliter dicerent: q̄ de ꝓpōnibus imediatis primo deducit. De sequentibus vtiq3 aut his quę ex probatis & demōstratis ꝓbant: nō video qui possint intelligi. In illis eni quę p̄ma demōstrari possunt: nō visunt. Q̄obrem aut demōstrationes gn̄is huius reiciendę circūscribēdęq3 ab his sunt: qui necessariū arbitrantur: vt vniuersale in ꝯnibus primū spectet. Aut fatēdum est quēadmodum per se ita & vniuersalr̄ ꝯcipi ꝓpōnes etiā primorū: & quę demōstrari nō habeāt: ad quas ꝓpositio ois reducit ac refert. Nam euidētia demōstrationis: & firmitas in ꝓpōnibus primis & ꝯclusionibus: q̄ ex talibus ꝓpositionibus ꝯficiant: posita est. Vn̄ syllus necessarius cōsistit. Hoc Aristoteles docet quom inq̄t: si propositiones vniuersalr̄ sumant: ceu necesse nō sit omnino vniuersales sumi: sequit cōclusionem haberi ꝑpetuā oportere. ¶ Aut ergo ita dicēdum est, aut cōstituendaz vtrūq3 vniuersalr̄ accipi: & id qđ in cōclusionem demōstrationis adiūgitur: & id per qđ demōstratio necessaria conclusione astringitur. verbi gr̄a. in triangulo: & id qđ est duos rectos habere: qđ quidez in conclusionem demonstrationis refertur: & id qđ est exteriorem angulū parem duobus his eē qui respōdēt intrinsecus: per qđ duos rectos in triangulo cōtineri addicitur. Atq3 in hęc vtilitatis causa nobis hactenus secedēdum fuit. ¶ Qđ vero dicit (inquit Aristoteles) demōstrationez ex vniuersalibus & perēnibus cōstare: ideo non valet vt ideas inferri necesse sit. Naz qui ideas cōminiscūtur: nō concēdant vniuersales eas esse: neq3 tā q̄ vniuersalia quędaz in singularibus positas. Sed singulas ad numerum constituunt & a particularibus seorsuz abiūgunt. Ita tamē vt particularia per illas eē intelligantur. Quom itaq3 vniuersalia de singularibus synonyme afferant: idest cōsortio appellationis & rei. Ideas omonyme idest societate nominis sola participari a singularibus cōstet. Certe nullus earum vsus demonstrandis rebus comparet: vniuersaliū comparet vt sine quo mediū teneri non possit.

¶ Demōstrationem non esse caducorū. Cap. XIX.

Ex his & illud dilucet: si ꝯclusio demōstrationis perpetua eē oz: nullā demōstrationem caducarū & dissipabilium rerū simplr̄ futuram: proindeq3 nec sciētiā. Sed soluz rōne vna si mētio earū concepta vniuersaliter sit. Quę eniz cōfirmatio eē cōclusionis potest: quoius subiectū dissolubile subcisiuūq3 habeatur: & cui ꝓdicatum: neq3 semper: neq3 simplr̄: sed mō isto modo nō insit. verbi gr̄a. inest Socrati vt aial sit: sed nūc: nec quia Socrates est: sed q̄a hō. ¶ Plane quoq3 conclusio cōmutabilis & corruptibilis est: in his ꝓpōnes nec vniuersales omnes habētur: neq3 per se. Sz necesse est saltem alterā corruptibilē nec vniuersalez afferri. ¶ Quēadmodū autez caducorū demonstratio necti non pōt: ita nec definitio. Nā definitio vel demōstrationis initium est: vel demōstratio est solo situ differēs: vel demōstrationis cōclusio. Initium demōstrationis est: quando vel pro imediata ꝓpositione: vel p termino in ꝓpositiōe desumitur: situ solo a demōstratione differt. Quoties talis definitio est: quę causaz rei qđ ita sit cōtineat: vt illa. Deliquiuz solis est occultatio luminis eius ob lunā ei oppositam atq3 subiectaz. Definitio hęc ordine paulū mutato in demōstrationem cōmeat. Hoc modo. Luna subijcitur atq3 opponit soli. Id qđ subijcitur atq3 opponit: occultat. Luna igitur subiecta atq3 opposita solē occultat. Cōclusio autē demōstrationis definitio ea est: q̄ causam materialē attingit. Sed de rōne definitionū sequētibus diligētiore vsu docebimus. ¶ Nūc illud vidēdum quēadmodum earū reruz quę nō semp: sed ꝑpētuꝰ eueniunt: sciētia & demōstratio possit cōstitui: vt defectuum lunę qđ hi nō semp sed statis tēporibus accidāt. Sed facilis & absoluta defensio est earū rerū quę certis interuallis redire in suos orbes vidētur: forma tn̄ cōis in demōstrationem venit. Nec eniz de vno aliquo defectu h vel illo: qui hac vel illa hora cōpareat: demonstratio accipitur: sed de omni quē ex talibus causis prouenire necessarium & ꝑpetuum est. Ita in his vniuersale nō particulare monstret. Nisi ꝓpterea particulare monstrari dicamus

Si recte animaduertis. Themis. vna cū Alex. circulari vi vti demrādo: nam cap. 8. q̄a cōclūo necc̄ia sit ex ꝓpōnibus necessarijs dēmrādo cō stare ꝓbauit. & hic ꝯclonē sempiternam necc̄iā q3 ꝓpōnes sint necessarię.

Si vera ea sit q̄ sup̄iꝰ sūt ꝓbata: negat ñ possumꝰ demr̄ ab his ꝯclonē vl̄em eē & p se. nā cap. 14 dixit The mist. Alex. ꝓbasse: sola ea eē necc̄ia: q̄ p se & vl̄r sunt: vl̄ q̄ fatendū ē ꝯclonez vl̄ez eē: vl̄ ñ eē necc̄iā ē affirmādū: eē ꝯtra errorea: q circa vl̄e cōmitti pōt fere ꝯclonj accōmodauit. q̄re recte videt Alex. vidisse: neq3 illud obstat: quod Them. in ꝯ

rūs afferre videt. de ea. n. l tāmē loquimur omīsimo necessariꝰ defini tionē supius dedimꝰ: q̄ ex imediatis ꝓncipiis ꝯstat. h verissima ē & ꝓpriissima ē demr̄aꝰ. cęte re do sunt aꝰ loco. neq3 aliā rōne dm̄ stratōes appellāt: nisi q̄ in ꝓ hac referunt. immo reoꝰ dicerent ꝓm. qđ in ꝓmissis q̄rimr eē q̄ ad cāmz q̄a. s. nulla sit hor. cū p qđ illō mōstrari possit. in cōclone vo q̄ ad subzaqūm nullū sit ꝓuo subo q̄ illō ꝓdicari possit omīsari.

a Sic dixit ipse grece. ἐὰν ὦσιν αἱ προτάσεις καθόλου, οὐχ ὅτι ἰστὶ καθόλου καὶ τὸ συμπέρασμα ἀ[illegible] ἀλλ' ὅτι ἀΐδιον, h est cū. n. dixit si ꝓpōnes vl̄es fuerint: nō intulit ꝙ ē cōclonē vl̄ez eē oporteat. sed ꝙ sempiternam.

mus qꝛ sub vniuersali positũ constitutumq; sit. Queadmodum de caducis retro concessimus. Hactenus dictũ volumus: quo pacto duas illas notas: per se: & vniuersaliter: audire in demonstratione oporteat.

Ad nullã sciẽtiam ptinet principia sua ostendere.

¶ Quid sit p̃ncipium cõe quid ꝓprium. Cap. XX.

NUnc initium aliud sumamus. Si ois demonstratio ex priorib⁹ existit. Certe ad nullam sciam ptinet: p̃ncipia sua ostẽdere. Nec. n. preterea dicerent̃ esse p̃ncipia: si per aliqua priora se cõfirmari explicariq; possent. Nã si hec quoq; comprobare necesse esset: rõnẽ hãc in ĩfinitum extrahere oporteret. Si vero non esset necesse: sed tanq̃ notissima subiacerent: nimirũ hec p̃ncipia statuerentur. Porro qui hec nouit: & ex his demonstrat scientior eo est: qui posteriores ꝓpositiões nouit: & posterioribus principiis demonstrat. ¶ Sed q̃ro sit hoc iꝛꝛo rabile: vt p̃ncipia geometrie: arithmetice. Musice: ceterarũ artiũ demonstrari non possint: An pñt quidem illa sed nõ in ea scia cuius sũt pricipia: & que his vt p̃ncipiis vtitur: nam si ita sit: tunc scie alia p̃ncipia suis principiis facerent. Sed ratio hec prime p̃hie cõmissa mandataq; est. Quoius ambitu oẽs doctrine cingunt̃. Ita. n. demũ obire sciẽtias oẽs põnit amplexa omnes sit. Queadmodum geometria perspectiuam: aliogn impossibile arbitror: q̃ñquidẽ necesse est demonstrationẽ aut ex ꝓpriis: aut ex cognatis & finitimis confici. Atq; hec illa est predicatione oium ꝯcelebrata. Sapientia quã simplr̃ & maxime sciã appellare opꝫ: vna hec causas rerũ non oẽs: sed p̃ncipes & optimates attingit. Pricipes & optimates causas nuncupamus: quarũ nulla superior causa sit. ¶ Prohinc difficile agnitu est teneamus rem scia nec ne: qm̃ intelligere arduum est: vtrũ ex ꝓpriis quicq; p̃ncipiis: an cõmunibus sit ꝯfectum: hoc. n. vero scire. Hec nunq̃ suos numeros hꝫ sciẽtie nisi per hec quesita. Si eni satisfactũ desiderio quis credat: q assumptiones veras mõ cõpererit: in maximo errore versatur. Sꝫ vt sepius testati sumus: adhibere principia opꝫ: tum cognatissima his que demonstrantur: tum eiusmodi: que per se in his adesse & contineri dicantur. Equidem sua quoiusq; generis principia appello: que vt sint necesse est constituere: si habenda demonstratio est. Ipsum vero vt sit in principiis opꝫ prenosse. In his: que a principiis fluunt: probare.

Locus hic est annotatiõe dign⁹. affirmare. n. vi[?] Tbe. ceteras scias ea rõne sb b[?] põta ꝯtineri: q̃ musice sub arithmetica & sb geometria ꝑspectiua.

¶ Quot modis principia prenoscantur. Cap. XXI.

SEd diuidendum a capite est ad hũc modum. Quom tria sint momẽta quib⁹ absoluitur omnis scia. Genus subiectum: vt numerus: magnitudo: triangulus: tessera. Affectio idest ea que per se in genere illo insũt: paritas imparitas: duob⁹ rectis eqpollere tris angulos: lineas a minoribus angulis eductas ꝯcurrere. Tertium ipsa ꝓloquia: si ab equalib⁹ equalia demeris. Genus subiectum statuere opꝫ: vt sint. Affectiones: & ea que per se insunt: quid significẽt. Proloquia vtrũq; desiderãt. Naꝫ & vt sint & quid significent anteq̃ demonstratiões: sciẽdũ. ¶ Sed q̃obrem generi & affectioni altera prenotio sufficit: proloquio vtraq; necessaria est. An qꝛ proloquio teximus inuicem terminos & ꝯclusionez assumimus. ¶ Nõnulla sane sunt que constituere superuacaneum sit: qualia que nobis admodum perspecta explorataq; sunt: vt subiectam naturam esse si hoc ita cognitum sit: & vt in prouerbio est: vel pueris scituꝫ. Nec enim ꝯstituit physicus aliquid esse feruidum: algidum: sudum. Nec medicus humanum corpus esse. At numerum & vnitatem esse: cõstituendum arithmetico est. Quia hec non perinde vt cetera in euidenti sunt. Solemus & preterire conniuendo ea que pre sua facillima cognitione quid significẽt nosc[?]antur vulgo: sit enim perridiculum quasi acta agas que sua opte ingenio exposita sint conari exponere.

¶ Differre ꝓloqa a postulatis subiectiõib⁹. Cap. XXII.

AC proloquia qdẽ a postulatis & subiectionibus differunt: q neq; ꝯstituunt̃ neq; petuntur concedi: qꝛ & vera sunt & vident̃. Quom dico vident̃ vera: non id dico: q cõcedantur ore. Nam hoc quidem modo posset contingere vt ꝓloquia nulla essent: sane quom saltem exteriore verbo possint negari. Nam interiore non pñt. Qui eni negaret paribus demptis subsidua eẽ paria: sermone potius q̃ interiore sensu contenderet: & vt vetus ẽ sumptũ ab Euripide. Dissentiret lingua non corde. Demonstratio aũt non ad exteriorem locutionẽ: sed ad internam intellectualemq; pertinet: queadmodum & syllogismus. Non ergo ex eo quid quisq̃ foras pronunciat: sed ex eo qõ intrinsecus approbat auctorantur ꝓloquia. Plerũq; enim dissonat: qõ in lingua promptuꝫ habet̃: ab eo quod clausum geritur in pectore. Nam nec geometre lineis his vtuntur: super qbus speculamina sua exigunt: sꝫ his quas aĩo retinent conceptas: & quarũ tanq̃ exẽplaria & note sint linee: que in abaco aut in puluinsculo describunt̃. Quom. n. pedalẽ lineã ducant: que non sit pedalis: aut equilateruꝫ: qõ sit equilaterũ: non ad ea que graphio desinantur: spectandum est. Sed ad ea que mente intelligunt̃. Atq; hec vero sunt: qb⁹ illi quom demõstrant vtuntur. Nam in ꝯclusione lineam vlẽm accipiunt: sed docẽt per illam iterpretez: que desculpta in mensula est. Aliter eni linea vera significari discentibus non posset.

Plerũq; dissonat qõ i lingua ꝓmptum hꝫ: ab eo qõ clausũ gerit̃ in pectore.

¶ Qui vsus primorum principiorum in demonstrationibus sit. Cap. XXIII.

PRoloquia vero eẽ admodũ agnita certaq; manifestũ oib⁹ est. Quid. n. certi⁹ q̃ nihil eẽ qõ sit affirmare negareq; liceat: vsq; eo. n. ꝓloquiũ huius idubitata lux est oib⁹: vt id in demõstratiõib⁹ locare assumptiõis loco depudeat. Fere. n. plixũ ac supfluũ vr̃ q nihil sit eo ꝯspectius: exploratius: ꝓ̃ptius: & tñ sũt in qbus necesse est pfari illud ꝯstituere assũptiõis loco. Sed dicet aliqs. Qñnaꝫ aut queadmodũ: Quoties itentio est: id ꝯcludere: vt aliqd eẽ: & qõ ei opponit̃: nõ esse õmonstratiões. Verbi grã: finitũ esse mũdũ: nõ qõ huic opponit̃. i. mundũ eẽ finitũ: nõ finitũ nõ esse: hoc est nõ esse ĩfinitũ. Ratio aũt sic formabit̃. De nullo corpe finitudo simul põt affirmari & negari. Mundus ẽ corpus. Semp q; in hoc genere maior ꝓpositio talis sumi dꝫ: cui assimilis subiungẽda ꝯclusio est. Non solũ aũt manifestum est nihil affirmari & negari simul idẽ posse: sed & illud quoq; de quaq; re necessario alteram partẽ afferri. Hec. n. nã disputorũ vi. Nam ꝯtraria q̃q̃ simul haberi non pñt: non tamẽ alterũ eorũ necessario habeat̃ necesse est. ¶ Hoc proloquiũ ab aliqbus in demonstrationẽ ꝯfertur. Precertim eam que ad incõmodũ perducit. Nam q demonstrat ipossibile esse oppositũ eius qõ vult tenere: necessario adhibet alteram ptem disiunctionis. Nec aliunde rõni sue necessitatez molitur: q̃ ex initio: eo q necesse est: in omni disiunctione in qua: aut etiã aut nõ ponit̃ alterutrũ esse verũ. Hinc illud est qõ dicit̃ diameter aut cõmensurabilis est coste: aut in cõmensurabilis. Item aut cõmẽsurabilis: aut nõ cõmensurabilis necessario est. Incõmensurabile porro: siue nõ cõmensurabile nihil aliud est q̃ altera pars disperationis. Quod qdem q̃uis explicitum expressumq; demonstrantibus non sumitur: tñ vis ꝓloquii eius subest ea quã diximus.

¶ Accõmodatur vero et q̃ſi deſcẽdit in mãm ꝓpriam: quoties id qđ in eo fuſum vbiqꝫ eſt: ad genus certum ꝯtrahimus. Dictum.n. et ſuperius eſt: cõia proſata non q̃diu cõia ſeruant̃ in demonſtrationẽ venire: ſed tum demũ quom ad ſubiectam nãm traducta ſunt ſubditis: ꝑ quę cõuenire in alia deſinãt: ita vt aſtrictione huic generi de quo agitur ꝓpria et apposita euadant.

¶ In qbus cõmunicent ſcientię: et quẽadmodum prima philoſophia a dialectica differat. Cap. XXIIII.

Sunt aũt peruulgata quędã ꝓloquia et in oẽ genus ſparſa: in qbus oẽs ſcientię cõicare inuicez videnť. Habenť vero duę virtutes: quaꝝ altera iferior eſt, altera pſtantior. Sapiẽtia et dialectica: ꝯueniunt inter ſe: ꝙ ꝓloquijs nõ eodem more vtunť quo artes cęterę: ſed confirmãt ea et comprobãt. Vꝝ itereſt, ꝙ dialectica ex ꝓbabilib' ratiocinaŕ: ſapientia alio genere. Item dialecticam in ordinem ſciaꝝ nõ redigimus: qꝛ genus certũ non hꝫ: in quo verſeť: nõ lineas: nõ numeros: non ꝓportiones. Pręterea nõ de his quę ꝑ ſe iſint: ſed de his quę ieſſe videanť accurat. Quãobrem dialectici iterrogationibus ꝯfidenter icęſſunt: qꝛ vtrum ꝯceſſum negatumue ſit rõnes hñt qbus reſpondentẽ: aut in laqueos inducãt: aut reuincãt. Hoc non facerent ſi vterenť his: quę ab oibus ꝯcedunť. Et.n. ĩpoſſibile eſt de eodẽ ꝓbari cõtraria: vbi gratia: de aio vt mortalis imortaliſqꝫ ſit. At is q demonſtrat: alteram partem iſumit ꝓbandam: qꝛ nõ interrogat ſed veritatem veſtigat. Quo circa ſi quis moueri ſemꝑ animũ negauerit et alteram partez ꝯceſſerit: dimittetur ſtatim: nec pterea fatigabiť percunctationibus.

¶ An iterrogatio aliq̃ demſoni cõueniat. Cap. XXV.

Sed quęro num ſit q̃ interrogare debeat qđ demõſtrat: et num iterrogatio aliqua ſit quę ſciaꝫ pariat: quẽadmodũ aliqua captioſa et aliq̃ dialectica eſt. Soluiť. Ratio eſt vt quẽadmodum ꝓpoſitio aliqua: ita et iterrogatio aliqua quę demonſtrationi obſeruiat: habeatur. Non tñ interrogatio omnis ſicut neqꝫ omnis ꝓpoſitio ad demonſtrandũ appoſita eſt. Sed ſoluꝫ ea de qua ſyllogiſmus quacunqꝫ ſcientia proprius nectitur. Hãc tu ſi paulum cõmutaris iterrogationem ſcitam efficies. Interrogabit vero geometra non vt de reſponſo ꝓpoſitionẽ ad ſyllogiſmum ꝓprium corroget. Nam ꝓpoſitionez illam habere intus põt ẽt ſi ab alio nõ condiſcat: ſed vt ꝑtentatiuus aliquoſqꝫ eandem ꝓfiteantur artez ad id qđ vult efficere iterrogando perueniat. Alioqn non ſemꝑ iterroganti rñdendũ: nec ſemꝑ ſubeunda diſputatio eſt. Sed geometricę roganti geometricę rñdendũ nõ muſicę: et muſicę agẽti muſic' nõ geometra rñdeat. ¶ Sꝫ q̃ri aſſolet: num quę arithmetica iterrogatio ꝑtinere ad muſicam poſſit: aut naturalis ad medicinã: aut perſpectiua ad geometriaꝫ: Et videri poteſt ꝑtinere. Nam ex arithmeticis principijs in muſica tractatus multi habenť. Et ex geometricis in ꝑſpectiua. Solutio eſt. In his reſpondendũ eſſe etiam ad ea quoad viciſſim cum ſcientijs generalioribus cõicant. Ad principia non reſpondendum neqꝫ ad q̃ſcunqꝫ rogationem quemadmodum ſupradictum eſt. Itaqꝫ conſtat ſi geometra coarguitur: ꝙ conum in duas partes nõ ſecuerit: non vt geometra inceſſitur: ſꝫ vt is quẽ cuꝫ imperitia muſices geometram eẽ ꝯtingat.

¶ Cum his igiť qui geometriam neſciũt de geometria diſputandum non eſt. Nec enim intelligere aliquis poteſt recta captioſaue diſputatio ſit: ſi id de quo diſputať ignoret. Nec quẽadmodum earum rerum quę probabiles tantũ et ꝑſuaſibiles ſunt: ita eaꝝ quę ſcienter tractanť adhibere imperitos iudices poſſumus. ¶ Imperitorum aũt duę habenť ſummę formę: vna eoꝝ qui de re omnino nihil itelligunt. Altera eoꝝ q intelligunt qdem aliqd: ſed ꝯtra q̃ ſit et deprauate. Ita vtereqꝫ iperit' geometrię fuerit et qui nihil de lineis ęque diſtantibus nouerit et q coire illas poſſe crediderit. Atqꝫ hęc imperitia q̃q̃ geometrica põt dici ratione vna: ꝙ ſuper re Geometrica eſt: quę recte intelligi poſſit: tñ longe difficilior priore et magis etiaꝫ varia atqꝫ multiplex eſt. Sed quẽadmodũ difficilior videaŕ: et quot modis ꝯtingat: demũ qua ratione obuiam ei eundũ occurrendũqꝫ ſit: proceſſu docebim'.

¶ Cõmendatio Matheſeos: et qd ſit ſyllogiſmũ ampliari in directum/ in latus/ per media. Cap. XXVI.

In matheſi obratiocinatio (ſic eni paralogiſmum iterpręter) nõ adeqꝫ cõmittitur. Nam mediuꝫ in his ſemꝑ duplicem hꝫ reſponſum: ſeu omonymũ: ſeu ſynonymuꝫ ſumatur. Pręfinitũ vero certũqꝫ omne eſt: et cuiuſqꝫ appellatio demonſtrationẽ iuſtam minimo minus penſat. Nam qui nomẽ circuli audit: ꝯtinuo circulũ contueť in ſe deſcriptũ afformatũqꝫ animo: nec ad ſignificatum deerat. Sed in illud tñ referť: quouis et definitionem cõmunis. Qđ ſi quędam carminis forma dicitur circulus: tñ ratio circuli: quę a geometra mente cõcępta eſt: ſuſpicari non patitur circulũ eſſe carminis genus. At rõnes dialecticę nec medijs ꝯſtitutis vtunť: nec i aliquo genere pręſcripto verſantur: qualis illa. Scientes diſcũt: qui diſcunt neſciunt: ſcientes igitur neſciunt. Naꝫ diſcere dicunť: et qui ſciunt: et qui docentur. ¶ Plane fallacia interim a medio naſcitur: vt ſyllogiſmis his: qui per medium omonymũ: ac ſi cognomine dixeris aſtringunť. Eſt aũt id medium: qđ ante complexionez iterꝫ ſumiť. Quare quoties alio ſignificatu in propoſitiõe vna accipiť: q̃ quo auditũ in altera eſt: omonymia cõmittitur. Interim oritur ex forma: vt ſiqs duabus affirmatiuis in ſecunda figura vtatur: vbi medium ex vtraqꝫ extremitate conſequiť. ¶ Si aũt fieri nõ poſſit: vt ex falſis vera cõmõſtrarenť: facile vtiqꝫ eſſet quacũqꝫ doctrina reſoluere. Reſoluere appello: vera ꝯcluſione poſita: ꝓpoſitiones ex qb' confecta ſit: exquirere. Hoc indꝫ facile factu eſſet ſi verũ non niſi de veris euaderet: qꝛ certa determinataqꝫ haberentur in quę referẽda ꝯcluſio eſſet. Nunc q̃uis ex ꝓpoſitionibus veris: non niſi vera concluſio exiſtat: nõ tamẽ in contrarium recurrit. Sępius.n. cõcluſio vera ex probabilibus ſumptis elicitur. Atqꝫ hinc difficilis reſolutio eſt: qm̃ perſecutio illa propoſitionum inueſtigatioqꝫ in immenſum excurrit: q̃nquidem infinita probabilia eẽ poſſunt: de quib' vera ꝯcluſio eueniat. ¶ Porro in hoc mathematicę rõnes a dialecticis differunt: ꝙ hę faciliores reſolutu q̃ dialecticę ſunt. Ratio ea q̃ ad ꝯcluſionẽ ꝓbandam falſa nõ ſumunt. Sed ne vera qdem adhibent oia: vt quę: aut cõia ſint: aut ex accidẽtium genere: ſed oẽs aut ex finitionib': aut ex his quę ꝑ ſe hęrent promuntur. Hęc vero facilia numerari definiriqꝫ ſũt. ¶ Eſt et ſimplicior reſolutio mathematicaꝝ rõnum: reſpectu alio: quia cõpoſitio eaꝝ et accretio ſimplicior eſt. Nec eni quẽadmodum in dialecticis ita in mathematicis duplex earũ ampliatio viſitur. Naꝫ dialecticę rõnes et extrinſecus aſſumendo ꝯcluſionibus dilatanť: idqꝫ bifariã. Naꝫ aut in directũ excurrunt: aut in latus fundunť: et media corrogando aſſumptionib' creſcunt. Mathematicę alio genere prouehunť. Quod.n. ex prioribus ꝓbant inſequẽtia: ſimulatqꝫ in his aliqd explicatũ dmonſtratũqꝫ eſt aſſuiť iſequens. Hac forma continenter toto opere attendunť porrigũturqꝫ. Ita videm' ꝑmo theoremati ſcđꝫ annecti

& tertiū scdo subiungit: & deīceps eadē serie reliquā. Mediorū aūt nulla in his corrogatio est. Igit̄ hęc ppositionem aliquā mediatā non sumūt: quēadmodū vero in his ab vno coorta ppositio ēita resolutio ad vnū pcumbit.

¶ Quēadmodū vna scientia vtraq; demonstratione vtatur: & q̄obrem & vt sit. Cap. XXVII.

Scire p cām duob⁹ modis accipit̄: aut qr p mediū quoddā sciatur: nā omne mediū causa ɔclusiōis elicitę est: aut qr explicatio p causam rei: quę cōprobatur ɔtingat. Priore significatu: syllogismus p causam formatur: qr oīs rōcinatio vtcūq; ex medio suo existit. Posteriore p causam non oīs syllogismus deducitur: sed solum is: q a nobis demonstratio. i. euidens pbatio appellatur. ¶ Sunt & syllogismi alij: q demonstratiōes dicantur: modo cętera quę reqsiuimus hēant. Sz syllogismū q de cā rei emanat dmōstrationē: quot ita sit siue q̄obrē sit: dicimus. Qui vero de medio solo ɔsurgit: & de reciprocis tm̄ ɔstat demonstrationē: vt sit siue qd sit: vocamus.

Hoc idē supius cap. 4.

Hui⁹ loci sicdis īterpretatio hęc ē. posteriore signification nō oīs: sz q p cāz rei. istiu⁹ āt modi solū is ē: quē pprie demōstrationem appellam⁹. nos & aliter demōstratiuus est. sic enim ait. κατὰ τὸν δεύτερον δ' οὐχ ἅπας, ἀλλ' ὁ διὰ τῆς αἰτίας τοῦ πράγματος τοιοῦτος δὲ μόνος, ὃν κυρίως ἀποδεικτικὸν λέγομεν ἐπεὶ λέγεται καὶ ὁ ἕτερος ἀποδεικτικός.

¶ Alius modus: quo in vna scientia vtraq; demonstratio est. Cap. XXVIII.

Sane fieri potest: vt eadem scientia: modo ipsum quamobrem tractet: modo ipsum vt sit explicet: aliqñ est: vt diuersa scia sit: q̄obrem condocet ab ea q̄ vt sit demonstrat. Sed videamus quēadmodum eadem scia vtrūq; attingat. Duplex is est vnus: hic quez modo exequęmur. Cum causa rei vt p se ista necesse est & ppinqua sit rei quoīas est cā. Syllogismus qui p ppositiones mediatas absoluit̄: fere demonstrat: vt sit: q vero p imediatas magna ex pte: q̄obrē sit. dclarat. ¶ Ut astronomus: quom pbat australes stellas ocius q̄ aqlonias demergi: p id q aqlonię mouent̄ minore segmēto: demōstratio q̄obrē est: qr p cām rei pximā & adiunctā exprimit̄. Quom vero eandē ɔnem ɔfirmat: p id q stellę meridionales a septētrione plus distāt: q̄q̄ vez ex veris addicit: nō tñ p cām ppinq̄ & sūmā ondit. ¶ Eodē mō in scia nālt: quoties imortalitas animi de motu eius iteriore & indigete approbat̄: tum remota & interpollata demonstratio fit. Quoties vero p id q animus vitalitatis initium sit: exordio sineq; vindicat: tum iuncta & ɔtinens demonstratio est. Qui fruges itez arboresq; probat non spirare de eo q aīalia nō sint de longinquo collimat. At q de eo id demonstrat: quia desit his pulmo rationem imediatā attingit. Nec enim q quę res aīal non sit proxima causa est: vt non respiret. Alioquin retrorsum cōmearet: vt q quid animal esset proxima causa diceret̄ q spiraret. Atqui multa sunt animalia: quę nihilominus animam non trahant: vt quę vocantur insecta. Sed proxima: vt dixi causa: vt nō spiret̄: est carere spirabili viscere. Certe aīal non esse abiuncta & longe petita ratio vt q frutices non spirent: qr spirare animal prędicatio hians mediataq; ē: nec nisi interuentu eius quod est pulmonez habere coalescit oppleturue. Proinde quom stirpes non spirare dicuntur q animalia non sint: superlatio in causa reddēda cōmittitur. ¶ Idem peccat Anacharsis scytha percuntantibus causam q in terra Scythia tibicines nulli essent. Respondit: qr vitem non ferret. Remotissima hęc sane causa: nam pxima erat: qr temulenti Scythę non fierēt. Causa huius qr temetū non haberēt: huius qr vites eēnt his negatę. ¶ In secūda ēt figura syllogismi p causas remotam ducunt̄: vt in exemplis his: quoz modo habita mentio est. Quom. n. aīal de oī quod respirat dicat̄: planta de nullo: relinquit̄: vt plantę non respirēt. Et quom vites tñ datę his sint: quibus tibicinibus: Scythis non sint datę: restat vt Scythis tibiaz vsus desit.

Hi ɔclō syllī q p remotam cām ducit̄ affirmatiua fuerit in p⁹ tñ figura dic̄ Io.

¶ Quemadmodum altera demonstratio in altera sciētia habeatur. Cap. XXIX.

Alius modus: quo eadem scientia: & vt sit & quot ita sit demōstrat: ē quoties rōnes duas imediatas quidez illas: sed alteram a cā: alteram a signo cōmunit. Qui eni argumento q peperit probat mulierez lactescere: causaz quot ita sit edocet. At qui retro agit peperisse dicens qr lactescat: vtitur demonstratione q est. Item qui crementum lunę ex plenitudine orbis demonstrat: cām quot ita sit declarat. Qui vero vice inuersa id pbat expositionem institit rei: quod est. ¶ Ac ᵃ sępe quidem contingit vt causę & signa reciprocent: & inuicem pbentur: ita vt quēadmodum a signo in causam subitur: atq; hęc explicatio rei vt sit vocatur: ita plerūq; a causa in signuz demonstratio recurrat: quę quot ita sit: siue vnde nam sit dicatur. Quom igitur a signo argumentum pstatur: tum ab eo tanq̄ a notiore q̄ causa sit: conclusioni fides affertur. Quom vero a causa proficiscitur: tum ab ea tanq̄ a principio rei procedit. ¶ Aliquando signa & causę retro non commeant. Nec enim quia ignes sunt si fumus adsit: etiam fumus adest si ignes sint: & q̄uis necesse sit: vt quę peperit cum viro coierit: non tamen retrorsum valet: quia potest coisse cum viro quę non peperit. In his demonstratio vt sit potest ornari: demonstratio quamobrez non potest. Nam causa per signum semper ostenditur: signum per causam non semper ostenditur. ¶ Quemadmodum itaq; non omnes causę cum effectibus suis reciprocant: ita nec omnia quę reciprocant effectus & causę sunt: quia fieri potest in eiusdem causę plura indicia sint: quę inuicem recurrant. Causę huius: q quis febriat signa sunt arterię creber pulsus & intentus calor: signa hęc mutuo se asserunt. Sed de neutro syllogismus q̄obrem ducitur. De vtroq; syllogismus vt sit componitur. Hi modi sunt: quibus eadez scientia demonstratione q ita sit: & demonstratione q est: tractatur.

gra. duci pōt q̄ sit negatiua: cōmode i 2ᵃ figura: i pᵃ eni nō ɔcludit̄ imediate ppositio ɔclōnis minore: ɔclusio ɔuertant causa rei cām exponit ipse hī loco.

a Locus hic illis fauere vī q defendunt regressum in demonstratiōib⁹.

¶ Qui modus sit quo in diuersis scientijs demonstret̄ vt sit: & q̄obrem sit. Cap. XXX.

Nunc aggrediamur ad modos: quib⁹ demonstratiōes illę in diuersas scias distributę habentur. Ergo quom scię ita vicissim se hñt: vt vna alteri subdita sit: vt Perspectiua Geometrię. Machinatio Stereometrię: Musica: q̄ arbitrio auriū ɔstat Musicę: q̄ in cognitione rōnis posita est: eoq; mathematica dī: nautica astrologię. Sūt. n. scię aliq̄ id gen⁹ q̄ q̄si synonymę sit: nec definitionē oīno diuersaz obtineāt. ¶ Quāobrē harmonicus dī. & q musicē auriū: & q mathematicaz musicē nouit. Quom inq̄ iter se ordie hoc scię fuerit: demōstratio vt sit ad sciētias sensiliū faciet: demōstratio q̄obrez: ad spectatiuas & mathematicas ptinebit. Nā mathematici causas hñt pspectas: sit nō sit: plerimā nesciunt. Nam & qui vlia contēplantur ignorant singularia: qr de his perinde nō cogitant. Equidem a mathematicis didici summā chordā responsuz & ɔsonantiā habere cū media: sed sentire ɔsonantiam non possum: qr vsu eius artis & exercitatione deficior. ¶ In plenum scientię: quę magis mathematicę sunt: idest quę in inspectione rerum amplius versantur: & quę formis citra mā & subiectum vtuntur: ipsum: q̄obrez: semper ostendūt: qualis geometria respectu optices est. Geometra enim quę lineis rectis propria sint: tñ sumit hactēq̄ actu a rebus auocare non potest: tamē genere quodā abiungit. Nā omne rectū aut in cęre aut in lapide: aut in ligno demum aliquo strato recipit̄.

καὶ τὴν ναυτικὴν ἀστρολογίαν, πρὸς τὴν μαθηματικήν. hoc ē: & nauticam astrologiam astrologię mathematicę

Sed artifex id non vt in aliquo boꝝ ↄtinetur vestigat:
sed vt seorsum habet̃: ꝛ abductũ a rebus. sed ꝑspectiuus
rectã lineã accipit: quę aut in amussi: aut in ęs lcisa cerna
tur. ¶ Ac sunt q̃dem aliqua q̃bus tractandis scia nãlis
ad ꝑspectiuã eo modo se hꝫ: quo hęc ad geometriam: vt
rõ arquus cęlestis. Naturalis definit arquũ vt sit aspect⁹
ex tali nube in solẽ refractus: sꝫ q̃obrẽ tali forma: tali co
lore visatur: perspectiuus absoluit. ¶ Sunt aũt scientię:
quaruꝫ etiã si altera sub altera nõ reponitur: eodẽ tamẽ
modo ꝓximę inuicẽꝫ vident̃: vt medicina ꝛ geometria.
Nam scire vulnera orbicularia tardi⁹ solidescere ad me
dicum pertinet: sed vnde naꝫ ad geometram.

¶ Quę figura syllogismi aptissima demonstrantibus sit. Cap. XXXI.

FIgurarũ prima ad sciam accõmo
datissima est. Nã ꝛ mathe
matici rationes suas ſm illam texũt: Arith
metici: Geometrę: Perspectiui: postremo q̃
cunq꞉ demonstrationeꝫ quot ita sit frequen
tant. Nam medię figurę vsus rarus ꝛ in pauca idoneus.
Amat. n. causa ꝑ affirmationẽ ostdi. Quom ergo notitia
q̃obrẽ potissima sit: efficit̃: vt figura hęc ad sciam q̃ren
daꝫ aptissima videat̃. ¶ Sed ad cognoscẽdos fines cõ
modissima eadẽ est: imo ad gen⁹ hoc sola ꝑducit. Nã de
finitiones verbis vlibus ꝛ affirmãtib⁹ ↄstant. In media
figura ↄplexio negatiua ↄcipit̃. In postrema ꝑticularis.
¶ Pręterea mediatas ꝓpõnes ad imediatas nõ alia fi
gura q̃ꝫ ꝑma reducimus. Nã eadẽ figura ↄtinenter ꝓpo
sitio mediata ad imediatã refert̃: qua primũ cępit astrin
gi: nec in scdã: affirmatiua: nec in summa vlis concludit̃.
Ita cõstat ꝑ has figuras mediatã ad imediataꝫ solui nõ
posse. ¶ Immediatę porro nõ oẽs affirmatiuę sed ꝛ ne
gatiuę aliquę habentur: neque eni imediatę sunt oẽs: quę
syllogismo ↄfirmari non habent: q̃les negatiuę illę sunt:
in q̃bus de neutro termino affirmari aliq̃d genus potest.
Nam in talibus vterq꞉ ab altero citra medium remoue
tur. Si eni medium aliq̃d statuatur: necessariꝫ sit illud
de altero termino affirmari: atq꞉ ita ꝑ id terminus subie
ctus a pręedicato contrarie abiungi syllogismo ꝓbabitur.

Id est defini
tiones.

¶ De syllogismo ĩperitię ignorantięue. Cap. XXXII.

Cap. 15.

NUnc id diligentius exquirat̃ de quo su
pra: nescio q̃d ꝑsumpsim⁹: duas eẽ
species ĩperitię: vna quom aliquoties rei pe
nitus rudes: ignariq꞉: sum⁹: vt pueri ↄclusio
nis eius. Triangulum duob⁹ rectis pares: ha
bere. Atq꞉ hęc nobis dimittenda est: nihil enim cõtẽpla
tionis artificiosę in ea comperias. Altera species ĩperitię
est: quę affectionis vocatur: quom quis rudis quideꝫ nõ
est: sed falsam eius rei sciam obtinet. Ut si triangulꝫ ha
bere tres angulos duob⁹ rectis maiores aut minores exi
stimet. Dicit̃ autem ĩperitia hęc affectionis: q꞉ quom cõ
tingit: animus ꝑsuasione quadaꝫ affectus ꝛ formatus vĩ.
Putat. n. se id scire quod nescit. ¶ Hęc igit̃ ĩperitia: aut
eaꝝ reruꝫ est: quę imediatę sunt: eęq꞉ sunt: nõ sunt: aut ea
rum quę per aliq̃d medium ꝑñt offendi. In vtroq꞉ autẽ
genere bipartita est. Nam aut per syllogismũ contingit:
aut per simplicem apprehẽsioneꝫ imbibitur: vt triangu
lum duos rectos angulos nõ habere: aut diametrum cõ
mensurabilem esse cum costa. Nam in his etiam sine syl
logismo corruere possumus. Qualis enim in sensu error
allucinatio ꝛ obauditio ẽ: talis in mẽte apprehẽsio ꝛ opi
natio falsa ↄsurgit. Solemus ꝛ rõne aliq̃ mentita captio
saq꞉ decipi. Atq꞉ hoc varijs ꝛ pluscul is modis cõtingit.
Nam ꝛ syllogismoꝝ formę multiplices sũt: eoꝝ ꝑcipue
qui paralogismi dicunt̃. In quos facile sit quem collabi.

¶ Ergo id q̃d imediate aut mediate non ĩest: vt inesse ꝑ
syllogismum credatur: in prima tñ figura potest accide
re. Ut eni quoties aliquid vere vlr negatur: seria demõ
stratio in alia figura quã ꝑma deduci non põt: ita ꝛ quo
ties aliquid falso vlr negatur: ratio mentiens alia figura
non texitur. Et hęc causa est q̃obrem imꝑitia hęc teter
rima ꝛ stolidissima sit: q꞉ sibi persuasionem scientię arro
gat: ꝛ ꝓprietates eius asciscit: ac vẽdicat: quod ꝛ accepta
vlr est ꝛ regulis scientię vsa. Quę ꝟo mediate in aliquo
imediateue ↄtinentur: non ↄtineri putare: syllogismo pri
mo ꝛ secũda figura ↄtingit. Proinde iterim hinc sumunt̃
falsę iterim altera. Sed q̃ñ ꝛ quẽadmodũ vtrũq꞉ gen⁹
eueniat: ab Aristotele ipso peti volumus. Nos si ꝓseque
remur omnia: inferemus offensionem adeuntibus hęc.

¶ Quẽadmodũ syllo ĩperitię occurrat̃. Cap. XXXIII.

ILluc post⁹ conferenda oratio est: vt do
ceamus solere ꝓpositionib⁹ fal
sis: ex quibus ob ratiocinationes hę idest pa
ralogismi ducunt̃: resisti nõ opponendo di
sperata: aut particulariter refellendo: sꝫ con
traria obyciendo ꝛ vlr confutando. Ex his enim conces
sis ꝛ veritas assereretur: ꝛ id quod errori contrariũ est ven
dicabitur. Nam deceptioneꝫ ita sumere possumus: vt ꝑ
eam contrarium demereremus. Ac dialecticus q̃deꝫ etiaꝫ
particulariter occurret: quippe cui conclusio aliqua vni
uersalis proposita non sit. Demonstrator semper repre
hensiones vniuersaliter asseret.

¶ Abolitio sensu aliquo: scientiam illius sensus abo
leri. Cap. XXXIIII.

MAnifestum ꝟo est siquis sensus de
fecerit: scientiaꝫ geneꝝ
eoꝝ quę sub sensum illum cadunt necessario
defecturam: ita vt ab eo eaꝫ deest quęri ꝛ ca
pi nõ possit. Hoc sic instruimus. Si verum
est quicquid condiscitur: aut inductione: aut demonstra
tione cõdisci. Demonstratio aũt vlibus: inductio ꝑticula
ribus ↄstat. Fieri nequit: vt sensiliũ geneꝝ vles notiões
scruteris: nisi ea ꝑ inductionem ꝑspecta ꝛ cognita habeas.
Inducendis porro sensilib⁹ qui põt is valere: q̃ diminu
tus sit sensu quo illa noscunt̃. Quom ergo: neq꞉ ex vlib⁹
q̃cq̃ꝫ sciri possit sine inductione: neq꞉ inductio sine sensu ab
solui: nulla ei via relinquitur: qua sciam capiat. ¶ Nã ꝛ il
la quę ꝑ abiunctionẽ a mã noiant̃ abstracta: q̃q̃ꝫ lõge a
sensu vident̃ remota: tñ auxilio sensus ꝛ inductiõe facilio
ra ꝛ euidẽtiora discẽtibus reddunt̃. Supficiem longitu
dinẽ: latitudinẽ: ꝛ cęteros mensus seorsum haberi facile
credimus: quõ fides inductiõis accedit. Nam triangulũ
tribus lateribus claudi: fere aut sensus aut inductio com
probat. Naꝫ tametsi hęc neq꞉ reuera exolui a mã: neq꞉
separatim pñt ↄsistere: tum ea inductionis vis est: vt q̃d
cuiq꞉ hoꝝ per se ingenitũ sit: comitatu sensus exploret.

¶ Quid sit ꝑdicari ꝑ aliud: seu ꝑ accidẽs. Cap. XXXV.

QUoniam ꝟo sępissime testati sumus:
eum q̃ demonstrat semꝑ su
mere: quę dicant̃ per se: ꝛ dialecticũ nõ semꝑ:
sed iterim q̃ per accidẽs prędicent̃: modo ꝓ
babiliora notioraq꞉ videant̃: q̃ꝫ ea q̃ ĩsunt ꝑ
se. Definiendę nobis formę sunt: q̃bus aliq̃d ꝑ aliud aut
per accñs prędicari ↄtingit. Sane fusa ꝛ multiplex eius
verbi significatio est. Primũ corpus per aliud esse can
diduꝫ dr: quia per supficiem: ꝛ vitis alba per aliud: quia
racemos albos obtineat: sed de accidẽte accidens dicet̃:
per aliud videbit̃ dici: vt de candido musicũ. De substã
tia quoq꞉ allatuꝫ per aliud prędicabitur. Si de numero
eoꝝ non sit: quę per se habentur: vt si de homine rufum

ñit subatrū. Cum vo maxime accidētaria prędicatio ē: quotiens peruerso nāq ordine substantiā de accidente afferimur. Ut quom de albo animal dī. Nam oratio hęc album est animal: differt ab ea quę est: animal est album. In eo q in posteriore quod subijcitur: neq in alio inest: neq per aliud consistit: sed per se substantia est. In priore id sumit vice subiecti: qd vt sit bz: ab eo quoius est accidens. ℂ In more itaq dialecticis est: quom argumentantur ꝑdicans vti ꝓbabilib⁹ cognitisq: nullo discrimine. Demonstraturus ꝑdicatiões incōditas: ꝛ ꝑposteras: quēadmodum ꝛ accidentarias vitabit: nisi quę accidentia huiusmodi sint: q̄ q ꝑ se insunt ꝑdicari ēt ꝑ se possint: de qbus retro monuimus. Atq oia hęc fortasse de his: q̄ sępius nobis exposita sunt: constant.

ℂ An demōstratiões in īfinitū euadant. Cap. XXXVI.

Expectat pridem nos disquisitio ea: neq ignobil' hercules neq superflua. An finitus sit numerus eoꝝ quę ꝑdicant de subiecto per seriem vo serie cōtinenti in īfinituz hęc exeant. Atq hoc qd dico tale est: ꝯstituamus summū ꝛ vltimū subiectū esse: vbi est. c. quod de nullo pręterea dicatur. Sed de quo id vbi ē: b. primū imediateq pręediceꝫ. De. b. vbi est. d. de. d. vbi est. e. Quęro nam: quando necesse sit: vt extractio hęc ꝑcumbatur in imensum sit castra? Ita vt de. e. pręedicari subinde. f. possit de. f. iterum. g. Idq in infinitum abeat: Sitq pręedicatoꝝ via inexhausta ꝛ inconsumpta: q̄ identidem suppetant. Atq hęc prima nobis quęstio ponit. ℂ Secunda est huiusmodi. Fingamus seu subiectū sit. a. tale esse: vt de ipso nihil dicaꝫ. Sed vt pręedicatum primum supmumq sit tum vt. a. imediate insit. in. f. rursus f. vt insit in. e. Deinceps vt. e. insit in. g. Quęro nam ratio hęc cesset: an egredi in īfinitum sit necesse? Nec aliquod subiectū invenire sit: qd non obiter de alio pręediceꝫ. Differt vo consideratio hęc a priore. Qm in ea id quęritur: an ꝑdicata infinito ascensu. In hac id agiꝫ: an subiecta descēsu īfinito suppeditēt. ℂ Tertio, qd est constitutis extremis: primo ꝑdicato: ꝛ summo subiecto: vtꝝ infinita interueniant media: vt si in ꝓpositionibus sumptis medius semper aliquis terminus sit: qui cōmittat: ne qd pręedicatum subiecto proxime innexum ꝛ cōtinens uideaꝫ. Atq hoc nihil aliud est: q̄ quęrere: an demonstrationes progressione infinita vtant: idest an infinita obire habeant q demonstrant: ita vt qcquid ad probationem alterius subministrat: ipsuz quoq ab alio probari necesse sit. An verius sit aliquas esse imediatas ꝓpositiones: ꝛ vltimos fines q̄ simul ventum est demonstratio sistitur. Eadem ꝛ i negationibus quęstio est: imediate aliquę habeanꝫ: an cōtra. Supra quales imediatę negationes dicātur ostendim⁹. ℂ In recurrentibus vo reciprocantibusq cōtrouersię hę pari modo non tractanꝫ. Non enim vltimo subiecto posito dubitari potest: an primum aliqd pręedicatum his sit. Neq primo pręedicato accepto quęrēdū est: an subiectum aliqd vltimum habeatur. Quom enim aliqua inuicem cōmutentur: qcquid de altero quęritur: de vtroq obiter quęritur: ꝛ si potest subiectum in his summum spectari: poterit ꝛ pręedicatum primū. Nam si vltimū subiectum ꝯuertas pręedicatum primū efficies.

ℂ Infinita non esse media: ꝛ si in affirmatiuis h verū: in priuatiuis verum. Cap. XXXVII.

Initium itaq a q̄ōne tertia sumēdū. Sz scire opz intermedia statui īfinita nō posse: si sursum ac deorsuz versus ꝑdicatiões decūbant. Voco sursuz versusq̄ ad vle: deorsus q̄ ad ꝑticulare potius cessant. Si. n. quisq̄: ꝯcesso vt. a. primū ꝑdicatū sit. ꝛ. g. vltimū subm: ꝯtendat media icidere īfinita: fieri nō posset: vt q cępisset ab. a. descēderet vnq̄ ad. g. ꝛ q ab. g. solmisset: subiret unq̄ ad. a. ex hoc sequiꝫ finita extrema nō esse qd tn erat ꝯcessuz. Atq hoc est perinde: ac siqs numerū dicat ab vnitate ad denariū finiri: sed numeros esse q interiacent īfinitos. Quēadmodū igiꝫ q hoc diceret pugnantia diceret: qz iter limites finitos numeri actu īfiniti ꝯtinerenꝫ. Nam eo qd sunt ꝑcedantq: non eo q ꝑnt accipi: īfinita euadūt. Ita q finitos qdē terminos fateretꝫ: sed īfinita esse q̄ itercederēt: crederēt: numeri qd fatereꝫ: nō possent. ℂ Neq qcq̄ officit rōni nostrę: qd de sectione cōtinui simile vr: q̄q̄ eni ibi extremitatibus terminatis iter media magnitudo īfinite distrahiꝫ: tn recisamenta q̄ indidem corraduntur anteq̄ acciperenꝫ: actu nō erant. Sz hic terminos: q accepti fuissent ꝑcessisse actu necesse esset: vtpote q in reꝝ nā sint: etiam nō accepti. At in his quę diuidunꝫ: nihil in actu euidētiq est: anteq̄ cōmitaꝫ diuisio. Quāobrē necessario consit: vt ꝯstitutis extremis intermedia: in īfinitū prodire nō possint. Atq hic stat⁹ nō in demōstratiōe affirmatiua mō: sed ꝛ in priuatiua ꝯpertus est. Nā ois priuatio negatioq adiunctione affirmationis ostēdiꝫ. Si ergo finitę affirmatiões sūt: finitę etiā erūt adiunctiōes: ꝑ quas negationibus fides affertur.

ℂ Terminos pręedicatos infinitos non esse rationibus logicis probatur. Cap. XXXVIII.

Satis declaratum v: finitis extremis ꝓpositiones in īfinitū hyare nō posse. Nunc docenduz est extrema ipsa vtroqz versus finita esse: primū cōiorib9 argumētis probabimus: nō solum pręedicata per se: sed vtcunqz in īfinitum non extrahi. Quom igitur omnium quę de altero predicantur: quędam in eo quod est rei esse: quędam genere alio pręedicentur. Item alia secūdum naturam: idest complexu recto dicantur. Alia ꝑter nām idest ꝑpostero. Secundū nām quoties de substātia accidēs afferꝫ. Pręter nām quoties de accīte substātia. Predicatiões quę nālem terminis regionē mutāt: ne ꝑdicationū quidē appellatiōe censemus: eoqz missas hoc loco fieri volumus. In cęteris vidēdū an stent: ac statim qdem illa: quę in eo: qd rei esse est: ꝑdicanꝫ: constat finita esse. Nec eni diffinitio aliq̄ ꝯualescere unq̄ posset: si oia qsie ꝯtinerenꝫ ꝛ definitionē agnoscerēt. Nam ne generū qdem qsq̄ definitiōes vnq̄ reponeret: si semꝑ gen⁹ aliō superesset: qd sine definitiōe cognosci nō posset. Ita nūq̄ neqz initiū neqz summa tenebiꝫ. Aliogn definire oia nō sit possibile: qz īfinita exigi aut ꝯtinuari non possunt. Ex his dilucet in finitionibus pręedicata certo numero comprehendi. Nunc idem de accidentibus monstrandum. ℂ Palā est accidētia q̄ de subiecta substantia ꝑdicanꝫ: aut q q̄litates sūt pręedicari: aut q q̄titatē: aut q ad aliqd relata: aut q actiōē: aut q passiōē: aut q aliquē habitū ꝑferunt: aut q aliquē locū ꝯsignāt: aut q aliqd tempus ostēdunt. Atqz hoc quoties vnū vni ꝯferꝫ. Nam ꝛ album dicimus pedale esse: ꝛ iambulantē logū: ꝛ duplionē numerꝫ parē esse. Sed pręedicationes hę videnꝫ oēs: vt paulo ante dixi: ꝑ accńs. Nā quom albuz dicimus pedale nihil afferimus: quod ipsum per se tanta magnitudie consistat. Sed lignum id lapisue est: in quo albuz inest. Portenta illa hercules sunt: quę aliqui autumant albedinem: nigritiam: ruborem: numerum: ambulationem: doctrinam: seorsum a rebus stare. Ergo quod diximus: omne accidens de substantia pręedicari: certum est: quę vo de substantia predicantur: omnia sunt finita. Nam decē genera certis vtrinqz finibus includuntur.

Cur rōes hę logicę appellent, duplicē affert Joan. gram. expōēz. Altera ē Alexā. ob id. s. qz vnā suppōūt qd nō pbat. s. q diffinitio sit, hīr ꝛ demfo. Altera vo est p hīg uit logicas appellari qz cōes sūt ꝛ aliis multo ꝑ̄ie accōmodare: inq̄ sententiā descendere vi Theo.

ℭ De eodē rationibus propriis: terminosq̄ subiectos nō exire in imensum. Cap. XXXIX.

HActenus logicis ⁊ cōibus argumentis: nunc pressius ac resolutius indicabit: terminos predicatos aut subiectos in demonstratiōib⁹: de quo mō agit: in ifinitū attineri nō posse. Demōstrationes ducunt ex his q̄ per se ad sunt. Que p se adsunt bifariā accipe est. Nam ⁊ que in definitionib⁹ collocantur: p se dicunt: vt multitudo ⁊ quātitas numero. Et accidētia que subiectis suis dfiniunt: vt numero impar. Neutrum genus in ifinitum extendit. Nec enim si ipar de numero di: necesse est: vt de impari aliud quicq̄ obiter predicetur: nec vt impar: in definitionē illius addat. Quēadmodum numerus in definitionez imparis cadit. Semp eniz terminiq hac forma predicant: angustiores q̄ subiecta firmantur. Tandemq3 attenuati ipendio cōminutiq3: ad individuum recidunt. Nam quēadmoduz arctius est impar q̄ numerus: ita id quod de impari predicabitur: contractius q̄ impar sit op3. ℭ Ergo predicationes hę aut rōne quam diximus: cōsistent: aut q2 quicquid de impari predicabitur: de numero quoq3 predicari necesse erit. Demum quęcunq3 inesse terminis dicent: eadem inesse subiecto fatendū. Ita in definitionibus eorum oium adhibebitur numerus: ifinita igitur per se inerunt numero: ⁊ definitiones infinitas numerus obibit. Sed ea: que per se isunt ifinita esse non possunt: q2 hęc simul actu esse necessarium foret concedere. ℭ Preterea fieri nequit: vt accidenti per se aliquid per se inhęreat: alioquin accidens nā quędam subiecta ⁊ substantia videret esse. ℭ Sed ne illa quoq3 ifinita constitui pnt: que in definitionib⁹ predicantur: q2 nullius rei definitio teneret. Quāobrem late p3 nec demonstrationes abire in infinitum: nec oia esse talia: vt demōstrari vendicariq3 habeāt q̄ nōnullis visum diximus inter initia. Nam si non semper nec in omni ppositione mediū terminum accipere est: sed simul ad ppositiones imediatas devenimus: terminiq3 ⁊ persecutio definitionum pōt defendi cadere in demonstrationem omnia. Probatū eni superius est definitis extremis: que interstitium obtinent necessario finita itelligi. Demonstrationes aūt in ifinitu3 non evadēt: nisi inumerabiles termini presto sint: ⁊ q̄si hēant ad manū: qui ptinenter afferri possint ad concludendū sequentia.

Prīa hęc rō ē Alexan. vt Philop. aūt non sentit.

Arist. hāc rō nē adducēs: tātūmō ad h̄ ducit icōmodi: q̄ seq̄tur vni ifinita inesse, non tū p bat cur hoc ipossibile sit. Alex. aūt (vt tradit Phil.) ob id eē ipossibile ait / q2 seq̄ ex eo eē actu ifinita. ⁊ ipm vī insequi The. Aliī aūt tū id eē ipossibile aiūt: q2 i definitiōib⁹ aligo⁹ op⁹ esset ifinita assumere: q2 sp ho rai definitiōe posteriorū. Ipse vo Philop. ea de cā eē ipossibile dicit q2 seq̄ nulli⁹ rei pfectā hēri posse cognitiōe3: pfecta .n. rei cognitio ē: q̄ oia p se nāc illi⁹ inerētia cōphēdim⁹.

ℭ Demonstrationē vlez prestare particulari. Cap. XL.

VIdeamus nunc demonstratio vlis particulari potior sit nec ne. Sed prius est vt afferamus ea: qb⁹ pticularis possit videri potior. Quod pticulare est: per se amplius consistit ⁊ evidentius hoi est: nam qui privata cōmentatiōe Calliam rōnabile aial eē itelligit: exquisitius nosse id vī: q̄ qui cōi ratiocinatione assecutus id notitię sit: q2 hoiem hoiem esse animal rōnabile scierit. Res enim per demonstrationem particularem: vti est: ita cognoscitur: per vlem dumtaxat in cōmune. ℭ Preterea vlis nulla soliditas est: particularis aliqua est. Sed eni potior demonstratio earū rez habēda: que suntq̄ eaz: que non sunt. ℭ Etiam errores nullibi frequētiores q̄ circa vle: vt de quo ceu a singularib⁹ abiuncto demonstratiōes procedant. Cōtra qd particulare est: vsurpat visu: ⁊ q̄si manu tenet: demonstrationes de eo nihil falsi: nihil inconstāt evulant. ℭ Sed rōnes hę q̄q̄ vident plausibiliter dici nō tū labore multo reprehendant. Ac pmum quidem nota p se vli: q̄ particulari iunctius inhęret. Nam rectos habere duos ex eo potius intelligitur: q̄ per se triangulus est: q̄ q̄ equipedus aut

a Hoc dub⁹ valō vī qd h̄ asserit The. ex eo eni demstrari vī ratio vniuersis scię mathe^{ce}. mathematicę. n. dmōstratiōes accīnt p se demōstrāt figuraz. ⁊ nūerorū: q̄ uidē sūt accidētia. nec Arist. hāc rō nem affert.

scalenus. ℭ Et de vli tanq̄ de eo quod sit demōstratio nectitur. Nec enim appellatio vlis aut omonyma est: neq3 merum his vocabulum respondet: sed hypostasis etiaz aliqua: id est pfirmatio evidentiaq3: non tū abiuncta: quēadmodū neq3 accidentibus: sed que in singularibus: posita re: ab se conspicua sit. ℭ Deinde continentur in singularibus plusula: que natura vniuersali non particulari sunt desumpta: vt rationabilitas Socrati: nec enim qua Socrates est: sed qua homo rationabile animal Socrates est. ℭ Item illa optima: tior demonstratio est: que a potiore causa trahitur: sed potior ⁊ amplior causa: vle q̄ particulare est. Nam questio ⁊ investigatio q̄obrē q̄q3 fit, ad vniversale cessat. Exempli gratia: queritur q̄obrē in triangulo exteriores anguli quatuor rectis pares habentur? Rñdetur: q2 sublimius: non est satis: q2 scalenus: neq3 hoc itidem satis: q2 triangulus: nihil facit: q2 figura rectilinea est: nihil supererit ad demonstrandū: quod vere lis. ℭ Huc accedit q̄ demonstratio particularis fere infinitior est. Sunt enim particularia ad numerum infinita. Universalis finitor. ℭ Item illa prestantior demonstratio est: per quā vberius ⁊ locupletius scitur. Per vniversalem scire locupletius contingit. ℭ Item quāto vniversalior demonstratio est: tanto ex imediatioribus scientia paritur. ℭ Item qui vniversale agnoscit potentia: ⁊ particulare agnoscit. Nec retroagitur: vt qui particulare intelligit continuo: ⁊ illud intelligat. ℭ Postremo vniversale rationis: ⁊ animi est. Particulare alumnum ē sensus. Per hęc probatum videtur: demonstrationem vniversalem antistare particulari.

ℭ Demōnem affirmativā pstare negativę. Cap. XLI.

NUnc docendū demonstrationē affirmativam: negativa superiorem esse: af firmativa presidio negativę non idiget. Negativa sine vsu affirmativę nō constat. Proinde demōstratio ex solis negationib⁹ repta nihil efficit. Affirmatio ēt prior ⁊ simplicior negatiōe ē.

ℭ Demonstrationem assertoriam potiorem esse ducente ad incōmodum. Cap. XLII.

POtior quoq3 demonstratio ea est: que assertoria: q̄ que ducēs ad incōmodū vocatur. Assertoria dr: que id qd ppositum initio est: cōmentatione recta pcludit. Ducēs ad incōmodū: que contrarium eius: qd tuetur: itendit. Quo facile reprehēso ifirmatoq3: tum ad qōnem propositam cōmeat. Assertoria simplex ⁊ impromiscua est: q2 solū ex ppositiōibus nectit: altera multiplex ⁊ miscelanea: vt q̄ hypotheticas etiam corroget.

ℭ Quot modis scientia prior ⁊ certior alia sit: item q̄ vna: que diversa. Cap. XLIII.

SCientia prior ⁊ certior alia multifariā dicitur. Uno modo si hęc per ipsum: q̄obrem confirmet vt sit. Illa tantuz demonstret q̄ est. Atq3 ita non ex primis: s3 ex sequentibus: ⁊ signis ostendat. Alio modo si hęc intelligibilium ⁊ vniversalium generū sit. Illa sensilium. Quomodo habet arithmetica ad musicez. Geometria ad opticem. Demuz omnes superiores ad subditas. Tertio modo si simpliciorib⁹ principiis hęc vtatur. Illa quasi connexis ⁊ iunctis. Hac forma arithmetica: q̄ geometria certior videtur. Nam arithmeticę vnitas pro principio est: geometrię punctus. Sed vnitas situ caret. Puncto adiungit situs. Illo modo ⁊ geometria q̄ astrologia exquisitior est. Illa simpliciter accipit corp⁹. Astrologia non simpliciter corpus: sed quod movetur circum agiturq3. ℭ Scientia vna dicitur: que affectiones per se

vnius generis ꝯtemplatur. Unū genus est: quoius eadē prima pn° sunt: vna ergo scia geometria stereometriaq̄ est. Diuerse scientie appellantur: quarum diuersa principia sunt: non que de principiis alterius ortuz habēt. Ut geometria ⁊ perspectiua. Atq̄ hoc constare poterit: his qui adusq̄ prima idemonstrataq̄ subierint initia. Si.n. nulla his inter se cognatio fuerit: tum scientie probabuntur diuerse. Nam principia: que cum his: que demōstrantur: eiusdem generis sūt: si nihil cōmune inter se habeāt: neq̄ ipsa illa: que demonstrantur: habuerint.

¶ Plures demōstrationes eiusdē rei eē. Cap. XLIIII.

PLures ꝟo super eandem rem demōstrationes ⁊ ex pluribꝰ mediis necti contingit: vt si aliquid modo ex congeneribus: ⁊ que se recta inuicem cōprehēdāt: modo ex his que alteriꝰ ordinis aut generis sint addicat. Ex congeneribus: ⁊ que se recta inuicē amplectanᵗ: quom platanum esse substantiam: aliquando ꝑ arborem ceu ꝑ medium: aliqñ per plantā quoꝝ vtrunq̄ ex eodem versu ac serie est demōstramus. Ex his que se qualoris ordinis aut generis sint: quom hoiē esse substātiam qñq̄ per rationale: quādoq̄ per bipes ostendimꝰ. Hec autem media parte se continent vicissim: qr vtrūq̄ de altero extremorum generatim affertur.

¶ Fortuita non sciri. Cap. XLV.

VErum que casu viceq̄ fortuita proueniunt scientia per demonstrationem attolli nō potest: qr nec necessaria sunt: quorū temeritas domina est: neq̄ textū syllogismi recipiūt. Nedum ꝟo necessariū: sed ne frequēs quidē est: quod forte fortūa cōmittiᵗ. At ois syllogismus: aut ex necessariis: aut ex frequētibꝰ trahiᵗ.

¶ Sensum non esse scientiam. Cap. XLVI.

ACne per sensum quoq̄ ornatur demōstratio: quippe que vniuersalium est: sensus ad singularia pertinet. Si eni cerni oculis posset triangulū habere duobus rectis equales: nondum tamen demonstratio teneretur conclusionis eius: in qua omne triangulum habere pares duobus rectis exponiᵗ: sed trianguli huiꝰ cognitio tantum ac sensus. Aut si deliquiū lune fieri obiectu terre contueri possemus: non tñ in vniuersum sciremus oē deliquium lune interpositu hoc existere: sed solū id quod aspectus ōsideret. ¶ Sane omnis demonstratio veritasq̄ a sensibus oritur: nec itelligi datur vle: nisi de multis opibus ⁊ functionibus sensuum. Nam de particularibus multis vle reponiᵗ ⁊ euidens redditur. Nec tñ iudicium veritatis in sensibus est. Nec demonstratio credi sensus aliquis potest: qr sensus q̄obrem quicq̄ sit: non pōt docere: sed semꝑ in cognitione: quod est versaᵗ. Expositio cause quoi ita sit q̄q̄ tota vlium est: eoq̄ nō modo notitiam huius vnius defectus: quem nunc patiᵗ lune: sed simplr oium continet. Nam interuentus terre nō tam huius defectus causa est: q̄ omnium qui possint oibus seculis euenire. ¶ Quoꝝ itaq̄ cā aliqua est: eorū cognitio vlis nobilior ⁊ antiquior est: q̄ sensus: neq̄ sensus tñ: sed etiam q̄ simplex eoꝝ ⁊ citra cām apprehēsio itellectioq̄: vt siquis illi ꝯclusioni: in triangulo iteriores angulos esse pares duobus rectis: absolute fidem haberet: nec accēptā referet angulo exteriori: q controuersim iterioribus rñdet. Igitur apprehensio: que ꝯiuncta cum causa: q̄obrem est: longe vi ꝑstantior: q̄ que seorsum hᵗ.

[Margin: διότι τὸν δυνατὸν ἕτερον. hoc est q̄rus itaq̄ eā aliter est. qō qdo itelligatᵗ lege ea q̄ annotamusꝰ aꝰ huius cap. xi.]

Diximus aūt supra quoꝝ causa aliqua est vt notitia principioꝝ esset excepta: vt que vel sine causa extra emulaz optimate sit eminētia. ¶ Sed querat aliqs si sensus sciē tia non est: vnde fit: vt sensu defecti deficiaᵗ ⁊ scia? An h̄ ita itelligendū est: nō vt sensus scientia esse possit: sed vt ex sensu vle proficisci dicaᵗ: itercepto āt initio: necesse sit ꝯsecutionez intercipi. Ut modo addubitari solet q̄obrē vitrū: si ex aduersum soli retineaᵗ accendat. Qð si lumē solis foraminibus ꝑspicuis cōmeans oculi cernerent: tuz ⁊ vle ⁊ causa miraculi huius itellecta esset per sensum.

¶ Non omnium eadem principia esse. Cap. XLVII.

EAdem autem principia scientiarū omniuz haberi non pñt: nec remota: nec ꝓxima. Non proxima: quia quom pñcipia rebus que demōstrantur sua quibusq̄ respondeant. Que ꝟo demonstranᵗ non eadem sint: imo sepius ⁊ genere differāt: necesse est: ut propositiōes quoq̄ taliuz reꝝ discrepēt genere: ꝓpōnes.n. ex his que ꝑ se sūt ꝯstāt. Alia itaq̄ principia Geometrice alia Arithmetice sūt. Adeo aūt vicissim accōmodari nō possunt: vt neq̄ hec de illis dicātur subyciantur ue: neq̄ altera alteris pro medio inferanᵗ. ¶ Cōmunia quoq̄ ⁊ prima principia in oēm scientiam non intrant: vt oē aut affirmari aut negari necesse est. Nec enim ꝓbari quicq̄ ex solis his potest: sed quoties hec in demonstrationem rogantur: propositiones alie propinque ac proprie adhibentur. Neq̄ ꝟo proloquia in syllogismo sumuntur vniuersaliter concepta: sed ad genus aliquod subiectuz quasi contracta. Hoc modo cōmune profatum est. Quoties quatuor momēta comparilia sunt ordine cōmutato: easdem manere proportiones. Utuntur hoc artes. Sed restricto. Geometra quoties quatuor magnitudines. Arithmeticus quoties quatuor nūeri. Naturalis quoties quatuor motus: aut quatuor tempora. ¶ Deinde si pricipia omnium scientiarum eadem forent: necesse esse numero aliquo comprehensa dicere: vt elementa: sed queq̄ scientia promoueri in imensum potest. multiplex enim ꝯclusionum amplificatio ⁊ dilatatio est. Ergo principia totidem constituere oportet. Non igitur cōmunia suffecerint. ¶ Postremo si eadem pricipia omnibus conuenirent: sequeretur vt quicq̄ ex quoq̄ eorum demonstrari contingeret. Sed ex Musicis Geometrica demonstrari non possunt. Ex his intelligitur principia: neq̄ omniū eadem esse: neq̄ penitus aliena: neq̄ prorsus affinia.

[Margin: Uerba h̄ addidit latinus interpres. s. ergo principia totidē eē.]

¶ Sciaz differre ab opinione rebꝰ ibtis. Ca. XLVIII.

SCitum ⁊ scia ab opinione vera: ⁊ opinabili differūt. Nā ð falsa opinione: nulla dubitatio est: qn cū scia: nihil sīle hēat. Sed ⁊ iter opinionē veraz: ⁊ sciam plurimum itererst. Primū que subiecta scie sūt necessaria esse opz: ⁊ que aliter hēre se non possint. Opinionis que sunt non opz. Sed hec aliqñ pñt ⁊ mutari. ¶ Deide scia: vt ex necessariis: opinio: vt ex possibilibꝰ ꝓpositionibꝰ pendet. Et ita alius modus est approbādi: q̄ opinemur: aliꝰ q̄ sciamus. Distat ergo scia ab opinione discriminibꝰ binis: rebꝰ subiectis: ⁊ genere approbandi. ¶ Quā ꝟo de possibilibꝰ ꝯtingētibusue opinio sit: hinc docebimꝰ. Cōtingentia: nec ad sciaz ꝑtinent. Aliogn non possent alr se hēre. Neq̄ ad itellectū. Hoc loco itellectū appello pñm scie: q̄ termini cognoscunᵗ. Neq̄ ad apprehēsionē credulitatēue ꝓpōnum imediataꝝ: quā qs sciaz idemōstrabilē dixerit. Qð si habimus oē: q̄bus vera noscunᵗ aut scia: aut itellectus: aut opinio est: relinquiᵗ opinionē eaꝝ reꝝ videri esse: q̄ vt vere sint: tñ secus eē pñt: ac sūt. Incōstans igiᵗ: ⁊ istabilis opinio est: qr instabilis ē: illa est nā: qua viriᵗ sbiecta. Preterea nemo putat opinari se: q̄ credit alr esse nō posse q̄ sūt: s; scire: opinaᵗ ꝟo tūc quom ita eē rē vtiq̄ putat: sed que tñ aliter posse.

[Margin: Hec eadē de intellectu hꝫ Themi. supꝰ cap. x. vbi ē hec exponit. ⁊ ibidē Philoponꝰ aliaz expōnez recitat hoꝝ vboꝝ: quo termini cognoscuntur. terminos eni suboꝝ abstractos exponit: q̄re lege Philopo. vbi locū huc ⁊ fusiorē expōit.]

¶ Scientiam differre ab opinione genere approbandi. Cap. XLIX.

Hinc dūm genus & modus approbandi: aliū in opinādo: q̄ī sciēdo eē. Eadē res ex eisdem ppositionib⁹ modo scita: nō opinata est. Atq; hoc ptingit seu syllogism⁹ p est: seu syllogismus quāobrez fiat. Unde dubitauerit quis: quot qui ita opinant̄ nō ēt sciant: quādo & ppositiones & subiectę res eędē sunt. Et quot adęq; si cognitio hęc scientia sit: illa non sit. ¶ Solutio: si credunt aliter esse ppositiones nō posse q̄ sunt: nō opinio: sed scientia hęc dicetur: q: de his quę per se sūt: & quę de substantia rei prodeūt: scientia nō opinio adornat̄. Sin. ℞o necessaria quidem credūt: sed quę necessaria esse nō putent: hęc opinio non scia fuerit. Atq; tum circa easdez res subiectas: tantum arbitror: opinio vt scientia versari videbitur: ita eisdem propositionibus opinio vt possibilibus: scientia vt necessarijs vtit̄. Quāobrez fieri nō pōt vt scia & opinio eędē sint. Nam & definitiones eax̄ euariant: & modi approbandi credendiq; dissident. ¶ Eodē modo q̄q̄ interim contingit: vt de eadem re: tum vera tum falsa opinio habeat̄: non tamen ideo valet: vt vera & falsa opinio idem sit. Alioquin quod firmum pstansq; est: cum fluxo & labili non pōt idem esse. Nec qđ cōmutari non pōt in falsuz: cū eo quod potest. Quapropter nemo vnq̄ opinatur ea quę scit: ne idem simul aliter se habere posse: & necessarium credere oporteat. ¶ In diuersis certe vsu venit: vt eadē res comprehensa opinione & scientia sit. Erat opinio in Epicuro quom diceret Solē deficere: cū luna sub rotaz eius subiret: q: putabat aliter quoq; id posse. Erat in Ipparcho scientia. Sed vt in eādem aiam: eodē tpe: de eadem re: cadat opinio & scia: nō pōt contingere. Hactenus de opinione dictum est.

¶ Quid solertia sit. Cap. L.

Solertia ℞o est sagax repērinaq; adeptio: & q̄si collimatio medy. Ut si qs videns lunā: qđ ei⁹ spectat ad solē: id hēre lucidu: reliqua obscura eē: puncto: spēcām piectet: q: s. recipiat splēdorē a sole. Aut si quempiā cum nūmulario aut argentario colloquentē intuitus statim intelligas versuram eū facere: & omnino feneraticiam esse cām. ¶ Ergo is q ex aspectu auditune extremox̄ celerrime pōt perspicere: qd inter illa sit medium: hic solers & perspicax dicitur: & virtuti nomen solertię inditum: vt quę resolutio quędam conclusionis sit in primas propositiones: & velox quasi comprehensio & continuatio medy.

¶ Themistij Paraphraseos in Posteriora: Liber secundus: interprete Hermolao Barbaro.

¶ Quatuor esse quęstiones. Cap. I.

Greci auctores cām reddūt: cur liber scbs. a qōnib⁹ sumpserit exordiū: quā Thē. h: enim tis cā omiūt: ea ēt est hęc ... ipsi inuentio liber ist⁹ ē de medio demōstratiōe ... qrit/qđ ē diffinitio ꝙ eo

Ab his Consequens est: vt differentias quęrendarux rex̄ tractemus. Nam & quę inueniēdis conueniant obiter cōmuni vsu noscent̄. Eadem enī quęrendi: & inueniendi discrimina sunt. Quia quęstio omnis inuentionis gratia initur. Quęrimus ergo aut ō simplici solitarioq;: aut de composito: & quod in cōplexu orationis sit. Solitarium & simplex intelligo: quod seorsuz ex vno aliquo decem generum sumit̄. Deum: centaurum: carybdim: compositum dico. Utrum luna deficiat: iustum natura: an lege potius & institutione hominuz stet. Quoties de simplici quęrimus: pma & occursoria q̄stio est: an sit: secūda qd sit. Nam primuz q̄rimus: an sit deus: deinde deus qd sit. Si de cōposito: & qđ in complexu serieq; loquendi sit q̄rimus: prima q̄stio est: an subiecto pdicatuz insit: secūda quāobrem quēadmodum insit. Nam simul didicimus: lunam deficere continenter: quamobcausam deficiat q̄rimus. ¶ Sunt igit̄ quęstiones q̄tuor. An sit. Quid sit. An huic illō insit. Quāobrem insit. Ex his vnū par ad simplicia: vnuz ad composita ptinet. ¶ Neq; cō turbari quęq̄ volumus: ꝙ in cōmentationibus topicis aliam q̄stionuz partitionē ornauimus. Illic. n. formę dialecticax̄ q̄stionum solę affcrunturr: & quę non nisi in constructione & compositiōe conueniant: tantūq; in his modus ppositionum diuersus vi. Causa verbi an quicq̄ de altero dicatur: vt genus. An afferat̄ vt pprium. An affirmetur: vt accidēs. An pdicet̄ vt finis. Nam si de definitione ritu dialectico agamus: primū ex ea ppositionem texemus: tum deinde q̄stionem ita formabimus. Est ne anima numerus ipsuz se mouens: vt Xenocrati videbatur. Sed si ad vsum demonstrationis quęratur: quod sit rei esse: tum q̄stio in modum ppositionis concepta non erit: sed nec quęstio: quāobrem pōt dialectica esse q̄stio. Non enim is qui ita interrogat: optionē aduersario dat: vt alteram partem disperationis accipiat: q: nō interrogat captandi coarguendiue studio: sed sciēdi qđ quęrit.

hęc inquisitio sciē dmōstratiōis sit nēcia; qōnes idicāt. nā qđ omnis mediū qđ est. q̄cūq; ēt q̄rim⁹ vt sciam⁹ q̄rim⁹: at per demfonē scimus ea q̄ q̄rimus: id mediū igitur ad demfonē sciēne est nēcim.

¶ In omnibus qōnibus causam quęri. Cap. II.

Plane quęrentes vtrum sit inane: vtruz luna delinquat: vident̄ id quęrere: vtrū teneri aliqua cā possit: qua inane sit: & qua luna deliquat. Item is qui iam scit inane in rebus esse: & qui iam scit lunā delinquere: quęrit autem quid sit inane: quid sit lunā delinquere: videt̄ statuere aliquā esse cām: qua inane sit: & aliquaz q̄ delinquat luna. Sed subinde valet re scire: qualisnam ea cā sit. Nimix̄ id constat quom primū inuentuz est: quid sit inane: simul compertā esse cām: qua inane est. Nā definitio: & qđ est rei esse: causa est: vt quicq; sit. Rursum [a] cognito quid sit lunā deficere: statim intelligitur cā: qua obscurat̄ & offundit̄ luna. Nam si luna iccirco deficit: q: lumen eius vmbra terrę: in quam incidit hebetatur: hebetatio luminis causa erit defectus. Omnis igitur quęstio de causa est: siue ob quam res simpliciter sit: siue ob quā aliquid in alio adsit. ¶ Quod sic clarius docebimus in his: quę quot sint: aut quot talia sint: sensu: causa: potest cognosci: nihil quęrit̄ neq; sint: neq; quid sint: neq; qualia sint: neq; quamobrem sint. Nam si super Lunam essemus: & oppositum illum terrę conueri esset: tum neq; ecqd deficeret luna: nec quid esset defectus: neq; an accideret lunę: neq; quamobrem accideret quęreremus.

a Sic ait Themistius. καὶ πάλιν ὅταν ἐξεύρῃ διὰ τί ἡ σελήνη ἐκλείπει ... &. rursū agnito q̄obrē luna deficiat.

¶ Neq; hoc dico: quia velim idem esse causam tenere: & sensu precipere: sed [b] quia per sensum nanciscimur causam: & ad scientiam subimus. ¶ Quom ergo quęrimus: vndenam sit quicq̄: intelligitur exploratum nobis esse: ꝙ est. Quom ℞o vtimur demonstratione quot est: simul quod ita sit euidenter probamus. Hoc enim demonstrationis illius potissimę ingenium est: vt cōmuni examine vtranq; absoluat cognitionem: & vt sit: & quamobrez sit aut vex̄ nō est: quod iter exordia notauimus. In demōstratione medium non modo conclusiōis: sed & rei quoq; causam videri. ¶ Dissimilis ratio est quęstionum: an sit & quid sit: quę de simplicibus quęruntur: nam antequaz quid sit roges: necesse est finges: id esse qđ roges. Quom ℞o an sit quęrit̄: interim qd sit obiter cōstat: iterim non cōstat. Sed est: quando aut signū: aut psequens ad naturam rei: qua de quęritur demonstrandam valeat: sed accidentia hęc inuentionis nō rei sunt principia.

b Barba themistij sic hęc ἀλλ' ὅτι καὶ ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι τὸ καθόλου ἂν ἐγένετο καὶ τὸ ἐπίστασθαι. q̄ hoc sonare vident̄. Sed q: p sensum vlē nanciscimur & ad scientiam &c.

¶ Non

¶ Non esse eiusdem omnino demonstrationem finitionemq;. Cap.III.

Quemadmoduz questiones cõ, positę mõstrarentur:dictum supra est:nũc vtrum id quod rei esse demonstrari possit:videndum. Sed prius est:vt disseramus:vtrum omnia eodẽ respectu per definitionem & per demonstrationem scire contingat. Dixi eodem respectu:quia triangulũ eẽ figuram planam tribus lineis comprehensam:per definitiões accipitur. Triãgulũ habere duobus rectis ęquales:demonstratione cognoscit. Sed primũ intelligitur:vt id quod triãgulo esse est:alterum scitur:vt triangulo accis. ¶ Tractemus igit qđ proposuimus. Utrum semp cuius demonstratio est:eiusdem definitio habeatur. Absurdum id quidem & impossibile est. Nam & demonstratio & ad negationes porrigit:definitio nõ porrigitur nisi ad affirmationes. ¶ Sz quęrat aliquis contra:vtrum quoiuscũq; afferri definitio potest:de eo quoq; demonstrationem constituere liceat impossibile est & hoc. Nã principia demonstrationum:& termini primi per definitionẽ noscuntur:per demõstrationẽ non possunt. Alioquin cõquisitio in infinitũ euaderet. ¶ Sed reliquum est vt q̃ramus:vtrum aliquoius possit reddi definitio:quoius & demonstratio sit. Neq; hoc potest contingere. Quom.n. ex his:quę superiore libro diximus constet:tum demũ sciri quicq; quod possit demõstrari:quom de eo tenetur demonstratio. Si id quod demonstrari potest per definitionem sciretur:tum quod demõstrari posset:citra demõstrationem sciretur:nihil enim vetat definitionẽ eius seorsũ a demonstratione haberi. Qđ qui dicit nihil põt obtusius. Ita conficitur nihil esse:quoius notitia vtroq; genere capias. ¶ Per inductionem quoq; huic assertioni fides accedit:quãdo nulla est definitio:quę quicq̃ earum rerum demonstret:quę aut per se:aut per accidens:aut simpliciter habeantur. Nam si definitio aliquid accipit:quod per se inest:non propterea per demonstrationem id accipit:nec enim hominem esse animal demonstrat:sed constituit:nec hominem esse rationale comprobat:sed tñ sumit. Pręterea definitio vniuersam rei substantiam enclat:demonstratio ea:quę per se insunt explicat. Porro dubium non est:quę per se insunt substantiã rei non esse. Item definitio rei qua de agitur:quod sit rei esse:declarat. Nulla demonstratio ad essentiam pertingit:aut illam concludit:sed subijcit ac pręsumit:vt in mathematicis:quid impar:quid vnitas sit. Iam omnis demonstratio quicq̃ de quoq̃ demonstrat:in definitione nihil est quod de aliquo prędicaret:neq; animal de gressili:neq; retrorsum gressile de aiali:neq; figura de plano:neq; contra planum de figura. Nam neq; vniuersali notatione determinationeue vtitur:neq; si vteret veta esse posset prędicatio. Sed ne de ipso quoq; homine sua definitio prędicatur. Non enim homo pars aliqua suę definitionis est:quemadmodum omne subiectuz:vt pars in conclusionem confertur. Quod si quis ita efferat. Homo est animal bipes incessile:is non definitionẽ sed propositionez efformat:in qua de homine definitio sua dicatur. ¶ In plenũ quęstio quid sit:diuersa est ab omnibus his quę per se adsũt. Diuersa inq̃ alio genere: q̃ quo vniuersalis demata..& ab his:quę intra se continent singularibus:triangulus ab ęquipedo. Quę ṽo diuersa vsq; adeo sunt:diuersas etiam rationes habeant:quibus noscantur:necesse est. Quãobrem apertissimũ puto:nihil idem in eodem respectu finiri et demonstrari contingere.

De ipso hoie sua definitio nõ pdicat.

¶ Non posse demonstrari finitionem per syllogismum duplantem. Cap.IIII.

Sed queritur an definitio aliqua possit de re:quę definit:per demonstrationẽ probari. Ubi gratia. q animal bipes ingressile definitio hoĩs sit q̃q̃ ṽo de his quę modo retulimus facilis & absoluta q̃stionis hui⁹ discussio sit:tñ opinor digna cõtrouersia est:de qua seorsũ mẽtio & cõmentatio aliq̃ habeatur. Sz oĩs syllogismus:aliqd de aliquo:per aliquod ceu mediũ:cõficit:necesse est:vt qui demõstraturus sit: illũ eẽ hominis finẽ:medium aliqđ cooptet.per qđ rõcinationem suaz deducat. Hoc autẽ mediũ:ipsa sit hominis definitio oportet:vt demonstratio ad hunc modum fiat. Homo est aĩal mortale capax ratiõis. Tale aĩal est bipes ingressile. Homo igit bipes igressile est. Aliter de eo qđ sit rei esse cõponi sylls non põt. Siue enim id qđ pro medio accipit in plura possit q̃ homo:idest q̃ minor extremitas:siue in pauciora:siue & reciprocet. Nec tñ in eo:qđ sit rei eẽ:dicatur. Maior extremitas:idest definitio ipsa in eo qđ sit rei eẽ pdicari non poterit:q si hęc vera sunt:necesse est eũ:qui de homine:qđ sit rei eẽ:demonstrat:aliud sumat:qđ sit rei eẽ. Sz vnde obsecro scieris: animal bipes ingressile de aiali mortali rõnali in eo qđ sit rei esse:pdicari:aut aĩal mortale rõnale de hoĩe: Nõ enĩ si ex secũdo consequit primum:neq; si scđm ex tertio:necessariũ est:primũ illud definitionem secũdi esse. Multa adeo sunt:quę cõsequantur:nec tamẽ cõsequantur:vt definitiones. Genus differẽs: pprium:accidẽs: id qđ separari nõ potest. Si ergo simplr sumpseris pmũ euenire ex secũdo:secũdum ex tertio:nũq̃ probabit primum esse definitionẽ tertij:sed nñ hoc:primũ ineẽ tertio vtcũq;. ¶ Qđ si duplaueris sumptum:idest si secũdũ de tertio nõ absolute:sed cum adiunctione hac:in eo qđ sit rei esse:pdicaueris:tum cõplexio qdez syllogismi conficitur:sed sumit:qđ in quęstione discussioneq; positum est. Institueras docere definitionez hominis per demõstrationem addici:sed statim sumis sine demonstratiõe aliquã esse hominis finitionez. ¶ Pręterea[a] si ita dicatur:nihil obstabit quo minus dfinitio vna de altera possit demõstrari:qđ ab demõstratiõe alienissimũ videt.

a Hic ait ipse grece hoc in loco. ἔτι οὐδὲν ἥττον καὶ ἕτερος ὁρισμὸς διὰ τοῦ ἑτέρου δεικνύοιτο, q̃ aliques vident hic intellecui. sic.n. interpretari posse. Pręterea nihil obstabit: q̃min⁹ & altera definitio p alteraz possit dmfari:alluisse.n. videt Themist. his ẽbis/rationi quã tradunt annuisse Alexã. in loco. si cui(dicit ipse) vnã diffõnez assumẽs ad alteri⁹ dmstratiõnez cũ ambe sint pari passu eiusdẽ rei dfinitiões. eadẽ & rõne alterã ad dmõstrationez p⁹ assumẽ poteris. ex q̃ seqt postea q idẽ notius erit & ignoti⁹/& alia absurda multa.

¶ Non posse definitionem probari per syllogismum diuidentem. Cap.V.

Sed ne per diuisionem quoq; definitio explicatur:qđ & in institutiõe de figuris psecuti sumus[b] qa id:quod ita monstrat:quasi per inductionem monstrat. Nec ex certis aut probatis seorsum:sed ex cõcessis per iterrogationẽ rñsionẽq; sequit. Fere.n.tota:h rõ p vices rogãtis:& rñdentis absoluit. Ita vt aliõ p aliud: qđ datũ sit colligi. Ecqd hõ aial inaiatue est: Aial sumit nõ asserit syllo. Rursus oẽ aial ecqd gressile aut aq̃tile: Datur gressile:nõ pbat. Deinde aial gressile:ecquid bipes:aut multipes est: Cõcedit bipes. Tuz rõ tepit. Hõ est aial bipes gressile. Uideri genus hoc totũ interrogationib⁹ & assensiõib⁹ corp:q̃buscũ istiuit cõstare. Nec.n. in eo q̃cq̃ vt necessariũ:sed vt ɔcessum accipit. ¶ Sed neq; siqd singulare sepatimq; ṽez est:ɔtinuo sequit vt iũctũ cũ alijs ṽez sit. Nõ.n.si verũ est:sutorẽ quẽ esse:& virũ bonũ:vtiq; necesse est eũ eẽ sutorẽ bonũ. Itẽ vt oĩa etiã iũctim vera sint:nõ tñ in eo:quo sit rei eẽ:vera sũt.

b Grece sic ait Themist. οὐδαμοῦ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τοῖς τεθεῖσιν ἕπεται τὸ δεικνύμενον, ὥσπερ οὐδὲ ἐν ταῖς ἐπαγωγαῖς, q̃rũs fidelis interptatio hęc est: nequaq̃ enim ad ea q̃ posita sũt ex necẽtate sequit id qđ dmfat. sicuti neq; in inductione.

¶ Diuisionẽ ɔferre ad finiẽdũ. Cap.VI.

Sane qui diuisione vtũtur compendiũ probationis faciunt. Nam eã quę confirmare esset necesse:ratione rogatio,

nis sumuntur: ppterea q nihil ipsi afferunt ad persua/
dendum: sed eo: qd sibi dat: qui cum disputant: qd volūt
demonstrant. Ubi gra homini animal inesse: potest per
sensile syllogismo exponi gressile per aliud quicq lucra/
tur hoc laboris: qui diuidunt: ppterea q hominez z ani
mal esse z gressile: concedit is: qui cū instituta diuisio est.
Proinde non probari diuisione: sed adiuuari: finitionez
oportet. Nec syllogismus diuisio est: sz ratio tamē qua/
lis docendi: sicut inductio hec syllogismus dici: vtiqz nō
potest: sed quo quomodo aliquid cōficit. ¶ Utilissima
ho diuisio est quotiēs cōmunita his preceptis affertur:
vt omnia: que in eo: qd sit rei esse habentur contineantur.
Ut nihil redundat: nihil desit: neu que transiliat ad vlti
mam spēm. Transilit qui animal statim in bipes z mul
tipes diuidit. Nam prior diuisio erat in volatile z gres/
sile. Omittit qui gressile in bipes: z quadrupes diuidit.
Nam z depes z multipes pretermittur. Hac obseruatiōe
diuisio vsum sui aliquem finientibus prestabit. Nec ta/
men qui diuidet ratiocinatione syllogismoue vti dicet.
Nam quemadmoduz in cōmentationibus his: in quib[9]
medium verbis explanatuz non est: etiam si mente con
ceptum euidens non est: q̄obrez sequantur. Ita neqz in
eo syllogismo: qui ex diuisione reponitur. ¶ Ac forte q/
dem singula: que in sermonem illuz vltro citroqz habi/
tum incident: probare certis rationibus possis: vt aiatū
hominem esse: quia non inanime: z rationale: quia nō ir/
rationale: totaz certe conclusionem: que de mēbris diui/
sionuz coalita est: definitionē hois esse non pbas.

¶ Per syllm finitiuū non probari finitionē. Cap. VII.

VTrum ho finitio per finitionē fi/
nitionis possit mōstra/
ri: questio nobis reliqua est. Id hoc mō ex/
ponitur: vult quis docere: finē hominis eē:
animal bipes gressile: atqz ita rationez for/
mat. Oratio que constat ex his que ad essentiam perti/
nent: z propria rei sunt: definitio est. Hec oratio: animal
bipes gressile huiusmodi est. Definitio igitur hominis
est: animal bipes gressile. Nūquid forma hec probāda
pbo est. ¶ Sed ridicula videtur: z quidez amplius
q̄ superiores: quia peccat idem qd ille: sed apertius eui/
dentiusqz. Fingit enim foriter ac pſumit qd est probā/
dum. Nam dicere complexuz hunc: animal bipes gres/
sile: rerum esse que priuatim attingant essentiam homi/
nis: nihil aliud est q̄ constituere: eaz esse definitionē ho
minis. Igitur in propositionibus his: pclusio non vi aut
potentia (nam hoc rectum esset) sed actu posita colloca/
taqz est. ¶ De hinc perinde faciunt: qui demonstrando
finitionem: finitionem finitionis: propositionum loco su
munt: ac si ratiocinando finē ratiocinationis loco assum/
ptionis adhiberent. Quemadmodum ergo quotiēs rō/
cinamur: nō sumimus quid sit ratiocinatio. Ita quotiēs
demonstranda finitio est: admonendi non sumus qd sit
finitio: sed necesse ante est: vtrūqz z quid ratiocinatio syl
logismusue sit: z quid finitio perspectissimum habuisse.
Unde z nobis facillime in offensissimeqz simulatqz ve/
limus: accurrāt: z alios qui addubitarent: docere ac per/
suadere possimus. In demonstrationem certe: vt partes
sum ptane cooptari non debent.

¶ Neqz a contrarys: neqz per inductionem probari fi/
nitionem. Cap. VIII.

DIcat aliquis: si hoc modo non li
cet licebit alio. i. as/
fictione subiectioneqz: affictiōe hoc loco est
per hypotheticum syllogismum sine cōdi/
tionalez hoc more. Si definitio mali est di/
uisibilitas. Fingatur enim diuisibilitatem esse definitionem
mali: contraria definitio contrarij sunt. Ergo definitio
boni indiuisibilitas dicetur. ¶ Sed nōne vides: qui ita fa
ciunt arcessere questionem a capite. i. ad demonstrandā
finitionem sumere finitionem aliamqz: que non sit minus
dubia: q̄ que demonstranda sit. Nam contraria ex: que
diuersa dicuntur: vt bonum malum: celeritas: tarditas:
tantūdem euidentie ignorationisqz habent. Constatqz si
quis definitionem mali explicare voluerit: eodem mo/
do sumpturum eum definitionem boni: hoc autem aliō
non est: q̄ inuicem probari z demonstrationes recipro/
cas: z obambulatorias cōmitti. Preterea cuz multa sint:
quibus nullum contrarium e regiōe occurrat: quonā mō
finiendis his: ratio hec poterit sufficere. ¶ Forte credat
quispiam fines per inductionem probari: z hercule dici
non potest. Cum inductio ex singularibus existat. Nul/
la definitio singularium est. inductio aliud de alio predi/
cat. Definitio in complexu non est. Definitio in cōplexu non est.

¶ In vniuersuz finitionem demrari nō posse. Cap. IX.

QUis ergo modus finitionis demon/
strande fuerit. Nimirum
digito: auribus: conspectu: demum sensu ali/
quo vsurpari aut tangi non potest. Alioquin
scio hoc de nobis queri: ecquid aliqua ratio
sit demōstrandi finitiones. Et videtur nulla: quia neces/
se est: eum qui debet scire: quid sit hō: aut quid vis aliu:
pro certo habeat: hominem esse. Nam id quod non est:
nemo potest scire quid sit. Nam quid nomē Hircocer/
ui significet: scire quidem multi possunt. Sed qd sit hir
coceruus nemo: si id ignorat an sit. Ergo si demonstrari
posset quid quicqz sit simul demōstraretur: q eēt. Hoc
videtur impossibile: quia vnius rei vna est demonstra/
tio. Porro aliud est scire hominez esse: aliud quid sit ho
mo. Huius definitio. Illius demonstratio est. Deum eē
z prouidentiaz esse demōstramus: quid sit deus: quid p/
uidētia definimus. Qui ergo potest: qui definit definitio
nē syllogismo excipere. ¶ Atqz hoc obseruari in oibus
artibus videtur. He seorsum: quid sit res: describūt: seor
sum demonstrant: vt finit: quom ho id demonstrant: pri
mum: quid res significet: sumunt pro cōperto. Igit anq̄
triangulum probes esse: quem tribus lineis cōstituas di/
rectis: necesse est intelligas appellatione trianguli veni/
re aream tribus directis lineis cōprehensaz. Propterea
q agnitionis in omni exquisitione caput origoqz est. qd
significet. Ita efficit vt demonstratio vna in plures eua/
dat. Qui enim qd rei esse sit: demonstrat: simul z eē rem
confirmat. Qui autem definit: nihil affert: q̄obrez neces/
se sit: id esse qd definit. Proinde qui finit circulum hoc
modo. Circulus est figura plana quem linea vna circū/
currens amplectitur: non demonstrat circulum eē. Nul/
la enim causa in definitione ea est que vt circulus sit ef/
ficere videatur. Sed ne ratio quidem aliqua continet
quot ea definitio circuli sit habenda: posset quis defini/
tionem illam erie z fibule ipsius credere: quia nulla vis
compareat: quia circuli potissimum definitio sit: sed hoc
extrinsecus petitur. ¶ Si ergo non demonstrat rez eē:
qui quid rei esse est: demōstrat: definitio: quid sit: demon
strare non poterit: sed quid nomē indicet tm̄. Ita fiet vt
rerum: que non sunt afferri definitio possit. Naz z Hip/
pocentaurus aliquid significat. Deinde omnis verborūz
explicatio notatione: idest qua de causa queqz res ita sit
nominata: quā etymologiam appellant: vt hominez vo/
cari: quia sit ex humo coalitus: z aquam quia sit id a qua
viuimus. demum omnis nostra cōmentatio: confabula/
tione definitio diceretur. Ipsa quoqz Ilias Homeri de/
finitio

finitio vna videri posset. Cuȝ dico iliada nō ipsiꝰ nomē intelligo: sed subiectaȝ nomini poesim. Item illud. Sed vos qui tādeȝ quibus aut venistis ab oris? Et illud. Ueni mira huc tussi. Et illud. Dic mihi musa virum. Et illō. Nos troia antiqua vestrę deus applicat vrbi. Hoȝ oiuȝ fere vna vis est. Tātū hic interrogat. Ille respōdet. Hic pręfatur. Ille adnarrat. Res tota perridicula. ¶ Nam pręter id qō non ois oratio: quę qō nomine designat: exponit definitio est: nec illud quoqȝ definitio explicat: definitioneȝ necessario cuȝ nomine ęquali esse potētia. Si eniȝ hoc sit: tum rebus nomina non arbitratu institutioneqȝ hominuȝ: sed natura essent imposita. Nec agnominationes omonymięque fierēt: idest ad res dissimiles similia verba accōmodari non possent. ¶ Ex his liquet: neqȝ eandē rem videri esse definitioneȝ ꝛ syllogismum: neqȝ eius rei syllogismum posse constitui: quoius definitio teneatur. Dictum ꝛ illud est: per definitioneȝ neqȝ vt sit res: neqȝ vt eius rei definitio sit: cognosci.

¶ Quantuȝ aliquid valet ad demonstranduȝ rem eē: tantum valet ad demonstrandum quid sit res. Itē demonstratione non sciri finitionē: sed inotescere. Cap. X.

Quoniam Ꝟo hęc disputandi causa potius: q̄ decernendi snia dissernimus: nūc quid horū recte: quid perperaȝ dictuȝ sit. ꝛ quēadmoduȝ demōstratio effici dfinitio possit: extimabimꝰ. Sed accersenda res altiꝰ est. Sicut ergo quom tenemus rem esse: aliquādo quęrimus: q̄obrem sit: aliquando nō quęrimus: quia protinus: quā didicimus rē esse: quot ita esset: perspicuuȝ nobis fuit: nec retrorsum ꝯtingit: vt prius quisq̄: q̄obrem sit: q̄ ꝙ sit: cognoscat. Ita nūq̄ quęrimꝰ quid sit res: nisi nobis esse rem constet. Quid eniȝ stultiꝰ ineptiusue: q̄ definitionem earū rerum velle scrutari: q̄s sint: non sint nescias? Ergo necesse non est definitiōe ostēdi rem eē: quandoqdem pręsumi ꝛ constare id oportet: anteq̄ ad definitionem accedas. Et quēadmoduȝ qui rē demonstrat: qō est: simul ꝛ quot ita sit: inuenit. Nam demonstrationes a causis ducūtur. Ita sępenumero fit vt in demonstratione: quę docet rem esse: definitio ꝛ qō sit esse rei eluceat. Quod quidem: qua ratione: ꝛ quando cōtingat: repetendum ab initio est. ¶ Esse rem concludimus in demōstrando multis modis: interim ex accidentium momentis: quę ab rei substantia longe sunt posita: interim ex aliquo: quod in re continetur: vt pars. Deos esse ꝓbat Chrysippus: quia visuntur altaria. Id ab accidentibus trahitur. Stoici deos asserunt esse: quia mortalibus suppetias plurimas afferunt: futura vaticinant: cęlestes globos innumerabilibus sęculis cōmouent. Hęc a re sumpta demōstratio est. Porro: quę adsūt in re: alia propius: alia remotius sunt iuncta: qō quidem exemplis ijsdem instruitur. Accidentia: per quę tātū docemur reȝ esse: nihil afferunt ad naturam ꝛ definitioneȝ rei cognoscēdam. Quando ꝛ esse rem ęgre ac exiliter demōstrāt. Nam cognitio accidētium translaticia est: nec habet geq̄ anneẋuȝ qō cogat. At ex his quę propria sunt: ꝛ ab rei natura dependent: ad definitionem ꝛ rationeȝ essentię facilius venitur. Quantuȝ igitur efficacię habent res ad ꝓbandam rem esse: tātuȝ habent ad confirmandum ꝛ demonstrandū quid sit. Id hoc modo explicabit. ¶ Proposita quęstio sit: ecquid deficiat luna? Quicunqȝ docet deficere: propterea qō luna: quo modo ad plenitudineȝ orbis sui peruenit vmbra non iacet: ab accidente diluit quęstioneȝ. Nec quicq̄ cōmunit: vnde possit intelligi defectus lunę quid sit. Qui Ꝟo demōstrat: eo ꝙ lumē eius in plenilunio interuentu terrę occulitur: is ęgregie ac ꝓprie ostendit lunaȝ deficere: atqȝ obiter occasioneȝ vberem pręstat: vti: sciatur quid sit defectus lunę: quia verā causam miri huius nāciscitur. Causa Ꝟo definitio: ꝛ ꝙ sit rei esse: est. Itaqȝ in hoc genere simul ꝛ ratio eēntię: ꝛ q̄obrem sit conspicitur. Quid est defectus? Occultatio luminis ob interpositum terrę? Causa ergo defectus occultatio est. Quid est tonitruuȝ. Restictio flāmę quā nubiū conflictus excussit. Definitiōes has cōmuta in q̄stiones: ꝛ causas q̄obrem vtrūqȝ sit: afferes. Cur obrem est defectus? ꝓpter occultationem ex obiectu terrę ortā. Cur obrē tonitrus? ꝓpter restinctioneȝ ignis in nube. ¶ Ex his q̄ dicta sunt patet: q̄uis definitio: ꝛ id quod rei esse est demōstratione addici non possit. Tamen fieri: vt in his q̄ per causas suas monstrantur: per demonstrationem definitio eorum innotescat.

¶ Quę causam non habent: eorum finitionem non innotescere per demonstrationem. Cap. XI.

Illud sane necessariū est recipere: hoc qō modo diximus: nō eē passim definiendis omnibus verum. Sed tamen his: quę insūt in alio: vt dfectus: vt tonitrus. Sola enim hęc in demonstrationeȝ vocantur: eo qō medium in his quoddam habet: qō causa est: ꝛ conclusionis ꝛ rei. At quę per se sunt: nec in alio insunt: in his eadem ratio obseruari non potest: qa causam superiorem non habēt per quā monstrētur: quoiusmodi sunt sua scientijs singulis subiecta. Quę tuȝ vt sint: tum quid sint certum ꝛ constitutuȝ esse necesse est. Nec alio modo cog̃scibiliora euadunt: q̄ aut inductione: aut fide aliqua: aut periculo: demonstratione non euadunt. Quo mō ipsa sint principia demonstrandi: qō quidem omnes scientię custodiunt: vnitatem esse: ꝛ quid vnitas sit: ꝯstituit arithmetica: non demonstrat deum esse: ꝛ qd sit deus sumit: Phūs demonstrare non potest: qa causam: qō dij sint afferre non est. Nam consulere eos rebus humanis: ꝛ mouere se perpetuo agitatu: q̄q̄ ex momentis his substantia eorum percipitur: qa naturam diuinam attingūt. Nō tamen sunt causę: quot sint: nec qō sint dij. Ac forte cōstitui descriptio quędam ex talibus possit. Hoc mō deus est: animal sempiternum humano generi beneficum: definitio non possit: nisi concedendū sit causam esse aliquā q̄obrem sint dij. Nam quod rei esse est: origo ꝛ cā intelligitur: q̄obrem id: quod definitur: sit.

¶ Tres esse species finitionum. Cap. XII.

Definitio multifaria ē. Alia exponit: quod significet nomen: quę ne definitio quidē appellari digna: sed interpretamentuȝ potius quoddaȝ vocis: q̄ esse ratur. Pleruq̄ eniȝ fit vt qui definitiōis h̄ genus audiunt: neqȝ sit ne res: neqȝ vnde nam sit nouerint. Nam vacuum quid indicet: scimus. Sit non sit: aut q̄obrem sit possimus esse: assignare non possumus. Alia definitio reȝ quidem cōmonstrat esse: sed q̄obreȝ sit: nō cōmonstrat. Quoiusmodi ea est: lunaȝ deficere: est lunaȝ non collucere plenilunijs. Atqȝ hęc oratio: q̄q̄ aliquid designat nihil tamē ad sciētiam demonstrat. Alia definitio simul vtrūqȝ complectitur. Naȝ ꝛ vt sit res: ꝛ causaȝ qō ita sit continet. Hęc definitio sola minimo minus demōstratio est. Naȝ id qō rebus esse est a demonstratiōe dematur solo flexu. Eadem oratio paucis mutatis in demonstrationem ꝛ definitionem effingitur. In demōstrationem hoc modo. Ubi flāma restinguitur tonat. In nube flāma restinguitur. In nube igitur tonat. Nam sermo in prima figura continuus texitur. In definitionem hoc modo. Tonitruuȝ est restinctio ignis in nube. ¶ Tertiū

Uniuȝ nō videt expressisse Boetiꝰ. latię: qō tñ grece voluisse vir Them. ꝛ Aris. nō-n. i his: q̄ insūt in alio verū est id: qō mō dclaui ēē obid tñ: qa mediū in his hēāt: qō cā ē ꝯclonis ꝛ rei: sȝ ēt qa meᵐ id alio ē: ꝛ cā illa nō ē eadē illi rei: q̄ demiat: ꝛ cuiꝰ q̄rit dfinitio: sicut interuentus terrę ecli psis qdē est cā: nō tñ ē illud idem qō eclipsis. i. dfinitiōe do eorū q̄ i alio nō

insūt: sȝ per se sūt: nihil hēs qō ipsis ideȝ nō sit: sicē hominis dfiniꝰ ꝛ hō eadem res ꝑsus ē. ꝛ ob id hec ipsa dmrari ñ pñt ꝙ sint: nec q̄obrē sint: nec p dmrone eorū dfinitio īnotescet pōt. imo si aliqd demrare voluerimꝰ: his q̄ p se sūt inesse: p eoȝ dfinitionē cā rōnē patꝫ id qō i p nꝰ q̄rit. asserit grecꝰ expositor: ꝛ maxime Alex. q̄ qdē ola maxie aduersantur illis q volūt dfinitiōes habere mediū eē in poetᵐ demrone. ergo ait Themi. grę καὶ ἄλλο ἐστὶ τούτων τὸ μέσον τε καὶ τὸ αἴτιον τοῦ συμπεράσματος καὶ τοῦ πράγματος, hoc est: ꝛ aliud in his meᵐ ipsum est: cāq̄ ꝯclonis ꝛ rei. dein de subdit. at ea que per se sunt ꝛc. οὐ γάρ ἐστιν καὶ αἴτιον ἄλλο ἐστιν ἐφ' ἁπάντων, hoc est quia non reperit h̄ i oibꝰ vt cāȝ aliā habeat: q̄uismodi sūt sua singulis scientijs subiecta. B ideȝ repetit iterū: vbi ait deū eē ꝛ qd sit deus sumit Philosophꝰ. ait. n. οὐ γάρ ἐστι κατ' αἴτιον ἕτερον, hoc est neqȝ enim causam alteram afferre est.

genus definitionis eius est: quę causam aliā vnde sit habet: eoq3 in conclusionem demonstrationis potest ꝯferri. Ut tonitruū est elisus in nube sonitus. Quarta forma definitionis eorū est: quę prima imediata sunt. Atq3 hęc a demonstratione non differt solo situ: q3 ad causam superiorem non refertur. Nulla eniz causa primis imediatisq3 est. Neq3 conclusio item demonstrationis dici hęc potest: sed principium3 potius ⁊ thesis: siue propositū quodam essentię: quod demōstrari nulla vi possit. ¶ Dempto igitur primo: tres modi relinquuntur finitionis. Primus is de quo ante mox diximus: qui ad id quod rei eē est pertinet: nec demonstrari potest. Alter eius quę a demonstratione positi casuq3 solo euariat. Tertius eius: quę demonstrationis conclusio est. Oratio [a] certe illa quę solam causam: q̄obrem: cōtinet: qualis hęc. Ira est libido repuniendi. Tonitruū est restinctio igniu3 in nube: imediata est nec demonstrari vlla potest.

a Extremę prioris capi. greca verba a latinis nō nihil videntur diversa: sic enim ait. ὁ δ' ὲ τὴν αἰτίαν ἔχων λόγος, τίνι τούτων ἐπάγοιτο ἄν, οἷον ὀργή, hoc est oratio illa causam continens: ad quē horū reducentur? q̄ bis b tē. ⁊ dīcit. τὰ χαλκὰ οὖν αὐτοῖς ἀμείψοιτε, καὶ ἀναπόδεικτοι, hęc forsitan igitur ⁊ hęc imediata ēē: que demonstrari nullo pacto possit.

b Medius terminus vel materia syllogismi.

¶ Quatuor causas eē posse media demrandi. Ca. XIII.

Ex his quę retulimus: propalā est: nullam finitionem demōstrari cōtingere. Nam solę illę differunt a demōstratione positę: quę causam rei quod ita sit edocent. Atq3 hę ad scientiam solę appositę videntur. ¶ Quatuor autē numero ponimus genera causarum. Primu3 substantię ratione3. Secūdū re3 subiectā: quā materiaz vocamus. Tertiu3 id vnde initiū motus. Quartu3 quoius gratia quippiam sit. Omnes hę in demōstrationibus: q̄obre3: spectantur ⁊ mediu3 termini sunt. Ac ratio quidē substantię. i. quod rei eē est: queadmodum in demonstrationez veniret: supra tādē per occupatione3 docuimus. Materia quoq3 reddita est. Hęc in syllogismo regionē media3 maxime obtinet: ꝓpterea ꝙ in demonstratione omni: materia [b] syllogismi videt medius eē terminus. Na3 medius terminus duas illas propositiones cōsarcinat: in quibus ꝯstituta demōstratio est. Porro sępe accidit: vt materia ea quę ꝓpria sit allata: quęstio: q̄obre3: cesset. Ob quod animaliū corpora consumentur: q3 cōtrariis constant. Redditur ⁊ primu3 mouens: q̄obrem mūdus visenda pulchritudine est: q3 Deus opifex: hic id a quo omnī motus habet causa ⁊ medium est. Q̄obrem Socrates vxorem ducendaz rebat: vt liberos haberemus. Quāobrem fabricatus est mundū Deus: q3 bonus erat. Hęc finis: ⁊ cā quoius grā est.

¶ Idē effectus per plures causas mōstrat. Ca. XIIII.

Tractatio autem ⁊ constitutio mediū atq3 causę nō eodem modo in omnibus habetur: sed aliud priore ordine q3 effectus est: vt mouens: aliud posteriore: vt fines: ⁊ ea quoru3 gratia res quęq3 ⁊ efficiuntur ⁊ sunt: aliud simul: vt definitio ⁊ qd rei esse est. ¶ Nihil vero ꝓhibet: quin idem ⁊ gratia melioris notę ⁊ ex vi materię sit. Uerbi grā: q̄zobrem de laternis egreditur lumen: quia necesse est: vt id quod foraminulentu3 est: ⁊ ampliusculos habet meat9: quale cornu laternę videtur: peruium lumini sit: vt subtiliori graciliorisq3. Hęc necessitas materię est. Huic coniuncta ⁊ ratio boni pulchriq3: ne qui noctu procedunt ad aliqua offensent. Idē sed clarius in corpore cęlesti apparet. Nam ⁊ conuertitur in orbem necessario: quia nec graue est: nec leue. Et gratia aliquoius: vt q̄3 proxime possunt imitatione: accedant ad deum. Plurimis adeo naturę operibus: ⁊ necessitas: ⁊ finis inest. Patet hoc in dentibus: quorum ꝑmores acuti sunt: tum ꝙ ex osse gignuntur teneriore: tum gratia finis: vt cibo secando dirimendoq3 habiles sint. Contra maxillares lati ⁊ quod ex pinguiore materia existūt

⁊ vt in attritum molendo ⁊ subigendo sufficiant. Tonitruu3 quoq3 duplici causa fit: ⁊ ꝙ ignis restinctus necessario stridet per sonatq3: ⁊ cōminationis terriculamētiq3 gratia: vt sontibus: qui in tartaro sunt: formidinem afferat: quemadmodū Pythagorici cōminiscuntur. ¶ Dehinc duplex cuiusq3 natura est: vna quę ad formam refertur: ⁊ hęc cum fine ipso eadem est. Forma oculi est videre: idem est finis ad quem iuncti sunt animalibus oculi. Aurium audire: idem est finis ad quem datę sunt aures. Alia quę ad materiaz: necessitatemq3. In institutione auscultatoria de natura quemadmodum materia eē necessitas videtur: disputatu3 nobis abunde est. Ea ex fictione subiectioneq3 non absolute necessitas dicitur: hoc modo. Si futuri sunt oculi: materiam tale3 adesse necesse est. Si dentes talem. Hęc igitur necessitas: in reb9 naturę omnibus habetur insita: quia materia quoq3 oībus addita est. Item actus impetusq3: qui ob materiam singulis corporibus insi debentur: eodem genere necessarii sunt: nec abiungi possunt ab his: quorum esse videntur actus: vt terra in medium locum mundi ad pares angulos fertur: quia grauis. Contra ignis in cęlestem locu3 rectis lineis subuolat: quia leuis. Nec igitur pręter naturā extranea: neq3 violenter coniuncta rebus necessitas est: s3 suopte quibusq3 nutu ingenioq3: ⁊ vt ita loquar: sponte naturę. Uidetur enim de substantia ipsa: ⁊ naturali quoiusq3 temperatura euenire. Uiolenta vero pręter naturā: pręterq3 nutu3 extrinsecus afferuntur. ¶ Molitur aūt natura quicquid molitur. fere dixerim aliquoius gratia. Molitur inq3: quia gratia finis molitur: qui aut bonus sit: aut bonus esse videatur. A fortuna temere omnia nihil prouenit aliquoius gratia: etiam si in rebus illis consistat: quę aliquoius gratia inirę institutęq3 fuerint. Tūc enim quid cōmissum fortuito dicitur: quoties aliter atq3 cogitatum est cecidit. Putearius fodiens offendit aurū: sed non propterea fodiebat vt aurum offenderet: sed vt ęstuarium faceret. Processit alius ad balneas: debitorē inuenit: recępit argentum: non tamen egressus est vt pecuniam referret. Pleraq3 etiam ex his: quę per artem ⁊ intelligentiam fierent: casu interim fortunaq3 prodeunt. Restitutus quis valitudini est: potu frigidę: quā tū non ad valitudinem: sed voluptatis gratia sumpserit. Eode3 modo casu defensa nauis a naufragio est: ꝙ eam tempestas aliquo stationi tutę applicuit. Domus certe aut lectica effingi casu non potest. S3 ne omnes quoq3 artes fortunę ęque participant. Alię parcius: alię amplius. plurimu3 vero quę coniectura ꝯtinētur: ⁊ sunt opinabiles. Atq3 hę plura fortasse sunt: q̄3 presens cōsideratio postulabat.

Duplex cuiusq3 nā est: vna q̄ ad formā refertur: alia q̄ ad materiā idez 2° phy. lib. capi. vltimo.

¶ Queadmodum effectus coęat cum causa demonstrētur. Cap. XV.

Semper autē cā eaq3 forma ⁊ essentię rō est: quā magna ex parte pro medio accipi in syllo. diximus: cōquę rebus est: quarū est forma: seu illę iā sint: seu gignant futurę sint: his q̄ iā sūt hęret idiuidua. In his q̄ gignant: gignit: cū his q̄ exoleuerūt exoleuit: in his q̄ futura sūt: futura ēt ipsa est. Quāobrē defecit luna pridie: q3 terra iter solē ⁊ lunā extitit media. Quāobrē deficiet postridie: q3 extiter media. Quāobrē deficit mō: q3 existit media. Igit in his causę cū effect9 suis inuicē rńdēt: ⁊ q̄si pedē pariter ponūt: vt ⁊ reciprocēt.

¶ Queadmodū effect9 nō coęat cāz ōmōstrēt. C. XVI.

In his vero: quę simul non habent: sed causę temporib9 pręeunt: quales parte plurima sunt agentes: vt Sardas aggressi bello: quod contra Medos

dos susceptus est: causam dederet raptores Helenę: vt Ilium euerteretur: in his inquam: nec responsus ille: nec regressus seruatur: neq3 eadem necessitas demōstrationis descendentibus atq3 ascendentibus perpetua est: sed si cęptum a causa sit: conclusioni necessitas non affertur: si ab euentis affertur. Domus est: oportet igitur haberi parietes. Parietes sunt: oportet igitur fundamenta esse iacta. Agamus retro fundamenta: sunt igitur et parietes. Parietes sunt: igitur et domus: non sequitur.

Quemadmodum cum hoc post hoc oritur: continuatio hęc accipienda sit. Cap. XVII.

Sed hoc mirum cuipiam ilico sit. Nā si quod factum prius est: causa eius nō dicitur: quod posterius factū est: quomodo id continuandę generationis causa fuerit: idest ne successiuus rerū ortus interpolari vnq3 habeat. An tempus propterea quod continenti serie est: videri facit res: quę modo fiant: contineri cum factis? Nam omnis generatio in tempore absoluitur. esse quicq3 generatum et factum: generationis consūmatio finisq3 est: vt punctus lineę. Ergo quemadmodum linea inter puncta dirimitur: neq3 pręterea cū parte quę consequitur: continua est: ita si factum quicq3 esse et generatum notaueris: necesse erit generatio insequens attineri non possit cum priore. Nam generatum eē aliquid in confinio temporis: et momento contingit. Tempus ex momētis non constat: neq3 generatio ex his: quę quod (cū pręfatione dixerim venię) sub hoc nomine: generatum esse: intelliguntur. Sed hęc ab instituto nostro aliena sunt: diligentiusq3 de his in libris de motu egim⁹.

6° phy. lib.

Illud manifestum est in his: quę plerūq3 eueniunt: ab effectis ad causas: et a posterioribus ad priora necessarium recursum videri. Si enim generatio esset continua: inter effectum et causam: siue inter posterius et prius: media cā interueniret. Nunc quo acceptio terminorum continua nō est: ad imediata procumbit et cessat. Si domus sit: et parietes. Si parietes: fundamenta. Si fundamenta: cemētum et lapides. Inter hos terminos nihil intercidit.

Quando demonstrationes reciprocę: circularesq3: singularesq3 locum habeant. Cap. XVIII.

Verum quom aliqua huiusmodi habeantur: quę se circuitu quodā inuicem generent: in his et demonstratio obambulatoria locum habebit: quoniam hęc in totum reciprocant: sibiq3 modo causę: modo effecta vicibus sunt: ita in argumentando robur et felicitas par: siue ab initio: siue a sūma auspicium capias. Terra imbri madida halat vapores: hos vi caloris efferri necesse est. Ex his nubem cogi oportet: hac coacta imbri fusi cataq3 denuo madescit terra. Hoc aūt est id a quo sumptum exordium est. Res ergo in orbem deducit. Uno aliquo posito aliud oritur: quo orto subinde aliud nascitur: quo nato: iterum ad originem resilitur.

Effecta quę maiore ex parte eueniūt: probari per media eiusdem generis. Cap. XIX.

Sane habitus hic maxime cernit in his: quę perpetuo ac necessario generantur. In quibus eni necessari⁹ est circularis motus: in his et demonstratio circularis necessaria est: in his vero: quę fere: ac propēsius euadunt: directa ratiocinatio est. Nec ab vtralibet parte initur: vt dictum est: sed a consequētibus tm̄. Atq3 in his media quoq3 ipsa ex eodem genere ꝯiuga et quasi popularia adhibere oportet: idest quę plerumū fieri soleant: et possibilia nō necessaria sint.

Quēadmodum finitio indiuiduę speciei inuestiganda sit. Cap. XX.

Sed redeundum vnde abscessimus. Quum definitio demonstratione ꝯfirmari nō possit: per demonstrationem reddi euidēs possit: inuenienda nobis aliqua ratio est: qua venari eam vestigareq3 facile sit. Ex his quę in eo: quod rei esse est: ad sunt cōmunia: quędam extenduntur vltra genus naturę eius: quę sumitur finienda: quędam citra consistunt. Inest ternario aliquid esse. Est eni numerus. Inest imparitas: sed ipsum esse supra est: quam numerus et quam natura ternarij. Nam et alię res dicunt esse: quę numeri nō sunt. Imparitas citra est: quia tm̄ ad naturam numeri pertinet. Adest quinario: adest septēnario: adest nonario: et cęteris eius formę: quibus omnibus numerus inest cōmunis. Reponere igitur ac resiligere prędicata tot oportet: quot iuncta non excedant id quod finire volumus: etsi seorsum singula in plus valeant. Inest ternario numerus: inest imparitas: inest vt primus imparium sit: atq3 hoc bifariam: et quo cum numerus alius non metitur: et quo in numeros alios referri aut resolui non potest. Hęc igit definitio ternarij est. Numerus impar primus incōpositusq3 dupliciter. Harum conditionum prior omni numero impari promiscua est. Posterior binario. Propria vtraq3 nulli extra quam ternario. Quā vero hic sit finis ternario liquebit: si constitutum sit definitionem inesse rei: quoius est necessario: et soli: quorum vtrūq3 certissimū est. Necessario: quia quęcūq3 in definitione sunt: in substantia prędicantur. quę in substantia prędicantur: vniuersalia et necessaria sint necesse est. Soli: nam da non soli: erit ergo genus: et inerit pluribus. Sed cedo quib⁹ definitio inerit ternarij: quę non sint ternarij? Ergo huiusmodi oratio definitio est: et quod est eē rei significat. Eodem collectu definitio hominis sarcitur: animal rationale mortale: vel animal bipes incessile. Atq3 hic modus finiendis indiuiduis speciebus custodiri debet.

Quēadmodū definitio generis inuestigāda sit. Ca. XXI.

Generibus autem his: quę in species alias soluuntur: spargūturq3: definiendis: via hęc seruabitur. Primum sumēdę sunt omnes eius generis species indiuiduęq3: vt numeri ternarius: binari⁹ cęterę formę. Fingamus enim has esse vltimas species numeri: vel quauis alia. Item omnis species lineę quę sint recta circūiens linea. Omnes species anguli quę sint acutus retusus directus. Deinde harum specierum definitiones promendę: vt paulo ante pręcepimus. Tum sumenda legendaq3 omnia: quę sint speciebus his quę definiuntur: cōmunia. Quid est linea recta? Lōgitudo citra latitudinem: quoius puncta media non ꝓminent ab extremis. Quid est linea circūducta? Longitudo citra latitudinem: ad quoius sūmum lineę oēs a centro ductę sunt pares. Quid est linea obliqua? Lōgitudo citra latitudinem flexuosa. In omnibus itaq3 finitionibus linearum: longitudo citra latitudinem vt quiddam cōmune ponitur. Hoc reponendum: deinde redeundum ad lineam: et in quo ex decem principijs sit: quęrendum: et quoniam in quantitatis genere est. Hoc sumendum: et cum illo cōmuni: quod in definitionibus omnium specierum cōperimus: iungendum: ita definitio lineę tota hęc fuerit. Linea est quantitas citra latitudinem longa. Nam * genus summum cum his quę omnibus speciebus cōmuniter insunt: definitionem generis citerioris constituit. Ea eni cōmunia sumenda: quę supra nō sint: quam genus quod de-

* Hic sūt aliquāculū greca: quę diuerso a latina interpretatiōe: sic eni ait Themist. ἔστι γὰρ διὰ τοῦ γένους ὅσα κοινά ἐστιν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τῶν ὑπ' αὐτὸ ἀτόμων ἰδῶν, hęc: per genus eni sunt cōia: quę in definitiōib⁹ idiuiduaꝝ specieꝝ sunt gñi supposita.

a Hec recte sūt intelligen-do. nā si pin-gui minerua ꝑcurrantur: maxias affer-rēt āgustias: si enī q̄ gene-ri īsūt ꝑ spēs īsūt vniuersa ea rūt: q̄ de vllis de eo q̄ ꝑ se dr̄ in p° lib. sūt ex-posita: imo h̄ vident peni-tus aduersari ꝑ his illis grę-cis: q̄ nup an notauimus.

finitur: & quia supra non sunt: soli generi proprium quid-dam efficiunt. nam genus ex speciebus suis constaret quemadmodum genera per suas species sunt: [a] ita quę generi insunt: per species inesse putandum est. ¶ Prin-cipia ergo definiendi finitiones specierum simplicium sunt. Simplices audio indiuiduas. Id enim quod sim-plex est: vbiqz rationem principij obtinet. Et hic defini-tionis generū modus: quoties in definitionibus specie-rum aliquid continetur cõmune. Quoties vero nihil con-tinetur cõmune: tum scire oportet species illas sub vno genere cõprehendi non posse. Causa exempli. Quid est altitudo animi: Primū sumo virtutis eius sensilia: hoc est: omnes qui magno animo memorantur fuisse / Alci-biadem / Aiacem / Achillem: omnibus his cõmune illud aderat: iniuriam acceptam impune abire non pati. Sed hic bellando vlciscebatur: ille obirascendo: alius sibi ipsi manum afferendo. Credantur & Diogenes & Socrates magnanimi fuisse. Nūquid & hos in eos magnanimo di-xeris: in quo Achillem: Aiacem: Alcibiadem: Quod iniu-rię impotētes essent: nequaq̄: sed in eo q̄ res quę in for-tuna essent positę: aspernarentur insuper haberētqz. Er-go diuersa in his: & in illis virtutis huius ratio est. Illi p-pterea magnanimi appellantur: q̄ notam honoris mo-dice non tulerunt: hi propterea: q̄ bonę fortunę despica-ta cõtēptaqz habuerunt. Nihil in his visitatur cõmune. Non est igitur magnanimitas genus: sed duę virtutes sunt omnino abiunctę: ac dissimiles: sed q̄ societate sola nomi-nis vt cetera omonyma conuenire videantur.

¶ Facilius species q̄ genera definiri. Cap. XXII.

Ex his deinceps: longe facilius speciē in-diuiduam finiri: q̄ genus. Ea. n. quę singularibus insunt: cõmunia magis q̄ quę speciebus perspicua sunt. Definitio spe-ciei ex singularib[us]. Definitio generis ex spe-ciebus colligitur: sane. Pręterea euidētior speciei q̄ ge-neris agnominatio omonymaqz est. Proinde species di-citur sensilium esse. Sensilia facile dignoscimus: omony-mę sunt: necne: vt hominem pictum a vero. Agnomina-tio generum: non nisi per collationem ad species discer-nitur: ideo animal pictum omonymos animal vocatur: quia hō pictus omonymos homo intelligitur.

¶ Quēadmodū diuisio vtilis finiētib[us] sit. Cap. XXIII.

Si hec vera sunt: expedit[us] videtur finibus quęrēdis a spe-ciebus incipere sursūqz colligendo: q̄ a ge-neribus descendere diuidendo. Diuisio cer-te per differentias generū cõmodissima est ad sumendum: quę per se: & vniuersaliter prędicant: quo-niam ordine quodam incedit quasi gradatim: incernen-do & seligendo quę per se adsint. Semper enim differēs generi diuiso additum: genus integrum conficit. Iterū genus hoc diducendū per differētias alias est: idqz vsqz eo persequi oportet: dum finitio e duabus rebus perfe-cta genere & differentia citima coalescat. Dixi genere: q̄a omnes ante citimam differentię si cum genere comitan-tur: integrum genus vnum attollunt. Quodquidem etiā si innominatum esset: tamē vis in eo generis appareret. Nam & valeret in plura: & in eo quod rei esse est prędi-caretur. ¶ Modus hic myrifice ad ordinē cõfert. Nec pręterit quicq̄ eorum quę in substantia continent. Nā semper necesse differētias maiores priore sitū dispone-re: neu quę vellicatim incondite aut prępostere addan-tur. Ac si forma hęc in diuisionib[us] neglecta erit: sępe fiet: vt genus non in differentias generis: sed in alias distra-hatur: vt qui animal in totipēne & scissipenne diuideret: is non animalis sed volatilis differentias afferret. Ille ani-malis differentię sunt: volatile: gressile: aquatile. Prima igitur in hęc cõmittenda diuisio est: deinde animal vola-tile: genus alterum in totipēnę & scissipēnę soluendū. Ac primę quidem differentię in quodqz genus conueniunt. Animalis differentię in quodqz animal cadunt. Volati-lis differentię in totum auitium. Piscis differentię in oē piscitium. Hac via eunti & ordinem hunc seruanti: nihil pręteritmittitur: nihil redundat: si aggrediaris aliter: necesse est collabare: & inscienter facias.

¶ Contra Speusippum: qui putabat scire oportere oīa eum qui recte finiret. Cap. XXIIII.

Visum autem Speusippo ē: vtiqz non recte: eū q̄ definiturus sit: scire omnia oportere. Neces-sarium inquit est: omnes rei differentias te-neri: per quas genus id quod definire velis: a cęteris differat. Hoc nemo assequi pōt: qui cętera non cognoscat. ¶ Primum id non est necesse omnes diffe-rentias sciri: propterea q̄ infinitę ab accidentibus trahi possunt: quibus res eadem specie cõprehensę inuicem di-scernuntur. Socrates a Platone: Zethus a Callia. Quo circa nihil attinet scire has: neqz ad substantiam rerum indicandam: neqz ad finitionem earum constituendam. Deinde qui genus in differentias propinquas & contra-rias diducit: vt animal in rationale & irrationale: & pręte-rea cognoscit hominē in altero membro diuisionis re-poni: & sumit rationale: non ilico necesse est eum scire: q̄-cunqz sub irrationale: quod alterum membrū distribu-tionis est cadunt. Nam abundanter scitur: hominem eē animal rationale: si intelligitur: sub altero discrimine cō-tineri non posse. Rursum animal rationale: aliud mor-tale: aliud imortale. Sumatur mortale: nihil necesse pte-rea est: vt quę imortalia dicantur: q̄rere laboremus. Er-go [b] hęc oratio speciei: quę comitatu differentiarum oīum sępta exaggerataqz est: definitio substantię appellatur. ¶ Illud adeo non potest dici: quom speciem differem[us] sub altera obuersarum necessario cõprehendi: sumptum id esse vtiqz non confessum. Nihil enim ęque perspicuum est: q̄ si differentię generis proximę iunctęqz afferant. Et q̄ ita iustū ex altera pte adhibitę videntesqz sint: vt ni-hil medio spacio hiet: spēm in altera earū includi.

b ὅταν δ' οὕτω δια-διζων ἐ-φαρμόσει τὸν λόγον τῷ εἴδει καὶ μηκέτι προσδέχεται δια-φορᾶς, ἕξει τὸν λόγον τῆς οὐσίας i. quo vo hoc mō procedens: orōnem spēi ita accōmo-dauerit: vt nō sit vlteri[us] op[us] dr̄a: definiti-onē substē erit adeptus.

¶ Tria pręcepta diuisionum. Cap. XXV.

Plane in diuisionibus quę ad finitio-num momenta pertinēt: tri-plex obseruatio necessaria est. Primum su-menda sunt: quę q̄cunqz de re: quā finimus dicūtur prędicatione quid sit: vt genera: cū quib[us] drīę eorū sciscēdę. Idqz ex topicis petēdū. Nam quēadmodum loci sunt: quibus accidēs genus: sit nec ne: di-scernitur: ita sunt: quibus gn̄a & drīę substales noscunt. Alterū pręceptum est vt differētię collocent & digerant in seriem. Hoc fiet: si maiores quasqz loco priore cõstituas. Tertiū est: vt diuisio vsqz eo eundo deorsū perueniat ad vltimā spe-ciem: q̄ vltra cōcidi nō possit: & dū ppriū quiddā ex oīb[us] exeat: qd in aliā rem nequeat trāsferri. Orationē his reb[us] ac pręsidijs ornatam expromittere poterimus absolutā esse finitionem: vt quę in eo quod rei esse est: prędicetur: & cum eo quod finiendum sit quadret.

¶ Solum vniuersalia definiri. Cap. XXVI.

Semper autem definitio vniuersalium est: quemadmodum omnis & disciplina & ars. Mediens valentia spectat nō huius oculi: sed simpliciter speciei: & sim-pliciter oculi. ¶ Sicut vero in demonstratio-

nibus

nibus primum id curari debet: vt conclusio seris sit: ita in definitionibus: vt res que definitur: fiat ꝯspectissima. Obscuritatis multe sunt cause. Precipua ea que in assignatione differentiaruꝫ potest contingere. Quapropter querendis bis caute ⁊ sollicite versari oportet: quia communes pluribus sunt. Definitio quemadmodum ꝑ demonstrationem euidens fieret: ⁊ quemadmodum vestigari haberet: exequti affatim sumus.

Ex ratione diuisionum: ⁊ commentatione dissectionū: vberem copiam dissoluendis questionibus comparari. Cap. XXVII.

Et vo facile sit causam ꝙobrem queqꝫ est reddere: ⁊ querentibus de nobis quicꝙ: abundanter occurrere: ⁊ ratio diuidendi ⁊ dissectionuꝫ cōmentatio in promptu habenda: quā nobis primus Aristoteles perscripsit. Si enim que proprie singulis generibꝰ sunt dissectiones nossemus: suppeditaretur nobis ad sciendū quod queqꝫ res sit: mirabilis copia. Nam ea que generibus omnibus insunt cōmunia: per ea que sigillatim habentur: exquirere est. Verbi gratia. in animali animatuꝫ ⁊ sensibile per distributiones sciuntur. Quom enim substantiam per animantem ⁊ inanimantem diuiseris: tum comperies animal in substantiam animantē referri. Denuo quom substantiam animanteꝫ in sensibilem ⁊ insensibilem solueris: tum intelliges animal in substantiā sensibilē reponi. Hec per diuisiones noscūtur. Per anatomē vo. i. membrorum consectionem intellectuꝫ est: hoc animal ex humidis ⁊ siccis constare. Eadeꝫ ratio ad singulas species accōmodata magno vsui erit. Proinde et piscem proscindere: ⁊ auem exdorsare vtile fuerit hisqꝫ cōmunia piscibus ⁊ auibus volunt excipere. Quobreꝫ q̄dam cōmunia ex diuisione summi generis: quedā ex dissectione ista sumentur: qui hec ad manum habuerit: causas plurimaꝝ rerum cognoscere ⁊ reddere poterit. Oia namqꝫ: que in genere vniuerso insunt: per ipsum genus in species quoqꝫ transeunt. Quobrem scissipēne aial gallinaceus est: qa volucris. Quāobrem caret pulmone glanis: qa piscis. Qz si genus non habet nomen: tamē affecti aliqua deꝑhendi potest: que compluribus ex natura sit cōmunis: vt cornigerum esse: ⁊ ex hac que sequuntur adiunctaqꝫ sunt spectanda. Primum est omasum habere. Est autem omasum boum ⁊ ruminantium venter: alterum est primoribus maxille superioribus dentibꝰ carere. Hec ex anatome colliguntur. Rursum quibus contingit cornuta esse: ceruis: bubus: capris: his illa inesse necesse est: q̄ ex hoc ꝙ cornua habentur: sequi solent. Illud ergo fuerit mediū. Si queraꝉ ꝙobreꝫ bos omasum hꝫ: quia cornigerū aial est: ꝙobrē ceruo vita lōga: qa vacat felle. Sed ⁊ hoc mediū ex dissectione sumptū est: qd vo ex medio consequiꝉ accidit medio. Accidit ⁊ his quoruꝫ cōmunis affectio est. Mediū igitur modo per cōsectionem: modo per diuisionem accipitur. Sunt ⁊ que ꝓportione sola cōmunia sint: vt spina: os sepiū. Est autem sepium quidā instaꝝ sepie validiusculum: latiusculūqꝫ: fungosum ac friabile: inter spinaꝫ ⁊ os: naturam mediaꝫ referens. Hec seligere oportet: vt questionibus in h gn̄e propositis respondere in promptu cuiqꝫ sit.

Cause plurimaꝝ rerum reddere poterit/q rōnē diuidēdi/⁊ anatomen ad manꝰ habuerit.

Que sint eedem questiones. Cap. XXVIII.

Questiones autem eedem dicuntur: que idem medium cōtinent: ⁊ quibus eadem ratio satisfacit. Quamobrem lapis magnes trahit: ꝙobrē electrū: q̄ nāobrem cucurbicula medicinalis: horuꝫ omniū (vt Platoni placet) causa est: reciprocatio: sic eni antiperistasim voco. Idem medium vel specie intelligi volo: vel genere. Specie idem in exemplo superiore est. Nam tria illa mira reciprocationi aeris tribuunt. Genere hoc modo. Quāobrem echo redditur: ꝙobrē aspicientes in speculum formam suaꝫ agnoscunt: Quāobrē arcus celestis sit: Omnia hec per refractionem ⁊ dissultationeꝫ contingunt. Aeris echo: obtutus repsentatio: radiorum arcus. Questiones igitur inter se eodem: quo ⁊ media: discrimine differrent. Ita alique specie: alique genere consentient.

Questiones quasdam sub quibusdam questionibꝰ cōtineri. Cap. XXIX.

Est ⁊ modus alius: quo inter se questiones multe conueniunt: vt cum causa vnius questionis ab alterius pendet: ⁊ continetur sub illa. Verbi gratia. ꝙobreꝫ Nilus torrentior ab idibus videtur: qa mensis quo modo exit hyemātior est. Atqꝫ hec vna est questio. Quāobrem hyemantior est mensis: quo modo exit: quia luna tum decrescit: ⁊ collucere desinit: he due questiōes dissoluūtur causa vna fere. i. coitu solis: sed interest: ꝙ coitus proxima ratio est: qd luna interlunis collucere desinat. Remota: qd mēsis vergens hyemantior sit. Remotissima: quod mense prono fluuius concitatis ⁊ properantibus aquis vehatur.

Demōstrationes ex reciprocis ꝯstare. Cap. XXX.

Ab hec ambigat quispiam de causa: et eo quoius est causa. Causaꝫ ipsum medium voco. Id quoius est causa cōclusionem. Quemadmoduꝫ medio allato ponitur conclusio. Ecquid in contrariū cōmeet conclusione posita: vt mediuꝫ afferatur: periculosum id videri: ne omnis demonstratio redux ⁊ reciproca euadat. Deficit luna: quia interponitur terra. Interponiꝉ terra: quia deficit luna. Sed quemadmodum subabsurda res est: demonstrationem constituere ex retortis: atqꝫ his que inuicem probentur. Ita demonstratio putanda non est: que nullo modo aut ex causa: aut ex aliq̄: quod cogitatione prius sit: ducatur. Nam lunam deficere non est causa qd terra se mediam oggerat: sed pōt esse conclusionis: vtriqꝫ rei non potest. Atqꝫ hoc latissime patet: quandoqdem defectus lune in definitione terre: aut interpositionis illius non ponitur. Contra in definitionē defectus: terra ⁊ interpositio eius ingreditur. Qz si nō reciprocarentur: sed conclusio semper effectibus mandaretur: medium causis: necesse esset plura media: ⁊ plures causas haberi eiusdem conclusionis: qd fieri non potest. Porro tam effecta ꝙ cause in demonstrationibus viceꝫ vniuersalium causarumqꝫ obtinent: ⁊ tum hec: tum illa in subiecto genere continētur. Quāobrem decidua arboribus folia sunt: siue causam afferas: amplitudinem foliorum: siue inopiam humoris calidi: vterqꝫ ordo stabit. Que defrondescunt earūdem folia exilitate caloris humidi contrahi: ⁊ quarum folia contrahuntur: easdē frondes dimittere. Nullum autem incōmodum suscipitur: si causa talis cum sua conclusione retorqueri dicatur. Nec enim eadeꝫ ratio vtrinqꝫ reciprocandi est: sed quom ab euentis ad causam subitur: syllogismus tn̄ vocaꝉ: quom econtrario est: absoluta demonstratio dicitur. Sane media plura: ⁊ cause plures eiusdem rei esse: nisi per accidens non possunt. In quo genere demonstratio a signis ⁊ ex accidenti proficiscitur. Quāobrem folia decidūt arboribus: quia contrahūtur ⁊ obarescunt. Unde ortū incendium est: Ex reliquijs cinerum aut carbonum. Sed dictum sepe est: demonstrationes hac forma deminutas

imperfectasq; esse: atq; in his media non causas rei: sed conclusionis intelligi. Explodenda igitur ab institutione nostra hec sunt: sed precipue que per accidens constant: ut ex quibus interrogationes scite afformari nõ possint. Nemo enim querit quobrez arbusto nigra: aut vitis pallia: aut suffulta platanus folia deperdãt. Sed simpliciter quobrem arbores nudentur. Huius rei una est omnibus arboribus causa: & merito. Causa enim quod folia amittant: definitio est: & essentia illius casus: que nihil aliud est: q̃ contractio humidi. Quemadmodum causa defect⁹ lune: nihil aliud est: q̃ interuentus terre.

Ex his ostendit hic medium in demonstratione esse passionis definitiones.

¶ Mediũ seq̃ õditionẽ maioris extremitat. Ca. XXXI

IN demõstrationib⁹ ex his terminis: qui in conclusione collocãtur: maior extremitas dicitur: cuius causa medium est: minor extremitas: cui medium causa est: medium: ipsa iam causa. Ratio igitur maioris extremitatis: que in conclusione ponitur: medium est: quo circa maiori extremitati respondere medium oportet: ut si omonyma: idest cognominis hec sit: omonymum: & medium sumatur: si ad proportionem similis: idest analoga: eodem modo & medium ad ꝓportionez simile afferatur.

¶ Quẽadmodũ reciprocẽt subz & affectio. Ca. XXXII.

DE reciprocatione antẽ cause & eius cuius est causa: & ei⁹ cui est causa: ita res habz. Uoco id cui est causa subiectum: arborem: vitem: ficuz. Id cuius est causa: affectiõez: defrondescere. causam: humorem contrahi: aut quiduis aliud. Dictum est supra causam: & id cuius est causa inuicem cõmutari: si eiusmodi sint: ut definitio causa sit: id qd̃ definitur effectum. ¶ Nunc quemadmodũ reciprocet cum subiecto: breuiter explicandũ videtur. Si ex genere subiecto singulare aliquod & sensile adhibueris: locum reciprocatio non habebit: ut si quesieris quobrez ficus: aut morus folia dimittant. Nã dimittere folia: & humorem inopia caloris consistere: affectiões sunt ampli⁹ fusq̃ q̃ ut cõmeare possint cum ficu: aut vite. Sin vero arbores in cõmune attuleris: quibus folia deciduntũ reciprocatio & coequatio seria: & incolumis fuerit. Oportet igitur id sciri: quod omnibus arboribus: que amittunt folia: inest cõmuniter: ut ex eo id sumamus: quod subiectũ huius affectionis sit: de quo nectenda sit questio: quobrẽ. Huic enim primo causa inerit: medium: & quod plus est: inuicem cõmeabunt. Obseruatum est non cadere arboribus folia: nisi quibus illa sint lata: cum hoc & cã ipsa et id cuius causa est reciprocat.

¶ Eiusdem effecti plura esse media: sed non prima omnia. Cap. XXXIII.

SUnt autem in questionib⁹ his termini quatuor: decidere folia: succum concrescere: latifolium esse ficus. Duo sunt extremi: duo sũt mediũ: sz vn⁹ subiecto propior & subiecto cõmunior: alter predicato affinior: cũ quo & reciprocat. In his igit quorum media plura sunt: verum eorum causaz dixeris: qd̃ de subiecto predicetur affectio minimũz id quod iũctius subiecto est: quia per hoc inest & remotius. Uerbi grã. si cum esse latifolium: potius causa est quod ei folia decidant: quoniam per hãc habetur alia causa in ficu: que est succum consistere: inarescereq;. ¶ Dicat aliquis clarissime videri plura esse in quibusdam eiusdem rei media. Nam in cõmune causa deliquij: & interuentus lune in sole: & interuẽtus terre in luna. Certe plures finitiões eiusdem rei afferri non possunt: nominis possunt.

¶ De habitu principiorum: & quemadmodum cognitio vniuersalium in homine pariatur. Cap. XXXIIII.

DE demõstratione dictum est vt constet: dictum etiã de scientia demonstrãdi: cuius opus demonstratio est. Nunc de principijs eius: quemadmodum cognitio eoꝝ ingeneretur in nobis: & qui habitus sit: quo illa inoscantur disseremus. Sed anteq̃ descendimus: purganda q̃daz: & amolienda: que videntur obstare. Necesse est p̃mo principia aut cognosci a nobis dicere: aut non cognosci. Si cognoscimus: aut demõstratione: aut alia via cognoscim⁹. Item aut scientia: aut virtute omnino aliqua: pleraq; n. sciri per demonstrationem non possunt: que nihilomin⁹ sciantur vt finitiones. ¶ Sciri certe principia demonstrationis: necesse est eum qui scire vult: que de p̃ncipijs oriuntur: idq; supra & probauimus. Nec illud pretermisimus principia demonstrandi: demonstratione ostendi non posse. ¶ Uideamus nunc: ecquid horum: que p̃ma immediataq; sunt: scientia saltez aliqua: aut potentia sit. Sz a questione illo initium capiamus: principia hec iam inde ab ortu nostro insignita impressaq; animo sint quidez: sed lateant. An vero tum demum quom adulti iaz sumus percipi a nobis: cognosciq; soleant. & hercules insita illa in nobis aliquando esse: nec intelligi: non potest defendi: quia quemadmodum demonstrationem tenere nemo potest: si tenere se ignoret: ita nec scire principia qui scire se nesciat: tanto presertim exquisitiore horum notitia q̃ demonstrationis. ¶ Altera adeo pars: que vult principiorum notitiam: progredientibus & confirmatis etatibus ali. Dissentanea a nobis est: qui statuimus omnem doctrinam disciplinamq;: ex presumptis quibusdam et ante perceptis existere. Nihil enim principio superius priusue est. ¶ Hec sunt que controuersiam pariunt: nec dissolui possunt nisi vis anime aliqua inueniatur: que prima inter ceteras cognoscat. Et a qua principiorum intelligentia originem habeat. Ac videmus quidem hec omnibus animalibus data: quippe quibus innexa sit discernendi quedam: iudicandiq; ratio. Sed q̃uis omne animal instructum sensibus sit: non tamen iudicio eque valet om. Sunt enim ex his alia: que abiuncto sensili spectrũ eius diutius seruant: alia que non seruant. Eorum que nõ seruant: quedam omnino non seruant: vt musce: vermiculi: culices: quedam exilites: vt brutorum & auiculorum: nõnulle: que cantibus: quos audiunt: insuescunt. Eo in quorum animis res sensibus percepte non mansitant: nihil sine sensu cognoscunt. At quibus digresso sensili imago eius insculpitur: vt si Socrate abeunte formaz eius detineant animo: potest his alia cognitio: q̃ que per sensuz accipitur: cõtingere: atq; hec in animalibus imperfectis memoria dicitur: cuius id officium modo est: vt simulachruz rei eius: que accepta sensibus est: in thesauro suo diu custodiat. Quedam preter hoc & connectere: que in memoria condiderint: possunt & similia similibus ꝯferre. Quod genus rationalia perfectaq; sunt. ¶ De sensu itaq; proficiscitur memoria: vt dictum est: de memoria oritur peritia & experientia: vtiq; si de aliqua re sepius agitatum cogitatumq; sit. Nam memorie vt ita loquar multe vna exit experientia. Hoc enim quod sel discutit: primum sensu percipio: veratrum esse: deinde & recordor: iterum sentio: & iterum vsum eius agnosco: & iterum memini. Simul hoc periculum sepius fecero: tum ex pluribus sensionibus memoria vna coalescit: & ex memorijs multis perida hec consurgit: vt sciam veratrum bilẽ trahere.

Cap. 6. li. p⁹

Quã sensum appellam⁹ ut ipse deinde sequitur: sz q̃uis &c. q̃ verba sũt forsitã i curia librariorum omissa.

bere. Hęc peritia in dies accrescit: sensu: experimẽtis: & memoria: confirmatur. Tandem enuntiatum vle reponit: idq; in anima obmanet: tale omne veratrum purgat.

¶ Uniuersale a sensu ortum habere: & ab intellectu formari. Cap. XXXV.

> Sic ait ipse grece καὶ ὅτι τὸ καθόλου τὸ ὅμοιον καὶ ταυτὸν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον, καὶ τὸ ἐν τοῖς πολλοῖς, h. est. vle aūt est id qd sile atq; idẽ in singularib⁹ & multis est.

> a Grece aliter Theologtur: sic. n. ait artis: si circa ea sit: q̃ ab ipso sint: sciẽtiã circa ea q̃ a natura.

Uniuersale autem notio est quędam in singularibus reperta & ad plures differentias pertinens. Hęc initium artis & scientię omnis est a artis: si circa ea sitq; quę oriuntur & occidunt. scientię: si circa his contraria. Neq; igitur iam inde ab initio vitę principia sciuimus: alioquin perfecti absolutiq; nasceremur. Neq; item ab alia potentia priore pręstantioreue: oriuntur hęc. Alioquin confitendum haberemus: aliquid pręnosci ante principia: sed a sensu & memoria congregant. Nam quemadmodum inclinato exercitu fusoq;: si vnus aliquis resistere incipiat: sępe fit vt alius primum: deinde alius: atq; alius consistet. Demum globo facto: & fauore multorum addito animo: tota acies iterat pugnam: & redintegrat pręlium. Ita de simulachris dicendum: & reliquijs inhęrentibus earum rerum: quę sensu hauriuntur: primo vestigio secundum allinitur: secundo tertium nectitur: ab his alia confluunt: corrogãturq;: de quibus postremo vniuersalis quędam notio cohalescit. Hęc. n. animę acrimonia est: vt etiam si genera: quę accidũt sensib⁹ continenter laberent & fluerẽt: tñ similitudines eorum excipe & memoriã continere possit: & qd in singularibus cõe vniuersaleq; est: deprehẽdere notareq;. ¶ Nam & sensus h percipit. Quoties enim Socratem quis agnoscit: sensu: vna & hominem agnoscit in Socrate. Et qui hoc rubẽs: hoc candidum videt: simul & rubens & candidum videt: nec quisquam est qui Calliam & hominem: vt eandem omnino rem sentiat. Alioquin sicut nõ est nisi vnus Callias: ita videre non posse alium hominem nisi Calliam. Sed quom Socratem videt: videt in Socrate id quod in alijs quoq; hominibus simile cõmuneq; inest. Quare ad quendam modũ vniuersale sensu percipitur: non tamen seorsum a singulari: sed obiter subindeq;. Alia quippe vis est: qua sensu circa sua incidentia subiectaq; occupato: ipsa vnum ex multis rimatur: indifferens: ex differentib⁹: idem ex diuersis: promiscuum ex impromiscuis colligat: hominem: ex Aristone & Callia: animal: ex homine & leone: substantiam: ex animali & planta. Durat enim ascensus hic: vsq; eo: dũ multa in aliqd: qd vnũ oĩno simplexq; sit reducamus referamusq; & tanquã religemus.

¶ Quemadmodum vniuersale per inductionem accipi intelligendum sit. Cap. XXXVI.

Quãobrem modus q̃ vniuersale cõstituitur: cognoscimurq; inductio est. Inductionem accipio hac parte aggressionem illam rationemq;: per qua ex notitia particularium vtcunq; ad intelligentiam vniuersalis venitur. ¶ Huius rationis assumptiones ipsi erunt sensus. Nam sensus quoq; principia & causę sunt vt singularia noscitentur. Uniuersale mentis op⁹ est & ab ea effingitur. Huic enim proprium vnire & cogere est: atq; vt inquit Plato insinsibilia sinĩ obstringere. Diuidit illa componitq;: plurib⁹ modis conuariat: atq; cõmutat: omnino agilis & permobilis natura eius deprehẽditur. ¶ Porro inductionis huius in qua sensus vicem obtinet sumptorum: vniuersale conclusionis: non statim a sumptis cõclusio sequitur: nec paruo tempore absoluitur: sed inter sumpta & complexionem aliquanto vis indiget temporis. Nam sumpta ilico afformare incipit sensus: sed quom processit admodũ: ac diu exercitus est: tũ ea vis animi quę intellectus nominatur: conclusionem ipsam subiungit. In hoc autem opus est ętate longa & vsu multo: quia quod effusum sparsumq; est: nisi spatio temporis cogi: & in vnum conferri non potest.

¶ Principia in nobis non natura esse insita: sed creari ab intellectu. Cap. XXXVII.

Sed adeo paulatim sensimq; affluitur inductio hęc: vt cõtinuatione ipsa lateat: vnde orta perfectaq; sit. Quapropter contingit multos credere naturam homini notitias quasdam ingenuisse sine doctrina: nec intellectum esse: qui de se illas promeret excitaretq;: quod falsum est. ¶ Quam ob hęc sola vis animę sit: quę vniuersales & imediatas propositiones communiat: hinc docebimur. Habituum qui ad intelligentiã pertinent alij semper veri: alij non semper sunt. Non semper veri opinio & ratiocinatio: vtraq; enim earum rerũ est: quę aliter esse possunt ac sũt. Sed opinio fere spectatiui generis est: ratiocinatio administratiui. Ueri semper sunt: scientia & intellectus: & scientia principiorum nõ est. Nam scientia est notitia per demonstrationem quęsita: relinquitur intellectum esse cui principia debeantur. Nã principia exactius & exquisitius cognosci: q̃ quę a principijs sunt oportet. Solus intellectus exquisitior omni scientia est. Intellectus igitur hic: qui principia scientijs ministrat: quem primum natura indidit homini: & qui intellectus potentię dicitur simplicissim⁹ sit oportet. Hic certe animę oculus est. Hic initio vitę iudicio & ratione omni caret. Per hunc homo statim ab ortu suo rationale animal natura existit. Hic nobiscum ab ineunte ętate ad obeuntem senectam augetur: prouehiturq;. ¶ Primũ notiones simplices capit: quas terminos vocamus & incompositas voces: quę prima orationis tanquam elementa sunt. Nam hominem: terram: algidum: candidũ: statim a pueris efferre: & audita ab alijs in complexu itelligere possumus. Deinde quom paulum processimus: tum & progrediens confirmatur animus: & simplicia incipit nectere: & quid sit homo agnoscere. Adhuc proficiscente longius ętate: quasi adultior sit: vt iam & conflare vniuersalia & cõmentari a se possit. Nec cessat profectus: quousq; ad expletionem quandam & absolutionẽ naturę perueniat: & habitum intellectualem: per quem rationale animal sumus: attollat. ¶ Ac certe accidit simile quiddam animo: quod corpori: nam paruuli primo sic iacent: vt neq; flectere se: neq; igredi valeant. Deinde vt quadrupedes repant: tum erigant se: & incedant vt bipedes: nec indigẽt comite: qui manum det: adeo ob promouent hoc processu: vt iam & ad cursum vegeti: & ad omnes vsus corporis firmi robustiq; sint. Eodem modo animus primum nominare ubi res potest: & intelligere quę nominat. Tum componere & meditari. Postremo vniuersalia quędam iudicia & notiones scrutatur: quas protinus sibi elicuit: in se ipso deponit atq; consignat.

> Intellect⁹ potentię est cen animę ocul⁹.

¶ Intellectum esse habitum principiorum: quẽadmodũ scientia habitus est scitorum. Cap. XXXVIII.

Intellectus igitur principium sciẽtię est. Principio vtiq; principiorum notitia tribuenda subijciendaq; est. Quemadmodum scientię omnia: quę sciri per demonstrationem possunt: ita enim principium ad principium se habet: sicut scientia tota ad totum id: quod subiectum scientię est.

FINIS.

¶ Hermolai Barbari Patricii Veneti. Z. F. In paraphrasin Physices Themistii. Praefatio ad Anto. Galatheum.

Philoxenum Eryxidis ⁊ Gnathonem Siculum gulę proceres:imo dō extremos ac perditos gulones cupedinorumq;:infamant literę:ꝙ consuluisse adbibiti emungere se in pultarios solitii essent: vt abstinentibus ceteris:soli epulis ampliter fruerent. Idem mihi videntur peccare:q studia liberalium artium docere:aut scribere ingressi:vocabulis sordidis ⁊ ex intima plebei sermonis fece acceptis:fędant ⁊ contaminant oīa:vt bonis mentib⁹ ⁊ pręclaris ingeniis:aut auersis:aut perterrefactis:soli rerū potiantur: voluptenturq; citra ęmulum. Ita sit:vt q paulo modo humanius educati institutiq; sunt:nō reformident hęc adeo:sed fugiant:oderint:despuant. Cōtra rudissimus quisq; infantissimusq; admoliri manus his audeat. Quod non contingeret nisi ꝙ(vt in puerbio est) balbi balbos itelligunt. Ac sunt quidem nōnulli tam male affecti animatiq;:vt putent quę in philosophia,mathesi,iuris scientia,tractantur:latine dici aut explicari non posse:non tam propter egestatem linguę:⁊ rerum nouitatem (vt Lucretio videtur) q̄ ꝙ sentiūt humanas literas quasi negociū facessere:⁊ impedimēto esse maioribus doctrinis. In quo alii etiam importunius stolidiusq; affirmant:pugnantia esse hęc non alio genere:q̄ ea quę disparata ⁊ contraria animantibus dicūtur. Proinde vitio vertunt:si qui vtrunq; aut iunctim condiscat:aut ab eloquentię studiis se ad philosophiam conuertat. Hi sunt qui plausus modo in celebritatibus captant:qui per vrbes vehunt cōspicui:qui vnicos se Aristotelis lectores:narratoresq; ⁊ credūt ⁊ pręędicant. Durius fortasse verbum q̄ vt vel homo minime iurgiosus imodestusq; afferat: vel vt abesse ab eo inuidia possit. Sed fortis fortuna dicendū est:nihil ęque perniciosum in omni rep. est q̄ ista persuasio:nihil tota vita incōmodius:indignius:fędius:q̄ peruersio hęc ⁊ deprauatio studiorum. Addicerem hoc necessariis rebus ⁊ testibus:sed nolo esse longior in re non dubia. Illud non possum tacere:hoc qd vulgo creditur:philosophos non esse rebus gerendis aptos:nauosq;:non aliunde habuisse ortum:q̄ ꝙ ex his plurimi:dum se totos ponunt:in vna illa,cui addicti sunt arte:aspernantur ⁊ deserūt cęteras: eloquentiā abdicant.i.cultum ⁊ elegantiam vitę:historiam negligunt.i.magistram ⁊ ducem bene ac beate viuēdi: de qua ⁊ vsus rerum omnium prouenit:⁊ peritia tota reipublicę administrandę constituendęq; paritur. Hi cum legati ad externos mittuntur:cum prętores iuridicundo sedent:cum in senatu sententiam rogantur:mirum nō est: si aliquando pręsentibus risum excutiant:si fatua:si delira:si extrema deblaterant:si tota eorum non plus incōpta q̄ imprudens oratio est. Et Hercules nullum hominum genus visitur tam abhorrens a sensu cōmuni:tam distorto ⁊ corrupto iudicio:q̄ qui aut philosophiam:aut ius ciuile sine literis cultioribus adierunt. Sed mittamus (obsecro) hos:qui non verbis sed ferula cōmonendi essent. Nisi ꝙ senex est psitacus negligit ferulam. Prius tamen q̄ hinc decedo de genere hoc ita statuo. Quemadmodum Luscitiosi exquisitius cernunt vesperi q̄ interdiu:ita hi facilius pręposterera ⁊ confusa q̄ recta ⁊ explanata percipiunt:⁊ quemadmodū qui misere degunt (vt inquit Plato) dicunt humanum genus fęlix ac beatum esse non posse:ita qui diuersum a multis ingenium obtinent:negant habitare eas posse:in quibus ipsi artibus versentur. Cęterum hortor te mi Galatee vt adolescentibus istis vestris nouitios philosophos cum veteribus conferas:pensitetq; vt q̄tum intersit intelligant. Incumbe omni studio labore dexteritate prudentia vt opinionem illam:de qua superius dixi quę fere in hominum mentibus obdoruit:aut discutias aut mollias. Ita enim ⁊ illos priuatim ⁊ literatos omnes in cōmune promeritus fueris. Multum te in hoc iuuabit. Pontanus noster:cuius tanta est vel doctrina:vel auctoritas:vel vtrunq;: vt sperare sit:eum si vires intenderit:talem huic malo futurum:qualis aut Sphingi Oedipus: aut Hydrę Hercules fuit:ꝙ si quos nactus fueris egregie pertinaces (sunt enim ⁊ in volucrum ⁊ in terrestrium genere animalia:quę fętidis gaudent) ad hos tu ceu aui pręposterera ortos lustratos:⁊ intemperiis actos ac plane depositos deploratosq; ne manum quidē admoueas. Nunc restat vt de me ipso tibi aliqua dicam. Mirari te nolim si infinitos errores:quos isti partim imperitia linguę:partim Aristotelicę disciplinę inscitia pręlegunt ⁊ defendant in scholis:non coarguo. Nec enim hanc prouinciam suscępimus scribēdi res physicas: vt cum illis tanq̄ in palestra (vt dicitur) certaremus de laude ⁊ gloria:quippe quos vincere nullum negocium sit:sed vt vel nobis ipsis cōmentaremur hęc:si nullos habituri lectores essemus:vel siquibus idem qui nobis stomachus esset:his ad bonas literas aliquid operęculę adderemus. Nec.n. spiritus magis magnos in hoc q̄ vtiles (vt ille inquit) afferimus. Nec de nobis quicq̄ magnopere arduum pollicemur:sed quędam tamen inuenisse non negamus quę aggredientes ad hęc tantisper morari non inuenta poterint. Illud tempus est:in calce vti dicamus:nos tibi interpretationem in paraphrasin physices pro nostra veteri ac stabili necessitudine volentes dicasse. Alioquin dicaturam hanc stipulatus a nobis eras quom essemus istic: Oppigneratam tibi fidem reluimus:q̄q̄ prescriptione vti poteramus ⁊ fori ⁊ decenii. Sed beneficio harum legum renūciant philosophi:qbus in fraude ponit vel furioso abiurare gladium. Vale. Venetiis. M.CCCC.LXXX.

❡Themistij Physices Liber primus: Interprete Hermolao Barbaro.

Nō ē Themi. phemiū hoc q̄uis illi id Hermi. ascripserit. s3 Simplicij sicuti illi facile cognoscere poterūt q callent lras grecas.

Librorū Aristo. de auscultatiōe physica facile ē asseq intētionē: si prius eius ptis phię diuisio: q̄ de nā ē: ad memoriā reuocata: i mediū pferat: fortasse ꝟo opęp̄ciū facturi sim⁹: si vniuersa phię diuisiō: q̄ ab Aristo. ē istituta: a nobis h loco breuit exposita explicataq3 fuerit. ❡Est.n. vt corpis medicina: sic aię phia pfectio. Porro aię vna pars irrōnalis: altera rōnalis ē. Rursus ei⁹ ptis: q̄ rōnalis est: vna ē portio irrōnalitati obseruiēs: q̄ itelli's pticis vocaṫ. Altera portio ē sepata prius atq3 seiuncta: q̄ dr̄ itellectus agēs. ❡Preterea duplex toti' aię vis habeṫ: appetēdi vna: altera cognoscēdi. Plane id genus qđ pficit appetitū: qđ totū in irrōnalitate ⁊ itellectu affectib' irrōnalib' delegato positū ꝯstitutūq3 est: pipatetici actiuū administratiuūq3 ⁊ circa negociū actiōeśq3 ꝯsūmatū noiauere: finēq3 eius pticulę statuerūt: boni delectū atq3 ideptionē. Alterū ꝟo genus: qđ in cōspectione dūtaxat ⁊ estimatiōe reꝝ sola ꝯsistit: cuiusq3 finis est veritas: gnāli vocabulo spectatiuū ꝯtemplatiuūq3 appellari voluere. ❡Iterū genus hoc posterius secatur in spēs. Nam ea speculatio: quę circa res a mā nō sepatas versatur: quęq3 auxilio sensus ⁊ visionū ope ipm potestatis intellectū pficit: nālis scia nūcupaṫ: ea rōne: q2 ⁊ circa eas res ⁊ in his ꝯsistere nā videaṫ. Eam aūt ꝯtemplationē: q̄ circa res mā oino carētes ⁊ purissimā itellectus agētis actionē: nec nō circa illū actum itellectus potestatis versatur: q vna cū itellectu agente ꝯficiṫ: diuinarū reꝝ scientiam: ⁊ primā phiā ⁊ metaphysicā vocant: q2 scilz post nālium reꝝ traditionē instituta illa ⁊ ordinata eē videatur. ❡Cetera ea cognitio: cui subiectę sunt res: ptim coniunctę mā: ptim abstractę: Mathematica ⁊ scia de aīa nuncupaṫ. Et.n. mathematicaꝝ reꝝ substantiā affinitate quadam: ⁊ interstitio vtriusq3 nāę ancipitem esse: atq3 intermediā autumant: eo q si vtilitatē: atq3 in cōe spectes mā sint expertes: si dimēsum ipm discretionēq3 pticularem ac sensilem a mā distungi: atq3 auelli non possint.

Nō annuit Simp. sciam de aīa mathematicā eē: vt qdā credūt: s3 mediā iter nālē ⁊ meta. sicuti ⁊ mathe.

Idem de aīa dr̄. Ex sensib⁹ nāq3 ⁊ imaginatiōibus: atq3 illo ipso itellectu potētię: multa3 inesse mā colligunt: ex agente ꝟo intellectu: quem caput esse animi Aristoteles ostendit: aiunt eē aīam ab omni materia prorsus abiunctam: q̄uis non idem Alexandro videatur. Uerū alias philosophię ptes diligentius suis locis exequemur. Nūc de naturali dūtaxat est agendum.

Nālis sciētię diuisio.

Scientie naturalis: pars vna circa pncipia reꝝ nālium: q̄tenus nāles sunt atq3 corporeę: qđ prorsus idem est ⁊ circa ea quę necessario ꝯsequentia sūt ⁊ cōnexa pncipijs. Altera pars circa ea versaṫ: quę ex pncipijs oriuntur. Ex his quę de pncipijs oriunṫ: quędā simplicia habenṫ quędam cōposita. De simplicibus ea

Liber d cęlo

pertractat sciētia: quę de cęlo est ab Aristotele instituta. Nam prioribus duobus voluminibus de quinta substātia eius: quod pprię cęlum est disputatur. Superq3 perénitas etiā illius ostenditur. In reliquis duobus libris de q̄tuor elementis agiṫ: quę sub lunę orbē sunt: q̄tenus simplicia sunt ⁊ q̄tenus motus simplices hn̄t. Sic eni vt arbitror melius dr̄ q̄ Alexandro visum est: q de perpetuitate ⁊ orbiculatiōe addit ēt de quolibet corpe naturali: seu de mundo vliter in his libris traditā esse disciplinam.

z Alexan.

Nam de nālibus rebus: quę sūt nāles in his libris quos mō exponimus: agi ipsemet Alexander fateṫ. Omne aūt compositū nāle est: de composito ꝟo nulla ibi fit mentio: sed de simplici tm̄. Quēadmodū ⁊ ipse Arist. in tertio operis sui volumine manifeste declarat. De pmo ingt elemēto iam dictū ⁊ quale sit nā ⁊ q̄ incorruptibile igenitūq3: reliquū est de duobus dicere: duo aūt itellexit q̄tuor elementoꝝ cōplexiones: quę duob⁹ generib⁹ motuū subijciunṫ: vni q migrat a medio: alteri q tendit ad mediū. Simplicia porro nūcupauit elemēta. Quom ꝟo composita oīa ⁊ genita sint ⁊ corrūpanṫ. Simplicium aūt reꝝ: quędam sempiternę: quędam gnātioni ⁊ interitiōi obnoxię habeanṫ. De sempiternis agiṫ in priorib⁹ libris q de cęlo inscribunṫ vt supradixi. De genitis ⁊ interituris q̄tenus simplicia sunt in tertio ⁊ q̄rto. ❡Sed quom de gignēdis caducisq3 iam eēt dicēdū. Primū duo volumina de gnātione ⁊ corruptiōe ꝯscripsit: qbus nāę reruꝫ eaꝝ quę gignuntur quatenus sunt gignendę: ⁊ ea quę cōiter ꝯsequunṫ quatenus hm̄ sunt plenissime ꝯtinenṫ ⁊ indicanṫ.

Liber de generatione ⁊ corru.

❡Preter hęc alia itē de rebus alijs scripta idem Aristoteles reliqt. Nām vtiq3 eaꝝ reꝝ quę supra nos regione pxima generāṫ: p eos libros: quos Metheorologicos vocamus: abūdāter edocuit. De his ꝟo quę īfra nos pducunṫ: in aīa satisfecit: in ea institutiōe: quę metallorū nās nobis cōplectiṫ. Et qm̄ in tria genera ferre animās nā diducit. Aīalia: frutices: ⁊ ea quę q2 ex vtroq3 nāꝫ habēt Zoophita appellanṫ: ceu iter aīalia atq3 plātas ambigua ⁊ in amboꝝ generꝝ confinio ꝯstituta. De aīalibus velutí per quendam historię modum exequutus est in his libris: quos de aīalium historia scripsit. Rationes ꝟo atq3 causas in his libris aperuit: quos de gnātiōe aīalium ptib⁹ motib⁹ somno similibusq3 cōposuit. Eodem pacto de stirpibus atq3 plantis duplici via ⁊ rōne disseruit. Hęc est vt q̄ breuissime dicam nālis phię diuisio distributioq3 a peripateticis prodita.

Metheoro.

De aīalibus.

Operis intētio.

Presentis aūt operis sūma itentio est ea docere: quę vliter insunt in reb⁹ naturalibus: qua naturales sunt. Idē est aūt ⁊ corporeas dicere ⁊ naturales. Plane principia sunt oibus cōia: quęq3 annexa principijs. Principia sunt ea: quę phi causas: ⁊ concausas vocant causę apud Aristotelicos sunt efficientes ⁊ fines: cō causę forma ⁊ materia: ⁊ postremo elemēta. Uerū Plato addidit causis exēplarē: cōcausis officialem siue istrumentariā. Quā ꝟo institutio hęc de his reb⁹ sit: q̄ insunt naturalibus vniuersaliter rebus: statim exorsus Aristoteles ostendit. Necessariū ait est naturę studiosis in primis: ea vt videat: atq3 discutiat: quę ad pncipia ptinent. Idem declarat in tertio volumine. Est ingt manifestū ⁊ ob hęc: ⁊ q2 oibus videnṫ hęc esse cōmunia vniuersaliter: ista esse consideranda: ab his qui debēt singula ⁊ pticularia pseqi. Est eniꝫ posterior reꝝ particulariū speculatio eo qui vniuersalium est atq3 cōmuniū. ❡Quoniā ꝟo natura quodā pacto efficiens primū est: naturalium rerum ⁊ principiū motus: vnde fit vt quęlibet res naturalis in seipsa sui motus principiū habere dicaṫ. Necessarius oino tractatus erit de motu ei qui naturalem sciētiam volet ediscere. Rursum cum tempus metiaṫ: oīa q̄ mouentur: q̄ aūt mouentur in loco esse sit necessariū: ⁊ temporis: ⁊ loci naturę videntur esse explicandę. Item

quom corpus tps locus motus ꝯtinua sint: necesse ē dicere gd sit ꝯtinuū. Atq3 hęc sūt ea quę nos ꝯtinua diximus: ⁊ annexa principys. ℂ Sed iter hęc icidunt qōnes: ⁊ ea q̄ de inani est: ⁊ ea q̄ de ifinito. De ifinito ea rōne: ꝙ quom ⁊ nālia corpora ⁊ motus, ⁊ locus, ⁊ tempus ꝯtinua sint ⁊ dimēsum habētia: necesse est eē secabilia in ifinitū. Itē vel ifinita esse vel finita: vel ptim finita: partim ifinita. Qm̄ ṽo nōnulli sunt arbitrati locum esse inane qddā spatiū: ⁊ carentē corpe dimensionē: iure sermo is q est de vacuo ei q est de loco succedit. Qm̄ pleriq3 physicoꝝ plurimi ⁊ qdem non ignobiles vacuū iter principia numerauerūt. Physicę igitur disciplinę omnis functio circa ea est: quę vel cōmuniter in rebus insunt naturalibus: vel videntur vtiq3 inesse: q̄uis non insint.

Inscriptio.

Causa etiam iscriptionis p3: docet. n. de his rebus esse tractandū: quę nālibus cōiter isunt: qua nālis sūt. Proide merito vt̄ quodam nomen est inditū operi de physico. s. auditu: siue de auscultatione nāli. Cęteꝝ auscultatio dī ceu ad eum modum elaborato exacto q3 opere: vt in auditionem pceptionēq3 alys sit ppositum. ℂ Adrastus ṽo in his libris: quos de ordine cōmētationū Aristotelicaꝝ ꝯscripsit: tradit a nōnullis esse de pncipys iscriptū: a qbusdam de physico auditu: aliquos priora qnq3 volumina d̄ pncipys iscripsisse: reliqua tria de motu: hoc etiā sensisse videt̄ Aristoteles: quom multis in locis hac distinctione meminerit.

Cōmētatores ōs: i qb⁹ res a'cioteo fubti lioreq3 agitant: auscultatorias solitus ē appellare Aris. de q̄re i fine phy. mi huius.

Vtilitas.

Qb⁹ artibus mechanicis nālis scia pn cipia subministrat.

Ceterum nālium reꝝ scientia: nō solum ad eas res vtilis est: q̄ in vita tractant̄: vtpote quę ⁊ medicinę pn̄cipia prębeant: ⁊ mechanicis cęterisq3 hȝ artibus subministret. Quęlibet eni ⁊ nām subiectę materię ⁊ nāles dīas speculat̄. Iteꝝ non solū pficit ea cognitio: ptem illā animę nobis associatā atq3 cōplicitam: eo mō quo theologia ptem itelligibilem: atq3 supremā: sed ēt reliqs virib⁹ ⁊ potestatib⁹ aię plurimū affert: ⁊ vtilitatis ⁊ ornamēti. vt. n. ad virtutes actiuas adipiscēdas scia nālis maximū habere momentū. Primū ad iustitiā: qñ qdē elemēta ⁊ reliqs ptes orbis vniuersi: ⁊ sibi inuicē cedere: ⁊ suū amare quęq3 ordinē: ęq̄bilitatēq3 seruare geometricā plane pspicimus. Vñ ab auaritia ⁊ possidēdi libidine nos faciet abhorrētes. Ad ꝯtinētiā deide tēperātiāq3 pficiet: quom doceat eā esse nām voluptatis: vt nō sit añs vllū aut p se ac suapte nā bonū: sȝ posterius qdā ⁊ subsequēs: dū id qd vehemēter mouet̄ ⁊ magnope expetendū vr: multa ēt nim turpitudine pter nāȝ cōmixtū ⁊ coingnatuȝ appareat. Huiusmodi itaq3 studiū phię facile nos a corpis voluptatib⁹ deterrebit: atq3 ab eoꝝ oiuȝ cupiditate: q̄ externa quom sint: plurimū admirari ⁊ pciosa existimare solemus. Vñ illud eueniet: vt ⁊ iusti ⁊ ꝯtinētes esse possim⁹: ⁊ in cōi hoium ꝯsuetudine atq3 cętu: ꝯsulatissimi ⁊ prudētissimi esse videamur. ℂ Sed e physicis ⁊ fortitudo sumet̄ ꝯ mortis metū: quom didicerimus hoiem vix eē portiūculā sensilē vniuersi: ⁊ viuēdi spatiū vix toti⁹ tpis esse momentū. Iteꝝ genitū oē corrūpi dissolui q3 in simplicia oportere: ⁊ ptes pprias elementis reddi: atq3 restitui vniuersitati. Nihil. n. aliud ē corruptio q̄ dissolutio dissipatioq3 ꝯpositi: p quā vt dixi ptes in gñalitatē. i. nām suam recurrētes reciprocantesq3 q̄si accepto ferunt̄ vniuersitati renouant̄ ea: q̄ ꝯuenerunt: ꝯfirmant̄ eaq̄ debilitata fuere atq3 pstrata. Cęteꝝ nunc siue paucis post ānis emori in nulla eē ponēdū rōne ei: q tpis numeꝝ atq3 adeo ifinitudinē ęstimarit. Et si separatā illam aī sublimitatē ad ea cognoscēda traduxeris: q̄ a corpe sūt corpeisq3 remota: tūc penit⁹ cupieris vita ex cedere. Qui ṽo ita est aīo ꝯstituto atq3 cōposito: vt mortē ꝯtemnat: qd eē pōt tam admirabile: qd illi⁹ queat mētem puertere. ℂ Prudentiā quoq3 cū plurimā hēat cū intellectuali aī pte cognitionē: ea maxie iuuabit disciplina: quę nām reꝝ ostēdit ⁊ edocet. Excelso itē aīo esse atq3 magnifico facit ea scia: q̄ psuadet nihil eē magnū aut eximiū in reb⁹ humanis. Quom ṽo ita reuocemus mētē a sensib⁹: vt nulli cupiditati pturbationiq3 pareamus: sed modicis: atq3 adeo itra desideriū nāę ꝯtenti: nostras possessiones velimus esse cōes: alienis sustineam⁹: liberalissimi ⁊ munificētissimi efficimur. ℂ Iam ṽo maximū illud atq3 optimū gen⁹ vtilitatis: q̄s nō pspiciat: Qd ⁊ ad aī nostri substantiā cognoscēdam: ⁊ ad separataꝝ diuinarūq3 reꝝ notitiaȝ capescendā: hęc potissimū rō atq3 via esse videat̄. Qd ⁊ Plato dicit: q ex nālium motuū percęptiōe: ad eam substātiam inuestigandā pgressi: q̄ quom se ipsamet moueat: pdita est itelligentia ⁊ diuinitate. Sȝ ⁊ Aristoteles quoq3 hoc ipso ope ex perēnitate motus orbicularis: imobilē quādā substātiā adinuenit: quę motuȝ oium origo eēt ⁊ cā. ℂ Accedit ad grāȝ: ꝙ huiuscemodi studiū phię: nrāȝ erga deū obseruantiā pietatēq3 multū adauget: ⁊ tanq̄ cōcalefacit. Nā cognitis his pfecte q̄ sectis deus: in admirationē cōmendationēq3 sui oium aīos atq3 ora ꝯuertit. Hāc aūt admirationē ppensa charitas: fides: ac spes: certissimę ꝯsequunt̄: pp hęc maxie physiologię dāda est opa vel ipensissima: ꝙ si vtilis est ea scia: certe vtilissimū erit hoc opus: quo toti⁹ physiologię pn̄cipia ꝯtinent̄: sine qbus nālem disciplinā cōplecti nō est: quēadmodū ex initio statim Aristoteles docet. Tūc inqt intelligere vnūquodq3 arbitramur: quom causas cognoscimus primas: ⁊ pma principia vsq3 ad elementa.

Ordo.

Siquid aūt ⁊ de ordine hui⁹ opis est dicendū ex ṽbis Arist. q̄ nos sup̄ recitauimus: mālfestū erit pmos hos libros hēri in nāli scia: vtpote qbus pn⁹ nālia ꝯtineant̄. Nā post morales scias quę ad vitę nrę istitutionē ptinēt: ⁊ post rōnales q̄ nobis tradūt regulas discutiēdę diiudicādęq3 ṽitatis: capescēda erat reꝝ nālīȝ disciplina. ℂ Quā aūt Aristotelicū opus hoc sit supuacaneū est iuestigare: quom res ꝯtrouersa nō sit: p̄sertiȝ quom in his libris: quoꝝ auctorē fuisse Arist. nemini dubiuȝ est: ipsemet Ari^{ces} opus h̄ ligdo videat̄ agnoscere. Pręterea studiosissimi ei⁹ discipuli: ⁊ oēs demū Peripatetici Aristotelicū op⁹ h̄ esse meminerunt: quoꝝ nōnulli quoq3 repti sūt: q id in capita texerit: ⁊ breuiaria indidē cōpilarint. ℂ Quom itaq3 bifariā diuidant̄ hi libri: poris⁹ qnq3 voluminibus de pncipys deq3 his q̄ pncipys sūt annexa: ⁊ his q̄ veniūt in qōnē agi. Adrastus putat: in sexto initiū a motu capit: tribusq3 reliqs vniuersaȝ de motu sniam promi: ⁊ nālia ei⁹ rei speculamina plenissime iudicari. Quare ⁊ Aristo. ipse h̄ discernicalo nomēclaturę: solitus est priora qnq3 de pncipys vocare: posteriora de motu. In p eoꝝ q̄ de pncipys sūt: agit̄ de cōcausis mā videlȝ atq3 foia: ⁊ de ea q̄ formę opponit̄ puatiōe. In 2° de cā efficiēte tractat̄: quā esse nām dicit: ⁊ silr de ipso fine: ⁊ q̄ sunt alię quoq3 causę: q̄ p accñs causę efficientes vident̄ eē: eodē libro 2° de hȝ genere causaꝝ egit: q̄les sūt casus ⁊ fortuna. Quom aūt statueret nām esse pncipium motus: ⁊ earū deinceps reꝝ oium: quę motus alicuius pprietate indicatur aq3 designant̄. In tertio docuit qd eēt motus: ⁊ in vniuersuȝ ⁊ singillati singula genera. Quom ṽo cōtinuus sit naturalis motus: oē aūt ꝯtinuū in ifinitū sit scissile: eodē tertio libro ⁊ de ifinito: ⁊ de ꝯtinuo disputatur. Corpa autem naturalia cū loci egeāt: ⁊ eius in quo sūt: ⁊ eius in quo mouent̄. ea ratione: de loco disserit̄ i q̄r-

Morales scientię reꝝ nālis disciplinā pcedūt ōbdō.

Qȝ opus sit Aristotelicū dubio.

to. Ad hec quom nōnulli putarent locum esse vacuum intervallum: atqꝫ inter principia ipsum inane magno plausu consensuqꝫ collocarent: inre codē libro: eas excutierat questionesqꝫ q̄ de inani atqꝫ vacuo ferebant. Item quom motum omnem metiatur tempus: necessariū videbatur de tempore diligēter esse accurateqꝫ perquirēdum: ita q̄rtus liber finit. In q̄nto: motum q ꝓprius est ab alijs mutationibus separauit. Jam q̄ oppositiones: pugnātieque tum motus ad motum: tū quietis ad quietē: q̄ motus itē vicissim gestiqꝫ haberentur: postremo q si esset motus vnus deinceps ostendit: hactenus hec. Ego vo additis paucis conuertar ad expositionem.

In q̄b° diffe-
rit Arist. ab
aliis phis.

Ex his igiturqꝫ ante Platonē fuere philosophatiqꝫ sūt: Thales ⁊ Anaximāder: atqꝫ hꝫ oēs: vtpote q post diluuium: ⁊ rerum necessariaꝝ instaurationem: studium phię primi in Gręcia excitauerint: quom rerum nālium causas quęrerent: pinde ac ab vltimis inchoantes sola mālia ⁊ elementaria pn-cipia cognouerunt: quę postmodū nobis tanq̄ reꝝ omnium principia passim idiscreteqꝫ tradiderunt. Xenophanes aūt Colophonius: ⁊ discipulus eius Parmenides: moꝝ ⁊ Pythagorici ꝯsūmatissimam q̄dem reꝝ nālium: atqꝫ earum quoqꝫ: quę trans nām sunt: sed plenā enigmatuꝫ ambiguitatumqꝫ nobis phiam reliquerūt. Anaxagoras quoqꝫ Clazomenius efficientem cām adinuenit itellectum ac mentem: q̄q̄ in redditione ⁊ assignatione causaꝝ rarissime visus est ea: qd in Phedone Socrates momordit. Tametsi nō erat id magnopere absurdum: nam ⁊ Timęus ⁊ Plato: qui Timęum introduxit: q̄uis efficiētes causas ⁊ exēplares: ⁊ fines proposuissent: tñ corporaliuꝫ causaꝝ ꝓbationes: nō ex illis: sed ex planis figurisqꝫ demū ab ipsis elementoꝝ nā duxerunt. Verūtamen ipse Plato Pythagoricoꝝ Eleatarumqꝫ placitis: q̄ inuoluta subobscuraqꝫ ferebant: lucē quādam vtiqꝫ intulit: ⁊ ea quę vltra naturam sunt elegantissime cecinit. In naturalibus quoqꝫ rebus atqꝫ genitis elementaria principia dissepauit a reliquis: huiusmodiqꝫ pncipia primus Plato dicitur appellasse elementa: vt Eudemus est auctor. Efficientes item causas ⁊ exemplares ⁊ fineꝫ: ita tradidit vt distincte inter sese esse viderent. Nam materiam simul ⁊ formā: Aristoteles ex eisdē pncipijs comperit. Ja efficientem cām diuinam statuit itellectuꝫ. Finem aūt illius bonitatē ꝓpter quā vnūquodqꝫ sensile itelligibilis exemplaris similitudinem gerit. ¶ Ab his igit: qui Platonem antecesserunt: non solum in eo dissentit Aristoteles, q efficientē cām intellexit: veꝝ etiā q materialem enucleatius vidit ⁊ prodidit. Naꝫ quom illi homiomerias: hoc est similares particulas: vel vnuꝫ ex quatuor elementis vel plura vel oia rerum esse principia censuissent: vel insecabilia vsqꝫ corpora pueniissent: Aristoteles ⁊ homiomerias ⁊ quatuor elemēta dissoluit: atqꝫ ipsam corporaleꝫ naturam in formā materiamqꝫ diduxit: quēadmoduꝫ ⁊ ante Aristotelem, Plato, ⁊ ante Platonem, Timęus Pythagoricus fecerant: arbitrati ꝓxima principia esse q̄tuor elemēta: ⁊ ante elementa superficies. Principia vo prima elementaria esse formā atqꝫ materiaꝫ. ¶ A Platone aūt simul: ⁊ ab his q Platonem p̄cessere Aristoteles videt in eo variasse: q cū nōnulli: videlꝫ hi q ante Platoneꝫ fuere: de naturalibus rebus pinde atqꝫ de oībus disputauissent. Nōnulli ita egissent de naturalibus rebus q̄tenus in mūdo habent: ⁊ quatenus sunt partes mundi: ita vt in libris de mūdo huiuscemodi pn-cipia quęsiuisse tradidissentqꝫ videant: quēadmodum ⁊ Plato: quiqꝫ ante Platonem fuere cōplures factitasse repiunt. Aristoteles naturalia oia: quo se q̄qꝫ ordine habeāt: edocuit. deqꝫ ipso corpore naturali: quale sit sua apte natura: et si nunq̄ fuisset mundus dicato seorsum opere cōmonstrauit. Sed ⁊ in elementis aliud a materia priuationeꝫ esse ostendit: quom Plato ante aut materiam: aut ex materia priuationē diffiniuisset. Cęteruꝫ quom cām efficientē alij deseruissent. Anaxagoras vo atqꝫ Plato: idem est aūt ac si Pythagoricos dicereꝫ: diuinum itellectū efficientē esse cām voluissent: vn° Aristoteles adiunctę ⁊ ꝓpinquę reꝝ causę laborās: nām id genus cām efficientē expressit: quā Plato instrumentariam esse putauerat: mouentiqꝫ ab alio: ⁊ mouere subinde alia. Verum Aristoteles non sistit in sola natura: sed ad imotam quādam ⁊ mouentem oia cām est supergressus: vniuersaqꝫ: q̄ mouerent: in huius operis calce pēdere inde: atqꝫ niti acutissime comprobauit.

Genus phan-
di Aristo.

Genus quoqꝫ philosophandi Aristotelis differt a cęteris q̄ten° ob scuritates ⁊ scrupos illoꝝ trāstulit in ꝑspicuam quādam ⁊ ꝓpriam expositionem. Et vim p̄terea ꝓbationib° ⁊ syllogismis adiecit. A Platone aūt eo vsqꝫ videt dissensisse q demonstratiōes aptius illustriusqꝫ induxit: qꝫ eaꝝ principia a sensu ⁊ ab euidentibus rōnib° sumit. Ab oībus p̄terea simul in eo dissidet Aristoteles: qd partes oēs philosophię naturalis vsqꝫ ad singularia euolutas ac resolutas reliquit. ¶ Quom aūt scriptoꝝ cōmentationūqꝫ suaꝝ species duas haberet: vnam eoꝝ q̄ exteriora nolabat: q̄les erant historicę ⁊ rhetoricę meditatiōes: demū omnia ea quę minus: tum curę ac diligentię: tum intentionis ⁊ studij requirebant. Alteram eorum quę auscultatoria nuncupabat: in quib° philosophia remotior subtiliorqꝫ agitabat. Ex quoruꝫ numero habet hoc opus cui titulus est de physica auditione. In auscultatorijs data opera voluit obscurus esse: ratus hunc in modum obiter posse rudiora ingenia ab huiusmodi studio quasi reici deterreriqꝫ: vtpote quibus futurum sic: perinde ac si neqꝫ scripta q̄dem vnq̄ fuissent. Quapropter Alexander post Persarum euersionē hec ad illuꝫ scripsisse fert. ¶ Alexander Aristoteli salutem. Non recte fecisti q auscultatorios libros foras inuulgaueris. Nam qua alia re p̄stare cęteris amplius poterimus. Si ea q̄ abs te accępimus oiuꝫ prorsus fiant cōmunia: ego vo malim doctrina anteire q̄ copijs. Alexandro vo rescripsit Aristoteles his verbis. ¶ Aristoteles Alexandro regi salutem. Auscultatorios libros quos ęditos quęreris: ⁊ nō proinde vt archana absconditos: scito neqꝫ ęditos esse: neqꝫ non ęditos. Cognobiles.n. his tñ erunt: q nos vtiqꝫ audierint. Vale. Plutarchus Cheroneus in vita Alexandri de ęditione librorum metaphysicę hec vltro citroqꝫ fuisse scripta meminit.

Cōmentario-
rū Arist. duę
species.

Alexādri re-
gis ep̄la ad
Aristo.

Arist. respō.

Est autē totius opis ꝓpositum nāqꝫ causasqꝫ reꝝ sciaꝫ rationēqꝫ explicare: quę a nā pducuntur. Nam sine ratōe cognoscere facile est cuiuis homini. Possit.n. oēs qui sano sunt sensu dicere hoc terraꝫ: illud aquā: hoc plantam: illud aial esse. Jn vo q cū certa cognoscit sciam: necesse est principia rei cognitę priora cognoscat: quod ⁊ alię artes rōnales declarant. Grāmaticos siquideꝫ dicimus: non qui nomina auscultant: sed quibus in promptu est dicere: ex quot constet elementis nomen vnumquodqꝫ. Item musicos vocamus: non qui summa aure cantus excipiunt: sed qui in tonos ⁊ semitonia sciunt dissoluere.

Ab hoc loco
pncipium su-
mit The. pa-
raphrasis p-
beniū: ⁊ pn°
stud opis itē-
tionē iaciens:
ait Simpli. h
ilico. ⁊ hoc
idem voluit
The. ostēdit.

2 SEd qui fieri pōt dubitauerit q̄ spiā: vt de p̄cipijs demonstrent̄ gcq̄: Nam si demonstratio ex prioribus existit priora inuestigantes: p̄cipiorum p̄ncipia inuenire velle videbimur. ¶ Sed soluitur. Id qd̄ prius est dupl'r solet referri: ad nos & ad nām: nobis ea priora videnf̄ esse quę notiora sūt nobis: quęq; facilius possum⁹ deprędendere: quēadmodū nomina & syllabę manifestiora q̄ literę: sunt. Naturę aūt priora sunt illa: quę ex sub substātia simpliciora quoq; habenf̄. Quēadmodū literę simpliciores sunt q̄ syllabę. Contrarius ỽo est vtrinq; pcessus. Nos ex cōpositis ad simplicia vtpote naturę priora resoluimus. Natura cōtra ex simplicibus composita fabricatur.

3 QUom igif̄ compositorum rōnem exq̄rimus: ea ex naturę priorib⁹ indicare oportebit. Quom ỽo de principijs agimus ex his q̄ priora sūt nobis: & est illa q̄dem propria demonstratio: hęc ỽo q̄q̄ nō p̄pria: tn̄ sufficiens ad demōstrādā ea quę volum⁹.

4 ¶ Si itaq; p̄ncipijs ostēdendis: īcipimus a cōiorībus & plura comp̄hendētib⁹: nemo mire. Quia ex illis ad p̄ticularia veniemus: cognobiliora siq̄dem nobis cōia sunt aliquāto q̄ p̄pria: sunt.n. tanq̄ compositiora q̄ p̄pria. Nā & in sensilibus videre licet: accedētis p̄cul aialis: celerius totū corpus: q̄ caput: aut manus: aut pedē: aut p̄tem aliquā comp̄hendi. Eodem modo promptī⁹ est dicere id qd̄ p3 eminus aial esse q̄ hoiem. Ita & in his quorum rationes quęrimus: vniuersalia atq; cōia: manifestiora sunt nobis q̄ p̄xima & p̄ticularia. Quippe q̄ magis p̄miscua cōfusioraq; sint q̄ particularia. Est.n. penes intelligentiā totū q̄dā id qd̄ est vniuersale: p̄tes ỽo ea q̄ ab illo cōplectunf̄. Ita & rhetores solent cōmunia capita prius proponere: mox de vnoquoq; genere singillatim disputare atq; perpendere. Eodem pacto & in libris resolutorijs: eis qui est de syllogismo tractatus: prępositus est ei qui quęrit de demonstratiuo: dialectico: atq; sophistico. Quom.n. a cōmunioribus initium capimus facilius cuiuslis rei qd̄ propriū est atq; propinquum assequimur: sed & primę quoq; imaginatiōes visionesq; indiscussę inexplanatęq; habenf̄: & a cōmunibus simulachris impressę inuectęq; sensibus: q: s̄m naturam generalitas specialitatem antecedit atq; p̄currit. Itaq; pueri ab vniuersalibus inchoantes nullo discrimine viros oēs arbitranf̄ & appellitant patres: mulieres matres: vtpote q̄ marem & fęminam p̄inde ac cōia quędā vocabula prius intelligant: q̄ ea quę parentum

5 sunt p̄pria. Idem dixerim [a] de nomine & diffinitione: appello nomē id qd̄ diffinif̄. Uerbi grā: hoiem. diffinitionē vt aial terrestre bipes īteligēs. Nam hō vī confuse vir significare: pōtq; si cōmunionē aut consortiū nois species: pro alijs etiā nam plerisq; rebus capi: velati p̄ hoie ficto pictoue. Sed diffinitio vi substantiam subiectā in mēbra p̄tit. Est igif̄ hic maxie auspicandum.

6 NEcesse est p̄ncipiū vnū esse: vel plura: & si vnū: aut mobile aut imobile: finitū: aut infinitū: si plura: rursus aut mobilia [b]: aut imobilia: nūero aliquo terminata: aut īfinita. Sunt.n. nōnulli q̄ infinita p̄n⁹ posuerunt: q̄les Anaxagoras Democritusq; fuere: verum Democritus substantiā atomorum .i. īdiuiduorū corporum arbitratus vnā esse genere sola effigiatione discreuit. Anaxagoras [c] ỽo homiomeras ꝯuis q̄litatib⁹ distinxit caliditate: frigiditate: nigritia.

7 ¶ Eodē mō

adducti sunt item in sectam de entib⁹ apud veteres philosophati sunt. Illi entia putabant esse principia: quęrentesq; quot essent entia: inuestigabāt quot essent ponenda principia: p̄terq̄ fortasse Parmenidē & Mellissum: q̄ quom vnū ens esse & imobile statuissent: non tamē vnū principium & imobile efficere potuerunt. Nam quom principium ex eorum genere sit: quę referunf̄ ad alterum: plura secū trahat ē necesse: atq; tot demū: atq; ea: quot & quorum p̄ncipiū est. Aliogn quom dicāt ens imobile se ipsos obiter p̄dunt. Ens illud nequaq̄ p̄ principio acc̄episse. Quo.n. pacto aliud q̄dpiam gignerei ex eo principio quod moueri non posset?

8 COntra hos aūt disputare minime cōgruit physico. Si q̄dē obrē q̄uies: q̄n motu sublato: p̄ncipia tollunf̄ nālia: imo ỽo ipsa plane nā. Probare āt atq; addicere p̄ncipia p̄pria nullius est artis: quēadmodū neq; ad geometram p̄tinet puncta & lineas demōstrare: neq; ad arithmeticū vnitates: s3 ex his velati subiectis: atq; constitutis ea efficere atq; colligere quę ꝯsecunf̄. Qū p̄sertim ex q̄b⁹ ostēdere poterit physicus nāz eē? Num ex p̄n⁹ aliquo nāli? At sumeref̄ pro argumento qd̄ erat in q̄ōne discussioneq; positum. Num ex alijs q̄busuis extrinsecus? At nō demōstraret vt physicus: sed siqua est scia prior nāli: illa vtiq; a scientia cēt atq; ide hautire ac petere p̄ncipia oporteret: quēadmodum a nāli principia medicinę Geometria perspectiuę petunf̄. Et si grauaberis: vtī ea scia oportebit: quę cōis insertaq; est oibus artibus: quęq; p̄ p̄babilia tn̄ demonstratiōes suas & rōnes idacit. Ceterum siue hoc: siue illo mō: p̄cesseris: nō disputabis vt physicus: sed aut vt Dialecticus aut vt Phus primus.

9 QUa: nobrē docere quot: & q̄ principia sint naturę spectat ad physicū: sed q̄ natura sit: nō ē amplius physici fūctio: q̄uisq; illi directo minime videanf̄ tollere nām: nihilomin⁹ ex his: q̄ dicūt: id liquido sequif̄. Qui.n. minime ꝯcedit motum esse: neq; vtiq; p̄ncipiū motus dabit. Id autem est ipsa porro natura. Et siqui p̄ncipia q̄q̄ cōcedūt: in his tamen quę sequunf̄: ex principijs male ꝯcludant: stati ad physicum p̄tinet ea videre in q̄bus fallunf̄. Si ỽo p̄pter difficultates aliquas quas dissoluere nesciebant: sustulere principia naturę: disputatio instituta cum illis philosophię naturalis fines egredif̄: atq; transcendit.

10 ¶ Nam & falsas rationes si geometricis principijs nō repugnant a geometra soluunf̄: & conferendus est pes: congrediendumq; cominus: si repugnāt abstinendum temperandūq;: atq; hoc quale sit illorum exēplo mōstrabif̄: q̄ circulū quadrare sūt conati: Hippocratis Chij & Antiphontis: nam Hippocratis error: q: principia retinebat: soluendus est. Is.n. eo peccat q̄ solum eam lunulam quadrauit: quę circa eius q̄drati latus ꝯstituif̄: quē designauit in circulo: cum Antiphonte ỽo non disputat geometer. Is nāq; quom triāgulū ęquilaterum deformauisset in circulo: & in quolibet latere ad circūferentiam circuli alterum ęquipedam .i. Isocheleum cōstituisset: atq; deinceps hoc idētidē subindeq; factitasset: arbitrabaf̄ vltimi trianguli latus: qd̄ rectum erat circūferētię adęquasse. Hoc autē erat tollere sectionem in infinitum: qd̄ apud geometras p̄loquium est: & cōmunis quędam

11 ceu notio. ¶ Ac primū q̄dem hęc inuenientibus ꝯueniēs videf̄ (vt dixi) Parmenidis & Mellissi rationes missas facere: pręsertim quom opinio ea & p̄lixa sit: habebiturq; sine pręterea huiusmodi q̄ ęgre persuaderi cuiq̄ possit. Nam dicere omnia hęc q̄ supra & subter vnum:

Alio mō vt Thom. Aris. intelligere & Alex. & Simpli. hoc in loco: q̄ Auer. & latini: si recte p̄pendanf̄ ei⁹ vba. nō.n. ob id dixisse Aris. voluit ab vlib⁹ ad p̄ticularia esse deueniendū: & vt mãifestaret ordinem pcessus i phia nāli. s3 eximō vt doceret q̄ pacto sit ipse ostēsurus p̄n⁹ nālia: q: .s. p̄ q̄dā cōia tanq̄ per notiora.

[a] Longe diuersa ē Thē. expō ab expōne Simp. nā Thē. nomen diffinitiōi cōparat tāq̄ q̄d cōtto q: nomē se plra significat & plib⁹ accōmodari: & diffinitio vni tm̄ rei. Simp. autem: quē Auer. & latini s̄t secuti: nomē velut totū q̄dam cōpo[m] īdistincte significās ea: q̄ p diffinitionē dearticulanf̄. vl vni

exēplū q̄dā toti⁹ cōpositi exponit.

[b] Thē. secut⁹ ē i loco eodē nū (vt Sim. refert) plura p̄n⁹ diuidit i mobilia & immobilia ob ipsa natura diuisiōis tract⁹. Alex. aūt huius rei nō meminit ob id q̄ (vt idē fieri) mãifestū ē: eē īpossibile ex plib⁹ nō motis aliquid fieri.

[c] Alex. expōnēs Aris. totum h̄ Democrito attribuit: vtpote quī ē ꝯsitione p̄ncipio sua distinxerit. posuit enī interdu⁹ plenum & vacuū: ꝯuenientē ēt in p̄ncipiis figura & ordine. Sim. ho variq; eū hoc congruere.

ἀκὺ ἡ ὕπὸ διστιν ὁ γεωμέτρης λαμβάνει dicit ipse grece hoc ē. quā subiectionem geometra accipit. q̄ adde interfit dīia inter subiectionē & ploquium: declarat ipse p⁹ posterior cap.5.

id eē qd est: qd est aliud q̄ dicere Dionē illud vnū esse
qd est: vel aliud qdpiam tale ex eoꝝ genere tueri: quę
vbo dūtaxat nō ēt rei vllius attestatiōe ōstendunt: qle
est id qd Heraclitus dicebat: eadē esse iter se ꝯria. Sz ꝛ
rōnes quoq; qbus vtunt sane litigiosę captiosęq; sunt:
ppositiōes sigdem falsas assumūt: neq; recte ex forma
ꝯcludunt: q̄q; magis stolida atq; iportuna sunt ea q̄ a
Melisso dicunt: qppe q̄ nullam prorsus difficultatez
12 afferre videant. ❡ Uerūtn̄ qm̄ d natura q̄q; nihil lo
quunt: q.n. de natura loq possunt: q nām tollunt: Nam
rales tn̄ ambiguitates attingunt: de vacuo: de ifinito: de
motu: fortasse haud ab re fuerit: de hȝ paululū disputa
re: q̄uisq; hoc munus nequaq̄ ptinere ad physicū sit
ostsum: tn̄ a pho minime alienum. Differeremus itaq;
ꝯ eos hoies nō vt impugnata ifirmataq; ꝛ ceu loco mo
ta: atq; ipulsa eoꝝ opinione statim sic naturam ꝛ motū
inuestigem⁹: hęc.n. vti manifesta nobis subiecta atq; p
posita eē debēt: sed aliter: vt hoc ipm videlz tanq̄ ex su
perabūdanti nouerim⁹ ꝑscrutemurq; : qd ꝛ q̄tenus illi
sensisse de nā recte ꝛ pperam videant: ac p̄mū qdē opi
nionē ipsam sepatim ꝑstimabimus: deide soluemus rō
nes eas: qbus ea q̄ sentiūt asserere ꝛ ꝯfirmare conant.

Initium igit eoꝝ oium q̄ sum⁹ di
cturi cōmodissimū est p
cunctari qd illis significet id qd ens voca
13 mus: vtrum putent multiplicē eē illius si
gnificatū: an simplicē. Si multiplicē: vt
nos in pdicamentis ostendimus: nomen qdē ipsum en
tis vnū erit: sed substantiā: atq; rem multiplicez esse fa
teantur necesse est. Et si erit substātia: ꝛ q̄titas ꝛ quali
tas: siue separata illa siue ꝯiuncta posuerint: plura erunt
14 ea quę sunt: q̄uis vna vox d illis oib⁹ pdicet. ❡ Et
si simplicem significatū eē voluerint: atq; ita rē ipsaz ꝛ
id qd significat vnū eē: quęremus eam rē significet ne
tanq̄ genus: an tanq̄ spēs: an tanq̄ idiuiduū: Sz siue
tanq̄ genus siue tanq̄ spēs accipiat: nō poterūt effuge
re: qn plura colligant ea q̄ sunt: propterea q ꝛ genus: ꝛ
species: de pluribus differētibusq; pdicant. Supest
igit: si ens est vnū accipit: tanq̄ indiuiduū oportere: quē
15 admodū est Bucephalus: Callias: hoc rubēs. ❡ Sed
rursum vrgebimus: vtꝝ substantiaz eē id velint: an ac
cidens. Uident sane vterq; arbitrari accidēs eē quom
alter finitum dicat: alter ifinitū esse qd est. Infinitū vo
atq; finitū: in genere q̄titatis collocant. Est eni infinita
magnitudo quę pcurri non pōt: finita quę pōt. Si ergo
de subiecto aliquo talia pdicant: duo itelligent esse ea:
quę sunt / substantiaz. s. ꝛ q̄titatem. Si vo de nullo sub
iecto dici quātitatem autumant: statim hoc incōmoduz
ipossibileq; suscipit eē aliqd accns posse: sine subiecta
16 substātia. ❡ Item qd vnū est numero: quom multifa
riam dicat quēadmodum ꝛ ens ipsum: capit eni ꝛ pro
ꝯtinuo: quo significatu lineam eē vnam dicimus: ꝛ pro
isectili: cuiusmodi sūt punctus ꝛ nota: ꝛ p eo q vnā ean
demq; definitionē hȝ: vt vestis ꝛ tunica. Proferāt obse
cro qua significatiōe velint vnum ens esse. Neq;.n. vt
ꝯtinuum quidā pnt accipere. Nam ꝯtinuum est sectile
in multa vel poti⁹ ifinita.[a] Et si id qd ad vnionez ꝛ ad
compositionē venit: vnū qdam ꝛ diuisibile eē fateant: nō
ne statim videntur ꝯcedere ex hoc plura eē entis opor
17 tere: ❡ Dices pars a toto separari non pōt: q ꝯtinuū
dr: quatenus est vnuz actu. Primū respondemus: illos
nunq̄ distinxisse ens actu ab ente potestatis: preterea
concedamus: ꝛ quasi condonemus hoc illis: illud profe
cto non negauerint: quędam esse continua: quę non mo
do similaribus partibus constent: sed etiam dissimila
ribus: qualia sunt aialia atq; plantę. Naz huiuscemodi
corpoꝝ partes: non cumulum tn̄ habent atq; cōgestū:
sed dispōnem ꝛ collocationē: quę illas ita digestas atq;
inter sese cōmissas deuincit ꝛ illigat. Et si pars lineę ea
dem atq; vna sit cum linea vniuersa: ppter eam rōnez
q non est a toto separata: cur non sit ꝛ manus ꝛ pes idē
vniuerso cum Socrate existimandus: Cur reddi non
possit ratio diuersitatis: Et si vtraq; illa sunt eadem cū
eodem toto: necesse eadem esse inter sese fateri. Quare
idem erit manus: pes: oculus: aluus. ❡ Uerum[b] hęc q̄
stio idem ne sint partes atq; totuz: iactata veteribus di
sputatione seorsum excutitur: atq; vtrinq; difficultas
occurrit. Naz si idem sit totū: ꝛ pars: sequunt ea quę di
ximus supra. Si diuersum euenict: totuz esse aliud a se
ipso. Neqz eni hęc pars a toto diuersa est: illa nequaq̄.
Sed si vna est a toto diuersa: videntur oēs a toto ęqua
liter esse diuersę: omnes vo partes nihil aliud sunt q̄
ipsum totum. Eadem sequentur: si partes quoqz aliarū
rerum consideraueris puta domus ꝛ equus. Soluuntur
hęc autem alibi. Neqz enim est verum ppter id quod
particulariter ꝛ singillatim accepta quęlibet pars va
riat ꝛ differt a toto: ꝯtinuo ēt omnes simul numeratas
a toto eē diuersas. Quis eniz singulę diuersę sint ab eo
vniuerso qd continet: omnes tamen efficiūtur illud vni
uersum. Sed satis hęc hactenus. Ex his ergo quę dixi
18 mus: cōpz ens non posse vnū ens esse ita vt ꝯtinuū. ❡ Di
cent fortasse ens vnuz esse vt insectile. Ergo vnitates ꝛ
puncta erunt ea q̄ sunt oia: terra: mare: cęluz. Quo quid
esse potest magis horrendum: Item quo pacto icludēt
qualitatem puncto: Quando neqz affectio vlla: neqz fi
gura constare indiuisibili potest. Item quātitas qua se
de locabitur: si puncta nō sunt quātitates: sed termini
quātitatis. Pręterea neqz finitum neqz infinitum pote
rit esse quod est: quoꝝ vtrunq; alteruz tamen alter: vo
lunt de ente pędicari. Jam cum terminus sit indiuisi
lis: Si ens terminus fuerit nusq̄ erit: quod terminatur.
Sed manifestum est dato termino: rem quoqz termi
natam statim dari oportere. Refertur enim ad alteruz
terminus: semperqz cum altero est. Fieri ergo nequit:
19 vt ens vnuz sit ita vt insectile. ❡ Restat vt dicāt vnū
esse ens eo pacto quo merum ꝛ vinum: vestis ꝛ tunica:
quod si dixerint in errorem eum incidisse videbuntur:
quem inuexit Heraclitus. Eadem siquidem fient dif
finitione: homo / planta / volatile: deinde bonuz atqz ma
lum: ꝛ postremo cōtraria. Ita ꝛ disperata quoqz simul
vera efficerentur. Nam si idem sit album ꝛ nigruz: idē
quoqz necesse est: sit album ꝛ non album. Quod enim
nigrum est non album est. Si autem idem est affirma
tio ꝛ negatio: quot non idem esse concesserint: id quod
est: ꝛ id quod non est: id quod est vnum: ꝛ id quod non
vnum. Ita absurdissime delirabunt: neqz solum id qd
est vnum: fatebunt non vnum: sed nihil omnino posuis
se animaduertent. Et si hoc modo dixerimus Socra
tes est philosoph⁹. Socrates est bipedalis: nam in vna
quaqz oratione idem significabimus: nonne risu sit po
tius dignum arbitrari eandem rem esse in propositio
ne qualitatem ꝛ quantitatem: Siquis vo me interro
get: quo pacto vnum esse putem: Socratem quem ꝛ si
mum ꝛ bipedalem ꝛ philosophum dico. Neqz eniz nu
merus multitudine simpliciter esse Socrates potest: ꝛ
vnitatem tamen ab illo videor sustulisse. Et si dede
rimus Socratem plura ꝛ vnum esse: Cur non conceda
tur hoc idem Parmenidi ꝛ Melisso: ita vt eadem res
20 vna sit simul ꝛ nō vna. ❡ Hęc cauillatio Lycophronē
quiqz post illum fuere antiquiores tantuz perturbauit

a Sic est ip
se græc. ἔστι
γὰρ δ'ιαί-
ρετὸν τὸ συνε-
χὲς εἰς ἄπειρον
[illegible]

τὸ κατὰ
τοῦτο πο-
λλὰ εἶναι, ἢν
vbo hęc vi
fidelis interp
tando: qd si ob
id / qr ad vnio
nē venit: ipm
vnū esse affir
mant: qr diui
sile est hac rō
ne multa esse
fateantur.

b Cur qōnez
de toto ꝛ pte
h⁹ / iterposue
rit Arist. dis
sensio est hęr
greco: verpo.
Porphi. n.
ob id ei⁹ me
minisse ait: vt
q̄dam redar
gueret: q pręter tres illos
modos vni⁹
ab Aris. enūe
ratos: aliū q̄r
tuz afferebāt:
q̄ pcco q̄ tnuz
eē sic dinūse
cū toto vnuz
eē credebant.
Hos itaq; re
darguit q si
vnaqueq; pe
toto est eadē
etiā ēt inuicē
eedez. Alex.
vo vt ex solo
ne ei⁹ dubita
tiōis q̄ pbare
vi totū idē eē
pti: declararo
videlz ea nō
eē vnū ꝛ idē.
manifesti⁹ ap
parere in solū
in p ib⁹ inicē
ꝛ a toto sepa
tis: sz ēt i his
q̄ sūt inicē cō
iunctę ꝛ ꝯti
nuę: pluralī
tas reperi cuz
inicē ꝛ a toto
sint diuerse.
Hāc vo qōne
nē non facere
ad pūtē smo
nem dixisse
Arist. ait / nō
quot ad ppo
situ nō sit. sed
qr sine ēt hac
qōne alia saty
erāt ad pban
duz qd vole
bat. Simp. vō
aucte Eude
mi / ob id nō
eē ad hūc ser
monē dixisse
ait: qr diale
ctica est ꝛ pba
hilr ad vtrāq;
partem habet
instantiam.

vt quom ea sola putarent esse: de qbus hoc verbum est
prędicabat: de sola substantia pdicari verbum illud pa
terentur: vt Socrates est. Siquod vero accidens de So
crate diceret: ne plura esse vnū Socratem fateri coge
rentur: nolebant amplius de illo verbuȝ est posse prędi
cari. Non eni dicendaȝ putabant. Socrates est albus:
Socrates est bipedalis: sed simplr: Socrates alb⁹: So
crates bipedalis. Ita errori errore alio occurrentes p
positionē: ꝛ orationem enuntiatiuaȝ tollebant. Sane ᵃ
Plato mutabat orationē: ꝛ loco huius qđ canus est: di
21 cebat incanuit. ¶ Nos aūt censemus: idem esse: vnū ꝛ
non vnū posse. Veꝝ neqȝ eodem respectu neqȝ simul.
Esset eni ipossibile hoc: quom alteꝝ possibile ꝛ verissi
mū esse comprobet: eundem videlȝ Socratem vnum
esse subiecto: plura cogitatione ꝛ rōne. Est eni alia ratio
musici alia bipedalis: quo fit vt nulla insit in dicto pu
gnantia. Illi vo temere tumultuauerint. Idē de diuisio
ne continui dicendū est. Iam illi hoc loco deficiūt ma
nusqȝ dant: coacti ꝯcedere ideȝ esse posse vnū ꝛ multa.
Ceteꝝ vnū ꝛ multa idem esto: dum nō simul aut eodē
respectu ꝯsideret: quippe quę eo modo opposita esse ꝛ
repugnantia viderent. Sit ergo vnuȝ actu. Sit multa
potētia. Quēadmodū si diceremus. Triticuȝ esse spicā
potestate: nō actu: neqȝ hęc pugnāt sibi ꝯspicimus. Si
meminerimus eaꝝ distinctionū: q̄ nobis tradite sunt ꝯ
fallacias iportunas: atqȝ calūnias sophistaꝝ. Huc i mo
dum ppensa examinataqȝ opinione veterū fieri posse
non videt vnum: vt sit ea quę sunt.

SEd ꝛ rōnes illoꝝ soluere nemini ē dif
ficile. Statim. n. Melissi argumē
22 tatio vitiose ꝯcludit. ¶ Si factum (inqt)
23 est ens, pncipiū hȝ: nō est aūt factū, nō hȝ
ergo principiū: quo fieri vt ꝛ vnū sit ꝛ infi
nitū. Nam quom opȝ retorquēdo assumere id qđ ē op
positū ꝯsequenti in cōnexione ꝛ subijcere oppositū an
tecedenti. Ita. n. ꝯficit secūdę figurę ꝯditionalis syllogis
mus. Non hoc fecit: sed intulit id qđ non erat antecedēs:
ꝛ opposito antecedētis assumpto attulit oppositū cōse
quentis: hō aūt argumentoꝝ frequēs ꝛ vulgaris captio
est. Si homo est: aial est: non aūt est homo: Neqȝ igit
aial: si ambulat Socrates mouet: nō autē ambulat: nō
igitur mouet. ¶ Pręterea quom appellatiōe pricipij
qđ plura significat abutat p vno rei significatu latere
ac fallere arbitrant. Est eni pn̄m aliud tpis vt quom di
cimus, geniturę suę principiū habuisse Platonem hunc
vel illum diem. Aliud rei ꝛ magnitudinis quēadmodū
caput vię ꝛ cuiusuis spacij dicimus esse principiū. Qua
re quom Mellissus dicat factū omne hēre principiuȝ:
quęremus de quo pncipio sit locutus. Quicqd eni sim
pliciter gignit pncipium hȝ tpis vt homo, equus, olea,
platanus. Non tn̄ omnia pncipiū magnitudinis habet
pn̄: qualia sūt ea quę nō simplr fiunt: sed per alteratio
nē ꝛ momentaneam mutationē progenerant: sic eniȝ ꝛ
gelu ꝛ caseus. Non tn̄ magnitudinis pncipiū licet acci
pere: vnde pmuȝ ceperit cōcretio illa atqȝ coitio. Rur
sus quom dicit qđ non est factum nō hȝ pncipiuȝ: eodē
modo quęrendum est de quo pncipio ppositionē suaȝ
itelligat: nam pncipiuȝ tpis non hȝ ea quę facta nō sūt.
Magnitudinis vo nihil phibet: qn possint hēre: sicuti
sol ꝛ luna ꝛ reliqua sydera: ꝙ si in assumptionib⁹ de pn
cipio magnitudinis loquebat: ꝯsequens quidem recte
affertur sed falsę sunt assumptiones. Si aūt de pncipio
tpis itelligebat: est qdem verus in quibus id collocat:
sȝ ꝯcludit ꝛ efficit non ea quę vult. Vult eni magnitu
dinem entis infinitam ostēdere: vī autem nō magnitudi
24 nem demonstrasse sed tps. ¶ Deinde dicit: imobile eē
id qđ est. Non. n. locū esse vllū posse in quo moueat id
qđ est vnū ꝛ quoquo versus ifinitū. Sed q̄obrē homo
acute: vt. n. moueri nō possit totum: qȝ sit infinitum: cur
tn̄ ptes moueri nō poterunt: nisi ꝛ mare putaueris esse
imobile: ea rōne ꝙ vniuersum de locis suis atqȝ alueo
nō egreditur: q̄tuis manifestissime in reciprocationib⁹
transferant ꝛ moueant ptes. Alterationē itē aut motū
esse nō credis: aut si credis q̄ de causa eripis ifinito: qn̄
neqȝ calefaciendis rebus: neqȝ refrigerandis opus ē lo
co. Absurda itaqȝ vī esse huiusmodi rō: atqȝ in eo vno
maxime fluctuare: iacereqȝ: qđ ꝯtēdit pncipij significa
tionem ad vnā rem tm̄ ptinere: qđ nisi protinus mihi
ꝯcesserint calumniari aptissime videbunt. Dicet fortas
se ens vnū esse rōne diffinitioneqȝ. Sed quęro quēad
modū ens accipiat. Naȝ si ens p pn̄ accipit: dicituqȝ
vnū esse rōne pncipiū: vtiqȝ aliqd dicere atqȝ idē senti
re videret: qđ pleriqȝ naturales phi sentiūt oium vo re
rū ꝛ entiū vnā dicere eē rōnē atqȝ nām equiuoca: ꝯtra
rioꝝ: qd pōt dici sentirine ꝯ veritatē atqȝ sensum illu
stri⁹: Hacten⁹ ꝯ Mellissuȝ ꝛ qdē plura q̄ȝ oportebat.

25 COntra Parmenidē deiceps est di
sputādū: ceteꝝ modi quos
in refellenda taxandaqȝ opinione Mel
lissi pauloante cōmēti sum⁹: Idē in Par
menidē quoqȝ ꝯueniūt. Propria vo sūt
ea: qbus iterrogationi illi⁹ occurritur. Est aūt ad hāc fer
me sniam iterrogatio. Id qđ pter ens est nō est ens. Id
qđ nō ens est nihil est. Nōne ergo vnuȝ est ens: Fallit
aūt in eo ꝙ quom multiplex sit significatus entis quē
admodū ostēdim⁹ simpliciter dici atqȝ accipi putat. Est
vo hoc pinde atqȝ si dicat gsplā. Id qđ pręter cancruȝ
est nō esse oino cancrū: ꝛ qđ pter canē est nullo mō esse
canem. Atq fieri pōt: vt id qđ pręter canē est sit etiā ca
nis: ꝛ qđ pter cancrū est sit etiā cancer. Nam id qđ pre
ter canē marinū est fieri neqt vt canis marinus sit. Cęle
stis tn̄ atqȝ terrestris esse nihil vetat: qn possit itelligi.
Eodē modo ꝛ siquid pręter ens est: exempli gratia: id
qđ pręter substantiaȝ est non pōt esse substātia: poterit
tn̄ ꝛ q̄titas esse ꝛ qualitas: pari rōne: siquid pręter qua
litatē fuerit non erit amplius qualitas: sed vel substan
tia esse vel q̄titas poterit. Demum nihil phibet h mo
do plura esse ea quę sunt: atqȝ ita pmam Parmenides
prenditur falsus. ¶ Quam vo neqȝ ꝯcludat quideȝ ea
rō manifestum fiet ex subiectione hac: si videlȝ eadem
figura orationis: alia sumpta conceperis hoc mō. Po
natur ens significare id solum qđ est album. Id vo qđ
pręter albū est nihil prorsus eē: contexaturqȝ similiter
argumentum hoc pacto. Siquid pręter albuȝ est. Illō
non est albū. Quod vo non est album: nihil est. Quod
ex illis assumptionibus conficias: aliud q̄ȝ id nihil esse:
qđ pręter album sit: Nam si ad ea pręcepta: quę in re
solutorijs cōmentationib⁹ exposita sunt respicias faci
le itelliges: sic maxime esse cōnectendaȝ astringēdāqȝ
rōnem. Ille vo: ita concludit: id solum eē quod album
est. Cur igit iportuniorē magisqȝ fatuam dixi esse rō
nem Mellissi: Nempe qȝ Parmenides q̄q̄ȝ perperā ᵇ
cludit: artificiose tn̄ componit ppositiones. Non. n. est
negatio illa quom dr: qđ pręter ens est nō est ens. Alio
quin verbum non ens: qđ ille in secunda ppositione rōci
nationis suę sumit p subiecto: ꝯstitui qui potuisset: Sȝ
est ex transpositione affirmatio. At Mellissi assumpta
fallaci viciosaqȝ reciprocatione: ꝛ ꝯuersione nituntur.
Veꝝ ꝯcedamus illi recte hactenus effici solum id esse
qđ albū sit. Quid phibet plura saltez eē quę sint alba:

Cygnum

Cygnũ/niuem/lac/cerusſaꝫ:Sꝫ quonã ſe vertẽt:quã-
do hęc iter ſe pſpicuo diuerſa ſunt:ꝛ namqꝫ ꝓterea ac
mulatitudinẽ liquido intuebũt. Niſi potius ꝯcedũt:id qḋ
albũ eſt:ꝯtinuũ eſſe:atq3 hac fieri vnũ. At neq3 hoc q-
deꝫ ꝑfugio tueri ſe pôt. Nã ſi ad rõnẽ definitionemq3
aĩaduertas:reperies duas res minimũ in eo ente conti-
neri oportere:ſubĩuꝫ.vꝫ.corpus:ꝛ albedinem. Eniuero
res illę q̃q̃ ſunt duę fieri tñ negt ſeorſum:vt altera ſi-
ne altera ſit. Naꝫ color ſine ſubĩo prorſus nõ pôt cõſi-
ſtere. Definitiones ṽo ga diuerſę ſunt illoꝝ nãm indi-
cant eẽ differẽtẽ. Alteꝝ enĩꝫ eſt corpus:id qḋ colorauit
albedo. Alteruꝫ eſt color:cuius ea vis eſt:vt diſſipet vi-
ſum:ꝛ diſgreget aciem. Porro hęc nõdũ vidit Parme-
26 nides. ❡ Dicet fortaſſe quiſpiã nõ vrgeri hoĩem argu-
mẽtis ꝛ rõnib⁹:ſꝫ cogi plane circũueniriq3. Nõ enĩ pu-
taſſe Parmenidẽ:vnũ illud ens:qḋ inextiſſet accñs eẽ
aut ex eoꝝ numero q̃ ea re ſunt:qḋ alĳs hęrent. Sꝫ de
eo ente loquutũ fuiſſe:q̃ eẽt ꝓprie ꝛ maxime:atq3 vere
ens:ħ enĩꝫ apud nos ſignificat vere:ꝛ maxie ens:quod
apud Platonẽ dicit̃ ens:vt ita loquar ipſiſſimuꝫ:neq3
tã obſtupidus erat Parmenides vt ignoraret:fundan-
dis ſiſtẽdiſq3 accñtibus ſubĩo aliquo opus eẽ:qḋ ſi ſo-
lum accidẽs foret:ens ipm vel ſubĩuꝫ eẽ ens nõ potuiſ-
ſet:qm fuiſſet ab ente diuerſuꝫ:Imo ṽo maius incõmo-
duꝫ ſuſciperet̃ ſubãm ſimul eẽ:atq3 nõ eẽ. Eſſe qḋ enti
ſupponeret̃. Nõ eſſe q̃ ſolum accidẽs cõſtitueret̃ ens
eſſe. Qm̃ ṽo non erat hoꝝ oĩno neſcius:neq3 illud iteꝫ
ignorabat ſe:ſi ꝓpter hõ abſurditatẽ ſubãm ens eẽ con-
ceſſiſſ:ergo ſine ea ꝯſtare accidens nõ poſſet:ſimulatq3
accidẽs ſolũ eſſe ens putauiſſet:neceſſario plura eẽ en-
tia ꝯceſſurum fuiſſe:pſertim quũ illa ſeparatas ꝛ diuer-
ſas diffõnes obtinere aptiſſime viderent̃:ſꝫ ita mutuo
innexa implexaq3 teneant̃ vt ſeiũgi nõ poſſint:iniurĩ
atq3 adeo vitilitigatoris hoĩs eẽt: exiſtimare veterem
alioquin Phm̃ tãta reꝝ inſcitia laboraſſe. ❡ Uerum
eniuero nihilominus dato ẽt nũc hoc atq3 ꝯceſſo Par-
menidi. Jd.ſ.ſolũ ſignificare ens:qḋ ſit maxie ꝛ veriſſi-
me ens ꝛ ipſiſſimuꝫ:ꝛ poſtremo ſubã:ꝛ id quod hęreat
nulli:potius cui hęreãt atq3 accidant cętera nihilomin⁹
inquã eueniet:ens eẽ nõ ens. Naꝫ hoc qḋ vocamus ve-
re ens. Nũc albũ:nũc nigrũ:nũc quouis alio noĩe aliḋ
quidpiã eſſe volueris:pfecto ineſſe aliqd ſubſtãtię cõ-
ceſſeris:qppe q̃ ſubẽa ſit oĩbus. ❡ Si albũ ergo dixe-
ris:id qḋ eſt ſubſtãtia:cõtra obſtabo. Albuꝫ ṽo ens eſſe
nõ poſſe. Nã id qḋ vere ens dĩ apud eũ ſubãm ſignifi-
cabat. At albũ eſt accidẽs. Qz ſi album nõ ſit vere ens:
neq3 ens vtiq3 vllo mõ eẽ poterit. Erat enĩꝫ ſupra cõ-
27 ſtitutuꝫ ab illo. Solũ id eſſe ens qḋ vere ens eſſet. Qz-
obreꝫ albũ erit nõ ens:nõ eo quidem gñe partiꝫ vt ſit:
ꝑtiꝫ nõ ſit. Sꝫ ex ſubĩone ac poſito erit penit⁹ atq3 oĩ-
no non ens. Neq3 enĩ dici pôt ipm vere ens huic albo
hęſiſſe accidiſſeq3:quum ſit ipm ſubĩũ albedinis. Quę
quũ ita ſint:quũq3 albũ oĩno eẽ nõ poſſit:ſequẽs eſt:vt
ſi ineſſe illḋ in vere ente dixerimus:vtiq3 id qḋ maxie
nõ eſt:dicamus eſſe in eo:qḋ maxie eſt:atq3 ħ id q̃q̃ ſit
abſonũ latet nemĩnẽ. Age ſi vere ens fuerit albũ:albuꝫ
porro id oĩno nõ ſit:nõne eueniet:vt id qḋ maxie eſt effi-
ciat̃ nõ ens: Neu ſit qſpiã qui nõ ꝯfectuꝫ putet:quẽad-
modũ nõ ꝯficeret̃:ſi ga ita cõponeret:album eſt accñs:
corpus eſt albũ:corpus igit̃ accñs. ❡ Sꝫ nulla eſt ſili-
tudo inter poſteriorẽ hũc ꝛ priorẽ ſyllm̃. Js enĩ qui di-
cit albũ eẽ accidẽs:ꝯcedit ꝓter ſubãm eẽ aliqd:qḋ quũ
per ſe ſit ens:alteri deiceps hęreat:pinde ſi ſubiectum
eſt aliud ens:ꝛ diuerſuꝫ ab accñte:q̃q̃ eſt pꝛiceps acci-
dentis:qḋ idẽ eſt ens diuerſuꝫ a ſubĩo:vitio clodit rõis
qua inducit̃ corpus ſiue ſubĩũ accñs eſſe. At hic non ſic
eſt:ſed albũ:atq3 omne hõ accñs ſimplr̃ negãt ens eẽ.
Cõſit igit̃ album de vere ente ꝑdicari nõ poſſe vt acci-
dẽs:alioqn qḋ negauit ens eẽ fateret̃ eẽ. Quo ꝯceſſo nõ
ſoluꝫ ens:ſed ẽt vere ens erit. Quo dato ſtatim ſeqt̃ ap-
pellationẽ vere entis late patere ꝛ multa ſignificare:nõ
vt ille volebat vnum:qḋ ſi nõ ꝑdicet̃ vt accidens:certe
aut vt ſpẽs:aut vt genus ꝑdicabit̃. Ex his omnib⁹ ſeqt̃
id quod ſimpliciter eſt nõ ens:de eo qḋ ſimpliciter ens
eſt appellatũ ꝛ ꝑdicatuꝫ iri. Jacet igit̃ tota cõcluſio.
28 ASitur infinitũ illud ens neq3 corp⁹
eẽ neq3 magnitudis vlli⁹ ſi-
tũ hẽre ꝯcedent:ne aut in partis cogantur
multas diuidere:aut accñtia adiũgẽ:vtꝝ
ne igit̃ definiẽduꝫ putant id qḋ vere ens
vocat̃. At quã nã ſubſtãtię rõnẽ afferre pñt: Niſi forte
etiã ħ tollere voluerint ab eo ente qḋ fingũt. Qz ſi ſuſtu-
lerint non video qd dici ſcribiue de eo amplius poſſit:
de quo nihil neq3 vt accñs:neq3 vt genus:neq3 vt ſpe-
cies:neq3 vt dĩa:neq3 vt diffõ:neq3 demum vt deſcri-
ptio poſſit afferri. Siquã ṽo dederint diffõnẽ:diuidi il-
lam ſciant oportere:in vere entia:veluti ſi ponat̃ hõ id
eſſe qḋ vere eſt. Aio neceſſariũ eſſe:hoĩs diffõnẽ ex his
q̃ vere ſunt eẽ cõpoſita:ideſt aĩal ꝛ terreſtre ꝛ bipes ex
eoꝝ eẽ numero q̃ vere ſunt. Naꝫ ſi vere eẽ illa negaue-
ris accñtia feciſſe videberis. Sꝫ fieri negt:vt ea q̃ diffi-
29 nitionẽ rei cõplẽt:accñtia ſint diffiniti. ❡ Quã autem
veꝝ ħ ſit:facile eſt vt arbitror perſuadere. Accñtia oĩa
aut talia ſũt vt adeſſe poſſint:ꝛ nõ adeſſe:ideſt vt ꝛ ad-
iũgi ꝛ ſepari ab eo poſſint cui accidũt q̃lia ſũt ſedere/le-
gere/diſputare:aut ei:quoꝝ diffõnẽ ſubĩum ipm igre-
diat̃:q̃lia ſunt:ſimitudo paritas ꝛ iparitas numeri. Eſt
enĩ naſi cauitas ſimitudo:ꝛ nũerus q ſecari pôt in inęq̃-
lia ipar. Uteriuſmodi igit̃ accñs erit aĩal: Nã ſi prioris
modi.ſ.eius vt adeſſe poſſit:ꝛ nõ adeſſe:fiet interdũ:vt
hõ:neq3 ſit aĩal:neq3 bipes:neq3 terreſtre. Sicut ple-
rũq3 fit:vt neq3 diſputet:neq3 ſedeat. Sꝫ forte ſecundi
modi putauerint:at fieri negt. Nõ enĩꝫ ineſt hõ in diffõ-
ne aĩalis bipedis terreſtris:potius e diuerſo illa in hoĩs
diffõne claudunt̃. Eſt.n.vlr̃ pceptũ eo q̃ in alicui⁹ diffi-
nitõe ponant̃:in ſua diffõne diffinitũ hẽe nõ poſſe:alio-
quin id qḋ totũ eſt:ptis ps fieret. Nam hoĩs ps eſt aĩal:
qppe qḋ cũ alĳs iũctuꝫ ꝯſtituat hoĩem. Quare ſi hõ in-
ſert⁹ inextuſq3 ſit diffõni aĩalis:totũ erit in pte:ꝛ ps ptis
fiet. Neq3.n.ſiqd ꝯſtat ex plurib⁹:vt albefactũ ex albo
ꝛ corpore:pôt ineſſe in alteri⁹ ſuaꝝ ptium diffõne:puta
in diffõne albedinis:aut in diffõne corpis:ſed cõtrario po-
tius. ❡ Dices hoĩ:neq3 aĩal accidit:neq3 bipes:ſꝫ cuidã
alteri. Ego ṽo pmũ id ꝓtereo:qḋ quũ ita dicis:duo iam
eẽ ea q̃ vere ſũt fateris:deide illḋ regro potius. Si aĩal
bipes ꝛ terreſtre accñtia ſint:hoĩeꝫ quoq3:q ex illis exi-
ſtit:accñs eẽ maxie oportere:qḋ q dicit magna ẽ vecor-
dia:ſi aũt vt oñdi hęc nõ accidũt hoĩ:manifeſtũ eſt:ho-
minis diffõnẽ in vere entia eẽ diuiſaꝫ. Quoties aũt de
hoĩs diffõne:ħ loco habita mẽtio eſt:oĩa itelligi de eo:
qḋ vere ens ſit:atq3 illuc trãſferri.ſ.volum⁹. Mlta igr̃
vere entia habebunt̃:q̃uis neq3 ſeparari mutuo:neq3
diſiũgi poſſint ab eo:qḋ vere ens ſit:atq3 idipſum vere
ens ex indiuiſibilibus inſeparabilibuſq3 tñ cõponi-
tur:tamen ex vere entibus conſtat.
30 DEdere nõnulli man⁹ victi ratione
Parmenidis ꝛ rõne Zeno-
nis:q quũ putarẽt ens eẽ idiſſolubile in-
diſſiucile atq3 ꝯtinuũ:conati ſũt vel hũc
in modũ ꝓbare:vnũ ens eſſe:ga ſi diuidi

pôt nõ sit pprie vnũ: qñ sectio hꝰ corporis in ifinitum abit. Quã difficultatẽ quũ soluere gdam cẽnt aggressi: nõ solũ illos loco dimouere nõ potuerũt: sz ẽt alia q̃dã magis cũ obscura salebrosaqz tũ dubia ꝯtrouersaqz attulere. Nã Xenocrates loco sectiõis ifinitę indiuisibles q̃sdaz lineas cõmẽtus est: ne vnũ ⁊ multa eẽ fateref: q̃ putabat eẽ pugnãtia in aliã quãdã ⁊ gdẽ maiorẽ plurioreq̃z repugnãtiã vĩ icidere. Cõstituit.n.idẽ esse magnitudinẽ ⁊ nõ magnitudinez: quo gd pôt eẽ pugnãtiꝰ? Porro idẽ eẽ vnũ ⁊ multa nõ pugnãt: si cui nota ẽ ea distĩ: q̃ a nobis explicata ẽ de actu ⁊ ptãte. Atis g idez putat eẽ lineã ⁊ idiuisibile: nimiꝝ dicẽ lineã eẽ nõ lineã.

31 Plato quoqz nõ modo pmã assumptionẽ Parmenidis concedebat. vz. eẽ: id nõ est qd pter ens est: veruz etiã assentiebaf vnũ ens eẽ. Id ̃vo: qd iã efficere: ⁊ ꝯcludere rõ videbaf: vnũ.s. eẽ oia minime cõprobabat: qa. vz. ẽt non entia quodã mõ eẽ opinabaf: nã ipm vere ens cõstituebat ideã. Mãm ̃vo primã: atqz iformẽ eẽ quidẽ: sz nihil hẽre entis existimabat. Arbitrabaf siqdẽ ꝯstare res ex duobus. s. ex eo ente: qd volebat vnũ eẽ: ⁊ ex eo nõ ente: qd pmã materiã appellitabat: cęteꝝ ipse quoqz: nescio quonã fato icidit i scopulũ: quẽ vitare maxie cupiebat. Si eni vnam tñ rẽ significari ab ente ꝯcedit: addit aũt pter hoc ens aliud gdã eẽ: vĩ sil' ⁊ vnum ens dicere: ⁊ efficere multa: qd g fatenf: nõne fatẽtur vnũ eẽ ⁊ nõ vnũ? Neqz.n. ppterea vĩ posse effugere: qd alteꝝ pprie ens: alteꝝ impropeie dicat vocari: quin etiã magis: magisqz tenetur: atqz in eadẽ pugnãtia fortiꝰ penitusqz ̃vsaf. Nã simul duas ꝯstituit inter ea q̃ sunt: velit nolit numeꝝ facit: et plura eẽ entia apte demrat. ¶ Nos ̃vo dicimus q̃uis vnũ significare videaf ens: posse tñ defendi eos: qui posuere: nõ ens eẽ: ne ꝯtria: ⁊ aduersantia dicere videãtur. Neqz.n. de eo nõ ente locuti sũt: qd prius nõ eẽt: qd ne vsquequaqz pter ens eẽt: nã h merito est meri pugnãtia: qa.s. quũ vnã entis esse nãm ꝯstituis sine repugnantia: aliã idducere atqz iferre nõ potes. Illd tñ nõ ens: aliq̃tenus ens dicere nõ veremur. Etenĩ quum dicimus ens vnã significare nãm: nõ ideo volumus vnã nũero eñt eẽ nãm: pôt eni ea quoqz significari: q̃ gñis sit: ⁊ ea quę spẽi. Quid igif phibet: h ipm ens: qd dico eẽ vnũ: itelligi vnũ eẽ genus? Ponaf g ens aial eẽ. Qui itaqz canez eẽ: nõ ens dicit: nõ statĩ dicit: pter ens canẽ eẽ. Sz pôt etiaz illud itelligi: vt canis qui sit: nõ equus sit: tñ canis. Nõ est igif altera entis nã introducẽda: ne oia fiãt vnũ. Sed etsi nõie entis solũ: id qd ̃vo est: ⁊ qd ipsissimũ est venire significariqz placeat. Nõ ppterea excludimur: quin multa numero vel specie entia eẽ affirmare possimus: quemadmodum dictum est. Contra itaqz Parmenidem: ⁊ Mellissum satis hęc sunto.

32 Qui ̃vo ens p pnᵒ accepe rũt: ⁊ vnum ens: vnũ dixere pnᵐ: quos iure ga appellauerit physicos in duo genera secanf. Alij vnũ ex elñtis pnᵐ statuere. Mox ex eo reliq̃ deriuarint raritudie dẽsitudineqz adhibita: gbꝰ q̃litatibꝰ vliora illa videnf eẽ ꝯtria. Supantia ⁊ defectus sub gbꝰ magnũ ⁊ puũ Platonis pnᵃ collocanf. Veꝝ Platoni magnũ ⁊ puũ mãz significabãt: vnũ ̃vo cãm efficiẽtẽ ⁊ formã. Ꝯ physici p vno mãm ⁊ subiẽ accipiũt: ꝯtria autẽ formas eẽ ⁊ differentias arbitranf. Cęteꝝ alij vt Anaximãder nullũ ex elñtis pnᵐ faciũt. Sz tertiã quãdã naturaz: q̃ ⁊ igne sit crassior: ⁊ tenuior: ⁊ gracilior aere. Porro idez ille Anaximãder existimauit nõ eẽ opus alteratiõe generãdis rebꝰ: sed ex ifinito illo elñto ꝯrietates isertas atqz innexas excerni. Queadmodũ ẽt hi g multa pnᵃ ⁊ vnã efficientẽ cãm posuere. Anaxagorã dico ⁊ Empedoclez: q̃rũ alter similares illas pticulas q̃s homiomerias vocabat: ⁊ mẽtẽ pterea diuinã inuexit. Alter q̃tuor elñta ⁊ ᵃ spherũ.i. deũ putauit eẽ pnᵃ. Plane hi cũ Anaximãdro in eo ꝯueniũt: q ad ortũ ⁊ gñationem reꝝ: nulla alteratiõe vtunf: sz q̃ fieri: atqz nasci subinde nobis videntur ꝯtẽdũt: ex ea miscella oia pindec: atqz pus ihęrẽtia: sz latẽtia exprimi: atqz secerni. Cęteꝝ differũt in eo: q alter secretionẽ illã tpibus gdẽ terminatã facit: sz iterpollez ac reducẽ vicibꝰ. Anaxagoras ̃vo sempiternam putat eẽ: ⁊ nũq̃ desiturã itercasurãqz. Huic itẽ elñta videnf eẽ infinita: illi finita. vz. q̃tuor.

33 ¶ Sane duę rõnes fuere gbꝰ Anaxagoras ita opinari motꝰ est: vna q videbat ex ꝯtrijs gigni ꝯtria. Nã quũ fieri posse nõ putaret: vt ꝯtrium vilũ in ꝯtriã nãm abiret: ppe g crederet reꝝ pnᵃ eẽ casura itcrituraqz: si ꝯtria in ꝯtrias naturas verti possent arbitratꝰ est: in cõtrarijs ineẽ ꝯtria. ¶ Altera ratio erat: ⁊ gdẽ q̃ coegit illũ: atqz ipulit maxie ita sentire: q notat cõe antiquoꝝ fere oĩum eẽ sciĩtũ: nihil fieri posse de nihilo: pindeqz obtinuisse: vt singula eẽ in singulis indicarenf: ⁊ fieri res: aut gñari nihil aliõ eẽt: q̃ detegi euelariqz: aut excerni. Corrũpi cõtra: nihil aliõ esset: q̃ diffundi: ⁊ coalescere. Apud Anaxagorã porro rẽ fieri: atqz nasci nihil aliõ est: q̃ alterascere: ⁊ mutare. Veruz ex ipsiꝰ rei nã imitata pz illũ vim vocabuli nõ tenuisse: q gñationẽ: nõ (vt cęteri) coitionẽ: siue cõcretionẽ: sz alterationẽ appellet.

34 ¶ Sz ⁊ syllo vtif: ad suã sniam ꝯfirmãdã: hũc imodũ. Omne qd fit: vel ex ente fit: vel non ex ente. Sz eni ex nõ ente non pôt: ex ente g fit oẽ qd fit: ita seq̃: vt singula isint in eo: vñ fit aliqd: vt in hac aq̃ crines ossa neruos carnẽ ineẽ sit necesse. Perspici autẽ: atqz dephẽdi nõ posse: a nobis hoꝝ singula pręsua exiguitate. Ex gbꝰ postremo intulit immista ⁊ inexa eẽ singulis oia: posteaq̃ ex oĩbus oia fieri videbanf. Sz q̃nam est ea cã: vt oia nõ appareant eẽ silia: si cęque ꝯueniunt ex singulis oia? Qm̃ ingt ille vniuscuiusqz rei inq̃stio est in oibꝰ portio: sed in vnaquaqz re vnũ gppiã abundat magis: atqz supfluit: vt in h sit aquę plus: in illo sit corporis. Quod ergo appet aqua: facit hoc copia: quando nihil est sincere aqua/caro/terra/sanguis.

35 Si igitur ꝯsequẽs post eiꝰ opinionis ꝯfutationẽ q̃ tollere pnᵃ videbaf coꝝ ipugnare sniaz q ifinita eẽ. illa putauere. Vellez fieri posset: vt ipsimet iteressent nrę disputatiõi: facile opinor faterenf finita reꝝ nãliũ eẽ pnᵃ. Egdẽ primũ illud admiror quo pacto hi g naturę sciam ꝓfitẽtur: ignorauerint id se temere ꝓfiteri si suã sniam retineri tueriqz velint. Si enim tũc scire vniuscuiusqz rei nãm arbitramur quũ causas illius: ⁊ pncipia cognoscimus: infinitarum autẽ rerũ quũ is apte cõcedat nullam posse haberi notitiã. Nimirũ qui ifinita dicit eẽ pnᵃ tollit res: quas tractat cognoscendę facultatẽ: q si quum infinita ea faceret Anaxagoras qualitates aliogn numero definitas fecit: q̃uis sciri non posset: ex quot existeret vnũ: qdqz: saltem illõ cognoscere licuisset: ex q̃libꝰ cõstare. Nunc ̃vo quũ: neqz p pprietates: ac spẽs: neqz p numeros suas illas similares pticulas q̃s finxit: distinxisse discreuisseqz reperiaf: quũqz ea se docere pollicitꝰ fuerit: q̃ pmus ipse nesciat: aptissime nos veteratorio isto exp: omisso videf eludere. Hactenus extra negociũ.

36 ¶ Iã ̃vo illõ q̃ pacto nõ est absurdũ: qd ex illa opinione cõsequitur: quę putat mista eẽ in oibꝰ oia. Sequif eniquum vnaquęqz

similarium

fior ⁊ gracilior aere: ⁊ cõ id arbitrãf q̃dã hũc locũ: Themistiꝰ no carere mẽdo ẽt in grecis codicibus.

ᵃ Sphęꝝ interp̃taf Hermo. scdm deũ: qd vñ accepit nescio. nã Empe. nõ deũ cãm efficiẽtẽ sz litẽ ⁊ amicitiaz posuit. Simp. s hac re sic ai. ea miscella apd Emp. ex q̃tuor ẽ elñt q̃ si ab amicitia ꝯcernãtur sphęꝝ efficiunt: si ̃vo a lite excernãtur mũdum hũc ꝯstituunt: ob id aũt forsitã h mõ Herm. est iterp̃tatꝰ: q qa cũ dif consideramus est Emp. g vnaz efficiẽtẽ cãm posuerũt: qd ad amicitiã ⁊ litẽ si vĩ posse referri cuz duo sint: sed Simp. exponit h vt vnaz cãz accipi. qz nõ sit effi. tñ ẽ sz seorsũ nũc vna nũc altera dicatur.

Nõ Anaximander: sed Anaximenes legit vnũ fecisse pnᵐ qd sit igne crassior

Plato magnum, paruum, et ideas, Tria [illegible] posuit principia. Re aut vera Platonem interpretatus est Aristotiles. dicit .n. tria esse principia rerum. Materia .s. forma et priua. Nam per magnũ posuit materiã, est nempe [illegible] quaedam magnã; [illegible] paruũ posuit priuatã. Priuatio .n. [illegible] a nõ modo paruũ. [illegible] parvissimũ [illegible] quid aliud posuit [illegible]

similariū partiū ⁊ augeri in īfinitū ⁊ minui possit: neqꝫ maximā vllā: neqꝫ minimā posse quātitatem capi. Qđ etiā ipsimet Anaxagorę ipole vi eē. Fatet̄ enī cōposi tū oē ꝯstare ptibus: ptes aūt illas voco: q̄ ⁊ vicissī a se se ⁊ a toto separi actu queūt. Palam quoqꝫ illđ ꝯcedit: magnitudinē toti⁹ pēdere: atqꝫ regi magnitudine ptiū: vt si. vꝫ. pueę sint ptes: paruū ēt habeat̄: ⁊ totū: si ꝫ magnę magnū quoqꝫ ⁊ illđ habeat̄. Et si īfinit⁹ vtrīqꝫ pcessus in ptib⁹ fuerit: futurū eē itidē in cōposito īfinitū. Quāta enī eē pñt ossa, caro, neruī, nīi ⁊ ipm aīal. Eodē mō de ptib⁹ plātarū: ⁊ de plātis ipsis iudicādū ē. Acq̄ etiā e diuerso illđ est verū: si sit ipole: totū grādescere: ptes quoqꝫ eē ipole: plane aīalibus oīb⁹ atqꝫ plātis exit⁹ magnitudis est: ipso etiā num Anaxagora cōsentiente. Esse igit̄ ⁊ ptibus necesse est: neqꝫ fieri pōt: vt q̄talacūqꝫ sit caro hoīs eaq̄ cū īfinitis alijs reb⁹ inest ⁊ delitescit nullo: aut vt in minores secet̄ portiones: ⁊ tñ caro adhuc remaneat. Sane ꝫ qui dicit magna vi amentię. ¶ Uerū Anaxagoras fortasse rideret hūc in modum: minime qdē se ꝯcedere magnitudines aīaliū ⁊ plātarū ex similariū ptiū auctiōe ⁊ diminutiōe pendere: eē ꝯo secutū: id si aīalia atqꝫ plātę ex q̄libꝫ similariū ptium spē: vnā tñ similarē ptīculā nacta eēnt: vt vnā ossis: ⁊ vnā sanguis: ⁊ vnā generū silr reliquorum: sꝫ nō est ita: imo ꝯo cōstituere se: atqꝫ collocare in vnoquoqꝫ aīantiū gn̄e multas similares eiusdē gn̄is ⁊ spēi ptīculas: p hinc nullū icōmodū suscipi: si ꝯcedat̄ carnē diuidi posse in īfinitū: aīal nō posse. Nā eā carnem q̄ inest in aīali ex plurib⁹ cōstare carnib⁹ tāq̄ pncipijs ⁊ eīntijs. ¶ Sꝫ nō effugit. Tāetsi enī hoc ita fuerit nihilosecius horū eīntiorū opꝫ magnitudinē definire. Dabit̄ porro numerus aliqs carūculaꝝ: q̄ cōpositę efficiāt eā carnē: q̄ inest in aīali. Sit aūt q̄ternarius vel qnarius exempli cā. Si igit̄ harū carūcularū vnaqueqꝫ diuidi pōt in īfinitū: ea caro q̄ ex q̄tuor illis ꝯstaret vsqꝫ adeo cōcidi atqꝫ exigua reddi posset: vt ex tātilla carne nullum aīal cōsisteret. ¶ ꝓ. Quid est qđ aiūt: hoīs carnē ex plurib⁹ carnibus eē cōpositā: Cur illarū q̄libet carūcularum nō erit rursus ex plurib⁹ cōposita carnibus: Si minui pñt similares ptīculę in īfinitū: Illud quoqꝫ q̄perridiculū est: Elephāti carnē ex paucior ib⁹ ꝯstare carūculis: culicis carnē ex plurib⁹: nihil enī interest: vtrū duas ex plurib⁹ an ex paucior ib⁹ aliqd eē ꝯstitutū: quū nullū magnitudinis exitū cape possis: neqꝫ icremētū ꝯius neqꝫ diminutionē: oīno aūt carnē minuere in īfinitum nihil aliđ est q̄ carnē efficere ampli⁹ ne sit caro. Cuius enim carnis in eo qđ corpus est infinitā sectionē possis agnoscere: in eo tñ qđ caro est nō potest. Breui siqdē carūculę illę ex sectiōe desinerēt eē carūculę: atqꝫ ita corrumperent̄. Qđ quēadmodū ꝯuenire possit ei q rerū pn̄⁹ statuit icorrupta: nō video.

Caro i eo qđ corp⁹ in īfinitū pōt: i eo qđ caro non pōt in infinitū secari.

37 ¶ Si itaqꝫ vera sūt ꝫ: definitaqꝫ atqꝫ certa est carnis minimę magnitudo: fieri non pōt vt in quolꝫ admistū sit qđlꝫ. Sꝫ q̄obrē: Quia oē finitū corpus: si finitas: ⁊ qdē minimas portiūculas detraces q̄nqꝫ deficiet: est necesse: mō nō pportionē seq̄ris sed certā aliquā ⁊ p̄scriptā magnitudinem decidas. Si igit̄ ex aq̄ caro vniuersa ꝯtinuo excernant̄: procuidubio sumptitabit̄ aliqñ vniuersa q̄ suberat: neqꝫ abiri poteris in īfinitū. Necesse est itaqꝫ alterū ex duobus seq̄: aut vt excretio illa cedat ac deponat: atqꝫ absumpta atqꝫ exhausta omni mā: aut ea durāte īfinita vis carūculaꝝ q̄ habebat̄ vel antq̄ cepissent excerni: in magnitudie ac mole finita: puta, aq̄ vel alteri⁹ corporis relinquat̄. Qđ di

38 cere aut sentire supat oēꝫ stoliditatē. ¶ Adhuc si corpus oē sublatis ptib⁹ reddit̄ minus: carnis ꝯo certa est definitaqꝫ vtrīqꝫ sec⁹ quātitas: manifestū est ex minima carne nullū corp⁹ posse secerni: eēt enī aliqd minus ac modici⁹ minimo: q si ex minima carne nullū corp⁹ pōt excerni: q erūt in oīb⁹ oīa: sꝫ qđ ꝯsector leuia: Si insunt oīb⁹ oīa: nō solū caro in minima carne collocanda erit: sꝫ ⁊ sanguis ⁊ os ⁊ cerebrum: ⁊ reliq̄ pinde affatim oīa: silr in sanguie ali⁹ iterū sanguis: alia caro: aliđ os: ad idē exempli: ⁊ in cęteris oīa ilerēda icalcandaqꝫ essent. ¶ ꝓ. Quo pacto nō latissime delirant hi q in minima carne: carnē dicūt eē īfinitā: silr aquā ⁊ terrā: atqꝫ aerē infinitū: eaqꝫ postremo oīa q̄ nos supradiximus⁹ p seipa posse sbsistere: ⁊ a se vicissī eē disiūcta: q̄ quid pōt esse horridi⁹: Nā in eo qđ sepata sūt: terminū ⁊ finem accipiūt: q simulatqꝫ sepant̄: distōnē ⁊ loci magnitudinis nāciscant̄. Quāobrē si vera eēt Anaxagorę snīa: fuissent pn̄ nō solū multitudie: sꝫ ēt magnitudie īfinita: q nihil aliđ est q̄ facere vt sint īfinities īfinita. ¶ Qđ sigs tueri Anaxagorā velit: dicatqꝫ pn̄ qdē: qm alias nām hīe nō pñt: mista nō eē: sꝫ quū oī incē oīb⁹ oīa de sensilib⁹ id ꝯcretisqꝫ eē itelligēdū. Trāsferant̄ rōnes inhide ac sensilia ⁊ ꝯcretiōes. exēpli grā ad aquā sensilē. Aq̄. n. insunt carnes ⁊ ossa īfinita: q̄ sepata actu ꝯcretione sunt atqꝫ ex oīb⁹ gn̄abunt̄: quia ⁊ sensilia sūt: ⁊ pñt excerni. Quare ⁊ horū singulis rursū alia quoqꝫ inerūt. Nūq̄ enī fieri poterit: vt in sincera ⁊ p̄⁹pn̄ resoluant̄. Naꝫ ꝫ

39 esse ipole idē Anaxagoras clarissime attestat̄. ¶ Quo igit̄ ea efficere diuina mēs statuat: Nōne poti⁹ videri stultissima atqꝫ insipiētissima debeat: Si aggredi velit ea q̄ sint facta ipolia: ¶ At q recte qdē illđ: sꝫ forte fortuna dixit Anaxagoras fieri posse: nūq̄ vti destrue illa massali oīa entia secernant̄. Accitia nāqꝫ a subā separi nō pñt. Quem igit̄ finē laboris iueniet pudētissima. s. mens: si ea attentauerit: q̄ pfici ⁊ ad exitū ꝯferri nō possint: Qñ neqꝫ magnitudinē pn̄ definiuit: qppe q̄ diuidi cēseat in īfinitū: neqꝫ q̄litatē. Nequeūt. n. a subā separari color: ⁊ habit⁹ ⁊ postremo accitia reliq̄. Quorū alterū mēti facę: neqꝫ ille qdē tribuit. Alterū nos veritatis

40 grā iiciamur. ¶ Qñ pręsertim: neqꝫ illđ quoqꝫ acute Anaxagoras videbat: ppea carnē ex carūculis cōstaret lapidē ex lapillis: aurū ex aureolis: qđ putabat vnāquāqꝫ similariū ptīcularū in similares ptis minimas secari posse: vt siqd inde abiret: atqꝫ ōcederet coalitū carūdē gn̄iū: q̄ secessissent: nouus ali⁹ ꝯtinuo ceu prius existeret: cęterū nō ꝯficit̄. Lutū. n. ⁊ in luta diuidit̄: ⁊ in aquā: ⁊ in terrā. Ex gb⁹ q̄ potissimū dixeris ꝯstare lutū: verū ex lutulis: an ex terra poti⁹: atqꝫ humore: nōne veri⁹ sit lutū fieri: nihil eē aliud: q̄ ex humore ⁊ terra ꝯstare: ex lutulis cōponi: nihil aliđ eē: q̄ increscere: atqꝫ grandescere: Neqꝫ. n. quēadmodū lateres sua strue ⁊ cōpositura domū efficiūt: ita quū ex aq̄ sit aer: vł e diuerso ex aere aqua quū sit: coeuntes aquulę totū ꝯflant: ⁊ cōstituunt elementū. Qđ tamē sequr apud eos: q egregium sꝫ: ⁊ admirabilē illum ꝯcretionis modū p̄ferunt. Enimuero ipm aerem scimus in aquā alterascēdo transferri atqꝫ ita fieri aquā saltē sensu pcipimus. ¶ Eodē pacto ⁊ Empedocles excretiōe atqꝫ ꝯcretiōe arbitrat⁹ est oīa gn̄ari. Tamē leuius errauit: q finita: ⁊ certa pn̄ posuit. Sed nondum est tractandis his locus.

41 CEterum illuc me refero: q ꝯtraria pn̄ oēs cōstituere: ⁊ hi qui vnū oīa ⁊ imobile: ⁊ hi qui plura eē dixerūt: ⁊ qui ēt īfinita. Etenim Parmenides in ᵃ his libris qb⁹ snīam suam astruxit: calidū ⁊ frigidū: pn̄ esse dixit. Quorū alterum ignē: alterū terrā vocauit. Anaxagoras quoqꝫ in simila

ᵃ Uerba grecaq̄ vt liber mos. interpres: ꝫ in loco. ꝫ sūt ἐν τοῖς πρὸς δόξαν q̄ aliūꝫ vñr hic idēꝫ ⁊ sic interpreari posse i his: q̄ sm existimationem sunt. Parme. enī sensilia ⁊ nā lia, entia sm existimatiōeꝫ appellabat: ⁊ horū pn̄ calꝫ ⁊ frigidū esse dixit. intellectualia ꝯo entia sꝫ ēinceē ⁊ ea eē vnū vt eūꝫ ex alijs: ac ex Simpli. licet colligere.

a Hec recte sūt intelligenda.nā si pingui minerua ꝑcurrantur: marias affer rēt āgustias: si eni ꝗ generi īsūt p spēs īsūt vniuersa ea rōnē:ꝗ de vliis: ac de eo qō p se dī in p° lib. sūt exposita:imo b videri ꝑnitus aduersari ē bis illis grecis:ꝗ nup an notauimus.

finitur:et quia supra non sunt:soli generi proprium quiddam efficiunt.nam genus ex speciebus suis constat:et quemadmodum genera per suas species sunt:a ita quę generi insunt:per species inesse putandum est. ¶ Principia ergo definiendi finitiones specierum simplicium sunt.Simplices audio indiuiduas. Id enim quod simplex est:vbiqꝫ rationem principij obtinet.Et hic definitionis generaꝫ modus:quoties in definitionibus specierum aliquid continetur cōmune.Quoties vero nihil continetur cōmune:tum scire oportet species illas sub vno genere comꝑhendi non posse.Causa exempli. Quid est altitudo animi:Primuꝫ sumo virtutis eius sensilia:hoc est:omnes qui magno animo memorantur fuisse/Alcibiadem/Aiacem/Achillem:omnibus his cōmune illud aderat:iniuriam acceptam impune abire non pati.Sed hic bellando vlciscebatur:ille obirascendo:alius sibiipsi manum afferendo.Creduntur et Diogenes:et Socrates magnanimi fuisse.Nūquid et hos in eos magnanimo diperis:in quo Achillem:Aiacem:Alcibiadem:Quod iniurię impotētes essent:nequaꝗ:sed in eo ꝙ res quę in fortuna essent positę aspernarentur insuper haberētqꝫ Ergo diuersa in his:et in illis virtutis huius ratio est.Illi ꝓpterea magnanimi appellantur:ꝙ notam honoris modice non tulerunt:hi propterea:ꝙ bona fortunę despicata cōtēptaqꝫ habuerant.Nihil in his visitatur cōmune. Non est igit̃ magnanimitas genus:sed duę virtutes sunt omnino abiunctę:ac dissimiles:sed ꝗ societate sola nominis vt cetera omonyma conuenire videantur.

¶ Facilius species ꝗ genera definiri. Cap.XXII.

Ex his deinceps:longe facilius speciez indiuiduam finiri:ꝗ genus. Ea.n. quę singularibus insunt:cōmunia magis ꝗ quę speciebus perspicua sunt.Definitio speciei ex singularib°.Definitio generis ex speciebus colligitur:sane.Pręterea euidētior speciei ꝗ generis agnominatio omonymaqꝫ est.Proinde species dicitur sensilium esse.Sensilia facile dignoscemus:omonymę sunt:necne:vt hominem pictum a vero. Agnominatio generum:non nisi per collationem ad species discernitur:ideo animal pictum omonymos animal vocatur: quia hō pictus omonymos homo intelligitur.

¶ Quēadmodū diuisio vtilis finiētib° sit. Cap.XXIII.

SI hec vera sunt:expediti° videtur finibus quęrēdis a speciebus incipere subireqꝫ colligendo:ꝗ a generibus descendere diuidendo. Diuisio certe per differentias generuꝫ cōmodissima est ad sumendum:quę per se:et vniuersaliter pędicant̃:quoniam ordine quodam incedit quasi gradatim:incernendo et seligendo quę per se adsint.Semper enim differēs generi diuiso additum:genus integrum conficit. Iteruꝫ genus hoc diducendū per differētias alias est:idqꝫ vsqꝫ eo persequi oportet:dum finitio e duabus rebus perfecta genere et differentia citima coalescat.Dixi genere:quia omnes ante citimam differentię si cum genere comitantur:integrum genus vnum attollant.Quodquidem etiā si innominatum esset:tamē vis in eo generis appareret. Nam et valeret in plura:et in eo quod rei esse est pędicaretur.¶ Modus hic myrifice ad ordinē cōfert. Nec pęterit quicꝗ eorum quę in substantia continent̃. Naꝫ semper necesse differētias maiores priore situ disponere:neu quę vellicatim incondite aut pęposterę adducitur.Or si forma hęc in diuisionib° neglecta erit:sępe fiet: vt genus non in differentias generis:sed in alias distrahatur:vt qui animal in totipēne et scissipenne diuideret:is non animalis sed volatilis differentias afferret. Ille animalis differentię sunt:volatile:gressile:aquatile. Prima igitur in hęc cōmittenda diuisio est:deinde animal volatile:genus alterum in totipēnę et scissipēnę soluendū. Ac primę quidem differentię in quodqꝫ genus conueniunt. Animalis differentię in quodqꝫ animal cadunt. Volatilis differentię in totum auitium. Piscis differentię in oē piscitium. Hac via eunti et ordinem hunc seruanti: nihil pęteremittitur:nihil redundat:si aggrediaris aliter:necesse est collabare:et insicienter facias.

¶ Contra Speusippum:qui putabat scire oportere oia eum qui recte finiret. Cap.XXIIII.

VIsum autem Speusippo ē: vtiqꝫ non recte:eu3 ꝗ definiturus sit:scire omnia oportere. Necessarium inquit est:omnes rei differentias teneri:per quas genus id quod definire velis: a cęteris differat. Hoc nemo assequi pōt:qui cętera non cognoscat.¶ Primum id non est necesse omnes differentias sciri:propterea ꝙ infinitę ab accidentibus trahi possunt:quibus res eadem specie comꝑhensę inuicem discernuntur.Socrates a Platone:Zuthus a Callia. Quocirca nihil attinet scire has:neqꝫ ad substantiam rerum indicandam:neqꝫ ad finitionem earum constituendam. Deinde qui genus in differentias propinquas et contrarias diducit:vt animal in rationale et irrationale:et pręterea cognoscit hominez in altero membro diuisionis reponi:et sumit rationale:non ilico necesse est eum scire:ꝗcunqꝫ sub irrationale:quod alterum membruꝫ distributionis est cadunt. Nam abundanter scitur:hominem eē animal rationale:si intelligitur:sub altero discrimine cōtineri non posse. Rursum animal rationale: aliud mortale:aliud imortale. Sumatur mortale:nihil necesse pęterea est:vt quę imortalia dicantur: ꝗrere laboremus. Ergo b hęc oratio speciei:quę comitatu differentium oīum septa exaggerataqꝫ est:definitio substantię appellatur. ¶ Illud adeo non potest dici:quom speciem differentia sub altera obuersarum necessario comꝑhendi: sumptuꝫ id esse vtiqꝫ non confessum. Nihil eniꝫ ęque perspicuuꝫ est:ꝗ si differentię generis proximę iunctęqꝫ afferant̃. Et ꝗ ita iustū ex altera pte adhibitę respondēteqꝫ sint:vt nihil medio spatio hiet:spēm in altera earū includi.

b ὅταν δ' ὅυτω ϐαδίζων ἐφαρμόσει τόν λόγον τῷ εἴδει καὶ μηκέτι προσδέηκαι διαφορᾶς,ἕξει τόν λόγον τῆς οὐσίας i.quo vo hoc mō pcedens orōnem spēi ita accōmodauerit:vt ñ sit vlteri° op° dria:definitionē subē erit adeptus.

¶ Tria pręcepta diuisionum. Cap.XXV.

PLane in diuisionibus:quę ad finitionum momenta pertinēt:triplex obseruatio necessaria est. Primum sumenda sunt:quę ꝗcunqꝫ de re:quā finimus dicūtur pędicatione quid sit:vt genera:cuꝫ quib° dīę eoꝝ sciscēdę. Idqꝫ ex topicis petēduꝫ. Nam quēadmodum loci sunt:qbus accidēs ꝗcꝗ:sit nec ne:discernit̃:ita sunt:qbus gña et dīę subales noscunt̃. Alterū pceptuꝫ est vt differētię collocent̃ et digerant̃ in seriem. Hoc fiet:si maiores quasqꝫ loco priore ꝯstituas. Tertiū est:vt diuisio vsqꝫ eo euadat:dū ꝑueniat̃ ad vltimā speciem:ꝗ vltra cōcidi nō possit:et dū ꝓprium qddā ex oīb° exeat:qđ in aliā reꝫ nequeat trāsferri.Orationē his reb° ac pęsidijs ornatam expromittere poterimus absolutā esse finitionem:vt quę in eo quod rei esse est:pędicetur: et cum eo quod finiendum sit quadret.

¶ Solum vniuersalia definiri. Cap.XXVI.

SEmper autem definitio vniuersaliuꝫ est:quemadmodum omnis et disciplina et ars. Mediens valentia spectat nō huius oculi:sed simpliciter speciei:et simpliciter oculi.¶ Sicut vero in demonstrationibus

nibus primum id curari debet: ut conclusio seria sit: ita in definitionibus: ut res que definitur: fiat conspectissima. Obscuritatis multe sunt cause. Precipua ea que in assignatione differentiarum potest contingere. Quapropter querendis his caute et sollicite versari oportet: quia communes pluribus sunt. Definitio quemadmodum per demonstrationem euidens fieret: et quemadmodum vestigari haberet: exequuti affatim sumus.

¶ Ex ratione diuisionum: et commentatione dissectionũ: uberem copiam dissoluendis questionibus comparari. Cap. XXVII.

VT vero facile sit: causam quobrem queque est reddere: et querentibus de nobis quicquid: abundanter occurrere: et ratio diuidendi et dissectionum cõmentatio in promptu habenda: quã nobis primus Aristoteles perscripsit. Si enim que proprie singulis generibus sunt dissectiones nossemus: suppeditaretur nobis ad sciendũ quod queque res sit: mirabilis copia. Nam ea que generibus omnibus insunt cõmunia: per ea que sigillatim habentur: exquirere est. Verbi gratia. In animali animatum et sensibile per distributiones sciuntur. Quom enim substantiam per animantem et inanimantem diuiseris: tum comperies animal in substantiam animantẽ referri. Denuo quom substantiam animantem in sensibilem et insensibilem solueris: tum intelliges animal in substantiã sensibilẽ reponi. Hec per diuisiones noscũtur. ¶ Per anatomẽ vero .i. membrorum consectionem intellectum est: omne animal ex humidis et siccis constare. Eadem ratio ad singulas species accõmodata magno usui erit. Proinde et piscem proscindere: et auem exdorsare usile fuerit: hisque cõmunia piscibus et auibus volunt excipere. Quobrem quedam cõmunia ex diuisione summi generis: quedã ex dissectione ista sumentur: qui hec ad manum habuerit: causas plurimas rerum cognoscere et reddere poterit. Omnia namque: que in genere vniuerso insunt: per ipsum genus in species quoque transeunt. Quobrem scissipẽne aial gallinaceus est: quia volucris. Quãobrem caret pulmone glanis: quia piscis. ¶ Et si genus non habet nomen: tamẽ affecti aliqua deprehendi potest: que compluribus ex natura sit cõmunis: ut cornigerum esse: ex hac que sequuntur adiunctaque sunt spectanda. Primum est omasum habere. Est autem omasum boum et ruminantium venter: alterum est primoribus maxille superioribus dentibus carere. Hec ex anatome colliguntur. Rursum quibus contingit cornuta esse: ceruis: bubus: capris: his illa inesse necesse est: que ex hoc quod cornua habentur: sequi solent. Illud ergo fuerit mediũ. Si queratur quobrem bos omasum habeat: quia cornigerũ aial est: quobrẽ ceruo vita lõga: quia vacat felle. Sed et hoc mediũ ex dissectione sumptũ est: quod vero ex medio consequitur accidit medio. Accidit et his quorum cõmunis affectio est. Mediũ igitur modo per cõsectionem: modo per diuisionem accipitur. ¶ Sunt et que proportione sola cõmunia sint: ut spina: os sepiũ. Est autem sepium quidã instar sepie validiusculum: latiusculũque: fungosum ac friabile: inter spinam et os: naturam mediam referens. Hec seligere oportet: ut questionibus in hoc genere propositis respondere in promptu cuique sit.

Causas plurimas rerum reddere poterit/qui rõnẽ diuidẽdi/ et anatomen ad manus habuerit.

¶ Que sint eedem questiones. Cap. XXVIII.

QUestiones autem eedem dicuntur: que idem medium cõtinent: et quibus eadem ratio satisfacit. Quamobrem lapis magnes trahit: quobrẽ electrũ: Quãobrem cucurbicula medicinalis: horum omniũ (ut Platoni placet) causa est: reciprocatio: sic eni antiperistasim voco. Idem medium vel specie intelligi volo: vel genere. Specie idem in exemplo superiore est. Nam tria illa mira reciprocationi aeris tribuunt. ¶ Genere hoc modo. Quãobrem echo redditur: quobrẽ aspicientes in speculum formam suam agnoscunt: Quãobrẽ arcus celestis fit: Omnia hec per refractionem et dissultationem contingunt. Aeris echo: obtutinis repsentatio: radiorum arcus. Questiones igitur inter se eodem: quo et media: discrimine differrent. Ita alique specie: alique genere consentient.

¶ Questiones quasdam sub quibusdam questionibus cõtineri. Cap. XXIX.

ESt et modus alius: quo inter se questiones multe conueniunt: ut cum causa unius questionis ab alterius pendet: et continetur sub illa. Verbi gratia. Quobrem Nilus torrentior ab idibus videtur: quia mensis quo modo exit hyemãtior est. Atque hec una est questio. Quãobrem hyemantior est mensis: quo modo exit: quia luna tum decrescit: et collucere desinit: he due questiões dissoluuntur causa una fere .i. coitu solis: sed interesthoc coitus proxima ratio est: quod luna interlunis collucere desinat. Remota: quod mẽsis vergens hyemantior sit. Remotissima: quod mense prono fluuius concitatis et properantibus aquis vehatur.

¶ Demõstrationes ex reciprocis cõstare. Cap. XXX.

AB hec ambigat quispiam de causa: et eo quoius est causa. Causam ipsum medium voco. Id quoius est causa cõclusionem. Quemadmodum medio allato ponitur conclusio. Ecquid in contrariũ cõmeet conclusione posita: uti medium afferatur: periculosum id videri: ne omnis demonstratio redux et reciproca euadat. Deficit luna: quia interponitur terra. Interponitur terra: quia deficit luna. ¶ Sed quemadmodum subabsurda res est: demonstrationem constituere ex retortis: atque his que inuicem probentur. Ita demonstratio putanda non est: que nullo modo aut ex causa: aut ex aliquo: quod cogitatione prius sit: ducatur. Nam lunam deficere non est causa quod terra se mediam oggerat: sed põt esse conclusionis: utique rei non potest. Atque hoc latissime patet: quandoquidem defectus lune in definitione terre: aut interpositionis illius non ponitur. Contra in definitionẽ defectus: terra et interpositio eius ingreditur. ¶ Et si nõ reciprocarentur: sed conclusio semper effectibus mandaretur: medium causis: necesse esset plura media: et plures causas haberi eiusdem conclusionis: quod fieri non potest. Porro tam effecta quam cause in demonstrationibus vicem vniuersalium causarumque obtinent: et tum hec: tum illa in subiecto genere continẽtur. Quãobrem decidua arboribus folia sunt: siue causam afferas: amplitudinem foliorum: siue inopiam humoris calidi: vterque ordo stabit. Que defrondescunt earũdem folia exilitate caloris humidi contrahi: et quarum folia contrahuntur: easdẽ frondes dimittere. Nullum autem incõmodum suscipitur: si causa talis cum sua conclusione retorqueri dicatur. Nec enim eadem ratio vtrinque reciprocandi est: sed quom ab euentis ad causam subitur: syllogismus tñ vocatur: quom econtrario est: absoluta demonstratio dicitur. ¶ Sane media plura: et cause plures eiusdem rei esse: nisi per accidens non possunt. In quo genere demonstratio a signis et ex accidenti proficiscitur. Quãobrem folia decidũt arboribus: quia contrahũtur et obarescunt. Unde ortũ incendium est: Ex reliquijs cinerum aut carbonum. Sed dictum sepe est: demonstrationes hac forma deminutas

imperfectasq; esse:atq; in his media:non causas rei:sed conclusionis intelligi. Explodenda igitur ab institutiõe nostra hęc sunt:sed pręcipue quę per accidens constant: vt ex quibus interrogationes sciti afformari nõ possint. Nemo enim quęrit q̃obrez arbusta nigra:aut vitis pallida:aut suffulta platanus folia deperdãt. Sed simpliciter q̃obrem arbores nudentur. Huius rei vna est omnibus

Ex his ostē ditur id de his medium in demonstratiõe esse passionis definitionem.

arboribus causa:et merito. Causa enim quod folia amittant:definitio est:et essentia illius casus:quę nihil aliud est: q̃ contractio humidi. Quemadmodum causa defect⁹ lunę:nihil aliud est:q̃ interuentus terrę.

¶ Mediũ seq̃ ɔditionẽ maioris extremitat. Ca. XXXI

In demõstrationib⁹ ex his termi nis:qui in conclusione collocãtur:maior extremitas dicitur:quoius causa medium est: minor extremitas:cui mediũ causa est:mediũ:ipsa iam causa. Ratio igitur maioris extremitatis: quę in conclusione ponitur:medium est:quo circa maiori extremitati respondere medium oportet:vt si omonyma:idest cognominis hęc sit:omonymum:et mediũ sumatur:si ad proportionem similis:idest analoga:eodem modo et medium ad ꝓportionẽ simile afferatur.

¶ Quẽadmodũ reciprocẽt subi. et affectio. Ca. XXXII.

De reciprocatione antẽ causę et eius quoius est causa:et ei⁹ cui est causa:ita res habẽ. Uoco id cui est causa subiectum: arborem:vitem:ficũ. Id quoius est causa:affectiõez: defrondescere. causam:humorem contrahi:aut quiduis aliud. Dictum est supra causam:et id quoius est causa inuicem cõmutari:si eiusmodi sint:vt definitio causa sit:id qð definitur effectum. ¶ Nunc quemadmodũ reciprocet cum subiecto:breuiter explicandũ videtur. Si ex genere subiecto singulare aliquod et sensile adhibueris: locum reciprocatio non habebit:vt si quęsieris q̃obrez ficus:aut morus folia dimittant. Nã dimittere folia:et humorem inopia caloris consistere:affectiões sunt amplius:q̃ vt cõmeare possint cum ficu:aut vite. Sin vero arbores in cõmune attuleris:quibus folia deciduntur:tũ reciprocatio et coęquatio seria:et incolumis fuerit. Oportet igitur id sciri:quod omnibus arboribus:quę amittunt folia:inest cõmuniter:vt ex eo id sumamus:quod subiectũ huius affectionis sit:de quo nectenda sit quęstio:q̃obrẽ. Huic enim primo causa inerit:mediũ:et quod plus est: inuicem cõmeabunt. Obseruatum est non cadere arboribus folia:nisi quibus illa sint lata:cum hoc et cũ ipsa et id quoius causa est reciprocat.

¶ Eiusdem effecti plura esse media:sed non prima omnia. Cap. XXXIII.

Sunt autem in quęstionib⁹ his termini quattuor:decidere folia:succum concrescere:latifolium esse ficus. Duo sunt extremi:duo sũt medij:sed vn⁹ subiecto propior et subiecto cõmunior: alter prędicato affinior:cũ quo et reciprocat. In his igit̃ quorum media plura sunt:vtrum eorum causaz dixeris: qð de subiecto prędicetur affectiõi minimũ id quod iũctius subiecto est:quia per hoc inest et remotius. Uerbi grã. si cum esse latifolium:potius causa est quod ei folia decidant:quoniam per hãc habetur alia causa in ficu:quę est succum consistere:inarescereq;. ¶ Dicat aliquis clarissime videri plura esse in quibusdam eiusdem rei media. Nam in cõmune causa deliquij:et interuentus lunę in sole:et interuẽtus terrę in luna. Certe plures finitiões eiusdem rei afferri non possunt:nominis possunt.

¶ De habitu principiorum:et quemadmodum cognitio vniuersalium in homine pariatur. Cap. XXXIIII.

De demõstratione dictum est vt constet: dictum etiaz de scientia demonstrãdi: quoius opus demonstratio est. Nunc de principijs eius quemadmodum cognitio eoꝝ ingeneretur in nobis:et qui habitus sit:quo illa inoscantur dissereremus. Sed anteq̃ descendimus: purganda q̃daz: et amolienda:quę videntur obstare. Necesse est p̃ma principia aut cognosci a nobis dicere:aut non cognosci. si cognoscimus:aut demõstratione:aut alia via cognoscim⁹. Item aut scientia:aut virtute omnino aliqua: pleraq;.n. sciri per demonstrationem non possunt:quę nihilomin⁹ sciuntur vt finitiones. ¶ Sciri certe principia demonstrationis:necesse est eum qui scire vult:quę de p̃ncipijs oriuntur:idq; supra et probauimus. Nec illud prętermisimus principia demonstrandi:demonstratione ostendi non posse. *Cap. 6. li. p⁹* ¶ Uideamus nunc:ecquid horum:quę p̃ma immediataq; sunt:scientia saltez aliqua:aut potentia sit. sed a quęstione illa initium capiamus:principia hęc iam inde ab ortu nostro insignita impreßaq; animo sint quidez: sed lateant. An vero tum demum quom adulti iaz sumus percipi a nobis:cognosciq; soleant. et hercules insita illa in nobis aliquando esse:nec intelligi:non potest defendi: quia quemadmodum demonstrationem tenere nemo potest:si tenere se ignoret:ita nec scire principia qui scire se nesciat:tanto pręsertim exquisitiore horum notitia q̃ demonstrationis. ¶ Altera adeo pars:quę vult principiorum notitiam:progredientibus et confirmatis ętatibus ali. Dissentanea a nobis est:qui statuimus omnem doctrinam disciplinamq;:ex pręsumptis quibusdam et ante perceptis existere. Nihil enim principio superius priusue est. ¶ Hęc sunt quę controuersiam pariunt:nec dissolui possunt nisi vis animę aliqua inueniatur:quę prima inter cęteras cognoscat. Et a qua principiorum intelligentia originem habeat. Ac videtur quidem hęc oĩbus animalibus data:quippe quibus innexa sit discernendi quędam:iudicandiq; ratio. Sed q̃uis omne animal instructum sensibus sit:non tamen iudicio ęque valet oẽ. *Quã sensum appellam⁹ ait ipse dei de sequentis q̃ puto etc. q̃ verba sũt forsitã i curia librariorum omissa.* Sunt enim ex his alia:quę abiuncto sensili spectrũ eius diutius seruant:alia quę non seruant. Eorum quę nõ seruant:quędam omnino non seruant:vt muscę:vermiculi: culices:quędam exiliter:vt brutorum et auicularum:nõnullę:quę cantibus:quos audiunt:insuescunt. Eo in quorum animis res sensibus perceptę non manent: nihil sine sensu cognoscunt. At quibus digresso sensili imago eius insculpitur:vt si Socrate abeunte formaz eius detineant animo:potest his alia cognitio:q̃ quę per sensuz accipitur:cõtingere:atq; hęc in animalibus imperfectis memoria dicitur:quoius id officium modo est:vt simulachrũ rei eius:quę accepta sensibus est:in thesauro suo diu custodiat. Quędam pręter hoc et connectere:quę in memoria condiderint:possunt et similia similibus ɔferre. Quod genus rationalia perfectaq; sunt. ¶ De sensu itaq; proficiscitur memoria: vt dictum est:de memoria oritur peritia et experientia: vtiq; si de aliqua re sępius agitatum cogitatumq; sit. Nam memorię vt ita loquar multę vna exit experientia. Hoc enim quod fel discutit: primum sensu percipio:veratrum esse:deinde et recordor: iterum sentio:et iterum visum eius agnosco:et iterum memini. Simul hoc periculum sępius fecero:tum ex pluribus sensionibus memoria vna coalescit:et ex memorijs multis peritia hęc consurgit:vt sciam veratrũ bilẽ trahere.

here. Hec peritia in dies accrescit: sensu: experimentis: memoria: confirmatur. Tandem cunctarum vle reponit: idq; in anima obmanet: tale omne veratrum purgat.

¶ Universale a sensu ortum habere: et ab intellectu formari. Cap. XXXV.

Sic ait ipse grece καὶ ἐστι τὸ καθόλου τὸ ὅμοιον καὶ ταυτὸν ἐν τοῖς καθ᾽ ἕκαστον, καὶ τὸ ἐν τοῖς πολλοῖς, hoc est. vle aut est id qd sile atq; idē in singularib⁹ et multis est.

a Grece aliter The. loquitur: sic. n. ait artis: si circa ea fit: q̄ ab ipsa fiūt sciētiē: si circa ea q̄ a natura.

Universale autem notio est quedam in singularibus reperta et ad plures differentias pertinens. Hec initium artis et scientie omnis est a artis: si circa ea fit: que oriuntur et occidunt. scientie: si circa his contraria. Neq; igitur iam inde ab initio vite principia scimus: alioquin perfecti absolutiq; nasceremur. Neq; item ab alia potentia priore prestantioreue: oriuntur hec. Alioquin confitendum haberemus: aliquid precognosci ante principia: sed a sensu et memoria congregant. Nam quemadmodum inclinato exercitu fusoq;: si vnus aliquis resistere incipiat: sepe fit vt alius primum: deinde alius: atq; alius conualescat. Demum globo facto: et fauore multorum addito animo: tota acies iterat pugnam: et redintegrat prelium. Ita de simulachris dicendum: et reliquijs inherentibus earum rerum: que sensu hauriuntur: primo vestigio secundum allinitur: secundo tertium nectitur: ab his alia confluunt: corrogantur q;: de quibus postremo vniuersalis quedam notio cohalescit. Hec. n. anime acrimonia est: vt etiam si genera: que acciduīt sensib⁹ continenter laberent et fluerent: tn̄ similitudines eorum excipere et memoria continere possit: et qd in singularibus cōe vniuersaleq; est: deprehēdere notareq;. ¶ Nam et sensus h̄ percipit. Quoties enim Socratem quis agnoscit: sensu: vna et hominem agnoscit in Socrate. Et qui hoc rubēs: hoc candidum videt: simul et rubens et candidum videt: nec quisquam est qui Calliam et hominem: vt eandem omnino rem sentiat. Alioquin sicut nō est nisi vnus Callias: ita videre non posse alium hominem nisi Calliam. Sed quom Socratem videt: videt in Socrate id quod in alijs quoq; hominibus simile cōmuneq; inest. Quare ad quendam moduz vniuersale sensu percipitur: non tamen seorsum a singulari: sed obiter subindeq;. Alia quippe vis est: que sensu circa sua incidentia subiectaq; occupato: ipsa vnum ex multis rimatur: indifferens: ex differentib⁹: idem ex diuersis: promiscuum ex impromiscuis colligat: hominem: ex Aristone et Callia: animal: ex homine et leone: substantiam: ex animali et planta. Durat enim ascensus hic: vsq; eo: dū multa in aliqd: qd vnū oīno simplexq; sit reducamus referamusq; et tanquā religemus.

¶ Quemadmodum vniuersale per inductionem accipi intelligendum sit. Cap. XXXVI.

Quaobrem modus q̄ vniuersale cōstituitur: cognosciturq; inductio est. Inductionem accipio hac parte aggressionem illam rationemq;: per qua ex notitia particularium vtcunq; ad intelligentiam vniuersalis venitur. ¶ Huius rationis assumptiones: ipsi erunt sensus. Nam sensus quoq; principia et cause sunt vt singularia noscitentur. Uniuersale mentis op⁹ est et ab ea effingitur. Huic enim proprium vnire et cogere est: atq; vt inquit Plato insinsibilia sibi obstringere. Diuidit illa componitq;: plurib⁹ modis conuariat: atq; cōmutat: omnino agilis et permobilis natura eius deprehēditur. ¶ Porro inductionis huius in qua sensus vicem obtinet sumptorum: vniuersale conclusionis: non statim a sumptis cōclusio sequitur: nec paruo tempore absoluitur: sed inter sumpta et complexionem aliquanta vis incidit temporis. Nam sumpta ilico afformare incipit sensus: sed quom processit admoduz: ac diu exercitus est: tū ea vis animi que intellectus nominatur: conclusionez ipsam subiungit. In hoc autem opus est etate longa et vsu multo: quia quod effusum sparsumq; est: nisi spatio temporis cogi: et in vnum conferri non potest.

¶ Principia in nobis non natura esse insita: sed creari ab intellectu. Cap. XXXVII.

Sed adeo paulatim sensimq; assuitur inductio hec: vt cōtinuatione ipsa lateat: vnde orta perfectaq; sit. Quapropter contingit multos credere naturam homini notitias quasdam ingenuisse sine doctrina: nec intellectum esse: qui de se illas promeret excitaretq;: quod falsum est. ¶ Quam vero hec sola vis anime sit: que vniuersales et imediatas propositiones communiat: hinc docebimur. Habituum qui ad intelligentiā pertinent alij semper veri: alij non semper sunt. Non semper veri opinio et ratiocinatio: vtraq; enim earum rerum est: que aliter esse possunt ac sūt. Sed opinio fere spectatiui generis est: ratiocinatio administratiui. Ueri semper sunt: scientia et intellectus: et scientia principiorum nō est. Nam scientia est notitia per demonstrationem quesita: relinquitur intellectum esse cui principia debeantur. Nā principia exactius et exquisitius cognosci: q̄ que a principijs sunt oportet. Solus intellectus exquisitior omni scientia est. Intellectus igitur hic: qui principia scientijs ministrat: quem primum natura indidit homini: et qui intellectus potentie dicitur simplicissim⁹ sit oportet. Hic certe anime oculus est. Hic initio vite iudicio et ratione omni caret. Per hunc homo statim ab ortu suo rationale animal natura existit. Hic nobiscum ab ineunte etate ad obeuntem senectam augetur: proueh iturq;. ¶ Primuz notiones simplices capit: quas terminos vocamus et incompositas voces: que prima orationis tanquam elementa sunt. Nam hominem: terram: algidum: candidaz: statim a pueris efferre: et audita ab alijs in complexu intelligere possumus. Deinde quom paulum processimus: tum et progrediens confirmatur animus: et simplicia incipit nectere: et quid sit homo agnoscere. Adhuc proficiscente longius etate: quasi adultior fit: vt iam et conflare vniuersalia et cōmentari a se possit. Nec cessat profectus: quousq; ad expletionem quandam et absolutionē nature perueniat et habitum intellectualem: per quem rationale animal se mus: attollat. ¶ Ac certe accidit simile quiddaz animo: quod corpori: nam paruuli primo sic iacent: vt neq; flectere se: neq; igredi valeant. Deinde vt quadrupedes reptant: tum erigunt se: et incedant vt bipedes: nec indigēt comite: qui manum det: adeo vero promouent hoc processu: vt iam et ad cursum vegeti: et ad omnes vsus corporis firmi robustiq; sint. Eodem modo animus primum nominare tm̄ res potest: et intelligere que nominat. Tum componere et meditari. Postremo vniuersalia quedam iudicia et notiones scrutatur: quas protinus q̄ elicuit: in se ipso deponit atq; consignat.

Intellect⁹ potentie est certe anime ocul⁹.

¶ Intellectum esse habitum principiorum: quēadmodū scientia habitus est scitorum. Cap. XXXVIII.

Intellectus igitur principium sciētie est. Principio vtiq; principiorum notitia tribuenda subijciendaq; est. Quemadmodum scientie omnia: que sciri per demonstrationem possunt: ita enim principium ad pncipium se habet: sicut scientia tota ad totum id: quod subiectum scientie est.

FINIS.

Hermolai Barbari Patricij Veneti. Z. F. In paraphrasin Physices Themistij. Prefatio ad Anto. Galatheum.

PHiloxenum Eryxidis ⁊ Gnathonem Siculum gulę proceres: immo ꝗ̃ extremos ac perditos gulones expeditiores q̃ infamant literę: ꝙ conuiuijs adhibiti emungere se in paltarijs soliti essent: vt abstinentibus ceteris: soli epulis amplius fruerent. Idem mihi videntur peccare: q studia liberalium artium docere: aut scribere ingressi: vocabulis sordidis ⁊ ex intima plebei sermonis fece acceptis: fędant ⁊ contaminant oia: vt bonis mentib⁹ ⁊ pręclaris ingenijs: aut auersis: aut perterrefactis: soli rerū potiantur: voluptentur q̃ citra ęmulum. Ita fit: vt q paulo molo humanius educati institutiq̃ sunt: nō reformident hęc adeo: sed fugiant: oderint: despuant. Cōtra rudissimus quisq̃ infantissimusq̃ admoliri manus his audeat. Quod non ꝯtingeret nisi ꝙ (vt in pũerbio est) balbi balbos ītelligunt. Ac sunt quidem nōnulli tam male affecti animatiq̃: vt putent quę in philosophia, mathesi, iuris scientia, tractantur: latine dici aut explicari non posse: non tam propter egestatem linguę: ⁊ rerum nouitatem (vt Lucretio videtur) q̃ ꝙ sentiūt humanas literas quasi negociū facessere: ⁊ impedimēto esse maioribus doctrinis. In quo alij etiam importunius stolidiusq̃ affirmant: pugnantia esse hęc non alio genere: q̃ ea quę disparata ⁊ contraria animantibus dicūtur. Proinde vitio vertunt: si qui vtrunq̃ aut iunctim condiscat: aut ab eloquentię studijs se ad philosophiam conuertat. Hi sunt qui plausus modo in celebritatibus captant: qui per vrbes vehunt cōspicui: qui vnicos se Aristotelis lectores: narratoresq̃ ⁊ credūt ⁊ pręedicant. Durius fortasse verbum q̃ vt vel homo minime iurgiosus īmodestusq̃ afferat: vel vt abesse ab eo inuidia possit. Sed fortis fortuna dicendū est: nihil ęque perniciosum in omni repu. est q̃ ista persuasio: nihil tota vita incōmodius: indignius: fędius: q̃ peruersio hęc ⁊ deprauatio studiorum. Addicerem hoc necessarijs rebus ⁊ testibus: sed nolo esse longior in re non dubia. Illud non possum tacere: hoc qđ vulgo creditur: philosophos non esse rebus gerendis aptos: natosq̃: non aliunde habuisse ortum: q̃ ꝙ ex his plurimi: dum se totos ponunt: in vna illa, cui addicti sunt arte: aspernantur ⁊ deserūt cetera: eloquentiā abdicant .i. cultum ⁊ elegantiam vitę: historiam negligunt .i. magistram ⁊ ducem bene ac beate viuēdi: de qua ⁊ vsus rerum omnium prouenit: ⁊ peritia tota reipublicę administrandę constituendęq̃ paritur. Hi cum legati ad externos mittuntur: cum pretores iuridicundo sedent: cum in senatu sententiam rogantur: mirum nō est: si aliquando pręsentibus risum excutiant: si fatua: si delira: si extrema deblaterant: si tota eorum non plus incōpta q̃ imprudens oratio est. Et Hercules nullum hominum genus visitur tam abhorrens a sensu cōmuni: tam distorto ⁊ corrupto iudicio: q̃ qui aut philosophiam: aut ius ciuile sine literis cultioribus adierunt. Sed mittamus (obsecro) hos: qui non verbis sed ferula cōmonendi essent. Nisi ꝙ senex est psitacus negligit ferulam. Prius tamen q̃ hinc decedo de genere hoc ita statuo. Quemadmodum Lucifugi exquisitius cernunt vesperi q̃ interdiu: ita hi facilius pręposterа ⁊ confusa q̃ recta ⁊ explanata percipiunt: ⁊ quemadmodū qui misere degunt (vt inquit Plato) dicunt humanum genus fęlix ac beatum esse non posse: ita qui diuersum a multis ingenium obtinent: negant habitare eas posse: in quibus ipsi artibus versentur. Ceterum hortor te mi Galatee vt adolescentibus istis vestris nouitios philosophos cum veteribus conferas: pensitesq̃ vt q̃tum intersit intelligant. Incumbe omni studio labore dexteritate prudentia vt opinionem illam: de qua superius dixi quę fere in hominum mentibus obduruit: aut discutias aut mollias. Ita enim ⁊ illos priuatim ⁊ literatos omnes in cōmune promeritus fueris. Multum te in hoc iuuabit. Pontanus noster: cuius tanta est vel doctrina: vel auctoritas: vel vtrunq̃: vt sperare sit: cum si vires intenderit: talem huic malo futurum: qualis aut Sphingi Oedipus: aut Hydrę Hercules fuit: ꝙ si quos nactus fueris egregie pertinaces (sunt enim ⁊ in volucrum ⁊ in terrestrium genere animalia: quę fętidis gaudent) ad hos tu ceu aui pręposterа ortos lustratos: ⁊ intemperijs actos ac plane depositos deploratosq̃ ne manum quidē admoueas. Nunc restat vt de me ipso tibi aliqua dicam. Mirari te nolim si infinitos errores: quos isti partim imperitia linguę: partim Aristotelicę disciplinę inscitia pręlegunt ⁊ defendunt in scholis: non coarguo. Nec enim hanc prouinciam suscępimus scribēdi res physicas: vt cum illis tanq̃ in palestra (vt dicitur) certaremus de laude ⁊ gloria: quippe quos vincere nullum negocium sit: sed vt vel nobis ipsis cōmentaremur hęc: si nullos habituri lectores essemus: vel si quibus idem qui nobis stomachus esset: his ad bonas literas aliquid operculę adderemus. Nec .n. spiritus magis magnos in hoc q̃ vtiles (vt ille inquit) afferimus. Nec de nobis quicq̃ magnopere arduum pollicemur: sed quędam tamen inuenisse non negamus quę aggredientes ad hęc tantisper morari non inuenta potuerint. Illud tempus est: in calce vti dicamus: nos tibi interpretationem in paraphrasin physices pro nostra veteri ac stabili necessitudine volentes dicasse. Alioquin dicaturam hanc stipulatus a nobis es: quom essemus istic: Oppigneratam tibi fidem reluimus: q̃q̃ prescriptione vti poteramus ⁊ fori ⁊ decēnij. Sed beneficio harum legum renūciant philosophi: qbus in fraude ponit vel furioso abiurare gladium. Vale. Venetijs. M.CCCC.LXXX.

¶ Themistij Physices Liber primus: Interprete Hermolao Barbaro.

Nō ē Thẽmi. ꝓhemiū hoc q̄uis illi id Hermo. ascripserit. s3 Simplicij sicuti il li facile cognoscere poterũt q̄ callent lr̄as grecas.

LIbroꝝ Ari[le] de auscultatiōe physica facile ē asseq̄ intētionē: si prius eiꝰ ptis phie diuisio: q̄ de nā ē: ad memoriā reuocata: i mediū ꝓferat: forsitā ꝟo op̄ ꝓciū facturi sim⁹: si vniuersa phie distiō: q̄ ab Ari[le] ē istituta: a nobis h̄ loco breuit' exposita explicataq̄ fuerit. ¶ Est. n. vt corpis medicina: sic aīe phia pfectio. Porro aīe vna pars irrōnalis: altera rōnalis ē. Rursus eiꝰ ptis: q̄ rōnalis est: vna ē portio irrōnalitati obseruiēs: q̄ itellcͤa pt̄ātis vocat. Altera portio ē sepata prius atq̄ se iuncta: q̄ dr̄ itellectus agēs. ¶ Preterea duplex toti⁹ aīe vis habet: appetēdi vna: altera cognoscēdi. Plane id genus qd̄ ꝓficis appetitiū: qd̄ totū in irrōnalitate ⁊ itellectu affectib⁹ irrōnalib⁹ delegato positū ꝯstitutūq̄ est: ꝑipatetici actiuū administratiuumq̄ ⁊ circa negociū actiōesq̄ ꝯsūmatū noīauere: finēq̄ eius ꝑticule statuerūt: boni delectū atq̄ ideptionē. Alteꝝ ꝟo genus: qd̄ in cōspectione dūtaxat ⁊ estimatiōe reꝝ sola ꝯsistit: cuiusq̄ finis est veritas: gn̄ali vocabulo spectatiuū ꝯtemplatiuūq̄ appellari voluere. ¶ Iteꝝ genus hoc posterius secatur in spēs. Nam ea speculatio: q̄ circa res a mā nō sepatas versatur: q̄q̄ auxilio sensus ⁊ visionū ope ipm potestatis intellectū ꝑficit: nālis scia nūcupat: ea rōne: q̄ ⁊ circa eas res ⁊ in his ꝯsistere nā videat. Eam aūt ꝯtemplationē: q̄ circa res mā oīno carētes ⁊ purissimā itellectus agētis actionē: nec nō circa illū actum itellectus potestatis versatur: q̄ vna cū itellectu agente ꝯficit: diuinaꝝ reꝝ scientiam: ⁊ primā phiā ⁊ metaphysicā vocant: q̄ scil3 post nāliū reꝝ traditionē instituta illa ⁊ ordinata eē videatur. ¶ Tertia ē cognitio: cui subiecte sunt res: ptim coniuncte mā: ꝑtim abstracte: Mathematica ⁊ scia de aīa nuncupat. Et. n. mathematicaꝝ reꝝ substantiā affinitate quadam: ⁊ iterstitio vtriusq̄ nāe ancipitem esse: atq̄ intermediā autumant: eo q̄ si vl'itatē: atq̄ in cōe spectes mā sint expertes: si dimēsum ipm discretionēq̄ ꝑticularem ac sensilem a mā distinguit: atq̄ auelli non possint. Idem de aīa dr̄. Ex sensib⁹ nāq̄ ⁊ imaginatiōibus: atq̄ illo ipso itellectu potētie: multū inesse mā colligunt: ex agente ꝟo intellectu: quem caput esse animi Aristoteles ostendit: aīam eē aīam ab omni materia prorsus abiunctam: q̄uis non idem Alexandro videatur. Uerū alias philosophie ptes diligentius suis locis exequemur. Nūc de naturali dūtaxat est agendum.

Nō autumat Simp. sciam de aīa mathematicā eē: vt q̄dā credūt: s3 mediā iter nālē ⁊ meta. sicuti ⁊ mathe.

Nālis sciētie diuisio.

SCientie naturalis: pars vna circa pncipia reꝝ nāliū: q̄tenus nāles sunt atq̄ corporee: qd̄ prorsus idem est ⁊ circa ea q̄ necessario ꝯsequentia sūt ⁊ cōnexa pncipijs. Altera pars circa ea versat: q̄ ex pncipijs oriuntur. Ex his q̄ de pncipijs oriunt: q̄dā simplicia habent: q̄dam cōposita. De simplicibus ea pertractat sciētia: q̄ de celo est ab Aristotele instituta. Nam prioribus duobus voluminibus de quinta substātia eius: quod ꝓprie celum est disputatur. Superq̄ perennitas etiā illius ostenditur. In reliquis duobus libris

Liber de celo

de q̄tuor elementis agit: q̄ sub lune orbē sunt: q̄tenus simplicia sunt ⁊ q̄tenus motus simplices hn̄t. Sic eni vt arbitror melius dr̄ q̄ Alexandro visum est: q̄ de perpetuitate ⁊ orbiculatiōe addit ēt de quolibet corpe naturali: seu de mundo vl'iter in his libris traditā esse disciplinam. Nam de nālibus rebus: q̄ sūt nāles in his libris: quos mō exponimus: agi ipsemet Alexander fatet. Omne aūt compositū nāle est: de composito ꝟo nulla ibi fit mentio: sed de simplici tm̄. Quēadmodū ⁊ ipse Arist. in tertio operis sui volumine manifeste declarat. De pmo inq̄t elemēto iam dictū ⁊ quale sit nā ⁊ q̄ incorruptibile igenitūq̄: reliquū est de duobus dicere: duo aūt itellexit q̄tuor elementoꝝ cōplexiones: q̄ duob⁹ generib⁹ motuū subijciunt: vni q̄ migrat a medio: alteri q̄ tendit ad mediū. Simplicia porro nūcupauit elemēta. Quom ꝟo composita oīa ⁊ genita sint ⁊ corrūpant. Simplicīū aūt reꝝ: q̄dam sempiterne: q̄dam gn̄ationi ⁊ interitiōi obnoxie habeant. De sempiternis agit in priorib⁹ libris q̄ de celo inscribunt vt supradixi. De genitis ⁊ interitu ris q̄tenus simplicia sunt in tertio ⁊ q̄rto. ¶ Sed quom de gignēdis caducisq̄ iam eēt dicēdū. Primū duo volumina de gn̄atione ⁊ corruptiōe ꝯscripsit: q̄bus nāe reꝝ eaꝝ q̄ gignantur quatenus sunt gignende: ⁊ ea q̄ cōiter ꝯsequunt quatenus hō sunt plenissime ꝯtinent ⁊ indicant. ¶ Preter hec alia itē de rebus alijs scripta idem Aristoteles reliq̄t. Nām vtriq̄ eaꝝ reꝝ q̄ supra nos regione prima generāt: ꝑ eos libros: quos Metheorologicos vocamus: abūdāter edocuit. De his ꝟo q̄ īfra nos ꝓducunt: in aīe satisfecit: in ea institutiōe: q̄ metalloꝝ nās nobis cōplectit. Et q̄m in tria genera ferre aīmās nā diducit. Aīalia: frutices: ⁊ ea q̄ q̄ ex vtroq̄ nāē habēt Zoophita appellant: eā iter aīalia atq̄ plātas ambigua ⁊ in amboꝝ geneꝝ collinicio ꝯstitūta. De aīalibus veluti per quendam historie modum exequutus est in his libris: quos de aīalium historijs scripsit. Rationes ꝟo atq̄ causas in his libris aperuit: quos de gn̄atiōe aīalium ꝑtib⁹ motib⁹ somno similibusq̄ cōposuit. Eodem pacto de stirpibus atq̄ plantis duplici via ⁊ rōne disseruit. Hec est vt q̄ breuissime dicam nālis phie diuisio distributioq̄ a peripateticis prodita.

3 Alexan.

Liber de generatione ⁊ corru.

Metheoroꝝ

De aīalibus.

PResentis aūt operis sūma itentio est ea docere: q̄ vl'iter insunt in reb⁹ naturalibus: qua naturales sunt. Idē est aūt ⁊ corporeas dicere ⁊ naturales. Plane principia sunt oībus cōīa: q̄q̄ annexa principijs. Principia sunt ea: q̄ phi causas: ⁊ concausas vocant cause apud Aristotelicos sunt efficientes ⁊ fines: cō cause forma ⁊ materia: ⁊ postremo elemēta. Uex Plato addidit cause exēplari: cōcausis officialem siue istrumentariā. Quā ꝟo institutio hec de his reb⁹ sit: q̄ insunt naturalibus vniuersaliter rebus: statim exorsus Aristoteles ostendit. Necessariū ait est nature studiosis in primis: ea vt videat: atq̄ discutiat: q̄ ad pncipia ꝑtinent. Idem declarat in tertio volumine. Est inq̄t manifestū: ⁊ ob hec: ⁊ q̄ oībus vident: hec esse cōmunia vniuersaliter: ista esse consideranda: ab his qui debēt singula ⁊ ꝑticularia ꝓsequi. est eni3 posterior reꝝ particulariū speculatio eo qui vniuersalium est atq̄ cōmuniū. ¶ Quoniā ꝟo natura quodā pacto efficiens primū est: naturalium rerum ⁊ principiū motus: vnde fit vt q̄libet res naturalis in seipsa sui motus principiū habere dicat. Necessarius oīno tractatus erit de motu ei qui naturalem sciētiam volet ediscere. Rursum cum tempus metiat oīa q̄ mouentur: q̄ aūt mouentur in loco esse sit necessariū: ⁊ temporis: ⁊ loci nature videntur esse explicande. Item

Opis itētio.

quom corpus tps locus motus ꝯtinua sint:necesse ē edo
cere qd sit ꝯtinuū. Atq; hęc sūt ea quę nos ꝯtīa dixim⁹:
ꝛ annexa ṗncipijs. ¶ Sed iter hęc icidunt qōnes:ꝛ ea q̄
de inani est:ꝛ ea q̄ de īfinito. De īfinito ea rōne:q꞉ quom
ꝛ nālia corpora ꝛ motus/ꝛ locus/ꝛ tempus ꝯtinua sint ꝛ
dimēsum habētia:necesse est eē sectilia in īfinitū. Itē vel
īfinita esse vel finita:vel ꝑtim finita:partim īfinita. Qm̄
ꝟo nōnulli sunt arbitrati locum esse inane qōdā spatiū:
ꝛ carentē corꝑe dimensionē:iure sermo is q est de vacuo
ei q est de loco succedit. Qn̄ ꝓsertim physicoꝝ plurimi ꝛ
qdem non ignobiles vacuū iter principia numerauerūt.
Physicę igitur disciplinę omnis functio circa ea est:quę
vel cōmuniter in rebus insunt naturalibus: vel videnť
vtiq; inesse:ꝗuis non insint.

Inscriptio. Causa etiam iscriptionis pꝫ:docet.n.de his rebus esse tractandū:quę nālibus cōiter īsunt:qua nālia sūt. Proinde merito vl̄e quodam nomen est inditū operi de physico.i.audi:siue de auscultatione nāli.

Cōmētarides ołe:i qb⁹ res ꝯtrouersas subtilioresq; agitabant: auscultatorias solitus ē appellare Aris. de q̄ re ī fine phy⁹ mī huius.

Cęteꝝ auscultatio dr̄ ceu ad eum modum elaborato exacto; opere:vt in auditionem ꝑceptionēq; aliqua sit ꝓposituum. ¶ Adrastus ꝟo in his libris:quos de ordine cōmētationū Aristotelicaꝝ ꝯscripsit:tradit a nōnullis esse de ṗncipijs iscriptū:a qbusdam de physico audi:ꝛ aliquos priora qnq; volumina ď ṗncipijs iscripsisse:reliqua tria de motu:hoc etiā sensisse videť Aristoteles:quom multis in locis hac distinctione meminerit.

Vtilitas.

Hib⁹ artibus mechanicis nālis scia ṗncipia subministrat.

Ceterum nālium reꝝ scientia:nō solum ad eas res vtilis est:q̄ in vita tractanť:vtpote quę ꝛ medicinę ṗncipia prębeat:ꝛ mechanicis cęterisq; hꝰ artibus subministret. Quęlibet eni ꝛ nām subiectę materię ꝛ nāles dīlas speculať. Iteꝫ non solū ꝑficit ea cognitio:ꝑtem illā animę nobis associatā atq; cōplicitam:eo mō quo theologia ꝑtem itelligibilem:atq; supremā:sed ēt religs virib⁹ ꝛ potestatib⁹ aīę plurimū affert:ꝛ vtilitatis ꝛ ornamēti. vz.n.ad virtutes actiuas adipiscēdas scia nālis maximū habere momentū. Primū ad iustitiā:qꝛ qdē elemēta ꝛ reliq̄s ꝑtes orbis vniuersi: ꝛ sibi inuicē cedere:ꝛ suū amare quęq; ordinē:ęq̄bilitatēq; seruare geometricā plane ꝑspicimus. Un̄ ab auaritia ꝛ possidēdi libidine nos faciet abhorrētes. Ad ꝯtinētiā deīde tēꝑerātiāq; ꝑficiet:quom doceat eā esse nām voluptatis:vt nō sit aīa vllū aut ꝑ se ac suapte nā bonū:sꝫ posteri⁹ qdā ꝛ subsequēs:dū id qḋ vehemēter mouē ꝛ magnope expetendū vr̄:multa ēt cum turpitudine ꝑter nāꝫ cōmixtū ꝛ coingnatuꝫ appareat. Huiusmodi itaq; studiū phīę facile nos a corꝑis voluptatib⁹ deterrebit:atq; ab eoꝝ oīuꝫ cupiditate:q̄ externa quom sint:plurimū admirari ꝛ ꝓciosa existimare solemus. Un̄ illud eueniet:vt ꝛ iusti ꝛ ꝯtinētes esse possim⁹:ꝛ in cōi hoīum ꝯsuetudine atq; cętu:ꝯsultissimi ꝛ prudētissimi esse videamur. ¶ Sed e physicis ꝛ fortitudo sumeť ꝯ mortis metū:quom didicerimus hoīem vix eē portiūculā sensilē vniuersi: ꝛ viuēdi spatiū vix toti⁹ tpis esse momentū. Iteꝫ genitū oē corrūpi dissoluiq; in simplicia oportere:ꝛ ꝑtes ꝓprijs elementis reddi:atq; restitui vniuersitati. Nihil.n.aliud ē corruptio q̄ dissolutio dissipatioq; ꝯpositi:ꝑ quā vt dixi ꝑtes in ꝗlitatē.i.nām suam recurrētes reciprocanteq; q̄si accepto ferunť vniuersitati renouanť ea:q̄ ꝯsenuerunt:ꝯfirmanť ea:q̄ debilitata fuere atq; ꝓstrata. Cęteꝝ nunc siue paucis post ānis emori in nulla eē ponēdū rōne ei:q tpis numeꝝ:atq; adeo īfinitudinē ęstimarit. Qꝫ si separatā illam aī sublimitatē ad ea cognoscēda traduxeri:q̄ a corꝑe sūt corꝑeisq; remota:tūc penit⁹ cupieris vita excedere. Qui ꝟo ita est aīo ꝯstituto atq; cōposito:vt morte ꝯtemnat:qd eē pōt tam admirabile:qḋ illi⁹ queat mētem ꝑuertere. ¶ Prudentiā quoq; cū plurimā hēat cum intellectuali aī ꝑte cognitionē:ea maxīe iuuabit disciplina:quę nām reꝝ ondit ꝛ edocet. Excelso itē aīo esse atq; magnifico facit ea scia:q̄ ꝑsuadet nihil eē magnū aut eximiū in reb⁹ humanis. Quom ꝟo ita reuocamus mētē a sensib⁹:vt nulli cupiditati ꝑturbationiq; pareamus: sed modicis:atq; adeo itra desideriū nāę ꝯtenti:nostras possessiones velimus esse cōes:alienis sustineam⁹:liberalissimi ꝛ munificētissimi efficimur. ¶ Jam ꝟo maximū illud atq; optimū gen⁹ vtilitatis:qs nō ꝑspiciat: Qḋ ꝛ ad aī nostri substantiā cognoscēdam:ꝛ ad separataꝝ diuinarūq; reꝝ notitiaꝫ capescendā:hęc potissimū rō atq; via esse videať. Qḋ ꝛ Plato dicit:q ex nālium motuū percęptiōe:ad eam substātiam inuestigandā ꝑrexit:q̄ quom se ipsamet moueat:ꝓdita est itelligentia ꝛ diuinitate. Sꝫ ꝛ Aristoteles quoq; hoc ipso opē ex perēnitate motus orbicularis:īmobilē qādā substātiā adinuenit:quę motuꝫ oīum origo eēt ꝛ cā. ¶ Accedit ad grāꝫ:q꞉ huiuscemodi studiū phīę:nr̄aꝫ erga deū obseruantiā pietatēq; multū adauget:ꝛ tanq̄ cōcalefacit. Nā cognitio his ꝑfecte q̄ fecit deus:in admirationē cōmendationēq; sui oīum aīos atq; ora ꝯuertit. Hāc aūt admirationē ꝓpensa charitas:ꝛ fides:ac spes:certissime ꝯsequunť:ꝑꝑ hęc maxīe physiologię dāda est opa vel ipensissima:q꞉ si vtilis est ea scia:certe vtilissimū erit hoc opus:quo toti⁹ physiologię ṗn⁹ ꝯtinenť:sine qbus nālem disciplinā cōplecti nō est:quēadmodū ex initio statim Aristoteles docet. Tūc ingt intelligere vnūquodq; arbitramur:quom causas cognoscimus primas:ꝛ ṗma principia vsq; ad elementa.

Sequid aūt ꝛ de ordine hui⁹ opis est dicendū ex ꝟbis Arist. q̄ nos supͬ recitauimus:māifestū erit ṗmos hos libros hēri in nāli scia:vtpote qbus ṗn⁹ nālia ꝯtineanť. Nā post morales scias quę ad vitę nr̄ę īstitutionē ꝑtinēt:ꝛ post rōnales q̄ nobis tradūt regulas discutiēdę diiudicādęq; ꝟitatis:capescēda erat reꝝ nāliuꝫ disciplina. ¶ Quā aūt Aristotelicū opus hoc sit supuacaneū est inuestigare:quom res ꝯtrouersia nō sit:ꝫ sertis quom in his libris:quoꝝ auctorē fuisse Arist. nemini dubiuꝫ est:ipsemet Ari^{les} opus hʒ ligdo videať agnoscere. Pręterea studiosissimi ei⁹ discipuli:ꝛ oēs demū Peripatetici Aristotelicū op⁹ hʒ esse meminerant:quoꝝ nōnulli quoq; repti sūt:q id in capita texerit:ꝛ breuiaria indidē cōpilarint. ¶ Quom itaq; bifariā diuidanť hi libri:ꝑ ṗoribꝰ qnq; voluminibus de ṗncipijs deq; his q̄ ṗncipijs sūt annexa:ꝛ his q̄ veniūt in qōnē agi. Adrastus putat:in sexto initiū a motu capi:tribusq; reliqs vniuersaꝫ de motu sniam promi:ꝛ nālia ei⁹ rei speculamina plenissime iudicari. Quare ꝛ Aristo. ipse hʒ discernicalo nomēclaturę:solitus est priora qnq; de ṗncipijs vocare:posteriora de motu. In ṗ eoꝝ q̄ de ṗncipijs sūt:agiť de cōcausis mā videlꝫ atq; forā:ꝛ de ea q̄ formę opponiť ꝑuatiōe. In 2° de cā efficiēte tractať:quā esse nām dicit:ꝛ sl'r de ipso fine:ꝛ q꞉ sunt alię quoq; causę:q̄ ꝑ accńs causę efficientes videnť eē:eodē libro 2° de hꝰ genere causaꝝ egit:q̄les sūt casus ꝛ fortuna. Quom aūt statueret nām esse ṗncipium motus:ꝛ earū deinceps reꝝ oīum:quę motus alicuius ꝓprietate indicatur:atq; designanť. In tertio docuit qd eēt motus:ꝛ in vniuersuꝫ ꝛ singillatī singula genera. Quom ꝟo cōtinuus sit naturalis motus:oē aūt ꝯtinuū in īfinitū sit scissile:eodē tertio libro ꝛ de īfinito:ꝛ de ꝯtinuo disputatur. Corpa autem naturalia cū loci egeāt:ꝛ eius in quo sūt:ꝛ eius in quo mouenť. ea ratione:de loco disseriť i q̄r

Ordo.

Morales sciencię reꝝ nāliū disciplinā pcedeť ordē.

Qꝫ opus sit Aristotelicū dinsio.

to. Ad hec quom nõnulli putarent locum esse vacuum intervallum: atq3 inter principia ipsum inane magno plausu consensuq3 collocarent: iure eodẽ libro: eas explicerat questionesq3 de inani atq3 vacuo ferebant. Item quom motum omnem metiatur tempus: necessariũ videbatur de tempore diligẽter esse accurateq3 perquirẽdum: ita quartus liber finit. In quinto motum q3 proprius eẽt ab alijs mutationibus separauit. Iam q3 oppositiones: pugnãtique tum motus ad motum: tũ quietis ad gnerez: q3 motus itez vicissim gestisq3 haberentur: postremo q3 esset motus vnus deinceps ostendit: hactenus hec. Ego vo additis paucis conuertar ad expositionem.

In qb9 diffẽ ferũ Arist. ab aliis phis.

Ex his igitur q ante Platonez fuere philosophatiq3 sũt: Thales & Anaximãder: atq3 hi oẽs: vtpote q post diluuium: & rerum necessariarum instaurationem: studium phie primi in Grecia excitauerint: quom rerum nãliuz causas quererent: inde ac ab vltimis inchoantes sola mãlia & elementaria principia cognouerunt: que postmodũ nobis tanq3 rerum omnium principia passim idiscreteq3 tradiderunt. Xenophanes aũt Colophonius: & discipulus eius Parmenides: mox & Pythagorici ꝯsũmatissimam qdem rerum nãlium: atq3 earum quoq3: que trans nãm sunt: sed plenã enigmatuz ambiguitatumq3 nobis phiam reliquerũt. Anaxagoras quoq3 Clazomenius efficientem cãm adinuenit itellectum ac mentem: q3 in redditione & assignatione causarum rarissime visus est ea: qd in Phedone Socrates momordit. Tametsi nõ erat id magnopere absurdum: nam & Timeus & Plato: qui Timeum introduxit: q3uis efficiẽtes causas & exẽplares: & fines proposuissent: tñ corporaliuz causarum phationẽ: nõ ex illis: sed ex planis figurisq3 demũ ab ipsis elementorum nã deduxerunt. Verũtamen ipse Plato Pythagoricorum Eleatorumq3 placitis: q3 inuoluta subobscuraq3 ferebant: lucẽ quãdam vtiq3 intulit: & ea que vltra naturam sunt elegantissime cecinit. In naturalibus quoq3 rebus atq3 genitis elementaria principia dissepauit a reliquis: huiusmodiq3 principia primus Plato dicitur appellasse elementa: vt Eudemus est auctor. Efficientes item causas & exemplares & finez: ita tradidit vt distincte inter sese esse viderent. Nam materiam simul & formã: Aristoteles ex eisdẽ principijs comperit. Is efficientem cãm diuinam statuit itellectuz. Finem aũt illius bonitatẽ ppter quã vnũquodq3 sensile itelligibilis exemplaris similitudinem gerit. ¶ Ab his igit: qui Platonem antecessere: non solum in eo dissentit Aristoteles: q efficientẽ cãm intellexit: verum etiã q materialem enucleatius vidit & prodidit. Naz quom illi homiomerias: hoc est similares particulas: vel vnaz ex quatuor elementis vel plura vel oia rerum esse principia censuissent: vel insecatilia vsq3 corpora puenissent: Aristoteles & homiomerias & quatuor elemẽta dissoluit: atq3 ipsam corporalez naturam in formã materiamq3 diduxit: quẽadmodũ & ante Aristotelem Plato: & ante Platonem Timeus Pythagoricus fecerant: arbitrati prima principia esse quatuor elemẽta: & ante elementa superficies. Principia vo prima elementaria esse formã atq3 materiaz. ¶ A Platone aũt simul: & ab his q Platonem precessere Aristoteles videt in eo variasse: q cũ nõnulli: videlz hi q ante Platonez fuere: de naturalibus rebus pinde: atq3 de oibus disputauissent. Nõnulli ita egissent de naturalibus rebus quatenus in mũdo habent: & quatenus sunt partes mundi: ita vt in libris de mũdo huiuscemodi principia quesiuisse tradidissecq3 videant: quẽadmodum & Plato: quiq3 ante Platonem fuere cõplures factitasse repiunt. Aristoteles naturalia oia: quo se queq3 ordine habeãt: edocuit. deq3 ipso corpore naturali: quale sit sua apte natura: et si nunq3 fuisset mundus dicato seorsum opere cõmonstrauit. Sed & in elementis aliud a materia priuationez esse ostendit: quom Plato ante aut materiam: aut ex materia priuationẽ diffiniuisset. Ceterum quom cãm efficientẽ alij deseruissent. Anaxagoras vo atq3 Plato: idem est aũt ac si Pythagoricos dicerez: diuinum itellectũ efficientẽ esse cãm voluissent: vn9 Aristoteles adiunctẽ & ppinque rerum cause laborãs: nãm id genus cãm efficientẽ expressit: quã Plato instrumentariam esse putauerat: moueriq3 ab alio: & mouere subinde alia. Verum Aristoteles non sistit in sola natura: sed ad imotam quãdam & mouentem oia cãm est supergressus: vniuersaq3: q moueren: in huius operis calce pẽdere inde: atq3 niti acutissime comprobauit.

Genus phandi Aristo.

Genus quoq3 philosophandi Aristotelis differt a ceteris quatenus ob scuritates & scrupos illorum transtulit in pspicuam quãdam & ppriam expositionem. Et vim preterea phationib9 & syllogismis adiecit. A Platone aũt eo vsq3 videt dissensisse q demonstratiões aptius illustriusq3 inducit: q3 earum principia a sensu & ab euidentibus rõnib9 sumit. Ab oibus preterea simul in eo dissidet Aristoteles: qd partes oẽs philosophie naturalis vsq3 ad singularia euolutas ac resolutas reliquit. ¶ Quom aũt scriptorum cõmentationũq3 suarum species duas haberet: vnam eorum q3 exteriora nominabat: q3les erant historice & rhetorice meditatiões: denũ omnia ea que minus: tum cure ac diligentie: tum intentionis & study requirebant. Alteram eorum que auscultatoria nuncupabat: in quib9 philosophia remotior subtiliorq3 agitabat. Ex quoruz numero habet hoc opus: cui titulus est de physica auditione. In auscultatorijs data opera voluit obscurus esse: ratus hunc in modum obiter posse rudiora ingenia ab huiusmodi studio quasi reici deterreriq3: vtpote quibus futurum sit: perinde ac si neq3 scripta qdem vnq3 fuissent. Quapropter Alexander post Persarum euersionẽ hec ad illuz scripsisse fert.

Cõmentatiõnũ Arist. due species.

¶ Alexander Aristoteli salutem. Non recte fecisti q auscultatorios libros foras inuulgaueris. Nam qua alia re pstare ceteris amplius poterimus. Si ea q3 abs te accepimus oiaz prorsus fiant cõmunia: ego vo malim doctrina anteire q3 copijs. Alexandro vo rescripsit Aristoteles his verbis.

Alexãdri regis epla ad Aristo.

¶ Aristoteles Alexandro regi salutem. Auscultatorios libros quos editos quereris: & nõ proinde vt archana absconditos: scito neq3 editos esse: neq3 non editos. Cognobiles .n. his tñ erunt: q nos vtiq3 audierint. Vale. Plutarchus Cheroneus in vita Alexandri de editione librorum metaphysice hec vltro citroq3 fuisse scripta meminit.

Arist. respõ.

Ab hoc loco incipitum sumit The. paraphrasis principium operis hominis: & studi operis intẽtionẽ: latet: & ait Simpli. hoc loco. & hoc idem voluit The. ostẽdit.

Est autẽ totius opis ppositum nãe causarumq3 rerum sciaz rationẽq3 explicare: que a nã pducuntur. Nam sine ratiõe cognoscere facile est animis hominũ. Possũt .n. oẽs qui sano sunt sensu dicere hoc terram: illud aquã: hoc plantam: illud aial esse. Is vo q cũ certa cognoscit sciam: necesse est principia rei cognite priora cognoscat: quod & alie artes rõnales declarant. Grãmaticos siquidez dicimus: non qui nomina auscultant: sed quibus in promptu est dicere: ex quot constet elementis nomen vnumquodq3. Item musicos vocamus non qui summa aure cantus excipiunt: sed qui in tonos & semitonia sciant dissoluere.

2 Sed qui fieri pōt dubitauerit q̄spiā: vt de p̄ncipijs demonstret q̄cq̄: Nam si demonstratio ex prioribus existit priora inuestigantes: p̄ncipiorū p̄ncipia inuenire velle videbimur. ¶ Sed soluitur. Id qd̄ prius est dupl'r solet referri: ꝛ ad nos ꝛ ad naturam: nobis ea priora videntur esse que notiora sūt nobis: queq̄ facilius possum⁹ deprehendere: queadmodū nomina ꝛ syllabe manifestiora q̄ litere: sunt. Nature aūt priora sunt illa: que ex sub substātia simpliciore quoq̄ habent. Queadmodū litere simpliciores sunt q̄ syllabe. Contrarius vero est vtrinq̄ processus. Nos ex cōpositis ad simplicia vtpote nature priora resoluimus. Natura cōtra ex simplicibus composita fabricatur.

3 Quom igit̄ compositorū rōnem exq̄rimus: ea ex nature priorib⁹ indicare oportebit. Quom vero de principijs agimus ex his q̄ priora sūt nobis: ꝛ est illa q̄dem propria demonstratio: hec vero q̄q̄ nō p̄pria: tn̄ sufficiens ad demōstrāda ea que volum⁹.

Alio mō v̄ Them. Arist. intelligere ꝛ Alex. ꝛ Simpli. hoc in loco: q̄ Auer. ꝛ latini: si recte perpendant. q̄a Them. nō. n. ob id dixisse Arist. volunt ab vlib⁹ ad particularia esse deueniendū: vt manifestaret ordinem processus i physica nālī. s3 tūmō vt doceret q̄ pacto sit ipse ostensurus p̄n⁹ nālia: q̄ r. s p q̄dā cōia tanq̄ per notiora.

4 ¶ Si itaq̄ p̄ncipijs ostēdendis: īcipimus a cōioribus ꝛ plura cōprehendētib⁹: nemo miret. Quia ex illis ad particularia veniemus: cognobiliora siq̄dem nobis cōia sunt aliquāto q̄ p̄pria: sunt. n. tanq̄ compositiora q̄ p̄pria. Nā ꝛ in sensilibus videre licet: accedētia procul aīalis: celerius totū corpus: q̄ caput: aut manū: aut pedē: aut partem aliquā cōprehendi. Eodem modo promptius est dicere id qd̄ p3 eminus aīal esse q̄ hoiem. Ita ꝛ in his quorū rationes querimus: vniuersalia atq̄ cōia: manifestiora sunt nobis q̄ p̄xima ꝛ particularia. Quippe q̄ magis p̄miscua cōfusioraq̄ sint q̄ particularia. Est. n. penes intelligentiā totū q̄dā id qd̄ est vniuersale: partes vero ea q̄ ab illo cōplectunt. Ita ꝛ rhetores solent cōmunia capita prius proponere: mox de vnoquoq̄ genere singillatim disputare atq̄ perpendere. Eodem pacto ꝛ in libris resolutorijs: eis qui est de syllogismo tractatus: prepositus est ei qui querit de demonstratiuo: dialectico: atq̄ sophistico. Quom. n. a cōmunioribus initiū capimus facilius cuiuslis rei qd̄ propriū est atq̄ propinquum assequimur: sed ꝛ prime quoq̄ imaginatiōes visionesq̄ indiscrete inexplanateq̄ habent: ꝛ a cōmunibus simulachris impresse inuecteq̄ sensibus: q: s'm naturam generalitas specialitatem antecedit atq̄ precurrit. Itaq̄ pueri ab vniuersalibus inchoantes nullo discrimine viros oēs arbitrant ꝛ appellitant patres: mulieres matres: vtpote q̄ marem ꝛ feminam p̄inde ac cōia q̄dā vocabula prius intelligant: q̄ ea que parentum

a Longe diuersa ē Them. expō ab expōne Simp. nā Them. nomen diffinitiōi cōparat: q̄ q̄d cōtus q: nomē sit plura significat ꝛ plib⁹ accōmodari: ꝛ diffinitiōni tm̄ rei. Simp. autem: quē Auer. ꝛ latini sī secuti: nomē velut totū q̄ddā cōpo⁹ idistincte significans: q̄ p diffinitionē dearticulant. vl vel

5 sunt p̄pria. Idem dixerim ª de nomine ꝛ diffinitione: appello nomē id qd̄ diffinit. Verbi grā: hoiem. diffinitionē vt aīal terrestre bipes itelligēs. Nam hō vī confuse vl'r significare: pōtq3 si cōmunionē aut consortiū noīs species: pro alijs etiā num plerisq3 rebus capi: veluti p hoīe ficto pictoue. Sed diffinitio vī substantiam subiectā in mēbra partiri. Est igit̄ hic maxie auspicandum.

6 Necesse est p̄ncipiū vnū esse: vel plura: ꝛ si vnū: aut mobile aut imobile: finitū: aut infinitū: si plura: rursus aut mobilia ᵇ: aut imobilia: nūero aliquo terminata: aut īfinita. Sunt. n. nōnulli q̄ infinita p̄n⁹ posuerunt: q̄les Anaxagoras Democritusq3 fuere: verū Democritus substantiā atomorū. i. idiuiduorū corporū arbitratus vnā esse genere sola effigiatione discreuit. Anaxagoras ᶜ vero homiomeras ꝛ ꝛ q̄litatib⁹ distinxit calidirate: frigiditate: nigritia.

7 ¶ Eodē mō diuiduci sunt itez in sectasq3 de entib⁹ apud veteres philosophati sunt. Illi entia putabant esse principia: querentesq3 quot essent entia: inuestigabāt quot essent ponenda principia: proinde q̄ fortasse Parmenidē ꝛ Mellissum: q̄ quom vnū ens esse ꝛ imobile statuissent: non tamē vnū principium ꝛ imobile efficere potuerunt. Nam quom principium ex eorū genere sit: que referunt ad alterū: plura secū trahat ē necesse: atq3 tot demū: atq3 ea: quot ꝛ quorū p̄ncipiū est. Alioq̄n quom dicāt ens imobile se ipsos obiter p̄dunt. Ens illud nequaq̄ p principio accepisse. Quo. n. pacto aliud q̄dpiam gigneret ex eo principio quod moueri non posset:

a exēplū q̄dā toti⁹ cōpositi exponit.

b Them. facit⁹ h i loco eudē n̄ū (vt Simp. refert) plura p̄n⁹ diuidit i mobilia ꝛ imobilia ob ipsa natura distīctōis tract⁹. Ar. tū huius rei nō meminit ob id q̄a (vt idē ferē) manifestū ē: ꝛ ē impossibile ex plib⁹ nō mo⸗tis aliquid fieri.

8 Contra hos aūt disputare minime cōgruit physico. Sz q̄obrē quies: q̄m motu sublato: p̄ncipia tollunt nālia: imo vero ipsa plane nā. Probare āt atq3 addicere p̄ncipia p̄pria nullius est artis: queadmodū neq3 ad geometram ptinet puncta ꝛ lineas demōstrare: neq3 ad arithmeticū vnitates: s3 ex his velut subiectis: atq3 constitutis ea efficere atq3 colligere que p̄sequunt. Quā p̄sertim ex q̄b⁹ ostēdere poterit physicus nāz eē: Num ex p̄n⁹ aliquo nāli: At sumeret pro argumento qd̄ erat in q̄ōne discussioneq3 positum. Num ex alijs q̄buslibet extrinsecus: At nō demōstraret vt physicus: sed siqua est scia prior nāli: illa vtiq3 asciscēda eēt atq3 ide haurire ac petere p̄ncipia oporteret: queadmodum a nāli principia medicine: a Geometria perspectiue petunt. Et si grauaberis: vtī ea scia oportebit: que cōis insertaq3 est oībus artibus: queq3 p probabilia tn̄ demonstratiōes suas ꝛ rōnes iducit. Ceterum siue hoc: siue illo mō: pcesseris: nō disputabis vt physicus: sed aut vt Dialecticus aut vt Phus primus.

c Alex. expōnes Arist. totum h Democrito attribuit: vtpote qui ē ꝛ ꝛ ꝛ p̄ncipio sua distinxerit. posuit eni inter p̄n⁹ plenum ꝛ vacuū: ꝛ ꝛ ꝛ ꝛ ꝛ ꝛ in pōnes figura ꝛ ordine. Sim. vero variq3 ait hoc congruere.

d ἦν γεωμέτρου λαμβάνειν dicit ipse grece. hoc ē. quā subiectionem geometra accipit. q̄ ait interfit dūs inter subiectionē ꝛ plogum: declarat ipse p⁹ posteriorū cap. 5.

9 Quamobrē docere quot: ꝛ q̄ principia sint nature spectat ad physicū: sed q̄ natura sit: nō ē amplius physici fūctio: q̄uisq3 illi directo minime videant tollere nām: nihilomin⁹ ex his: q̄ dicūt: id liquido sequit. Qui. n. minime p̄cedit motum esse: neq3 vtiq3 p̄ncipiū motus dabit. Id autem est ipsa porro natura. Et siqui p̄ncipia q̄q̄ cōcedūt in his. tamen que sequunt: ex principijs male p̄cludunt: stati ad physicum ptinet ea videre in q̄bus fallunt. Si vero p̄pter difficultates aliquas quas dissoluere nesciebant: sustulere principia nature: disputatio instituta cū illis philosophie naturalis fines egredit: atq3 transcendit.

10 ¶ Nam ꝛ falsas rationes si geometricis principijs nō repugnant a geometra soluunt: ꝛ conferendus est pes: congrediendumq3 cominus: si repugnāt abstinendum temperandūq3: atq3 hoc quale sit illorū exēplo mōstrabit: q̄ circulū quadrare sūt conati: Hippocratis Chij ꝛ Antiphontis: nam Hippocratis error: q: principia retinebat: soluendus est. Is. n. eo peccat q̄ solum eam lunulam quadrauit: que circa eius q̄drati latus p̄stituit: quē designauit in circulo: cum Antiphonte vero non disputat geometer. Is nāq3 quom triāgulū equilaterū deformauisset in circulo: ꝛ in quolibet latere ad circūferentiam circuli alterū equipedum. i. Isochelem cōstituisset: atq3 deinceps hoc idētidē subindeq3 factitasset: arbitrabat vltimi trianguli latus: qd̄ rectum erat circūferētie adequasse. Hoc autē erat tollere sectionem in infinitum: qd̄ apud geometras p̄loquium est: ꝛ cōmunis quedam

11 ceu notio. ¶ Ac primū q̄dem hec iuuenibus p̄uenies videt (vt dixi) Parmenidis ꝛ Mellissi rationes missas facere: presertim quom opinio ea ꝛ p̄lixa subabsurdaq3 sit: p̄terea huiusmodi q̄ egre persuaderi cuiq̄ possit. Nam dicere omnia hec q̄ supra ꝛ subter vnum:

id eē qð est:gd est aliud q̄ dicere Dionē illud vnū esse
qð est:vel aliud qdpiam tale ex eoꝝ genere tueri: quę
ꝟbo duntaxat nō ēt rei vllius attestatiōe ōfenduntᷣ:q̄le
est id qð Heraclitus dicebat:eadē esse inter se ōīa. Sȝ ⁊
rōnes quoqȝ qbus vtuntᷣ sane litigiosę captiosęqȝ sunt:
ꝓpositiōes siqdem falsas assumūt:neqȝ recte ex forma
ɔcludunt:q̄q̄ magis stolida atqȝ iportuna sunt ea q̄ a
Melisso dicuntᷣ:qppe q̄ nullam prorsus difficultatē
12 afferre videantᷣ. ℂ Uerūm qm̄ ō natura q̄q̄ nihil lo
quuntᷣ:q.n.de natura loq possunt:q nām tollunt: Natu
rales tn̄ ambiguitates attingunt:de vacuo:de ifinito:de
motu:fortasse haud ab re fuerit:de hꝭ paululū disputa
re:q̄uisqȝ hoc munus nequaq̄ ptinere ad physicū sit
oñsum:tn̄ a pħo minime alienum. Differeremus itaqȝ
ɔ eos hoīes:nō vt impugnata ifirmaremus:⁊ ceu loco mo
ta:atqȝ ipulsa eoꝝ opinione statim sic naturam ⁊ motū
investigemꝰ:hęc.n.vti manifesta nobis subiecta atqȝ ꝓ
posita eē debēt:sed aliter:vt hoc ipm videlȝ tanq̄ ex su
perabūdanti nouerimꝰ ꝑscrutemurqȝ:qd ⁊ q̄tenus illi
sensisse de nā recte ⁊ ꝑperam videantᷣ:ac pmū qdē opi
nionē ipsam sepatim ēstimabimus:deide soluemus rō
nes eas:qbus ea q̄ sentiūt asserere ⁊ ɔfirmare conantᷣ.

Initium igitᷣ eoꝝ oīum q̄ sumꝰ di
cturi cōmodissimū est ꝑ
cunctari qd illis significet id qð ens voca
13 mus:vtrum putent multiplicē eē illius si
gnificatū:an simplicē. Si multiplicē:vt
nos in ꝑdicamentis ostendimus:nomen qdē ipsum en
tis vnū erit:sed substantiā:atqȝ rem multiplicē esse fa
teantur necesse est. Et si erit substātia:⁊ q̄titas ⁊ quali
tas:siue separata illa siue ɔiuncta posuerint:plura erunt
14 ea quę sunt:q̄uis vna vox ō illis oībꝰ pręd̄icetᷣ. ℂ Et
si simplicem significatū eē voluerint:atqȝ ita rē ipsā ⁊
id qð significat vnū eē:quęremus eam rē significet ne
tanq̄ genus:an tanq̄ spēs:an tanq̄ idiuiduū. Sȝ siue
tanq̄ genus siue tanq̄ spēs accipiatᷣ:nō poterūt effuge
re:qn plura colligantᷣ ea q̄ sunt:propterea q̄ ⁊ genus:⁊
species:de pluribus differētibusqȝ pręd̄icantᷣ. Superest
igitᷣ:si ens est vnū accipit:tanq̄ indiuiduū oportere:quē
15 admodū est Bucephalus:Callias:hoc rubēs. ℂ Sed
rursum vrgebimus:vtrū substantiā eē id velint:an ac
cidens. Uidentᷣ sane vterqȝ arbitrari accidēs eē quom
alter finitum dicat:alter ifinitū esse qð est. Infinitū ꝟo
atqȝ finitū:in genere q̄titatis collocantᷣ. Est enī infinita
magnitudo quę ꝑcurri non pōt:finita quę pōt. Si ergo
de subiecto aliquo talia ꝑdicantᷣ:duo intelligent esse ea:
quę sunt/substantiā.s.⁊ q̄titatem. Si ꝟo de nullo sub
iecto dici quātitatem autumant:statim hoc incōmodū
ipossibileqȝ suscipit eē aliqð accñs posse:sine subiecta
16 substātia. ℂ Item qð vnū est numero:quom multifa
riam dicatᷣ quēadmodum ⁊ ens ipsum:capitᷣ eni ⁊ pro
ɔtinuo:quo significatu lineam eē vnam dicimus:⁊ pro
isectili:cuiusmodi sūt punctus ⁊ nota:⁊ ꝓ eo q̄ vnā ean
demqȝ definitionē hȝ:vt vestis ⁊ tunica. Proferāt obse
cro qua significatiōe velint vnum ens esse. Neqȝ.n.vt
ɔtinuum quidā pñt accipere. Nam ɔtinuum est sectile
in multa vel potiꝰ ifinita.ª Et si id qð ad vnionē ⁊ ad
compositionē venit:vnū qdam ⁊ diuisile eē fateantᷣ:nō
ne statim videntur ɔcedere ex hoc plura eē entia opor
17 tere: ℂ Dices pars a toto separari non pōt:q2 ɔtinuū
dr̄:quatenus est vnū actu. Primū respondemus:illos
nunq̄ distinxisse ens actu ab ente potestatis: pręterea
concedamus:⁊ quasi condonemus hoc illis:illud profe
cto non negauerint:quędam esse continua:quę non mo
do similaribus partibus constent:sed etiam dissimila

ª Sic ait ip
se grece. εἰ
γὰρ διαί
τι κινεῖται.
ἐν αὐτὰ λέ
γουσιν,
ὅτι ἐστὶ δι
αιρετὸν
ἐροῦσιν δὲ

ribus:qualia sunt aīalia atqȝ plantę. Nā huiuscemodi
corporꝫ partes:non cumulum tn̄ habent atqȝ cōgestū:
sed dispōnem ⁊ collocationē:quę illas ita digestas atqȝ
inter sese cōmissas deuincit ⁊ illigat. Et si pars lineę ea
dem atqȝ vna sit:cum linea vniuersa:ꝓpter eam rōnē
q̄ non est a toto separata:cur non sit ⁊ manus ⁊ pes idē
vniuerso cum Socrate existimandus: Cur reddi non
possit ratio diuersitatis: Et si vtraqȝ illa sunt eadem cū
eodem toto:necesse eadem esse inter sese fateri. Quare
idem erit manus:pes:oculus:aliūs. ℂ Uerum^b hęc q̄
stio idem ne sint partes atqȝ totū:iactata veteribus di
sputatione seorsum examinat:atqȝ vtrinqȝ difficultas
occurrit. Nā si idem sit totū:⁊ pars:sequuntᷣ ea quę di
ximus supra. Si diuersum eueniet:totū esse aliud a se
ipso. Neqȝ enī hęc pars a toto diuersa est:illa nequaq̄.
Sed si vna est a toto diuersa:videntur oēs a toto ęqua
liter esse diuersę:omnes ꝟo partes nihil aliud sunt q̄
ipsum totum. Eadem sequentur:si partes quoqȝ aliarū
rerum consideraueris puta domus ⁊ equus. Soluuntur
hęc autem alibi. Neqȝ enim est verum ꝓpter id quod
particulariter ⁊ singillatim accępta quęlibet pars va
riat ⁊ differt a toto:ɔtinuo ēt omnes simul numeratas
a toto eē diuersas. Q̄uis eniȝ singulę diuersę sint ab eo
vniuerso qð continet:omnes tamen efficiūtur illud vni
uersum. Sed satis hęc hactenus. Ex his ergo quę dixi
18 mus:ꝑȝ ens non posse vnū ens esse ita vt ɔtinuū. ℂ Di
cent fortasse ens vnū esse vt insectile. Ergo vnitates ⁊
puncta erunt ea q̄ sunt oīa:terra:mare:cęlū. Quo quid
esse potest magis horrendum: Item quo pacto icludēt
qualitatem puncto: Quando neqȝ affectio vlla:neqȝ fi
gura constare indiuisibili potest. Item quātitas qua se
de locabitur:si puncta nō sunt quātitates:sed termini
quātitatis. Pręterea neqȝ finitum neqȝ infinitum pote
rit esse quod est:quoꝫ vtrunqȝ:alterū tamen alter:vo
lunt de ente pręd̄icari. Jam cum terminus sit indiuisi
lis:Si ens terminus fuerit nusq̄ erit:quod terminatur.
Sed manifestum est dato termino:rem quoqȝ termi
natam statim dari oportere. Refertur enim ad alterū
terminus:semperqȝ cum altero est. Fieri ergo nequit:
19 vt ens vnū sit ita vt insectile. ℂ Restat vt dicāt vnū
esse ens eo pacto quo merum ⁊ vinum:vestis ⁊ tunica:
quod si dixerint in errorem eum incidisse videbuntur:
quem inuexit Heraclitus. Eadem siquidem fierent dif
finitione:homo/planta/volatile:deinde bonū atqȝ ma
lum:⁊ postremo cōtraria. Ita ⁊ disperata quoqȝ simul
vera efficerentur. Nam si idem sit album ⁊ nigrū:idē
quoqȝ necesse est:sit album ⁊ non album. Quod enim
nigrum est non album est. Si autem idem est affirma
tio ⁊ negatio:quot non idem esse concesserint:id quod
est:⁊ id quod non est:id quod est vnum:⁊ id quod non
vnum. Ita absurdissime delirabunt:neqȝ solum id qð
est vnum:fatebuntᷣ non vnum:sed nihil omnino posuis
se animaduertent. Et si hoc modo dixerimus Socra
tes est philosophꝰ. Socrates est bipedalis:num in vna
quaqȝ oratione idem significabimus: nonne risu sit po
tius dignum arbitrari eandem rem esse in propositio
ne qualitatem ⁊ quantitatem: Siquis ꝟo me interro
get:quo pacto vnum esse putem:Socratem quem ⁊ si
mum ⁊ bipedalem ⁊ philosophum dico. Neqȝ eniȝ nu
merus multitudone simpliciter esse Socrates potest:
vnitatem tamen ab illo videor sustulisse. Et si dede
rimus Socratem plura ⁊ vnum esse: Cur non conceda
tur hoc idem Parmenidi ⁊ Melisso:ita vt eadem res
20 vna sit simul ⁊ nō vna. ℂ Hęc cauillatio Lycophronē
quiqȝ post illum fuere antiquiores tantū perturbauit

τὸ κατὰ
τοῦτο πο
λαὶ ἐν αὐ. Ꝓ
ꝟbo hęc vi
fidelis interꝓ
tatio:qð si ob
id/q2 ad vnio
nē venit:ꝓpm
vnū esse affir
mant:q2 diui
sile est hac rō
ne multa esse
fateantur.
b Cur qōnē
de toto ⁊ pte
hꝰ iterposue
rit Arist. dis
sensia est iter
grecos:ꝑpo.
Porphi.n.
ob id eiꝰ me
minisse ait:vt
q̄sdam redar
gueret:q pęr
ter tres illos
modos vniꝰ
ab Aris. enūe
ratos:aliū q̄r
tū afferebāt:
q̄ ꝑtes q̄ inui
cē sūt diuisę
cū toto vnū
eē credebant.
Hos igitᷣ re
darguit q2 si
vnaqueqȝ pe
toto eēt eadē
eēnt ēt inuicē
eedē. Alex.
ꝟo vt ex solo
ne eiꝰ dubita
tiōis:q̄ ꝓbare
vt totū idē eē
ptes:declaret
videlȝ ea nō
eē vnū ⁊ idē.
manifestiꝰ ꝑ
partes:eī solū
in ꝑ hꝰ inicē
⁊ a toto sepa
tiꝰ:sȝ ēt i his
q̄ sūt inicē cō
iuncte ⁊ ɔti
nue:pluralis
tas reperi cū
inicē ⁊ a toto
sint diuersę.
Hęc ꝟo qōs
nē non facere
ad pñtē ꝯmo
nem dixisse
Arist. ait/nō
quot ad ꝓpo
situ nō sit:sed
q2 sine ēt hac
qōne alia saȝ
erāt ad ꝓban
dū qð vole
bat. Simp. vō
auctē Eude
mi/ob id nō
eē ad hūc ser
monē dixisse
ait:q2 diale
ctica est ⁊ ꝓba
bilr ad vtrāqȝ
partem habet
instantiam.

vt quom ea sola putarent esse: de quibus hoc verbum est prędicabatur: de sola substantia prędicari verbum illud paterentur: vt Socrates est. Siquod vero accidens de Socrate diceretur: ne plura esse vnũ Socratem fateri cogerentur: nolebant amplius de illo verbuz est posse prędicari. Non eni dicenduz putabant. Socrates est albus: Socrates est bipedalis: sed simpliciter: Socrates alb⁹: Socrates bipedalis. Ita errori errore alio occurrentes propositionẽ: et orationem enuntiatiuaz tollebant. Sane [a] Plato mutabat orationẽ: et loco huius qđ canus est: di-

a Simp. connatur p̃mo niti ondere: Platonẽ necꝗ̃ in hac fuisse s̃nia.

21 cebat incanuit. ¶ Nos aũt censemus: idem esse: vnũ et non vnũ posse. Verum neqꝫ eodem respectu neqꝫ simul. Esset eni ipossibile hoc quom alterum possibile et verissimũ esse comprobetur: eundem videlicet Socratem vnum esse subiecto: plura cogitatione et rõne. Est eni alia ratio musici alia bipedalis: quo fit vt nulla insit in dicto pugnantia. Illi vero temere tumultuauerint. Idẽ de diuisione continui dicendũ est. Iam illi hoc loco deficiũt manusqꝫ dant: coacti concedere idez esse posse vnũ et multa. Cęterum vnũ et multa idem esto: dum nõ simul aut eodẽ respectu considerentur: quippe quę eo modo opposita esse et repugnantia viderentur. Sit ergo vnuz actu. Sit multa potẽtia. Queadmodũ si diceremus. Triticuz esse spicã potestate: nõ actu: neqꝫ hęc pugnãt sibi contra spiciuntur. Si meminerimus earum distinctionũ: q̃ nobis traditę sunt contra fallacias ipotunas: atqꝫ calũnias sophistarum. Hũc i modum ppensa examinataqꝫ opinione veterũ fieri posse non videtur vnum: vt sit ea quę sunt.

Sed et rõnes illorum soluere nemini ẽ difficile. Statim n. Mellissi argumentatio vitiose concludit. ¶ Si factum (inquit)
22 est ens/principiũ hꝫ: nõ est aũt factũ/nõ hꝫ
23 ergo principiũ: quo fieri vt et vnũ sit et infinitũ. Nam quom oportz retorquẽdo assumere id qđ ẽ oppositũ consequenti in cõnexione et subijcere oppositũ antecedenti. Ita n. conficitur secũdę figurę conditionalis syllogismus. Non hoc fecit: sed intulit id qđ non erat antecedẽs: et opposito antecedẽtis assumpto attulit oppositũ cõsequentis: hꝰ aũt argumentorum frequẽs et vulgaris captio est. Si homo est: aial est: non aũt est homo: Neqꝫ igitur aial: si ambulat Socrates mouetur: nõ autẽ ambulat: nõ igitur mouetur. ¶ Pręterea quom appellatiõe principij qđ plura significat abutatur pro vno rei significatu latere ac fallere arbitrantur. Est eni p̃m̃ aliud tpis vt quom dicimus/genitur ę suę principiũ habuisse Platonem hunc vel illum diem. Aliud rei et magnitudinis queadmodũ caput vię et cuiusuis spacij dicimus esse principiũ. Quare quom Mellissus dicat factũ omne hẽre principiuz: quęremus de quo p̃ncipio sit locutus. Quicqd eni simpliciter gignitur p̃ncipium hꝫ tpis vt homo/equus/olea/platanus. Non tñ omnia p̃ncipiũ magnitudinis habent pręsertim qualia sũt ea quę nõ simplr fiunt: sed per alteratiõnẽ et momentaneam mutationẽ progenerantur: fit eniz et gelu et caseus. Non tñ magnitudinis p̃ncipiũ licet accipere: vnde p̃mũ cęperis cõcretio illa atqꝫ coitio. Rursus quom dicit qđ non est factum nõ hꝫ p̃ncipiuz: eodẽ modo quęrendum est de quo p̃ncipio propositionẽ suaz itelligat: nam p̃ncipiuz tpis non hꝫ ea quę facta nõ sũt. Magnitudinis vero nihil prohibet: quin possint hẽre: sicuti sol et luna et reliqua sydera: ergo si in assumptionib⁹ de p̃ncipio magnitudinis loquebatur: consequens quidem recte affertur sed falsę sunt assumptiones. Si aũt de p̃ncipio tpis itelligebat: est quidem verus in quibus id collocat sꝫ concludit et efficit non ea quę vult. Vult eni magnitudinem entis infinitam ostendere: vi autem nõ magnitudi-

24 nem demonstrasse sed tpe. ¶ Deinde dicit: imobile eẽ id qđ est. Non n. locũ esse vllũ posse in quo moueatur id qđ est vnũ et quoquo versus ifinitũ. Sed q̃obrẽ homo acute: vt n. moueri nõ possit totum: q̃ sit infinitum: cur tñ partes moueri nõ poterunt: nisi et mare putaueris esse imobile: ea rõne q̃ vniuersum de locis suis atqꝫ alueo nõ egreditur: q̃uis manifestissime in reciprocationib⁹ transferantur et moueantur partes. Alteratione itẽ aut motũ esse nõ credis: aut si credis q̃ de causa eripis ifinito: qui neqꝫ calefaciendis rebus: neqꝫ refrigerandis opus ẽ loco. Absurda itaqꝫ vi esse huiusmodi rõ: atqꝫ in eo vno maxime fluctuare: iacereqꝫ: qđ concedit p̃ncipij significationem ad vnã rem tñ pertinere: qđ nisi protinus mihi concesserint calumniari aptissime videbuntur. Dicet fortasse ens vnũ esse rõne diffinitioneqꝫ. Sed quęro queadmodũ ens accipiat. Naz si ens pro p̃n⁹ accipit: dicituqꝫ vnũ esse rõne p̃ncipiũ: vtiqꝫ aliqd dicere atqꝫ idẽ sentire videretur: qđ pleriqꝫ naturales phi sentiũt oiam vero rerũ et entiũ vnã dicere eẽ rõnẽ atqꝫ nãm equiuoˀs: contrariorum: qd põt dici sentirique contra veritatẽ atqꝫ sensum illustri⁹. Hacten⁹ contra Mellissuz et quidẽ plura q̃ oportebat.

25 Contra Parmenidẽ deiceps est disputãdũ: cęterum modi quos in refellenda taxandaqꝫ opinione Mellissi pauloante cõmẽti sum⁹: Idẽ in Parmenidẽ quoqꝫ conueniũt. Propria vero sũt ea: quibus iterrogationi illi⁹ occurritur. Est aũt ad hãc fere s̃niam iterrogatio. Id qđ pter ens est nõ est ens. Id qđ nõ ens est nihil est. Nõne ergo vnuz est ens? Fallitur aũt in eo q̃ quom multiplex sit significatus entis queadmodũ ostẽdim⁹ simpliciter dici atqꝫ accipi putat. Est vero hoc pinde atqꝫ si dicat q̃spiã. Id qđ pręter cancruz est nõ esse oino cancrũ: et qđ pter canẽ est nullo mõ esse canem. Atq fieri põt: vt id qđ pręter canẽ est sit etiã canis: et qđ pter cancrũ est sit etiã cancer. Nam id qđ pręter canẽ marinũ est fieri neqt vt canis marinus sit. Cęlestis tñ atqꝫ terrestris esse nihil vetat: quin possit itelligi. Eodẽ modo et siquid pręter ens est: exempli gratia: id qđ pręter substantiaz est non põt esse substãtia: poterit tñ et q̃titas esse et qualitas: pari rõne: siquid pręter qualitatẽ fuerit non erit amplius qualitas: sed vel substantia esse vel q̃titas poterit. Demum nihil prohibet hoc modo plura esse ea quę sunt: atqꝫ ita p̃mum Parmenides prenditur falsus. ¶ Quom vero neqꝫ concludat quidez ea rõ manifestum fiet ex subiectione hac: si videlꝫ eadem figura orationis: alia sumpta conceperis hoc mõ. Ponatur ens significare id solum qđ est album. Id vero qđ pręter albũ est nihil prorsus eẽ: contexaturqꝫ similiter argumentum hoc pacto. Siquid pręter albuz est. Illud non est albũ. Quod vero non est album: nihil est. Quod ex illis assumptionibus conficias: aliud q̃ꝫ id nihil esse: qđ pręter album sit? Nam si ad ea pręcepta: quę in resolutorijs cõmentationib⁹ exposita sunt respicias facile itelliges: sic maxime esse cõnectendaz astringẽdãqꝫ rõnem. Ille vero: ita concludit: id solum eẽ quod album est. Cur igitur ipotuniorẽ magisqꝫ fatuam dixit esse rõnem Mellissi? Nempe q̃ Parmenides q̃q̃ꝫ perperã concludit: artificiose tñ componit propositiones. Non n. est negatio illa quom dixit qđ pręter ens est nõ est ens. Alioquin verbum non ens: qđ ille in secunda propositione rõcinationis suę sumit pro subiecto: constitui qui potuisset? Sꝫ est ex transpositione affirmatio. At Mellissi assumpta fallaci viciosaqꝫ reciprocatione et conuersione nituntur. Verum concedamus illi recte hactenus effici solum id esse qđ albũ sit. Quid prohibet plura saltez eẽ quę sint alba?

Ex hoc loco elicit põt vnũ in oõne posse esse ifinitũ qđ tamẽ negan t multi.

Cygnum

Cygnũ/niuem/lac/cerussaꝫ:Sꝫ quoniã se verterẽt:quan-
do hęc inter se pspicuo diuersa sunt:ꝛ numeꝝ pterea ac
multitudinẽ liquido inuebũt. Nisi potius ptẽdũt:id qđ
albũ est:ptinuũ esse:atqꝫ hac fieri vnũ. At neqꝫ hoc q-
deꝫ pfugio tueri se põt. Nã si ad rõnẽ definitionemqꝫ
aĩaduerias:reperies duas res minimũ in eo ente conti-
neri oportere:subtuꝫ.vꝫ.corpus:ꝛ albedinem. Enimuero
res illę qꝫqꝫ sunt duę fieri tñ negt seorsum:vt altera si-
ne altera sit. Naꝫ color sine subto prorsus nõ põt cõsi-
stere. Definitiones vo ga diuersę sunt illoꝝ nãm indi-
cant eẽ differẽtẽ. Alteꝝ enĩꝫ est corpus:id qđ colorauit
albedo. Alteruꝫ est color:cuius ea vis est:vt dissipet vi-
sum:ꝛ disgreget aciem. Porro hęc nõdũ vidit Parme-
26 nides. ¶ Dicet fortasse quispiã nõ vrgeri hoiem argu-
mẽtis ꝛ rõnib⁹:sꝫ cogi plane circũueniriqꝫ. Nõ enĩ pu-
tasse Parmenidẽ:vnũ illud ens:qđ inuexisset accñs eẽ
aut ex coꝝ numero q̃ ea re sunt:qđ alqs hęrent. Sꝫ de
eo ente loquutũ fuisse:qꝫ eẽt pprie ꝛ maxime:atqꝫ vere
ens:ħ enĩꝫ apud nos significat vere:ꝛ maxie ens:quod
apud Platonẽ dicitᷣ ens:vt ita loquar ipsissimuꝫ:neqꝫ
tã obstupidus erat Parmenides vt ignoraret:fundan-
dis sistẽdisqꝫ accñtibus subto aliquo opus eẽ:qđ si so-
lum accidẽs foret:ens ipm vel subtuꝫ eẽ ens nõ potuis-
set:qm fuisset ab ente diuersuꝫ:imo vo maius incõmo-
duꝫ susciperetᷣ subam simul eẽ:atqꝫ nõ eẽ. Esse qđ enti
supponeretᷣ. Nõ esse qꝫ solum accidẽs cõstitueretᷣ ens
esse. Qm vo non erat hoꝝ oĩno nescius:neqꝫ illud iteꝫ
ignorabat se:si ppter hꝰ absurditatẽ subam ens eẽ con-
cessisset ga sine ea pstare accidens nõ posset:simulatqꝫ
accidẽs solũ esse ens putauisset:necessario plura eẽ en-
tia pcessurum fuisse:psertim quũ illa separatas ꝛ diuer
sas diffõnes obtinere aptissime viderentᷣ:lꝫ ita mutuo
innexa implexuqꝫ teneantᷣ vt seiũgi nõ possint:iniurũ
atqꝫ adeo vitilitigatoris hoĩs eẽt:existimare veterem
alioquin Phm tãta reruꝫ inscitia laborasse. ¶ Uerum
enimuero nihilominus dato ẽt nuꝫ hoc atqꝫ pcesso Par-
menidi. Jd.s.solũ significare ens:qđ sit maxie ꝛ verissi-
me ens ꝛ ipsissimuꝫ:ꝛ postremo suba:ꝛ id quod hęreat
nulli:potius cui hęreãt atqꝫ accidant cętera nihilomin⁹
inquã eueniet:ens eẽ nõ ens. Naꝫ hoc qđ vocamus ve-
re ens. Nuꝫ albũ:nuꝫ nigrũ:nuꝫ quouis alio noĩe aliđ
quidpiã esse voluerit:pfecto inesse aliqđ substãtię cõ-
cesserit:qppe q̃ subta sit albus. ¶ Si albũ ergo dixe-
ris:id qđ est substãtia:cõtra obstabo. Albuꝫ vo ens esse
nõ posse. Nã id qđ vere ens dĩ apud eũ subam signifi-
cabat. At albũ est accidẽs. Oꝫ si album nõ sit vere ens:
neqꝫ ens vtiqꝫ vllo mõ eẽ poterit. Erat enĩꝫ supra cõ-
27 stitutuꝫ ab illo. Solũ id esse ens qđ vere ens esset. Cũ-
obreꝫ albũ erit nõ ens:nõ eo quidem gñe partiꝫ vt sit:
ptiꝫ nõ sit. Sꝫ ex subtione ac posito erit penit⁹ atqꝫ oĩ-
no non ens. Neqꝫ enĩ dici põt ipm vere ens huic albo
hęsisse accidisseqꝫ:quum sit ipm subtũ albedinis. Quę
quũ ita sint:quũqꝫ albũ oĩno eẽ nõ possit:sequẽs est:vt
si inesse illđ in vere ente dixerimus:vtiqꝫ id qđ maxie
nõ est:dicamus esse in eo:qđ maxie est:atqꝫ ħ iã qꝫ sit
dissonũ latet neminẽ. Age si vere ens fuerit albũ:albuꝫ
porro iã oĩno nõ sit:nõne eueniet:vt id qđ maxie est effi-
ciatᷣ nõ ens: Neu sit qspiã qui nõ pfectuꝫ putet:quẽad-
modũ nõ pficeretᷣ:siqs ita cõponeret:album est accñs:
corpus est albũ:corpus igitᷣ accñs. ¶ Sꝫ nulla est simi-
tudo inter posteriorẽ hũc ꝛ priorẽ syllm. Js enĩ qui di-
cit albũ eẽ accidẽs:pcedit pter subam eẽ aliqđ:qđ quũ
per se sit ens:alteri deinceps hęreat:pinde si subiectum
est aliud ens:ꝛ diuersuꝫ ab accñte:qꝫqꝫ est pinceps acci-
dentis:qđ idẽ est ens diuersuꝫ a subto:vitio clodit rõcin

qua inducitᷣ corpus siue subtũ accñs esse. At hic non sic
est:sed albũ:atqꝫ omne hꝰ accñs simplr negãt ens eẽ.
Cõsit igitᷣ album de vere ente pdicari nõ posse vt acci-
dẽs:aliogn qđ negauit ens eẽ fateretᷣ eẽ. Quo pcesso nõ
soluꝫ ens:sed ẽt vere ens erit. Quo dato statim seqᷣ ap-
pellationẽ vere entis late patere ꝛ multa significare:nõ
vt ille volebat vnum:qđ si nõ pdicetᷣ vt accidens:certe
aut vt spẽs:aut vt genus pdicabitᷣ. Ex his omnib⁹ seqᷣ
id quod simpliciter est nõ ens:de eo qđ simpliciter ens
est appellatũ ꝛ pdicatuꝫ iri. Jacet igitᷣ tota cõclusio.

28 ASitur infinitũ illud ens neqꝫ corp⁹
eẽ neqꝫ magnitudis vll⁹ si-
tũ hęc pcedent:ne aut in partis cogentur
multasᷣ diuidere:aut accñtia adiũgẽ:vtꝝ
ne igitᷣ definiẽduꝫ putant id qđ vere ens
vocatᷣ. At quã nã substãtię rõnẽ afferre psit: Nisi forte
etiã ħ tollere voluerint ab eo ente qđ fingũt. Oꝫ si sustu-
lerint non video qd dici scribiue de eo amplius possit:
de quo nihil neqꝫ vt accñs:neqꝫ vt genus:neqꝫ vt spe-
cies:neqꝫ vt dĩa:neqꝫ vt diffõ:neqꝫ demum vt descri-
ptio possit afferri. Siquã vo dederint diffõnẽ:diuidi il-
lam sciant oportere:in vere entia:veluti si ponatᷣ hõ id
esse qđ vere est. Aio necessariũ esse:hoĩs diffõnẽ ex his
q̃ vere sunt eẽ cõposita:idest aĩal ꝛ terrestre ꝛ bipes ex
coꝝ eẽ numero q̃ vere sunt. Naꝫ si vere eẽ illa negaue-
ris accñtia fecisse videberis. Sꝫ fieri negt:vt ea q̃ diffi-
29 nitionẽ rei cõplẽt:accñtia sint diffiniti. ¶ Quã autem
veꝝ ħ sit:facile est vt arbitror persuadere. Accñtia oĩa
aut talia sũt vt adesse possint:ꝛ nõ adesse:idest vt ꝛ ad-
iũgi ꝛ separi ab eo possint cui accidũt q̃lia sũt sedere/le-
gere/disputare:aut ei⁹:quoꝝ diffõnẽ subtum ipm igre-
diatᷣ:q̃lia sunt:similitudo paritas ꝛ iparitas numeri. Est
enĩ nasi cauitas similitudo:ꝛ nũerus q secari põt in inęq̃-
lia ipar. Utriusmodi igitᷣ accñs erit aĩal: Nã si prioris
modi.s.eius vt adesse possit:ꝛ nõ adesse:fiet interdũ:vt
hõ:neqꝫ sit aĩal:neqꝫ bipes:neqꝫ terrestre. Sicut ple-
rũqꝫ fit:vt neqꝫ disputet:neqꝫ sedeat. Sꝫ forte secundi
modi putauerit:at fieri negt. Nõ enĩꝫ inest hõ in diffõ-
ne aĩalis bipedis terrestris:potius e diuerso illa in hoĩs
diffõne claudantᷣ. Est.n.vlẽ pceptũ ea q̃ in alicui⁹ diffi-
nitiõe ponantᷣ:in sua diffõne diffinitũ hẽre nõ posse:alio-
quin id qđ totũ est:ptis ps fieret. Nam hoĩs ps est aĩal:
qppe qđ cũ alqs iũctuꝫ pstituat hoiem. Quare si hõ in-
sert⁹ inexusqꝫ sit diffõni aĩalis:totũ erit in pte:ꝛ ps ptis
fiet. Neqꝫ.n.siqđ pstat ex plurib⁹:vt albefactũ ex albo
ꝛ corpore:põt inesse in alteri⁹ suaꝝ ptium diffõne:puta
in diffõne albedinis:aut in diffõne corpis:sed ẽtrario po-
tius. ¶ Dices hoi:neqꝫ aĩal accidit:neqꝫ bipes:sꝫ cuidã
alteri. Ego vo pmũ id pterea:qđ quũ ita dicis:duo iam
eẽ ea q̃ vere sũt fateris:deide illđ regro potius. Si aĩal
bipes ꝛ terrestre accñtia sint:hoieꝫ quoqꝫ:q ex illis exi-
stit:accñs eẽ maxie oportere:qđ q dicit magna ẽ vecor-
dia:si aũt vt ostdi hęc nõ accidũt hoi:manifestũ est:ho-
minis diffõnẽ in vere entia eẽ diuisaꝫ. Quoties aũt de
hoĩs diffõne:ħ loco habita mẽtio est:oĩa itelligi de eo:
qđ vere ens sit:atqꝫ illuc trãsferri.s.volum⁹. Multa igᷣ
vere entia habebuntᷣ:q̃ꝫuis neqꝫ separari mutuo:neqꝫ
disiũgi possint ab eo:qđ vere ens sit:atqꝫ idipsum vere
ens ex indiuisibilibus inseparabilibusqꝫ tñ etsi cõponi-
tur:tamen ex vere entibus constat.

30 DEdere nõnulli man⁹ victi ratione
Parmenidis ꝛ rõne Zeno-
nis:q quũ putarẽt ens eẽ idissolubile in-
distinctile atqꝫ ptinuũ:conati sũt vel hũc
in modũ pbare:vnũ ens esse:qa si diuidi

pōt nō sit ꝓprie vnuꝫ:q̄ꝛ sectio hꝰ corporis in īfinitum
abit. Quā difficultatē quū soluere q̄dam cēnt aggressi:
nō solū illos loco dimouere nō potuerūt:ſꝫ ēt alia q̄dā
magis cū obscura salebrosaqꝫ tū dubia ꝯtrouersaqꝫ at
tulere. Nā Xenocrates loco sectiōis īfinite indiuisibiles
q̄sdaꝫ lineas cōmētus est:ꝛ ne vnū ꝛ multa eē fateret:
q̄ putabat eē pugnātia in aliā quādā ꝛ q̄dē maiorē pli/
rioreq̄ꝫ repugnātiā vī īcidere. Cōstituit.n. idē esse ma/
gnitudinē ꝛ nō magnitudineꝫ:quo q̄d pōt eē pugnātiꝰ:
Porro idē eē vnuꝫ ꝛ multa nō pugnā:cū cui nota ē ea
distiō:q̄ a nobis explicata ē de actu ꝛ ptāte. At is q̄ ideꝫ
putat eē lineā ꝛ īdiuisibile:nimiꝝ dic̄ lineā eē nō lineā.

31 Plato quoqꝫ nō modo p̄mā assum/
ptionē Parmenidis concede
bat. vꝫ.eā:id nō est qd̄ p̄ter ens est:veruꝫ
etiā assentiebat̄ vnū ens eē. Id ꝟo:qd̄ iā
efficere:ꝛ ꝯcludere rō videbat̄:vnuꝫ.ſ.eē
oia minime cōprobabat:q̄a.vꝫ.ēt non entia quodā mō
eē opinabat̄:nā ipm vere ens cōstituebat ideā. Mām
ꝟo primā:atqꝫ īformē eē quidē:ſꝫ nihil hīe entis existi
mabat. Arbitrabat̄ siq̄dē ꝯstare res ex duobus.ſ.ex eo
ente:qd̄ volebat vnū eē:ꝛ ex eo nō ente:qd̄ p̄mā mate/
riā appellitabat:cęteꝝ ipse quoqꝫ:nescio quonā fato i/
cidit ꝯcopulū:quē vitare maxīe cupiebat. Si eni vnam
tm̄ rē significari ab ente ꝯcedit:addit aūt p̄ter hoc ens
aliud q̄dā eē:vī sit ꝛ vnum ens dicere:ꝛ efficere multa:
qd̄ q̄ fatent̄:nōne fatētur vnū eē ꝛ nō vnū: Neqꝫ.n.ꝓ/
pterea vī posse effugere:qd̄ alteꝝ ꝓprie ens:alteꝝ im/
proprie dicat vocari:quin etiā magis:magisqꝫ tenetur:
atqꝫ in eadē pugnātia fortiꝰ penitusqꝫ ꝟsat̄. Nā simul
dīlaꝫ ꝯstituit inter ea q̄ sunt:velit nolit numeꝝ facit:et
plura eē entia apte demr̄at. ¶ Nos ꝟo dicimus q̄uis
vnū significare videat̄ ens:posse tn̄ defendi eos:qui po
suere:nō ens eē:ne ꝯtria:ꝛ aduersantia dicere videātur.
Neqꝫ.n. de eo nō ente locuti sūt:qd̄ ꝓsus nō eē:qd̄ue
vsquequaqꝫ p̄ter ens eē:nā h̄ tueri:est tueri pugnātia:
q̄a.ſ.quū vnā entis esse nām ꝯstituis sine repugnantia:
aliā iducere atqꝫ īferre nō potes. Illō tn̄ nō ens:aliq̄te/
nus ens dicere nō veremur. Eteniꝫ quum dicimus ens
vnā significare nām:nō ideo volumus vnaꝫ nūero eni
eē nām:pōt eni ea quoqꝫ significari:q̄ gn̄is sit:ꝛ ea quę
spēi. Quid igit̄ ꝓhibet:h̄ ipm ens:qd̄ dico eē vnū:itelli
gi vnū eē genus: Ponat̄ q̄ ens aīal eē. Qui itaqꝫ caneꝫ
eē:nō ens dicit:nō statiꝫ dicit:p̄ter ens canē eē. Sꝫ pōt
etiaꝫ illud itelligi:vt canis qui sit:nō equus sit:tn̄ canis.
Nō est igit̄ altera entis nā īroducēda:ne oia fiāt vnū.
Sed etsi nole entis solū:id qd̄ ꝟo est:ꝛ qd̄ ipsissimū est
venire significariqꝫ placeat. Nō ꝓpterea excludimur:
quin multa numero vel specie entia eē affirmare pos/
simus:quemadmodum dictum est. Contra itaqꝫ Par/
menidem:ꝛ Mellissum satis hęc sunto.

32 Ui ꝟo ens p p̄nꝰ accęperūt:ꝛ vnum
ens:ꝛ vnū dixere p̄nm̄:quos in
re qs appellauerit physicos in duo gene/
ra secant̄. Alij vnū ex elīntis p̄nm̄ statuere.
Mox ex eo reliq̄ deriuarint raritudie ꝺē
situdineqꝫ adhibita:qbꝰ q̄litatibꝰ vlīora illa vident̄ eē
ꝯtria. Superantia ꝛ defectus sub qbꝰ magnū ꝛ puuꝫ Pla/
tonis p̄nꝰ collocant̄. Ueꝝ Platoni magnū ꝛ puū mām
significabāt:vnū ꝟo cām efficiētē ꝛ formā. Iꝫ physici ꝓ
vno mām ꝛ subiectū accipiūt:ꝯtria autē formas eē ꝛ diffe/
rentias arbitrant̄. Cęteꝝ alij vt Anaximāder nullū ex
elīntis p̄nm̄ faciūt. Sꝫ tertiā quādā naturaꝫ:q̄ ꝛ igne sit
crassioꝛ:ꝛ tenuioꝛ:ꝛ gracilioꝛ aere. Porro ideꝫ ille Ana/
ximāder existimauit nō eē opus alteratiōe generādis
rebꝰ:sed ex īfinito illo elīnto ꝯtrietates īsertas atqꝫ inne/
xas excerni. Queadmodū ēt hi q̄ multa p̄nꝰ ꝛ vnā effi/
cientē cām posuere. Anaxagorā dico ꝛ Empedocleꝫ:q̄/
rū alter similares illas ꝓticulas q̄s homiomerias voca
bat:ꝛ mētē p̄terea diuinā intexit. Alter q̄tuoꝛ elīnta ꝛ ᵃ
spherū.ſ. deū putauit eē p̄nꝰ. Plane hi cū Anaximādro
in eo ꝯueniūt:q̄ ad ortū ꝛ gn̄ationem reꝝ:nulla altera/
tiōe vtunt̄:ſꝫ q̄ fieri:atqꝫ nasci subinde nobis videntur
ꝯtēdūt:eꝝ ea miscella oia ꝓinde:atqꝫ ꝓus īhęrētia:ſꝫ la/
tētia exprimi:atqꝫ secerni. Cęteꝝ differūt in eo:q̄ alter
secretionē illā tꝑibus q̄dē terminatā facit:ſꝫ īterpolleꝫ
ac reducē vicibꝰ. Anaxagoras ꝟo sempiternam putat
eē:ꝛ nūq̄ desiturā īntercasurāue. Huic īnē elīnta vident̄
33 eē infinita:illi finita.vꝫ.q̄tuoꝛ. ¶ Sane duę rōnes fue
re qbꝰ Anaxagoras ita opinari motꝰ est:vna q̄ videbat
ex ꝯtrijs gigni ꝯtria. Nā quū fieri posse nō putaret:vt ꝯ/
rium vllū in ꝯtriā nām abiret:q̄ppe q̄ crederet reꝝ p̄nꝰ
eē casura interituraqꝫ:si ꝯtria in ꝯtrias naturas verti pos
sent:arbitratꝰ est:in cōtrarijs ineē ꝯtria. ¶ Altera ratio
erat:ꝛ q̄dē q̄ coegit illū:atqꝫ īpulit maxīe ita sentire:q̄
notat cōe antiquoꝝ fere oium eē scitum:nihil fieri posse
de nihilo:ꝓindeqꝫ obtinuisse:vt singula eē in singulis
indicarent:ꝛ fieri res:aut gn̄ari nihil aliō eē:q̄ detegi
euclariqꝫ:aut excerni. Corrūpi cōtra:nihil aliō esse:q̄
diffundi:ꝛ coalescere. Apud Anaxagorā porro rē fieri:
atqꝫ nasci nihil aliō est:q̄ alterascere:ꝛ mutare. Ueruꝫ
ex ipsiꝰ rei nā īmitu pꝫ illū vim vocabuli nō tenuisse:q̄
gn̄ationē:nō (vt cęteri) coitionē:siue cōcretionē:ſꝫ alte/
34 rationē appellet. ¶ Sꝫ ꝛ syllo vtit̄:ad suā sniam ꝯfir/
mādā:huc īmodū. Omne qd̄ fit:vel ex ente fit:vel non
ex ente. Sꝫ eni ex nō ente non pōt:ex ente q̄ fit oē qd̄
fit:ita seq̄:vt singula īsint in eo vn̄ fit aliq̄d:vt in hac aq̄
crines ossa neruos carnē ineē sit necesse. Perspici autē:
atqꝫ dephēdi nō posse:a nobis hoꝝ singula pręsua exi
guitate. Ex qbꝰ postremo īntulit īmista ꝛ inexa eē singu
lis oia postea:q̄ ex oibus oia fieri videbant̄. Sꝫ q̄nam
est:ea cā:vt oia nō appareant eē silis:si ꝯque ꝓueniant
ex singulis oia: Quī inq̄t ille vniuscuiusqꝫ rei inęq̄lis
est in oibꝰ portio:sed in vnaquaqꝫ re vnū q̄ppiā abun/
dat magis:atqꝫ supfluit:vt in h̄ sit aquę plus:in illo sit
corporis. Quod ergo appet aqua:facit hoc copia:quan/
do nihil est sincere aqua/caro/terra/sanguis.

35 Est igitur ꝯsequēs post eiꝰ opinio/
nis ꝯfutationē q̄ tollere
p̄nꝰ videbat̄ eoꝝ īpugnare sniaꝫ q̄ īfinita
eē illa putauere. Uelleꝫ fieri posset:vt ip/
simet interessent nr̄ę disputatiōi:facile opi/
noꝛ faterent̄ finita reꝝ nāliū eē p̄nꝰ. Eq̄dē primū illud
admiroꝛ quo pacto hi q̄ naturę sciam ꝓfitētur:ignora/
uerint id se temere ꝓfiteri si suā sniam retineri tueriqꝫ
velint. Si enim tūc scire vniuscuiusqꝫ rei nām arbitra/
mur quūꝫ causas illius:ꝛ p̄ncipia cognoscimus:infinita/
rum autē reꝝ quū is apte cōcedat nullam posse habe/
ri notitiā. Nimirū qui īfinita dicit eē p̄nꝰ tollit res:quaꝫ
tractat cognoscendę facultatē:q̄ si quum infinita ea fa
ceret Anaxagoras qualitates aliogn numero definiuis
set:q̄uis sciri non posset:eꝝ quot existeret vnū:q̄qꝫ:sal
tem illō cognoscere licuisset:eꝝ q̄libꝰ cōstare. Nunc ꝟo
quū:neqꝫ ꝑ ꝓprietates:ac spēs:neqꝫ ꝑ numeros suas il
las similares ꝓticulas q̄s finxit:distīxisse discreuisseqꝫ
reperiat̄:quūqꝫ ea se docere pollicitꝰ fuerit:q̄ p̄mus ipse
nesciat:aptissime nos veteratorio isto expꝛomisso vi/
36 det̄ eludere. Hactenus extra negociū ¶ Iā ꝟo illō q̄
pacto nō est absurdū:qd̄ ex illa opinione cōsequitur:quę
putat mista eē in oibꝰ oia. Sequit̄ eni:quum vnaquęqꝫ
similariuꝫ

ᵃ Sphęꝝ interpretat̄ Themo.sed fi deuꝫ:qd̄ vn̄ acceꝑit nescio. nā Empe.nō deū cām efficiētē ſꝫ litē ꝛ amicitiaꝫ posuit. Simp.ꝰ hac re sic aī. ea miscella apō Emp.ex q̄tuoꝛ ē elnt̄ q̄ si ab amici tia ꝯcernātur sphęꝝ efficit unū:si ꝟo a lite cōcernātur mūdum hūc ꝯstituunt: ob id aūt forsitā h̄ nō Perth. est interp̄tatꝰ ꝛ q̄a cū dī: con siderans est Emp.q̄ vnaꝫ efficiētē cām posuerīt: qd̄ ad amicitiā ꝛ litē n̄ vī pos se referri cuꝫ duo sint: sed Simp. exponit h̄ vt vnaꝫ cāꝫ accipi.q̄ꝛ nō sit effi:ciēs ſꝫ seorsū nūc vna nūc alt͛a ꝯsiatur.

ꝯꝛ hoc ꝛ gracilioꝛ aer:ꝛ ob id arbitrat̄ q̄ dā hūc locū: Themistiū nō carere mēdo ēt in gręcis codicibus.

Nō Anaximander: sed Anaximenes legit̄ vnuꝫ fecisse p̄nm̄ qd̄ sit igne crassius

ato magnum, paruum, et ideas, Tria [illegible]
osuit principia. De aūt vera Platonem
nterpretatus est Aristotiles. dicit .n. Tria
esse principia rerum Materia .s. forma et priua.
Nam per magnū posuit Materiā, est nempe [illegible]
quaddam magnū; per paruū aūt posuit priuatē.
Priuatio .n. p̄ se est nihil, ita nō modo paruū
sed paruissimū nihil: Et per ideam quid aliud posuit

similariũ partiũ ⁊ augeri in ĩfinitũ ⁊ minui possit:neqȝ
maximã vllã:neqȝ minimã posse quãtitatem capi. Qȝ
etiã ipsimet Anaxagorę ĩpoſſe vĩ ẽẽ. Fateť eniȝ cõposi
tũ oẽ cõstare ptibus:ptes aũt illas vocõq ⁊ vicissiȝ a se
se ⁊ a toto separi actu queũt. Palam quoqȝ illõ pcedit:
magnitudinẽ toti⁹ pẽdere:atqȝ regi magnitudine ptiũ:
vt si.vȝ.pũę sint ptes:paruũ ẽẽ habeať ⁊ totuȝ:si ȝ ma
gnę magnũ quoqȝ ⁊ illõ habeať. Et si ĩfinit⁹ vtrinqȝ p
cessus in ptib⁹ fuerit:futuȝ ẽẽ inde in cõposito ĩfinitũ.
Quãta eni ẽẽ pñt ossa/caro/neruũ/tñ ⁊ ipm aial. Eodẽ
mõ de ptib⁹ plãtaȝ:⁊ de plãtis ipsis iudicãduȝ ẽ. Acq̃
etiã e diuerso illõ est veꝝ:si sit ĩpoſſe:totũ grãdescere:p
tes quoqȝ ẽẽ ĩpoſſe:plane aialibus oib⁹ atqȝ plãtis exit⁹
magnitudis est:ipso etiã nunc Anaxagora cõsentiente.
Esse igiť ⁊ ptibus necesse est:neqȝ fieri põt:vt q̃tã ha
bet sit caro hoĩs eaq̃ cũ ĩfinitis aliis reb⁹ inest ⁊ delite
scit millio:aut vt in minores seceť portiones:⁊ tñ caro
adhuc remaneat. Sane ħ qui dicit magna vĩ amentia.
¶ Uerũ Anaxagoras fortasse rñderet huc in modum:
minime qdẽ se pcedere magnitudies aialiũ ⁊ plãtaruȝ
ex similariũ ptiũ auctiõe ⁊ diminutiõe pendere:ẽẽ ħo
secutuꝝ:id si aialia atqȝ plãtę ex q̃libȝ similariũ ptium
spẽ:vnã tñ similereȝ pticulã nacta ẽẽnt:vt vnã ossis:⁊
vnã sanguis:⁊ vnã generis sitr reliquoꝝ:sȝ nõ est ita:
imo ħo cõstituere se:atqȝ collocare in vnoquoqȝ aian
tiũ gñe multas similares eiusdẽ gñis ⁊ spẽi pticulas:p
hinc nullũ icõmodũ suscipi:si pcedať carnẽ diuidi pos
se in ĩfinitũ:aial nõ posse. Nã eã carnem q̃ inest in aiali
ex pluriƀ⁹ cõstare carniƀ⁹ tãq̃ pncipiis ⁊ elñtis. ¶ Sȝ
nõ effugit. Tãetsi eni hoc ita fuerit nihilosecius hoȝ
elñtoꝝ opȝ magnitudinẽ desinire. Dabiť porro nume
rus aliqs carũculaꝝ:q̃ cõpositę efficiãt eã carnẽ:q̃ inest
in aiali. Sit aũt q̃ternarius vel qnarius exempli cã. Si
igiť haꝝ carũcularũ vnaquęqȝ diuidi põt in ĩfinitũ:ea
caro q̃ ex q̃tuor illis cõstaret vsqȝ adeo cõcidi atqȝ exi
gua reddi possit:vt ex tãtilla carne nullum aial cõsiste
ret. ¶ P. Quid est qȝ aiũt:hoĩs carnẽ ex pluriƀ⁹ carni
bus ẽẽ cõpositã: Cur illaꝝ q̃libet carũcularum nõ erit
rursus ex pluriƀ⁹ cõposita carnibus: Si minui pñt si
milares pticulę in ĩfinitũ: Illud quoqȝ q̃perridiculuȝ
est: Elephãti carnẽ ex pauciorib⁹ cõstare carũculis:culi
cis carnẽ ex pluriƀ⁹:nihil eni interest:vtruȝ duas ex plu
rib⁹ an ex paucioriƀ⁹ aliqd ẽẽ cõstituũ:quãȝ nullũ ma
gnitudinis exitũ cape possis:neqȝ icremẽtũ ħuius neqȝ
diminutionẽ:oĩno aũt carnẽ minuere in ĩfinitum nihil
aliõ est q̃ȝ carnẽ efficere ampli⁹ ne sit caro. Quis enim
carnis in eo qȝ corpus est infinitã sectionẽ possis agno
scere:in eo tñ qȝ caro est nõ potest. Breui siqdẽ carũcu
lę illę ex sectiõe desinerẽt ẽẽ carũculę:atqȝ ita corrum
perenť. Qȝ quẽadmodũ cõuenire possit ei q rerũ pn⁹ sta
37 tuit ĩcorruptã:nõ video. ¶ Si itaqȝ vera sũt ħ:definí
taqȝ atqȝ certa est carnis minimę magnitudo:fieri non
põt vt in quolȝ admistũ sit qȝlȝ. Sȝ q̃obreȝ: Quia oẽ
finitũ corpus:si finitas:⁊ qdẽ minimas portiũculas de
seces qñqȝ deficiet:est necesse:mõ nõ pportionẽ seq̃re
sed certã aliquã ⁊ pscriptã magnitudinem decidas. Si
igiť ex aq̃ caro vniuersa cõtinuo exceranť:procul dubio
sumpticabiť aliqñ vniuersa q̃ suberat:neqȝ abiri pote
rit in ĩfinitũ. Necesse est itaqȝ alteꝝ ex duobus seq̃ant
vt excretio illa cadat deponatqȝ absumptis atqȝ exhau
stis omni mã:aut ea durãte ĩfinita vis carũculaꝝ q̃ ha
bebať vel anteq̃ȝ cępissent excerni:in magnitudie ac mo
le finita:puta/aq̃ vel alteri⁹ corporis relinquať. Qȝ di
38 cere aut sentire supat oẽȝ stoliditateȝ. ¶ Adhuc si cor
pus oẽ sublatis ptib⁹ reddiť minus:carnis ħo certa est

Caro ĩ eo qȝ
corp⁹ in ĩfini
tum põt:ĩ eo
qȝ caro non
põt in infini
tũ secari.

definitaqȝ vtrinqȝ sec⁹ quãtitas:manifestũ est ex mini
ma carne nullũ corp⁹ posse secerni:eẽt eni aliqd minus
ac modic⁹ minimo:qȝ si ex minima carne nullũ corp⁹
põt excerni:q erũt in oib⁹ oia:sȝ qd cõsectoꝝ leuia: Si i
sunt oib⁹ oia:nõ solũ caro in minima carne collocanda
erit:sȝ ⁊ sanguis ⁊ os ⁊ cerebrum:⁊ reliq̃ pinde affatim
oia:sitr in sanguie ali⁹ iteꝝ sanguis:alia caro:aliõ os:ad
idẽ exempli:⁊ in cęteris oia ĩserẽda ĩculcandaqȝ essent.
¶ P. Quo pacto nõ latissime delirant hi q in minima
carne:carnẽ dicũt ẽẽ ĩfinitã:sitr aquã ⁊ terrã:atqȝ aereȝ
infinituȝ:eaqȝ postremo oia q̃ nos supradiximus p seipsa
posse subsistere:⁊ a se vicissiȝ ẽẽ disiũcta:q̃ quid põt esse
horridi⁹: Nã in eo qȝ sepata sũt:terminũ ⁊ finem acci
piũt:qa simulatqȝ sepanť:distõnẽ ⁊ loci magnitudinis
nãciscunť. Quãobrẽ si vera eẽt Anaxagorę snia:fuissent
pn⁹ nõ solũ multitudie:sȝ ẽt magnitudie ĩfinita:qȝ nihil
aliõ est q̃ȝ facere vt sint ĩfinities ĩfinita. ¶ Qȝ si qs ve
ri Anaxagorã velit:dicatqȝ pn⁹ qdẽ:q tñ alias nãm hic
nõ pñt:imista nõ ẽẽ:sȝ quũ dĩ inẽẽ oib⁹ oia de sensiliƀ⁹
id cõcretisqȝ ẽẽ itelligẽdũ. Trãsferanť rõnes ĩnde ac
sensilia ⁊ cõcretiões.exẽpli grã ad aquã sensilẽ. Aq̃.n.in
eunt carnes ⁊ ossa ĩfinita:q̃ sepata actu cõcretiones sunt
atqȝ ex oib⁹ gñabunť:quia ⁊ sensilia sũt:⁊ pñt excerni.
Quare ⁊ hoꝝ singulis rursuȝ alia quoqȝ inerũt. Nũq̃
eni fieri poterit:vt in sincera ⁊ p⁹ pn⁹ resoluanť. Naȝ ħ
39 esse ĩpoſſe idẽ Anaxagoras clarissime attestať. ¶ Quo
igiť ea efficere diuina mẽs statuet: Nõne poti⁹ videri
stultissima atqȝ inspiẽtissima debeat: Si aggredi velit
ea q̃ sint factu ĩpossia: ¶ At q recte qdẽ illõ:sȝ forte for
tuna dixit Anaxagoras fieri posse:nũq̃ vti destrue illa
massali oia entia secernanť. Accñtia nãqȝ a suba separi
nõ pñt. Quem igiť finẽ laboris iueniet pruidẽtissima.
mens:si ea attentauerit:q̃ psici ⁊ ad exitũ cõferri nõ pos
sint: Qui neqȝ magnitudinẽ pn⁹ definiuit:qppe q̃ diui
di cẽseat in ĩfinitũ:neqȝ q̃litatẽ. Nequeũt.n.a suba sepa
rari colores:habit⁹ ⁊ postremo accñtia reliq̃. Quoꝝ al
teꝝ mẽti suę:neqȝ ille qdẽ tribuit. Alteꝝ nos veritatis
40 grã ĩficiamur. ¶ Qui pręsertim:neqȝ illõ quoqȝ acute
Anaxagoras videbat:ppea carnẽ ex carũculis cõstaret
lapidẽ ex lapillis:auꝝ ex aurellis:qȝ putabat vnãquã
qȝ similariũ pticularũ in similares ptis minimas seca
ri posse:vt siqd inde abiret:atqȝ õcederet coalitũ carũ
dẽ ptiũ:q̃ secessissent:nouas ali⁹ cõtinuo cen ptus existe
ret:cęteꝝ nõ cõficiť. Lutũ.n.⁊ in luta diuidiť:⁊ in aquã:
⁊ in terrã. Ex qƀ⁹ q potissimũ dixeris cõstare lutũ:verũ
ex lutulis:an ex terra poti⁹:atqȝ humore:nõne veri⁹ sit
lutũ.fieri:nihil ẽẽ aliud:q̃ȝ ex humore ⁊ terra cõstare:ex
lutulis cõponi:nihil aliõ ẽẽ:q̃ȝ increscere:atqȝ grande
scere: Neqȝ.n.quẽadmodũ lateres sua strue ⁊ cõposi
tura domũ efficiũt:ita quũ ex aq̃ fit aer:vl e diuerso ex
aere aqua quũ fit:coeuntes aqualę totuȝ cõflant:⁊ cõsti
tuunt elementũ. Qȝ tamẽ sequit apud eos:q egregium
scȝ:⁊ admirabilẽ illum cõcretionis modũ pferunt. Eni
uero ipm aerem scimus in aquã alterascẽdo transferri
atqȝ ita fieri aquã saltẽ sensu pcipimus. ¶ Eodẽ pacto
⁊ Empedocles excretiõe atqȝ cõcretiõe arbitrat⁹ est oia
gñari. Tamẽ leuius errauit:qȝ finita:⁊ certa pn⁹ posuit.
Sed nondum est tractandis his locus.

41 CEterum illuc me refero:qȝ cõtra
ria pn⁹ oẽs cõstituere:⁊
hi qui vnuȝ oia ⁊ imobile:⁊ hi qui plura
ẽẽ dixerũt:⁊ qui ẽt ĩfinita. Etenim Par
menides in ⁹ his libris qƀ⁹ sniam suam
astruxit:calidũ ⁊ frigidũ:pn⁹ esse dixit. Quoꝝ alterum
ignẽ:alteꝝ terrã vocauit. Anaxagoras quoqȝ in simila

a Uerba grę
ca q vĩ liber
mot. interpa
t⁹ ħ in loco.ĩ
sũt ἐν τοῖσ
πρὸσ δό
ξαν q̃ aliuȝ
vñr hĩc sẽsuȝ
⁊ sic interpeari
posse ĩ his:q̃
sm existima
tionem suã.
Parme. eni
sensilia ⁊ nã
lia/entia sm
existimatiõeȝ
appellabat:⁊
hoꝝ pn⁹ calȝ
⁊ frigidũ esse
dixit. intellectu
lia vo entia
sȝ ṽitatẽ ⁊ ea
ẽẽ vnũ vt cuȝ
ex aliis:ut ex
Simpli. licet
colligere.

ribus particulis poſuit cōtrarias: quēadmodū Anaxi-
māder ſecretionē ⁊ ꝯcretionē: ⁊ Democritus plenū ⁊
inane: quę quū ꝑncipia cōſtituiſſet: ⁊ gñatiōes rerū fi-
gura, ſitu, ⁊ ordie, diſtīxiſſet: aptiſſime viſus eſt adhibu-
iſſe cōtraria. Sūt eni oīa illa ꝯtrioꝝ gñe ſitus, figura, or
do. Nā ſitus alius dexter alius ſiniſter, ſupnus īfernus,
anterior poſterior. Figuraꝝ quoqȝ rectilinea alia: orbi-
cularis alia: q̄s ille ꝓ ꝯtrarijs habuit. Nā de Empedo
cle atqȝ Platone deqȝ his phyſicis qui raritudinē den
ſitudinēqȝ ꝯtria ꝑncipia eē voluerūt: abūde ſupradixi-
42 mus. ❡ Ac mihi qdē acrius īuēti mediaſſidi⁹ videnť
oēs haud ſine rōne in hāc ſniam diſceſſiſſe. Nā ſi nām
ꝑncipij ſpectes: repies tria eē in ꝑncipijs neccia. Primū,
vt ex ſe viciſſim nō exiſtāt: alioqn ꝑncipia ⁊ nō ꝑn⁹ eē
ꝓbarenť. Scdm, vt neqȝ ex alijs ꝯſtēt. Nā ſi ꝑma nō
ſunt: quo pacto pnt eē ꝑn⁹. Tertiū, vt ex illis ꝯſtēt cęte-
ra: atqȝ h̄ eſt ꝑncipijs maxie ꝓprium. Hęc aūt oīa ꝑmis
ꝯtrijs opꝫ ineſſe. Prima ꝯtria voco: q̄ ſunt maxie gñalia.
Nā ex alijs ꝯſtare iccirco non debēt ꝑn⁹: qm ipſa ſunt
ꝑma. Neqȝ mutuo ex ſeipſis ea rōne qa cōtraria ſunt.
❡ Neqȝ ꝑturbeť quiſpiā: ſi qñ audiat dici ex albo fie-
ri quidpiā vt ſit nigrū. Nō eni ita dicuntur ex ſeſe fieri
ꝯtria: vt ꝓprie mutuo fieri intelligātur ex ſeſe: ſꝫ ita vt q̄
ſi poſt ſeſe mutuo atqȝ ordie quodā ꝓduci gñariqȝ vi-
deanť. ❡ Sꝫ qͥnā ille modus eſt inge: quo fieri ex ſe
mutuo poſſe ꝯtria negauim⁹: Nimiꝝ is: quo de ęre ſta-
tuā dicimus fieri. Neqȝ.n. vno ꝑmanēte ſupſtiteqȝ con
trario gñari alterū pōt: neceſſe eſt aūt ꝑn⁹ non corrūpi:
ꝙ ſi ſeruata in alteꝝ trāſmutenť ſequeť duo ſil' adeſſe
43 ꝯtria: qꝺ eſt ipoſe. ❡ Sed q̄res quonā pacto ꝯſtēt ex ꝯ-
trijs ceu ex ꝑncipijs reliq̄: pfecto id ea rōne nec̄iꝫ ma-
xime vꝫ: qꝺ ꝑ tranſmutationē gñatio oīs ꝯficiť: quēad-
modū oñdeť. In ꝯtria porro oīs gñatio deſinit. Uerum
qa obſcuriora videnť hęc eē q̄ dicimus: paulo alti⁹ repe
tere ac remetiri ſtatuim⁹: vt hoc ipm facili⁹ ſiat intelligi
capiatur. Exiſtimare itaqȝ opꝫ nihil eē qꝺ aut agere in

Ammoni⁹ vt refert Simpli. eodē pacto intelligi voluit ꝯtria ex ſe ſe mutuo fieri nō poſſe: q̄ ea ex alio fieri negauit eē: qa. ſ. alteꝝ altero ꝑncipali⁹ nō ē vel ꝑo⁹ ⁊ vl'i⁹: ob id.n. air ipſe q ꝯtria ſunt ⁊ equaliter nihil magis hꝫ a ſe alterū altero cur ſit ꝑn⁹.

qōlꝫ ⁊ vtrūqȝ foro mitit aut pati a quolibꝫ poſſit. Nam
neqȝ hō gñando aſino nā idone⁹ eſt: neqȝ adamas non
tamis a ferri ictu. Nō igiť fieri aut naſci oīa de oīb⁹ po-
terūt. Nā albū ex muſico fieri nequit: ſꝫ ex nigro dūta-
xat: aut flauo: aut ex his colorib⁹ aliquo: q ꝙ ſunt in in-
terſinirio ꝯtrioꝝ poſiti ancipiteſ mediqȝ hñtur. Dices
fortaſſe nō eē hoc ꝑpetuo verum. Uideri eni taſciniaꝫ
de muſica fieri candidam: ſed ſoluiť: illud euenit: nō in
eo ꝙ muſica: ſed in eo ꝙ nigra fuiſſet. Naꝫ quū accide-
re poſſit vt idē qui ſit alb⁹: ſit etiā muſicus: facile aber-
ratur: dū non ex albo: ſed ex muſico nigrū fieri crediť:
ꝙ ſi id qꝺ ꝑ ſe eſt diſtīxeris ab eo qꝺ ex accñte ſit: inue-
nies albū ex nigro vel ex fuſco ꝑ ſe: ex perito aut grā-
matico ꝑ accñs factum. Nihil.n. vetat eūdē q niger ſit
aut muſicū: aut fabrū: aut excuſſorē: aut militē: aut ipe-
ratorē eē. Qua re vſurpatio atqȝ abuſio fuerit: ſi quēq̄
dixeris nigꝝ eē factū ab arithmetico volatili bipede: ſūt
eni hę gñationes ex accidēte oēs. Per ſe aūt album ge
nerať ex nigro: ⁊ ſiqs ſubtilitate diligēti exigat id ex nō
albo: nō tn̄ hoc ita accipiendū: vt ex oī eo: qꝺ ſit non al-
bū: fieri nigrū pateť. Eſt eni Hippocētaurus ⁊ Scylla
nō albū: ſed de eo nō albo intelligēdū eſt: qꝺ de fuſco ve-
neto rutulo: ⁊ cęteris finitimis ꝓdiceť. Pariter muſic⁹
de nō muſico fiet: non de colūna: neqȝ de naui: q̄ ⁊ ipſa
ſunt nō muſica: ſꝫ de eo qꝺ amuſon idest īmuſicū no-
uo qdē noīe ⁊ fortaſſe duro: ſꝫ ad rē demōſtrādā ſatis
idoneo appellaueris: aut ſiqd iter muſicū ⁊ īmuſicum
ambigit. ❡ Eodē mō albū nō abibit corrūpetur in
qōlibꝫ: neqȝ ꝑ ſe corrūpeť in muſicū: ſꝫ ex accñte. Naꝫ
vſtilati hoīs coloratiqȝ albedo ꝑ ſe in nigriciē corrupta
eſt: ꝙ ſi ꝯtingat vt idē ille q vſtilatus eſt muſic⁹ fuerit:
dici pōt ex accñte albedinē in muſicū fuiſſe cōuerſam.
Sili mō ſi muſicū corrūpatur nō corrūpenť in nigrū:
45 ſed in īmuſicū. ❡ Neqȝ ſolū hęc videnť eē vera in his
quę ꝑ alteratiōes accñtiaꝫ producunť: q̄lis ſunt q̄ mox
diximus: ſꝫ ēt in his vel latiſſime pꝫ eadē rō quę ꝑ cō-
cretionē ſecretionēqȝ gñanť: q̄lia ſunt ea q̄ vocam⁹ cō-
poſita. Latet tn̄ in his quādoqȝ eadē cā: ꝙ ꝯtrioꝝ fere
pluriū nō hī vſitatū nomē: quēadmodū habeť albi ni-
griqȝ. Ita qbuſdā ꝑuatiōes ſuis noīb⁹ efferunť, qbuſdā
nō ipſę ꝑuatiōes: ſed alioꝝ ſolę negatiōes hñtur: naꝫ
cōia cōpoſitis oīb⁹ noīa facile eēt inuenire: cuiuſmodi
ſunt ꝯueniētia incōueniētia: ex qb⁹ gñatio ꝑficiſceretur
oīs ⁊ in q̄s corruptio itidē reuerteretť. Particularibus
ꝯo ſingulīſqȝ cōpoſitis ꝓpria in cōi vtiqȝ loquēdi con
ſuetudie nō reperiunť. Uerūtamē oē ꝯueniēter factū
ex nō ꝯueniēte ſit ⁊ ad icōueniēs corrūpiť non ad qꝺ-
uis ſed ad id qꝺ ſpeciatim ꝯponebať aduerſabaturqȝ.
Nō.n. hoīs conueniētia ad incōueniētiā eq corrūpitur:
neqȝ ea q̄ canis eſt: in eā quę ſit plātaꝝ: neqȝ rurſum ex
illis ſiūt. Sꝫ hō in hoīs incōueniētiā abit. Equus in eā
quę ad equū ꝑtinet. Plane nihil intereſt loco icōueni-
entis ⁊ ꝯueniētis ordinatū ⁊ inordinatū dicas cōpoſitū
46 ⁊ icōpoſitū: aptum ineptū: deformatū informe. ❡ Ni-
miꝝ eadē rō in oīb⁹ obſeruāda. Sumanť itaqȝ vnde
lubet exēpla. Domus ordinatio ex inordinatiōe ſit non
omni: neqȝ ex ea q̄ nauis eſt: ſꝫ ex ea quę ſpectat ad do-
mū. Eſt eni ea iordinatio in eo ꝙ neqȝ lapiduꝫ: neqȝ la
terū ſtrues cū admoduꝫ ornata ⁊ diſpoſita eſt: quo ꝯue
niebat in domū. E cōtrario quoqȝ domus qñ corrūpiť
in eādē hāc inordinationē redit. Itē aceruus ꝯgeſtuſqȝ
tritici ſit ex oppoſito q̄ aceruo tritici congruebat non
q̄ aceruo lignoꝝ: corrumpitur quoqȝ nō in lignoꝝ: ſed
in tritici diſſolōnē. Acq̄ ⁊ ſtatua ex ſtatuę infiguratur a
47 ſit. ❡ Et ne in ſingulis morer. Manifeſtū eē arbitror
oē qꝺ ſit ex ꝯtrijs fieri: ⁊ oē qꝺ corrumpiť in ꝯtriom aut
finitimā ꝯcedere atqȝ abire ſubam. Naꝫ ⁊ intermedia
ex ꝯtrijs gñanť: qꝺ videre in colorib⁹ licꝫ: vt illō q̄ poſ-
ſit veriſſime affirmari. Quęcūqȝ nā ſunt facta aut ꝯtria
eſſe: aut ex ꝯtrijs ortū hīe. Cōtraria ea ſunt quę eiuſdem
gñis extremos ceu margines obtinēt. Ex ꝯtrijs ꝯſtātqȝ
hoꝝ in medio collocantur. ❡ Ceteꝝ illud cōmonuiſſe
hoc loco expediet: q̄uis ex cōtrarijs gñationes oēs ꝓ-
cedere ⁊ in cōtraria corruptiōes abire diximus: non
tn̄ reſtare ꝑmanereue cōtraria illa corruptis: aut genitis
rebus cōcedimus: alioqn nobiſipſis pugnaremus. Eſt
autē ita intelligēduꝫ vt dixi: fieri hoc ab illo. i. hoc poſt
48 illud. ❡ Hactenus ferme oēs ꝯſentiūt eīnta atqȝ ea q̄
cuiqȝ ꝑn⁹ videbanť hñi cōtraria: nō tn̄ rōne inducti q̄
ipſa veritatis vi. Diſſentiunt aūt inter ſe oēs in ea re ꝙ
alij priora gñalioraqȝ: alij poſteriora ⁊ particulariora
ꝑncipia tradidere: alij conſectati ſunt ea quę rōni ꝑſpi-
cua magis eēnt: alij quę notiora ſenſib⁹ viderētur: alte-
ri calidū, humidū, frigidū, ſiccū: quę poſteriora particu
lariora cognobilioraqȝ ſenſib⁹ ſunt ꝑncipia ꝯſtituerūt:
alteri magnū ⁊ paruū: par ⁊ impar: ꝯcordiā diſcordiā:
quę cū rōne priora eēnt: tum gñaliora notioraqȝ videbā-
49 tur. Uerūtamē hi partim diuerſa ſeq̄banť: partim ea-
dē videbant. Hęc eni oīa inter ſe quādā ſimilitudinem
habēt. Nam quēadmodū cōcordia referť ad litem: ita
impar refertur ad par: calidum ad frigidum: ſiccum ad
humidum: pręterea quędam ex illis ſub cōcretionem:
⁊ ſub exceſſum cadunt: quędam ſub ſecretione defe-
ctuqȝ reponuntur.

Quam

50 QUam itaqz 3ria principia eē necessarium sit:satis manifestū eē iu dico. Est autē sequēs (vt arbitror) qz sit numerus pncipioꝝ ostēdere:indicatū est supra neqz vnū eē posse pncipiū neqz infinita. Unū ea rōne qz contraria & opposita quūz sint. B ipso nequeunt infinita eē. Quū qz separe ac distrahere illa oporteret in duo:tū ēt qz rerū sciētia obiter tolleretur. Accedit qz naturę vnius & gn̄is vna vī esse oppositio cōtrarietasqz. Genus aūt vnū dī ppriegz:qḋ potest in spēs non ēt in genera secari. Ita circa colorē albedo & nigritia:circa sapores dulcor & amarities inueniuntur. Oppōnē vocamus duoꝝ oppositoꝝ 3riorūue habitū quēdāz atqz risum. Circa malem igit̄ gn̄atilemqz substātiam:cui' pn' quęrimus:vna quoqz eē dz oppositio nō infinitę:quando pśertim nihil phibet adorare:& nouationes reꝝ pncipia finita posse sufficere. Nā Empedocles:g posuit eē finita:melius mehercle & cōmodius

51 q̄ Anaxagoras reꝝ quę gn̄ant̄ nām absoluit. ¶ Or si hęc vera sunt:atqz vna esse vnius naturę oppositio dz: sequit̄ necessario:vt aut duo sola pncipia sint.vz. pma illa 3ria:aut ɔiūgēda ɔsociandaqz illis sit ēt num mā q̄dāz atqz subtā. Qḋ tā & si mihi maxie necessarium videatur:velim tū seorsum ipse tecū paulo serius ɔsiderares:sit ne vlla densitudo q̄ ipsa p se possit raritudinē facere:contraue aut vlla caliditas q̄ frigiditatez:aut amicitia vlla q̄ odiū:postremo q̄litates vllę quę 3rias qualitates gignāt:sed nedū facere aut gignere reputemus:num etiā eē ipsa p se possint:atqz seorsuz cōsistere:frigiditas caliditas/ɔcretio/secretio:& silia his. Nōne potius tertium quiddā substernēdum subyciēdūqz est:circa qḋ veluti fundamētū ad vicissitudinē reꝝ cōstituēdā iactū:& illa subsistere & gn̄are deinceps reliq̄ possint. Non eni sese illa (de 3rys pmis loquor) mutuo sustinēt:neqz itez superstite cōcretione secretio nascit̄ aut suscipit̄ in cōcretionē:neqz raritudo dēsitudinē subit:sed alteꝝ alteri cedit:tertio quodā recipiēte baiulāteqz id qḋ nouat̄ & gignit̄. Quapp etiā Phi veteres cōtrarys vnaz plure sue

52 naturas subyciebāt. ¶ Sz vel huic quoqz pbabit̄ qḋ volumus. Principia dixerit aliqs in subto collocari nō debēt:aliogn pncipy pn̄ cogemur afferre. Nā subtum vī pus eē & suba:his q̄ in subto cōtinent̄: 3ria porro in subto sunt oia. Nō igit̄ vident̄ esse posse pncipia:q̄ dicant̄ eē 3ria. Itē nulli rei videmus subta eē 3ria. Principia aūt necesse est oib' subyci. Nō igit̄ 3ria sunt principia. Itē negamus subam vllam aduersari substantię. Nō igit̄ substātię sunt quę vident̄ eē 3ria qz si nō sunt substātię:manifestū est nō eē pn':aliogn fateri cogere

53 mur pncipia sbaꝝ nō eē substātias. ¶ Ueꝝ si pōr oratio demōstrabat oppōnez ineē pncipys:& vī nihilominus secūda hęc & posterior efficere ne pn' videant̄ esse 3ria:cū illis vtiqz sentiēdum est:g duob' 3rys tertiam addidere nām q̄ prior q̄uis eēt:q̄uisqz magis ēt num insigniter pn̄ eē videret̄:nihilominus illoꝝ indigeret vtpote q̄ per seipsa ɔstituere nihil architectarive possz.

54 ¶ Atqz hoc quoqz veterib' placuisse cōperio. Illi eni vnā q̄ppiā nām 3rys subiecerūt:pp quā vnū oia eē arbitrabant̄:aut aquā:aut ignē:aut id qḋ mediū fingebāt inter aquā & ignē. ¶ Propius aūt accedūt veritatem: qui intermediū illud cōminiscunt̄. Nā ignis apertissime ex cōtrarys cōstat:qppe qui feruida & sicca nā sit:quorū frigiditas & humiditas ɔtrarię q̄litates hn̄tur. Opz aūt id qḋ est subtuz cōtrarys in sua nā nullā hre cōtrariaz:alioquin necesse eēt:vt alterutruz:aut nō susciperet: aut corrūperet̄:quoꝝ vtrūqz pugnat descriptiōi pncipy. Quare nō absqz rōne senserūt hig subtuz aliud ab elntis quatuor posuere. Eadē rōne min' errat̄ ab his qui aerē substernūt. Habet eni aer minimā dōiaꝝ sensibiliū portionē. Tertio succedunt loco:qui aquā ɔstituere

55 subiectū. Calesit eni eadē pmanens & frigescit:liquatur cōgelascit:fundit̄ cogit̄. ¶ Plane videtur oēs vnaz illud subiectū 3rys informasse:aly raritudie densitudie: aly magno atqz paruo:hęc aūt sub excessu.s.defectuqz recidunt. Videt̄ aūt puetus eē opinio:tria reꝝ esse pn' oportere:subiectū defectuz excessum. Ac numeꝝ qdez principioꝝ eūdē oēs ascisceūt:non tū eadē oēs mō. Nā veteres duo agere:tertiū pati putauere:in 3rium Plato nō visum:duo pati:agere vnū:quēadmoduz & supra dixi. Quobrē cōuenit tria esse pncipia & elnta. Est autez de his elemētis nobis in pñsentia sermo:q̄ rebus gn̄atis insunt. Plura vo eē q̄ tria:nō amplius ɔuenit.

56 NAm ad patiendū sufficit subz vnū: ad agēdūz satis sunt 3ria:qz si aut alterā addideris oppōnē:aut subm alterum:cogeris vtrūqz duplificare. Nāz si alterū sit subiectū:alterā quoqz oppositionē esse ɔtinuo oportebit. Et si altera sit oppositio:alterū pariter subtuz habebit̄. Aut igit̄ ex vtraqz trinitate eadem gn̄abunt̄:aut diuersa:si eadē: supfluet altera: nō erunt eadē principia reꝝ gn̄atarū:neqz elnta in se vicibus ɔuertent̄ ignis/aer/aqua/tellus. ¶ P. Et cur duę solum & nō plures trinitates erūt atqz subinde infinitę: nullā cōperio rōnē:quę si duas:non eadē quoqz possit plures atqz adeo infinitas afferre. Nā si iccirco dixeris duas esse:qz ea quę aialiū principia sunt:differre oporteat ab his quę sunt plātarum:cur nō ita differre debebūt:quę singillatim cuiusqz gn̄is sunt plātaꝝ. Deinde videmus aialia plātis ali:plantas porro fieri ex elntis: ita vt manifestū sit in vices oia trāsmutari alternante & reciprocāte nā. ¶ Or si duas oppōnes & vnū subiectū attuleris:dixerisqz inter se illas mutuo vicibusqz trāsferri:nihilosecius eadē te incōmoda sequētur:atqz altera illaꝝ vtiqz erit supervacanea:quandoqdē si mutua ɔuersio sit:necessariū est illa ceu coalescere: atqz eadez fieri. Nam si 3rioꝝ oppositoꝝ:in contraria est abitio: sit vna oppositio.a.b.altera.c.d. Si igit̄ ipsuz.a.quemadmodū pōt in ipsum.b.mutari:ita possit in.d. pfecto ipm.b.& ipm.d.plane sint idē futura.&.si ipsum.b.quēadmodum pōt in.a.ita possit in.c.necessario.a.&.c.eadē omnino res fuerit. Est eni in 3ria transitus & vnum vni aduersat̄. ¶ Sz & supra diximus circa vnā nām ɔsiderari oppōnez vnā. Est autē gn̄atilis mālisqz substātia:natura vna. Nā si plura q̄ duo cōtraria inuenirent̄: vtiqz sub primis illis quę ppria sunt sūmę substātię collocare & reponere oporteret. Qḋ & in qualitatis pncipio licet videre. Nam & albū & nigrū ppinqua sunt colori:3ria nō qualitati. Si qua igit̄ qualitatis eius quę de sūmo gn̄e est cōtraria haberent:illuc cętera quoqz referēda erūt. Ergo neqz vnū eē pn̄:neqz duo:vel tria:ma

57 nifestū fecimus. ¶ Utrū autē duo tm̄ an tria sint magna & lōge dubia q̄stio est. Nūc igit̄ nobis de reꝝ gn̄atione tractandū:neqz de ea demū quę ad subez ptinet: verūetiā de ea quę ad alterationē:B est nō mō quēadmodū stirpes atqz hoies fiāt:sed quēadmodū geometrę/grāmatici/musici:atqz B sūmatiz & cōib' sciētis agetur. Ita eni facilius cōmodiusqz vī:quēadmodū & initio faciēdū eē ostēdimus.

58 ¶ Quū dicimus aliḋ ex alio fieri:aut ex simplici:aut ex cōposito fieri dicimus. Ex simplici quū ex imusico music' fit:ex illiterato lrat':vel aliter quū imusic' efficit̄ music':& illiterat' lrat'. Est n.

Therū.

Quid sibi velit gn̄is nomine ac ēt subz/s i loco/nō eodē mō greci exposito:eo exposuē. Alex. eni quē videt The. secutus est: num vnā qḋ i gn̄a nō diuidit. Nam forsitaz substātiale:vel potius cōpo'ex mā & for'. sz qz nō in gn̄e tm̄ sbe:sed in aliys ēt pnt̄ 3riętas for' & priuationis repit̄. & Ax. nō trāsmutabilis solā sbal' pncipia inquirit sz cuiusqz nā.. .. Am .. dixit quē .. modū eo p' .. ē s sba .. fieri' s alis .. ē 3n .. pri uatiōis & for' p' repit̄ i sba 2' i aliys pn ciere p' pn' sūt trāsmutatiōis sbal. 2' alioꝝ. Syrianus mi p gen' sbz pn̄ intellexit. Quis enī nō mrte sint l pnis supme 3rietatis: oēs tm̄ in vnā reducūt q̄ ē excessus & defect'. Ammo. ait p gen' vnā sbz vnā exposuisse. sicut enim nūq (ait ipse) se hz ad par & ipar:ita nā sbe nālis sbę se hz ad formā & priuationē. Sim. vo oib' his relectis p sbaz latā q̄dāz exceptioc intelligit qcqd i trāsmutatiōe esse hz:& in mā substāti' p gen' aūt vnā cōiōnē q̄dāz nō alū qm̄ dicimus duo eē rerus

gn̄a:aliā scilicet aliā intelligibilē.vl p sbāz oē id in q̄ subsist qd regit sicut vl cim' disgregare albo sb. stātia inest.

eadē significātia vtriusqȝ ōonis:tñ vba paulū cō-
mutāt. Nā quū dicim⁹ hō fit music⁹ ēt tūc simplici vo
ce vtimur. Neqȝ solū id qđ trāsmutaƚ.vȝ.hō:sȝ ēt id in
qđ trāsmutaƚ.vȝ.music⁹ simplex est:ꝙ si ꝑ ꝯplexionē
dixero:imusic⁹ hō fit music⁹:iunctū erit id qđ mutaƚ.i.
hō:cū eo in qđ mutaƚ.i.imusicus. Inter h aūt duo q̄ cō-
positam dictionē faciūt:hoiē dico ⁊ imusicū nōnulla
pñia hȝ:⁊ in voce:⁊ in sigñōe:sȝ seorsū ⁊ simplr ꝓferāƚ
in voce:qȝ alterȝ duplr pōt efferri. Nam ⁊ ex imusico
fieri musicū:⁊ imusicū fieri musicū assueuimus dicē:in
altero variare nō est:sȝ plurimum vtimur recto:ita hō
fit musicus:non flexo:ita ex hoīe fit music⁹. Callias fit
lrāt⁹ nō ex Callia:alioqn pauca sunt in qb⁹ recti⁹ dicas:
ex h fit ꝙ̄ h fit:vbi cā.Ex ere fit statua:recti⁹ ꝙ̄ si ęs:ex
laterib⁹ fit dom⁹:recti⁹ ꝙ̄ si lateres dicam⁹. Atqȝ h ē in
59 voce distātia.¶ In nā vo ⁊ significatiōe illō est ⁊ gdē
maximū ꝓspicuūqȝ discrimē. Nā alterȝ in trāsmutatio
nib⁹ remanet:alterȝ perit. Nō eniȝ quū fit de imusico:
music⁹ ⁊ hō est ⁊ remanet:imusic⁹ nō remanet:quādo
neqȝ tunc quoqȝ remanet quū ꝑ se dicim⁹ imusicū fieri
musicū.Sȝ etsi imusicū cū hoīe copulaueris:adęque
imusic⁹ hō nō remanet. Loquor aūt de tota dictione:q̄
60 duab⁹ illis iūctis vocib⁹ ꝯstat.¶ Dis igiƚ hunc in mo-
dū expositis:id qđ restat ac supat māᷓm voco:id qđ nō
superatꝫ abit vanetqȝ ꝑuationē:imusicū dico illitera-
tūue. Utrūqȝ vo imaginari facile est ex eadē eē mā nu
mero:quādo neqȝ talia psit seorsū citra māᷓȝ subamqȝ
ꝯsistere:sed in hoīe cognoscunƚ. Rō autē sola distiguit.
Neqȝ.n.idē est hoiem ⁊ imusicū hoiem eē.Opȝ autē ⁊
priores diias meminisse:h est alterȝ ꝑmanere:nō ꝑma-
nere alterȝ:hoiē superesse:nō superesse imusicū. Atqȝ hoc
nimirū rectissima rōne vi ꝯtigere. Facta siqdē imusi-
cū abitiōe:extimo effugit id qđ venienti opponebaƚ: id
61 manet qđ nō opponebaƚ:h est subaū.¶ Satis quoqȝ
ampla atqȝ sufficiēs ea diia est:quā oñdim⁹ voce ꝯsta-
re.Declarauimus.n.quū de ꝑuatione paulo ante loq̄re-
mur:nōnullas eē res:in qb⁹ ⁊ h:⁊ ex h recte vtrūqȝ di-
ci ꝯsueuisset ex imusico musicū fieri:⁊ imusicū musicū:
idē sermo cōpositis ꝯgruit. At quū de mā vba fiūt diffi
cillis est rō loquēdi:aliqñ vtimur recto:aliqñ non vti-
mur. Nā hoiē fieri lrātū dicimus:nō ex hoīe:ꝯ nauim
ex lignis:nō ligna nauim fieri:alioqn videbaƚ casus il-
le ex h ꝯuenire magis ꝑuatiōi:recc⁹ materię ⁊ ꝑmanē-
ti. Nā inflexio illa de recto vi abiens gddā ⁊ ꝯcedēs si-
gnificare. Recc⁹ ꝯ casus subsistēs ⁊ restitans.Ceterum
ꝙ̄ꝙ̄ ita eē videātur:vtimur tñ iterduȝ ⁊ flexo:quum de
mā loqmur:vt supra dixi:appellat.n.māᷓȝ ablatiuus ex
hoc ꝓpterea:ꝙ itra se tenet ꝯtiūȝ aduenientis formę. Quū
enī nullū habeaƚ nomen:quo ꝑuatio ei⁹ formę:q̄ ad sta-
tuā ꝑtinet:diceƚ:ex ere fieri statuā dicimus:ꝑinde ac si
eri isit illius formę ꝑuatio:h aūt mō loq solemus:quasi
ex ere informato ea ꝑuatione:q̄ spectat ad statuā:statua
efficiaƚ:⁊ ex lignis informatis ea ꝑuatiōe quę spectat ad
classem:ex:ędificeƚ classis.Qz si h ex vi dictiōis illi⁹ nō
est ꝑspicuū:nihilominus subest q̄dā virt⁹ in ea ꝑpōne:
qua id magis significaƚ.Quāobrē:initio tūc quū ea di-
stinctionē adhibui:demōstraui ablatiuū ex h ⁊ de cō-
positis dici:nūc oñdi interiȝ manifestū eē significatū:
vt in eo exēplo qđ aū subieci. Interiȝ solā viȝ ⁊ virtutē
ꝑpōnis elicit:vt quū dr:ex ęre fit statua. Igiƚ quum ex
aq̄ dicimus aerē gigni:vbo ex aq̄ vtimur tāq̄ cōposi-
to.Est enī aq̄ cōpositū gddaȝ ex subto qđ ꝑmanet ⁊ ꝑ-
uatione ea q̄ formę aeris erat opposita:vt appeat eius-
modi quoqȝ in totū remanere nō posse.Qđ quū bis cō-
uenit q̄ supius diximus. Nā cōposita dicebam⁹ nō re-

τὸ ἀυτὸ εἶναι τῇ ἀριθμῷ i. eadē eē ipsi materię nūero.

manere vniuersa.exēpli cā.hō imusicus:totuȝ hoc non
manet:quum musicus fit.Sed de hoc producti sumus
vt plura fortasse diceremus ꝙ̄ erat necesse.

¶ DIGRESSIO.

PLane ꝯ gñationib⁹ ꝯstituendis in mā
opus est priuatione: alioquin
nihil fieri posset:qȝ qcqd fieri diceret:ne-
cessario anticiparet eē. Quare ꝙ̄ꝙ̄ nulli-
bi subsistit priuatio:sed sola rōne necessa-
ria tñ est ceu altera quedaȝ natura:q̄ alteri naturę acci-
dat Sed cōtra est illud:si mā in sua suba priuationem
hȝ inexam cōpręhēsamqȝ:nō ne ex ea mutatiōe corrū-
pereƚ quę eēt ad formā: Quū priuatiōis essentia in eo
sit qđ est priuatū esse. ꝑ ꝯterea.eēntia materię ꝯstituiƚ
potētia:potētia porro cōiuncta est ꝑuationi:alioqn po⁹
nō fuerit:ni priuationē cū illa copulatam itelligamus.
¶ Sȝ soluiƚ:⁊ ne ꝓpterea turbulētur mus:paulo altius
repetēda res est.Oia q̄ rebus aliis isunt:aut ꝑ se isunt:
aut ꝑ cōparationē ad alterȝ. Ligno ꝑ se ꝯtingit eē bipe
dale:duplū esse hȝ per cōparationē ad alterȝ. Mā igiƚ
ad suā essentiā ꝯstituēdā nō indiget potestate:neqȝ po-
testas vlla in ꝑma ac simplici rōne māę icludiƚ:sȝ pri-
mū res q̄daȝ est in se ⁊ existit actu:deide mā itelligitur
aliorȝ eē:⁊ fm posteriorē hāc cōsiderationē rōnē potē-
tię ꝯbit. Nomē itaqȝ materię in eo respectu secuȝ pcul-
dubio affert potestatis eēntiā:⁊ ad q̄scūqȝ res mā deri
uaƚ ad easdē referēda ⁊ cōicanda est rō potestatis. Ita
tñ vt quēadmodū dixi ꝑma materię notio nō sit ei⁹ vt
referaƚ ad alia.Scio tñ eē ꝑdifficile illa mistiōe relatio-
neqȝ seq̄strata māᷓm nudā ⁊ solaȝ intelligi:ceterȝ asseq
poteris si in eā idaginem paulo acrius incubueris stu-
diūqȝ ꝯtuleris.¶ Sȝ repetēdū est denuo.Quū de mā
duo noīa ꝑdicari soleāt subiectū.i.⁊ mā:nomē materię
magis accedere vī ad eam nāᷓm:quā ipsa ꝑ se obtinet.
Subtū ꝯ ꝓpius ad eā ꝯsiderationē fm quā referƚ ad
alia. Utrūqȝ tñ nomē ex his vocib⁹ est: quę referūtur
ad aliud. Nā ⁊ mā eē dī alicuius māᷓ:⁊ subaƚ alicui sub-
iectū.Sȝ cū ꝓ mā alicuius capiƚ tunc cū po⁹ priuatio-
neqȝ id est.Diciƚ.n.mā earȝ rerȝ esse:quę facte aut orte
nōdū sunt.Quū vo accipiƚ:ꝓ subto:tūc cū priuatione
nō est. Nihil.n.ꝓhibet māᷓm alicui formę subiectā eē:
illius aūt qui pōt eē mā:cuius ꝯtinēdi potestatē ami-
sit:Quapp ꝯ eatenus duȝ sine forma vlla est:recte di-
xeris māᷓm statuę. Posteaꝙ̄ vo iā est formatū iam in
Apolline aut in Mercurio factū fusumqȝ nō māᷓȝ am-
plius recte sed subtū appellaueris. Dui⁹ rei signū est il
lud qđ idē h ꝯ subtū ⁊ ꝑmanēs alias aliarȝ rerȝ mate-
ria efficiƚ.Quēadmodū enī Boethus ingenuē q̄litati-
bus iformata nō ampli⁹ mā remanet. Nā fm se infor-
mis est ⁊ spēb⁹ oīb⁹ caret:sed adhibitis q̄litatibus mā
abit in subtū:qppe qđ cū forma ⁊ termino sit:⁊ formę
subiciaƚ ⁊ termino. Māę igiƚ appellatio tāꝙ̄ ꝑtinet ad
futura:subtū ad facta oliȝ atqȝ ꝑducta:sane h res quaȝ
māᷓm vocam⁹ subtū esse q̄ddā pōeaƚ accidit in nā fa-
cultas recipiēdi ⁊ ferēdi ꝯtrariā vt formā pōt ita ⁊ pri-
uationē recipe.¶ Quō igiƚ mā dī inaffecta:idest ca-
rēs affectiōe ⁊ q̄litate oī: Quū mehercule inaffecti vo-
cabulū h loco nō sigt ꝑuationē q̄litatis sȝ ꝓprius nega-
tionē:q̄lia sūt illa illiterat⁹/imusic⁹/ꝓ eo qđ est nō mu-
sic⁹:nō lrātus. Nā si inaffectio illa ꝑuatiōē signēt:quū
ꝑuatio q̄litas q̄dā eē videaƚ:h ipso q̄litatē amplecti ꝑ-
ferriqȝ mā videreƚ. In qb⁹ itaqȝ negatio vera ē:in his
priuatio nō sequiƚ. Nō enī de quo pōt dici:nō instum
de eodē dici pōt iniustū:neqȝ de quo verȝ est dicere:ꝙ
comā aut capillitiū nō hȝ:de eodem verȝ est dicere ꝙ
caluet.

Mā fm̄ res q̄dā est in se ⁊ existit actu deide mā al orū itelligi esse.

D⁹ iā for ma ⁊ rā ⁊ subȝ.

De ea res quā vocam⁹ māᷓȝ subm q̄ddaȝ est cui accidit facultas recipiendi ꝯtria.

caluet. Nulla igiṫ rōne essentia mā̄ pōt in eo ꝯsistere:
qȯ est ꝑuatū eē:ſʒ quēadmodum cera:ex qua fingi leo
pōtnō est ampli⁹ cera:quū fact⁹ est leo. Ita ⁊ ꝑmū illō
subtū:qȯ pōt formas oēs suscipe:quāuis ꝑuatū oib⁹ vi-
deaṫ esse:nō tñ in eo qȯ subtū est ꝑuatuʒ eē dicitur pōt.
Subtū eni eē nullo mō posset si formā cū ꝑuatiōe reci-
peret. Sʒ ꝑuatū eē dī ea rōne ſm quā ei accidit accom-
modatio:atqʒ habilitas q̄dam ad formas oīs suscipien-
das. Dixi accidit:qa prius in se q̄dā absoluta res est q̄
referaṫ aut accōmodeṫ ad alia. Quapp mā̄ ꝑ formam
aliquā terminata:subtū potest dici: materia nō potest.
De hoc autem posterius quoqʒ videbimus. Nunc re-
deundum est:vnde diuertimus.

62 CUm itaqʒ multifariam fieri qd-
piā dicaṫ:h simplici-
ter:illud nō simplr:simplr fiūt subē. Nā
albū fieri simplr negt:ſʒ id dūtaxat qȯ
nūcupaṫ ⁊ mōstraṫ h aliqd. Corp⁹ eniʒ
quū albū fit ⁊ bipedale:nō simplr fieri dr:ſʒ hęc arbor
hęc plāta. Quū igiṫ tot modis fieri res dicanṫ in acci-
tib⁹:manifestū est subtū eē aial:aut plātā:aut oīno cor-
pus aliqȯ:in quo ⁊ q̄litas ⁊ quātitas:⁊ reliqua:⁊ id ge-
nus cętera gnaṫ:substātię aūt ꝓducēdis suspicare pos-
set gⁱpiā:nō eē subto opus:nō eni fieri factā subam. Est
aūt ea prima ⁊ sensilis:q̄ neqʒ est in subto:neqʒ de sub-
iecto vllo ꝑdicaṫ. Uerūtñ opus eē subto aliquo gnatio
nib⁹ substātię faciēdis:apprime ad hūc modū manife-
stū fiet. Si eni cōia q̄dā ⁊ gnalia in reb⁹ q̄ ꝓducuntur:
explorare ⁊ ꝯtēplari volueris:facile inuenies oēʒ subaʒ:
q̄ generaṫ:ex aliquo gnari fieriqʒ subto: quēadmodum
63 aialia ⁊ plātas ex semine. ¶ Oia q̄ fiūt in vniuersum:
aut trāsfiguratiōe fiunt:vt statua. Nihil eni aliȯ in ęre
mutaṫ:q̄ figura positura:qʒ ꝑtiū:aut appōne ferrumi-
natiōe:ue:vt ea quę augenṫ coagmētātur:ue : aut detra-
ctiōe:vt ex lapide Mercurius:aut strue ⁊ cōpositiōe:
vt domus:aut alteratione:alterationis duę hētur spēs:
altera q̄ in q̄litate aliqua affectioneqʒ patiaris ꝟ̄ſcṫ:et
hęc ꝓpe vī alteratio appellāda:altera q̄ ad subam ꝑti-
neat:⁊ hęc ꝓprie trāsmutatio vocaṫ. Quę nihil aliȯ est
q̄ formę rōnisqʒ trāsitio. Atqʒ hęc oia citra oēm exce-
ptionē in suo quęqʒ subto geruntṫ. Necesse est eni esse ⁊
subyci aliqd in quo seruato ⁊ supstite trāsmutatio cōfi-
ciaṫ:quēadmodū necesse est eē id:circa quod appositio
64 detractio cōpositio exerceanṫ. ¶ Quare ex his q̄ dcā
sunt satis ostēsaʒ est:oē qȯ fit ex forma ⁊ subto eē cōpo
situʒ:sicut ēt cōpositūʒ illud fuerat vnde ortū ⁊ factuʒ
est illȯ:porro illud:vñ factū est:hoc duobus cōstabat:⁊
eo qꝫ formę gignēdę opponebaṫ ⁊ ipso subto. Dico aūt
imusicū opponi:hoiem subyci:silr infigurationē infor-
mitatē inordinationē voco ꝯria:subtū appello ęs/aurū/
65 lapidē. ¶ Si igiṫ reꝝ nāliuʒ causę atqʒ ꝑncipia hūda
sunt illa:ex qb⁹ tāq̄ intrinsecus positis vnaquęqʒ res fit:
⁊ quę vniuscuiusqʒ rei eēntiā ꝑficiūt:latissime pʒ:subm
⁊ formā hȯ esse ꝑncipia:ex qb⁹ oia cōponenṫ atqʒ con-
danṫ. Cōponunṫ ꝟo nō quēadmodū ex lapidib⁹aut la-
teribus domus:sed rōne. Est eni alia hois rō:alia musi-
66 ci. ¶ Est aūt subtuʒ si in se cōsideraṫ: vnuʒ qdē nūero:
sed rōne duo. Dico hoc ꝑꝑ ꝑuatiōnē:q̄ materię accidit.
Cęteꝝ scire te velim q̄uis numero vna res sit:rōne tñ
⁊ cogitatiōe differre:vt Socrates simus. Sane homo
⁊ aurū q̄uis ex his in ꝑmam subiri mām possit: ꝓpe ⁊
maxime numeralia sunt:⁊ hoc aliqd:quę mōstrari vel
digito possint. Prima ꝟo mā q̄q̄ nō est numeralis ⁊
hoc aliqd:aliquāto tñ ꝓpius accedit ad numeꝝ q̄ pri-
uatio:imo ꝟo numeralis est cōparatione vtiqʒ priua-
tionis. Quanto igiṫ plus cōposito:qȯ vere hoc aliquid
est:materia cōfert q̄ priuatio:cōfert autem ꝓculdubio
plus:qa ⁊ remanet ⁊ apparet recedēte illa:tāto hʒ ma-
gis hęc vt sit hoc aliqd q̄ illa. Nā priuatio nullo modo
assequi potest:vt hoc aliqd esse videaṫ:quippe quę fa-
cescat ingrediēte forma exolescatqʒ. ¶ Deinde ex ma-
teria nō fiunt per accidēs:ea quę fiunt. Inest eniʒ his q̄
ex ea gignunṫ:ex priuatione oia per accidēs generanṫ.
Nam qm̄ materię:quę ꝑ se ⁊ ꝓprię principiuʒ est:ꝑua-
tio accidit:iccirco fieri res dicunṫ ex priuatione ꝑ acci-
dēs:quo fit:vt si ꝓprie sit loquēdū:duas eē reꝝ ꝑncipes
causas necesse sit:mā̄m atqʒ formā. Cęterum existima-
re possis tertiam eē priuationem:quę iccirco sit causa:
67 vt cōtraria ꝑncipia cōstituantur. ¶ Plane simplici ad-
modū ⁊ pingui Minerua dictū est:hactenus priuatio-
nem ⁊ formā eē cōtraria. Sed quēadmodū intelligan-
tur eē contraria acutius describtiusqʒ indicabim⁹ post.
Sūt eniʒ nō tāq̄ cōtraria:qa in se mutuo agere non vi-
denṫ posse:neqʒ vicissim pati. Quę rō efficit vt necessa-
68 riū sit:mā̄m quādam subiectā eē cōtrarijs. Dictū est ⁊
quot principia:⁊ cur tot in reꝝ nāliuʒ gnatione versen-
tur:fecimus palā contrarijs subyci aliqd oportere:do-
cuimus duo prorsus eē cōtraria:tāetsi numerus hic fe-
re superuacaneus eē videaṫ. Nā alterius contrarij ab-
sentia aut ꝑsentia sufficere videṫ ad trāsmutationes:ita
fieri vt forma vicē priuationis subire ꝑhereqʒ videaṫ.
Nā priuatio neqʒ mā est neqʒ forma ſʒ formę mera ve-
69 lut absentia. ¶ Nā ꝟo subiecta.i.materia ex ꝓportio-
ne atqʒ relatione cognoscitṫ:vt eniʒ ęs ad statuā ⁊ lignū
ad lectū:ita mā ad cōpositaʒ subaʒ ⁊ ad reliqua itē en-
tia respectū ⁊ ancillatuʒ gerit. Nā quū sit subiecta sub-
stātię:manifestū est subyci debere quoqʒ his q̄ substan-
tię accidūt. Utrū autē mā ⁊ forma sint substātię nōdū
70 liquet. Neqʒ illud itē adhuc est declarātū:quo pacto for-
ma principiū sit:⁊ an incorruptibilis aliqua:aliqua ꝟo cor-
ruptibilis habeaṫ. Item si incorruptibilis q̄libet qūo nō
ęterna sit q̄libet:⁊ si nō q̄libet incorruptibilis qūo quęli-
bet nihilominus ꝑncipiū sit. Uerū supersedeamus hoc
loco huiuscemodi quęstionibus:quippe quę ad parteʒ
aliquam instituti nobis operis adiungi non possint:sed
ad curā superioris Phi pertinere maxime videanṫ.

71 POst hec exponemus ⁊ docebimus
medium:quo difficultates
eas:quę animos antiquoꝝ perdiu vehe-
mēter anxerant facile diluanṫ. Plane illi
quū ex ꝑhię rōnibus veritatē ⁊ reꝝ nām
apphendere vel impēdio niterenṫ:a veritate lōgissime
recesserūt. Quobrem aliā ingressi sunt viā ex imperitia
disputādi : putaueruntqʒ nihil gigni posse neqʒ corrūpi:
quū id sequi arbitrarentur:ꝓpterea qꝫ necessarium vide-
bant esse qcqd oriretur aut ex ente oriri aut ex nō ente.
Eniuero ex ente nō posse:quippe qȯ iaʒ sit:neqʒ ex nō
ente:vtpote qȯ fieri nequeat. Sʒ oporteat oino instrui
⁊ subyci aliquid. Quāobrem quū generationē atqʒ or-
tum de medio sustulissent:cōcretionem secretionēqʒ suf
fecerūt qbus res nō nouari gignique:sed erui atqʒ in lu-
72 cem ꝓferri ꝯtingeret. ¶ His ita rōnibus quū vterenṫ
id qȯ consequēs statim erat adyciebant: hoc est multa
nō esse entia oportere:sed vnū. Naʒ si multa sunt(inq-
unt)differētia ⁊ diuersa erūt inter se:⁊ qȯ sequēs est:di-
uersa ⁊ differētia erunt ab entibus. Quę aūt ab entibus
differūt eē nō posse. Hāc igiṫ opinionē ꝓpter eas quas
diximus causas maxime secuti atqʒ amplexi sunt vete-
73 res. ¶ Nos ꝟo hꝰ qōnes duobus modis exoluimus.
Quoꝝ prior est hic. Duplr dicitṫ fieri ex ente aliquid.

Item ens aut nõ ens fieri:atq3 vt gñalibus loquamur:
ens pati agereue solet hęc significatos duos. Neq3 hẽ
mõ in simplici gñatione intelligẽdu3 qualis est hoĩs:s3
ꝛ in cęteris quoq3 vt quu3 qs albus aut musicus fit:vt
74 aũt latius ea res pateat:subyciemus exẽplũ. Dicimus
medicũ agere qdpiam aut pati dupl'r:per se.i.in eo qd
medicus:per accñs in eo qd nõ medicus. Quu3 eñi cu
rat ęgrotos per se id facit vt medicus. Quu3 ṽo ędifi
cat nõ facit id amplius tãq̃ medicus:sed tãq̃ is:cui ac
cidit ędificator vt eẽt ꝛ opifex. Rursum si p̃ ignaviam
aut negligẽtiam dedíscat medicãdi artẽ:patit̃ in eo qd
medicus. Si ṽo efficiat̃ albus nõ patitur hoc in eo qd
medicus:s3 p̃ accñs:puta in eo qd niger. Igit̃ duo signi
ficant̃ quũ ex non entibus fieri aut non ens fieri dicit̃.
Unũ vt id qd est non ens infiat ꝛ essentia3 suscipiat:qd
est impoĩe atq3 hic est significatus oronis illius in qua
75 dĩ. De nõ ente in eo qd nõ ens fieri aliqd. Quẽ signifi
catũ quũ solũ eẽ veteres eẽnt suspicati generationẽ ad
emerũt a reb⁹. Alter qd significãt ea ṽba est:vt intelli
gat̃ nõ ens abire ꝛ ɔcedere ei enti qd est futurũ:quẽad
modũ fit ex imusico musicus. Atq3 hoc est de non ente
p̃ accñs fieri. Id eñi qd ex aliquo tãq̃ nõ subsito ima
nẽteq3 fit:p̃ accñs ex nõ ente fieri dicit̃:quo significatu
nos diximus ex nõ ente fieri ea q̃ fiunt. Qm̃ ex p̃uatiõe
quę in se nõ ens est ɔcedẽte ꝛ abeũte fiũt. Uel alio mõ
etiã fiunt p̃ accñs ex non ente ꝙ ex ea mã gñantur:cui
p̃uatio q̃ nõ ens est accidit:ita fit vt in reb⁹ gñatis pos
sit inesse nõ ens:non tñ id:qd est per se nõ ens:s3 id cui
76 non ens hęsit ꝛ accidit. Hoc aũt est ipsa mã. ¶ Atq̃ ꝛ
illud fieri non potest:vt ex eo qd est fiat simpl'r aliquid
aut id qd est fiat:ea p̃te qua est:p̃ accñs aũt ex eo fieri
qd ia3 est nihil pugnat. Et vt clariora sint ea q̃ dicim⁹:
adhibebit̃ exẽplũ. Ponam⁹ canẽ in equũ mutari aut in
qdvis aliõ aial:qd ꝛ fieri cernit̃ in aliqb⁹. Quẽadmodũ
itaq3 is q̃ dicit aial fieri ex aiali:nõ dicit id:q̃tenus aial
est. Nõ eñi fieri põt vt aial quũ abit in alter aial:trãs
mutet̃ in eo qd aial:neq3 qd fit aial ex aiali:tãq̃ ex ani
mali fit aial. Sed quũ ex aiali fieri aial dicit̃:nihil aliõ
significatur:tãq̃ ꝙ ex eo:cui eẽ aiai ɔtingit:alter quiddã
77 fit:cui eẽ itidẽ aial ɔtingit. Silr si aqua fiat ex aere:ens
ex ente factũ esse videbit̃:nõ ꝙ ea res q̃ iam est fiat de
nuo:aut ea q̃ iam est facta:s3 ꝙ ex aliquo de quo p̃dice
tur ens:alia res gignat̃ de qua ẽt p̃dicet̃ ens. Quemad
modũ g̃ si fiat aial in eo qd aial:nõ ex aiali fit:s3 ex non
aiali:puta ex semie. Ita si ens simpl'r fieret:nõ ex ente
aliquo fieret:s3 penit⁹ ex nõ ente. Qd fieri oĩno non est.
Eodem mõ neq3 id qd simpl'r est nõ ens:fieri põt vlla
rõne. ¶ Quapp̃ ex ente ꝛ nõ ente gñari res queunt si
ne vlla cõtrouersia repugnãtiaue:q̃a nõ eodẽ respectu
ɔsiderationeq3 capiunt̃. Nã si ex ente gñari rem dixe
ris:recte dixeris:q̃a alterũ quidda3 est. Si ɔ̃ dixeris ex
nõ ente:recte ẽt dixeris:q̃a hẽ nõ est in eo quod fit:ꝛ vt
Simplici⁹ loquar. Gñatio est partim ex ente qd nõ fit:ꝛ
p̃tim ex nõ ente:qd fit. Quo euenit vt p̃uatio ꝛ hõ natu
ra ipsi⁹ necẽia sit ad gñationẽ ɔseruãdã:q̃a [a] sc3 nullum
ens in eo qd ens:gñari põt. Cũ mã igit̃ merito dz adeẽ
78 priuatio. Atq3 hic vn⁹ est dissoluẽdi modus. Alter ẽ is
qui ducit̃ ex ea diuisiõe q̃ nobis p̃dita est de actu ꝛ po
testate. Ex mã siqdẽ quũ fiãt res:fiũt proculdubio ex en
te po^e:nõ ex ente actu. Atq3 hui⁹ quoq3 solonis viã no
bis nã priuatiõis aperit: [b] q̃ppe q̃ efficiat:vt mã sit po
testate nõ actu. Non est itaq3 prorsus inutilis gñandis
reb⁹ p̃uatio. Quãuis eã p̃ accñs rerũ q̃ gñant̃ appellata
sit. Non tamen pari loco cu3 his causis habẽda: collo
cãdaq3 est quę per accidẽs esse indicãtur: quales sunt

Duob⁹ mõis (dicit Alex.) exponi ꝙ ex nõ ente p̃ accidẽs aliqd fie ri. altero quia ex p̃uatiõe fit: q̃ p̃ se nõ ens est: nõ tñ aliq̃ꝑ imanẽte qd est p̃ accñs fie ri. altero q̃ ex mã fit cui ac cidit vt ñ ens sit. ꝛ hãc mu plicẽ expõnẽ recitat hẽ in lo co Them.

[a] Sic ait ipse grece hẽ in lo co οὔτε τοῦ ὄντος ᾗ ὂν γινο μένου διό τι συν υ πάρχει τῇ ὕλῃ οὔτε τοῦ μὴ ὄν τος ᾗ μὴ ὂν διότι οὐκ

albam ꝛ nigram:quũ ei accidũt homini qui music⁹ effi
cit̃. Nã hę causę ad gñationẽ nihil ɔferũt. Plurimum
priuatio ɔfert ad vniuersa3. Est eñi causa p̃ncipiũq3 p̃
accidens quãdoq̃dem non põt contingere:vt q̃cq̃ fiat
ex eo subiecto cui nõ sit oppositum aliquid.

79 Ure igitur accusant̃ coarguunturq3:qui nãm vsq3
adeo necessariã aut superposuerũt:aut ta
citi p̃terierũt:hor alii nihil oĩno de priua
tiõe dixerũt. Alii dixerũt qdẽ:sed iperfe
cte. Nã hi qui reru3 mãm subiectũ qdda3 actu eẽ arbi
trabant̃ ꝛ corpus:vt ignẽ/aquã/aerem/aut hõ aliquod
priuationem penitus ignorabant. Plato ṽo quũ dice
ret mãm inter nõ entia eẽ annumerãdam:intuisse vide
tur:quodã mõ esse priuationẽ in rebus:cęteru3 nõ ple
ne nãm illius exposuit. Nec ex his q̃ dixit sequitur ex nõ
ente in eo qd non ens.generari res posse. In eo nãq3 ꝙ
Parmenidẽ laudat sentiẽtes vnũ ens esse:ꝛ id qd p̃ter
ens est:eẽ nõ ens:vĩ cõcedere ex simpl'r non ente fieri
oĩa oportere. Nã si vnũ sit ens:ꝛ id qd p̃ter ens est non
parte sit p̃te nõ sit.i.per accñs:sed sit simpl'r atq3 abso
te nõ ens:vt Parmenides existimabat nõ põt effici:vt
materię natura remaneat:aut vt p̃tim sit p̃tim nõ sit.s.
potestate sit:actu nõ sit. Si autem ex vno illo ente fieri
quidpiã nequ:quũ sit imutabile:si item necesse est:vt id
qd fit fiat ex altero:q̃cq̃d ṽo p̃ter ens est oĩno non ens
sit:sequit̃ maxime vt is:q̃ accedit Parmenidi:q̃uis ne
gat apte qd sequit̃:quũ primũ tñ gñationẽ esse cõcedit
statim videat̃ illa3 ex nõ ente deriuare atq3 deducere.
¶ S3 neq3 illud qdẽ recte:ꝙ materię definitionẽ non
seiũgit a definitione priuationis:sed qm̃ numero idem
eẽ ambo illa videbant̃:arbitrat⁹ est rõne quoq3 idem
esse p̃inde ęque pollere definitione ꝛ potestate naturę.
Nos ṽo mãm ꝛ priuationem discrimine aptissimo di
stare cognoscimus:illa per accñs nõ est ea rõne quod
cõplectit̃ priuationẽ:q̃ per se atq3 oĩno nõ sit:illa vsq3
adeo p̃pe est:vt sit ens:vt ꝛ propinqua composito sit ꝛ
pars ipsius [c] ex p̃ncipibus altera:illa postremo:in quã
rex oium abitio fiat ac resolo:cõtra de priuatiõe dicẽ
dum. Ita cõcludit̃ ex simpl'r nõ ente nullas cõstare ge
nerationes:sed ex eo solu3:qd per accidẽs non fit:vel si
80 fit potestate tñ fit. ¶ Qui ṽo paruũ ꝛ magnũ princi
pia faciũt:siue vnũ significẽt illa:siue duo:q̃a tñ vtraq3
nihilominus de mã p̃dicari volũt:non tris res s3 tria
vocabula credũt eẽ p̃ncipia. Nam magnũ ꝛ paruũ:nõ
hoc mãm:priuationẽ illud ostendit:sed vtrũq3 mãm
ita p̃uationẽ oẽs despectã idiscretãq3 habuere. ¶ No
bis plane (vt dixim⁹) differre illa plurimũ videnẽ:mã
eñi eã p̃manẽs est atq3 vna cũ forma cui⁹ est ɔiuge tãq̃
mr̃ gignẽdis reb⁹ p̃sto est. Altera ṽo ɔ̃trietatis priuatio
nem dico. Si qualitatẽ illi⁹ atq3 officiũ aio cõplectare:
intelligat̃ necesse est oĩno nõ eẽ:corrũpit eñi eẽntia3 re
rũ:ꝛ forma3:quę reb⁹ oĩbus bona sunt. ¶ Quãq̃ illud
admirari non desino si sit priuatio corrumpi rerum es
sentiam:si non sit:oriri atq3 nasci omnia oportere. Ni
hil enim fieri posse nisi corruptio alicuius dissolutioq3
pręcederet. Alioquin fuissent omnia immortalia ꝛ sem
piterna. Malum itaq3 ex hoc proficiscitur:ꝛ p̃pter hãc
contingit interitus. Nam quu3 materia sit recęptrix ca
paxq3 priuationis:atq3 id habeat solum:vt potẽtia cõ
stet:ifirmior ꝛ imbecillior est q̃ vt possit formas:quas
81 vicibus suscipit perpetuo retinere. ¶ Sed cur suscipit
vicibus formas:quia appetens est diuinitatis:ꝛ discu
piens boni. Uoco aũtẽ diuinum ꝛ bonu3 primã formã
ꝛ primam causam:quo referũtur collimantq3 omnia:ꝛ
cui quęq3

ἐν ὑπάρ χει τῇ ὕλῃ cui⁹ hęc vĩ i terp̃tatio. nã neq3 ens i eo qd ens gñat: ob id q̃a nũc cohęret neq3 nõ ens in eo qd nõ ens ob id q̃a non est vnũ ꝛ idẽ cũ materia.

[b] Priuatio efficit vt mã sit potestate.

[c] τῶν δὲ ἀπ' οὐσί αν ἐκ αἰνον ait ipse grece hoc est: altera ṽo cui⁹ est absentia.

cui queq; res tendit fieri quã simillima quantũ potest:
potest autem quãtum natura conceditur. Ea ṽo appe-
titio quonammodo est in materia. Profecto verissimũ
puto quod dicitur: prouidentiam fuisseq; ꝗ turpi desi
derium honestatis: ꝗ egenti opulentię quãtum sit satis
iniecerit. Huic igitur formę primę: quę ab omni abiun-
cta materia est: quę libera vndiq; ꝗ impromiscua in to
tumq; abstracta ꝗ separata: atq; his preterea formis quę
profectę sunt ab illa ꝗ in materia constitutę: contraria
est ꝗ aduersa priuatio. Materia autem refertur ꝗ qua-
si idẽtidem respectat ad formam: cuius est appetentissi
maxiq; adicta semper atq; preseruiẽs est. Non est igi-
tur in materię natura priuatio: quia formam simul ap-
peteret: labem ꝗ corruptionem suam appeteret. Unius
enim corruptio est alterius contrarij constitutio repre-
sentatioq;. Jam si non sit diuersa ratio priuationis a ra
tione materię: sed vna atq; eadem penitus: q posset de
fendi: ne priuatio: quemadmodum ꝗ materia formarũ
conceptaculum haberetur: Proindeq; tanq̃ materia
formis omnibus participaret: atq; ita cum formis illis
adesset consociareturq;: quarum nihilominus priuatio
fuisset quod est quidem dictu saltem portentosissimũ.
Nam materia qui consisteret: si per alterum priuata
spoliataq; diceretur. Altero particeps ꝗ consors essen-
tię fieret: Age ṽo natura materię si iunctam atq; inne-
xam priuationem habebit: nonne omnibus simul for-
mis priuata necessario videbitur: Atq; ita corrumpi
demum omnia atq; destrui oportebit: tametsi aliquaz
ex formis habere: aliquam non habere dicatur. Si igi
tur neq; forma est appetens sui: quũ nemini se ipso sit
opus: neq; contrarij: quia corrumpunt se mutuo peri-
muntq; contraria: restat vt materia sit quę appetat for
mam: quemadmodum fęmina marẽ: ꝗ turpe honestũ
ꝗ pulchrum. Dixi materiam esse appetentem formę:
quemadmoduz turpe honesti ꝗ pulchri: sed turpe qua
turpe non est appetens pulchri. Cęterum non est per se
in materia turpitudo deformitasq; sed per accidens q̃-
tenus priuationis est consors.

82 Materia vno modo fit ꝗ corrumpit̃ ꝗ
altero neq; fit neq; corrum-
pitur. Per accidens corrumpitur: quãdo
id quod materię accidit corrumpit̃ per se:
hoc autez est priuatio: corrumpitur ergo:
quũ id quod intra se tenet corrumpit̃: quemadmodum
corrumpi amphoram dicimus: quum vinum quod est
in amphora mucescit aut putret. Sed per se ꝗ ex propia
natura corrumpi non potest. Nunq̃ eniz potentia illa
intercidit: quę in materia est: neq; igitur genita est vnq̃:
neq; interitura vnq̃. Nam si generari posset materia
necessarium esset subiectum vtiq; aliquod: ex quo ma-
nente antecedẽteq;: vt cęterę q; res producerentur. Hoc
autez nihil aliud est q̃ ipsa porro materia. Ita eueniet:
vt fuisse videatur anteq̃ fiat: similiter si corrumpi pos-
set: in materiam demum resolueret̃: ita corrupta esse vi
debitur anteq̃ corrumpat̃. De materia satis dictum: ꝙ
ingenita: ꝙ icorrupta: ꝙ diuersa res a priuatione: ꝙ pri
mum subiectum ex quo primo constante imanenteq;
omnia procreantur non per accidens: dixi non per acci
dens: vt exciperet̃ priuatio: ex qua fieri per accidens:
83 generari res possunt. ¶ At de forma vtrũ vna an mul
tiplex sit: ꝗ quę sit: non interest physici querere: sed mu-
nus est primi philosophi. De naturalibus autem ꝗ cor-
ruptilibus formis: quę proprie principia nõ sunt: sed so
lum causę ꝗ tanq̃ elementa generatilium rerum: ꝗ se-
quentibus libris: ꝗ toto opere agemus.

¶ Themistij Phisices Liber secũdus. Jn-
terprete Hermolao Barbaro.

1 Hunc his rebus ita ↄstitutis aliũ
initiuz institutioni nostrę cõ
modius sumentes reddere diffinitio-
nem curabimus eius rei quã naturaz
vocamus. Omnia quę sunt aut p na-
turam sunt: aut per causas alias: p cau
sas alias sunt: lectum: fundamentum ꝗ
militia: thesauri repertio: ex his alia per artez sunt: alia
per fortunam habent̃. Per naturã sunt aĩalia: ꝗ anima-
lium mẽbra: eoꝝ nãq; quę natura constant: ptes quoq;
natura constabant. Non sic in his quę arte aut manu fi
ant. Domus enim per artem fit: lapides non fiunt. Sz
ꝗ plantę p naturam sunt: ꝗ corpora illa simplicia: ignis:
aer: aqua: terra. Si itaq; acceperimus notauerimusq;
id in quo ea quę per naturam constant differunt ab his
quę natura non ↄstant: definitionez naturę tenebimus.
Differunt aũt eo ꝙ naturalia vident̃ principiuz ꝗ cãm
inter se habere gñis ꝗ motus: quod manifestissime aĩa
lia declarant. Hęc.n. ꝗ locum ex loco mutant: ꝗ augent̃:
ꝗ minuuntur: ꝗ alterantur ab ea causa: quã intrinsecꝰ ob
tinent. Plantę quoq; q̃q̃ motu locali carent: alios tñ
motus exercent. Contra est de elementis simplicibusq;
corporibus: q ppe q̃ nullo motu alio extra q̃ locali moue
ant̃. Non solũ aũt hęc p naturam ita positam mouen
tur: sed etiam gesiunt. Diuinum ꝗ cęleste corpꝰ excipio:
in quo natura est principium ciens sempiternuz motũ:
2 non ẽt causa: aut principium quietis. ¶ Artificiosa ṽo
qualia sunt lectus ꝗ tunica: in eo ꝙ artificiosa sũt. i. in eo
ꝙ lectus ꝗ in eo ꝙ tunica nullum habẽt principium isti
tum motionis. Quiescit.n. semp ea forma quã ars appo
suit. Cęteꝝ lectus ꝗ tunica ꝗ omnia arte facta i eo qð ter
racea lapidea eburnea aut ex pluribꝰ elementis cõcre-
ta: fieri põt: vt dimissa ferant̃ deorsum: aut putria facta
coalescẽtiaq; cõprehendãt: ita vt germinẽt: quo fieri vt
nã videatur in qbus inest principium ciens gñis ꝗ mo
3 tus. ¶ Est ne itaq; naturale corpus statua: quum deor
sum ferat̃: geratq; intra se cãm motus: an nõ itra se pri
mo gerit: neq; dz statua in eo ꝙ gerit: sz itra ęs potius.
Cęteruz nauis quã gubernator mouet: si vim vocabuli
spectes: cur nõ hẽat itra se motũ hunc ex natura: Est.n.
itra ipsam gubernator: ꝗ quidẽ intra ipsam: pmo. Nam
quonã in altero prius q̃ in naui esse põt: Neq;.n. de pe
ritia ipsa ꝗ scia gubernãdi loquor: quippe q̃ pmũ in aĩa
insit: sed de illo gubernatore: qui temonez manu tenet.
Sed dicẽduz est nauim nõ p se moueri a gubernatore:
quũ in definitione nauis nullus cõprehendat̃ guberna-
tor: neq; contra nauis in definitiõe gubernatoris. Quo-
rum vterq; modus eoꝝ est: q̃ p se habent̃. Quapropter
gubernator separat̃ a naui: qꝛ naui p se nõ inest. Nam
ꝗ si ęgrotet medicus restituatq; sibi ipsi sanitatem: ha-
bet certe intra se primum mouẽdi pncipium: arte vide-
licet: sed sanat̃ ꝗ mouet̃ hũc in modũ nõ p se: qꝛ i eo qð
ęgrotus seipsum recurrat: alioquin oẽs q ęgrotarent se
ipsos possent curare: sed in eo quod accidit: vt is qui
ęgrotabat etiam medicus esset. Proinde ꝗ hęc vicissim
a se distingi dissociariq; possunt. Similiter de omni-
bus est statuenduz: quę fingũt̃: ficta voco ꝗ artificiaria:
quorum nullum intra se põt habere pncipium fictiõis:
vt domus ꝗ omnia manu facta: aut siquid est quod in-
tra se principium fictionis habere videatur: illud neq;
primo: neq; p se põt habere: vt medicus: q seipsum cu-
rat ęgrotum. Ex his arbitror naturę definitionẽ faciaz

Hoc ab Alex. sumpsit Thc. Simp. ṽo ei oppõit: qꝛ ptes coꝝ q̃ arte fiunt ꝗ ipse ẽt arte fiunt: si q̃ vere ptes sunt ispi ciat: sicut do mꝰ ptes sunt: tecta: pietes ꝗ fũdamẽta: q̃ fiũt ẽt arte. si ṽo nom̃ ptis ad pba ẽt rei elemẽta extẽdat: tūc neq; rex nãlium vlti ma elementa nã fiũt vepa ta nã. Dic tñ Simp. nãlia ab artificialib hoc pacto dif ferre ꝙ pria elemẽta nãliũ nã ↄstant vt q̃tuor ele-menta. artifi-ciosoꝝ ṽo ele menta prima nõ arte: sz nã ↄstant vt i sta tua ęs: ꝗ lapi des ꝗ ligna domus.

Ex hoc loco colligi põt: sicut ẽt Sim. asserit: falsaz eẽq; ꝗ Auer. ꝗ alij q̃ mlti dicunt: p se ꝗ pꝰ differre sic magis ꝗ minꝰ vlt. imo nec qðlz qð p se i est pꝰ ẽt inest: neq; qð pꝰ in est oẽ ẽt p se inest.

esse notissimā. Natura est principiū & causa motus ge-
tisq3:in eo cui primo inest per se:& nō per accidens.

4 HAbere nām dicunt̄ quęcūqꝫ hꝫ prī-
cipiū tenētꝫ:eaqꝫ oia sūt sub
stantię. Nā id qd cōpositū & ꝯditū dī ex
forma & mā existit. Nā siqdem semp sub
iectum aliqd hꝫ & in subiecto est:nō quē-
admodū accn̄a:sed vt pn^m māle rerꝫ nō oīum sꝫ corpa
5 lium. ¶ Scdm nām aūt ea esse dicunt̄:quę nām hūt i-
tra se:& pterea actus quoqꝫ eorꝫ nāles:& ipemō: qualis
est in igni sursuꝫ tendēte migratio delatioue. Non enīꝫ
pōt delatio esse ꝑ nām ita vt ignis:qꝫ nā est pn^m dela-
tionis illi⁹. Ipsa vo delatio nō hꝫ itra sese nām:qꝫ siqdē
actus ille subiectum eē non pōt. Est igr̄ ex eorꝫ nūero:q̄
sm nām sunt. Quare amplius est sm nām esse q̄ꝫ nām
habere. ¶ Sunt & res quę dn̄r esse nā: atqꝫ hoc plus
est q̄ꝫ sm nām esse:sūt eni quędam res natura:q̄ sm na
turam esse non psūt:q̄lia sunt vitia obleęsionesqꝫ ex ipsa
genitura ꝯtractę. Nam & hęc nāę opa sūt:q̄ꝫ q̄ꝫ lacessitę
atqꝫ frustratęneqꝫ eo vsqꝫ puectę:q nālia rō:atqꝫ ordo
duxisset. Atqꝫ ista qdē hūc in modū explicata sufficiāt.

6 ESt aūt perridiculū conari demon-
strare nām esse:quum mani
festuꝫ sit pleraqꝫ esse nā & ꝑ nām. Neqꝫ
hoc quicq̄ꝫ esse clarius aut illustri⁹ possit.
Qui vo ex obscuriorib⁹ ꝯtendit demon-
strari manifesta posse:necessitatē demōstratiōis igno-
rat.neqꝫ destinguere id qd ꝑ se notū est:ab eo qd per se
ignotū est pōt:sed quēadmodū nihil ꝑfeceris: siqs iam
inde ab ortu cęcus exoculatusqꝫ capet de coloribus qꝫ
sint:syllo notitiam capere. Nā si vidisset sel' suꝑuacane
us syl's foret. Nunc vo solas merasqꝫ voces hauriet
colorꝫ:de reb⁹ nihil itelliget. Non.n.syllo:sed visu colo
res iudicant̄. Ita si ei ꝗ neqꝫ mēte sit sana:neqꝫ manife
sta & aū oculos posita videat:syllos ꝓbueris: vba qdē
temere fundent̄:res vnqꝫ ꝑcipi & iudicari non poterit.
Igr̄ nāꝫ eē absqꝫ vlla rōne ꝯstituēdū recipiēdūqꝫ est.

7 ILlud quęrendū potius vnā tn̄ rez
an plures nomen nāę signifi-
cet. Ur̄ aūt fere multiplex eē nomē. Nā
vno significatu nā dī esse mā. Mā iterū
duplex est. Una ꝑticularis:atqꝫ hęc non
ꝑ oia informis est:sed ad quēdam modū:vt ędium la-
teres:laterꝫ humor & terra:stirpiū elemēta. Altera gnā-
lis:atqꝫ hęc est vltima sine forma prorsus. Alio mō nā
ꝓ forma & specie & substātia diffinitiōis affert̄. Tertio
ꝓ via & motu ad formā accipit̄. Habet̄ & res alia: quę
quū motus illi⁹ efficiens causa sit:isitqꝫ oibus nā ꝯstan
tib⁹:nomen sibi nāę maxie & ꝓprie vēdicat. Dicit̄ & sub
stātia q̄libet esse nā:q̄liscūqꝫ ea sit:siue simplex:siue cō
posita. Sane de reliquis suo tpe disputabim⁹. Nūc de
mā & forma disquirēdū illud est vtra sit dignior nomē-
8 clatione nāę. ¶ Nōnullis vī mā magis esse nā q̄ꝫ for-
ma:vt lecti nā sit lignū:nō aes:statuę sit ęs. Propterqꝫ
hoc nā aquę primū subiectū esse credebat̄: qꝫ & isormis
simū videret̄ & longe carētissimū figura. Eius rei argu-
mentū afferebat Antiphon:qꝫ siqs lectū isoderit:ita vt
vires putredo ꝯcipiat & germinet:nō lectū sed lignū eē
ꝓuentu:ꝓinde ac ea dispositio quā facit rithmus per
accn̄a sit illi. Rithmū āt vocabat formā: ꝓprie vo sub
stantiā esse illā dicebat quę ꝑmāeret & ꝯtinue huiusmo
di varietates nouatiōesqꝫ sustineret. ¶ Idē arbitraba
tur dicendū de reliquis subiectis.i.quēadmodū ð ligno
dī respectu lectisita de aqua terra & quolibet alio corpe
esse dicendū respectu ligni. Sūt.n.illa subiecta ligno:&
eo iure quo lignuꝫ est nā lecti existimanda. Ita aquā &
9 terrā:si ibta sint ligno:nām ligni eē ꝯstituēdā. ¶ Proin-
de qui ignē vel aerē eē nām rerꝫ putabāt:idē nāę vo-
cabulū igni atqꝫ aeri tribuebāt:& ꝗ iterꝫ plures mās ędi
derūt:etiā plures ꝯstituere nās. Reliqua oia aut q̄lita-
10 tes illarꝫ esse aut habitus aut affectiones. ¶ Hanc igit̄
imortalē esse sęculis oib⁹:vt iteritus ita & ortus imunē.
Rerꝫ siqdē nām seruatā opꝫ cōmeare. Cętera & ifinit
es fieri & corrūpi: Hūc in modū conant̄ illi māꝫ demō
11 strare potiorē eē naturā. ¶ Qui vo pugnant ꝓ forma:
ꝯtendūtqꝫ illā verius dici iustiusqꝫ naturā: vtunt̄ arte-
factorꝫ exēplis. Quēadmodū inquiūt in statua atqꝫ na
ui:& postremo oibus quę singunt̄ arte:nō in materia:sꝫ
in forma artificiū spectat̄:ita in plantis & aīalibus:& po
stremo in oibus quę ꝑducunt̄ a natura:naturā nō i ma
teria:sꝫ in forma cōperias. Et quēadmodū artefactorū
ars est forma:ita & naturaliū forma ē natura. Neqꝫ.n.
ligna sūt artificiū nauis:neqꝫ ęs artificium statuę:sed fi
gura dūtaxat & forma:atqꝫ hoc est artificiariū & artefa-
ctū. Quare p^m subiectū nō est natura:sed rō & definitio
singulorꝫ. Atqꝫ hoc est ꝑ naturā scdm & naturale. Nā ęs
artē nō hꝫ anteq̄ꝫ statuę formā recipiat:neqꝫ mā natu-
rā anteq̄ꝫ aduētu forę alicui⁹ ornet̄:q̄lis ē caro potētia
quū actu sit caro. Cū si mā simulatqꝫ suscipit formā: &
naturā hīe dī:& sm naturā esse:nimirꝫ formā eē naturā
opꝫ. Si aūt definituri substantiā rerꝫ:nō figurā:pulchri
tudinē turpitudinemue:i finitiōe sumim⁹:sed id solum
sm qd quęqꝫ res suā hꝫ essentiam:scire āt opꝫ in ꝓmis:
naturā esse singulis reb⁹ essentiā:atqꝫ id ꝑ qd qdlibet ē
id qd est:sꝫ quęlibet res est id qd est ex foīa nō ex subie
12 cto. ¶ Nā igit̄ esse forma vī. Formā porro dicimus a
mā non re ipsa sed rōne abiungi. Cęterꝫ id qd ex forma
existit atqꝫ mā:natura qdem esse iam nō pōt:sed ex na
tura. Nā foīa & materia iugatę nō amplius est natura:
sed ex nā:vt aīal atqꝫ planta. Seorsum itaqꝫ particula
timqꝫ vtrūqꝫ ꝯsideranti foīa vī magis esse nā q̄ꝫ mate-
ria. Siquid ergo fiat enascaturqꝫ nō ante suū idipiscet̄
13 nomen:q̄ꝫ foīaꝫ recipiat vniuersam. Tunc eni & sunt &
esse dn̄r singula quū actu ipso sunt:h est quū suā quęqꝫ
nām ꝯsecuta sūt atqꝫ ꝑfectionez. Perfectio aūt est ipsa
plane forma. Quobrē pōt hunc in modū ꝯstitui syll's:cu
ius ꝑmā nāles res sunt ex nā. Illud necessario est nā:
sed ꝑmā formę nāles res sūt ex nā:est igit̄ forma nā.
14 ¶ Nam rō illa Antiphontis cōmeat & facile retorque
tur. Si.n.ꝓpterea mouet̄:opinari mām esse naturā qꝫ
ex eo lecto ꝗ putris factus coaluerat:cōpręhenderatqꝫ
demū & pullulaꝫ atqꝫ germen excluserat lignū nō lect⁹
apparuisset:quur quum ex hoīe hō nascat̄:non sit etiaꝫ
foīa natura: Est.n.hō foīa:vt ex finitione latissime pōt
patere. Nā artificialem formā neqꝫ nos quidem natu-
ram facimus:quare forma lecti neqꝫ apud nos quoqꝫ
est natura:quippe quę non sit principiū motus quēad-
modūꝫ est natura. Forma itaqꝫ naturalis materialisqꝫ
semper generationem cōstituit & pręhet ex simili:canis
15 ex cane:equus ex equo. ¶ Pręterea omne qd fit & ap-
pellat̄:& fieri dī:id quo pergit non id vnde soluit: nec a
diuerticulo sed ab intentione accipit nomen. Nam q̄ꝫ
obrem lignum fieri a fabro scānuꝫ non lignum putas?
Quā inquies ex ligni forma ꝑceditur ad formam scan-
ni. Item quum se aqua in aerem vertit:quur aerem di-
xeris non aquā orīri?:qꝫ nimirum huius deserit formā:
illius ꝯsequitur. Eodem pacto igit̄ ea quę nascunt̄ nō
ante dicunt̄ nata q̄ꝫ venerint ad naturam. Ad formam
autem veniūt oia q̄ nascunt̄:erit igit̄ forma nā. Non.n.
denominat̄ natura quemadmodū medicatio:quę q̄ꝫ

Hui⁹ loci: h sūt v̄ba greca οὔτε γὰρ φύσις τοῦτο, ἡ γὰρ τῆς φορᾶς ἀρχὴ φύσις, οὐκ αὐτὴ ἡ φορά, οὔτε ἔχει φύσιν· οὐ γὰρ ὑποκείμενόν τί ἐστιν ἡ ἐνέργεια. hoc est nō.n. hoc nā est:qꝫ dlatiōis. pn^m nā ē: nō ipsa vniqꝫ dlatio: neqꝫ nāꝫ cōtinē hꝫ q̄nqdē actus ille rc̄.

Nā est id per qd qdlibet est id qd est.

Forma & mā iugatę nō est nā sed ex nā.

Vitia ⁊ defectus corporis ex nã videntᷣ accidere.

tendit ad sanitatẽ non tñ a sanitate:ſꝫ a ministerio atq̃
officio dicta ẽ. Non sic nã genitura ẽ:sed quẽadmodũ
sanatio:q̃ via est ad sanitatẽ ⁊ calefactio: q̃ via est ad
calorẽ ab artiũ magistris scitissime appellantᷣ: ita ⁊ nã
rectissime dicta est:q̃ via est ad nãm. ¶ Qm̃ vero iam
ostendimus formã magis eẽ nãm q̃̃ mãm:scire opꝫ eam
nãm:que p formã capitᷣ:duplicẽ significantiã hũisse. Nã
priuatio quoq̃ ipsa quodãmodo forma appellata ẽ: quo
fit vt vitia defectusq̃ corporis ex nã videantur accidere.
Verũ quid ea de re sentire conueniat posterius indicabitᷣ.
Illud quoq̃ docebitᷣ:quõ contraria formę intelligatᷣ eẽ
priuatio:⁊ quõ simplex generatio.i.ea q̃ ad substantias
ptinẽt ex aduersantibus contrariisq̃ constituantᷣ.
16 Nunc alienũ nõ sit perscrutari in quo dif
ferat a mathematico physicus.
Ac vterq̃ qdem circa corpa ⁊ accñtia corpi
versari vĩ:lõgitudines, pũcta, solida, plana:
atq̃ hm̃ multa. Cęterũ dissimili gñe physi
cus:ita vt cũ mã sunt cõiuncta. Mathematicus ita vt a
mã cogitatione:rõneq̃ abiungantᷣ. Itẽ intentio physici
referᷣ ad corpꝰ nãle:qd est in motu. Nam quũ de figu
ris agit physicus:de his agit:vt sunt clausulę ⁊ termini
corporis nãlis:mathematicꝰ nõ ita definit figuras vt ter
minos:sed vt spẽs q̃sdam ⁊ formas p se citra motum ⁊
17 mãm cõsistẽtes. ¶ Plane astrologus proxime ad physi
cum vĩ accedere:nam ⁊ de his quę mouentᷣ: tractatᷣ in
astrologia:⁊ de magnitudie ⁊ figura:q̃ p se corporibꝰ insunt
nãlibus:de qbus physici necño cõtemplantᷣ:nam si scie
ris qd sit sol:ignorauerit quę p se insunt soli:nõ erit plene
neq̃ pfecte sciam assecutus:ꝙ si vterq̃ circa figuras so
lis ⁊ lunę versatᷣ:docetq̃ vtrũ mundus aut terra sit ro
tunda:i quonã obsecro physicꝰ ab astrologo differet?
18 ¶ Sed certe q̃̃q̃̃ de eisdẽ ambo rebꝰ agunt:nõ tñ eo
dẽ plane mõ. Non astrologus cęlestiũ corporũ accñtia
vna cũ geometra speculatᷣ:nõ illorũ substantiã quęrit:
neq̃ id.i.curat:q̃̃ tales figurę magnitudines motus ta
libus substãtiis accõmodentᷣ:neq̃ vires illorũ peruestigat:
neq̃ q̃̃ sic eẽ illa oporteat:q̃ oĩa suscipiantᷣ ⁊ explorantur a
physico. Et q̃̃q̃̃ vterq̃ de motu cęlestium corporũ tra
git:tñ alter q̃̃titatem motus docet:alter q̃litatẽ instituit:
Vbi gr̃a de sole vterq̃ motu eiꝰ: sꝫ supputat Astrologꝰ
solem tãto tpe:tñ cęli emensuꝫ physicus docet:solẽ fer
ri orbiculari motu suapte nã. Item alter rotundũ dicit
esse solem:q̃ neq̃ igneus:neq̃ terreus:sed ętherea ha
beatᷣ:alter q̃ quoquo versus ęq̃ cõspicitᷣ totus: nã ma
thematici mã nõ vtuntᷣ.sed triangulũ ⁊ cubũ citra ma
teriam motũq̃ definiũt. Qz si nõ solũ intelligi:illa sine
mã:sed cõsistere ẽt posse sine mã voluissent: certe rẽ nõ
modo difficilẽ:sed ẽt factu ipossibilẽ suscepissent. Non
enĩ cõsistere pñt margines sine his quorũ sũt margines.
Qm̃ vero sola cogitatione sm̃ quã videlꝫ solã pñt a mã
separantᷣ:peneq̃ mentẽ ceu sequestrẽ abiungendo ab
strahẽdoq̃ reponũtᷣ:neq̃ mẽdaciũ est neq̃ vllus error
19 itercidit. ¶ At hi q ideas ostendũt:q̃ neq̃ cogitatiõe q
dẽ abstrahi pñt:nedũ itellectu solo:sꝫ actu quoq̃ a mã
eximũt. At par qdẽ ⁊ ipar rectũ ⁊ curuũ figurã ⁊ lineaꝫ
definire possumꝰ sine motu ⁊ sine mã. Carnis vero aut os
sis aut id genꝰ corporis definitionẽ reddere sine vlla mẽ
tiõe mãę nõ possumꝰ:quẽadmodũ neq̃ sine naso simi
tas definiri põt:neq̃ sine cruribꝰ blęsitas. Est aũt blęsi
tas icuruatura surarũ crurium:ac quã q hñt blęsi ⁊ vari
20 dicantᷣ. ¶ Qz aũt sint hęc verissimo argumẽto sunt di
sciplinę illę quę iter mathematicas proxime ad sciam nã
lem videntᷣ accedere. Quippe q̃ ⁊ motu ⁊ sensu nitantᷣ.
Cuiusmodi sunt pspectiua:harmonica:astronomia: hę

quũ lineã accipiãt a geometra:quã ille tametsi nãlẽ:nõ
tñ vt nãlem cõsiderãt:sed vt a mã cogitatione ⁊ rõne se
iunctã:quũ itaq̃ hę lineã accipiãt a Geometra nõ quẽ
admodũ facit Geometra absoluũt illaꝫ a motu ⁊ a mã:
sed q̃ ad illarũ artiũ demonstrationẽ necessaria ẽ linea
subsistens actu. Vtuntᷣ illa tãq̃̃ mobili ⁊ tanq̃̃ nãli:qd
⁊ Dioptrarũ vsus ostẽdit. Si igr ea quę pñt cognitiõe rõ
neq̃ separari:simulatq̃ ponuntᷣ eẽ actu nõ pñt amplius
separi. Quãto magis ẽ obseruãdũ ne actu separemꝰ
ea q̃ neq̃ rõ qdeꝫ potest ⁊ cogitatio separare.
21 Quoniã vero bifaria nã est forma. vꝫ
⁊ mã quẽadmodũ se
q similitudinẽ simitatis habet in simitiõe mãꝫ:
similitudo ingt est cauitas nasi: q̃̃q̃̃ ea res
melius descriptiusq̃ p formaꝫ exprimitᷣ:vt
pote p quã fiat vt simus sit qspiam. Ita de rebꝰ nãlibꝰ
est dicẽdũ: quippe q̃ ⁊ in mã sint ⁊ cum mã habeantᷣ ⁊
esse id qd sunt:sint assecuta p formã. Qꝫobrẽ definiturꝰ
rem nãlẽ vtetᷣ qdem mã:sed definiet p formã. Nam ⁊
illud scio posse addubitari:quum duę nãę sint:vtra ad
physicũ spectet. Verũ de vtraq̃ seorsum dicendũ agen
duꝫ sit:an de eo qd ex ambabus cõuenit. Qz si de eo qd
22 ex ambabꝰ:oportebit maxie vtrãq̃ cognoscere. ¶ Cę
terũ si ad veteres respicias sola mã ptinebit ad physicũ.
Nã Democritus ⁊ Empedocles modicũ qddam ⁊ q̃si
p somniũ de forma dixerũt. Atq̃ hic odium ⁊ amoreꝫ
pncipia capitalia esse voluit:ille figuras posuit. Verũ si
vim earũ pbationũ:quas attulimus supra:cõsideraueris
inuenies eũ q de forma ẽ tractatũ physico peculiariter
esse ppositũ:mõ ne penitus mã negligatᷣ antedocetur
q̃. Naꝫ si ars imitatrix ⁊ ęmula est nãę a qua effingitᷣ
artis aũt est formã ⁊ mãm rei ad aliquẽ finẽ cognosce
re:vt medici est sanitatem bilem pituitam nosse in qbꝰ
tum bona,tũ mala valitudo cõsistit. Siliter ędificator
opifexq̃ ⁊ formã domꝰ ⁊ mãm spectat vt ligna ⁊ late
res. Nimirũ cõueniat etiam physico nãm vtranq̃ pspe
23 ctam ⁊ exploratam hẽe. ¶ Pręterea eiusdem scię est ⁊
finẽ cognoscere:⁊ ea quę instituuntᷣ ⁊ ordinantᷣ ad finẽ:
vt medici ⁊ sanitatẽ:⁊ ea q̃ sũt efficiẽtis sanitatis:sꝫ mã
pp formã est instituta. Ad quẽ igr ptinet formaꝫ cogno
scere:ad eũdẽ quoq̃ mãm ptinebit. ¶ At vero formam
hę esse nãm: vt finis sit nãliuꝫ corporũ generaliter hũc
in modũ edisces. Id qd cõtinue motum actũq̃ decerpe
ad vltimũ qddã puenit geuitq̃:vĩ motus finẽ habuis
se:⁊ cõsecutũ id cuiꝰ gratia mouebatᷣ. Qd tñ de eo motu
intelligẽdũ puta:qui neq̃ fuerit iterpollis:neq̃ vlla ex
trinsecus turba:aut offensaculo ipeditus:ita vt ad id po
stremũ:quo tendat citra oẽm vim sponte naturę puene
rit. Eiusmodi aũt extremum:⁊ finis est forma: eo nãq̃
naturales motus collimant generatio auctio:⁊ ide per
fectionem adipiscuntᷣ suam:qua apprehensa ceu ferme
ociantur:⁊ conquiescunt:tum deinde cõmeantes vicibꝰ
reflectuntur: atq̃ reciprocant. Perridicule vero poeta
visus est fineꝫ ⁊ metam:cuius gratia facti oriq̃ sumꝰ:
constituisse mortem:est certe vltimum quiddaꝫ mors.
Non tamen omne vltimum tendit esse finis:aut id qd
sub hoc verbo cuius gratia significatur: sed id proprie
finis intelligitur habeturq̃:quod pręstantius:atq̃ me
lius sit:est enim queq̃ res boni alicuius appetens:et ea
ctio non mortis cã fit. Nam sępe definis augeri res an
teq̃ moriatᷣ:sed pfectionis ⁊ formę gratia augẽtur om
nia:⁊ in ea quiescũt simulatq̃ est ad illam ventũ:mors
vero est vltimũ non vt meta:sed vt huiuscemodi substã
24 tię debitus ⁊ necessarius qdam euentus. ¶ Sed ⁊ gi
gnũt quoq̃ materiã artes nõnullę. Alię simpliciter:vt

ędificator lateres:alię dedolādo poliēdoue:vt plasticę
cęrā. Si igr̄ operijs artibus ꝯtingit māā aliqn̄ facere:
quur nō sit speculatiuaꝝ cognoscere: Sꝫ ⁊ nos quoqꝫ
ipsi ꝗ fines sum⁹:multa.n.nostra cā fiūt:nō solū itelligi
mus ⁊ cognoscim⁹:ea ꝗ̄ ꝑꝑ nos fiūt:sꝫ ēt ad nostros illa
vsus plerūqꝫ trāsferim⁹. Cęteꝝ quo pacto reꝝ finis sit
bō:qꝫ duplex finis habeaꝭ in libris de morib⁹ decla
25 ratū est. ℂ Non opꝫ aūt mirꝝ videri:ꝙ diximus nōnul
las eē artis:ꝗ̄ suā māꝫ faciūt. Qū ēt illę ꝗ̄ qꝛ ꝑncipes fa
bricę sūt architectonicę appellanꝭ:quęqꝫ videnꝭ maxi
me merito foꝛę ꝑesse iferioꝛib⁹ artib⁹:māā oino nō ne
gligūt. Duę sunt spēs hꝫ artiū: ꝗ̄ꝝ vtraqꝫ necē est hēat
rōnē māęqꝫ: altera habeꝭ:ꝗ̄ sola vtiꝭ foꝛā:ꝗ̄qꝫ ei quā
īfra se tenet ꝑscribit ⁊ iperat:ꝗ̄lis ⁊ queadmodū futura
sit foꝛā:hoc mō gubernādi scia ꝑest ei:ꝗ̄ est faciendi na
ues: vtiꝭ.n.foꝛā nauis gubernatoꝛ: sed iperat tn̄ fabro:
ꝗ̄le nauigiꝫ genus idoneū sit futuꝝ magis ad nauigan
dū:neqꝫ ex oī māā:aut ligno ędificare nauim sinet: sꝫ ex
tali vel tali. Ita māā quoqꝫ illi curę erit. Formę.n.ꝗ̄ vti
tur:certa māā opus est:ad artē ęgregie:atqꝫ nauiter exer
cendā. Alteꝝ gen⁹ est eaꝝ artiū:ꝗ̄ vt dixi ꝑncipes ⁊ ca
pitales vocanꝭ:qꝺ nō vtiꝭ foꝛā:sꝫ itroducit formā ⁊ ꝑfi
cit iperatqꝫ his sil'r:atqꝫ ꝑest artib⁹ꝗ̄s isra se ꝯtinet. ipe
rat dico ꝗ̄li māā op⁹ sit:exēpli grā: faber his ꝗ nauim ē
facturus ꝑest ei ꝗ siluā cędit. Quobꝛē vt rō ois cōpēdio
habeaꝭ:queadmodū ī artefactis:quū māꝫ creat ⁊ facit
ars foꝛę grā ⁊ opis facit. Sic ⁊ in nālib⁹:quoꝝ māā fieri
negt:sꝫ iā existit hēturqꝫ necesse est grā foꝛę:⁊ ꝑꝑ foꝛāꝫ
26 māā esse. ℂ Dictū est aūt ei ꝗ finē itelligit:ī itelligēda
esse ea ꝗ̄ spectāt ⁊ regūt ad finē. Itē māā ex coꝝ nūero ē
ꝗ̄ appellāꝭ ⁊ referūnꝭ ad aliud. Est.n.māā alicui⁹ formę
māā:atqꝫ alterius ītē altera: videlꝫ ea ꝗ̄ ꝑticularis est ⁊
ꝓpinꝗ̄. Is igr̄ qui alteꝝ ascīscit:alteꝝ quoqꝫ necessario
suscipit. De māā itaqꝫ physicus i tm̄ aget vt cogitatiōēꝫ
ad formā referat vniuersam:ᵃ de foꝛā quoqꝫ aliꝗ̄tenus
ita vt a māā nō deijciat oculos:sed idētidēꝫ respectet in
totūꝫ:queadmodū medicus neruū explorat:ita hoiem
physicus ꝯtēplatur. Quęꝗ̄.n. formę nāles qūqꝫ a māā
cogitatiōe atqꝫ aīo eximunꝭ. Non itēꝫ ꝑit actu aut sub
sistentia eximi. Qꝛ aūt forme nāles sint oēs in māā cōsti
tutę ea rō astipulaꝭ:ꝙ ꝗ̄cūqꝫ gignunꝭ oꝛiūturqꝫ silia
his ꝑueniūt vnde sūt genita. Nam ⁊ hoiem hō gignit ⁊
sol vt videri possit: vnaquęqꝫ efficiēs causa in māā esse
collocata:tam ea quę ꝓxima adiuuat:tam est hō ꝗ̄ ea ꝗ̄
27 remota sol. ℂ Utꝝ aūt aliꝗ̄ foꝛę habeanꝭ ꝗ̄ sm̄ ibam
a māā sint abiūctę:⁊ quonā pacto respiciāt iferioꝛa hęc:
⁊ ꝗ̄ postremo sit eaꝝ nā:munus est ꝑmę philosophię i
dicare. Satis hacten⁹ dictū de his ꝑncipijs est:ꝗ̄ tanꝗ̄
elemēta nālium reꝝ essentiā substātiamqꝫ ꝯstituunt.
28 Nunc aliū⁹ repetito ꝑn⁹ conabimur nu
meꝝ ⁊ genera causaꝝ exponere.
Ac vno ꝗdēꝫ modo cā pro eo accipi solet
ex quo imanēte substanteqꝫ aliꝗd fit. Ut
ęs statuę:auꝝ phialę ⁊ hoꝝ genera:exēpli
cā. Phialę ꝓpinqua māā hoc auꝝ:generalis est:auꝝ me
tallū corp⁹. ℂ Alio mō cāꝫ ꝑ forma capimus ⁊ exēpla
ri hoc est ꝑ definitiōe rōneqꝫ eius qꝺ appellant hꝫ noīe
ꝗd sit rei esse. Ut si eius ꝯcentus qui Diapason dr̄: defi
nitionē illam attuleris. Diapason est vniuersitas cōcen
tus:siue duoꝝ ad vnum rōnis ac mensure. Tūc fueris ⁊
formā eius rei:⁊ ꝗd sit rem illā esse cōplexus. Exēplar
aūt voco non eo mō quo hi qui ideas posuere: sepatas
quasdā species atqꝫ ipsas per se nullo innexu māę sub
sistentes:sed ꝓpterea qꝛ definita pręscriptaqꝫ est eorū
oīuꝫ foꝛ⁹ ꝗ̄ a nā ꝑueniūt:hois,eꝗ,bouis,ficiꝯ,olei,ꝓla
tani:ēt illud ꝑncipium vnde hęc oꝛiunꝭ:eatenus pergit
mouēdo ⁊ exercēdo māā:donec forma illa ⁊ spēs ma
29 terię coaptēꝭ ⁊ ꝯgruat plene atqꝫ ꝑfecte. ℂ Tertio dr̄
causa id vnde ꝑ ꝑncipium motus capit:queadmodū is
ꝗ ꝯsiliū dat:⁊ queadmodū pater est causa filij. Dixi ꝑ⁹
ꝑncipium iccirco:qm̄ instrumēta quoqꝫ ꝑit causę ꝗdē
motus videri sed nō ꝑmę. ℂ Quarto finis dr̄ ēt cā. Est
aūt finis ea causa quā sub hoc noīe cui⁹ gratia notari ⁊
itelligi volum⁹. Atqꝫ hoc mō causa gestatiōis deambu
lationisqꝫ sanitas est:neqꝫ deambulatiōis mō:sed ⁊ re
liquaꝝ actionū fūctionūqꝫ:ꝗ̄s is ꝗ sanitati studet alias
ex alijs ante finē exercet attenuatiōis ieiunij potionūꝫ:
postremo ⁊ īstrumētoꝝ oīuꝫ quoꝝ est ad ea facienda ⁊
obeūda vsus opusqꝫ. Sūt.n.hꝫ oia grā finis:tū ᵇgestiōēs
ipse vt ambulatio vstio:tūꝫ instrā vt cucurbita medici
nalis ⁊ specillū. Causa itaqꝫ accipiꝭ tot fere modis.
30 Fore aūt accidit. vt quū multifariaꝫ
cāę nūcupenꝭ plures vnius ⁊
eiusdē rei cāę inueniānꝭ:neqꝫ id quoqꝫ ꝑ
accńs:sed nō eodē tn̄ respectu:neqꝫ eadē
ꝯsideratiōe. Nam phialę cāę sūt:⁊ auꝝ:⁊
is ꝗ fudit:⁊ vtrūqꝫ ē cā ꝑ se:veꝝ hoc vt māā:illud vt ex
cussoꝛ vel opifex:fieri etiā pōt:vt nōnullę res cōmeent
sintqꝫ sibi mutuo vicissimqꝫ causę:exēpli grā:labor in
scipiꝭ honę valitudinis cā:ꝯtra labor honā valitudinē
facit:veꝝ non eodē vtrūqꝫ mō. Nā bona valitudo cau
sa est vt finis:labor ꝟo cā est:vt id vnde principiū mo
tus creaꝭ. Sunt.n.labores honę valitudinis causę effi
cientes:laboꝝ ꝫ finis est bona corꝑis valitudo. Sed ⁊
ꝯtrarioꝝ euentuū eadem pōt esse cā:dum nō eūdem hēat
in vtroqꝫ modū. Nam idē gubernatoꝛ si adsit nauticā
31 est salutis:si absit naufragij. ℂ Ueꝝ hę causę oēs in ꝗ̄
tuoꝛ aptissimos recidūt modos. Sunt aūt a nobis de
nuo recurrēdi:vt res ꝑquisitius diligētiusqꝫ ꝯscripta ⁊
dilucidioꝛ efficiaꝭ:⁊ firmi⁹ diutiusqꝫ retineaꝭ. Ac ꝑmuꝫ
ꝗdem genus in māā cadit ⁊ subiectū. Non est āt māę
modus vn⁹:nā aliter subiectę sunt syllabis lrę. Id eniꝫ
fit structura cōpositiōeqꝫ:aliter māā formę:qꝛ videlꝫ fit
hoc ꝑ alterationē. Terra aūt ⁊ aqua aīalium corꝑibus
ꝑ cōpositionem ⁊ alteratione subijciunꝭ. Partes ꝟo to
ti altero ex duob⁹ mō:⁊ ꝓpositiones syllogismoꝝ con
clusioni. ℂ Secundū gen⁹ est id: qꝺ nos supius ꝗd sit
rei esse vocam⁹:idqꝫ multis noibus fungiꝭ. Naꝫ ⁊ totū
dr̄ in his reb⁹:quę ex ꝑtibus constant:atqꝫ totum ꝗdēꝫ
nō ita vti vna cum ꝑtibus accipiaꝭ:hoc eniꝫ est vniuer
sum:id qꝺ ex oībus ꝑtibus oꝛitur:sed vti ea res:ꝗ̄ omni
bus ꝑtibus superueniat:atqꝫ in oībus spectēꝭ:idest ipsa
absolutio rei:atqꝫ perfectio:ꝑꝑ quod videlꝫ totum res
dicunꝭ ⁊ iudicantur totę. Dicit ⁊ compositio in compo
sitis:⁊ dr̄ forma potissimū comparatione māę. ℂ Ter
tium genus est ea res: vnde ꝑncipium sumitur cietur:qꝫ
motus:vt semen genitale:vt medicus:vt is ꝗ consilium
dedit:⁊ postremo ois res quę efficiens est rei alicuius.
ℂ Quartum genus est finis ⁊ bonū : id enim cuius grā
sunt oia requirit optimū esse:atqꝫ finem reliquaꝝ reꝝ.
Nihil aūt distat bonum dicas:an qꝺ appareat bonum.
Causę igiꝭ tot ⁊ huiusmodi habenꝭ.
32 Veruntñ ꝗ̄ꝗ̄ sunt quattuoꝛ gene
ra causarū:vnūquodqꝫ
nihilominus gen⁹ in multos dissecabim⁹
modos. Efficientium causarum alia est ꝓ
pinqua:cōmunioꝛ alia:propinqua:vt quū
recuperatę valitudinis causam fuisse medicum dici
mus:cōmunioꝛ:vt quum id fecisse artificem dicimus.
33 ℂ Rursus huiusmodi causaꝝ:alię sunt per se:alię per

ᵃ Simpl. as̄r pñtem locuꝫ apud Aris. i itellexit. ait.n. Arist. voluis se ondere cō tēplationem phi nālis i co gnoscēda foꝛ ma in cām fi nalē termina ri, h' aūt accepta silitudine ab artibus co n. ꝟo nālis se hꝫ in cogno scēda foꝛmis de ꝗb⁹ ꝯtēpla tur: ꝗ̄ medic⁹ vl faber ea cō siderat: ꝗ̄ illis artib⁹ attinēt, e. ꝗ medic⁹ neruū:⁊ faber ęs:hęc n̄ vela ti artiū māā īducēs sed vt formas ꝗ̄s ar tes ꝯsiderāt: ī hoc tn̄ differunt, ꝙ artes practice ea cō siderāt. nālis ꝟo scilicet: ꝓ pria ꝟo subiecta circa ꝗ̄ opanꝭ tur artes cōsi derāt vsqꝫ ad

visum ⁊ offīn qꝺ ꝑstāt opi b⁹ ꝑfectio ꝑꝑ ꝗ̄ sūt ipse ar tes īroducte: eodē etiā mō foꝛāꝫ nālē co gnoscet nālis phs eoꝛ:qꝫ ꝗ̄ cognoscat ꝓ priaꝫ munus cui⁹ grā sit ⁊ est. oīs.n. co gnitio (vt ipse)ꝗ̄ ex causis hꝭ est scię ac cōmodatissi ma. quę ꝟo ex causa finali ē alijs oīb⁹ pstat.
ᵇ Corripꭍ hic a ꝗbusdā īter ptes latinus. qꝺ eni grece The. ἔργα dixit ipse ge stiones ē īter pretatus. phe tn̄ oꝑa significat grecū illo ꝟ bū. opus aūt ab actiōe vel gestiōe differre nā aliꝗd ē qꝺ opus dici pōt neꝗ̄ ꝗ̄ ꝟo actio:ꝫ omnis actio op⁹ pos sit appellari. vñ cōīus no mē ē opus ꝗ̄ actio.

accñs:per se cã est valitudinis medicus:p accidens de/
curatus:põt.n.accidere:vt is medicus sit et recuratus.
Licebit igr̃ dicere recuratũ aliquẽ fuisse cãm sanitatis:
sed ꝛ illa quoqꝫ q̃ causas:p accñs tanq̄ ptes ꝛ spẽs cõ/
tinent atqꝫ cõplectunt̃:vt gñaliter cãę appellant:vt hõ
ꝛ aĩal sanitatis cã fuisse dicant̃:ex accñtibus quoqꝫ cau
sis quędã adiunctiores ꝛ ppiores habent̃:quędã remo
tiores:vt albus ꝛ musicus:q̃lem eẽ ꝯtigit medicũ:dici
34 posset cã sanitatis fuisse.¶ Illa quoqꝫ distictio pdita
est:aut.n.seorsũ illas aut iunctim efferim⁹:iunctim vt
quũ dicimus recuratũ medicũ fuisse cãm sanitatis:seor
sũ vt quũ separatim alterutrũ dicim⁹.¶ Quo fit vt mo
di causaꝝ nascant̃ hẽanturqꝫ multiformes. Nã aut p/
pinquę ꝛ singulares sũt:aut remotę ꝛ gñales:aut p acci/
dens:aut p se:aut vt gña. Itẽ aut ꝯiũctę aut separatę:atqꝫ
hoc nõ solũ in causis efficiẽtib⁹ reperit̃:sed et in ea quę
ad mãm ptinet. Auꝝ.n.hoc causa est ꝛ mã rei effigiatę:
ꝛ nõ solũ hoc auꝝ:sed simplr̃ aurum. Item hoc corp⁹:
ꝛ non solum hoc corpus:sed simplr̃ corpus. Item hoc
flauum ꝛ nõ solũ hoc flauum sed simplr̃ flauum ꝛ sim
plr̃ coloratum. Itẽ nõ solũ distincte auꝝ:sed ꝯiunctim
35 auꝝ flauum.¶ Effecta quoqꝫ cũ causis eundẽ vident̃
hr̃e ritum. Alia nãqꝫ vt ppinqua,alia vt genera profe/
runt̃:quẽadmodũ si diceres:Polycletũ effigiasse dia/
dumenũ illũ molli iuuenta expssum:deinde diceres sta/
tuam:postremo imaginẽ. Idẽ videre licet in effectis p
accidens:quoꝝ exẽplis supsedebo:ne morain atqꝫ ipe/
36 dimentũ iferam his quę sequunt̃.¶ Rursus alia ẽ di/
uisio:singuli sex modoꝝ:quos causis dixim⁹ eẽ attribu/
tos:in membra diducuntur duo:actum ꝛ potestatem.
37 ¶ Differunt aũt hęc inter se:q cãę quę in actu sunt:siĺ
sint necesse est cum effectib⁹ q pcreant̃:vt secans siĺ cũ
eo q secatur:ꝛ vtens siĺ cũ eo q vtitur. Causę ꝟo q̃ non
sũt actu sed potestate non semp siĺ cum reb⁹ effectis ha
bent̃. Nõ.n.siĺ cum ędib⁹ corrũpitur ędificator:neqꝫ si/
mul cũ lecto faber. Esse at̃ potestate id nũc appello:qd
non solũ egit:sed prorsus recessit ab opa:ꝛ desiit agere.

Potestate appellat(ait hic Simp.) non id qd eẽ põt. s; id qd operãdi opponit̃. hoc aũt ẽ qd nõ opat̃. non opat ꝟo ꝛ qd operari põt ꝛ qd opari desiit.

38 ¶ Cęteꝝ opꝫ vniuscuiusqꝫ rei pncipẽ cãm ꝛ pꝛimaꝫ
q̄rere:atqꝫ hęc est illa:ad quã simulatqꝫ puentũ est:ces/
sat qd ea quę quit ita sit ꝛ vnde nã a Dialecticis nũcu/
pata est:exẽpli gr̃a quęrit̃ vñ nã cã ędium ẽ Habrias:
Rñdet̃ qꝛ ędificator:iteꝝ quęrit̃ q̄obrem ędificator
est. Rñdetur qꝛ ędificandi sciam ꝛ artificiũ tenet. Huc
vbi applicitũ est:nec ĩo sistit̃. Est.n.aut vesani aut pꝛina
cis hois vlteri⁹ percunctari. Pꝛima igr̃ causa ędiũ est
ars ędificandi.¶ Sed ꝛ gñalium effectoꝝ gñales cau
sę assignãdę sũt ꝛ pticularium pticulares:vt statuarius
dicat̃ statuę causa fuisse:ꝛ hic hui⁹. Item effectoꝝ pote
state:reddendę sunt causę potestate:ꝛ effectoꝝ in actu
cãę in actu ꝯstituendę referẽdęqꝫ. Quot igr̃ causę sint:
q̄tuoꝛ vꝫ ꝛ quot accipiantur modis sed videlꝫ:arbitroꝛ
abunde ꝛ accurrate demonstratũ a nobis.

39 EXistimant at̃ casus ꝛ fortũa cõ
plurũ eẽ effectauꝫ
causęꝛ fieri euenireqꝫ multa tũ casu tũ
fortũa ꝯsueuisse. Ac pmũ qdẽ dignũ sciru
est sub quo nã gñe causę duo illa gña col
locent̃ reponãturqꝫ. Deide illud quoqꝫ nõ ignorandũ:
sit ne casus ꝛ fortũa idẽ:an res causęqꝫ diuersę. Postre
40 mo aggrediẽdũ qd vtrũqꝫ sit pdere.¶ Adeũda tñ di
scutiendaqꝫ prius ea qd est:q̃ in vnoquoqꝫ negocio co/
gnoscẽdo maxĩe vꝫ eẽ pnceps ꝛ caput. Sit ne in rei nã
casus vllus aut fortũa:an inania potius vocabula teme/
re circũferant̃. Qd pleriqꝫ iducti rõne dixerũt:qꝛ vide
bant oium reꝝ quaꝝ cãs facimus fortunã ꝛ casũ:alias
nihilosecius cãs assignari afferriqꝫ posse ex eaꝝ gñe ali
quo:q̃ nobis supra sũt pdictę:vel numero:ꝟbi cã:siqs in
foꝝ exierit alloq̄ndi ꝯueniẽdiqꝫ quẽpiã gr̃a:occurratqꝫ
ei amicus aliqs peregre pfectus reuersusqꝫ ex itinere:
atqꝫ hũc q̄q̄ cupiebat iteruissere:nõ tñ spabat futurũ
obuiũ sibi:illũ Hercules siqs iterroget q̄obrẽ:aut quẽ
admodũ nactus sit amicũ:Casu rideat. Sed nugę sũt.
Quur.n.casu dicat̃ occurrisse supueĩsseqꝫ poti⁹ q̃ spon
te atqꝫ ab ea volũtate q̃ is exiuerat:vt in foꝝ descende
ret:Nã ꝛ si ei nõ id ꝯsiliũ fuerit pcedendi:s; diuerso q/
dẽ negocio destinatus hospitẽ forte q̄daꝫ icurrent:non
tñ couालet id vel ppterea nouare:aut ꝯfingere aliã cãm
oporteat:q̃ amicus sit cõpertus:pter volũtatẽ illaꝫ atqꝫ
itionẽ in foꝝ. Si igr̃ vniuscuiusqꝫ rei q̃ fieri di forte for
tuna certã licet cãm reddere q.ĺ.põt effugere hĩ q fortu
nã putant cãm q̄ndã esse instabilẽ idefinitãqꝫ:qn vide
ant̃ nudũ ꝛ sine re vlla nomẽ fortũę iter cãs referre col
41 locareqꝫ voluisse:¶ Et si paꝝ pficit rõ:valeat ingens
auctoritas veteꝝ:q quũ de causis reꝝ oium congrerẽt
vident̃ nullo nũero habuisse fortunã. Hęc fere illa sunt
arma qb⁹ nõnulli fortunã de reb⁹ adimere ꝛ pfligare
42 conant̃.¶ Nos ꝟo dicim⁹ pmã rõnẽ illoꝝ ꝯtiũꝫ eius
qd volebãt effecisse. Naꝫ quũ fortunã demere niteren/
tur:nesciũt se illaꝫ maxĩe ita stabiliuisse. Si.n.oia q̄uis
mõ eueniãt ꝯferri in causas certas ꝛ dterminatas pñt:
idqꝫ nemo est q nesciat facere:quur tñ fieri q̄dã fortũa
dicim⁹:q̄daꝫ nõ dicim⁹:Nimiꝝ opinoꝛ:qꝛ fortũa cã q̄/
daꝫ ẽ pter certas illas atqꝫ determinatas:Nã si q̄dã ef
fecta hñtur de qb⁹ simulatqꝫ iuẽta ẽ certa pfinitaqꝫ rõ:
nihil ampli⁹ possis ambigere. Quędã ꝯ repiunt̃:d qb⁹
nõ simulatqꝫ iuenta ẽ certa pfinitaqꝫ rõ desinas ambi/
gere:s; adhuc ad fortunã ꝯfugiꝫ hẽas:sũma pꝛinacia ẽ
ificiari fortunã eẽ rõnẽ ꝛ cãm quãdã extra certas illas
atqꝫ pfinitas. Nam q̄obrẽ obsecro Achilles Hectoreꝫ
occidisset vltro:Adrastus filiũ Crœsi fortuito:Alioqn si
nullũ sit discrimẽ i causis:oportuerat Adrastũ suscępis/
se id facin⁹:ꝛ pposito peussisse:pinde atqꝫ dĩ de Achil/
le. Sed ꝛ reliquus est adhuc illis delirãdi locus sta rñ/
dere solitis:nisi telũ collibuisset mittere:Crœsi fili⁹ viue
ret. Sed.n.voluit quũ misit:volebat aũt nõ Crœsi filiũ
sed ferã transfigere:missionis igr̃ cã volũtas fuit:vulne/
ris mortisqꝫ nõ fuit. Naꝫ si pꝛuidere potuisset euentum
nŭq̄ [illegible] itorsisset. Quo fit vt id casu factũ merito vi
deat̃:secutaqꝫ sit mors nõ sponte illi⁹:s; forte fortũa:ve
nia quoqꝫ digni sint. Nec possis culpę addicere q id ge
nus deerãt ac peccant:ꝛ crœsus si sapiẽs fuerat:ignoscẽ/
43 dũ hñerit:nedũ exarserit in pperantẽ.¶ Et si ex vete
rib⁹ vĩ nemo q fortũę mẽtionẽ hñerit. Quid tũ postea:
pferri quã hoc ipso vel maxĩe taxandi reprehendendiqꝫ
sint:fortũa ꝟo ppterea nõ tollit̃. Et Hercules vident̃
antiq nusq̄ ꝟba fecisse de fortũa:nõ Empedocles:non
Anaxagoras:nõ alius q̄spiam. Nullam.n.ex his causis
q̄s statuebant arbitrabant̃ eẽ fortunã:nõ odiũ nõ amo
rẽ nõ mentẽ:nõ postremo elemẽtũ vllum:cęteꝝ ꝛ hoc
rõnem nostrã multũ ꝯfirmat adiuuatqꝫ q neqꝫ d cau/
sis aliys ꝛ qdem magis necessarys tractatũ aliquez ha/
buere. Tẽpus porro ꝛ longa ętas aptissima efficacissi/ Tẽp⁹ ꝛ ętas longa aptissima est ad veritatis indaginem rõ.
maqꝫ est ad veritatis idaginem rõ. mirũ tñ illud est q
quum fortunam p nihilo habendã putarent:nõ conati
saltem sint psuadere:nomen fortunę falsum atqꝫ inane:
ab hoibus fuisse receptum. Neqꝫ minus mirum est il
lud q qdam q esse fortunam in rebus arbitrabantur:
noluerũt tamen qualis quęque ea rerum posset caligan/
tibus ꝛ cęcutientibus mortalibus ędere. Ego ꝟo me/
mini locum in quo Empedocles ꝛ qdeꝫ luinissimus in/

cidit mētionē fortūę. Js.n.q̄si clam nobis posset id face
re aliqñ in explicatiōe nāę vtit̄ cōmoditate: ⁊ occasiōe
fortunę. Nam q̄ aer secesserit secretusq̄ȝ fuerit fortunę
tribuit: ⁊ tāq̄ȝ refert acceptū hoc versu. Sic cecidit vo
litans aliter quoq̄ȝ sępius aer. Sed ⁊ mēbra quoq̄ȝ aia
44 lium plurima eē facta cecinit a fortūa. ¶ Uez hic q̄
raro fortunā cōmentis suis ⁊ placitis adhibet: min⁹ no
bis accusandus est silētij hui⁹. At Democritus atq̄ȝ alij
quo pacto nō sunt ob eam rē grauiter rep̄hendēdi atq̄ȝ
dānandi: q̄ quū temeritati atq̄ȝ fortūę res p̄stātissimas
subiecissent: nullā rōnē aut viam hoībus ad eam idagi
nem reliquerūt. Nā neq̄ȝ ifinitos mūdos neq̄ȝ fas neq̄ȝ
ordinē illum vniuersi ꝯtinentē atq̄ȝ nectentem ad aliā
cām remisere: sed tñ a fortūa tum casu pendere ꝑuenire
45 oia defenderunt. ¶ Atq̄ hoc seorsuȝ in eo hoīe maxie
soleo demirari q̄ quū videret quū animalia tum stir
pes ⁊ frutices ex causis fieri suo ⁊ certo ordine ꝯstitutis
atq̄ȝ p̄scriptis: siue nāȝ fecerit cām siue mentē: siue alio
id noīe cōmonstrarit: Neq̄ȝ.n. de hoc ꝯtrouersia ē. Mi
rari soleo vehementer quō ea quę ⁊ maxia videbant̄ ⁊
plenissima diuinitatis ac numinis: cęlū astra sedes ⁊ lo
cos astroꝝ: quoꝝ nihil poterat idefinitum nihil exordī
46 natū videri. fortunę tñ casuiq̄ȝ tribuerit. ¶ Naȝ aialia
⁊ frutices ꝓcul abesse a casu ꝑspicuum est. Si.n. ad eas
gnōnes fortuna aut temeritas ꝑtineret: quur nō posset
ex quolibet vtcūq̄ȝ foro tulisset generari: ⁊ fieri q̄dlibet.
Nūc aūt ⁊ homo ex hoīe orit̄ ⁊ ex Platano platanus:
neq̄ȝ g'q̄ȝ est: g equū ex equo spicā de frumēto nasci ca
su patet: q̄ si iferiora hęc: quę ⁊ itercipi impedirīq̄ȝ pñt
⁊ plerunq̄ȝ itercidunt: eundem nihilominus semper ac
diffinitū tenorē ⁊ cursum seruāt: g fieri pōt: vt cęlū: ⁊ sy
dera: ⁊ ordo ille reꝝ imutabilis atq̄ȝ sempiternus men
te careat ⁊ rōne: casu ꝯstet atq̄ȝ fortuna: verisq̄ȝ igr̄ est er
ratū: ⁊ his q reꝝ oium cām ꝯstituere fortunā: ⁊ his qui
47 nihil nobis de fortuna tradidere. ¶ Sunt ⁊ nōnulli q
q̄uis cām reꝝ plurimaꝝ fortunā faterent̄ ⁊ crederēt:
q: tñ illius nāȝ aut asseq: aut explicare nō poterāt: spe
ciosam eius rei definitionē ⁊ magnificā attulerūt: dicen
tes fortunā eē cām quę supra captū hoīs esset. Uerūtñ
vident̄ ex his q̄ dicūt diuinā quandā rem atq̄ȝ pręcellē
tem existimare fortunā: qua snia plurimi fere mortaliū
sunt qui fortunā colant vt numen ꝯstituis ēt dicatisq̄ȝ
priuatim ei rei tāq̄ȝ deę tēplis. Sup ea igitur re cōside
randū est vsitata nobis disputandi ratione ac via.

48 Fortunam esse ⁊ in q̄b⁹ sit: hūc in
modū possumus col
ligere. Reꝝ alię semp eodē modo ꝑueni
unt vt pennia. Alię fere ⁊ plerūq̄ȝ vt nā
lia: nōnullę rarēter. Nā si sunt q̄ plerūq̄ȝ
⁊ maiori ex pte ꝑueniūt: manifestum est esse quoq̄ȝ ea
opoztere q̄ rarēter ⁊ isolenter fiant: q̄lia sūt ea quę reꝝ
nāliuȝ necessariā generationē abrūpunt. Potest ne igr̄
fortuna locū habere in his quę necessario eueniūt: Ne
quaq̄ȝ: qs.n. ita amēs sit: vt dicat solē hodie fortuito or
tum esse: aut fortuito occidisse: Dices in his versari for
tunā: q̄ frequēter. i. plurimū ⁊ maiore pte ꝑueniunt. At
qs nisi ipudēter ac temere ꝑtinaꝝ dicat: Callię manum
casu qnq̄ȝ digitos hūisse aut calores eo tpe fortuitos: q̄
Syrius emergit: aut frigora tūc quuȝ sol in Sagittario
est. Restat igr̄ vt in his fortuna reperiat̄ q̄ infrequēter
⁊ raro. Qđ ⁊ cōi snia ꝓbari solet. Nā ⁊ ea q̄ fiūt a fortu
na: raro euenire dnr̄ ⁊ ea q̄ raro eueniūt fortūa fieri fal
49 tem vulgo vident̄. ¶ Sȝ fistam⁹ tantisp ifrenemusq̄ȝ
orōnē hoc loco reuersuri mox vñ digredimur: diuida
musq̄ȝ aliūde initio repetito. Effectoꝝ alia alicui⁹ gr̄a fi
ant: vt ea quoꝝ opifex est aut nā: aut volūtas. Alia nul
lius vt capillū quū vellim⁹: aut paleā quū abijcim⁹. Jn
vtris igr̄ fortunā statuo: ꝑfecto in his q̄ gr̄a alicui⁹ fiūt:
qđ quēadmodū possit eē cūctari parūper dū volo: atq̄ȝ
h̄ in pñtia q̄ȝ veꝝ sit inito. Sed paulopost demonstra
turus cōprobaturusq̄ȝ suscipiā. Jd āt qđ ex assumptioni
bus seq̄t̄ syllo nūc colligā. Positū est fortunā in his eē
q̄ raro fiūt atq̄ȝ ēt in his q̄ gr̄a alicui⁹ fiūt. Quid igr̄ aliđ
ex his ꝯcludi pōt q̄ȝ aliq̄ fieri raro in his q̄ gr̄a alicuius
fiūt: Hac ego de cā suȝ iductus syllm vt clauderē ante
assumptionū ꝓbationē. Qm̄ mirari neminē volebā: id
qđ gr̄a alicui⁹ fit: nō solū in necessarijs: ⁊ i his q̄ plerūq̄ȝ
ꝑueniūt inueniri posse: sȝ ēt in his quę paucies ⁊ ꝑraro
50 ꝯtingunt repiri solere hactenus satis. ¶ Quō igr̄ casus
⁊ fortūa versent̄ in his q̄ rarenter fiūt: opus Herculeo
est rōne aliq̄ atq̄ȝ explicatiōe: atq̄ȝ h̄ est qđ pauloante
polliciti sumus ośdere. Porro ꝯsentiunt oēs q̄cūq̄ȝ aut
a nā aut a volūtate fiūt: gratia alicui⁹ rei fieri oportere.
Exēpli gr̄a quū domū egredimur lauādi cā aut ꝯtrinuā
di quē aut ꝯueniēdi ꝑhos: ⁊ quū tegula de ibricib⁹ tecti
cadit desiderio ꝓprij ⁊ nālē locū tenēdi: vtpote quam
nullo obiecto repagulo: quū graue ⁊ terraceuȝ corp⁹ sit
deferri deorsuȝ oporteat. Quū itaq̄ȝ is finis occurrior⁹
⁊ obuius sit reb⁹: cui⁹ gr̄a initio factę istituteq̄ȝ sūt: nihil
tūc hȝ cōe fortūa. Quū xo (vt fieri solet aliqñ) alius fi
nis ceciderit q̄ȝ is q ꝓposit⁹ fuerat: tūc ⁊ fortūa ⁊ casus
exerit se atq̄ȝ elucet: vt si qs lotū egressus canē offendat
a quo mordeat̄: aut si tegula in terrā deuoluta vt in ꝓpo
⁊ nāli ꝯsideret loco p̄tereūtis hoīs caput ꝯfringat: sane
hoꝝ effectuū cām esse aut nām aut volūtatē licȝ dicē: nō
tñ ita vt p se cāę sint: nā neq̄ȝ vt morderet̄ ille ꝑficisce
bat̄ ad balneas: nec tegula cecidit vt vuln⁹ afferret: sed
euenit vtrūq̄ȝ p accñs. Atq̄ȝ h̄ iam est casus ⁊ fortunę:
quū nā aut volūtas alicui⁹ facta est p accñs cā. Quo [a] si
gnificatu acceptū id opꝫ: qđ paulo ante dixim⁹: fortunā
s. circa ea xsari: q̄ gr̄a alicui⁹ fierēt. i. ad eos effect⁹ eueni
req̄ȝ ꝑtinere: q aut a nā aut a volūtate p accñs ꝑficisce
rent̄. Per accñs aūt cū nā tuȝ volūtas cāę fiūt: quoties
eueniūt alia q̄ȝ ea q̄ꝝ gr̄a istituta actio fuerat. ¶ Sunt
eni [b] quēadmodū ex reb⁹: alię p se vt lbię: alię p accñs
vt accñtia: ita ex causis alię p se vt ędiū redemptor: alię
p accñs vt albus ⁊ musicus: ⁊ est ea quę p se est certa ⁊
ꝯfinita. Quę xo per accidēs icerta atq̄ȝ idefinita. Pñt
eni ifinita accidere ędificatori. Euismodi ē ⁊ fortūa eo
q̄ idefinita. ¶ Distat āt a reliquis per accñs causis for
tuna: in eo q̄ illę iccirco causę nuncupent̄: q: accñs sūt
causę per se: vt alb⁹ grāmaticus musicus deambulator
sessor: quo fit vt nullū tale sit ꝓprię cā ędium. At in for
tuna actio vna atq̄ȝ eadem est hui⁹ effecti cā per se: illi⁹
causa p accñs. Nam fossio p se cā est sationis. Per acci
dens inueniēdi thesauri. Quare illic in causis est diuersi
tas: hic nō in causis: sȝ in finib⁹ ⁊ euentis. Quia quēad
modū in reliq̄s causis p accñs duę causę reperiūt̄ eius
dem effecti: vna per se altera p accidēs: ita in fortūa nō
q̄dem duę causę reperiant̄ eiusdē effecti: sed ꝫ potius
vna causa dūtaxat reperit̄ duoꝝ effectuum: quoꝝ alter
51 p se erat. i. propositus. ¶ Est aūt idefinitū nihilomin⁹
fortuna imo latius etiam aliquanto q̄ȝ cęterę. Nam the
sauꝝ repire multis ⁊ ifinitis ex causis possumus gratia
facti ⁊ instituti alteri⁹. videlȝ. ferendi gratia: ꝑauimē
ti sternēdi: deducēdi aquęductus ad puteum: constituē
dę condendęq̄ȝ sepulturę: templi exędificandi: atq̄ȝ si
milium ifinitoꝝ. Jgitur quemadmodum dictū est pri
us: neq̄ȝ enīȝ verebor pręsertim hoc ocio explicandi ne
gocij gratia frequentiorē eiusdē rei repetitionē quū ea

[a] Simp. dr̄ h̄ in loco decla rare volens quō fortuna circa ea xsetr q̄ gr̄a alicui⁹ fiūt: sit nō sic itelligēdū eē: vt oino q̄ fiūt a fortuna gr̄a alicui⁹ fiāt: sȝ q: talia sūt q̄ alicui⁹ gr̄a fie ri pñt: iō i his ꝯnumerant̄ q̄ alicui⁹ gr̄a fi unt hoc aūt Ari. testimo nio cōprobat q̄ iferi⁹ ait q̄ accessisset quī dē gr̄a accipi endi argentū si nouisset: sȝ nō huius gr̄a accessit ⁊c.

[b] Tho. id qđ Aristo. dixit eē hoc q̄deȝ p se est: illud ēo p accñs: refert i subiez ⁊ accid ētē: se quēs reliq̄ȝ Alex. Sed Simp. eū ex ponit .i. effe ctus: vt scđm Arist. io sit: q̄ cuī effectuuȝ q̄ddā p se sūt: q̄dāȝ p accñs eodeȝ mō ex causis alię p se sunt: alię p accñs: naȝ aut ipse: ⁊ h c ꝑte ra ꝑdicamen ta accñs sunt nō oñi p accñs causas sem p.

que facta ⁊ īstituta gr̄a alicuiꝰ sūt efficiunt alteriꝰ cāe p
accns: ea effecta q̄ inde ꝓueniūt fortūa fieri ⁊ casu dr̄r:
exēpli gr̄a: laudat cā descēdit qs i foꝝ: offendit q ea ma
nuariū referebat: ita recepit argentuz: pfecto ea itio cā
p accidens argēti recipiendiqꝫ fuit: nō .n. illiꝰ gr̄a iuerat
alioqn nō diceret forte fortuna receptū. Neqꝫ si nectio
ad eum locū descēdisset: neqꝫ si ex ꝯsuetudine plerūqꝫ
aut crebiter eo solitus eēt descēdere: qꝛ videlꝫ nō eēt id
amplius pter rōnez neqꝫ per raꝝ. ¶ Sed ⁊ illō quoqꝫ
aiaduertendum puto: qꝫ nō solum cāe efficiētes aliq̄ p
accns cause appellant: sed etiā effectꝰ ⁊ fines aliq: fines
⁊ effectus p accns vocant. Nam queadmodū egressus
⁊ descēsus in foꝝ p accns causa fuerat exigēde pecūie:
ita ⁊ exactio finis p accns descendēdi fuit: atqꝫ ille qdē
descensus vt cā quedā efficiens dr̄ fortuna: exactio tn̄
finis: ⁊ ea cā que ad finem ptinet: euentus qdā vocatur
⁊ exitus a fortūa. Opꝫ aūt ⁊ hunc quoqꝫ indefinitū esse
⁊ minime cōstitutū: ne si certus ꝯstitutus fuerit: nō am
plius videri possit a fortūa pependisse. Quare hō euen
tus atqꝫ finis oīno habēdus erit incertus perinde idefi
nitusqꝫ: vtpote qui sit per accns factus. Fieri .n. poterat
vt nō solū reportatio pecūie ex illa ꝓfectione eueniret:
sed ⁊ visus aut pompe alicuiꝰ spectatio: erat qdē vna
res tn̄: pp quā inita erat ꝓfectio: sed īfinite que accide
52 re poterāt. ¶ Ex his igit que dicta sūt pꝫ fortunā eē p
accidens cām eaꝝ reꝝ que nō necessario aut plurimū:
sed que raro ꝓueniūt: atqꝫ in his dūtaxat esse ꝯstitutaꝫ
ac positā: que gr̄a alicuius ex ꝓposito ⁊ ꝯsulto gerūtur.
Quare qbus ꝓpositū ⁊ volūtas subest: ie ſt in his fortu
53 na. Volūtas aūt sine mēte nō habet. ¶ Indefinite igit
cause sūt necessario: ex qbus fieri pōt: vt aliqd fortuna
icurrere euenireqꝫ videat. Proinde videri pōt fortuna
idefinita res esse. Oēs .n. p accidens cause idefinite sūt.
Nam hac re maxie differūt a per se causis: q in illis as
signari pōt sua cuiusqꝫ rei certaqꝫ cā: vt edificator do
mus: in aliqꝫ nō pōt. Neqꝫ .n. est albꝰ cā q̄ musicus po
tior. Ita ⁊ descēdēti in foꝝ reportāde pecūie cāe pote
rāt occurrere īfinite. Nam idē porro accidere potuisset
si ꝓsequendi aut fugiēdi: aut spectādi postremo faciēdi
aliqd aliō gr̄a descēdisset. ¶ Quobrē vt ꝟbo rē vniuer
sam cōplectamur: sūma est hec. Si soluꝫ ea q̄ p se sunt
cāe reꝝ existimant: nihil pōt fieri a fortūa. Sꝫ si cause
quoqꝫ p accns qdā recipiūt: videri plane pōt aliqd fie
54 ri a fortūa. ¶ Neqꝫ miꝝ ē putari fortunā carere rōne.
Nā rō in his solū habet: q̄ sūt vel semper aut vt plurimū
55 mū fiūt. ¶ Veꝝ qm fortūa tn̄ p accns est cā efficiēs
est. Causaꝝ āt efficiētiū alie ꝓpriores sūt. Polycletꝰ sta
tue: alie remotiores: hō. Idē spectari in cā fortuitoꝝ: vꝫ
vt alia ꝓpior sit: alia remotior videat eē. Verbi gr̄a: sa
nitatis cā egroto fuit aut vētus: aut estus: aut capitis ton
sio: quū tn̄ hoꝝ nihil adierit feceritqꝫ valitudis gr̄a: sed
aut agēdi qdpiā aliud aut spectādi aut capilli ponēdi.
Etenī hoc loco ꝓpior cā sanitatis ē spūs flatusue q̄ ton
sio. Plane si p accns cās scire volumꝰ ꝓpiores q̄ sint q̄
qꝫ remotiores: ꝯstituēde sūt actu atqꝫ ita vicissim cōpa
rāde ꝓpendēdeqꝫ: alioqn si simplr ⁊ absolute q̄sieris:
que fuerit cā rei fortuite propior nullaꝫ licebit afferre.
Nam infinite possunt cause extitisse: quemadmodum
multoties nobis est supra commonitum.

56 Fortunatus dr̄: quum finis atqꝫ exitus rei talis hr̄: q̄lē qs aio añ ꝯceperat: atqꝫ statuerat. In fortunatꝰ ē ꝯtrio: quū qs statuto fine non potit. Bona fors nūcupat: quū bonū qdpiā accidit: mala quū malū. Infortunatus sane ⁊ fortūa

Eꝰ oppositi videnł hec ꝟba significat: quod voluit Theo. dicere: dico ēt ꝟbā nō sit: .ei .n. talis hr̄ rei exitus

tus est: cui res magni alicuiꝰ momēti ꝯtigūt: ita vt lōge
īfortūatissimꝰ hēat: q ꝓpe fuerit: vt magnū aliqō bonū
ꝯsequeret. Iā .n. id aius tn̄ ptīa ⁊ in manibꝰ positū te
nere ⁊ possidere se fingit. Nā id qō ꝓpe est vi tn̄ pre
sto esse. Ꝯtrio fortunatissimꝰ videat: q ꝓpe fuerit: vt in
discrimen aliqō atqꝫ incōmodū maximuꝫ adduceret.
Inconstans ꝟo hō felicitas dr̄ que ptinet ad fortūatos
rectissima rōne. Nam ⁊ fortūa ipsa inconstantissima ē
quaꝫ neqꝫ ex earum rerum numero sitqꝫ plurimum
veniant: neqꝫ ex earum que necessario. Quid sit fortūa
dictum arbitror q̄ copiosissime.

57 Est aūt ⁊ casus temeritasue vt ꝓdictuꝫ ē cā p accns eoꝝ: q̄ raro fiūt: ⁊ gr̄a alicuiꝰ. Differt āt a fortūa in eo
q casus de pluribꝰ affert. Quicqd .n. for
tuna facit: facit ⁊ casus: nō ꝯtinuo qcqd fit
casu: fit itidē a fortūa: fortūa .n. ⁊ id qō est a fortūa: circa
eas res versant: qbꝰ adest ea nā: vt fortūate possint dici
⁊ demū circa eas ad q̄s ptinet actio. Quapp necē ē cir
ca res q̄ agi geriqꝫ psūt versari ⁊ exerceri fortunā. Oīa
porro q̄ agi geri administrari dicunt: vt in moralibꝰ li
58 bris est dmōstratū: volūtate ⁊ ꝯsilio fiūt. ¶ Signū eiꝰ
rei maximū est: q fortūati dr̄r iidem q ⁊ felices. Felici
tas aūt est bona quedā actio administratione aut oīno
in actiōe administratiōeqꝫ posita. Si hec igit ita sūt: se
quit vt nihil dici possit a fortūa factuꝫ: qō ab his rebus
59 fiat: ad q̄s nō ptinet actio. ¶ Quāobrē neqꝫ inaiale qc
q̄ neqꝫ brutum facere pōt fortuito aliqd: qꝛ volūtate ⁊
ꝯsilio caret. Vñ neqꝫ fortūata neqꝫ īfortunata psūt esse:
pterq̄ p similitudinē ⁊ trāslationeꝫ quandā: cuiꝰ gn̄is ē id
qō Protarchus dicebat: fortūatos lapides esse: ex qbus
altaria fierēt ⁊ simulachra deoꝝ: q̄ quū nihil ad hāc rē
p se ꝯferant: colant tn̄ a nobis ⁊ adorant: ꝯ esse īfortūa
tos ꝯiuges ⁊ eos quos humi stratos ꝯculcaremus. Psūt
etiā inaia q̄nqꝫ videri facere aliqd a fortūa. Siqs aliq̄
rem acturus rebꝰ inanimis tanq̄ instrumentis: ꝟbi gr̄a.
Ensis ille quo qdā quū Tyrānū Promethea occidēdi
cā ferijsset: vomicā aperuit ⁊ attulit medicinā: fortunatꝰ
vtiqꝫ appellari posset: q ꝓpe q forte ceptus sit p deo ha
60 beri ab eo q curatus ita est. ¶ Casus ꝟo nō p similitudi
nē aut trāslationē: sed peculiariter ad inaia ptinet ⁊ ad
aiantes eas q̄ carent rōne: exēpli cā: equus ab hostibus
captus casu liberatꝰ est h̄ mō: qꝛ quū desiderio potꝰ se
cessisset ad fontē: in manꝰ dn̄i incidit. Itē casus ē: vt tri
pes q cecidit iaceat ad sessum oportūe accōmodateqꝫ:
cuiꝰ gr̄a nō ceciderat: atqꝫ vt exitus atqꝫ finis videatur
casu euenisse: necē est vt alienꝰ sit a rei nā q̄ cecidit: nā si
lapis cubus deuoluit nō est casus si repiat iacere ad se
dem idoneꝫ: qꝛ hoc hꝫ ex nā vtcūqꝫ ceciderit vt oīa la
tera regāt ad sessuꝫ. Quapp neqꝫ ignis casu sursuꝫ ōfer
61 tur: e .n. hec ē elemēto illi nā. ¶ Illō igit qō fit casu q̄le
sit diximus. Nā si gn̄aliter casum accepis poterit ēt de
fortūa ꝓdicari. A fortūa ꝟo sūt ea que casu qdē fiunt: sꝫ
in his qbꝰ ꝯsiliū ⁊ volūtas inest. Verūtn̄ nō ea oīa que
citra consilium ⁊ voluntatē eueniunt statim fieri viden
tur a fortuna. Euenit hyeme nauiganti naufragiuꝫ face
re: hoc neqꝫ ex proposito consilioue: neqꝫ fortuito eue
nisse dicimus: qꝛ plurimū solet exitus iste esse nauigan
62 tium hyeme. ¶ Quaꝫ ꝟo casus sine temeritas talis sit
qualē ostēdimus: illud est argumēto q ea fieri temere ⁊
frustra dicuntur: quoꝝ exitus diuersi sunt ab his quos
statueramus. Egredit quis deducende aluī causa: id si
nō consequit: dicemus illuꝫ temere id est frustra egres
suꝫ fuisse: vt quod temere frustraqꝫ fit videri possit gra
tia factum alterius: tunc quū id non est sequutuꝫ: cuius

q̄lē pꝰius aio qs ꝯceperat: ac statuerat: non vtiqꝫ id a fortuna dicimus ꝯtigisseꝫ: sꝫ aliō qd pter id qō aio cōceperat vt supiꝰ declarauit ipse Theoph. grece sic sc.

ἐυτυχία δὲ ἐστιν ὅταν τοιοῦτόν τι ταυτῆσιν τέλος οἷον ἀντιλάβοι προείλετο ἐξ ἀρχῆς.

hoc est fortunatus dr̄: quū finis rei talis hr̄: qualē qs vtiqꝫ pꝰ ꝯceperat: gisset etiam.

gr̄a istituta susceptaq3 actio fuerat. Nā sigs dicat temē se lauisse: ppterea q deligisset sol: plane ridicul⁹ hēaṫ: q2 videlz illi⁹ gr̄a nō lauabaṫ. Ita fit vt nomē temerita tis ab eo qd temere ē deriuatū esse merito videaṫ. Igr̄ euenit gdē sepe vt post rē icassuz ac temere factā nihil aliud ꝯsequaṫ: sed solū de suo fine ceciderit istitutio: vt si pfectus gspiā ad deducendā aluū: reuertaṫ aluo non deducta: atq3 hoc est qd incassum appellaṫ & temere. Cōtra euenit aliqn̄: vt post rē icassū temereq3 susceptā alius gdā exitus ꝯsequaṫ: nō is q erat ppositus: & istitu tus: vt sigs ad deponedū onus nāe pfectus: aurū repiat. Atq3 hoc ē qd dr̄ casu factū & temeritate spontina.

Alex. ēt quē vt imitatus Thē.ais casū & qd temere dr̄ iuicē distare/ quēadmodū finis ab efficiēte distat: sicut ēt fortu na ab eo qd fit ab ipsa for tūa. vez Sim pli. ab eis dis sentiens i hac ster sniaz sen tiēs qd casus & qd temē dr̄ nō sint eadē/ recte gdē di ci mihi vr̄. nā temere factuz id dicim⁹/ qd nihil ꝯseqt. casu autē/ qd ꝯseqt gdē ali gd oino/ p ac cidēs tn̄. Sz q id qd teme re ē/ ab eo qd ē a casu distat/ q tū distat fortu na ab eo qd a fortūa fit/ ne q q recte di cat puto. nāz fortūe: nō id: qd temere dr̄ ppositione rn̄ det: sed casus ipse. ei vo qd a fortūa fit: id qd a casu. nāz & Arist. dixit tam fortunez q casum esse cāz efficiētē. Ipm autē teme re nō q. finez vo id quod a fortūa & a ca su dixit non autē casuz.

63 Distat āt id qd casu fit: ab eo qd teme re: sic distat finis a cā efficiēte: & quēadmoduz distat id qd fortūa fit ab ipsa fortū na. Semp.n. quū talē quippiā accidit: qd q cām ppriā efficiētem hēret nō tn̄ ab ipsa cā pcedēte factū est: sz ab alia: ad quā alius & ppi⁹ exitus ptinebat. Tūc ea res q antecedit temeṙ dr̄ facta: qm̄ ppositū finē assecuta nō est. Id vo qd factū ē casu dr̄ factū: q2 sine ppria cā pcedente factū est. Uerbi cā: lapis cecidit: ptereuntē ꝯuulnerauit: hoc loco finis & exi tus rei est ꝯuulneratio: cā efficiēs est ipse casus & deuolu tio lapidis: cetez vulneratio aliā ppriā cām & peculia re pn̄ⁱⁱ hēbat: nō casum lapidis aut deuolutionē: sed vt ita dicamus deturbationē ipulsionēue de industria ini tā: ita vt pcuteret is qui ptcribat. Casus itē lapidis nō eū hēbat finē vt vulneraret: sed vt in ppriū & nālem lo cum sese reciperet: quāq3 id forte quadā in ptereuntis iniu riam recidit. Sed & p accñs fit inuicē vel alter cā: alte rū finis esse dicaṫ. Is aūt q aligd agēdi gr̄a egressus est domū: & plagis affectus re ifecta redijt: temere dr̄ egref

64 sus: casu vulnera retulisse vel etiā a fortūa. ¶ Nam id qd casu est in plura diffundiṫ q id qd est a fortūa: atq3 hoc discere poteris hoc exēplo. Quū aligd pter nāz fit: vt monstrū: id nō fortūa: sed casu dicimus ꝯuenisse: vt manus sexdigita: & struthocephalus. Ni forte fateri no lis hōi portenta nāe fieri casu: sz pprias & certā cām hēe cam videlz: q itrisecus fuerint anteq3 ederenṫ in lucez aut syderationē aut māe exuberātiā & copiā aut ꝯ defe ctū. Sz q ita dicūt nōne vidēt idē posse dici de lapide: quē casu cecidisse nō negarēt: Habuisse illū vtiq3 intra se cām grauitatē & pōdus. Sed certe pōdus cā efficiēs est deuolutiōis & casus: nō ēt pcussiōis: sz casus pcussio nē fecit. Quid itaq3 casus sit: & gd fortūa: queq3 sit inter eas res differentia: satis videṫ explicatum a nobis.

65 Rediguntur āt referūturq3 tum fortuna: tū casus ad gen⁹ causē efficiētis: ea rōne q nāe volūta tiq3 applicanṫ & inectunṫ: quaz vtraq3 iter cās efficiētes reponiṫ. Nā deuolutus ē la pis: ꝯq3 sua grauitate pretereūtē pcussit. Uolūtate thē saurꝯ Socrates cōperit: quū fundamēta edīū iaceret. Plane neq3 iuentio thēsauri neq3 iactio fundamētoz & fossio simplr̄ ptinent ad fortunā. Posset.n. gs fodere ex idustria spe inueniēdi thēsauri. Sz tūc quū nō ad eū finē fundamēta sūt iacta: sz iaciēti obuius fact⁹ ē thēsau rus: & quodāmō offendit fodiētis manū: hōꝯ occursus siu

66 pucntꝯsiue fortūa pp̄rie nuncupaṫ. ¶ Qm̄ vo casus & fortūa in his eē demōstranṫ: quoz vel nā vel volūtas causē p accñs sunt: vi maxie necessariū vt volūtas & nā priores casu & fortūa sint cāe. Semp.n. priora sūt ea q

67 p se sūt: his q p accñs hñṫ. ¶ Proinde māifestū ē eos: q rez oīum cām statuere fortunā: volūtatē & itellectuz priorē eē illa nec̄io ꝯcessuros: q si maxie seqtur: vt cāz

rōnē & itellectū velint: nemo ē q nō videat q ridiculuz sit id qd relinqtur. Nā si itell'a sit cā p accñs hoīs: haud itelligo cuiusnā rei possit esse causa per se efficiens.

68 Ot vo cāa hēri quot enumerauim⁹: hic licet accipe. Si interroga ti fuerim⁹ q̄obrē vnaqueq3 res sit: aut dif finitionē vltimā afferem⁹: atq3 hō i mathe maticis facim⁹. Eq̄les.n. ppterea lineē sūt q2 ab eodē circuli cētro pficiscūṫ. Quē vo a cētro pfi ciscunṫ: iccirco sūt eq̄les q2 circulus plana figura est: q vna linea vndiq3 circūducta ad mediū eq̄liter vergit.

69 Seruaṫ idē in reliq̄s: q a geometra diffiniunṫ: aut cām mouentē p̄mā assignabimus q̄obrē Phocēsib⁹ Thebani bellū itulerūt: q2 tēplū spoliauerāt: aut reddimus finē: cui⁹ gr̄a ea res facta istituta ue est. Q̄obrē rex Persaꝫ idixit Grēcie bellū: q2 Grēcis volebat iperare: aut ad vltimā māz ꝯfugim⁹. Q̄obrē putruit cōprehēdiq3

70 lectus: q2 ꝯstabat ex ligno. ¶ Physicus itaq3 quū oēs cās inuestigare deat necesse est ipz q̄obrē (Ita.n. appel laṫ a physicis) assignare sciat & reddere. Nā hō morie tur: aut q2 ē aīal rōnale mortale: aut q2 efficiēs illi⁹ aīa migrat a corpe: aut q2 ex mā tali existit quē sit obnoxia corruptiōi: aut q2 illi est meli⁹ mori. Tres āt causē i vna plerūq3 cernunṫ: forma: finis: efficiēs. Nā eni forma ē: & finis: & efficiēs rez nā ꝯstantium: quēadmodū aīa est

71 aīalis: sed & hoīem gignit hō: q specie plane idē est cuz hoīe genito. Silr̄ oīa q mota ipsa imediate.i. citra me diuz mouēt: obiter sibi ppinqua eiusdē gn̄is ac formē sūt cū his quē pducunṫ. Loquor aūt de naturalib⁹ re

72 bus. ¶ Plane gn̄ōnis causē hūc i modū pquirunṫ: vt sciaṫ gd post gcq3 fiat. Gratia.n. formē mouēṫ nā ante illā: & quū pfectū absolutūq3 ē cessat ab eo motu q rē q fiebat creabaturq3 antecessit. Itē vt sciaṫ q̄le sit id qd ppessūz & alteratū est. Hoc āt est mā. Itē vt sciaṫ gdnā fuerit mouens & efficiēs cā: atq3 hic nō q̄libet satisfacit neq3 q̄libet est q̄renda: sz pxia & ab alio idēnidē mota. Nā si sit imobilis aliq: q in sit pn̄ⁱⁱ motus: nō physicus amplius: sed phs p̄mus finiēde illius negociū suscipiet atq3 mun⁹. Q̄obrē circa tria subiecta rō vniuersa phan di versaṫ. Nā aut circa ea q mouenṫ & corrūpunṫ: aut ea q q̄uis moueanṫ nō itē corrūpūṫ: aut circa ea neq3

73 moueri pñt neq3 corrūpi. ¶ Duplex.n. pn̄ⁱⁱ est nāliter mouēs. Sed alter tn̄ nāle est: alter nō est: quū nō ha beat itra se neq3 motus pn̄ⁱⁱ neq3 nām. Hoc āt est cā re

74 rū mouens imobilis ipsa: & rez p̄ma oīum. ¶ Ut igiṫ antedictū est adhibēde pducēdeq3 sunt oēs causē phy sicoz: atq3 hoc sepius exulcerari retractariq3 tuz memo riq̄ tū exercitatiōis gratia ꝯueniat. Iccirco factū est gd piā q2 illō hui⁹ efficiēs erat: ac iperpetuis gdē hō simplr̄ & necessario fit: Scōm.n. oino regiṫ atq3 pēdet a p̄mo. In generatis nō nec̄io: sed plurimū euenit. Deinde si hō fieri gn̄ariq3 debuit necesse fuit māz hāc prius habitā fuisse: quēadmodū sylli꜒ existere nō pōt nisi pri⁹ sum pta & ppositiōes habitē fuerit. Est & id qd nos sup̄ noia ri diximꝯ: gd sit rē eē: & definitio & rō eēntie cognoscen daꝫ q nōnunq3 vt dixi: idē est & finis: vbi videlz ea cōsi deratio adhibeṫ: vt videaṫ optimū: ita rē eē vti ē: vbi cā: hoī melius eē hmōi forām hēe q aliā q̄uis. Porro qd meli⁹ & locupleti⁹ sit nō simplr̄ absolute ue accipien dū est: sz p mō rez & p sua cuiusq3 nā. Non.n. oīuz rez finis est optim⁹ aliogn finis vnus eēt oīum rez fingen dus: sz id rei meli⁹ eē dōm est: qd maxie sit sue cuiusq3 nāe idoneū ꝯgruūq3. Quū igiṫ talis ē finitio rei atq3 rō: vt stati appeat: meli⁹ ac potius eē: vt hoc mō illa sit q quouis alio: tūc finis & foīa ꝯcurrūt ꝯiūgūturq3 qd i re bus nālib⁹

In mathem. (an hō Alex.) qd ē hui⁹ gr̄a aliud nō ē q foīa. ea.n. in ipsis ē finalis atq3 vltia cās eoq3 fit vt in tio vltimū sit foīa & diffini tio. in mathe maticq igr̄ ne get reperiri fi nalē cāz. Sim pli. tn̄ cōcēdit mathem. fine non carere, in adē ē vt tranſ ducaṫ aīa a sē silib⁹ ad intelli gibilia. finem tn̄ hāc mathe maticus quas mathe. ē: non cognoscit & ea pp ipsum q̄obrē ad def finitionē vltimā reducit.

In his Them. Alexan. imitatus est. Simpli. aūt defendet volēs mathematica nō caret fine sic ait. si quis circuli diffinitionē: aut quadrati eo mō accepit. q̄ hoīs diffōnē nō ſʒ formā: sʒ ſʒ viʒ ipsam inuenit formam eiusmodi diffōni eā preter ac in diffōne hominē erectū eē. q. d. diffō circuli ɔsiderata ſm eam viʒ ſʒ quā ſe facē vt circulū sit. hʒ ēt finis rōnem ⁊ melioris. meli⁹.n. ē triangulo vt lineę ducte a cētro sint eq̄les q̄ alio mō: sicuti meli⁹ hoī ē vt recto sit corpe: nō aūt absolute ſm formam.

a Grecorum codicum ꝫ in loco hec ē fidelis interpretationē q cās efficientē meminerit: eas quoquo mō attingētes valere sinūt. vt Empedo. ⁊ Anax. ⁊ si q alij ex veteribus.

bus nālibus passim aīaduertere est. ¶ Quū vō nō satis apparet: tūc forma est sola ⁊ seorsū a fine: qd̄ in mathematicis cernit̄. Nō.n. quēadmodū ex hoīs eq̄ plantaꝝ finitiōe ostēdit̄: statī qd̄ sit in spēb⁹ illis optimum p̄stātissimūqꝫ ostēdit̄. Itē in mathematicis: qs enī obsecro non rideat̄: si pergat probare melius circulo esse: vt lineę a centro profectę sint pares: aut quadrato: vt illę quę quadratum obambulant.

75 Sed quoniam illud sepe a nobis postulatum vsurpatūqꝫ est: nām agere gr̄a alicui⁹: videt̄ ad institutionis nr̄ę diligētiam ptinere aliquādo: id rōne cōfirmationeqꝫ aliqua vindicare cōtrouersia. Inest enī in eo sumpto nōnulla dissensio: sed ⁊ illō quoqꝫ ośdēdū est quēadmodū nālib⁹ reb⁹ sit ɔiūcta necessitas. Nā oēs fere q de nā scripserūt cās oīs in necessitatē ⁊ māim ɔtulere: eidē autē significari ⁊ necessitatis ⁊ materię noie volebāt. Postq̄ fingunt calidū frigidū ⁊ qd̄ qsqꝫ p̄n^m māle statuerit tale est aut tale: necesse est ꝫ qd̄ ex illis p̄ncipijs mālib⁹ oritur: ita prius eē ɔstituēū vt est. Eos ͣ vō q cās efficiētes quoquo mō attigerūt Anaxagorā ⁊ Empedoclē: ⁊ si q

76 alij e veterib⁹ erāt valere sinūt cū suis inuentis. ¶ Putāt autē nōnulli nā m. neqꝫ facere qcq̄ gr̄a alicui⁹: neqꝫ vt melius ⁊ locupleti⁹ sit: sʒ quemadmodum Juppiter pluit nō vt triticū hui⁹ crescat: qd̄ est in agro: illius dissipet̄ qd̄ in area est: sʒ ex mā ę necessitate: vaporē.n. subeunte vi solis refrigerari: ⁊ ɔgelascēre oportere: atqꝫ in aquā verti: vsūʒ denuo in terrā ibzē decidere atqꝫ d̄ferri. Quo d̄lato forte fortuna euenire: vt hui⁹ adolescat messis atqꝫ luxuriet: illi⁹ intereat deteratqꝫ pessū. Ita nihil vetare: vt aīaliū quoqꝫ mēbra ex necessitate talia sint: q ex tali mā: sʒ qr̄ ita accidit: vt ⁊ dispositę ordie q̄dā partes ⁊ vicissī cōmissę inexeqꝫ videant̄: ita vt ad functionē oīs officij: suā queqꝫ opem ⁊ operā ɔferāt: nō secus ac si alicui⁹ finis gr̄a factę aut aliq̄ rōne istitutę fuissent. Atūt id nō p̄uidētia vlla naturę: nec rōne melioris notę: sʒ casu factū ɔfluētibus temere causis: atqꝫ ita cadētib⁹ p̄tib⁹: neqꝫ solū casu fieri hęc oīa: sʒ ēt casu cōseruari: atqꝫ ꝫ in dētib⁹ p̄spici: quoꝝ p̄ores acutos aīalib⁹ iūctos fuisse maxillares: ꝫ latiores datos nō ad eū finē vt alteri secēt: alteri molāt: sʒ ex nec̄citate mera ⁊ absoluta mā ę: accidere vō vt hꝰ posit⁹ ⁊ collocatio dētiū ad dirimēdū ⁊ subigēdū cibū accōmodatū sit: q si qua sunt aut eueniūt q̄ ad nullū opus vsumue apte disposita eē videant̄: iterire illa atqꝫ dissolui: q̄les sunt Empedoclis bouigenę p̄ora viri. ¶ Hęc fere illa sunt q̄ dici ab his ɔsueuerūt: cęteꝝ multū errāt a v̄itate: q̄obrē:

77 Qm̄ naturę opa aut eūdē semp tenorē ⁊ cursū seruāt aut plurimū: bō.n. ex hoīe ⁊ equus ex eq̄ sit. Dentes q̄ʒ eādē vim semp obtinēt ⁊ eūdē vsū p̄bēt: cōtra q̄ fiūt a fortuna docuim⁹ supra raro fieri oportere. Tūc.n. casu pluit: quū sub emersū canis pluit: ⁊ calores quum hyeme sentiunt̄: casu dicant̄ accidere. Si igit̄ in nā plurima sunt certa ⁊ d̄finita: in fortuna plurima sunt icerta ⁊ indefinita: restat vt nāę opera casu aut fortuna euenire nō possint: rōne aliq̄ ⁊ gr̄a alicui⁹ possint. Sane naturę opa sūt plantę aīalia atqꝫ haꝝ ptes: quoꝝ nihil est frustra: nihil temere: nihil mancū: nihil supuacaneū. Pluit aūt Juppiter fateor nō vt triticū meū icrescat. Quis ꝫ negat: cęteꝝ nō seqt̄ si mei tritici cā nō pluerit: nullius rei gr̄a pluisse. Videt̄.n. ob q̄dā aliā cām pluisse: quas si q cupiūt scire: adeāt eos libros in qb⁹ de mūdo disputat̄: aliogn ei⁹ rei q̄ nā sit: occasionē agricola cōmoditatemqꝫ arripit. Serit.n. eo tpe quo pluuię expectantur.

78 ¶ Iā quaꝝ reꝝ finis est aliqs: q quū tēdat ɔtinue motus ibidē fine appr̄hēso ɔsistit: q̄cūqꝫ aūt finē illū fiunt: finis gr̄a vident̄ esse facta. In opibus aūt naturę videri pōt id aptissime: ɔtinue siqdē mouēt̄ res ⁊ fine iteruallo caten⁹ tēdit pgitqꝫ quoad dū vniuersū finē idipiscatur ⁊ p̄ēdat. Nā ⁊ herba ⁊ stipula ⁊ spica ⁊ gluma cęteręqꝫ id gen⁹ multiuges formę: q̄ aūtq̄ maturescerēt triticū subinde alterę post alteras creabant̄: videūtur adeo oēs ad triticū p̄culdubio itēdisse. Id simulatqꝫ ɔsecutę sūt: qes q̄dā ⁊ veluti stat⁹ inalescit̄: vt manifestum sit ea oīa tritici gr̄a p̄cessisse. Neqꝫ accidūt itaqꝫ: neqꝫ autem casu fiūt q̄ aūt finē fiūt: sʒ illi⁹ gr̄a fiūt p̄mittūturqꝫ a natura. Nā si nā domū ędificasset nō aliter opinor ędificasset: q̄ eo pacto quo pōt ornatissime ⁊ aptissime exędificari: pōt aūt aptissime exędificari: si ea q̄ finē antecedūt: finis gr̄a facta eē videant̄: lapides enī p̄us cogēdi ⁊ in tritū h̄ndū: lateres quoqꝫ fingēdi decōdiqꝫ sūt: ⁊ ligna ęcdēda: tegulę cōperādę: demū oīa ea inuicem coaptāda cōponēdaqꝫ integumenti tutelęqꝫ gr̄a aduersus noxia ifestaqꝫ corpis: q iā finis est domus. Cōtra si ars aīal fecisset: nō aliter q̄ nā fecisset: fecisset aūt ars finis gr̄a: ea q̄ aūt finē fuissent. Eandē igit̄ in modū ⁊ nā.

79 ¶ Prorsus p̄ficere solet ars aliqū ea q̄ nā nō pōt absoluere: sūt.n. q̄dā in qb⁹ nō nā: sʒ ars inuenit extremuʒ. Nā ad parādā sanitatē ⁊ vires recolligendas medicamēta p̄bent̄ tūc quū nā nō sufficit: aliqū non p̄ficit: sed imitat̄ nām ars: vt pīgēdo fingēdoqꝫ varias reruʒ nālīū aīaliū ⁊ plātaꝝ effigies. In vtrisqꝫ aūt ea q̄ finē an-

80 cedūt eā referunt̄ ad finē. ¶ Plane est id in aīalibus manifestissimū vt videri possit nāʒ agere nō temere sʒ gr̄a alicui⁹. Formicę ⁊ araneę q̄uis neqꝫ arte vlla neqꝫ ɔsilio agāt: faciūt tn̄ ea q̄ faciūt alicui⁹ gr̄a. Eodē mō hirūdines quū nidulant̄: quū paleis ⁊ stramēto lutū munitissime artificiosissimeqꝫ cōnectūt: ⁊ formā capacissimā ⁊ aduersus iniurias munitissimā ⁊ inoffensissimam ɔstituūt. Et apes dignissimę admirationeqꝫ positū ⁊ textū illū sexāgularē concameratūqꝫ operosissime scitissimeqꝫ ɔstituūt: sʒ ⁊ alcyonū nidi in aqs tutissimi ab aqs maximā nō solū admirationē h̄nt: sʒ ēt significationeʒ solertis ⁊ igeniosę naturę: possem⁹ innumerabilia alia ad hāc cōfirmationē afferre: si nūc de ingenijs auiū ⁊ aīaliū cęteroꝝ cōmētaremur. Sʒ qd̄ de aīalib⁹ loquor: qū ⁊ in plātis quoqꝫ: atqꝫ his q̄ viuiscūt in terra nā finem ostendit: etenī folia fructib⁹ p̄sidij gr̄a ⁊ radices alimonię adiūctas eē qs nō videt: Aliogn cur in diuersuʒ ordo non ɔstet radices supra spectent̄ ramoꝝ loco: rami terra ɔdant̄ radicū vice: Cur fructuū semina alia ligno secta: alia corticib⁹ septa: atqꝫ libro tāq̄ munimētis qbusdā ⁊ tunicis vestiant̄: Nisi vt prouideret̄ ne generatio quę reꝝ vicissitudine ɔseruat̄ seminib⁹ amissis dissipatisqꝫ d̄ficeret: q̄re ex his q̄ dicta sūt cuiuis clare dilucet

81 nām agere gr̄a alicuius. ¶ Duplex aūt est nā: mā atqꝫ forma: forma vō ēt finis est. Est enī mā gr̄a formę: q species/forma ⁊ rō potior q̄ mā: ⁊ p̄stātior cā est: q̄q̄ veteres cōtra formę māim p̄tulerūt celebrauerūtqꝫ supq̄ quā p̄bas erat: vtpote quā ⁊ cognoscerēt solā ⁊ ad rerū generationem solam adiungerent adhiberentqꝫ.

82 Dicere posset aliqs si nā agit fine cōstituto: cur nō semp ɔseqt̄ finē: Cur itē nō semp ars finē indipiscitur suū: Nā potio plerūqꝫ nocet ei q pp imbecillitatē viʒ medicamēti ferre nō possit. Cur fulcrū lecticę maiore aliquo pōdere frāgit̄: Data tamē est potio vt p̄fict: ⁊ fulcrū lecticę additū ad sustinēdū fulciēdūqꝫ. Quapp aut finibus p̄uidę ⁊ eximię

de sunt artes:aut nã donãda. Utraqʒ eni id quo pgunt
assequi plurimũ ɔsueuit:ꝛ tũc manifesti sunt fines:raro
frustrari ꝛ tũc quoqʒ depꝛehẽdere:nihilomin⁹ sꝫ conatuʒ
quẽdã illaꝝ ad bonũ quo tẽdebant:initasqʒ a suis fini/
bus ob materię inopiã:aut redũdãtiaʒ aliquã ɔcidisse.
Nã etiã tũc quũ frustrant̃ fallũturqʒ nõ longe absunt
aut discedũt a fine. Neqʒ id qđ euenit diuersuʒ admo/
duʒ aut alienũ multũ ab eo est qđ ꝓposuerãt. Nũqꝫ.n.
ita fraudat̃ ordo institutioqʒ naturę:vt ex viro gignat̃
aut prodeat platanus:sꝫ vir maxie:aut si nõ vir: vtiqʒ
mulier:aut si neqʒ mulier:saltẽ aial:aut si neqʒ aial de/
mũ:saltẽ caro. Itẽ ficus aut ficũ gignit aut caprificum:
nõ quercũ alnũue:ꝛ olea oleã aut oleastrũ:nõ fraxinuʒ
83 faguine. ¶ Talia sũt eo q̃ Empedocles inter aialia nu/
merabat. Bouigenas priora viro:nã frutices vitigenas
priora olea:si nunqꝫ est ausus vel fingere:neqʒ alia hõ
portẽta de plãtis:quũ tñ aliquanto magis liceret mon/
strosos illos partus iter plãtas qꝫ iter aialia collocare.
Minus eni in plãtis fines apparẽt. Sꝫ ociosi hoĩs est
ꝓsequi hõ deliramẽta:aut putare aliquo nũero eẽ ꝓ hꝫ
tã ꝓdigiosę sciẽtię. Existimãduʒ tñ est adeo si ex p⁹ illa
ɔstitutione molitioneqʒ reꝝ prosatũ eẽt bouigenũ: illđ
pecus qđ pore pte seorsus hoiem:posteriore seorsus bo
uem referret:eadem obięctiõe factũ fuisse:quo mõstra
quoqꝫ naturę rudimentaqʒ cętera:aut ex seminis ibe/
cillitate:aut ex alicui⁹ pncipij dissolone corruptioneqʒ:
nõ ꝙ dimidiatis aialib⁹ dimidiata aialis subide coag/
mẽtata ferruminataqʒ fuerint. Nã qđ ille appellare so
let:totigenũ ꝑfectũ ꝛ absolutũ semẽ:id qđ iã cõsistere ꝛ
ɔseruari põt nõ fuit statim atqʒ initio factuʒ:idest ilico
nulla re alia pcedẽte:sꝫ ex semie certo atqʒ mã in qua/
84 nis formę pollẽs eẽt ꝛ ꝓpotẽs. ¶ P. Qui finẽ eripiũt
adimũtqʒ naturę:cur ipm naturę vocabulũ relinquũt?
Nã g nã factũ iũctũue aliqd dicit:negat aũt id gr̃a ali/
cui⁹ eẽ iũctũ:frustra nois naturę mẽtionẽ hꝫ. Sũt eniʒ
res nãt q̃cũqʒ ab aliquo motę pncipio nõ in quẽlꝫ fineʒ
ex pncipio quolibꝫ qđ est formitaꝝ:sed ordie quodam
in finẽ peculiarẽ ac suũ ꝑficiscunt̃. Atqʒ in his ex certis
singulisqʒ pncipijs ꝑueniũt certi ꝛ singuli fines atqʒ ex/
tus ɔstituti:g nõ raro ꝛ fortuiti:sꝫ plurimũ tales tenent̃
vilificãturqʒ q̃les nã ꝑscripsit. Cur g̃ q̃ sunt a nã fieri for
85 tuito arbitrãtur? ¶ Neqʒ.n.recte possumus fortunam
cũ nã coniungere:nisi cõione sola vocabula comitent̃.
86 Nã significata meherculę sũt remotissima:neqʒ iccirco
recipiẽda est naturę ꝓuidẽtia:ꝙ illã oculis ɔsultãtem
deliberãtẽqʒ imeri nõ possis:quẽadmodũ potes eos g
de rebus dubijs in eõc deliberãt. Nã h gdẽ mõ pluri/
mis artib⁹ eripi fines possent:quũ neqʒ faber in cõsul/
tationẽ referat:vtrũ sit prius secãdũ qꝫ poliẽdum:neqʒ
liratot quo pacto scribẽdũ sit.a.vel.b.neqʒ quoties ver/
bũ h cicon scripturus sit:toties ei⁹ vbi lr̃as cogitatione
ɔquirit ita vt hęreat:qđ elẽtuʒ p:qđ scđo loco ponẽdũ:
silr neqʒ ędificator:iaciẽda ne sint pus fundamenta:qꝫ
integẽda domus:aut ɔstituẽdi parietes dubitat. Eodeʒ
mõ neqʒ textor:neqʒ lapicida:pfinita eni ꝛ certa q̃dam
rõ hẽ obeũdi oia hęc:atqʒ ordo qdã est in ope ɔdendo
faciũdoqʒ ꝑstitut⁹:g recte nos q̃si aliõ agẽtes ad ꝓposi
tũ finẽ ꝛ ad ea q̃ ɔueniãt obiter ferrat:pꝛoinde ois opi/
fex viã certã ꝛ ordinatã:quã nullo labore igrediat̃ hꝫ.
Nec cogitatio exigit̃:sꝫ q̃si offerũt singula sese ꝛ spõte
q̃dã sequunt̃. Silr agit ꝛ nã gppe q̃ sit exẽplar arti. Di/
stãt aũt in eo qđ ars ex̃ op⁹ est:nã itra:ꝙ si itra lignũ fa/
brica eẽt:electiqʒ nõ alio mõ fabricaret̃ qꝫ eo quo quũ
est ars extrisec⁹:manifestũ ẽ si nũc quũ ẽ extrisecus gr̃a
alicui⁹ fac̃:eẽt tũc gr̃a alicui⁹ fuisse facturã:quũ itrisecus
agere:vt nã. Uidet̃ aũt maxie:tũc ars simillima eẽ na
turę quũ medicus quis ipse se recurat. Differentia vero
superius plane demonstrata est. Ex his potest ꝑsuasuʒ
esse:naturam agere propter finem.

87 Post hec discutiẽdũ vĩ quõ sit in re
bus id qđ gdã nec̃itatem
appellãt:ꝛ vtrũ ea q̃ nã siũcita sũt ex ne/
cessitate:vt ex pcedẽtib⁹ causis ɔstituti/
qʒ pncipijs oriant̃. An ita vt physici pu/
tauerũt qui ex motib⁹ mãę nec̃io euenire oia arbitrati
sũt. Atqʒ est gdẽ nec̃itas q̃dã in reb⁹ nãlib⁹ ɔstituẽda re
cipiẽdaqʒ. Nõ tñ eo mõ q̃ illi ɔstituunt:qui deridicule
admodũ nãę functiões ꝛ opera nec̃itate astrigũt ꝛ illi/
gãt. Aiũt eni tellurẽ in imo sedisse nec̃io:qꝛ grauis eẽt:
sublimatũ cęlũ ꝛ occupasse sũma ga leue:ꝛ ati falso nã/
les mãę mot⁹ necessitate iuariabili ɔtineri ac regi:quẽ/
admodũ siqs parietẽ putaret nec̃itate ita cõstructũ vt
est:ga:quũ grauia deorsuʒ ruãt deergãtqʒ pondere:le/
uia sursum versum nitant̃ ꝛ euolẽt:crederet lapides ma/
gnos ꝛ saxa igẽtia ob grauitatẽ iferiore loco stetisse:la/
teres atqʒ ligna ob leuitatẽ in fastigiũ cõmigrasse. Qđ
dicere nõ stupidi mõ atqʒ attoniti hoĩs est:sꝫ g nullam
88 domuʒ exędificari vnqꝫ viderit. ¶ Nõ.n.lapides ipsi
spõte sua:neqʒ lateres:neqʒ ligna in suos delata queqʒ
locos cõstituũt:ꝛ architectant̃ domũ. Sꝫ talis:aut talis
cõpositura/aut forma/aut ars maxie pncipes sunt ędi/
bus fabricãdis. Nõ ꝙ absqʒ illis fieri dom⁹ possit:sꝫ ꝙ
mãlis illis quũ sint sua spõte non pñt domũ conficere.
Ars ꝛ cõpositura põt. At mã gdẽ vt dcm est ex eo gñe
cãruʒ hĩ q̃ sunt p se:sꝫ min⁹ ꝓpria qꝫ sit forma. Ideo fit
vt motuʒ mãę forma nc̃io nõ sequat̃:quin pot⁹ ad for/
mã mã accõmodãda regẽdaqʒ sit. Nõ enim ꝑpea scal/
pellũ serã ꝛ aratruʒ eẽ necessariũ est:ga ferrũ sit:sed ꝫ
potius ga scalpello ꝛ aratro opus est nobis ad functio/
nes vitę. Ideo q̃rit̃ ꝛ eligit̃ ferrũ. Itẽ tollunt̃ ꝛ ɔstituit̃
ędes nõ ꝓpterea ꝙ parati sint lapides:qꝫqꝫ lapidibus
op⁹ est ad substructionẽ:sꝫ ꝑpea:vt ɔdam⁹ aliqd:aut vt
ab iniuria vidicem⁹:atqʒ h maxie rõ fuerat ędificãdę
dom⁹. Par ɔsideratio in ceteris:q̃ gr̃a alicui⁹ fiunt. Tu/
nica ꝑpea facta est:vt tutela sit ab his q̃ de foris veni/
ant. Uex h fieri sine pãno negt. Opꝫ itaqʒ ꝑsinari pã/
nũ ꝛ subijci. Itẽ calcei ꝑpea facti sunt:ne pedes ambu/
lãdo detusi ɔterant̃ ob lapides:verũ hi fieri sine pelli/
bus ꝛ corio nõ pñt. Primũ g̃ pelliuʒ cura ẽ hñda. Pla/
ne si simulatqʒ adeẽt pannus:nec̃io emergeret ẽt atqʒ
existeret vestis:ꝛ simulatqʒ ꝑsto essent pelles euestigio
calcei nascerent̃:nec̃iuʒ est vt formę mão seq̃rẽt̃:at nõ
est ita:imo ꝫ est:ꝑꝑ vestẽ eni adhibẽdus ꝛ coemẽdus ẽ
pãnus:ꝛ ꝑꝑ serã subijciẽdũ ẽ ferrũ:ꝛ ꝑꝑ muꝝ cõparã/
di sũt lapides:nõ tñ ita:vt statiʒ cõparato ferro ꝛ lapi/
dib⁹ apportati nec̃iuʒ sit aut parietẽ aut serã existẽ. Ds
itaqʒ mã nec̃itatẽ nõ p se:sꝫ p formã ꝛ spẽm. Nã mãm
nulla seqt̃ for⁹ nec̃io. Nec̃iuʒ ꝫ est mãʒ eẽ formę subie
ctã:ꝛ tãqꝫ dicto audiẽtẽ. Quobrẽ ea q̃ anteesserant pcur/
rerũtqʒ nec̃ius nõ seqt̃ finis. Sꝫ posito ɔstitutoqʒ fine:
indicat̃ nec̃itas mãę pcedẽti. Nõ g̃ finis aut effect⁹ ne/
cessario ꝑuenit:sꝫ ꝑꝑ finẽ nec̃itas ois emergit. Est.n.mã
ꝑꝑ finẽ:ꝛ subꝫ ꝑꝑ formã:mã vero atqʒ subꝫ cã ex nec̃ita/
te ẽ. Qui igit̃ solã eãʒ posuere mãʒ:ꝛ ex nãlib⁹ mãę mo
tib⁹ seq nec̃io:ꝛ ꝑfinitos effect⁹:hi ꝓculdubio arbitrãt̃
simplr oia lege q̃daʒ imutabili obstricta ineuitabilr ꝛ
nec̃io fieri. Nos vero aliã cãm ꝛ qdẽ magis ꝓpriã ꝛ pę/
stãtiorẽ ostẽdimus:formã.vꝫ.cuius gr̃a mãm tuꝫ cõpa
rari tuꝫ duci atqʒ fingi mõstrauimus:nõ ꝫ illius gratia
formã hr̃i:sed neqʒ cãm oino posse mãm cõstituit:neqʒ
simplr

simplr absoluteqȝ necĩaȝ eẽm: sed dũtaxat subiectione adiũctiõeqȝ: aut si ita malis ex posito id qḋ p more nostro scpĩ sup docuim⁹. i. simulatqȝ posueris cõstitueris qȝ formã: hũc in modũ aut illũȝ se hẽre: ex tẽplo mãȝ ne-
89 cessitatẽ affingis. ¶ Cetex h⁹ necitatẽ: h ẽ necitatẽ ex adiũctiõe vl posito hñt q̃dã mõ ẽt aliẽ disciplinẽ. Positis nãqȝ ppõnib⁹ necĩo sequũt ꝯnes: nõ tñ ẽ cõuo ꝯnibus positis: eẽdẽ ppões hñtur: põt eni eadẽ res pluribus reb⁹ addici cõpbariqȝ: nã si gnque ⁊ gnque ponant necĩo seqt decẽ eẽ: ꝯ si decem ponant nõ cõtinuo gnque ⁊ gnque repies. Poterũt. n. eẽ septẽ ⁊ tria: aut sex ⁊ q̃tuor. Ex quo fit vt ea gb⁹ positis sequunt ꝯnes: ipsa ꝯnib⁹ positis nõ semp seq possint. Qr si ꝯ non sit necĩa: neqȝ ppões vtiqȝ necĩe fuerint. Nũ igit h eãdẽ necessitatẽ hñt quã ⁊ res nãles: nequaq̃: sȝ ordo in ꝯriũ agitur: hic si ppões fuerint: erit ⁊ ꝯ: h est si p⁹ fuerint: erũt ⁊ postrema. In reb⁹ nãlib⁹: si postrema fuerint: erunt ⁊ p⁹: ⁊ si fuerit forma: erit ⁊ mã. Hoc discrimẽ: cẽtero sũt similia. Nam formẽ opus erat materia: nõ tamen propterea necessario forma materiam sequitur. Ita in syllogismis: conclusioni necessariẽ ppositiones sũt: nõ tñ necĩo existũt ppositiões ꝯnib⁹ positis. Ordo itaqȝ cõ-
90 meat ⁊ in diuersũ ꝯstat q̃q̃ nõ prorsus. ¶ Proinde scire opȝ in operatis artib⁹ q̃rũ officia: tũ in vsu: tũ in rõne ꝯsistũt: duo eẽ pn⁹ porro spectãdi ꝯtẽplãdiq: ⁊ vnũ cognitionẽ ⁊ finẽ: alterũ agẽdi administrãdiqȝ. exẽpli grã. In domo ẽdificãda forma dom⁹ ⁊ rõ spectãdi pn^m est: fundamẽtũ administrãdi. Ubi xo nulla ẽ administratio gestio actio: ꝯsequẽs est: vt vnũ illõ pn^m administrãdi tollat: alterũ relinquat. Qḋ cernit in ppõnibus sylli. Quobrẽ quũ in syllo sua pn⁹ regiant: in artib⁹ itez pncipiũ suũ sit forma: necẽ est vt in vtroqȝ sit sic id qḋ afferẽ vt ꝯsequẽs. Ex pncipijs. n. necĩa seq debet ꝯ. Quia queadmodũ in administratiuis ⁊ operatis artib⁹ necĩaȝ est ipsa mãsita in spectatiuis ꝯtẽplatiuisqȝ necĩũ ẽ ipsa ꝯ. Iã ꝯspicuũ est tũȝ id q̃tenus hẽat mã necĩa: tũȝ id q̃tenus mãẽ alterationes ⁊ motus necessarij eẽ videãtur
91 qa sine mã for⁹ fieri nulla. s. põt. ¶ Ac cũ gdẽ vtraqȝ a physico est ꝯsiderãda: q̃q̃ acrius ⁊ diligẽti⁹ forma vtpote cui⁹ merito reliqua pgignant. Est. n. cã mãẽ: id cuius merito fiũt ⁊ pueniant oĩa. Diximus aũt in nãlib⁹ rebus idẽ eẽ formã ⁊ finẽ. Est eni forma pn^m definitiõis: ⁊ rõnis ⁊ eius qḋ sub h vocabulo qd sit rẽ eẽ significamus. Naȝ ⁊ in artificiosis vt ẽdib⁹ ⁊ gbuslis aliis gñis eiusdẽ: si dom⁹ talis est futura: necẽ est talẽ adeẽ mãȝ itẽ vt talia aut talia pñs fiat atqȝ existant. Et si talis sanitas est puentura: necesse est talia prius facta atqȝ existere. Eodem agitur modo in rebus quoqȝ natura gignendis homine, cane, boue. Ceterũȝ in arte factis plerũqȝ non est idem finis ⁊ forma. [a] Nam domus quẽ e tali materia existit facta talis est defensionis ⁊ custodiẽ gratia: in naturalibus semper idẽ est finis ⁊ forma. ¶ Quãobrẽȝ siue ea species quẽ fiunt a natura: siue ea quẽ affinguntur arte: intelliges physicum in cõmentationibus ⁊ speculationibus suis materiam ⁊ eius necessitatem comprehensam habere. Si namqȝ qui secandi opus ita finias. Sectio est lignorum diuisio: statim sese ferri vsus ostendet: ita vt materia ea si non actu saltem ratiocinatiõe aliqua facillime possit intelligi. Plerũqȝ etiam actu ipso cognoscitur. Ut quũȝ ita definias. Iracundia est accensio feruorqȝ sanguinis circa cor gratia vlciscẽdi doloris. Quo fit vt physicus ex forma gdem definitiones ducat ac repat: sed mãȝ nihilominus cõsionem habeat. Est eni h⁹ forma oĩs nãlis: vt semp cũ materia ⁊ subiecto aliquo intelligatur.

In operatis artibus duo sunt pn⁹.

a In latinis codicib⁹ q̃dã dõa ꝯsiderãtur: q̃ in grẽcis hñt h. s. ἐστὶ πολλῶν δ᾽ἐμφαίνεται ἐν τῷ λόγῳ καὶ τὸ οὗ ἕνεκεν, h est i pleriſqȝ tñ in eoȝ diffinitiõe: qḋ ẽ hui⁹ grã apparet. sequitur deinde. nã domus ⁊c.

b Them. imitat⁹ Ar. motũ, h i loco ⁊ trãsmutatiões apposuit: cuius rõi Sim. duplicem afferẽ rõnẽ: vl eni ob id qa nõ oẽs oñsã ẽ qão inicez h differãt. vl p pnẽ his nolbus vsus est: eo. s. mõ q̃ iferi⁹ declarabit: mutatio eni i h ẽ trãsmutatio pprie qdẽ ẽ nõ aũt motus. i q̃litate vo q̃titate ⁊ vbi proprie motus est.

c Primũ exponit Sim. p se ⁊ imediate: vt inuit ẽt Them.

¶ Themistij Physices Liber Tertius / interprete Hermolao Barbaro.

1 Quoniam definiendo nãm superiore libro diximus naturaȝ eẽ vim cietẽȝ nãles [b] trãsmutationes ⁊ motus: ignorare non oportet quid sit motus: naȝ qui motũ ignorat necesse est nãm quoqȝ ipsaȝ ignoret. Plane quemadmodum de motu agendũ nobis est: iccirco qa motus cõprehẽdit in definitiõe naturẽ: ita si qd in definitiõe motus obiter collocabit: de illo quoqȝ subinde disputandũ erit. Porro in definitione motus statim cõtinuitatis mẽtio habet: in qua deiceps ꝯtinet infinitas. Naȝ quũ motus ex earũȝ rerũ numero habeat: quẽ vident eẽ cõtinuẽ. Cõtinuũȝ
2 aũt definiendo est quãdo vtimur ifinito. Dicim⁹ enim ꝯtinuũ id eẽ qḋ secari in ifinitũ põt: vt plane det itelligi cõtinuẽ q̃ntitati [c] primũ inesse ifinitudinẽ: nõ discretẽ: quũ huius pficiat: illius nõ pficiat definitionẽ. Merito his g est de ifinito tractat⁹ ꝯsequtur eũ g est de motu. ¶ Sȝ ⁊ is quoqȝ g de loco est: ⁊ g de inani pnẽdus subijciendusqȝ est. Nã locus ⁊ tps necessario q̃rant in motu. Ipm quoqȝ inane nõnulli sunt: g necessariũȝ ad eãdẽ rẽ putarint: quo fit: vt saltẽ hoc ipm in discussionẽ vocari ẽstimariqȝ ẽquũ sit: recte illi: an pperã senserint. Preterea. motus, locus, ⁊ tps, nãlibus corporib⁹ videntur eẽ cõia. Cõia autẽ initio opis diximus anteq̃ pticularia esse tradẽda. Rõ igit est: vt de h⁹ accidentib⁹ pũtisq̃ de corpore vllo naturali agatur.

3 De motu autẽ pũs ea sumẽda sũt: q̃ ad cognoscẽdã ei⁹ nãm pcedere ⁊ quasi pcurrere videant. Ex [a] entibus habent q̃dam tantũ actu: qualia sunt p̃ma illa sũmaqȝ motus ⁊ mãẽ prorsus imunia: quẽ nec alterascere: nec fieri pñt diuersa q̃ sunt: sed semp eodẽ mõ ⁊ sui paria ⁊ sui similis inueniũtur gñis plane sui naturẽqȝ tenacissima: q̃dam cũȝ actu po^tm iunctã ferũt: q̃lia sunt ea q̃ ex mã existũt ⁊ forma. Actu sunt: qa formã intra se tenẽt potestate: qa pñt aliã quoqȝ formã p reciprocationẽ ⁊ successionẽ iduere. Sȝ ẽthereũ corpus vi suẽ naturẽ solo actu est: qa nequit de forma ⁊ specie sua mutari: particeps tñ ad quẽdã mo^m potẽtiẽ est: quatenus in loco mouet: qa. vȝ. vbiqȝ simul eẽ nõ possit. In totũ q̃cũqȝ sunt actu: aut substãciẽ sunt: aut quãtitates: aut generẽ reliquoȝ aliq̃ spẽs. Hacten⁹ postulo vel sine rõne ꝯcedat hoc mihi: eẽ aliq̃ posse: q̃ vna cũ actu inexã ẽt potestatẽ gerãt. ¶ Illud [c] quoqȝ maxie veliȝ admittat recipiaturqȝ: qḋ tñ erit nihilominus pore postulato ꝯspicuũ: h est: ad ea q̃ in gñe ad aliquid reponunt: nõ solũ ptinere defectũ ⁊ excessũ: inẽq̃le mai⁹ ⁊ min⁹ ⁊ ẽ ⁊ pleraſqȝ alias hũi supellexqȝ spẽs: quẽ ad idẽ genus relatiõis possit referri similitudinẽ ẽq̃litatẽ ⁊ reliqua: ea quoqȝ q̃ agẽdi ⁊ patiẽdi po^tm obtinet: hoc est actiua ⁊ passiua in eodẽ eẽ gñe collocãda: qppe quẽ vicissiȝ referri redderẽqȝ aptissime videãt: illo mõ ⁊ id qḋ mouere põt ad id qḋ mouetur: ⁊ ẽ cõuo mobile ad motiuũ referat necẽ ẽ. Sit itaqȝ ꝯcessuȝ h nobis motiuũ ⁊
4 mobile mutuã hẽre relationẽ. ¶ Tertiũ qḋ postulam⁹ est motũ in mouẽte ac moto eẽ: nõ seorsuȝ ꝯsistere citra subiectũ: qḋ si est ita: manifestũ erit totidez hũi mot⁹ oportere: q̃t sunt res q̃ moueant ⁊ trãsmutent. Mouent aũt res aut q̃ de subã sunt: aut q̃ de quãtitate: aut q̃ de q̃litate: aut q̃ postremo de loco. Erit igit multifari⁹ ⁊ multiformis motus: nõ vt genus: sed vt cõis q̃dam vox ad

d Aristo. h parũ explicat pñteȝ locũ. eoȝ q̃ sũt alia qdẽ actu tñ: alia vo po⁹ ⁊ actu h qdẽ h aliqd: h vo tñ ⁊ c. greci exposito: eo 2⁹ legunt hẽra. Alex. quem Them. imitatur dixit Ar. diuidet ea q̃ solo actu cõsistũt ⁊ subã separatẽ sũt ex vna parte ab hĩs q̃ sit po⁹ ꝯsistunt ⁊ actu ex altera: vt cõposita sunt ex mã ⁊ for⁹ ⁊ Simp. hãc expõnẽ cõsitẽmãs. ait nihil eẽ qḋ hãc diuisionẽ sibter fuget possit. nã ⁊ si rõ diuisiõis perfecte videat expostulare vt ens diuidat i ens actu tñ ⁊ id quod tñ po⁹ ẽ ⁊ in id qḋ sit actu ẽ atqȝ potẽtia. Arist. aũt ad id supertit qḋ sbñ sit põt. ⁊ cũȝ id qḋ tñ mõ po⁹ ẽ sbñ sit minime possit. tñ illu⁹ pꝫ nõ meminit. voluit deinde qȝ id qḋ actu ẽ sit atqȝ po⁹. i. dect dl uideatur pñtia vnde post ea h⁹ po⁹ atqȝ actu pñgunt. Porphy. aũt quẽ latini vñr secq. aut ens h in actũ ⁊ potentiã diuidit actũ hũi i decem pñta. vñ post illõ alia vo po⁹ punctũ apponit. Illud vo atqȝ actu ad sequẽtia refert.

e Quãuis multẽ sint spẽcies i gñe ad aliqd: hũc tñ potissimũ deseruit his q̃ h motu sũt h clanda. s. defectus ⁊ excessus: motiuum ⁊ mobile, ad ẽ

multos significatus. Si eni genus vllũ h̃ret illis princi pye q̃tuor in qbus cernit̃ ⁊ ↄstituit̃ mot⁹ vtiq̃ʒ necessa rio illi generi mot⁹ p̃mũ inesset: ita vt nõ multiplex am plius nomẽ mot⁹ futuꝝ sit: sed q̃ẽadmodũ gen⁹ illud cõmune q̃tuor gn̄ib⁹ fuerit motus. Itẽ q̃ in eo genere collocatus eẽ: fuisset gen⁹ motuũ q̃tuorq̃ ad q̃tuor illa primordia ptinerẽt. Sũt ḡ mot⁹ totidẽ quot res q̃ mo uent̃: ⁊ q̃a illoꝝ generꝝ diuersę definitiões sunt: diuersę erũt definitiões ⁊ motuũ. Proide tãetsi vnã mot⁹ defi nitionẽ allaturi simus: scire tñ opʒ illã ex eaꝝ gn̄e diõ nẽ futurã: q̃ significatũ multiplicẽ amplectent̃. Scitũ ẽ eni put queq̃ʒ res fuerit simplex multiplexue: dfinitio nẽ quoq̃ʒ illi⁹ eodẽ iure censendã. Det igit̃ ⁊ h cũ his q̃
5 cõcessa sunt p̃us mot⁹ appellationem eẽ multiplicem. ¶ Quartũ postulatũ ẽ: vt in quaq̃ʒ re cui motũ inẽe di ximus bifariã aliqd eẽ dicitur ↄcedatur: aut vt peius: aut vt melius. In sub̃a priuationẽ ⁊ formã: in q̃ntitate ab solutũ ⁊ cessans: in q̃litate candidũ nigricãs: aut ex con trarioꝝ numero q̃libet: in loco supnuʒ isernũ. Ita quũ motus nullus extra q̃tuor gn̄a habeatur: recte in gene ribus quatuor sed duplex in singulis cõstituit̃. Qui v̾o ista habeant: sequentibus ostendemus.

6 Nuncquid sit mot⁹ apiendũ: in eo ventur eaꝝ reruʒ op portunitate: q̃s nobis paulo ante parauimus: corrogauimusq̃ʒ. Igit̃ sup̃ nobis cõ cessum est in vnoquoq̃ʒ p̄dicamento sp̃es hĩ: q̃ pncipes tuʒ actus tuʒ potestatis eẽnt. Quare ausim dicere motũ videri actũ gestionẽq̃ʒ rei mobilis q̃ ten⁹ mobilis ẽ. Sʒ cur addidim⁹ q̃ten⁹ mobilis. Nimi ruʒ iccirco: vt act⁹ ille fieri videret̃ remanẽte ẽt nũʒ ser uataq̃ʒ potestate ea: cui⁹ is eẽt act⁹. Duplex eniʒ in vna quaq̃ʒ re act⁹ est: vnũ ẽris: q̃ statua potestate ẽ alter act⁹ est q̃ñ in statuã obiter mutat̃: alter q̃ñ iaʒ in statuaʒ est mutatũ atq̃ʒ formatũ. Posterior hic ḡ post pfectã mu tationẽ inest in ere: nullã ampli⁹ seruat potestatẽ ad sta tuã. Iã eni est statua: potestatẽq̃ʒ in eo respectu omneʒ amisit sumpsitq̃ue: uitq̃ʒ. Proide act⁹ is nõ est pfectio po testatis: q̃a corrupit ⁊ ipulit potestatẽ: sʒ est pfectio rei: cui po⁹ inerat. Priorẽ v̾o actũ: q̃ in ipsa mutatiõe adiũ gebat̃ ẽri: q̃a potestateʒ adhuc retinebat ⁊ agnoscebat: possum⁹ motũ ⁊ potestatis pfectionẽ vocare. Ois. n. pfe ctio seruat id qḋ pficit: donecq̃ʒ po⁹ illa seruat̃: seruat̃ ⁊ mot⁹: ↄ cessante ⁊ deficiẽte po⁹: mot⁹ quoq̃ʒ cessat ⁊ dfi cit. Deficit aũt potestas ois ↄp̃e: simulatq̃ʒ sp̃es adest ⁊ forma. ¶ Plane in singulis gñibusq̃ʒ gn̄ibus singuli di uersiq̃ʒ habent̃ modi potentię: q̃lis aũt po⁹ est: talis ẽt exercet̃ ⁊ mot⁹. Nã ei⁹ qḋ fieri albũ põt: eã q̃ ex nigro in albũ est viã: ei⁹ qḋ fieri nigrũ põt: eã q̃ ad nigrũ ex albo fit: vtrãq̃ʒ alterationẽ vocam⁹: ei⁹ v̾o qḋ augeri ⁊ minui põt: motũ auctioneʒ minutionẽq̃ʒ appellamus. Nullũ. n. cõe nomen vtriq̃ʒ motui additũ vt alteratio. Itẽ ei⁹ qḋ gigni corrũpiq̃ʒ põt motũ: tũ ortũ ⁊ obitũ: tũ gñationẽ corruptionẽq̃ʒ dicimus: ei⁹ aũt qḋ trãsferri ⁊ migrare de loco ad locũ põt: motũ trãslationẽ delatio nẽue nolam⁹. Cęteꝝ in re trãslatili duplex q̃ʒ via ẽ. Nã res sursũ aut deorsum dfert̃: pgredit̃ aut retrocedit: ad dextrã aut ad sinistrã demouet̃: vnũ tñ ↄditũ nomẽ ẽ olb⁹ illis cõe dlatio. Duplex ḡ mot⁹ singulis gn̄ib⁹ acci dit. Atq̃ʒ h est vnũ ex his q̃ sup̃ nobis ↄcessa voluim⁹. Postulauim⁹ ẽt illõ: ex̃ res nullã posse motũ ↄsistere. H itaq̃ʒ ex supi⁹ ↄstituti dfinitiisq̃ʒ arbitror eẽ planissima.

7 Quam v̾o h̃ nã sit mot⁹ eo pʒ exẽplo: ędificatil̃ res tũc mo uet̃: quũ actu ip̃o ędificat̃: quãq̃ʒ adhuc po testatis aliqd seruat. Quũ v̾o absoluta ⁊ ↄsũmata ędifi catio ẽ: vtiq̃ʒ neq̃ʒ mouet̃ neq̃ʒ seruat aliqd potestatis. Si igr̃ ędificatil̃ rei act⁹: tũc quũ adhuc ędificatil̃ ma net: ędificatio nũcupat̃: ędificatio aũt mot⁹ ẽ: nimiꝝ ędi ficatilis rei act⁹: in eo q̃ ędificatilis: erit mot⁹. Eodem mõ auctilis rei actũ in eo q̃ auctilis: ⁊ altilis ⁊ trãslati lis in eo q̃ trãslatilis: ⁊ cęteros id gen⁹ act⁹ gestionesq̃ʒ: mot⁹ eẽ h̃riq̃ʒ oportebit. ¶ Quare alio quoq̃ʒ mõ fi nire motũ licebit ita. Mot⁹ est p̃m⁹ act⁹ rei q̃ potestate aliqd est. Dixi p̃mus: q̃a vltim⁹ vĩ eẽ forma: quã res asse cuta quũ p̃mũ est q̃escit. Prim⁹ v̾o act⁹ est: ea q̃ in for mã est iter. Atq̃ʒ hic ↄp̃e mot⁹ is est: quẽ mõ ↄquirim⁹. Qm̃ aũt formã ipsaʒ maxĩe ⁊ simplr̃ actũ vocam⁹: ne cesse est vt ea pfectio: q̃ ad formã dĩ instituta: ad eum q̃ʒ actũ instituta dicat̃: q̃ ppri⁹ atq̃ʒ p̄cipuus est. Quo fit vt ea illo: q̃a ad actũ illũ pfectũ absolutũq̃ʒ dstinat̃ ⁊ ten dit: pfectus act⁹ ipsa eẽ nõ possit: sʒ inchoat⁹ ⁊ mancus. In hũc modũ motus intelligit̃ actus esse: nõ q̃deʒ con summatus ille: atq̃ʒ cõpletus: sed lacessitus ⁊ cessans: non tamen ita: vt sit per omnia imperfectus: sed vt sit non dum perfectus: persolui tamẽ qui possit ⁊ pfici.

8 Quoniam v̾o nõnullę sũt res: q̃ tũ actu tũ potestate pñcipãt: aq̃ enim ⁊ actu calet: ⁊ potestate friget: sed neq̃ʒ sil̃ tñ neq̃ʒ ab eodem respectu: aut si ab eodẽ respectu: aliqñ nõ sil̃ tñ: q̃a fieri neq̃t vt q̃cq̃ sit sil̃ actu ⁊ potẽtia calidũ: aut si sil̃ nõ tñ ab vno respectu: sʒ actu calidũ po⁹ frigi dũ. Qm̃ inq̃ã nõnullę res h̃ sunt nãe: sequit̃ mouere illas posse ⁊ subinde vicissiʒ moueri: impellere ⁊ ipelli deniq̃. Agere sil̃ ⁊ pati. exẽpli gr̃a. Sera ⁊ secat ⁊ retun dit̃: cęteꝝ aut nõ simul: aut nõ eodẽ respectu: vt dixi: se cat ex forma: retũdit̃ ex mã. Nã ferrũ est nõ forma qḋ retundit̃: ↄ secat forma: nõ ferrũ. Iteʒ ignis calefacit sil̃ ⁊ frigescit ab ea re quã calefacit ipse: sed calefacit q̃a sit actu calidus: frigescit q̃a po⁹ frigidus. Quicq̃d eni nãlr̃ mouet: mouet̃ ab his ↄ q̃ mouet: vtiq̃ʒ si act⁹ sit ⁊ potẽ tię priceps. Sʒ mouet pte qua est actu: mouet̃ pte qua po⁹: h est mouet p formaʒ: p mãm mouet̃. Uerũtñ qḋ dixi nõ est simplr̃ ↄcedendũ: moueri oẽ ↄ qḋ nãlr̃ mo uet: sʒ dũtaxat in his verus ẽ sermo: q̃ in nã sua vtrũq̃ʒ p̄ferũt: potestatẽ ⁊ formã. Quãq̃ nõ sum nescius fuisse nõnullos q ↄmiscue adeo sentirẽt moueri obiter cũcta quę mouẽt. Sʒ de h in loco viderim⁹. Nũc ad p̄cẽlum
9 redibim⁹. ¶ Quũ itaq̃ʒ res fuerit actu altera: altera po testate: act⁹ illi⁹ in eo q̃ potestatis est priceps mot⁹ erit: neq̃ʒ v̾o vlla moueri res possetq̃ potestatẽ solaʒ h̃ret: q̃obrẽ mã p se nõ mouet̃: q̃ñ p se nunq̃ est actu. Opʒ igit̃ act⁹ inẽẽ aliqd: ⁊ ita agere: nõ ad id cõparandũ qḋ tenet̃ iã habetq̃ʒ: sʒ ad id demum qḋ nõdũ hʒ: hĩl tñ põt. Sane id qḋ hĩl põt ita velim accipias. Aes est po testate statua: nõ tñ act⁹ ęris in eo qḋ ęs põt motus eẽ: q̃a in eo qḋ ęs est q̃escit: ęs nõ mouet̃. Sed mot⁹ in ęre nascit̃ in eo qḋ põt in alteꝝ q̃dpiaʒ verti affomariq̃ʒ.
10 Põt aũt in statuã verti: hui⁹ igit̃ actio mot⁹ erit. Nihil eni vetat q̃n ęs q̃ ęs q̃escat: q̃ua potestate statua ẽ mo ueat̃: q̃a non est oĩno idẽ esse actu ęs ⁊ statuã potestate. Alioquin eodẽ modo definirent̃: qḋ apertissime falsũ est: q̃uis eni subiecto vnaꝝ sint: diuersę tñ earũ reꝝ cer nunt̃ definitiones: atq̃ʒ h tãetsi clarissime demõstratũ puto: nihil tñ obstat: quin idẽ si fieri possit ⁊ clarius ⁊ il lustri⁹ doceam⁹ exẽplo. ¶ Nõ ẽ eadẽ rõ corpis ⁊ earũ qualitatuʒ facultatũue: quę v̾bis illis significant̃ posse sanũ fieri ⁊ posse ęgrũ. Corpus eniʒ vnum est ⁊ sibiipsi plane idẽ: posse autẽ sanari ⁊ posse ęgrotare nõ diuersę

mõ

Plato vt te stis ẽ Simp. motũ ad ex cessũ ⁊ defe ctum referre bat: quã opi nionẽ isteri⁹ i probabit Ari sto. q ad mo tum ⁊ mobi le redaxit: ex ob id forsitã alius relictis barũ (?) nõmi menunit.

a The. grę ce dfinitionẽ mot⁹ ptulit h pacto κί νησιν εἶναι τὴν τοῦ κι νητοῦ ἐν τελέχειαν ᾗ τοιοῦτον h ẽ motũ eẽ mobilis pfe ctionẽ vel vt Uertit alibi est iter p̄ratio pfectionẽ q̃ten⁹ tale ẽ. et Simpli. h in lo o notat Ar. nõ ἐντε λέχειαν pfectionẽ ἐνέργειαν dixisse / h est actũ vl gesti onẽ. Ale. vo Porphy. q ⁊ Them. nũ tiã si ea diti nitiõe ἐντε λέχειαν i ἐνέργειαν ac si h po eodẽ h̃rent apud Arist. Au vi Simpli. Ar. ἐνέργειαν vel so lum in ipsa mi rei pfectionẽ si q̃ndo cop ἐνέργεια vult. h ẽ pac tu ⁊ gestiõe: non p q̃eig actu id ponit. Sʒ trãsmõp pfecto actu ⁊ h ea de cã: q̃a ad res vnaq̃ʒ est in sua pfectiõe cũ pt fuo ꝑ nam act⁹ edef. vel rã mori cũ res q̃ã ipse cta sit statim ἐνέργεια h ẽ actũ ⁊ ge stionẽ ⁊ sq̃ si temet appel lauit: nõ antẽ pfectionẽ.

b Sim. q ex Ale. accepisse vĩ. an Ar. syllo oñdere mot⁹ dfinitio nem recte co mõ traditaʒ: cu⁹ syllõ ppõ nes euidẽtes sit: vepore q̃ solo egeme ex⁹ ad dcla tionẽ: ⁊ i idẽ tendũt verba Them. hic si recte cõside rentur.

c The. Ale. vestigia inse quẽs ex ex⁹ Ar. aliã mo tus dfinitiõeʒ elicit quaʒ in h̃enio⁹ p̄ tulit Alexã. mot⁹ ẽ rei q̃ po⁹ ẽ p⁹ trãs mutati⁹ vel pri m⁹ act⁹. q̃ nõ autẽ The. de hũ dlõ trans mutat⁹ omisi sse vĩ: ex scqn tib⁹ tñ verbis idẽ cũ Alex. sensisse vĩ. ex ponẽs. n. cur h⁹ actũ mo tũ appellamus, rñ. sic ẽrũ ẽ h reddẽdo y vltim⁹ n̄ neq̃ ẽ in ipsa forma μεταβολῆς h ẽ trãsmuta tio i q̃ grecis dcit. Simp. do ẽ Alex. h sinẽdes actu tionẽ incedi ⁊ q̃ it q̃ pri⁹ mutationẽ ⁊ in ipel ea dñ actõe. nã vt idẽ qḋ mot⁹ qḋ h diterit mot⁹ p mouet dfiniret. vel qḋ cõ⁹. tres lari gen⁹ mot⁹ mo⁹ id: q̃a q̃lis mot⁹ nõ ẽ eni si fit sp̃mota⁹ mot⁹ nec h ẽ gdes rõni sit cõso nãd q̃ ima nifesta est ad bac i sleri⁹ i S⁹ dclarabit nãc de loquẽ mur. ac h ge neratio mot⁹ cẽ: in q̃ mo mo q h dffi mit de nõne nã pri⁹ est: ⁊ h ẽ motũ ⁊ trãsmutatiõeʒ amplectitur. Propterea. sit ipse, solo trãs

mō potestates qualitatesq3 sunt:is etiā maxime depugnantes. Nā ⁊ illo♃ actus ipsi lōgissime discrepant aduersanturq3: q si corpus id potestatib⁹ illis idez essent: ipse quoq3 inter se nō cōtrarie sed eędē eē reperirent. Itē nō est idē color ⁊ visile. Nā color affectio est:q̄ luce pſente pſpicuū mouet: visile autē accidēs est colori: quatenus videri oculis potest: ⁊ sensuz inuebere. Pariter neq3 sonus idē cum re audibili est: neq3 calor cu3 tactili: neq3 vlla postremo res actu cū ea q̄ potestate insit. Quāobrem patere vel inuitu pōt non dicturu3 pugnātia qui defendat eādem rē simul moueri posse ⁊ quiescere. Neq3 igiť idē prorsus eē: quiescere rē in eo qō actu sit

11 moueri in eo qō potestate. ¶ Quaz vero actus hō aliqs habeať: qui potestatez adiunctā ⁊ illigataz inferat: inde efficiemus palā. Cōtingit ⁹ vnamquāq3 rez interim id agere: cui⁹ agendi potestatē h3: interim nō agere. Aedificatilis res quū ędificatur: in actione est. Quū vero nondū neq3 lapides: neq3 calx ab arte mota excitataq3 sūt: tunc vacua est ab actiōe omni. Est igiť actio aliqua quę ędificatilem rē in sua adhuc retinet seruatq3 potestate: eaq3 ędificatio nuncupať. Nā si illa nō sit: quęnam eē possit alia: viderint q acutius vidēt: ego videre nō possu3. Neq3 .n. domum ipsez ausit qsq̄ ędificationē vocare: quū nō sit amplius ędificatilis domus q̄ suā formā recepit. Aedificatio aūt tunc est: quū res adhuc ędificatilis manet. Ita cōcludiť ędificationē esse rei actū ędificatilis oportere. Ipse actus nihil aliō eē pōt q̄ motus: ex eo cōlit vt neq3 ast tūc moueret quū ędificatilis tm̄ esset: neq3 post quū ędificatio pſoluta ⁊ ad exitū est collata: sed medio tēpore quū de potestate .s. ad actuz iret.

12 ¶ Qō aūt motus in his recte sit collocat⁹ a nobis: quę cū actu potestatē habēt annexā: etiā illi videnť ꝯcedere astipulariq3: q motū cōfictis noībus alteritatē inęq̄litatez nō ens esse dixerūt. Cęte♃ si hō aliqd motus eet vt illi arbitranť: pfecto his qbus illo♃ aliqd inee motum quoq3 ineē ꝓculdubio oporteret. Qō est ipso statim in limine pſpicuo falsum. Certum⁹ .n. cōplura habē inter se alteritatē atq3 diuortiū .i. altera esse atq3 diuersa: quę tamē ꝓpterea minime moueanť. Vbi grā. Inter me ⁊ equū est alteritas: nō tamē ea re cōtinuo moueor: sed ⁊ denarius qnario inęq̄lis est: nō tn̄ ꝯfestiz ⁊ mouetur. Dices te non de ea alteritate loq: qua qs sit alter ab altero. Sz de eaq̄ in ipsa re insit. Sz neq3 h̄ qdē eleuat satisfacitue. Inest eni in reb⁹ multis alteritas. Motus vbi nō est: cerniť in cuiusq3 rei ptibus alteritas: cerniť in his q̄ duab⁹ illis reb⁹ tā lōge distātib⁹ discrepātibusq3 potestate ꝯstant: ⁊ actu: non tñ e vestigio cernunť ea moueri: quo♃ ptes multę adeo sunt: neq3 ea q̄ ptim sūt actu: partim potestate: cuiusmodi est ęs: qō quū sit actu ęs: dī eē potestate statua. Ex his vt dixi: nihil est in eher ete: qō iccirco moueri necesse sit: q3 partiu3 ⁊ naturę alteritatem discrimēue intra se teneāt. Sed fortasse alteritatē intelligi ⁊ accipi volūt ꝓ aliatiōe vt ita loq̄mur. At hunc in modū mot⁹ p motū definireť. Quid .n. aliatio pōt aliō sigre q̄ alterationē: si idē est aliō ⁊ alterū: aut quādā trāsmutationē. Nos vero recti⁹ in motu dscribēdo fecim⁹: q actū tāq̄ gen⁹ i ea dfinitiōe posuimus.

13 Qui vo nō ens esse motuz voluerūt: fuit autē ea Pythagoricorū sententia: fere videnť ad veritatē ꝓpius accessisse: si nō ens ita accipiant: nō qō oino non sit: sed qō nōdu3 in eam nām abierit: quo tendebat: inchoatu3 .s. ens: ⁊ impfectum. Quemadmodum nos quoq3 sentimus: qui potestatē in mot⁹ diffinitione addidimus. Uerū tñ obscurius illi atq3 tanta res postulat definierūt. Uidenť eni3 accidens qddam motui potius q̄ rei nām explicauisse. Accidit siquidez motui: vt sit non ens: ex eo qō ꝓcul est ab ente: insuꝑq3 non statim moueri opz id cui accidit eē nō ens: aliogn in motu ⁊ exitu essent oia. Quicqd eni est. vnum est: nō infinita. Atq3 ita hoc respectu: nōne etiā dicēt extēplo: quicqd mutať: videri ex alteritate in alteritatem: ex inęqualitate in inęqualitatē mutari: alteritatē ergo ⁊ inęq̄litatem esse oportere trāsmutationē ⁊ motū. Sz errāt. Nā eo qdem mō: si dys placet idētitatē ⁊ entiā quoq3 motum liceat dicere: quū ex idētitate in idētitatez mutari pene oia videamus. Nā ⁊ a forma in formā: ⁊ a colore in colorem cernunť res aptissime trāsmutari. Ve♃ enimvero fortasse ea causa est: cur motū in nō ente alteritate inęqualitateue collocādu3 putent: q̄ indefinita q̄dam res eē motus videbať. Nā simulatq3 ꝑfinitur vanescit ac perit. Quo fit vt egregie illi qdē ⁊ fortiter sibi videanť excogitasse quū dicerent motū esse alteritatē: esse inęqualitatē: esse nō ens. Sūt eni hęc oia indefinita: quēadmodum ⁊ illa decē initia: quę ad genus priuationū Pythagorici referūt: eo♃ nullum (sunt enim priuatiua oia) esse definitum pōt: neq3 ita vt hoc aliquid: neq3 ita vt quale: neq3 ita vt quātu3: neq3 ita postremo vt res vlla gene♃ reliquo♃. Subiecimus claritatis gratia vtriusq3 ordinis descriptionē quādā: atq3 picturā ⁊ ei⁹ q formę tribuiť: ⁊ ei⁹ q ad ꝑuationē adiūgiť.

Par	Impar.
Finitum.	Infinitum.
Dextrum.	Sinistrum.
Masculum.	Femininum.
Quietum.	Motum.
Rectum.	Curuum.
Quadratum.	Altera parte longius.
Intellectus.	Opinio.
Unum.	Multa.
Lumen.	Tenebrę.

14 ¶ Ob eam vero maxime rōnem: motū eē indefinitam rem: ac fere cōmētitiā putauere. Qō quū ens in actu3 ⁊ potestatē diuidereť ad neutrum genus pertinere posse motum arbitrabanť. Exēpli causa. potestate pedaneū non moueť ꝯtinuo augetur ue: neq3 qō iam est actu pedaneū. Item qui pōt Romā Athenasue proficisci: nō statim necesse ēt est ꝓficiscať: neq3 qui iā ad eas vrbes peruenit. Itē id qō est potestate albū: non albefit necessario: neq3 id qō iam est inalbefactū. Sz neq3 priuatio quoq3 eē motus pōt: quippe q nō in priuatiōe: sed existentia cōstet. Et pterea qcqd priuum est: nō ēt moueť. Ex his causis natura mot⁹ visa est: oppido difficilis cognitu: quādo neq3 in his quę po⁹: neq3 in his q̄ actu sūt: neq3 in his quę ꝑuatione ꝯstituimus videť: ita maxie reliquū est eā definitionē ꝓbari oportere: quā nos supra reddidimus: motū esse actum rei quēdam arduū qdez

15 spissumq3 scitu: sed qui tñ eē possit. ¶ Sz denuo eadē illa repetamus: non mō iterū: sed ter ⁊ quater: ⁊ si libuerit etiā sępius: vt difficultates illas saltē frequēti tractatu facile assequamur. Duplex est in quaq3 re spēs perfectiōis ⁊ actus: vna q̄ adest: quū absoluta ⁊ ꝯsūmata res est: hicq3 nām suam plenissime est cōsecuta. Vbi grā. oculus postq̄ est pfectus: actū ⁊ functionē suaz h3: ea visio est: ipse aūt actus a forma nihil differt: hoc eniz est oculū esse: qō est actu ipso videre: atq3 hūc ego actum pfectionēq3: motū eē nō dico: vtpote q sit forma ⁊ species ⁊ ad genus ꝓpius q̄ ad motus nām accedēs. Altera species perfectionis ⁊ actus est: q̄ adest rei: vna cū potestate: qualis est ipsa formatio ⁊ fabricatio pupillarū. Quū

muta⁹ a q̄pitā ē in qō pitā . a q̄ ergo ⁊ i qō ab ipfecto ad pfectū nō. ea eni vicia ē trāsmuta⁹ dicenda nō moueri ad moueri: tē ad motū eēt mot⁹: ad trāsmutatiōez trāsmuta⁹: si ēt ois trāsmutatio mot⁹ ē ea rōne q̄ hic de motu loquimur qdo fieri pt vt vlla transmutatio mot⁹ non sit. hec Sim. ꝯ Alex. q̄ qdo solui possint ꝯsidera.

a Nonnulla annotat hic Sim. q̄ referre nō erit ab re. primo cur Ar. ⁊ ipz lec cur⁹ Theū. ꝯstit vnamquāq3 rez dicere ⁊c. grece eñt ἐνεργεῖν id est actu ꝯsistere in nōie id qō po⁹ est in actū trāsmutari: aliogn frustra eēt potētia: vt manifestū ē. aūt ergo. vel ꝓpterea q: eo♃ q̄ po⁹ sūt plurima frequēt duo q̄ in actū duenire ⁊ sm id agūt. morāt eni aliti ani q̄ dētes emittāt q eos actū habēt po⁹. vel secundo q: ea q̄ ꝓ be po⁹ sūt sicuti q̄ ⁊ generāt ⁊ corrūpūt ꝯtigēter agūt ēt cu3 agūt qua po⁹ sūt. Motū ꝓterea illō qō solidē dicunt vnāquāq3 rē interi3 agē/ite/ri3 nō: audiendū eē i qtus recipitur id qō po⁹ ē .i. hic .n. q̄ sp mouenť h̄ vez ń ē. 3⁹ hoc loco aūt q̄ act⁹ rei q̄ po⁹ est magi passio ē q̄ act⁹: actū a. eū appellāt: q: sm illum agiť ab agēte ⁊ a mo

uēte moueť: ea ēt rōne q̄ via est ad id qō actu: ob id ēt q: prius qeicēs ⁊ i sola pōtēa habitante ad id qō actu pmouet vl fortiť q nālē mot⁹ ꝓcul ab istisse eo sic eidē qdam mō hūs mouēs ⁊ motū: q̄ sit vt passio hec actio qdā mō videať. nā mā pariēs hmōi corp⁹ dispōnit.

enim formantur oculi circũdanturqꝫ pupillę genis ac tunicis: retinent in ipsa formatione potētiam. Ipsa ꝟo formatio circũdatioqꝫ impfecta est: neqꝫ ga istituta est ad potiorē finem ad quē festinat. Et hercules qcqd potestatē bꝫ: impfectum est: quatenus potestatē illā gerit. Quobrē in eo ꝙ ois potestas vanuit exoleuitqꝫ simplr nũcupamus actuꝫ: in eo ꝟo qȯ simul adest durątqꝫ aliquid potestatis: actum imperfectũ vocamus: cuiusmodi pbauimus motum esse: sed de hoc satis.

16 Sed retractemus ꝛ id moueri rem mouētem posse si potestate fuerit mobilis: [a] B ē: si quādoqꝫ moueatur: qñqꝫ nō: cui9 imobilitas sit quies. Ea eni qbus inest mot9 quotiēs nō mouent̃ dicunt̃ qescere. Merito aũt hȯ mouens res moueri etiā dr: vtpote q̃ potestatez apphensam ferat: ex actu siqdem bꝫ vt rem trãsmutet agatqꝫ vim suā imobile. Quapp ꝛ mouebit̃ ꝫ vicib9: ꝛ cōtra perpetiet̃. Ex eo eni ꝙ actu res est: agit: ex eo ꝟo qȯ potestate est: patietur. Atqꝫ B est in mouētibus motisqꝫ reb9 perpetuũ. Adest eni ꝛ id qȯ actũ: ꝛ id qȯ potētiam pferat in vtroqꝫ. Quare sibi mutuo vicissimqꝫ per actũ pstãt: vt agere cōtra possint: per potestatez: vt perpeti: qcqd itaqꝫ mouet: tactu ꝯtactuqꝫ rerũ vicissiꝫ motaꝝ mouet. Mouent̃ autē cōtra ea dũtaxatq̃ sunt potestate mobilia. Rectam itaqꝫ finitionē motus attulimus: motũ. vꝫ. esse actũ oēm rei potestatē hñtis: in eo qȯ potestatē illam bꝫ. Nisi forte excludēda sit prius ea calumnia: quā ga posset afferre. Dictũ est rem oēm quę de potestate ad actũ egredit̃ eē oportere in motu: viderit pōt: hoc esse falsū interiꝫ falsuꝫ. Nā arbor. exēpli gratiaq̃ a dextris est potestate: si ad leuā me contulero: de potestate qdē ad actũ mutat̃: non ideo tamen mouet̃. ¶ Adauget difficultatē: quot ego qui ad leuā me cōtuli: in motu fuisi ergo id qȯ potestate leuũ erat in motu fuit: q̃ũ id qȯ potestate dextrum fuerat: sine motu potuit ad actũ proficisci. Una porro potētia est eoꝝ q̃ in genere ad aliqd collocant̃. Ipsa. n. illa ratio qua dextꝝ ꝛ leuũ ad se mutuo ꝛ sunt ꝛ dicunt̃ aut po9/ aut act9 est. Quare si alteꝝ mouet̃: alterũ quoqꝫ moueat̃ necesse ē. ¶ Ceteꝝ soluit̃. Aio actũ eoꝝ q̃ in gñe ad aliqd sũt nō seruare potestatē: sed de potestate subitā ꝛ momētariā fieri mutationē in actum. Quũ itaqꝫ duo sint act9 in reliquis gñibus ad q̃ pertinet mot9: in gñe relatiōis vnus dũtaxat ꝯspicit̃: is. s. qui pfectus ꝛ absolut9 est. Impfectus ꝟo ꝛ inchoat9 nō cōspicit̃. Non. n. pedetentiꝫ accessim arbor trãsit ad leuā: quũ in dextrā me conijcio: sed de repēte cũctim atqꝫ momēto. At ego quũ in dextrum eo: non ꝭm relationem: sed ꝭm locũ moueor. In hunc modũ qui ꝫ nos hac q̃stione ierunt: facillime retinent̃: ꝙ siqui voluit arguitus id facere: pmo debent actũ aliquē impfectũ ostendere: deinde ita pede collato definitionē motus nobis assignatā impellere. ¶ Uerum ga pdicamentoꝝ oium sua potestas est: mot9 ꝟo nō in oibus reperit̃: loco [b] eius qȯ nos in definitiōe ꝯ posuimus potestatē hñs cōmodius collocabit̃ mobile ad hunc modũ. Motus est actus mobilis in eo qȯ mobilis. ¶ Neqꝫ nos aliqs repꝛhendat: quasi videamur nrũ motus p mobile: hoc est per ęque ignotum indicauisse. Nā quũ motus ex eoꝝ numero sitq̃ alio referunt̃: erat aũt ꝛ hoc postulatũ a nobis supra: quũ motus inqꝫ referat̃ ad mobile: aliter definiri nō potest: nisi adijciat̃ id quo refert̃: quēadmodũ neqꝫ pꝛem sine filio: neqꝫ duplũ sine dimidio definire recte aut sciēter possis. Accedit ꝙ noti9 est mobile aliquāto quā mot9. Nō eni idem est nosse motũ eē: ꝛ qd sit motus exploratũ hīe. Nā ꝫ vt sit motus neminē latet: qd autē sit: vel nos quoqꝫ nunc q̃rimus. At ꝟo motũ esse res motę nobis ostendunt. Hęc aũt sunt quę nos mobilia nuncupamus. Quare is qui in motu definiēdo admonitionē bꝫ rei mobilis: affert rē magis planā ꝛ notā ad docendũ id qȯ erat ignotius.

17 ¶ Prorsus [c] oē qȯ mouet: formā habeat aliquā aut subalem opꝫ: aut quātitatis: aut qualitatis: aut de generibus reliquis. Mouet enim per formā res omnis: ꝛ principium omnis motus est forma.

18 Deinceps q̃rendũ in mouēte ne motus sit an in re q̃ mouetur. Sane in re ipsa est q̃ mouet̃: idqꝫ ex eo colligas ꝙ rei mobilis actũ pbabimus motũ esse. Pręterea quum in eo sit actus: in quo fuerat añ po9. Actus ꝟo rei potestatē habētis est mot9: necesse est in re mobili motũ eē ꝯstituēdũ. Quãuis aũt in re mota sit mot9: nō tamē a re mota creat̃ aut fit: sed a mouēte. Est aũt vnus idēqꝫ motus q ꝛ in re mota consistit: ꝛ a re mouēte pdncit̃: ꝛ ipsa actio mouentis in re mobili est. Ea tñ est vna: facit nihilominus vt motiua res sit actu mouēs: ꝛ res mobil' moueat̃ actu. Est autez hȯ actus mouētis ꝛ motę rei subto vn9: ratione ꝛ ꝯsideratiōe nō vnus: quēadmodũ itaqꝫ ascēdentes descēdentesqꝫ idem iter: atqꝫ idē spatiũ q̃cq̃ pagunt: diuersus tñ descensu ab ascensu est: ga hinc capo scēribus viā ascēsus est: illinc descēsus. Ita mot9 ꝛ actio rei mouentis ꝛ motę subto q̃cq̃ est vna: bꝫ tamē a mouēte vt sit factio: a mota bꝫ vt passio: ita sit vt rōne duę

19 res videant̃ eē. ¶ Ac si hęc nō recipiantur pisto erit [d] addubitatio illa nō admodũ leuis cōtēnēdaque. Uidet̃ eniꝫ necessariũ maxime: vt qdā sit rei mouentis actus: quidā rei eius q̃ mouet̃: quoꝝ prior sit factio: posterior passio. Hos autē inter se differre manifestuꝫ est: quũ ꝛ opa effectaqꝫ differre cernant̃. Nā factionis effect9 factũ: passionis effectus est passum. Ponant̃ itaqꝫ diuersos eē actus oportere: deinde q̃rat̃: quo pacto duo act9 eē vnus possint. Primum igit̃ aut vterqꝫ in agente: aut vterqꝫ in patiēte: aut alter. i. factio in agente: alter idest passio in patiēte collocādus est: nam [e] eꝫio eē nō pōt vt factio. vꝫ. in patiente sit: passio in agēte: nisi abutēdũ sit noie factionis pro patiētis actu. Sit itaqꝫ pmum in agente factio: in patiēte passio: sequit̃ ergo vt quēadmodum res mota bꝫ in se motũ tāq̃ ppriũ ꝛ peculiarez actum: ita ꝛ mouēs habeat motũ quēdaꝫ suum tāq̃ pprium actũ: atqꝫ peculiarem: est. n. vtrīqꝫ rō eadē. Ac si concessum sit: alterũ duoꝝ pbandum admittēdũqꝫ est: aut vt id omne qȯ mouet ēt moueat̃: aut vt quicq̃ tale sit qȯ q̃uis intus habeat feratqꝫ motũ: nihilosecius tamē nō moueat̃: sed sint ambo actus in re patiente factio atqꝫ passio: ꝛ in addiscēte doctio ꝛ addiscētia. Nōne B statim ridebit̃: In ipso agēte nō esse constitutum

dit tale cũ egerit imobile: ñ tñ mo9 est ł eo ē mot9, ñ merito mobile ł ea diffinitiōe assumpsit. nos autem motiuum a quo motus imobili proueniat.

[c] Nō tñ ita intelligēdũ ē B. ut Sim. vt id qȯ mouet formā hēat: illi similez q̃ imobili reponit̃. nā ł motu locali ñ ē B vsquequaqꝫ vez. aia. n. corp9 localr mouet: q̃ tñ ł loco ñ ē: ꝯsimilr gr ñ oportet vt penit9 eadē sit for9 q̃ ab agēte ł eo qȯ fit reponit̃: peculiariter tñ ł vtroqꝫ reqrit̃: nōsificator. n. domē fac̃ bꝫ eā domū q̃ ē ł ipo. ꝛ aia ē ñ ex q̃ cuiqꝫ eā mouet: sꝫ ex eā locat̃ motiōis q̃ ł ipa ē q̃ eadē forma bꝫ eū eo qȯ mo9

[d] Ar. Thc. ꝙ alit grece B mō ἔχει τινὰ λογικὴν ἀπορίαν. i. bꝫ dubitationē q̃dā logicā: ꝛ Sim. rōnē reddē conaliam logicā appellauerit. huiusqꝫ rei mitionē eā reddit: vł ga ex pbabilib9 pceditvł qꝛ ἐν λόγῳ B ē ł smōe tñmō seu ꝟbis apparētiā bꝫ a reb9 dēnihil roboris accipiat. nā vt idē Sim. paulo post docet rō illa in B fundat̃: ꝙ act9 duo idētaliter q agēti ētaliter patienti: ꝛ hi qdē diuersi: qȯ nō credim9 nisi ob id ga noia habent diuersa. alter enim actio: alter passio appellatur: vel ideo logicam dixit: quia cōmunis est ꝛ nō ex proprijs principijs rei.

[e] Id qȯ Aris. dixit ꝙ si opꝫ hāc ēt actionē vocari: equiuoca vtiqꝫ erit. verũ puto

Thc.

Tbe. ſi aiad-
uertẽ ad reſci
lẽdã pcẽ illã
diuiſiõẽ in q̃
dici poſſꝫ ac-
tionẽ i paſſo
paſſionẽ eſſe
i agẽte. Aut
Simpli. alio
mõ hic loci
intelligit: ⁊ ad
hoc inducte
diuiſiões pcẽ-
dẽtes referẽ.
nã dicẽ Ariſt.
aut illoꝝ vtrũ
qꝫ i paſſo eſt:
aut actio qdẽ
in agẽte. paſ
ſio i patiẽte.
nã ſi ppea q̃
motũ vl paſ-
ſionẽ actũ eẽ
diximꝰ ipſius
mobil' velit
ipſaꝫ ẽ actio-
nẽ aliqs ap-
pellare. illõ ſo
ſciuerit ꝙ h
equoce actio
reſpectũ illius
actiõis q̃ agẽ-
ti attribuit di
citur.
a Sim. diſ-
ſẽtit a Tbe.
h i loco ſenti
re: ipſe enim
h ita ſcripſit
motꝰ ẽ vnꝰ ñ
mõ ſbo: veꝝ
ẽt õfinitiõe: cũ
i moto ab ip-
ſo mouẽte:
ſẽqꝫ vna ẽ eiꝰ
õñ actꝰ mo-
bil' q̃ mobi-
le ẽ. neqꝫ .n. i
eo ſepat' eſſe
ab h ⁊ eẽ i h:
h .n. ſbo mo-
ui ipſꝫ ꝯpletẽ.
verũ actio et
paſſio ſepãt.
nã alia qdeꝫ
agẽs reſpicie.
alia ſo gene-
ti. vñ Sim.
ca Ariſ. ſba
hꝰ i h ⁊ h ab
h nõ in ipſuꝫ
motũ referẽ
quẽadmodũ
Tbe. Alex. i
ſequutꝰ: ſꝫ in
actionẽ ⁊ paſ
ſionem.
b ἐν σ τωμέ
νην ἐν τῷ
ἀπ ἱ ſpo dicẽ
ſpẽ: hoc ẽ: vt
ſbõ ſbo red
dat: q̃ in ipſo
infinito ſbat:
vel cuiꝰ ſuba
in ipſo iſini-
to eſt conſti-
tuta.
c In hac p-
te Sim. diſ-
ſentit a Tbe.

actũ. Pręterea mirũ: qui fieri poſſit: vt paſſa res duo-
bus ⁊ qdẽ ipẽdio differẽtibꝰ motibꝰ moueaẽ. Deide q-
nã aut q̃les erũt motꝰ illi: difficile eſt reddere: quũ p-
petiens res vnã dũtaxat ſpeciem motus hẽe ferreqꝫ vi
deaẽ: quã tũ in motu: tũ in paſſione ⁊ affectiõe ſit po
ſita. Eadẽ ⁊ plura incõmoda ꝯſequenẽ: ſi in re mouẽte
vtrũqꝫ actũ: ⁊ motus duos cõſtituerimus. Naꝫ ſtatim
poſſit occurrere: ſi ita ſtatuaẽ rẽ motã moueri nõ poſ-
ſe: q̃ vterqꝫ motꝰ in mouẽte: neuter i mota re colloca-
tur. Atqꝫ h oia fluere videẽ: ex eo ꝙ motꝰ illi exiſtimãẽ
eẽ diuerſi. Q̃ itaqꝫ opio reijciẽda explodẽdaqꝫ ẽ. Si
igiẽ ẽ: vnꝰ ⁊ motę rei: ⁊ mouẽtis actꝰ: ſꝫ ⁊ ſic q̃ꝫ abſurdũ
illõ ſuſcipiẽ: duaꝝ reꝝ diſcrimine ſpẽi diſtãtiũ: agẽtis ⁊
patiẽtis: vnũ atqꝫ eũdẽ actũ hẽi. Ut eni albi ⁊ nigri nõ
vnus eſt actꝰ: ita faciẽtis ⁊ patiẽtis vnuꝫ eẽ actũ videri
nõ poſſe accedẽ: ſi vnꝰ idẽqꝫ actꝰ fuerit agẽtis ⁊ patiẽt:
idẽ q̃ꝫ fore doctionẽ ⁊ addiſcẽtiã docẽ ⁊ diſcere: õmꝫ
agerẽ atqꝫ pati. Ex ſi ẽ ita docẽtẽ i docẽdo diſcẽ oporte-
bit: ⁊ faciẽtẽ i faciẽdo pati. Iã ſi vnꝰ dũtaxat ẽ actꝰ: vbi
nã collocabiẽ: pfecto ſi õfinitionẽ ſpectas i re mota vẽ
ꝯſtituẽdus. Motꝰ .n. ẽ rei mobil' actꝰ. At h q̃ꝫ in cõſen-
taneũ actũ agẽtꝫ ſi videri poſitũ i agẽte. Nullũ igiẽ effu
20 giũ videri: ſi duo illa: actꝰ vnꝰ eẽ dicãẽ. ¶ Quãobreꝫ ſi
neqꝫ vnꝰ ẽ: neqꝫ diuerſi: fortaſſe qõ dcm̃ ẽ ⁊ vnꝰ ⁊ diuer
ſi q̃dã mõ videbũẽ: ita vt vnꝰ ſubto ſit: diuerſi ꝯſidera
tiõe ⁊ õfinitiõe itelligãẽ. Hũc i modũ dicẽtes nullę vr-
gẽt ãguſtię. Nõ .n. actꝰ agẽti ⁊ mouẽti eripiẽ: q̃uis ſbto
vnꝰ eẽ ⁊ in re mota tñ hẽi dicaẽ. Quũ .n. is q docet eru-
dit ⁊ ibuit addiſcẽtẽ: eruditio ea: q̃ i addiſcẽte ſuſcipiẽ:
nõ ita trãſferẽ i addiſcẽtẽ: vt docẽti eripiaẽ: atqꝫ ita do
ctor ſine vlla actiõe remaneat. Diſcipulus ſolus ſit qui
agat .i. ſolus ſit in actu: nõ ẽ inq̃ ita: ſꝫ p̃ſte eo q docẽte ⁊
agẽte atqꝫ id faciẽte: qõ patiẽ: ſuſcipitqꝫ diſcipulus eri-
21 giẽ ꝯſtituiẽ addiſcẽtꝫ actꝰ. Neqꝫ illõ obſtat qõ ſupiꝰ eſt
adductũ: duaꝝ reꝝ ſpe diũtiũ factiõis ⁊ paſſiõis: vnuꝫ
actũ eẽ nõ poſſe. Diximꝰ .n. ſubto vnũ eẽ oporteẽ actũ: ſꝫ
ꝯſideratiõe ⁊ cogitatiõe diduci. Eſt .n. vna eadẽqꝫ ſpe-
culatio ꝓſpectatioqꝫ: q̃ diſciẽ ⁊ q̃ tradiẽ a docẽte. Et do
ctio nihil ẽ aliõ: q̃ id qõ docẽdo ꝯdiſcendoqꝫ ⁊ diſcen-
do pariẽ: eaqꝫ ⁊ ipa ſuſceptio diſciplinę. Uerꝫ doctio ẽ
ipa traditio diſciplinę. Diſciplina ſo ⁊ ꝯdiſcẽtia ẽ ipſa
ſuſceptio doctiõis. Diſcẽtꝫ ãt poteſtas ad actũ pduciẽ a
docẽte. Nõ ẽ igiẽ docẽ ⁊ diſcere idẽ: q̃uis circa eadẽ ſpe
culamia ſſent ⁊ q docet ⁊ q addiſcit. Neqꝫ aſcẽdẽ ⁊ d-
ſcẽdere idẽ: ſꝫ eadẽ via vtrũqꝫ iter ꝯficiaẽ. Dĩnt .n. eaꝝ
reꝝ õfinitiões: ⁊ quẽadmodũ hinc cępto itinẽ aſcẽſus
eſt: illinc dſcẽſus: ſpatiũ q̃ꝫ oino: idẽ ita ſi addiſcẽtẽ ſpe
cteꝝ diſciplina: ſi docẽtẽ: doctio doctrinaqꝫ nũcupatur: ⁊
ſpeculatio tñ ẽ vna q̃ ab vtroqꝫ tractaẽ. Nec ẽ aũt: vt
ea q̃ vnũ ⁊ idẽ eẽ p̃mus debẽt: ⁊ qbꝰ oia opꝫ eẽ cõia: õfi
nitiõe q̃ꝫ ⁊ ꝯſideratiõe nõ differãt. Naꝫ Athenis The-
bas ꝓficiſci ⁊ Thebis Athenas reuerti: neqꝫ idẽ ẽ: neqꝫ
ſit põt facẽ q̃ſq̃ vtrũqꝫ. Uia tñ vna ẽ ⁊ mõtes qdẽ ⁊ di
uerſoria eadẽ. Sꝫ ꝯcedamꝰ ex ſupabũdãti idem eẽ do-
ctionẽ ⁊ diſciplinã ſiue addiſcẽtiã. Nõ tñ ſeq põt ex eo:
idẽ eẽ docẽ ⁊ diſcẽ: nã q̃uis hinc illuc: ⁊ illinc huc eadẽ
eẽ diſtãtia videaẽ. Nõ tñ idẽ ẽ hinc illuc: ⁊ illinc huc di
22 ſtare. Reuera aũt neqꝫ doctio ⁊ addiſcẽtia idẽ ẽ: neqꝫ
factio vlla ⁊ paſſio: ſꝫ ea qbꝰ h iſũt motꝰ ⁊ actꝰ: q̃ q̃q̃
23 ſubto vnꝰ ẽ: diſſõne tñ ⁊ ꝯſideratõe diſtrahiẽ. ¶ Quid
itaqꝫ d motu eẽt ſentiẽdũ nõ ſolũ õndimꝰ i vniuerſũ:
ſꝫ ẽt pticulatiꝫ duabꝰ õfinitiõibꝰ diligẽter ⁊ acute mon-
ſtrauimꝰ. Prior fuerat h. Motꝰ ẽ actꝰ rei poteſtatẽ hñ-
tis i eo qõ poteſtatẽ hꝫ. Altera h. Motꝰ ẽ actꝰ rei mobi
lis i eo qõ mobil'. Neqꝫ difficile deiceps ẽ ad h exẽpli

ſingulas ad ſpẽs motuũ ꝓpriã õfinitiões adiũgẽ. exem
pli grã. Alteratio ẽ actꝰ rei alterabil' i eo qõ alterabilis. Au-
ctio ẽ actꝰ rei auctibil' i eo qõ auctibilis: ꝙ ſi tertiã q̃ꝫ õfini-
tiões adycẽ libeat: nihil phibꝫ: quũ ita õfiniẽ poſſumꝰ.
Motꝰ ẽ actꝰ mutuus rei actiuę ⁊ paſſiuę poꝰ. Licebit ⁊
hãc õfinitiões ad ſpẽs motꝰ pticulares accõmodare ac
trãſferre ędificatiões auctionẽ medicationeꝫ. Qõ facile
aſſeq̃mur: ſi qõ in gñali motꝰ definitiõe gñali vocabulo
poteſtatis poſuimus: ad particularẽ ſingulariũ ſpẽruꝫ
24 appellationem deduxerimus. De motu ſatꝫ h ſonto.
25 Quoniã ſo ſcia nãl' circa magnitu
dinẽ motũ: ⁊ tpꝰ ſſiaẽ:
q̃ oia aut finita eẽ opꝫ aut ifiᵗᵃ: vtpote q̃ nõ
vt q̃liᵗᵃˢ aut vt pũcta ꝯſidereẽ: ꝯſis ẽ d ifiᵗᵒ
videre: ſit ne an ſecꝰ: ⁊ qd ſit ifiᵐ ſi ſit. ¶ Et ſo ptineat
h notio ad ſciaꝫ nãlẽ: argumẽto ſſ oẽs q hãc phię ptẽ at-
tigerũt: q̃ppe q d ifiᵗᵒ ſp aliqd dicẽ ꝯſueuerit: ſꝫ ⁊ mlti il
lud tãq̃ pnᵐ qõdã reꝝ ſũmo honore affecerũt. Pythaᶜⁱ
atqꝫ Plato q̃dã p ſe ſubaꝫ eẽ atqꝫ nãꝫ: atqꝫ ita pnᵐ vo
luẽ: neqꝫ terrã illõ qdẽ: aut aquã: aut aliõ corpꝰ illũ eſſe
arbitrati ſſ: ſꝫ ipaꝫ ex ſeipa nãꝫ ifiᵗᵃᵐ i ifiᵗᵃ ſba ꝯſtitutã.ᵇ
¶ Diſſentiũt tñ iter ſe plurimũ. Pythaᶜⁱ nũm aſſerue-
rũt eẽ i ifiᵐ: nõ illũ qdẽ icorporeũ ⁊ ab oi abiũctũ mã: ſꝫ
illũ quẽ eẽ ſenſiliũ reꝝ pnᵐ autumãt. Illi .n. ſenſilia oia
deriuata ortaqꝫ eẽ a nũo putauerũt: atqꝫ hinc ſũpta oc-
caſiõe in nũeꝝ oia ꝯferebãt: ⁊ nãę fons q̃ternio fereba-
tur. Egreſſi ẽt cęlo ifiᵐ eẽ qõdã exteriꝰ õſendebãt: qõ ñ
cõmẽtitiũ mõ: ſꝫ dlineamẽto q̃ꝫ ſimillimũ vẽ: nã nꝫ q̃le
illõ eẽtꝫ cui rei viſui eẽ poſſꝫ: demõſtrabiẽ. Plato ſo ex
cęlũ: nꝫ corpꝰ eẽ vllũ: nꝫ icorpeũ q̃cq̃ exiſtimauit: nã nꝫ
ideas qdẽ ſuas ex cęlũ locauit: nꝫ oino locuꝫ vllũ ill' at-
tribuit. Infiᵐ porro ñ ſolũ ſenſilibꝰ rebꝰ vt illi: ſꝫ ẽt itel-
lectilibꝰ eẽ pnᵐ credidit. Pꝛicipiũ .n. ⁊ ſenſiliũ ⁊ itellecti
liũ reꝝ Plato nũꝫ putauit. Excogitata rõne: quẽadmo
dũ ideę q̃ꝫ ipę ꝯtineri nũeris viderenẽ. Nũeri ſo pnᵐ
dualitas: dualitaſ magnũ ⁊ puũ: dimidiũꝫ duplũ: paucitas
mltitudo: dfectꝰ exceſſus: ex q̃ꝫ bis oibꝰ ifiᵐ idefinitũ ſi-
ue itermiatũ ex corpoꝝ ſectiõibꝰ: ⁊ auctiõe icremẽtoqꝫ
26 nũeroꝝ ſtatiꝫ elucet ⁊ oriẽ. ¶ Sꝫ ⁊ i h q̃ꝫ a Platone
Pythaᶜⁱ diſſidẽt. Illi ᶜ nõ vnũquẽqꝫ nũmꝰ: ſꝫ pareꝫ tñ
dicebãt eẽ ifiᵐ: cũqꝫ eẽ cãꝫ ſectiõis eiꝰ: q̃ i ptes ęq̃les in
ifiᵐ exhibiẽ. Quare hũc nũm qbꝰ iſſtãt auctorẽ eẽ ifinitati.
Cõtra naſci finitatẽ ab ipari ea rõne: ꝙ adiectꝰ: atqꝫ ad
ditꝰ pari ſectiõeꝫ illã i ptes ęq̃les iterimat. Sꝫ aliõ argᵐ
ẽ apõ illos: finitat' cãꝫ nũm iparẽ eẽ: ifinitatꝫ parẽ. Acci
piũt nũos ipares vnitatẽ ꝯſñq: eos cũ vnitate ſeorſũ cõ-
ponũt. ſo .q. 1. 3. 5. 7. 9. Unũ ⁊ tria ꝯficiũt q̃tuor: 4.ᵒʳ ⁊ q̃n-
que ꝯſtituũt nouẽ: ſeptẽ ⁊ nouẽ efficiũt. 16. ſexdeci ⁊ no
uẽ q̃nque ⁊ viginti ꝯſtituũt: ita ſit vt hõ oẽs nũi q ita col-
ligũẽ q̃drãgl'ares repliẽ. Ea pp geometraꝝ exᶜ gnomo
nas arithmeᶜⁱ nũos ipares vocãt: q̃ppe q collectꝫ nũis p
ordinẽ ſi adyciãẽ: ſp ſpẽꝫ q̃drati retineãt: quẽadmodũ
hi q ꝯſtituũtur ex lineis. Plane gnomones eẽ i geome-
tria igñrare nõ opꝫ: aliogn ⁊ hęc ea ſpe ꝯſcribimꝰ: vt nõ
ſit futurus nobis cũꝫ oino iperitis ſmo. Ita ipares nũi
vnitatẽ formę ⁊ nãę ꝯſeruãt. Pares ſi addanẽ vnitati:
nouã ꝯtinue ſpẽꝫ excitabũt. Deĩcęqꝫ in ifinituꝫ abibunt.
Triãgularis: ſeptigularis: decangularis: ⁊ reliq̃ poſtre-
mo formę: q̃ ex hõ ꝯgeſtu collectiõeqꝫ naſcerenẽ. Hunc
in modũ numerus par ſolus a Pythagoricis iudicatus
27 eſt ifinitus. ¶ At Plato duo cõſtituit infinita magnũ
atqꝫ paruuꝫ: vtrũqꝫ eni ex corpoꝝ ſectiõe hoc diuiden
do illud adyciẽdo creſcẽdoqꝫ in ifinituꝫ hẽat ẽ neceſſe.
28 ¶ Ex phyſicis aũt nõnulli opinati ſunt nãę alteri ifiᵐ
hẽſiſſe: aut igni: aut aeri: aut alicui iter h medio: q̃uiſqꝫ

exteriſqꝫ ex-
poſitoribus:
neqꝫ .n. hec õ
cũ putat ipſe
Pythago. I
nũero pari i-
finitatẽ collo
caſſe: q̃ ſo in
ptes ęq̃les ſe
cari poſſit. nã
nõ eiꝰ ſectiõis
in ptes ęq̃les
q̃ i nũerũ fie
ri põt: ſꝫ poiꝰ
q̃ in magnitu
dibꝰ cũ ẽ ifi-
nitũ fieri .n.
vel ẽt pares
aut nõ p̃mũ
in ęq̃lia diui-
dẽẽ: aut ſi di-
uidũt ad vni
tatẽ vſqꝫ hue
nũero diuiſio
nẽ ſiſtunt: ñ-
dẽti magnitu
dibꝰ ẽt nõ ſo-
luꝫ i ptes ęq̃-
les exhiẽ ſe-
ctio i ifiᵐ. ve-
rũ ẽnã nihil
vetat q̃n in p-
tes inęq̃les ſe
ctio i ifinituꝫ
poſſit fieri.
Ar. ſterea ñ
vl ſectionem
inequalia vel
cãꝫ ifiniti aſſi
gnare. ait igiẽ
ipẽ: q̃ par i
vnaqueqꝫ ſe-
ctiõe diuiſio-
nis euinſcẽ
eqꝫ ẽ eadẽ ſe-
ctio q̃libet: ſi
vna tñ fuerit
i duo diuidit
id quod diui
dit: ſiue ęq̃-
liaſiue inęq̃-
lia fuerint: e
ſectiõe ãt q̃ ſit
ſemp in duo
euaſcẽ ifiᵐ ⁊
at dualitas pa-
ris pnᵐ ẽ. p-
pterea igiẽ pa
rem ifiᵐ eẽ di
xerũt: eodeꝫ
ẽt mõ parem
ipſi addimo-
nis cũ nãndi
vni ſemp ad-
ducitur.

varia de principiis inter se sentirent: unam tamen omnes sententias confluxerunt: infinitum esse sua magnitudine principium et causam rerum omnium oportere. Hoc alii unum: alii plura et numero infinita posuerunt: ut Democritus et Anaxagoras: quorum alter in similaribus partibus: alter in figuris constituit infinitatem: ita tamen ut initium capiat Democritus ab eo quod est numero infinitum: deinde terminari rem putet in id quod sit magnitudine infinitum. Ex mutua siquidem infinitorum collocatione atque concursu quandam infinita magnitudo constatur. Plane hi qui plura principia et numero finita dixerunt: nullum locum infinito inter principia reliquisse cernuntur. Quo enim tria vel quattuor unum vel duo vel quolibet infinitum esse sit principium: Sed neque post principia illud videtur collocare potuisse. Nam quicquid ex his componitur: quod et numero et magnitudine sit finitum: ipsum quoque finitum esse necesse est. Atque hoc

30 ex eorum dictis sequitur. ¶ Ceterum summa ratio est: eos qui esse infinitum in rerum natura arbitrabantur: principium id facere voluisse. Si enim fuisset in rerum natura infinitum: quod nomine ceteri alio quam principii potuissent: utpote quod a nullo principio oriundum et generari potuerit. Nam a quo cedo. Dices a forma. Forma infinita non est. Dices a materia. At nihil est maius materia ex qua fit. Dices frustra quidem esse infinitum in rebus: sed esse tamen. At si tanta res frustra sit quid potest in natura esse non frustra: Merito quoque improcreabile et incorruptibile iudicatur. Nam si aliquando factum aut productum fuisset: magnitudinis suae aliquod principium necessario habuisset: quum minime videatur potuisse ex abrupto cunctis concretimque coalescere atque coire: deinde ita coactum collectumque momento brevique comparuisse: quemadmodum sunt nonnulla: quae ita (quod et primo libro diximus) alterantur. Contra si corrumperetur: haberet aliquando eius magnitudinis exitum quendam ac terminum: in quem esset illa corruptio desitura. Quobrem recte illi quidem ut dixi infinitum et principium esse et sempiternum principium fecerint. Ille quoque nolum ambiens: quod gubernans: quod imperans: quod continens omnia: quod extra cuncta complectens: non tam speciosas quam verum fuerit nomen eius potestatemque existimantibus. Nam Anaximandro unum id esse ac solum numen visum: quem et secuti sunt hi: qui neque mentem neque concordiam neque causam ullam efficientem generandis rebus adhibuerant. De infinito igitur esse physico agendum satis demonstratum est.

31 Deinceps quaeritur sitne infinitum in rebus: et unde natura coniectario aliquando ad eam rem possit induci. Quinque habentur loci e quibus sumi aliquid potest de natura infiniti. Primus ex tempore ducitur: eo quod immensum incomprehensibile et innumerabile videatur esse. ¶ Secundus ex divisione continui. Nam et mathematicis eius rei usus opusque est: sumuntque id pronuntiari adeo cuiusdam ac principii loco. ¶ Tertius ex perpetuitate generationis: quae procul dubio constare non posset nisi ex infinita aliqua mole tamquam perenni quodam e fonte manaret: suppeditareturque obiter quicquid inde ad ortus rerum abraditur atque desecatur. ¶ Quartus ex ipso corporum nexu ac serie: quae nullis ita marginibus comprehensa circumscriptaque videbantur: quin aliud subinde corpus in termino semper occurreret: quae camillo et posteros quoque nonnullos perspicio abusos. Quum enim inquiunt id quod terminatur: esse claudaturque ad aliquid esse terminatum et clausum oporteat: quicquid quolibet semper extra has videbitur alio deinceps posse conferri atque tradu-

32 ci. ¶ Quintus ex ipsa vi intelligendi et visa concipiendi imaginandique capitur. Atque hoc ceteris quoque illis: quae modo ostendimus videbatur fidem quandam et confirmationem adiungere: quasi extremum et finis continui ullus et apprehendi non posse. Sed re quantumvis animo suscepta atque conficta maiorem alteram assumere semper atque imaginare liceret. Atque illo modo et numerum oportere intelligi infinitum et corporum sectionem et id quod extra caelum sit spatium liberam et inoffensissimam esse vim mentis: nec invenire repagulum: meta concludi aut coerceri non posse. Ita caelo egressis continuo vastum quoddam inane aut immensum aliquod corpus cogitatio affingit: alioquin simul constituitur immensum et in-

finitum inane: corpus quoque constitui immensum et infinitum oportet. Si enim ea natura vacui est: ut possit corpus recipere: sit infinitum ponitur vacuum: necessario corpus: sed infinitum recipi poterit: quod si poterit recipi utique statim recipietur. Quamquam enim in rebus corruptibilibus siquid potest recipere: potest et non recipere: ergo in his necesse non est: ut potestatem e vestigio consequatur actus: quum vel plerumque res pereat antequam suscipiat ea quae potest. In his tamen quorum futura tempore circumscripta non est: sed perpetuo fine temporali definitione constat: necessarium est ut id fiat statim quod potest: et quod nondum factum est: nec fieri quidem amplius possit. Quamobrem in rebus sempiternis et iudefectis accidentia contingentiave invenias: quippe quae in certum semper ac praefinitum eventum propendent: non ut caduca successiuneque parem habeant in alterutrum libramentum: aut momentum: sed necessario faciant ea quae faciunt: immo vero ponimus fecerint. Neque refert in illis posse dicas an esse. Non enim fieri potest ut sempiterna aliis alia conspiciantur. Quare et si infinitum fuerit inane: corpus quoque infinitum aliquid dabitur. Nimirum eodem modo infinitos esse fatebuntur mundos in vacuo. Nam si hic

33 cur non et alibi esse concedant. ¶ Plane spissum et difficile captu est infinitum. At praeterea quidem alia eos qui id non asciscant plerasque subabsurda suscipere est necesse. Primum mathematicae disciplinae tolluntur: deinde tollitur auctio numerorum: et temporis: quorum utrumque qui non agnoscunt videntur neque vestibulum quidem ipsum physicae nullis ingressi: caeterum procul dubio si ita fuerit mundo. Nam permanente quidem et consistente caelo: non potest inici repagulum temporis: quin crescat duretque in infinitum. Quum igitur qui haec adimunt de rerum natura difficiliora quaedam videantur afferre: ut possim quaestionis clarius ostendere: summa ratio haec ipsa quaerere perscrutarique velle: sit ne usquam infinitum: et quonam modo si sit: an ut substantia: an ut haerens alteri accidensque naturae. Potissimum vero ad institutum physici pertinet rimari: sit ne infinita magnitudo: sed sensilis.

34 Initium autem accommodatissimum rei explicandae sumetur: si quot modis id quod de agitur veteribus dictum sit: indicabitur quibus commonstrabiturque. Dicitur itaque infinitum primo id quod cum non sit de genere quantitatis: pertransiri usque natura ipsa non potest. Quemadmodum et vocem solemus invisibilem vocare: quod minime videri oculis queat: inepta ad id officium repugnante natura: ad id exemplum et punctus et qualitas infinita dicuntur: quod in quantitatum genere constituta non sunt. Dicitur alio modo infinitum: id quod caret extremo quod assequi: et quo pervenire quis possit. Atque in hunc maxime significatum consuevimus accipere nomen infiniti. Est et id tertio infinitum: quod aegre et cum labore peragitur: ut quum iter longiusculum dicimus esse infinitum. Quarto et illud recte vocaveris infinitum: quod tametsi natura sua confici pertransirique potest: quodque magnitudinis finem et terminum aliquem obtinet: nobis tamen et inaccessum et invium est: ut labyrinthus aut pelagi altitudo. Quinto dicitur infinitum: tum id quod perpetuam adiectionem capit: ut numerus: tum id quod infinitam abrasionem desectionemque patitur: ut continuum et magnitudo. Quae et utramque rationem infinitudinis recipit. Nam secta dividuaque re in partes duas alteri parti semper potest adiici: ab

35 altera semper potest abradi. ¶ His ita expositis perspiciemus: utrum esse possit infinitum per se a sensilibus rebus abiunctum: quale Pythagorici constituerunt. Et sane necesse est eos qui ita sentiunt insectile illud individuumque concedere. Si enim dividere voluerint: aut in magnitudinem: aut in multitudinem dividerent. Ita infinitum erit quantitas: aut numero et separatis ulla substantia fit: ut si mereri suam sententiam volunt: maxime necessum sit impartile illud et indivisibile statuant. Quod si dederint statim desinat infinitum esse: et quam nisi ut punctus et vox: quorum alter quia ex natura non habet: ut sit ullius magnitudinis capax: potest hoc nisi infinitus dici: altera quod sub sensum oculorum venire idonea non est per abusionem invisibilis et oculorum dicitur. De

Hoc modo graeca Themistii verba sic habent loco: τῶν μὲν γὰρ τῶν πρὸ ἡμῶν ἄπειρον πάντες ποιοῦσιν, οἱ μὲν μίαν τὴν ἀρχὴν ὑποτιθέμενοι καὶ ταύτην ἄπειρον καὶ πᾶν τὸ σαφῶς δὲ πλείους μὲν, πεπερασμένας δὲ τῷ ἀριθμῷ ... Δημόκριτος ... μερίδας, ὅσα κατὰ τὰ σχήματα ... Democritus et Anaxagoras ... Hoc enim argumento innixi Epicurei crediderunt universum esse infinitum ut tradit Simplicius. Alexander autem.

Pythagorici ... Eudemus ... corpus (finitum) ... locus ... recipere ... infinitum ... probabant.

hoc aūt genere ifinit: neqȝ illi sunt locati: neqȝ nos in ꝑ
sentia querimus. Sed ꝺ illo: qd neqȝ percurri pōt: neqȝ
36 terminum hȝ quo possis puenire. ¶ Or⁹ si alteri naturę
innecti adhererecue ifinitum dixerint rōne ꝛ veritate cō
uicti: nō erit amplius infinitū illud in nūero ꝑncipiorū
habendū collocandūqȝ. Sed ea nā potius: cui hęrere
illud ꝯcessum fuerit: quēadmodūqȝ neqȝ inuisile pōt dici
uocis sermonisqȝ elātum: sed ipsa lr̃aꝝ vis ꝛ potestas:
cui accidit ꝛ hęsit inuisile. At ille infinito sunt vsi: ꝑinde
ac ꝑn⁹ quodam ꝛ elato reꝝ. ¶ Plane quū numerus ꝛ
magnitudo a substātia eximi ꝛ seiungi nō possint: nōne
sūma sit amētia: ifinitum: qd si vlli accidit: nūero ꝛ ma
gnitudini accidit: seiunctū a substātia ꝛ separatuꝫ putare.
37 ¶ Ueꝝ ꝛ illud quoqȝ nullo modo dici pōt ifinitū esse
ꝑ se actum aut substātiā aut ꝑn^m quoddam simplicēqȝ
nām oi carentē subiecto: qualē esse aiam dicimus aut i
tellectū mentēue: ita vt rōne idem sit ifinitū ꝛ esse ifini
ta. Est.n. ea nā reꝝ apprime simpliciū: vt neqȝ rōne qui
dem distrahi eius secari possint in plura. Non est ita in
cōpositis ꝛ ꝯcretis. Non.n. est idem albū: ꝛ eē albo: sed
albū est corp⁹ affectum albedine: albo vo esse: est colo
rem eēqȝ obtatum distrahet. Si itaqȝ qd pauloante di
cebam ifinitum esset simplex quędam nā citra oēm cō
positionē mistionemqȝ: sed ipsūmet seorsum per se ab
solutūqȝ ifinitū: singulę quoqȝ illius ptes infinitę necīo
haberent. Quęrat.n. ptes ifinitę substantię aut easdeꝫ
suscipiant definitionē: aut diuersam: si eandē: ergo par
tibus ēt competet id qd competit vniuerso: ifinitas igr̃:
ꝛ imensas esse ꝯuenit: si diuersam: ex dissimilib⁹ igr̃ pti
bus finitum ꝯstabit: ita neqȝ simplex erit: neqȝ ꝑncipiū.
38 ¶ Cęteꝝ siquis numeꝝ statuerit aliqē ifinitum: aut
magnitudinem aliq̃ ifinitam: non ꝓpterea ptes quoqȝ
effeceris ifinitas: q ꝑpe q subijceret nām alteraꝫ: in qua
reciperet ifinitas. Neqȝ vetaret rō vlla: qn numeri ps
esset nūerus: ꝛ tn̄ non esset nūerus ifinitus: qȝ non eędē
ifinitatis definitiōes haberent ꝛ nūeri. Est.n. numerus
collecta ex vnitatib⁹ multitudo. Infinitū vo est iperatu
sitis ꝛ imperaculis q̄titas. Qui vo ifinitū eo modo sub
stantiā putat: ꝑinde ac in definitiōe eius per se compre
hensam ꝛ positam: q fieri pōt: vt non videat singulas
quoqȝ ptes eius oportere eē ifinitas? Nam quēadmo
dum aquę pars dicis est aqua: qȝ totū ꝛ partes eandē de
finitionem hñt: ita ꝛ ptes infiniti erunt necīo infinitę: qȝ
vt dictum est eādem esse toti⁹ substātię ꝛ partiū defini
tionē opȝ. Constabit igr̃ ifinitum ex plurib⁹ infinitis: si
plures esse in eo ꝑiculę cōcedant. Or si nostris rōnib⁹
victi: ifinitum: sed idiuisile fecerint: eodem vt aiunt i lu
to nihilo secius reuoluent: ita.n. cogentur fateri: id nihil
aliud esse q̄ pūctum. ¶ Prorsus nituntur Pythagorici
substātiam quandā eē demonstrare ifinitū: ſȝ in tātāda
ea snia sibi non ꝯstant. Manus dant statim: ꝛ mouent
loco: fatenturqȝ accidere oportere ifinitum: atqȝ alteri
hęrere naturę. Numeꝝ siqdem parem asserūt infinitū
esse: atqȝ ita nūero infinitatē attribuūt: ꝛ in ptes secant:
39 quo fit vt ifinitū substātia non sit: ſȝ multitudo. ¶ Ue
rū quęrere: an tale sit vspiam ifinitum: nihil aliud est: q̄
quęrere: an possis tāta moles aio ꝯcipi. Id.n. qd sine sub
iecto ꝯsistit: solius animi actioni subijcit. In totū inda
go hęc ifiniti: siue vt id a mathematicis agnitum ē: siue
vt iter ideas est positum: certe instōnis nostrę qualitatē
excedit. An sit aūt corpus sensile magnitudine infinita
vllum: nostra est functio ꝓdere. Id aūt tum cōib⁹ tum
40 physicis argumentis inquirit. ¶ Cōmunia sunt hęc.
Omne corp⁹ supficie claudit: est.n. hęc definitio corpo
ris. Infinitū nulla supficie claudit. Corpus igr̃ ifinitū
est nullum: neqȝ itellectile: quo genere apud mathema
41 ticos hr̃: neqȝ sensile: quo nālia. ¶ Ois numer⁹ siue
in ipsis vnitatibus fuerit: siue in ipsis reb⁹: hoib⁹ equis
asinis ꝯstitutus: numerabilis est: omne numerabile pōt
percurri: ifinitum non pōt: nullus igr̃ numerus ifinit⁹.
42 ¶ Sed quēadmodū polliciti sumus: deinceps ꝛ physi
cas rōnes afferamus: necesse est si fuerit ifinituȝ aut cō
cretum aut simplex id esse: sed.n. neqȝ concretum esse
neqȝ simplex pōt: non est igr̃ infinitum. Ac concretum
qdem non pōt esse ideo: quot elāta definita ꝛ ꝯprehen
sa sunt nūero. Nā aut ex oibus ꝯstabit: aut ex qbusdaȝ: ꝛ
aut qd reliquum est: ex vno quod sit ifinitū. At ex vno
nequit. Obhrem inquies? Qȝ omne corpus nāle igeni
tam atqȝ insitam quādam vim hȝ in se: aut.n. caliditatē
aut frigiditatem, aut humiditatem aut siccitatē. Reꝝ
aūt finitaruȝ finitę sunt vires. Infinitaꝝ vo ꝫ infinitę.
Omnis vo infinita vis fortior ꝛ valentior est q̄ finita.
Quinetiaȝ sicut oē qd robustum est absorbȝ ꝛ destruit
debiliora ꝛ ibecilliora q̄ sunt: ita ifinita vis vim finitaȝ
extinguit. Quare si itra res compositas elātaȝ aliquod
ifinitum inesset: abolerent cętera corrūperēturqȝ. Qui
bus ꝯsumptis atqȝ sublatis ingenio ifiniti non eēt con
cretuȝ aut cōpositum amplius: sed sincerꝫ itemperatū
ac simplex. Atqȝ hoc quoqȝ q̄ sit impossibile posteri⁹
demonstrabit. ¶ Nunc id qd obijci posset huic rōni
vī esse antea amoliendū. Quāuis enim (dicet qspiam)
corpus ifinitum mole imensa fuerit: tn̄ minore potētia
q̄ finitum. Nam ꝛ si magnitudo aeris superare ma
gnitudinē ignis dicat: vis tn̄ corpis minoris pollentior
atqȝ amplior sit q̄ maioris. ¶ Sed soluit: hęc eni nūc
recte dicunt verȝqȝ sūt quū vtrūqȝ corp⁹ finē hȝ ꝛ ter
minū aliquē. i. quum vtrūqȝ finitum est. Quū vo caret
alteꝝ fine: alteꝝ non caret: mendax rō est. Qua de cau
sa? Qm̄ ſȝ aer ille qui maior est igni: ibecillior sit igni: si
tn̄ ꝑ adiectionē magnitudinis q̄libȝ auctus amplifica
tusqȝ fuerit: erit aliqñ ptāte ꝛ libra pari cū igni: eoqȝ po
terit maiorē etiam nam asseq si augeat identidē: sed ꝛ
ifinito maiorē: si ifinita mā adsit: de qua fieri possit ad
iectio. Quid igr̃ iuuat? Sextantem: vbi q̄ sit ignis valē
tiorez esse q̄ aeris tantūdem. Si repensari pōt ifirmi
tas nūero. Sit.n. qncuplo sit decuplo valētia ignis ma
ior: necesse est eni finitis vtrisqȝ illis corpib⁹: superantię
numerus aliqs ꝯstituat. Sed si magnitudinē aeris cen
ties aut millies auxero: nōne potestati ignis potestateȝ
aeris parē effecero? Maiorē si decies millies auxero: ꝛ
lōge maiorē: si centies millies. Si q̄ ifinitus ꝯcedit: nō
ne supra oēm mēsurā ꝓportiōis eē ꝯcedit: ita vt finitū
ignē vis aeris ifiniti: quēadmodū diximus obruat. Opȝ
eni ęq̄litas eē ꝫrīaꝝ reꝝ ptātes ac vires: si seruari ꝯposi
ta volum⁹. Ex his pȝ ex ifinito vno: finitis cęteris: nō pos
43 se dici ꝯpositū ifinitū. ¶ Ex plurib⁹ qȝ coalitū aut ꝯpo
situ esse min⁹ pōt. Naȝ q cęteris singula locū reliquāt:
si oēm locuȝ amplectunt ꝛ occupāt singula? Atqȝ q̄ rō
nē pauloante oblitus sum afferre: tūc quū de vno age
bat. Si.n. infinitū vnū in cōpositionē vllius accesserit:
vbi nam elāta reliqua collocabis? Cū igr̃ nequeat cor
pus compositū vllum ifinitū haberi: ex his vt arbitror
44 plane ostensum est. ¶ Cū vo neqȝ simplex quoqȝ hūc
in modum edisces. Si simplex esset aliqd infinitū: illd
aut elementū esset: vt ignis aqua: aut nā altera: qualem
Anaximander ambigentē igni ꝛ aquę atqȝ ancipiteȝ as
serebat. At is qdem mehercule optima rōne vt indica
uisse: nullam ex elemētis infinitū esse deberet: ne religs
reb⁹ pręmagnitudine virīū suaꝝ obliterationeȝ ꝛ abo
litionem vi ferret: sunt.n. mutuę in elementis dissiden

a Arist. vbi ꝙ huic loco rñ. dēt: hęc sūt. si ał ħȝ accñs est ifinitū ꝛc. vbi Tbe. cęteriq greci expositores verbū illud sm accñs :b Ar. positū eē aiūt ꝑ accñte: ipsi nāq volūt ſi in loco ꝓbari ifinitū nō esse accñs Sim. hat⁹ ē snię ꝙ Arist. nūc ꝙ ꝓbet infinitū nō eē subam. est .n. dupl'r ſz qo imagiari ifinitū esse subaȝ. altero qdē nō ꝑ se ea rōne vt idē sit eē ifinitū ꝛ subaȝ: hocq est hozi rōne iprobatū. altero vo mō per accñs. ea rōe vt accidat ifinito eē subaȝ quēadmodū accidit subsit vt vox sit. qd nūc Arist. refellit quoȝ ex pōnē v'. Alii. velle imitoris ꝙ alie rōe adducuntur vt ab alijs expositorib⁹ differētiaȝ narrat ibe: qz nedū Arist. v' pertrāsisse ad oñdendū ifinitū nō esse accñs. cū siat alia ē afferat argumēta q' bus ꝓbat ifinitū subam nō esse. ea ocide pre vbi sic ait siue ē accñs ē ifinitū ꝛc. oñdu ifinitū accidens nō eē. ꝙ si ħ idē faceret: bis eadē cēnt repetita qd vī incongruum.

a Themisti⸗
us sic grece
ὁ μὲν ἀὴρ
ψυχρὸς
τὸ δὲ ὕ⸗
δωρ ὑγρὸν
aut h est aer q
dē frigid⁹ aq
ūo hūida z h
idē hz Aris.
qd aiaduer⸗
tēs Simp. di
xit h in loco
Aris. rōnē nō
mō ꝯtēnē q
in q̄litatib⁹ re
pit hūisse ob
quā solā h est
visus exēplo:
nullo hito re
spectu illi⁹ cu
ius cēnē hz q̄
litatē p̄hc. vt
fortiss aut ipse
ex errore libra
rior ita scri
ptū est: sdt vñ
qdā q asserit
Aris. vsus oi
rōne: ni exē
plo ēt Anaxi.
ei⁹ q ea vba
ēē q ab Aris.
referuntur.

b ἐν δ' ἑσοι
χεῖον ὥσ
σῶμα ὂν
ἤδη κατ'
ἐνέργειαν
τοῦτο ἄπο
πον εἶναι
φημί. hec v
ba omisisse
vt latin⁹ iter⸗
pres q in gre
cis cū codici⸗
b⁹ hētur. q̄z
sensus ita est
vnū sit elemē
ni dico quod
corp⁹ sit iam
actu h naq
absurdū esse
affirmo.

c In latinis
codicib⁹ loc⁹
hic mēdo nō
caret i grecis
enī sic scribit h
pacto. νῦν
γὰρ εἴτι
τοιοῦτον
ἄπειρον
ζητοῦμεν.
h ē nūc. n. si
tale a'iqd ifi⸗
nitū sit quæri
mus.

tię aer ª humecta est nā: hūor gelida: ignis feruida. Si
q̄ vnū ex illis ifinitum posuisset: videbat reliq̄ stati de
letum ⁊ assumptū iri. Est.n. nā cōpertū vt imbecilliora
pauciora q̄ ab opulētiorib⁹ ⁊ valētiorib⁹ obterant. Eo
nāz alterā statuit ifinitā: vnde ⁊ elnta: ⁊ reliq̄ derivaret
45 atq̄ deduceret. ¶ Uerꝫ quū duplex sit in ea re qō: por
sit ne vspiā talis nā aliq̄ p̄ter elnta: altera si sit: an eē vi
deat ifinita: vtemur cōi rōne: qua neq̄z elntū vllū: neq̄
p̄ter elnta gcq̄ esse demonstrabit ifinitum. Primū do
cebitur nullam posse esse nām p̄ter ea q̄ nūcupant ele
mēta. In id.n. dissoluūt res ex quo sūt factę: nā orta de
terra reuertunt in terrā: genita de cęlo redeūt rursus in
cęlum: quēadmodū in tragędia canit. Cur igit nō vide
mus res in tale aliqō vltas dissolui: qō neq̄ ignis: neq̄
46 aer: neq̄ aq̄: neq̄ terra sit. ¶ Porro vnū subycere ele
mētū aliqō e q̄tuor illis aut diuersum a q̄tuor: siue fini
tū id siue ifinitū ꝯstituat: hois est par sc̄z ne delirantis
dicat.ᵇ ¶ Quēadmodū visūz Heraclito est: q p̄n^m vnū
atq̄ elntū vnū ignē asseruit: reliq̄ ab igni originē sume
re. Inde nos ille pinde ac pteritur⁹ incōminatus ē de
flagraturꝫ q̄sq̄ orbē: vt huic. s. oīa redeāt: vñ pfecta de
47 riuataq̄ fuerit. ¶ Uerꝫ Heraclitus eadē rōne q̄ Ana
ximander fundamenta gnōnis sustulisse deprehendit.
Quū.n. iter media illa Anaximandri nā nō sit pnceps
dissidētię alicuius cum q̄tuor elntis: pfecto neq̄ ipsa in
vllum illoꝝ: neq̄ in ipsaz illa ꝯuerti mutariq̄ poterūt.
Ita de ea neq̄ q̄tuor illa corpora: neq̄ aliud qdpiam
pficiscet: qō qdē huic illi⁹ placito repugnantissimū est.
Qd (si ofys placet) op⁹ est ide rerꝫ semina ⁊ elnta dece
dere: cur igr itroducta est: quū sit gñandis reb⁹ prorsus
inutilis. Heracliti ꝟo ignis seu qōlubet elntum aliō actu
corpꝰ: tum: si rebus subyciat: hēbit qdem pculdubio ali
quā intra se dissidentiā: vñ possit in ꝯriam quoq̄ nām
abire. Sed nihilo leui⁹ tñ q̄ Anaximāder errauit. Nā
aut dissidentiā illā in abitione ⁊ ꝯuersiōe seruabit: hoc
est: si ignē esse statueris: aut caliditatē secū in nām ꝯriā
ferret: in quā vertet: qō fieri nō pōt: aut corrupta calidi
tate frigiditatē assumet: quo facto stati desinet ignis eē:
at si fuisset p̄n^m elntūq̄ remāsisset nec fuisset corruptū.
Pręterea quę nā rō obstat: cū aerē quoq̄ dicam⁹ eē hō
elntum: quū illi mō possit aer in ignē conuerti. ¶ Sz
dixerit q̄spiam nos q mām carere ꝯrys affirmam⁹ eas
dem angustias icursuros: in quas vt Anaximander ici
derit: at nōne plurimū differūt illię assertiōes: quaꝝ alte
ra elntum ipm atq̄ p̄n^m ꝯuerti ⁊ pmutari ꝯcedit: altera
nō ipsam mutari mām: sz in ea recipi mutationes rerū
oīum defendit: Nā mutari aliqd qō ꝯrio vacet nā non
sinit. Cōtrariaꝝ rerꝫ mutatiōes in mā ꝯrias recipi quid
phibet: Nos itaq̄ q sentimus reb⁹ genitis vnā subeē
mām: p̄n^m icorruptū ⁊ imortale seruam⁹. Hi ꝟo q vnū
subyciunt elntum nulla rōne psīt illud ab iteritu ⁊ cor
ruptione defendere. Atq̄ hęc velut ex mām dicta sint
hactenus. Redeundū nunc est ad id: vñ obambulauit
48 oīo. ¶ Intērio erat nullū corp⁹ eē posse ifinitū. Id ita
necessaryis reb⁹ addicit oibus reb⁹ pcauendū est loco:
ifinitum.n.a nā est: vt oē corp⁹ sensile qō sit tum ortus
tum iteritus pnceps (de ᶜ motu.n. in pñtia q̄rit) aliquo
in loco sit: pinde su⁹ est singulis additus loc⁹ a nā: idēq̄
tum toti: tū ptibus iunctus assignatusq̄ est. Exēpli grā.
Toti terrę idē ⁊ glebę. Toti igni idē ⁊ scintillę. Non q
eadē exęquataq̄ moles sit vtrūq̄ cōplectens: sz q quē
admodū ipsi toti supnus aut ifern⁹ peculiaris est locus:
sit itez peculiaris ⁊ ptib⁹. Hęc quū ita sint: si corp⁹ vllū
ifinitū hētur aut ex ptib⁹ ꝯsiīb⁹ cōstabit: ⁊ generis so
cietate ꝯiunctis: aut ex dispibus: hoc est mēbris genere

⁊ nā distantib⁹: hęc.n. sunt q̄ tum Homogeneū tū Hete
rogeneū vocāt. Si Homogeneū ⁊ locus quoq̄ censebi
tur eodē iure toti⁹ ⁊ partium: ⁊ qō maxie sequēs est cū
ifinitus totius ⁊ ptium. At ps erit ne imobilis an ꝯtra?
Non mobilis: cur.n. sursum potius q̄ deorsuz ferat: si
ni ꝯcedēdum est illis: sūmū ⁊ imum aliqd statui posse
in ifinito. Est.n. locus ois ifinito peculiaris ⁊ debitus: sz
nullus peculiarissim⁹. Mouebit ne itaq̄ pars ad loca
simul oia ⁊ simul occupauerit oia: an vndiq̄ q vim agi
tata ⁊ cōuulsa vagabit: Sz ⁊ quo pacto sistetur gescere
ne semel ipulsa: Nec.n. tñ dēmū vi posse gescere quū
pprium locū attigerit. Nam ⁊ is quem reliquit fuerat
proprius. Moueri itaq̄ ptes ifiniti nō psīt. Nam ifini
tum esse gcq̄ ⁊ moueri: vel Mellissus ipse desperauit
posse: quis nō recte illō qō ois motus ifinito eripieba
tur: quum nil alterari id potuisse videret. Dices moue
ri ifinitū vniuersum eo mō quo globus q eodem in lo
co manēs: p partes obit qō orbe vniuerso non pōt: sz si
hoc esset verꝫ: sequeret id p̄mū: vt q: totū homogeneū
sit: ptes quoq̄ singulę circulo mouerent. At hoc nō cer
nit: cum ꝯ potius tum aqua: tum terra e regione differ
ri atq̄ recta non circulo videant. Pręterea si circūuol
uatur esse finitum oportebit: vtpote quod figurā nan
cisceret ⁊ formā. Erit itaq̄ cuz pars tum totū imobile.
Ego ꝟo nō hoc dico q: quiescere ifinitū nō minus ipos
sibile arbitror q̄ moueri. Quēadmodum.n. ad vnum
moueri locū neq̄q: singuli ęque ppry accōmodatiq̄
sunt: ita neq̄ in vno pōt loco ꝯsistere: q: nullus est ma
xime peculiaris ⁊ pprius. Sed ꝯcedamus quiescere to
tum ifinitum ⁊ ptes: erit igr cōmentitia quędā res mo
tus nō ꝯspicua non oibus nota: postremo quę nullā ex
positionem aut cōmentationē expostulet: nisi forte ad
res imobiles cognoscendas definitiōe motus aliq̄ op⁹
49 esse putauerint. ¶ Porro si ifinitum qō est Heteroge
neum sit. i. ex partib⁹ specie ⁊ natura dissimili corpora
tum: erit igitur tum cōpositū ⁊ cōcretum ex pluribꝰ: tū
attactu ꝯgestuq̄ ⁊ cōmistione ptiam sola vnū: quo eue
nit vt nullus naturalis locus possit ifinito tribui: sz sin
gulis gñib⁹ singuli tribuendi: ex qbus illud ꝯstet tanq̄
ex ptibus totuz: ita motus nō in toto poterit: sed in illis
ptibus ꝯspici. Sed attende obsecro: quę sequant. Par
tes illę quę diuortio generis discrepant aut finitę nūero
aliquo aut ifinitę statuent. Si finitę: aut imensam ⁊ ifi
nitam vnā pluresue dabis: aut finitas oēs vt nūero ita
⁊ modo: quoꝝ vtrūq̄ absurdissimum est: hoc q: ex pti
bus finitis ifinita moles oriri: nō pōt: illō qō pars ea q̄
imensa ifinitaq̄ ponit depopulabit ⁊ obruet cęteras.
Ita fiet vt easdem rōnes quas supra attulimus repete
re iterꝫ ⁊ afferre possim⁹. Propterea elntum nullaz vt
ignis vt terra pōt esse: i mistione aliq̄ ifinitū. Est.n. defi
nitus his locus: neq̄ sūt oēs idonei accōmodatiue: sed
supnus igni ifern⁹ terrę tribuit. Quapp nullus coꝝ qui
Physice sūt locuti ignē aut terrā arbitratus est eē ifini
ta: sed aut aquā aut aerē posi⁹: qm̄ loci ignis ⁊ terrę ma
nifestissime noscebant: hoꝝ erant laterciores ⁊ q vtriq̄
nāc tanq̄ ambigerēt. Dices ptes ifiniti eius qō Hetero
geneū sit esse nūero ifinitas. Loci ergo illaꝝ erūt habe
bunturq̄ ifiniti. Qō sine vlla ꝯtrouersia ꝯtinus respu
endum est. Sūt.n. ⁊ loci ⁊ locoꝝ differentię finitę. Nā
supernū ifernū dextrum sinistrum anterius posterius:
quę discrimina loci sunt: serio ꝯtinent. Finita igit nūe
ro erūt ⁊ elnta quum nullus locus possit pluribꝰ elntis
ꝯpetere. Non.n. differūt specie ea: quib⁹ vnus idemq̄
locus naturalis ac ppri⁹ sit: aut cū Democrito sentiēdū
affirmādūq̄ est: fieri posse: vt motus ois sit spē silis: vt

similia sint cĩnter: vt licetilibus idiuidualiqꝫ corporibus
idē sit ꝑ ⁊ vniuerso loc⁹. Atqꝫ hęc atomis ipsa sustinet:
quę si ꝑ formam finita sunt ⁊ magnitudine nũero: quo
pacto id qđ ex his ꝯstabit poterit esse īfinitum: Cũ ꝟo
ex eo ꝙ finita sunt loca: corpa quoqꝫ finita esse oporte-
at: ꝗs est ꝑ non aiaduertat: Nam corpa coęquant ⁊ cō-
sentanea locis sunt. Non.n.locus vllus est maior corpe
qđ continet in loco. Et si maior est locus: non erit igitur
corpus qđ recipit infinitum. Neqꝫ corpus ꝫ maius est
ꝙ quãtus est locus. Si.n.excederet locũ: aut reciperet
in vacuo aut nulꝗ esset: quoꝝ alteꝝ paulopost demon
strabimus falsum eē. Alteꝝ in ipso statim limine appa
ret ꝙ sit ridiculosum: nihil.n.absqꝫ loco aut moueri po
50 test aut quiescere. ¶ At ꝟo Anaxagoras subabsurdaꝫ
cōmentus est cãm: cur imensum illud ⁊ miscellaneum
chaos imobile esse voluerit: Dicebat.n.qꝛ ꝯtineri a nul
lo posset qđ infinitum esset: sed fulciri atqꝫ inniti seipso
⁊ tanꝗ sua vi librare sese atqꝫ suspendere oporteret: ꝗge
tem illi atqꝫ imobilitatē accidere ita volēte ⁊ tribuente
nã. Cęteꝝ hoc non recte dictum est. Non.n.eo loci in ꝙ
quęqꝫ res est: semper nãlis est quies: pōt inuita: pōt vi
detineri eo loco in quo nãliter nō qescat: vt lapis e palo
tectoue pendens. Fulcitio aũt illa innixus argumētũ est
violētę quietis: potiusꝗ nãlis: vtpote quę carētiaꝫ atqꝫ
egentiā loci significent: in quo motus ꝯstiunt exerceriqꝫ
possit. Plane nũꝗ docuit Anaxagoras: vtrũ si locus es-
set ꝗescere infinitũ nihilominus oporteret eo mō: quo
51 ea quę in naturali loco qescunt. ¶ Iccirco.n.terram nã
sua imotam dicimus atqꝫ pigram: qꝛ si adesset etiã eu
landi euagandiqꝫ locus: nihilo tñ magis illa moueret.
Ea rōne tellus nã hꝫ: vt in imo sedeat semꝑ qescatqꝫ.
Ꝙobrem si cui īfinita dicat: eo modo quo nũc medio
spatij posita: nō iō qescat necē est: qꝛ īfinita cũ sit semet-
ipsa fulciat: aut qꝛ sibi ipsa nitat: aut in seipsam ꝯsistat:
sed qꝛ habeat a nã: vt grauitate sua mediã regionē obti
neat. Reddēda igr asciscendaqꝫ est rō aliꝗ nãlis: cur ī-
finitũ illud quiete tã ierorabili sempiternaqꝫ torpeat.
Nam ea quã reddit Anaxagoras ab ipsa mole non ab
52 ipsa re sumpta est. ¶ Nam quidem mehercule respon
derit de ꝑtibus īfiniti: Uteꝝ illę quoqꝫ ipsę se fulciãt:
⁊ qđ sequēs est agãt imobiles: ꝗ neqꝫ ipse qdē Anaxa-
goras diceret. An ꝟo qꝛ finita sit ꝑtiũ magnitudo: mo-
ueri poterũt ꝑtes: totũ moueri nō poterit. At si hoc fue
rit: corp⁹ īfinitum imobilitatē illam nãliter nō hēat. Si
eni homogeneũ est: ꝑtes quoqꝫ eodē modo quo totũ
eē imobiles oportebit. Quã ꝑꝑ vt totũ in toto ētiã ꝑtes
in ꝑtib⁹ eē necesse erit. Et si hoc accidit toti a mole ipsa
non a nã: idem ꝑtib⁹ singulis suis cuiqꝫ molib⁹ accidet
non ipsa nã. Qꝛ si non vi vlla necessitateue: sꝫ ex nã hꝫ:
vt in seipso sit totum: vtqꝫ sibi ipsi sit locus: cur nō idē
ꝯueniat ꝑtib⁹: sunt eni loca specie eadem toti⁹ ⁊ ꝑtium
totius ignis ⁊ scintillę idem toti⁹ aquę ⁊ cyathi idē. Si
igr īfiniti locus est recipi intra seipm ⁊ ꝯsistere: neqꝫ mo
uet totum: neqꝫ ꝑtes igr mouebunt. Is itaqꝫ ꝑ hunc in
modũ sentiemotum ꝗque tollit atqꝫ illi faciũt: quos ini
53 tio retulimus vniuersum imobile posuisse. ¶ Sed ⁊
nullo pacto fieri pōt: vt corp⁹ sit vllum īfinitũ. Si.n.oē
corp⁹ sensile aut graue est aut leue: ⁊ ex suaꝫ quęqꝫ ꝗli
tatũ nisu in ꝓpria deferunt loca: corp⁹ īfinitũ neqꝫ gra
ue pōt eē nec leue: nullũ vtiqꝫ locũ assignare īfinito po-
terim⁹. Nēpe aut totũ erit graue: atqꝫ ita in loco īfermo
ꝯstituet: supnus erit supuacu⁹: aut totũ erit leue: atqꝫ ita
supnũ locũ occupabit: īfern⁹ supfluetaut dimidiũ erit
graue ⁊ dimidiũ leue. Sꝫ ꝗ rōne scaticioneue īfinitũ di
54 midiaueris. ¶ Deide si ꝑs summo: ꝑs imo loco ponet:

nōne stati terminabit ꝯcludeturqꝫ circũscriptione illa
locoꝝ: Nã sũmũ ⁊ imum sũt noia terminoꝝ. Jam si in
loco sit īfinitũ: quã loci diũę sint supnũ īfernũ anteri⁹ po
steri⁹ dextꝝ sinistꝝ: ne ciũꝫ eēt eadē mōstrare in īfinito
discriminant discrimia illa ad res finitas ꝑtinēt. Neqꝫ
putãdũ est diũas sex locoꝝ ꝗs mō dixim⁹: ex habitu ⁊
relatōe tñ nostra ꝯstitui: nã vt īfra docebit. Duplex hi
gen⁹ illaꝝ: alterę creant ⁊ pēdēt a nobis: alterę īstituunt
ab ipsa nã. Si aũt in loco eēt aliquo infinitũ: oporteret
diũas illas spectare in īfinito ꝙ ab ipsa nã nō ꝙ a nostra
55 īstitutione aut rũsione penderēt. ¶ His illō adqcit: si
īfinitus eē locus nō pōt: oē aũt corp⁹ in loco est: nō pos-
se corp⁹ esse vllũ īfinitũ.n.ꝟo ꝑ̃m est: est ꝗ ⁊ ꝯñs. Cęterũ
esse in loco idē est ac si eē in aliquo loco dicam⁹. Naꝫ si
in nullo loco res eēt: neqꝫ in loco oino eē posse videret:
quēadmodũ neqꝫ eē ꝗtitas posꝫ: si neqꝫ pedalis neqꝫ
bipedalis neqꝫ alteri⁹ vllius foꝛę repiret. Si ergo i ali-
quo loco ꝯcesseris īfinitũ eē: erit nimiꝝ aut in supno aut
in īfermo aut vtcũqꝫ alibi collocatũ. Qđ nos sup⁹ nullo
56 modo eē posse ꝓbauim⁹. ¶ Ex his liquet nō posse hīi
corp⁹ vllũ actu īfinitũ. Plane ēt absurda sũt illa: ꝙ susci
piēda sunt hic: ꝗ per oia tollant īfinitũ de reb⁹: ꝗuisqꝫ
supra de hoc nō nihil sit dictũ. Denuo tñ illa eadē sꝫ su-
sius repetent. Nã ⁊ initiũ tpis ⁊ finē atqꝫ interitũ mũdi
ꝯstituut. Qđ ꝑ dicit: nil aliud dicit ꝙ tũc fuisse tps quã
nō erat tps. Quicꝗd.n.sit: in tpe sit: ⁊ hoc ꝟba semel ali-
qñ: tũc ⁊ reliꝗ id gen⁹ tpis admonēt: tpe appellãdoe tē
pore ꝑdicant. Cōfessum est ēt apud ꝑhos motũ eē ꝑpe
tuum genitũqꝫ: neqꝫ fine vllo aut exordio sꝫ prorsus an
te retroqꝫ ꝗternũ: motũ aũt comitatum tpis fluet. Atqꝫ
hoc ꝑ̃m ex opinione illa ꝯsequtur: ꝙ īfinitũ excludit. Alte
rũ est illō incōmodũ: qđ de ꝯtinui diuisiōe quã tollãt:⁊
nũeri multiplicatiōe īfinita supius idurimus. Qꝛ si ęq-
ox est illa snia: ꝙ neqꝫ esse neqꝫ nō eē īfinitum affirmat:
opus est volētib⁹ discere ad explicationē nostrã atqꝫ i-
terptationē attendere. ¶ Palã est igr id qđ dī īfinituꝫ
mō quodã hēri: alio nō hēri actu nō esse: esse po⁹. Quã
distinctionē qꝛ nobis sępissime iductã meminim⁹: non
est cur explanandũ hoc loco putemus. Ꝙobrē si ex au-
ctione numeroꝝ ⁊ tpis: ex diuisiōe magnitudinis ne ꝗo
īfinitũ esse colligit: quũ priores rōnes actu esse illud nō
sinant: reliquũ est vt ꝑtãte esse dicamus. Ac ꝯtinui qdē
corporis sectio si in infinitum extrahit (nã insectiles li-
neę facile confutantur) erit hoc quidē modo potestate
aliquid non actu infinitũ. Qui.n.īfinitam actu sectionē
inducit: compositionē ex infinitis actu constituit. Nam
in quot diuidi secariqꝫ continuum potest: ex totidē vi-
detur esse compositum. Id ꝟo quod ex infinitis cōstat
sit mole ⁊ magnitudine īfinita: quod nos pauloante de-
57 strauimus. ¶ Quum ꝟo dicimus esse aliquid potētia
infinitum: nō ita loquimur vt solemus de ęre quod po-
tentia statuam dicimus: qꝛ futurum sit aliquando sta-
tua. In ęre.n.⁊ statua quum primum aduenit: actus: po
testas extinguitur: qꝛ id quod est permutatum in statuã
nullaꝫ amplius facultatē gerit: vt fiat denuo statua: ha-
bet.n.respōsum in his relationēqꝫ potestas ad actum:
vnde efficit vt potestas illa ꝑuenire ad eũ actũ possit:
quo rñsum habebat referebaturqꝫ. Nō sic in īfinito: sꝫ
idē est potestas actusqꝫ īfinito qua infinitũ est: qꝛ actus
⁊ ꝑfectio infiniti qua infinitũ est: in eo habet: quod est
plus cōtinue posse. Si.n.aliam actum potestas illa in-
finiti desideraret perinde ac statuam formam ⁊ speciē:
nihil aliud videret ꝙ finem desiderare. Id aũt est cor-
ruptionem suam ⁊ interitum petere: quod fieri nō po
test. Omnis siqdē actus conseruare subiectum suũ dꝫ

ꝛ quēadmodū ꝑfectio rei mobilis in eo qḋ mobilis ser
uat potestatē ſm quā res adhuc possit moueri:ita act⁹ ꝛ
ꝑfectio īfiniti in eo est:vt alteri⁹ ſꝑ possit. Qz si ea pote
stas tolleret̄:tolleret̄ ēt essentia īfiniti. Sicut.n.ea quę
tūc solū sūt:quū fiūt geranturqz:si desināt geri:eē etiaȝ
desinūt:vt ludi/vt dies/vt tp̄s/vt flāma:ita ea q̄ tūc so
lum sūt:quūȝ in p̄ſāte sunt:si potestatē amittūt:amittūt
essentiā. Sigā vo eiuſmodi aliq̄z potestateȝ in sectione
magnitudinū īfinita q̄rat q̄ referat̄ ꝛ īſtituat̄ ad actuȝ:
reperiat illā anteq̄ȝ accepta sit sectio. Tūc.n.quēadmo
dū ęs p̄ſāte statua ē:anteq̄ȝ fingat̄ fundaturue:ita q̄uis
magnitudo anteq̄ȝ diuidat̄ venire ad actū diuisiōis ei⁹
pōt:quę in īfinitū est abitura. Ceteꝝ diia eaꝝ q̄ȝ q̄ȝ di
uidi in īfinitū magnitudies pñt:nō tñ pñt eē actu in īfi
nitū diuisę:nā alteꝝ īpossibile ꝛ a seipso euertit̄. Naȝ si
diuisę nō sūt:neqz igit̄ in īfinitū. Qui.n.ꝯfici diuisio po
tuit. Alteꝝ est possibile in īfinituȝ magnitudies diuidi:
quū id qḋ restat secari semꝑ ꝛ diuidi in infinitū possit.
58 ℂ Uniuersaȝ itaqz coactāqz ꝑfectionē absolonēqz īfi
niti nemo regrat. Eo mō quo domus lecti bidēris. Sȝ
quēadmodū dici solet ludos quūȝ ędant̄ actu adesse ꝛ
diem ꝛ tp̄s:ita de īfinito dōm sentiendūqz est. Nā neqz
olympica certamina momēto ꝑsolūt̄:neqz dies sit to
tus ꝑterit:ſȝ vtrūqz successione ꝑtiū labit̄:ita ꝛ īfinitam
diuisionē ꝑbādū:neqz sit extare totā neqz absolui sum
ptitariqz vniuersam possit:ſȝ ꝑtib⁹:qz ſꝑ aliqḋ obiter re
stat magnitudis diuidundę. Plane tp̄s ꝛ diuisio īfinita
vident̄ eē q̄ȝ simillima:tū in eo ꝙ vtrūqz tunc solū est
quū fit:tum in eo ꝙ nō sit totū:sed successione ꝑtiū exi
stit. Sed ꝛ aliis quoqz hacten⁹ in vtroqz īfinitas est:ꝙ
aliud atqz aliud ꝯtinue capit̄:atqz illud finitū termina
tūqz est. Differūt in corꝑ pars tp̄is ꝯtinuo vt orta ē pe
rit:qz oē ꝑteritū simulatqz ꝑteritū est abolescit euanet
qz. Ea vo ps quę est desecta diuidēdo:ꝑmāet ꝛ supstes
est. Ceteꝝ neqz tp̄s grādis reb⁹ neqz magnitudo diui
59 dundis pōt deficere. ℂ Non est aūt ignorādū nō solū
in diuisiōe:sed ēt in adiectione infinitudinē ꝯspici. Nā
si q̄ntū definita magnitudine demeris tantūdeȝ adiece
ris alteri:quēadmodū exibit i īfinitū ademptio:ita exi
bit in īfinitū adiectio:ita vt sectioni adiectio q̄si ex alte
ra pte rńdeat vt qcqḋ hinc est detractum:illinc collatum
atqz appositū videat̄. Nec tñ oīs sectio adiectioqz pōt
eē īfinita. Nam ᵃ si semꝑ ęq̄les portiones magnitudis
desecċs:aliq̄n vniuersaȝ exhauries. Quapꝑ secandę sūt
res vt in īfinitū abeant:eadē ꝑportiōe nō eadē magni
tudine ꝑtiū explorata. Si.n.acceptam q̄ntitatē ꝑ⁹ dimi
diaueris:atqz subinde in dimidia alia dissecueris: id qḋ
reliquū fuerit:eandē ꝑportionē nō magnitudinē serua
re videberis:quo fit vt nūq̄ȝ defutura sit mā sectiōi: ꝑ
60 indeqz neqz adiectioni. ℂ Infinitudo igr̄ iest ītrisqz
potētia:sed differūt. Nam ᵇ q secat:pōt quātalibet ma
gnitudine minorē magnitudinē facere. Qui vo adycit
non pōt quātalibet magnitudie maiorē ośdere. Nihil
eni est maius cęlo:ſȝ tantā pōt ꝯficere:quāta pōt ex di
uisione obuersaria rńdenteqz colligi. Nā si q̄libet ma
gnitudine liceret maiorē accipe:foret corp⁹ aliqḋ actu
īfinitū:q̄le sit Physici qdā arbitrati sūt eē. Qz quū cor
pus īfinitū eē nō possit:neqz poterit quoqz vllaȝ ex ad
iectiōe īfinitum ꝯstitui. Prorsus īfinita pōt eē adiectio:
61 sicut ꝛ sectio īfinita. Infinitū vo ex adiectione corp⁹ eē
nō pōt. Ea rōne Plato duo īfinita inuexit: magnum ꝛ
paruū:quoꝝ alteꝝ adiectioni:alteꝝ sectiōi assimilauit:
atqz illis noīb⁹ ceu ꝑ ęnigma duas illas res nobis signi
ficauit. Uerūtñ duo quū statuissent: neutro vlus est in
assignatiōe pa⁹. Sūt.n.nūeri penes illū ꝑn⁹:i qb⁹ neqz

ᵃ Negrit hic Simpli. quū ob eām opor teat ſꝑ eandē seruare ꝑpor tionē ne vt se ctio in īfinitū abeat cū nihil sit qḋ vetet qn variata ēt ꝑ portio i īfi⁹ sectio abire possit. nā si a certa q̄ntitate dimidiūȝ ab stuleris ab eo posteo deinde 3ᵉᵐ pte auferre:a q̄ postea q̄rtā. ꝛ h pa cto in infini tū abibit. Et soluit ipse ꝙ si eadem ser uet ꝑportio sꝑ poterit i īfi nitū abire. et si ea variet ꝑpo terit consumi

diuidētib⁹ neqz adycientib⁹ ꝯtingit īfinitas. Nō diuidē
tib⁹:qz ad vnitatē solutī ꝯsistunt. Non adycientib⁹:quū
ille ad denariū vsqz nūeros augeri nō vlteri⁹ patet:in
deqz ceu i orbē alternādo reciprocat̄ iterariqz circulo.
62 Quod si recte dicim⁹:ꝛ īfinitū ex ingi
gniqz corpoꝝ diuisione ꝛ
exhaustione ꝑspicit̄:liqdo appet aliud eē
īfinitū q̄ȝ vt nōnulli opinant̄. Qui īfinitū
id putāt eē qḋ capi nihil pōt. Nos ȝ īfini
tū eē defendimus eē qḋ ſꝑ capi aliqḋ pōt. Attestat̄ no
bis ea ꝯsuetudo:q̄ solet eos annulos īfinitos vocare:q
pallā fundāue nō hñt:q̄si in his ſꝑ capi aliqḋ eē queat:
atqz in hoc vident̄ eē simillimi īfinito. Differūt vo:qz
īfinitū vtrūqz exigit:ꝛ vti ſꝑ aliqḋ eē apprehēdi possit:
ꝛ vti nūq̄ȝ idē repetat̄ recurratue:id qḋ ānuli ꝛ globi
nō hñt. Eadē rōne neqz numeros īfinitos dicem⁹:si vt
63 igt Plato a denario q̄si resiliūt atqz reciprocāt. ℂ Si
itaqz licet īfinitū describere:īfinitū id erit:cui⁹ ſm accę
ptā q̄ntitatē aliqḋ ſꝑ extra licebit apprehēdere. Quāti
tas aūt alia magnitudo est:alia nūeri. In vtrisqz cōpit̄
īfinitas:qz semꝑ ꝛ numeꝝ maiorē ꝛ diuisionē vlteriorē
licet extrahere. Ideo vo in ea finitione adiecimus ſm
q̄ntitatē acceptā:qz mehercle ſm spēm ꝯtinuū i diuisio
ne īfinitū nō est:ſȝ finitū:q̄uisqz nō eadē sit ꝯtinue q̄nti
tas:est tñ semꝑ eadē spēs diuisioni subiecta. Nam ꝛ id
qḋ est desectū:ꝛ id a quo desecat̄:vtrūqz semꝑ est linea
aut supficies aut corp⁹. ℂ Est itaqz vt diximus īfinitū
hoc:id vo cui⁹ nihil extra licet prendere:ꝑfectū potius
atqz totū:nō infinitū est dicēdū. Ita.n.definimus totū
vt sit id a quo nihil abest eoꝝ:quę ad ꝓpriā ꝑfectioneȝ
absolutamqz plenitudinē requirunt̄:vt arcā:vt hoieȝ:
tunc eni demū ea dicimus tota:quū nihil deest abestqz
formę. Porro id qḋ i singularib⁹ visitur totis: in eo q̄ȝ
ꝑspicit̄ maxie:qḋ ꝓpie ꝛ potissime ꝛ simplr totuȝ est.
Id āt ꝓpie ꝛ simplr totū est cui nihil penitus deest:hō
ꝛ habet illud qḋ tum ꝑfectū:tum absolutū ꝯsūmatūqz
64 nūcupamus. ℂ Et sane vident̄ duo hęc vocabula:to
tum ꝛ ꝑfectū:aut eandem omnino aut cognatissimaȝ si
gnificationē habere. Nam totū vocamus facta ad ꝑtes
relatione:quaꝝ nulla desit absitue. Perfectū facta rela
tione ad finē ꝛ terminū. De eodē quoqz ꝑdicant̄ perfe
ctū ꝛ totū:atqz alteꝝ alteri⁹ ꝯsentaneū eē dignoscit̄:ita
si qḋ ꝑfectū est:exitū hȝ ꝛ finē:totuȝ quoqz finē hēbit ꝛ
exitū. Recti⁹ itaqz Parmenidi q̄ȝ Melisso visus:ille
finitū esse totū putauit: idqz medio spatij libratū atqz
suspēsuȝ: Melissus vnū ꝛ īfinitū res duas maxie repu
gnātes cōmisit:nō linū lino vt in adagio est. Si.n.illud
totū est:cui⁹ nihil eē est:īfinitū ȝ:cui⁹ aliqḋ semꝑ est eē:
65 fieri q pōt:vt oīa sint vnū sit ꝛ īfinitū. ℂ Ita eo errore
ꝙ illa ꝛ eadē eē totū:vniuersuȝ ꝛ īfinitū rebant̄. Eadē
īsignia īfinito dederūt:q̄ toti ꝛ vniuerso ꝯueniebāt trās
latis illuc ꝑrogatiuis nominū:vt regere vt cūcta cōple
cti:vt ꝯtinere in se oīa diceret̄:q̄ de toto ꝓpie afferri ꝛ
ꝑdicari debuerāt. Nā īfinito vna tñ rōne ꝯueniūt:q̄ te
nus īfinitū ceu mā reb⁹ est:q̄ totę ꝛ ꝑfectę dicant̄. Quę
eni tota ꝑfectaqz sūt:ꝯposita ipsa sūt: in qb⁹ est forma.
Sane mā seorsuȝ īfinibilis interminataqz est. Eadē po
test ꝛ totum ꝛ ꝑfectum quadantenus dici: qz capax sit
ꝛ ꝯceptaculū formę. De mā vo atqz forma concretum
ꝛ compositū nascitur. Id itaqz quod mā sola potesta
te tribuitur.i.vt potentia totum perfectumqz sit:illi nō
cum adiunctione atqz exceptione potentię:sed simpli
citer absoluteqz de materia prędicant. Atqz ita illa quę
debentur toti: asciscere infinito ꝛ vendicare conantur:
ꝙ vo materię insit īfinitio aperte liquet. Nā ꝛ magni

diuidēda ma gnitudo. fieri n.pōt vt diui dēdo eādē ſꝑ q̄ntitatē aufe ram⁹ si ꝑpor tionē nō ean dē seruem⁹. vel si sit ꝙ ma gnitudo sex digitoꝝ sit qo secat ei⁹ ptē auferre. ꝺīn a pte q̄ reliq̄ erit qntā atīa ptē:ac postea q̄rtaȝ residui auferti: ꝛ tūc eq̄les ſꝑ dese cabim⁹ porti ones magni tudinis q̄ sic vt vniuersā ex auriat aliq̄n.

ᵇ Ego do h i loco suȝ ex cepo. Illō n. q̄ nueriȝ quo mō Arist. cū ꝙ imitatur The. ō sectio ne fine locuti. nam si eodeȝ mō q̄ mathe. nescio q̄ rōe asseueraueris nō posse quā talibȝ magni tudie maiorē ońdi. q̄libet n. linea data ꝯcedit math. posse dari ma iorē:ꝙ h neq̄ q̄ȝ ne mathe. sectiōe vł ad iectiōe sermo nē hēant:ſȝ ō ea q̄ fieri ꝑt i corpe sensili ac nāli: nō vi deo qūo aut secari possit q̄ȝlibet ma gnitudie nāli sēsilisqz mino rē facere ma gnitudinē cū oīaȝ q̄ nā cō stat rōne deter minata magni tudie ꝛ puta de ficum ipsi aidē: ꝛ ᵒde aia ꝑ⁹ etiaȝ libro physices aul culcitralis ap te ꝯstitant mi nima nālia.

tudinū sectio:ꝛ adiectio ꝯtra sectioni q̄titatē subiectam
nō formaꝫ aut spēm mutātqꝫ ꝛ supradixim⁹. Jā mā nō
p se sꝫ a forma hꝫ: vt tota: finita: pfectaqꝫ sit. Sēp ꝯo ab
alia q̄uis for⁹ ꝯtineri vl: pōtqꝫ ei⁹ aliqd sp capi ex̄ spēs:
atqꝫ ob id merito īfinita: īabsoluta ꝛ ignota cē̄ sef: quāꝫ
66 īfinitū oē̄ nescio sit ignotū. ¶ Sꝫ q̄ pducti sum⁹ dixerit
q̄spiā: nōne qꝺ maxīe pter opinionē holꝫ sit: īfinitū p-
tem pot⁹ q̄ꝫ totū fecim⁹: Qui pauloante diceremꝰ īfini
tū eē̄ māām: mā porro pars ꝯpositi sit: queādmodū sta-
tuę ps ē ęs: sꝫ certe nos q̄ꝫ illi veri⁹ rectiusqꝫ g magnuꝫ
ꝛ paruū: q̄ duo ad māām ptinēt īfinita ꝯstituūt: oēmūqꝫ
fateri cogunt: ītellectilia quoqꝫ a mā ꝯtineri: qꝛ necesse
sit oīa ab īfinito eē̄ cōprehēsa: ita fieri vt scitę res atqꝫ
cognitę ab ignoto ꝛ īdefinito ꝯtineant atqꝫ definiantur.
67 ¶ Ex his ꝯo q̄ nos opinamur. Lex h̄ qꝺ māām eē̄ īfini
tū dicim⁹: ꝛ qꝺ sequēs est īfinitū a toto ꝯtineri euēit: vt
q̄libet magnitudine minorē cape videaſ licere maiorē
nō licere. Mā nāqꝫ ītra magnitudinē diuisam īclusa: si
minorē velis efficere: q̄si ministrat hastas: ac pstat: vt in
īfinitū extractio pdeat: si maiorē nō pstat vt pdeat: alio
gn mole aliq̄ externa op⁹ eē̄t. At ex̄ magnitudinē nihil
est illi⁹ magnitudis reliquū. Et qm̄ rē forma ꝯtineat fini
atqꝫ: nece est exhaustionē cremētūqꝫ pueh̄i hactenus:
68 nō vltra q̄ꝫ quanta sit res. ¶ Eadē est in nūeris ratio.
Eoꝝ pōt minim⁹ nō maxim⁹ promi. At in magnitudie
ꝯtrius modus est. Nā secantib⁹ diuidētibusqꝫ nullū oc-
currit minimū. Adijciētib⁹ ꝯ aliqd occurrit maximuꝫ.
Quidnā igr̄ cāę: Nempe vt ego sentio: qꝛ nūer⁹ ex vni
tatib⁹ ꝯstat. Nihil. n. aliꝺ est nūerus q̄ꝫ vnitates multę.
Nā ꝛ ternari⁹ binariusqꝫ multaꝝ vnitatū sūt noīa. Ex
quot āt vnaquęqꝫ res ꝯstat: totidē diuidi secariqꝫ pōt.
Quare ꝛ nūerus in vnitates secabiſ: vnitates ꝯo ipsę
erūt īsectiles. Quicqd. n. est vnū in eo qꝺ est vnū īsectile
est: ꝛ hō vnus in eo qꝺ hō īdiuisibilis est: qꝛ neqꝫ in alios
hoīes diuidi. Et si pōt in ptes secari ꝛ diuidi: nō pōt in
eo qꝺ vn⁹ est. Unitas plane vsqꝫquaqꝫ ꝛ penit⁹ vna est:
nō. n. vnitati ulli subiecta mā est. Quare opꝫ in vnitatē
cadere ac deficere sectionē. At magnitudo nō ex vnita-
tib⁹ sꝫ ex magnitudinib⁹ ꝯstat: ita fit vt cū nulla diuisio
ad īdiuisilia vsqꝫ pueniat: minimū vtiqꝫ prēdi nō pos-
sit. Per diuisionē ꝯo magnitudis nūerus ī īfinitū exit:
qꝛ diuisio illa nūerabilis est: ꝛ oēm multitudinē finitaꝫ
excedere est aggerādo subinde adijciēdoqꝫ. Porro non
hꝫ ex se īfinitatē nūerus: sꝫ ex mā. Quare oīno oīs īfini-
tas a mā pficisciſ: ꝛ māę ferſ oīs accepto. Quūqꝫ mā
potestate nō actu sit: recte dī īfinitatē quoqꝫ pñte esse
nō actu. Recte ꝛ illō: nūc solū posse īfinitū esse quāꝫ fit.
Nā ꝛ mā difluit sp: nec pmanet. Numerus itaqꝫ a mā
mutuaſ īfinitatē. Ex numero ꝯ nō hñt magnitudies: vt
69 possint in īfinitū excrescere. Nā maiora q̄rēti extrema
mūdi facies occurrit eo mō quo in numeris vnitas. At
mūdus diffundi augeriqꝫ neqt: aliogn esset aliqd cęlo
maius. Totū ꝯo si totū eē̄ rēdit: nece est eē̄ terminatū.
Sꝫ si vnicuiqꝫ corpi semp liceret adijcere: nihil esse to
tū aut vniuersuꝫ posset: sꝫ īfinita q̄daꝫ ꝛ sensilis magni-
tudo: qualē veteres nonnulli. s. somniabant.

70 SEd scire licet quū īfinitū dicim⁹ in ma
gnitudie tpe motu ꝯstare. Nō ita
loqmur vt putem⁹ īfinitū esse gen⁹ qꝺdā
ꝛ cōem adeo nām illoꝝ: sꝫ ita vt eo ordie:
quē res illę gerūt īter se: eodēqꝫ sint īfini-
tudinē affectę. Tps. n. pp motus īfinitatē īfinitum est.
Nā ꝛ a motu hꝫ vt sit. Motus pp magnitudinē est īfi-
nitus: qꝛ motus oīs circa magnitudinē versaſ: auctio/di
minutio/alteratio/latio. Magnitudo ex sua nā vi īfi-

nitatē ideptaqꝫ ī magnitudies alias deinceps ex̄hiꝫ. Cę-
teꝝ credamus hęc in pñtia ita eē̄ vti dicim⁹. Nā pcel-
su opis demonstratiōe clarissima explicabūſ hęc oīa.

71 NEqꝫ tñ existimādū est rōnē hāc q̄ ostē
diſ nihil eē̄ actu īfinitū ꝛ ipcursi-
le cremētū ꝯsus: eripere mathematicis fa
cultatē tractādi de īfinito. Non. n. linea īfi
nita op⁹ est illis: quū finita ꝛ terminata sp
viant. Satis hñt si quātā volūt obtineāt. ¶ Sꝫ ambi-
gat aliqs si finit⁹ sit mūdus pmū illud spectamen theo-
rematē ī libro elemētoꝝ q demōstrauerit: Nā deſ his
diametros mūdi supra quā ꝯstitui triangulus dēat: vbi
nā duo latera triāguli collocabunſ. ¶ Sꝫ soluiſ pmū:
nō das q̄lem petūt: petūt aūt quę possint ex̄hi. Deinde
apud Geometrā nihil īterest sit ne aliqd ex̄ mundū nec
ne. Cogitatio sola est q̄ datā lineaꝫ pducit in īmensum.
Neqꝫ pptea necesse ē ꝯtinuo eē̄ actu: qꝺ qs affingit aut
ꝯcipit aīo. Forte. n. non fuerit in reb⁹ linea q̄lē illi affor-
mant: neqꝫ corp⁹ itē aliqꝺ in tris dimēsiones fusuꝫ sine
dissidētia aut renitētia aliq̄. Sed queādmodū nihil ve
tat longitudine latitudine ꝛ puncto īdimensili separim
atqꝫ seorsum vti q̄uisqꝫ nullū illoꝝ p se subsistat actu:
qꝛ tñ finguntſ subsistere in ꝯsideratione p se sine mēda
cio veniūt. Ita ꝛ diametri illi⁹ cōmenticio ꝛ imaginario
ī cremēto vti citra metū culpę aut falsi poterim⁹. Neqꝫ
absurdū id sequiſ: q̄si nullus sit extra cęlū locus: qꝛ li-
niamēta illa loci nō īdigent. Non. n. oīs linea nālis est:
quę ꝛ nām requirat ꝛ locū. Nam mathematicę quędā
habenſ: quaꝝ velut locus est aīus speculantis. Jdeo. n.
mathematica dicunſ abstracta ꝛ abiuncta ꝯstare: quī
ab his quę in naturalibus corporib⁹ visitantur loco q̄li
tate tpe actione motu affectionib⁹ ꝛ reliquis generibus
eximuntur abiunguntūrqꝫ. Ipsi per se mensus atqꝫ ipsa
ꝯtinua estimanſ atqꝫ spectanſ: q si describēdo triāgu-
lo necessaria esset mētio loci: is g locū adimeret: ipsam
quoqꝫ demonstrationē euerteret. Proīde nemo ita di-
cit: qꝛ linea in hoc loco: aut in illo sit: necesse est hoc aut
illud sequi. Queādmodū itaqꝫ Democritus quū pbare
niteretur coloꝝ varietatē non natura constare corpori
bus: sed ex habitu nostro visioneqꝫ cōtingere nihil sta-
tuit ꝯtrium Geometrę: qꝛ colorib⁹ disciplina illa nō vti-
tur. Ita is qui locū esse infinitū negat: imo ꝛ is qui locū
oīno esse inficiaretur: nō est impedimento his: q de li-
neis cōmētantur ratiocināturqꝫ. Nam q locū auferūt:
id auferūt: quo Geometrę non egent. Et ꝯo mathema-
ticę res nō sint in loco aliquo ꝯstituę Aristoteles adeo
ipse declarat. Cuius inquit in loco illę nō sint: esse tñ ex
īstitutiōe ꝛ dispōne nostra videnſ. Hęc ille. Sed cedo
quęnā naturalis assertio geometriā posse euertere: Il-
la meheracle opinor quę pncipia ꝛ elementa insectilia
ꝛ minima faceret. Ita diuisio īfinita adimereſ: q̄ adem
pta corruerent plurima a mathematicis verissime ꝛ fa
cillime demōstrata: q si in maiori minoriqꝫ linea expli
cari eadē pñtiqꝫ queādmodū ꝛ faciūt ꝛ fatenſ mathema-
tici: qd nam p deū opus est maxima: Est. n. eadē secādi
maximā ꝛ minimā rō: quę pōt ꝛ extrahi. Ita igiſ de in
finito agunt: non vt de impcursili spatio: sed vt de linea
72 ea quę possit ꝛ extrahi. ¶ Est itaqꝫ hō infinitum. Et vt
diximus ad cām mālem refertur. Est enī materia ipsa
infinitum: si per se sola spectetur: vtpote qꝛ in priuatio-
ne: infinitas autem ipsa priuatio est: non tamen iccirco
quia infinitas in materia priuatiōeqꝫ est. Materia ipsa
per se pōt esse diuisionis illius subiectum: sed corp⁹ cō-
tinuum sensile. Nam diuidūdę res subsistūt actu. Sed
q̄obreꝫ dictū nobis est diuisionis īfinitatē ad māām p-

Ubi qs nūerū
ē pars p se ꝛ a
magnitudine
abstracti accī
pit: nōne eūe
cuicūqꝫ nūo
poterit vnita-
tes addere in
īfinitū: igiſ nu
mer⁹ exire po
terit absqꝫ ma
gnitudie diui
sioē. adiectio
ēt q̄ sp fit in
nūeris ab īa
accepta q̄ ge-
nerāntur sunt
reputata in hoi
b⁹. nūs āt ce-
lestis mot⁹ ꝛ
tpis eq̄ nam
magnitudis
diuisione cui
sciunt.
Huic dubita
ridit Sim-
pli. nō dixisse
Aris. fieri cu
iusliꝫ nūeri ac
cretiōeꝫ in īfi
nitū ex sectio

ne magnitu
dinis. sꝫ eius
tñ q existere
ꝛ pmanē pos
sit: qꝛ nō. n. qꝺ
psistere ꝛ per
manere neqt
cremētum su
scipe pōt ꝛ so
lus sensus p-
mūt q ex ma
gnitudinis se
ctiōe pdit. aliꝫ
ꝯo endecrati
neqꝫ pmanēt
nec eē̄ hñt ni-
si ī opinione
vel ī imagine
tione nra: ab-
stract⁹. n. nu
mer⁹ solo cō
stat ītellu. ce-
lestis ꝯo mo-
tus ꝛ tpis neqꝫ
eoꝝ q̄ gliant
ꝛ corrūpunt
nūi ea rōe q̄
pcedētis cor-
rūpūt hñt eē̄
pces ꝯo diui-
se magnitudi
nis pmanēre
ꝛ ex ipsis q̄
rōne ꝛ ipse se
magnitudies
oīt īfinitum
pēr adiectio-
nē. qua ꝯo ve
vnitates accī-
pit faciūt īfi-
nitū qꝺ ī īis
inest.

tinere: Nempe qz ꝯpositũ ꝛ id qđ diuidit corp⁹ nõ amit
tit formã in diuisiõe: sꝫ retinet. Ita cũ nõ possit a forma pẽ
dere a mã pendeat: ac videnť gdẽ veteres ifinito vsi ꝑ
inde atqꝫ mã. Sꝫ dissentaneũ erat: quũ ita vterenť: exi
stimaŕ nihilomin⁹ coercere ꝛ ꝯtineŕ id cętera: nõ ꝯtineri.

73 Reliquum ẽ ad eas aggredi rões
qb⁹ ifinitũ nõ potẽtia
modo: sꝫ actu eẽ defendiť. Ex illis aliq̇ mi
nus necessariq̇ sũt: aliq̇ veras qõnes videń
tur afferre. Nã putare icc̃irco dari actu ifi
nitũ aliqđ oporteŕ: ne rex gnõ exhaustis sumptuatisqꝫ
pncipijs pcumbat ꝛ ꝯcidat. Lubrica ꝛ cassa rõ est quũ
fieri possit: vt mã rex finita corruptionẽ vni⁹ gnõ alte
rius vicaria subeat: ꝛ obitorum loco nascẽtia pullulẽt.
74 ¶ Ea quoqꝫ rõ q̃ dicit finitã rẽ ad aliqđ finiri termi
nariqꝫ oportere semp: tametsi verisilis videaŕ: facile tñ i
hũc modũ ęstimãtib⁹ falsa dephendiť. Eqdẽ haud cõ
cesserim finitã rẽ termiari ad aliqđ semp. Nã ad aliqđ
terminari nihil aliõ est: q̃ꝫ tangere ꝫ qđ tãgat. Atq aliõ
est tãgere: aliud finẽ atqꝫ extremũ hẽ. Nã tãgere ad al
tex referť externe: hẽ finẽ ad seipm interne. Tact⁹ tan
gẽdo ꝯficiť: finis ꝛ extremũ hñdo. Cũmqꝫ nõnullę res
possint ꝛ hẽ finẽ ꝛ tangere: nõ tñ idẽ est reb⁹ tãgere ꝛ fi
nẽ hẽ. Accidit. n. vt finita q̃ sũt ẽt tangãt: vt sũt oia quę
nõ tota mõ in se: sꝫ ptes ẽt vniuersi sũt: atqꝫ id quoqꝫ nõ
in eo qđ finita sũt: sꝫ in eo ꝙ ptes sũt mũdi. Et siqđ est
vere ac simplr̃ totũ. i. ꝙ nullo mõ aut respectu sit pars:
sꝫ absolute totũ ꝛ semp nimix ex̃ terminatũ alio eẽ nõ
poterit. Pręterea quocũqꝫ rẽ ꝯferas hꝫ extremũ ꝛ ter
minũ: nõ itẽ quocũqꝫ ꝯferas tãgit: nã linea pedalis quo
uis relata termios suos hẽbit notas ꝛ pũcta: nõ tñ quo
uis relata ẽt tãget: qꝛ linea ois solã lineã tãgit. Proinde
quęqꝫ res quocũqꝫ collata suos fines tuetur ꝛ obtinet:
nõ itẽ necẽ ẽ vt tãgat oia ad quę ꝯferre libuerit. Et si li
nea nõ tãgeret lineã: nõ ppterea infinita iterminataqꝫ
fuerit. Quobrẽ nõ idẽ est finiri rem ꝛ ad aliõ ex̃ finiri.
Sꝫ neqꝫ nũerus aliqs puta denari⁹ tametsi finitus ali
qđ obiter tãgit. Nec q̃uis p silẽtiũ sit finis ipositr⁹ voci
finita illa pinde vox tãgere silẽtiũ poterit. Hi quoqꝫ q
adstare inane qđdã ex̃ cęlũ autumant: q̃uis finitũ esse
cęlũ putẽt: nõ tñ tãgi ab eo posse vacuũ illõ ꝯcedũt. Nã
sola se corpa mutuo ꝯtingũt. Sꝫ ꝛ idiuidua illa Epicu
ri corpuscula q̃ p iane vagari ꝛ volitare credunť: q̃uis
finita viderenť esse: nõ tñ terminari aliq̃ ex̃ aut tãgere
dicebãť: aliogn vir ille tm̃ tribuebat huic inẽto: vt ea q̃
vetustate collapsa obsoletaqꝫ eẽnt recõcinnari istaura
riqꝫ diceret: subsidio minutulax q̃rũdã aggestionũ: q
b⁹ recreata illa sibiqꝫ restituta derepẽte alia q̃si ad in
star subdititij ptus ꝛ ꝑstigiatorię ibiectiõis extarẽt: sũ
pto credo de furib⁹ cõmẽto: qb⁹ ea solertia est eclãdis: q̃
interuertissent: vt aliã hẽs tñ spẽm, tũ formã ꝛ figurã ida
cant. Sꝫ de h̃ satis. Cętex quũ ea terminenť ad aliqđ:
q̃rũ sp ex̃ licet aliqđ capere. Id ãt cui⁹ aliqđ sp ex̃ licet
cape: ifinitũ eẽ ꝯcessũ est. Nimix si finitax rex ea nã
sit: vt ad aliqđ sp extrisec⁹ terminenť: sit ẽt eax illa nã:
vt ifinitę imẽsęqꝫ hẽanť. Quare aut efficite: vt ñ sit idẽ
rẽ ad aliqđ terminari ꝛ licere sp ex̃ cape: aut oñdite ifi
nitũ nãm nõ fuisse nobis recte descriptã: aut postq̃ hęc
ꝑstare nõ potestis: ne ꝑdicatę obsecro rẽ finitã posse sp
ad aliqđ terminari: nisi matulas de re finita ifinitũ du
ci afferriqꝫ posse: sꝫ cõparate ꝛ ꝯferte si lubet ea q̃ dixi
mus: ꝑspiciteqꝫ an nobis par vis sumptox sit. Infinitũ
nos vocam⁹ id cui⁹ ex̃ sp aliqđ capiť. Totũ ꝛ vniuersũ
id cui⁹ ex̃ nihil licet accipe. Totũ igr̃ qđ est negt eẽ ifini
tũ: atqꝫ alterã gdẽ ppõnẽ ẽt ipsi ꝯcedũt: hoc ẽ ex̃ totũ

Quinqꝫ fue
rant adducte
rões q̃ ifini
tũ eẽ pbabãt
p⁹ ex tpe du
cebatur. 2⁹ ex
magnitudis
sectiõe. 3⁹ ex
ppetuitate ge
nerationis. 4⁹
ex rex ordie.
5⁹ ex vi itelli
gẽdi ꝛ imagi
nandi. ex his
tñ tres tm̃ sol
uit. huius do
rei rõnẽ inue
re vẽ Them.
quã Sim. ex
plicat. p⁹ 5. n.
ꝛ 2ᵐ nõ sol
uit qꝛ necio p
bãt eẽ ifinitũ
aliqđ ñ tñ id
qđ actu sit: sꝫ
qđ po⁹ ꝙ ñ
do extare i id
tendit: vt in
finitum actu
oñdat, iõ eas
omisit.

nihil hẽri: vtpote qđ tũ nec tũm sit: tũ suapte nã clarissi
mũ. Alterã nos supra certissimis argumẽtis addixim⁹:
sꝫ sufficere hęc ad repꝑhensionẽ ꝛ ꝯfutationẽ rõnis illi⁹
75 existimo. ¶ Discutiam⁹ nũc id qđ obijciť alia rõne: li
cere. s. q̃uis magnitudie accepta maiorẽ imaginãdo fin
gẽdoqꝫ cape: ꝛ adijcere semp q̃tũ qs cogitatiõe aiοqꝫ
ꝯceperit. Neqꝫ posse quẽq̃ ẽt id volẽtem conãtẽqꝫ ita
mẽtẽ ꝛ cogitationẽ abducere ibibereqꝫ: vt nõ vlteri⁹ p
deat coaceruando assidue accumulãdoqꝫ: vsqꝫ dũ mo
les q̃dã imẽsa ꝯsurgat. Sed q̃obrẽ obsecro necesse est
magnitudinẽ ꝯstitui ifinitã in reb⁹: qꝛ visiõe sola cogita
tiõeqꝫ põt ifinita ꝯflari: q̃si vo de nobis pẽdeant oia:
atqꝫ ita res sint: put ipsi ꝯcepim⁹. Nã si te ex̃ vrbẽ esse
ꝯcipio: si celsiorẽ mõte. Num ppterea ex̃ vrbẽ sis: Nũ
vt Homero dictũ est verticẽ mõtis excedas: Amplũ p
fecto nimis atqꝫ ꝑclax fuisset nobis a dijs imortalibus
iunctũ: si oẽ id: cui⁹ quẽqꝫ cupiditas icesseret: sit collibi
tũ fuisset affingere id repꝑtareqꝫ oino: ꝯfestiꝫ nobis ex
taret: ꝯcipiat Hercules se ꝑstãtiorẽ deox: ꝛ ferat exẽplo
qđ ꝯcipit: siqs ea libidie teneať. Nõ sũt igr̃ oia: q̃lia ipsi
ꝯcipim⁹: sꝫ q̃lia sũt pleraqꝫ paucissima nouim⁹. ¶ Tẽ
pus aũt atqꝫ motus nulla vi cogi pñt: vt initiũ aut finẽ
agnoscant: subest. n. vtriqꝫ infinitudo: nõ tñ sil' nec actu
nec tota quũ fluxę sint ptes illox caducęqꝫ. Et dũ hũt
succedũtqꝫ: tũ q̃si legiť ꝛ texitur motus ꝛ tps. Ad eũdẽ
modũ ꝯtinuox diuisio ifinita ẽ. Et si visa illa imagina
ria vehemẽter quẽ vrgent ac torquẽt. Simus vel picu
lo liberales. Audeam⁹ fortiter: infinitatẽ demus qđ ni
Sed imaginariã atqꝫ fictã: q̃ neqꝫ actũ neqꝫ subsistẽriã
ꝑferat. Nã acrius gdẽ imenti vi neqꝫ imagiatio quoqꝫ
ipsa ifinitudinẽ asseq posset: tum ꝙ deponit aliqñ: tũ ꝙ
finitũ sp aliqđ adijcit: idqꝫ eaten⁹ dũ mens labore cogi
tatõis affecta lacessitaqꝫ destituat: manusqꝫ fastidio det.

¶ Themistij Physices Liber quart⁹. Interprete Hermolao Barbaro.

1 Eodem ferme ordine de loco
agendum disputandũqꝫ
est. Primũ an sit: deinde ᵃ queadmo
dum sit: verum seorsum: vt substantię
atqꝫ per sean potius in alio ꝯsistimus;
postremo quit sit. Quã vo ad institu
tum nostrũ pertineat ratio hęc osten
dit vetus opinio: quę alicubi omnia esse contendit: ꝛ ꝙ
vsq̃ nõ sit: ne esse gdem videri: qđ gdem nõ procedit.
Nã quũ viderẽt ea q̃ nõ sũt: vt hircoceru⁹: vt Sphinx:
nullibi quoqꝫ eẽ: cõmeare ꝛ reciprocare rõnẽ putabãt:
vt ea quę sunt oia essent itẽ alicubi. Uex vt in totũ illi
oberrent: fortasse tñ qꝛ verissimũ sit nãlia corpa: ignẽ:
aerem: aquã: terrã: quęqꝫ de his ꝯcreta sunt in loco esse
aliquo oportere: ꝑtium Physici fuerit de nã loci disse
rere. Jam si ꝑrius nãlis de motu considerat: motus vo
naturalium corpox cõmunissimus atqꝫ primus est: is
qui loco vrĩ profecto vel noie hoc: de loco nobis cogi
2 tandũ cõmentandũqꝫ est. ¶ Omis aũt longe difficilli
ma ea qđ sit: ᵇ quũ ex ipsa p se loci natura: quã haud fa
cile qs ex rebus vtiqꝫ adiacentibus loco diffiniat: quod
paulo infra monstrabiť: tũ vel maxie ea rõne ꝙ primi
viaꝫ facimus cõmuniusqꝫ nullo gdẽ initio vel oino ve
stigio vetex: cui possit isistimus: nemine ad hoc qui cõperio:
qui nedũ in ea re paulo plus viderit: sed sicte idubitaue
rit quoqꝫ. Non tamen depręcandũ aut subterfugiendũ
nobis id oneris est. Alioquin non pollicentib⁹: nisi qua
tenus vires nostrę sufficiant.

ᵃ Tria ppõit
Aris. ingrem
da õ loco, an
s. sit: quemad
modũ sit: ꝛ
qđ sit: qđ aũt
sibi velit p ꝑ
mũ ꝛ vltimũ
nulla ẽ ambi
guitas. circa
tñ 2ᵐ aliq̃ est
diuersitas in
ter exposito
res. The. n.
quẽ cõmẽ. se
qũr referunt
illõ quemad
modũ ad mo
dũ q̃ loc⁹ esse
hẽat. vꝫ. nun
qđ p se eẽ ha
beat veluti sb
stantia vel in
alio vt accńs.
Ant̃ Simp.
h in loco quẽ
admodum sit
loc⁹ expõit h
est q̃ ifunt ipsi
q̃ñ velit ꝙ h
sit qđ q̃ certo
loco collocať
2⁹ postẽ. q̃ ea
s. ingrit q̃ rel
ĩsũt. vnde ꝛ q̃
rit ipse cur ẽ
ꝙ Aris. quẽ
admodum sit
ꝑposuerit ipsi
qđ sit. cũ or
do sit in eis ꝫ
rius vt 2⁹ po
sit. manifestũ
ẽ. atqꝫ ea rõ
ne h factũ eẽ:
qꝛ sępe ex his
q̃ reb⁹ isũt de
ducimur ad
cognoscẽdaꝫ
rex sbaꝫ. sic
tñ inferi⁹ vbi
de vacuo agit
idẽ Simp. in
sequẽs Aspa
siũ quid sit ꝛ
quẽadmodũ
sit quasi sint
idẽ exponit.
ᵇ Hui⁹ loci
hęc ẽ fidelis i
terpꝑtatio naꝫ
siqs ea oia q̃
loco isũt cõsi
derauerit nõ
vnqꝫ ex ipsis
ἔχοι τὸν
αὐτὸν ὁρισμὸν
τοῦ ποδοῦναι
hoc ẽ poterit
eũdeꝫ afferre
diffinitionẽ.

3 AC primū quidem esse in rerū natura locū plurimis declaratur
euētis. Cedūt succeduntqꝫ mutuo corpa: ⁊
eo loci vbi aq̄ inerat: diffluēte aq̄ identidē
subideqꝫ aer igredit̄. Eodem mehercule
mō: quo in vasculis ⁊ doliis cernit̄: ita fit vt idē pmane
re locus: sed diuersa explei corpa videant̄. Ex his q̄ di
ximus duo eueniūt: vnū vt locū esse oporteat: alterū vt
necesse sit ab his corpibꝰ quę locant̄ diuersam rē locū
4 hēri. ¶ Pręterea quū corpꝰ oē si nō detineat̄ ipediat̄
urqꝫ in suū quodqꝫ locū ipēse cōmigret: ignis in sublime:
terra in imū: palā fit nō mō locū eē simplr absoluteqꝫ
sed ⁊ peculiares veluti vires q̄sdā eiꝰ hēri easqꝫ loci vi
deri ⁊ esse distātias differētiasqꝫ: supra īfra dextrorsum
leuorsumqꝫ añ retro: ꝙ̄busqꝫ videlꝫ corpa moueant̄
differātqꝫ. ¶ Neqꝫ credat q̄spiam huiuscemodi lo
coꝝ discrimina varietatesqꝫ ex nr̄a tm̄ institutiōe crea
ri pēdereqꝫ a nobis: sꝫ quēadmodū sumus ⁊ ꝑfati ab ipa
plane nā iuentas collocatas ⁊ affirmatas sciat. Quō āt
5 hęc differāt: nō ipendio obscuꝝ itenoscere. ¶ Nobis
nāqꝫ idem plerūqꝫ est ⁊ ifernus ⁊ supnus locus. Nam
scandulę imbricamētaqꝫ ędium: q̄ modo nobis medi
tullio impluuiū agentibꝰ superna sunt: cōmodū ascendē
tibus tectū: fient iferna: ⁊ colūna: quę nūc est a dextra si
me ꝯuertero pūcto fiet a leua. At situs nā dispositos ꝑ
fixos ⁊ ꝯditos ipsi corpoꝝ nālluꝫ motꝰ atqꝫ ipetus ꝑ
dunt ⁊ detegūt: vt supernus is sit quo ignis ⁊ leuia ꝯuo
lant: ifernus quo glebulēta ⁊ grauia ꝓsternunt̄ ⁊ corru
unt: ⁊ hercule hos locos nā non solūꝫ maxio itervallo
dispescuit: sꝫ etiam viribꝰ ⁊ potestate seiūxit: qd̄ qdē in
de dat̄ itelligi: q: singuli suas ⁊ maxie differētes quoqꝫ
nās tam recipiant: tum ꝯseruēt. ¶ Sed ⁊ q̄ nō sit locꝰ
idem q̄ de statu nostro institutioneqꝫ nascit̄ cū eo: q̄ nā
ꝑscribit̄: Mathematicę res affatim ostēdunt. Illę neqꝫ
locū hn̄t neqꝫ mouent̄ vllatenus: q: ꝑ se non subsistūt:
de nostro tm̄ habitu rn̄susqꝫ: tum a dextra: tuꝫ a leua itel
ligi pn̄t ⁊ fingi: nō ꝙ locum nā sint vlluꝫ adeptę dextꝝ
leuumue: sꝫ ꝙ itelligāt̄ nisi de eo situ positę: ⁊ quēadmo
dū eas res imaginatiōe cogitatiōeqꝫ absoluimꝰ ⁊ sepa
ramus a motu: ⁊ q̄litatibus reliqs: ita ⁊ locū ⁊ respectū
hꝫ quē illis nā nō addidit: solum imaginādo tribuimꝰ.
6 ¶ Jam hi q̄ vacuum itroducere nitebant̄: tanq̄ locuꝫ
quendā subsitum id rebꝰ volebant. Quid. n. si vacuū sit
esse aliud potest: q̄ locus corpe destitutus viduatusqꝫ.
¶ Quuis aūt satis hęc sint ad cōmuniendū id quod su
mus aggressi: non est tn̄ poetaꝝ auctoritas in ea quoqꝫ
re contēnenda: isuper habēdaqꝫ penitus Hesiodi inq̄
qui omnium primus nobis cōmendauit ⁊ ꝓdidit locū.
Nihil enim aliud per nām illam hiantē: quā chaos ⁊
patorem appellat: q̄ locum ⁊ inhabitaculum reruꝫ in
telligi voluit: perinde ac rebus pręcauendum esset: pri
mus aliquo: in qd̄ reciperent̄ atqꝫ reconderentur. Atqꝫ
hic ex eoꝝ numero videtur fuisse vnus: qui res omnia
7 alicubi esse arbitrabat̄. ¶ Qz si locus est ita vt Hesio
do visuꝫ: profecto ea natura erit admiratione ⁊ specta
tu dignissima. Nam si rebus omnibus primum suppo
situs ⁊ subiectus est locus: necessario sequitur reruꝫ pri
mum fuisse comparuisseqꝫ locuꝫ: ꝓpterea nihil sine lo
co fuisse: locum contra ⁊ ipsuꝫ chaos sine reliquis rebꝰ
aliquādo adstitisse: ita ⁊ tempore ⁊ natura pręcesserat.
Nam loco sublato: reliqua esse continuo peritura: non
item quę in eo ꝯtinentur ademptis ipse perimitur: vt si
ignis interstinguatur: non sit abolitus propterea ⁊ locꝰ:
sed si rem esse nihil aliud est q̄ alicubi esse loco vtiqꝫ
corrupto: res quoqꝫ locatę obiter interibunt.

8 SEd cauendū est: ne duꝫ vltra q̄ sit par
loci nām honestare illustrareqꝫ vo
dimus tāq̄ frigidusculi rideamur: alioqn
magnis viris e regione pugnantibꝰ: quoꝝ
rōnes ꝑtermittendę nec sunt: qbꝰ illi nedū
vt ęquiorem vllam sniam ꝑferant: nihil loco relinquūt:
sed penitus de rebꝰ exterminant ⁊ iterdicunt essentia.
Proinde incōminantur: simul quis attentauerit: quid
sit locus afferre: coactuꝫ recantare ⁊ ꝯfiteri non eē. Nā
ꝑmum designa inquiunt nobis in quo nā genere locuꝫ
collocaueris: Nōne liquet in genere corpoꝝ: Est. n. lo
cus in tris dimensiones fusus. At statim absurdissimuꝫ
illud sequit̄: corpꝰ in corpore recipi: ⁊ duo corpora eun
dem locū accubare occupareqꝫ. Naꝫ si ⁊ locus ⁊ id qd̄
recipit̄ corpa sunt in dimēsus ęquales attēsa: nimiꝝ bi
na simul corpa singulis locis assistent̄ collocabūturqꝫ.
Qd̄ portenti maxime cognatū atqꝫ affine meditationi
bus Chrysippi Zenonisqꝫ veteres tanq̄ aptissimū ma
ximūqꝫ mēdaciū ꝯsone disploserūt. Quod ⁊ pleriqꝫ dī
cato seorsum ope amoliri: ⁊ ꝯfutare sunt conati: ꝑcipue
Aphrodiensis Alexāder in libris his quos d̄ mistio
ne cōposuit: passimqꝫ vtcūqꝫ icidit mētio in religs reꝝ
nāliuꝫ cōmētarys: quoꝝ lectionē volentibꝰ adire ꝓ
ptum sit rōnes illas ediscere. Et hercules si corpꝰ nō sit
locus: haud plane videre se qd̄ demū esse aliud possit.
Nā diffundi in tria dimensiones soliꝰ esse corporis ꝓ
9 priū. ¶ At aq̄ dices post aerē locus recipit: ita locꝰ esse
ꝑ hęc ostēdit̄. Sed attende vt ex hoc quoqꝫ dissentanea
q̄dā icurrāt. Quū aquā excipit locꝰ is vbi aer fuerat an
tea: manifestū est supficiē quoqꝫ aq̄ receptā eē ad ideꝫ
exēpli: quo recępta aeris fuerat. Si ḡ supficiē recipit: li
neas quoqꝫ ⁊ pūcta recipiet. Quare locus erit vt corpi
bꝰ ita ⁊ pūctis suus. Sꝫ hoc est ipossibile: ꝙ locus pūcti
nō distat a pūcto: nec locꝰ lineę supficieiqꝫ a linea: itē ⁊
supficie discrepat. Quid. n. sit ꝑ deū superficiei locus ꝑ
ter superficiē aliud. Et maior qdē superficie locus esse
non pōt. Ea. n. pte qua superficiē vinceret excederetqꝫ:
nihil supficiei vtiqꝫ ꝯtineret. Et fortasse qd̄ in trā curis
dixerim locus supficies est: ꝙ si lineę locus nō differt a
linea: ⁊ is q̄ supficiē recipit: nihil est ꝑter supficies: ⁊ is q̄
ꝯtinet punctū ipsemet pūctus est: efficit̄: vt quū corpus
10 aliqd̄ aliquo in loco recipit̄: locꝰ ille sit corpus. ¶ Prę
terea vnaquęqꝫ res aut elemētū est: aut ex elemētis cō
ditū. Atqꝫ hoc vissimū ipromiscue atqꝫ simplr est: siue
de corpeis siue de icorpeis loq̄mur. Et corpoꝝ corpea
sūt elnta: icorpea icorporeoꝝ. Neutrū hoꝝ ē locꝰ. Pri
mū iter icorpea cooptari ⁊ collocari nō pōt: q: dimēsuꝫ
⁊ magnitudinē ꝑfert. Nec iter corpa qd̄ vt diximꝰ in il
11 lo corpa recępiant̄. ¶ Jā locū eē initialē ⁊ pn̄ rerū pu
tare ⁊ tāq̄ originale pn̄ oībꝰ: hoiuꝫ est parꝫ ꝯsiderate lo
quētiū ⁊ i maximis rebꝰ errātiū. Nā q̄ pacto pn̄ eē vo
luerint: num vti māꝫ: At qd̄nā vi de loco tanq̄ de mā
ꝓdimum ꝯstituitqꝫ. Num vti forēꝫ: Num vti cām mo
uentē: Num vti finē: At profer qd̄ vis hoꝝ q̄ constet:
12 ¶ Sed ⁊ Zenonis rō superponēda nō est. Si fuerint
res ingt in loco oēs: fore vt ipse quoqꝫ locus in loco sit
⁊ huiꝰ etiā loci alius subinde locus: atqꝫ ita deinceps in isi
13 nitū aliȝ ꝯstituant̄. ¶ Si quis ꝓ vacuū: vt nō est: ita ꝺ
rebus etiā tollat: palam est: si fuerit locus: non esse illuꝫ
sine corpore futuꝝ: sed fore vndiqꝫ versus plenissimuꝫ
⁊ ꝯfertissimū in plenum. Qui locū defendūt quid statu
ant de rebus his quę augentur ⁊ crescunt: his quātum
adijcitur corporis tm̄ accidit ⁊ loci. Nam ⁊ totę cōtine
ri ⁊ recondi cernuntur. Necesse est itaqꝫ maioreꝫ effici
locuꝫ ⁊ vna cū corpore intumescere ⁊ gliscere. Sꝫ quo

nam modo: aut vnde ampliabitur loc⁹: difficilis expli
catu res est. Recte igit͂ initio dicebamus eũ q loci na
turam reddere temptauisset: periclitaturum ne locum
non esse fateri maxie cogeret.

14 SAne nos alia via aggressi duplicez lo
cum esse comperimus. Alterum
primũ: nõ primũ alterum: sed qui q me
dio alio locus fit: locus per aliud cõmode
appellabitur. Per aliud locus est is qui
pluribus corporib⁹ est cõmunis. Primus q suus cuiq
consentaneus adequatusque habetur: id hoc exempli
patuerit. Domus vrbs terra aer celum non sunt loca p̃i
ma: sed per aliud. Is vo qui nihil preter te amplectitur
ambitq: locus is primus est tuus: q2 pp̃ter hunc locuz
qui primus ꝛ tuus est dũtaxat vera sunt que õ locis nõ
primis dicunt͂. Iccirco eni verum est te domi esse quia
in loco illius aliquo tibi equato positus cõstitutusq3 es:
ꝛ in vrbe ppterea q2 domi: ꝛ in terra itidem q2 in vrbe.
Sed si proprius locus est is: qui primus continet am
bitq3 corpora: necessarium est: vt locus sit tanq̃ extimũ
quiddam limes finis ac terminus: vtpote quo primum
corpora definiantur ꝛ terminentur. Nam quũ nihil sit
mediũ nõ potest dici: ad aliud primũ corpora termina
ri ꝛ ad hũc pxime. Dicet qspiam si locus est terminus
primus ꝛ pximus rei: q distinguet͂ a forma: Est enim
forma p̃ma q̃ terminat definitq3 corpora: ꝛ que magni
tudines ad subiectam mãm accõmodatas habilesq3 i
15 partit. ℂ Sane si hoc respicias locus videbit͂ forma es
se: sin vo alia quedã accidẽtia loci cõsideres: ad naturã
materie ppensius declinabit. Videt͂ n.ᵃ locus eẽ corpo
ris: ꝛ magnitudinis spatiũ. Que cõditio i materiã quoq3
cõuenit. Ea nãq3 quum p formã finit͂ continetur q3 supfi
ciebus ꝛ terminis: magnitudo ꝛ corpus quoddam effici
tur. Et suapte quoq3 natura spatiũ est: q̃q3 finibus expẽ
pium idistinctum interminatũq3. Si n. a globo sphere
ue terminos ꝛ affectiões remoueris: nihil pter materiã:
spatiũq3 illõ mex absolutumq3 restabit. Nec n. existit
cõstatq3 terminis spatiũ: s3 finit͂ terminis. In terminis
quoq3 nõ est: sed in subiecto. Ex hoc locus videri simil
limus materie põt. Alioquin cognatio quoq3 illa nõ te
nuis fuerit q quẽadmodum materia: item ꝛ locus for
mas ac species multas que corpib⁹ insunt: vnus idẽq3
suscipere cõtinereq3 videat͂. De ea potissimũ similitudi
ne motus est Plato: vt idem eẽ mãm ꝛ locũ in Timeo
assеueraret. Id n.ᵇ qõ formas alternatim ac successiu re
ciperet: modo syluam: idest materiam: modo cõceptа
culum. i. sedem ac locum vocabat: ꝛ en vna re multis no
minib⁹ dicta significataq3. Verumtñ aliter in Timeo:
aliter in his que Agrapha inscribunt͂: edifferit de con
ceptaculo: illic materiaz precipientem participantẽq3:
hic numex. i. magnum ꝛ paruum esse conceptaculum
rebus ꝛ formis oib⁹ statuit. Per hec vt dixi: videri põt
16 materia esse idem ꝛ locus. ℂ Ac ceteri quidem ferme
oẽs locum esse aliqd putauerũt. Solusᶜ Plato ausus
est non solum dicere locum esse: sed ẽt finire quid esset:
q̃q3 id parum prospere translationibus agens nõ pro
prio sermone nãm eius indicãs euclansq3. Liquido igi
tur cõstare arbitror locum: siue quis materiam eum pu
tet esse: siue formam: tractatu vtcũq3 per difficilez vide
ri: vtpote in quo noscẽdo ad pricipia recurramus: quo
rum speculatio p se altissima est: ꝛ haud facile cõnis
adeũdus: q2 conamur separatim cognoscere ea: que se
17 orsũ cognosci non possunt. ℂ Porro fieri nõ posse: vt
forma aut materia locus sit non est impendio laborio
sum ostẽdere. Forma ꝛ materia ab ipsa re separari nõ
põt: locus põt vbi enim aer fuerat: per vicissitudinem
nunc aqua: nunc terra: nunc denuo aer inuehitur. Non
enim locus aliquid corporis est: non pars: non affectio:
non habitus: non potestas. Nam huiuscemodi q̃litates
a corpe non exoluunt͂ locus exoluit͂ Hercules vi vasi
esse simillimus. Est n. vas locus translatilis ꝛ ipm quo
q3 nihil est rei. ℂ Igit͂ dixerit quispiã locũ nõ eẽ cõten
ti locatiq3 corporis accñs: Iccirco q2 separat͂ a corpe.
ℂ An ita soluit͂: vt esse in loco: accidens sit iseparabile
corporis: locus non sit locati corporis accidens: sed pla
18 ne illius cuius superficies: atq3 extimus est. ℂ Mã aũt
esse nege locus alia etiam nam rõne. Quod quum ma
teria contineat͂: continere cernitur locus. Iam de foris
externusq3 locus est: materia ꝛ forma iterna. Plato vo
qui contendit ostendere locum esse mãm: non videt se
(si ita sentiat) suas illas ideas nũerosq3 specificos in lo
co esse constituturũ: q2 vt dixi mãm subiectam numeris
facit: quã ille interim magnum ꝛ paruum: interim par
19 ticipatioñẽ ꝛ pceptioñẽ appellitet. ℂ Preterea si res
que mouent͂ in locos proprios ferunt͂: in materiam ꝛ
formam nulla res fert͂: q2 secum ꝛ intra se cõtinet vtrãq3
mãm: certe neutra locus erit. Equidẽ libenter pol disce
remq q fieri potest: vt corpora: si locum idest materiã ꝛ
formam intra se cõtinent: moueant͂: vt locus supernus i
fernus distent: vt ad ea loco differantur: Ac in materia
ꝛ forma quidnã est supra: Quid infra: Querenda eniz
ꝛ assignanda sunt loca: ad que corpa nãlius deferunt͂.
20 ℂ Ex si materia formatie locus sit: quũ materia ꝛ for
ma motu corpox moueantur: ibiq3 adsint: vbi ipse res
adsunt ꝛ corpora. Primum sequitur illud absurdũ mo
ueri locos posse: deinde quõ elabent͂ ne locum esse in lo
co concludant: Si enim tunc in loco corpus est: quum
hinc illuc aut contra defertur: profecto ꝛ locus corporis
esse in loco videbitur: si ipseq3 simul cum corpore defe
21 ratur. ℂ Preterea cum vicibus corpora permutẽtur:
aer in aquã: aqua in aerem abeat: si formaz esse putaue
ris locum continuo locũ fateberis posse corrũpi: quia ꝛ
forme in transmutationibus ꝛ conuersionibus corrum
pantur. At quenã sit loci corruptio: difficile est afferre
vel fingendo. Aut si mãm esse locum dicas: cur aqua re
cens pgenita nõ in aeris loco maneat: quippe q iã va
nuerit: in aeris mã maneat: q ppe q̃ incorrupta sit semp
atq3 vt inqt Plato: vna atq3 eadem manẽs differentiũ
formax signaculis ꝛ impressionibus exculpatur.

22 HActenus ambigendi rationes at
tulim⁹. Ab his quot mo
23 dis res dicat͂ in altero esse exponẽdũ vi
det͂. Id n. ptinere maxime ad demonstra
tionem p̃item putamus. Ac primũ qdez
vnus significatus is est: quo digitus dĩ in manu eẽ ꝛ ps
ois in toto. Alter inuersa vice: quo totũ in partib⁹ vt os
in oculis fronte naribus bucca. Tertius: quo species in
genere: vt hõ in aiali. Quartus: quo genus in specie vt i
homine animal. Neq3 mirum videat͂: si in homine esse
animal dĩ: quasi id qõ plus est in eo qõ minus esse non
debeat. Nã si acriter inspexeris inuenies animal tanq̃
partẽ in homine. Proindeq3 in hominis definitione in
cludi comprehendiq3 animal. Quintus: quo forma est
in materia: vt lectus in ligno: ꝛ sanitas in temperatura
calidox ꝛ frigidorũq3. Sextus: quo in rege intelligitur
positus rex grecax status: ꝛ quo demũ in p̃ aliquo mo
uente gubernanteq3 dicunt͂ aliqua esse collocata. Qua
le est illud Homericũ. Hec Iouis in genib⁹. Septim⁹:
qui ad bonũ ꝛ finẽ ptinet: vt quũ dicimus oia in felicita
te ꝛ beatitudine posita. Sunt ꝛ alij modi: quib⁹ res esse
dicunt͂

a Sim. explĩcas loci p̃itez in hũc fere mo dũ scripsit re liqs. Sit eqdẽ loc⁹ eẽ spatiũ illud/qõ ma gnitudinẽ su scipit. ea eniz magnitudo i loco ẽ: ꝛ q̃ est spẽ sua termi nata: q̃ duo pñt pspici ꝛ cõsiderari. pᵐ ẽ spatiũ iter minatũ qõ in telliget͂ possu mus vt remo tũ ꝛ absolutũ est q̃cũq3 ter mino ceteris q3 accñtibus q̃rũ suscepti uus ẽ: alterum vo ẽ finis ter minusq3 illi⁹ spatij iterminati q qdẽ ipm cõtinet termi natq3. Is autez fora est. at id qõ ab h seq stratũ itelligi tur aliõ nihil ẽ q̃ mã vl qõ idẽ est dicere spatium. hox deide occasio ne mouet idẽ Simp. Dub. magnitudis n. spatiũ q̃dã qõdã ẽ s3 q̃ tũ fora ẽ. cur ergo hõ3 mãz appellat Ari. In q̃ qdẽ re cõtrouersia ẽ iter Alexã. ꝛ Sim. Alex. n. spatium dẽ qõ magnitu dini ꝛ q̃titati cõtinet fore at tribuet͂ vl. nã ꝛ att/q̃ h i lo co õ mã dr nõ eẽ accipiẽ da sicuti ea q̃ ab exacto exa mine auctorũ pdeũt: s3 tm̃ mõ tñq̃ oppor tũo ad õndẽ dũ3 ppositũ. Simp. vo oi no cõtẽdit mã le illõ spatiũ: neq3 pp̃e q̃ᵐ eẽ: neq3 forã3 nisi ea⁹ fore: ꝛ q̃ magnitudi ni ꝛ q̃titati at tinet: sit pri cepo. sed tñ mõ eẽ fusio nẽ q̃ndã iter minatã idest mtãq3 ꝛ cona tur õndere i hac eadẽ sñia

Ari. eẽ q est ẽ id ipз mã ꝛ ifinitũ seu i terminatũ en none ẽt idez Simp. tanq̃ corollarium: qõdã nõ esse credẽdũ spa tiũ id corpali qõ vt magni tudo aliq̃ ꝛ q̃tũ h: aut si li multitudis secretionẽ q̃ i nũeris repete ab ipsa mã in corpib⁹ hẽri. s3 eẽ solũmõ distractiones; diffusionẽq3! ꝛ iterminatio nem q̃ multũ ab immãlib⁹ differunt.

b Hec sunt Themi. vba in hoc loco. τὸ γὰρ μεταλαμβάνον τῶν εἰδῶν ὅπερ ὕλη, καὶ τὴν χώραν ὅπερ ἐστὶν ὁ τόπος ταὐτά λέγω καί τοι τὴν ὕλην, ἄλλως μὲν ἐν τιμαίῳ φησὶν ἐκεῖσε τὰ εἴδη, ἄλλως δ᾽ ἐν τοῖς ἀγράφοις δόγμασιν ἐκεῖ μὲν γὰρ κατὰ μέθεξιν ἐν τοῖς ἀγράφοις δὲ, καθ᾽ ὁμοίωσιν, ďz h vt fideli iterpta⁹ nã id qõ alter nati foras re cipit qõ qdẽ mã ẽe sedez qõ ẽ loc⁹ ipse eadẽ esse asse uerat. veruñ alr qdẽ mãz ait in Timeo recipe foras alr in sẽtẽtijs agraphis. nã ibi pricipatio ne: i agraphis vo silitudie.

c The. ꝛ Alex. Platonẽ accusãt/q trã slatiõibus sit

dicũtur in altero.ª Sz oĩuz quos enumerauimus: q̃s
preterm̃isimus: ille est maxime ꝓprius atq3 p̃cipuus: q̃
res in aliquo tãq̃z in vase ⁊ loco desita constituaq3 dĩ.
24 ℂ His ita explicatis id qd̾ est ꝯñs inuestigemus. Sit
ne q̃ppiã in nulla re ita vt in seipso. Et verũ modus hic
sub aliquẽz eoꝝ cadat quos ꝑmisimus. An h̾ oĩno esse
nõ possit. Porro verissimũ est: oĩa aut nullibi eẽ: aut in
altero: sed quonã mõ inquies: vsualis illa locutio reci
pit: qua solemus plerũq3 in seipso eẽ quem dicere. Sz
scire licz hoĩem nõ ꝑmo: sed ꝑ aliõ in seipso esse posse.
Ex eo eniz q̃ hoĩs aĩa in corpore hoĩs collocata est: to
tiusq3 hoĩs pars in alterã partẽ recepta: fieri põt h̾ ar
gumẽto: vt eẽ aliqd in seipso dicat̃: iccirco q̃a ꝑs in par
te sit ꝯdita. Nã ⁊ aĩal ꝓpterea seimet mouẽs dĩ: quia
ꝑs illius altera moueat altera moueatur. Alio mõ arbi
trari totũ in toto eẽ prorsus est dissonũ: q̃ si q̃s rustice
vigeat nõ dicere se aĩam eẽ in corpore collocatã: sz ips
prorsus aĩal in seipso prorsus eẽ: ꝯsuetudis licẽtiam
ignorareq̃ efficit: vt pleraq3 a ꝑtib᷒ cõmode ⁊ apposi
te denoĩent̃. Quẽadmodũ itaq3 petasatũ calceatũue di
cimus Socratẽ: nõ q̃ totũ corpus calceo petasone idu
tum sit: sz q̃ tñ pedes iniecti munitiq3 habeant̃: ita
⁊ aĩal in seipso eẽ ꝯsueuimus dicere: q̃n ꝑs altera intra
ꝑtẽ alterã aĩalis cõdita ꝯceptaq3 est. Eodẽ exẽplo pos
sumus amphorã: h̾ est vas illud fictile: qd̾ cuz ipso vino
sit: dicere in seipso eẽ: eo q̃ in vase vinũ includit̃: non q̃
25 seorsuz aut vas in vase sit: aut vinũ in vino. ℂ Probic
nõ simplr̃ absoluteq3: sed ꝑ aliud ⁊ s̾m ꝑtẽ in seipsa res
fuerit. Pleraq3 aũt per aliõ eẽ dicunt̃ in aliquo. Est.n.
in hoĩe albedo. ideo q̃a in corpe est: ⁊ in corpe ꝓpea q̃a
in superficie est. ᵇ At in sup̃ficie nõ ꝑ aliud amplius: sed
per se immediateq3 fuerit. Uerũ licet in sup̃ficie sit pri
muz albedo: nõ eo tñ indicãda est: eadẽ res albedo ⁊ su
perficies: ita vt seq̃ possit in seipsa rẽ esse. Alia sigdẽ de
finitio sup̃ficiei: alia albedis ⁊ coloris est. Itez definitio
aĩe diuersa est a definitiõe sciẽ: atq̃ sciã ꝑmũ in aĩa ha
beri dĩ. Est eni in hoĩe scia iccirco: q̃a ꝑmum in anima.
26 ℂ Demũ si singl̾a ꝑcurrere: ⁊ estimare velis reꝑies d̾
finitionẽ recipiẽtis rei alienam eẽ a definitiõe recepte.
Qd̾ quũ ita sit: quo pacto esse in seipso q̃dpiã põt: Alio
quin a seipsa rẽ eẽ diuersaz ⁊ alienã oporteat. Est ne in
seipsa res aliq̃ eoꝝ modoꝝ quos retulim᷒. Et hercules
q̃cũq3 recipiũt̃ in re diuersa recipiunt̃. Nã totũ qd̾ vĩ
eẽ in ꝑtib᷒ nõ dicim᷒ eẽ in seipso. Aliõ.n. est totũ: aliud
ꝑtes ipse. Totũ est vnũ ⁊ sibiipsi idẽ. Partes ⁊ plures
sũt ⁊ differẽtes. Sz neq3 rõ ipsa quã diximus: sinit rẽ eẽ
in seipsa vllã: q̃a definitiõe: ⁊ nature ei᷒ qd̾ est primuz
in aliquo: ⁊ ei᷒ in quo ꝑmũ est aliqd: ꝓculdubio differẽ
tes ⁊ discrepãtes habent̃. Quare si qd in seipso rẽ: na
turas ⁊ d̾finitiões pugnãtissimas subiret: imo esset illa
ipsa q̃ pugnant. Sz quẽadmodũ nequit esse: vt vinum
sit amphora fictilis sil̾ atq3 vinuz: aut e diuerso: vt am
phora fictilis sit vinũ simul ⁊ amphora: ita neqt eẽ vt
in seipso sit q̃dpiã. Uerũ (vt añ dcm̃ ẽ) eẽ in seipso aliqd
penes s̾mq3 partẽ põt: ita vt totius amphore ꝑs.i. ipsum
vas fictile vinũ excipiat: nõ q̃ sit ipm vinũ: sz res a vi
no diuersa: ꝑs.i. vinũ in vase ipo excipiat̃: nõ q̃ ipsum
met sit vas in quo sitũ: qd̾ in re alter: ⁊ a se oĩno diuer
sa: tãq̃z in vase collocet̃. Semꝑ.n. definitio ei᷒ qd̾ in alte
ro est: distat ab ea q̃ est eius in quo est alteꝝ. Quemad
modũ in seipso ipse nihil ꝑ se posse: cõstare de supradi
27 ctis rõnib᷒ puto. ℂ Cũ ꝟo neq3 per accñs eẽ i seipsa res
possit ꝓuincemus h̾ mõ. Illud ꝑus notauerim nõ idez
intelligi cũ ꝑ se: ⁊ cũ ꝑ accñs dĩ. Quãuisq3 vtrũq3 per
aliõ sit ᶜ per plurimũ tñ vtrũ afferas interest: aĩal per

partẽ obtuit̃: q̃a oculi q̃b᷒ officiũ obtutus absoluit̃: ꝑs
sunt aĩalis. Per accñs fluctuat malus in naui, q̃a in na
ui q̃ fluctib᷒ iactat̃ accidit malus: albedo quoq3 q̃z mo
tu hoĩs in quo est mouet̃ penes accñs dĩ moueri. Atq3
hi duo modi habent̃ q̃b᷒ res ꝑ accidẽs dici existiman
tur. Primus quum pars afficit̃ affectione totius: alter
quum accidẽs afficit̃ affectione subiecti. Utrũ gen᷒ ac
cidentis afferimus quo quid in seipso esse per accidens
possit: Quod eqdem sciam: plane video neutruz: alio
quin sit necesse alteꝝ aut seimet vt pars aut vt accñs
fiat: qd̾ qdem supra captũ cogitationis est. Atq3 ita quĩ
dẽ si aliqd esse accñs in seipso posset: nulla ratione alia
posset: nisi q̃a vel ꝑs eẽ vel affectio seimet posset. Eodẽ
mõ amphora in seipsa per accñs esse non põt: nisi aut
pars aque sit: aut accidẽs amphora. Nã simulatq3 aq̃
collocata esset in vase: ipm quoq3 vas qd̾ aut pars aut
accidẽs fuisset aque: in seipso vtiq3 collocaret̃: hoc ꝟo
perridiculũ est: ꝓterq3 seq̄t̃: duo corpora esse eodẽ in
loco futura: tũ vas qd̾ in seipso esset: tũ aqua q̃ conti
28 neret̃ in vase. Uerũ de his satis. ℂ Ex hoꝝ modorum
explanatiõe Zenonis cauill᷒ facile dissluit̃: quo ille vte
bat̃ ad demonstrandũ si locus aliqd fuisset: in alio lo
co subinde locũ esse oportuisset. Prorsus vt dixi res in
aliquo eẽ ᵈ multifariã põt intelligi: eritq3 locus nimiz
ipse in aliquo vtiq3 nõ in loco. Is eni q̃ ꝓprie locus est
corporis nobis obducti ⁊ circũdati ⁊ ambiẽtis est vlti
mum. Esse ꝟo in aliquo dĩ locus.i. in corpore eo cui̾ius
ipse pars atq3 extimus fuerit: nõ tãq̃z in loco: sed tãq̃z in
toto. Nã ⁊ sanitas in aliquo est intẽperamẽto.i. calido
rũ frigidorũq3 nõ tãq̃z in loco: sed tãq̃z in corpore: cui᷒
est habitus. Caliditas itẽ atq3 frigiditas in corpore nõ
vt in loco: sed vt q̃litates eius ⁊ affectiones hñtur: ita ⁊
locus in aliquo sit dũ nõ ita vt in loco. Alioquin dissen
29 taneum fuerit eam rem in infinitum extrahere. ℂ Sz
satis hactenus indubitatum disputatumq3 in contrarĩa
est. Nunc decernendi sentẽtia ⁊ fiducia isumẽda.

30 Quoniam ꝟo locĩ nã cõperta ex
ploratuq3 ardua ẽ. Pri
muz ꝯsiderabimus: ⁊ q̃si reponemus ea
q̃ in esse loco cõi hoĩum intelligẽtia opio
neq3 iudicant̃: deinde sensim irrepem᷒ ad
cõmunitionem absolutionẽq3 reliquoꝝ. Ac primuz q̃
dem cõfessum est oĩbus locum complecti cõtinereq3
eas res quaꝝ est locus. Deinde locũ rei illius quã con
tinet: nihil eẽ qd̾ nos supra necessarijs rõnibus addixi
mus. Tertiũ est locũ primũ citimum: ⁊ ꝓpriũ maiorez
minorẽue corpore: eo qd̾ cõtinet̃ esse non posse: nõ mi
norẽ: qui eni ambiret amplecteretur q3: nec maiorez q̃a
in partẽ illam subsiduaz corpus alteꝝ posset iferri sus
ferciriq3: ita cõfieret: vt is neq3 proprius: neq3 ꝑmus
neq3 citimus sit futurus. Quartũ est: vt locũ a corpore
collocato separabilẽ eẽ dicamus. Atq3 hec nos ex suc
cessu subeũtiũ corporũ ⁊ vicissitudinario rerũ igressu
egressuq3 veꝝ esse supra docuimus. Postremũ qd̾ af
firmauerim est: vt q̃cũq3 in loco sunt: aut superiori: aut in
31 inferiori loco eẽ necesse. ℂ Subiectis his hũc ad mo
dũ ꝑspiciẽda ⁊ reducẽda sunt reliq̃. Prorsus necesse ẽ
talẽ definitionẽ afferre: qua tũ argumenta Zeis dissol
uant̃: tũ ea q̃ inesse vident̃ loco asserere ac tueri possi
mus. Inter hec illõ quoq3 manifestũ obiter fiet: q̃dnaz
cause fuerit: qd̾ in ea re explicãda enodãdoq3 difficulta
32 tẽ ⁊ scrupulũ pareat. ℂ Primũ scire op3 nullã haberi
posse de loco mẽtionez: nisi mot᷒ localis aliqs habere
tur: ꝓpterq3 id potissimũ celũ esse arbitramur in loco:
q̃a in motu sit ⁊ excitu motio. Tria aũt gña localis mo

dico eũ mãz
sedẽ vl̾ locuz
appellat. du
xitq3 Ale. me
rito ab Arist.
carpi in hac
re. nã ꝯuenie
tiu eius erat vt
prius apiret
qd̾ eẽt ꝓpriuz
loci sig̃tuz vt
eẽt doctrina
aptior: sñ eius
noĩs trãslato
ne erat vsus:
qd̾ eũ nõ sẽp
fecisse cẽpũt.
Aũt Sim.
Platonẽ d̾sẽ
dẽs eũ n̾ trãs
latiõe vsuz eẽ
sz inoie lo
ci: sz nomẽ lo
ci sub cõtoꝝ
q̃dãz sig̃tu
accepisse: q̃
s. rõne id sig̃t
qd̾ ẽ alicuius
susceptiuuz:
quẽadmodũ
⁊ Arist. aiam
locũ spẽꝝ ap
pellauit.

ª Undecim
enũerat̃ i s̾n
tis modi q̃b᷒
res in altero
dĩ. h̾ eo mi
mõ octo. qd̾
ob id est q̃ q
dã ibidẽ i du
os diuisunt.
vt ait Sim.
q̃i vnũ h̾ co
gũtur: sicuti
modus ille q̃
for᷒ in mãz ⁊
accñs i subio
esse dĩ. iuxta q̃
aliqd in vase
vl̾ i loco omi
sit: hec rea i ꝑ
semaz mo᷒
q̃ aliqd eẽ in
tpe dicim᷒: q̃
ꝓp forsã q̃z õ
tpe nõdũ tpe
rat. inter hos
aut modos ꝓ
prissim᷒ ẽ is:
q̃ ad locũ re
fert̃: q̃ esse in
aliq̃ ꝓbe vl̾ i
ponere eẽ ali
cubi. qd̾ maxi
me sig̃re vĩ
eẽ in loco: vt
ait Alexan.

ᵇ Ex his for
sitã q̃ ĩ sup̃fi
cie ab Alex. h̾ i
loco mãũt oc
casionẽ acce
pit Theph. vt
q̃nq3 crede
ret eẽ modos
q̃b᷒ aliqd ꝑ
se dicat̃ tñ ce
teri q̃mes tñs

enumeratũ: nã
q̃nti esse cre
dit: q̃ oĩa ex
relatiõe accñ
tiũ ad subaz q̃
b᷒ n̾ ꝑ aliõ i
sunt: vt color
se hz ad sup̃
ficiẽ cõpor᷒ õ
q̃ re logĩ ipse
h᷒ poste. ana
lyti. lib᷒ cap.
10. ⁊ 2᷒ d̾ aĩa
cap. 22.

ᶜ Per aliud
eẽe qd ẽ: qd̾
diuidit̃ in id:
qd̾ ꝑ accñs ei
est ⁊ id: qd̾ ꝑ
tẽ vt ẽ Sim
pli. h̾ exponit.

ᵈ Querit h̾
Alex. q̃nĩ ex
his modis: q
sup᷒ sũt enu
merati: loc᷒ i
aliq̃ dicat̃: ⁊
soluit dicens
nõ q̃d vt affe
ctio vel hitus:
aut oĩno vt i
sb̾o: an poti᷒
na vt ꝑs i to
to: q̃dã.n. pa
cto sup̃ficies
ꝑs ẽ: q̃ qdez
rõne vt termi
nus sumit̃ ter
minati corpo
ris: q̃ ꝟo lon
gitudis ⁊ lati
tudis ẽ d̾mẽ
sio: ꝑs ẽ corpo
ris cui᷒ sub a
tribus cõstat
dimẽsiõibus.
vñ sup᷒ q̃ lo
co Arist. do
cuit multa in
aliq̃ eẽ n̾ h᷒ ⁊
sz s̾m partes:
visusq3 ẽ ex᷒
nihil qd̾ i cor
pore eẽ dici
mus nõ q̃z eẽ
h᷒ ipsius sz ꝑ su
perficiẽ. hec
eadẽ rõne ex
posuit sup̃fi
ciẽ corpis eẽ
partem.

tus ſunt:delatio auctio minutio. Nã ꝛ in auctiõe rerum
loc⁹ ex loco mutatur:ꝛ qð puer ſuerat hic q̃ȝ dodrantem.
ꝟo.q̃.occupauerat loci:maiorẽ deinceps minorẽue ſibi lo
cũ adoleſcẽdo minuẽdoue cõparauit. ℂ Mox ꝛ illud
quoqȝ notatu dignũ nõ ex oĩb⁹:q̃ mouebantur veniſſe
nos in cognitione loci:ſȝ ex his mõ q̃ ꝑ ſe ac ꝓp̃e moue
bant͛. Nã q̃ ꝑ accñs mouent͛:queadmodũ ꝓp̃e nõ mo
uent͛:ita neqȝ loco egere:neqȝ loci in notitiam ꝑducere
poterãt. Sȝ ꝛ diſcrimẽ quoqȝ nõ admodũ tenue viſit͛
inter illa ipſamet:q̃ ꝑ accñs mouent͛:q̃dã ſimul a toto
ſubiectoue ſeparauerís:ꝑ ſe moueri differriqȝ pñt:vt cor
poris mẽbra:vt nauiũ claui. Quedã nõ pñt:vt albedo:
vt ſcia. Neutrũ gen⁹ nos in ꝑmã loci cognitionẽ perre
xit. Sȝ ea dũtaxat occaſione momẽtũqȝ ꝑſtitere:q̃ per
ſe ac ꝓprie mouebant͛. Per ſe autẽ mouent͛:ea q̃ diſſe
parata diſiũctaqȝ ſũt ab eo:quo ↄtinent͛:eiqȝ qð nihilo
minus tãgũt minime ↄtinuent͛. At man⁹ iplexa volumi
ni ſcribẽdo ſeorſum eſt a reliq̃ corpore:nõ tñ eſt a reliq̃
corpore ſeparata:neqȝ attigua brachio:ſȝ ↄtinua eſt:pin
de nemo ſm illã pte:neqȝ per ſe mouet͛:neqȝ in loco ꝑ
ſe eſt. ℂ Uerũ queadmodũ ex his:q̃ per ſe mouent͛ ꝓ
culdubio nã loci petẽda ꝓmẽdaqȝ eſt. Mouent͛ autẽ
per ſe in mũdo aĩalia. Nũ igit͛ mũdũ eẽ aĩalis locum
cẽſueris:minime:nũ igit͛ aerẽ:nequaq̃. Eobrẽ:q̃a ꝓ
batũ ſupra eſt locũ:neqȝ anguſtiorẽ:neqȝ ampliorẽ eẽ
poſſe:q̃ corpus locatũ. Quiſnã igit͛ erit loc⁹ Callię pe
culiaris ꝛ ꝓprius:ꝑfecto nullus ali⁹ niſi ei⁹ aeris extre
ma ꝛ citima pars:qua ſolus Callias ambit͛:atqȝ circũda
tur. Per id eẽ in aere:Calliã vero eſt:ꝑ aerẽ in mundo.
34 Quo ſit vt hic ꝑm⁹ ſit Callię loc⁹. ℂ Quũ q̃ id qð ↄti
net nõ eſt a re ↄtẽta ſeiunctũ atqȝ ſummũ:ſȝ iũctũ plane
ↄtinuatũqȝ:ea res nõ in loco eẽ:ſȝ in ſuo toto putanda
pars eſt:vt man⁹:vt crus:vt thorax in corpe. Quũ ꝟo ꝑ̃ci
dit͛ diſſeparatur:ue:ita tñ vt tãgat:tũc in eo loco ẽ:vbi
ↄtinẽtis eſt ſinis. Hic iã neqȝ pars eſt corporis contentis
quũ ſit extrari⁹:neqȝ arctior itẽ aut capacior. Sȝ quoq̃
viſus ęqualis ꝛ quadrãs ꝛ ↄſentiẽs ſinib⁹ marginibuſqȝ
ambiẽtis corporis vltimis:q̃a ᵃ ↄtiguoꝝ extrema ſunt
ſil͛. Plane pteſq̃ in toto ſũt:nõ in toto:ſȝ cum toto mo
uent͛:ea ꝟo q̃ ſeparata ſunt in loco nõ cũ loco moueri in
telligunt͛. Sȝ occurrat aliq̃s:nõne res q̃ in vaſis locãt͛:
vna cũ loco ipſo moueri viſunt͛:quoties vaſa ipa:vecũ
qȝ mouent͛. Uerũ vaſa nõ ſũt loci quos q̃rimus ꝓpter
q̃ppe incluſis corporib⁹ ampliora capacioraqȝ:ſȝ extre
ma:hoc eſt concaua illa ſictilium iterneqȝ ſacies:id ma
xime ac proprie locus eſt:vtpote quę habeat receptis
rebus amplitudinem parem.

35 Si itaqȝ vera ſunt hactenus:ratũ eſt locum
eẽ terminũ rei ↄtinẽtis extre
mũ q̃ id qð ipſa ↄtinet tãgit. Atqȝ hoc etiã
alia rõne mõſtramus. ᵇ Nã quũ q̃tuor
habeant͛:quoꝝ aliqð neceſſe ſit locũ eſſe.
Forma/mã/ſpatium iter rei ↄtinẽtis extremas margi
nes cõprehẽſũ:ꝛ ipſi termini vltimi corporis ↄtinentis.
Si de trib⁹ nullũ eẽ locum pbat͛:id qð reliquum ſubſi
det:locũ videri neceſſe eſt. Sȝ.n.mãm locũ eẽ nõ poſ
ſe declarauimus ſupra euidẽtiſſime:errorẽ quoqȝ illo
rũ coarguimus:q̃ ꝛ locus ꝛ forma cõplecti ↄtinereqȝ
videbant͛ inſcitia diſputãdi rõcinãdiqȝ locũ eſſe ſuſpi
cati ſunt formã. Sane tñetſi vtrũqȝ ſit termin⁹:non tñ
vtrũqȝ rei eiuſdem eſt terminus:forma rei cõtentę ter
minus eſt:locus vtiqȝ cõtinẽtis. Ego ẽ ſiquis de me id
quęrat pꝛęſſius:neqȝ terminũ q̃dem nũcupauerim for
mã:vtpote quę nõ ſit ſuperficies:ſed rõ ꝛ id qð ſub hoc
verbo:quid ſit rem eſſe percipit͛:niſi quis dignatiõi ei⁹

ᵃ Contiguoꝝ extrema i eodẽ ſit ait Ariſtoteles:q̃ illð i eodẽ expoſuit Themiſtius imitat⁹ Alexandrum. hoc ẽ ſil͛ q̃ ſi hoc mõ expoſuerim⁹ ſaltem opȝ vt notet Simplicius hic aliã eẽ modũ a ſenſerit:q̃ aliqd i altero vt cõ ſibo ſũt ſil͛. ꝛ hoc ↄcedit Alexander. attamẽ Aſpaſius i eodẽ exponit vt i loco eo mõ quo ſuperius ↄceſſum⁹ vini amphoraȝ eẽ in ſaſe ob id q̃a pars i pte ẽ ꝛ ſuperficies (ait ipſe) eius qð i loco ẽ:i ipſo loco eſt eẽ vna ſiue ſit ꝑficies:ob iꝑarabilitatẽ. Queris tamẽ Simplicius. ſi vna efficit͛ qũo ſit i aliquo. ꝛ alis

hoc tribuat quatenus mãm ſuſaȝ diſſluẽtẽqȝ quaſi co
erceat finibus ꝛ intra certos limites reuocat:veluti nor
36 ma q̃dam mẽſuraqȝ rerum ac numerus. ℂ Reliquũ eſt
vt doceamus ſpatiũ illud:qð iter cauũ vaſis interiacet
locum eẽ nõ poſſe. Sane puerus hęc opio eſt:ꝛ eoꝝ ma
xime affinis ↄſentaneaqȝ ſentẽtię:q̃ vacuũ in reb⁹ affin
gunt:pollnit viguitqȝ ea ꝑmũ ętate Chryſippi:mox ſib
Epicuro emerſit atqȝ floruit. Aſſerunt ipcadio nõnulli
idẽ quoqȝ Platonẽ exiſtimaſſe. Cęterũ oẽs hi qui de lo
co id ſedulo ſentiũt:vt veriſimili argumento nitant͛ hu
hoc tñ planeqȝ vitioſo atqȝ falſo mouent͛. Quũ enim
in cogitationẽ loci veniſſent ꝛ adhibito ſenſu clariſſime
deꝑhẽdiſſent:corpora ↄtinue alia atqȝ alia eodẽ in loco
per alternationẽ ꝛ ſucceſſum haberi ac recipi:iere curſu
vt locũ eẽ ſpatium illud itercęptũ marginib⁹ dicerẽt:q̃
vnũ idemqȝ manẽs exciperet cõcedẽtia ac ſubeũtia vi
cib⁹ corpora q̃ſi ſeiũctum ꝛ diuulſum a ſingulis q̃ igrede
rent͛. Ut ꝟo ita cõnixe opinarent͛ vaſa potiſſimũ in cã
ſuere. Quũ enl itra eãdem ſuꝑficiẽ ſictilis:q̃ certis fini
bus circũſcribebat͛:interim aquã interim aerẽ includi
contineriqȝ intuerentur:arbitrabantur illud ſpatium:qð
intra illos ſines coercitũqȝ iacebat:quodqȝ idem per
manere ſemꝑ ꝛ abiunctum ꝛ ſolitariũ videbat͛:eum ad
modũ:quo ꝛ ſuꝑficies ipſa ſuccedẽtibus corporib⁹ locũ
eſſe ꝛ cõcęptaculum oportere. Eſt autẽ indiciũ:quo mo
uent͛ fallicioſum ac temere:nã ſi vas eẽ locus poſſȝ va
cuus corpore:fortaſſe ſpatiũ illud:qð cõminiſcunt͛ q̃ui
dere:ac ferere potuiſſent:non dent͛ autẽ id genus loci.
Simulatqȝ enim egreſſus dilapſuſqȝ humor eſt:obiter
ſeſe aer inſinuat:atqȝ inde deriuatus eſt error:q̃ dimen
ſum illũ ac ſpatiũ:qð corporibus ſuum q̃buſqȝ adiun
git͛ inectiturqȝ corporib⁹:detrahũt ꝛ vendicãt loco:neqȝ
ꝑſpiciũt oẽm dimẽſum in loco eſſe aliquo oportere:
icirco q̃a corpus quoqȝ:cui ſoli debet͛ dimẽſio:ꝛ ſpa
tiũ ſemꝑ in loco eſt. Declarãt id vaſa ęnea ꝛ quoq̃ ver
ſus obſęptę:qualia ſunt Clepſydrę:ex his ne ſtillicidia
quidem eliquant͛:niſi orificio alrinſecus aliquo adap
to:vnde ſit aditus aeri ad eum locũ ſubinde implẽdũ:
quem aqua diffluẽdo vacue feciſſent. Sȝ eo quoqȝ fal
lunt͛ maxime q̃ vaſoꝝ ſuperficies caua nũq̃ addacit͛.
Nam ſi vt veſicę ꝛ vtriculi ſolẽt vento:aut aqua dila
pſa conciderent ſolidareturqȝ:non tã facile opinor de
cępti ꝛ ſeducti fuiſſent:ergo igit͛ de ſpatio corporis mei
atqȝ aere illo quo ambior ſiccine imaginator. Quũ pri
mum me mouero ſuperficies:quę me operit ꝛ cõtinet:
coaleſcit atqȝ diffundit͛:ꝛ ſe in ſeipſaȝ (vt ita loquar) iſi
nuat:eã ꝟo ſuꝑficiẽ:q̃ q̃a ſolidoꝝ corpoꝝ ſiteoire ꝛ cõ
fundi nõ põt:corp⁹ ↄtinue aliqð tãgit. Illi igit͛ corp⁹ i eo
ſpatio recipi autumãt:ꝑindeqȝ itra ſuꝑficiẽ ſpatiũ illð
ſeorſum haberi ſemꝑ ceu patorẽ:ꝛ amplitudinẽ quan
dam cõdẽdis ꝛ hoſpitãdis corporib⁹ delegatam.

Sed ſtatuamus ingens aq̃ dilapſa nullũ cor
pus igredi:nõne iacebit itra ſuꝑficiem ſpa
tiũ ſeparatũ:At Galene vir.ſ.ſapiẽtiſſime
acutiſſimeqȝ:nonne abſurda ꝛ futilis eoꝝ
diſputatio ẽ:q̃ ſumũt id qð in q̃one diſcutiẽdũqȝ ponit͛.
Quũ enim q̃ramus hoc ipm eẽ ne poſſit ſpatiũ tale:exẽ
plo illud tute tibi cõſtitutis ꝛ q̃le volebas appigionat:nul
la id prorſus ratione cõmuniens. ℂ Pręterea. Rẽ im
poſſibilem poſtulas. Nihil enim aliud eſt ingredientiũ
ꝛ ſeceſſentium corporum tollere ſucceſſionem:q̃ ipſa
corpora tollere:neqȝ aliud facis:q̃ ponis nec cęlum eẽ
nec terram neqȝ aliquod poſtremo eorum corporum
quę nunc habitur:neqȝ gigni ſubinde poſſe alia:ita effi
cis vt

aliqd in cõtinẽte corpe.

ᵇ Rõ hęc ex diuiſiõe ꝓcedit:vt Simplicius ait.q̃ q̃dẽ falſa erit inefficax:niſi oſſuȝ fuerit:q̃ ea diuiſio neq̃ q̃ manca ſit:qð niuſ ipſe oſtẽdẽ i hãc modũ. ſi id qð ſm locũ mouet:ſm locũ trãſmutat͛ neceſſe id eẽ locũ:ſȝ qð illð trãſmutat͛ qð ſm locũ mouet. tranſmutat͛ aũt qð loco mouetur:aut ſm aliqð eoꝝ q̃ in ipſo ſũt:in ipſo ꝟo nihil eſt ꝑter mãȝ ꝛ ſormã. aut ſm aliqd qð ipſi hęret:aut ipſi adhęret aut ſinis rei ipſiȝ ↄtinẽtis aut ſpatiũ ſili⁹ ſinis mediũ ſi qd aliud qd eiuſmodi eſt.

ȝ Galenum.

Simp. ī m̄ ca Gal. patere q̄ hiᵭpho pugnātia fint: q̄ q̄ postulat in vase nullū eē corpꝰ: eē tn̄ spatiū dimēsionēq̄: postulat ipso vase eē: ꝛ n̄ eē corpꝰ: neq̄ secūdū corpus nequaꝗ̄ esse pt sine dimēsiōe: pari rōne dimensio sine corpore subsistere nequit.

cās vt illud spatiū: in quo nūc sunt corpora: ꝛ in quo nō amplius sūt futura: relinquat̄ solū in reb⁹. B aūt eē non pōt. Neq̄ȝ igit̄ qḋ Galenus putat. Nā spatiū sine corpe neq̄t subsistere: qn frāgerent̄ potius dissilirētq̄ȝ q̄ra q̄ corpore vacarent. Eteni vacuū inaneue nihil eē: ꝛ vere vacuū eē mox ꝓbabimus. ❡ Cur ꝟo parietē putas vndiq̄ȝ ꝟsus ab aliquo corpore nō posse nō tāgi. Siqdeȝ in B necesse nō est vacuū admoliri. Doliuȝ ꝛ craterem posse. Eteni sīlr hunc semꝑ aliqḋ corpus quaq̄ua ꝟsus obit ꝛ tangit: diūs dūtaxat in figura est. ❡ Sȝ dices vnū nam spatiū illud si nō est sepatū a corpore: intelligit̄ tn̄ quo quo mō seorsuȝ a corpore: Tu ꝟo inq̄: vn̄ albedineȝ: vn̄ nigritieȝ: Ea tāetsi in ꝯtēplationē veniant sinē corpore: nec tn̄ ꝑ se sunt: nec a corporib⁹ redēpta absoluta ꝑcise: sed sola est cogitatio: q̄ id cōminiscit̄. Nō .n. idē est in hoc aqua ipsa aquę essentia ꝛ ipsę dimēsiōes aq̄. Pariter in B vino neq̄ȝ in B aere. Sȝ ꝛ q̄litates q̄ȝ animo tn̄ seq̄strat̄ atq̄ȝ adeo abiūctę corporib⁹: nō quidem seorsuȝ hn̄tur: sȝ seorsuȝ intelligunt̄ a nobis: q̄litates inq̄ illę s̄m quas est B aqua illud aer illud vinum adęque ꝛ spatiuȝ id q̄ḋ per se solitariūq̄ȝ concipimus. ❡ Quū itaq̄ȝ tria illa corpora in eodē spatio sȝ vicib⁹ cōsideres: ꝛ veluti castra metari viderēt: q̄uilsq̄ȝ qualitatib⁹ ꝛ nā dissentiāt: tātūdē tn̄ ęquoris incubare obtinereq̄ȝ viderent̄. Cōtingebat illos credere id qḋ vt asseuerantissime postea tuebant̄ spatiuȝ illud a receptis corporib⁹ eē diuersuȝ. Nā ꝛ sensu id ꝓbari posse: quo .s. nullū est iudiciū acrius obtutuq̄ȝ isto gemino si itenderimus agnituros aerē ꝙ post vinū ingrederet̄: nō qualitates viniſȝ spatiū idē occupatuꝝ. Ita cuȝ corpora ꝑ q̄litates suas caliditatē frigiditatē candorē nigroreȝ in loco nō sint: sȝ a spatio id. s. habeāt: nec ꝯo spatiū illḋ veteres ꝓ loco corpoꝝ habuere. ❡ Ceterum nō acute B: nec eni sequit̄ ex spatio hn̄t res vt in loco sint: est igitur spatiū locus. Queādmodū nō sequit̄: ex impetu habēt res vt moueant̄: est igit̄ īpetus motꝰ. Hę sūt ferme cause: q̄ illius sectę hoīes in errorē ꝑcipites egerunt. ❡ At locū quidem nō eē spatiū illud: qḋ iter rei ꝯtinētis terminos iacet manifestarie palā fiet: si meminerimus earuȝ ꝓprietatū q̄ nobis supra formula q̄daȝ agētib⁹ ceu cōmunes descriptiūculę indicatę atq̄ȝ adiūctę sunt loco. Ac penū quidē locus ꝯtinet: ꝯtinet̄ spatiū. Locus a corporib⁹ sepabilis diuiduusq̄ȝ est: spatiū cū corporib⁹ adest abestq̄ȝ. Diximꝰ .n. eum ꝙ sine corpore spatiū postulat velit nolit vacuū postulare. Diximꝰ etiā eādē ne ꝯo permanere amplitudinē spatij. Spatiū diuersoꝝ ideȝ eē nō pōt. Itē locus nihil est corporis. Spatium minimo minꝰ ip̄s corpus est. Preterea ꝙ locū eē spatiū asserēt non solū corpus in loco eē asserēt: sed ēt locū in corpore: quū aliquāto rectiꝰ dicat̄ spatiū in corpe eē q̄ corpus in spatio: qa ᵃ alteꝝ accñs ē: q̄litas/ subā/ alteꝝ corpus. ❡ Egdē perlubenter illḋ didicerim: quū corpꝰ in loco recipit̄ seruet retineatq̄ȝ suā dimensionē: est enim suus cuiq̄ȝ mēsus ꝑnū: deide ita in loco recipit̄: an abdicat suā: atq̄ȝ ita in eā mō quę loci est recipiat̄. Si riderint: suā abijcere: doceāt: ꝙ fieri possit vt incolumi corpore dimēsiōes corporis corrūpant̄. Et hercules: cur ꝓprias exuat vt alienas induat: ꝙ si vtrāq̄ȝ seruatā ꝛ retētā velint: qua rōne: quo digestu duas sīl cōmiserint: vtrā esse in altera dixerint: vtrā cōtinere: vtraȝ cōtineri censuerint. Iam illḋ discrimē rōnis affert: si eē sīl duo corpora neq̄ueūt: q̄obrē opinemini duo spatia duas dimēsiones posse. Nā cętera accñtiū caliditas/ frigiditas/ albedo/ nigritia/ īpedimēto nō sunt: nec stat per ea: quominus eodē in loco plura sīnt corpora. Nec eni molem

ᵃ Quēdā eē scōr in latino codice nā ibi ἤγ' ἐστὸ μὲν συμβεβηκὸς ποσόν γάρ, τὸ δὲ οὐσία, σῶμα γὰρ ὂν σῶματόν. grece ait. B ē qa alteruȝ accñs ē: q̄ñti .n. alterū ꝟo subā: corpꝰ autē sensile.

aut amplitudinē qualitatē: id genꝰ hn̄t: sed solę dimēsiones ꝛ spatia: qm̄ ꝟo illi hoc fortassē: tāq̄ sequens admitterēt. Nostrę ptes fuit nō q̄ refellere illos occępimus hoc ip̄m qḋ seq̄ns est coarguere. ❡ Sciscitādū est igit̄ ꝛ q̄rendū de illis: nū aucto ampliatoq̄ȝ corpore augeant̄ ꝛ dimēsio loci: necne. Si primū: posset eni quis facile credere magnitudinē augeri: q̄ cōtinet ex alteriꝰ magnitudinis icremēto: nō secus tn̄ id fuerit: atq̄ȝ si palliuȝ augeri de alimonia canū̄ crederet. Si 2ᵐ q̄dam id nemo facile crediderit: qui eniȝ fieri pōt: vt locus ille ꝙ auctis rebꝰ ipse non est auctus: fit amplius capax rei maioris loco. ❡ Hęc aūt rō in nos recurreret: aut retorqueri nō pōt: qui vltimā corporis ambiētis marginē locū eē statuimus. Nō eni pōt ꝑ se superficies augeri. Hęc ferme sūt q̄ nos seorsuȝ ꝯ eā sententiam excogitauimus.

37 RAtiones ꝟo qbꝰ vtit̄ Aristoteles: q̄q̄ subobscuriores vident̄ eē: cōnabimur tn̄ ꝓ fide saltez institutę nobis cōmētatiōis mediocrē illis lucem iferre. Si inq̄t spatiū vllū ꝑ se eē naliter posset: ꝛ in seipso manere: īfinitos hn̄i locos oporteret. Quobrem: Quū si vas aquę aut aeris plenū aliquo traducat̄: quicquid in eo respectu de tota aq̄ statuit̄: ideȝ in partib⁹ aquę spectabit̄. Quuȝ itaq̄ȝ tota aq̄ in eo motu obtineat dimēsionē suā ꝛ gerat ptes quoq̄ȝ in eodē motu suas quęq̄ȝ dimēsiōes obtinebūt ꝛ gerent. Porro q̄cūq̄ȝ delata fuerit amphora palā est habiturā spatiuȝ aliqḋ eē inter ꝯtinētis aeris terminos. Eius autē spatij suas sibi portiōes cū aquatuȝ aq̄ ptes habebūt. Sȝ collige obsecro vno in loco: quot dimēsiones ꝛ spatia habebunt̄. Primū id qḋ vniuersa geret amphora: tuȝ id qḋ tenebit aq̄: q̄ ps est amphorę: deide qḋ ptes aq̄ singulę nāciscent̄: ꝑter hęc qḋ tota aq̄ habebis in amphora: vt pote q̄ in loco .s. in amphora ꝛ in vltimis cauę supficiei terminis sit. Accedūt ꝛ ea: q̄ ad singulas ptis sortito accōmodant̄ his: si adiecceris id qḋ est amphorę totꝰ: in eo qḋ corpꝰ est: queādmodū ꝛ aq̄: ītē id qḋ ptis est: i eo qḋ corpꝰ est ꝑ̄ecōperies plurimas: atq̄ȝ adeo infinitas eodē in loco dimēsiones ꝛ spatia. ❡ Ego ᵇ absurdius quiddā in ptib⁹ video: nā singulę ꝛ in ꝓprio aderūt loco: ꝛ in loco maioris ptis cubabūt. Quūq̄ȝ abeat sectio ois in infinitū: abibit in infinitū ꝛ ista locoꝝ aggestio: enimero si spatiū locus esset: nō sit dissentaneū putare singulas ptes in loco eē ꝑ se: quia in suo quęq̄ȝ spatio sita ꝑ se collocata videret̄: qḋ quidē spatiū totꝰ loci ps eēt. Hi ꝟo qui vltimū ꝯtinētis eē locū volūt: vt nos ꝑ accñs ptem eē in loco cōstituant: qa totū in loco ꝑ se est. At hi ꝙ spatiuȝ vniuersuȝ illud interiacēs faciūt locū: qua rōne defenderint: ne ptes ꝑ se in loco eē videant̄. Ita confit vt necesse sit locos singulis reb⁹ infinitos adiūgi. ❡ Eueniet ēt vt locus in loco sit: nā spatium id: qḋ extremo illo ambitu cauoq̄ȝ includitur: si trāslata alio amphora sit: erit in alio quoq̄ȝ spatio: atq̄ȝ ita in alio loco subide collocatū. ❡ Num hęc incōmoda sequunt̄ eos: ꝙ vltimā continentis faciem locuȝ putant: Minime: sed quā ob cām: Quia si trāsferatur moueaturq̄ȝ amphora haud ꝯcesserim .s. aquā ꝛ aquę partes aliū locum esse occupaturas: quū eadem superficies in caua maneat: q̄ aquaȝ amplectit̄: nec dimariet̄: vt spatia. ❡ Sȝ q̄res si vinum ꝛ partes in dolio trāslato eūdem locū occupant quem antea occupabāt: quo pacto veꝝ sit id qḋ ꝛ oī frequenter vinū de atrio in penū fuisse trāslatū: Sane quū ita trāsfert̄ doliū: ꝑ se nō mouet̄ vinū: quippe qḋ acquiescat in dolio: sed doliū ip̄m in quo vinū est mouet̄ ꝑ se atq̄ȝ transfertur: id eni in quo aer aqua vinū aut aliud quid

ᵇ Sim. asserit. hec rōne voluisse Ari. ondē seq̄ infinitū i actu ex ea pōne. nam seq̄t q̄ pte ꝛ i loco eē ꝛ moueri ꝑ se: qḋ aūt i loco ꝑ se ē ꝛ per se mouet: determinatū est ꝛ actu sbsistit. vt ē supiꝰ declarat. ptes ergo corpis qḋ in loco ē ꝑ se erūt ꝛ actu diuisę: ꝛ infinitę sūt ptes i cōtinuo: erūt igit̄ īfiniti actu. Preterea loci erūt īfiniti: vnicuiq̄ȝ .n. pti: si in loco sit ꝑ se: ꝑpriꝰ debet̄ locus. Ar. adē B inconueniētius seq .s. īfinitos eē locos: ꝛ si infinitas eē ptes: ob id qḋ loco nūc sermonē habȝ. Conat̄ preterea idē Sim. has rōnes dissoluē. ait .n. illḋ icōmodū: sequi: īfinitas eē ptes actu separatas: infinitaq̄ȝ loca: q̄ credimꝰ eas partes: q̄ i loco ꝑ se sūt corpora ee vt actu sint separ: B ñ necesse quidē est ꝯsiterī: si velimꝰ ostēdere locū eē supficiem vltimā rei ꝯtinētis: qḋ .n. ꝑ se ē i loco: eū circūscribunt̄ externa q̄dā supficies: corpꝰ ē vt actu separatū sit. quia si velimꝰ ostēdere loci esse spatiū illḋ: ñ ē necē fuerit: nā cū spatiuȝ illḋ ꝓ nūq̄s ptes diffudat̄ nihil vetat ptes ꝑ se i loco eē: nec eas tn̄ eē diuisas eo .n. mō partes sūt i loco q̄ hn̄t eē: vñ cū locꝰ cōtinuū quid sit: hēatq̄ȝ ptes: ꝯtinuū ēt erit cōpꝰ qḋ i ip̄o est ꝛ rursū q̄

totiū ꝛ ratiōe
ꝺ prius. ego
in Simp. l. ƀ
mō occurre
rē. si po in lo
co ē ꝑ se ꝗ se
ꝺ moueri po
terit ꝗ locꝰ
qꝺ ꝟo per se
mouet actu ē
vt ſſert⁹ oſtd
ꝯuerat pa vt i
toto ē: nō est
actu ſꝫ po⁹.

plam est locatū: deferī mouetur ꝗ: nō vtiqꝫ aer non aq̄
nō ptes. Hęc aūt tūc moueri videnī quū vicissim sub/
eunt ac succedant in dolliū. Or si spatiū locus foret vna
cū vasis: ipsa quoqꝫ corpora ꝑ se ꝛ ptes corpoꝝ moue/
renī: ꝛ ad exēplū vasoꝝ dimēsiōes varias ꝛ spatia ob/
siderent: ꝛ loca diuersa mutarēt: ꝛ singulę singulis locis
distribuerenī: nō qdem ꝑ accńs: sed ita vt qſqꝫ locꝰ ps
sit loci maioris: atqꝫ ille alius exinde maioris: caten⁹ dū
ad amplissimū locū ꝛ ad capacissimū spatiū veniatur:
in quo cęlū ꝯtineretur. ℂ Ita hercules ƀ de opīone il/
la mirabile ceu corollariū ferimus: locū eē partem loci
oportere: quēadmodū dimēsionis ꝛ spatij ptē spatium
eē ꝛ dimēsionē ops. Atqꝫ ƀ nō illi qdē dicunt sed tā̄ꝗ
extrinsecus sequiī. Illuc nūc recurrimus: vinū aut con
tēdūt per se moueri quū asportaī: ꝛ dudū ostendim⁹ ꝗt
angustias adituri sine si id cōcesserint: aut fatebunī ge/
scere. Sed o rem ridiculā. Thasiū vinuꝫ Athenas sine
vllo motu perferri. Non eni reddere cām discriminis
possunt: quibus videī locus esse dimēsio: cur vinū mo
tis vegetibus per se moueri nō possit: ꝑ accńs possit.

38 SAtis hactenus dictū atqꝫ adeo cōfe/
ctū ꝛ cōprobatū videī: locuꝫ di
mēsionē aut spatiū nō posse. Demonstra/
tū est etiaꝫ nec māꝫ eē nec formā. Nam
extra ea q̄ abūde a nobis superius in eam
rē adducta meditataqꝫ sunt: pterqꝫ id qꝺ tā ꝛ ꝗ in ma/
teria gescere corpora videanī: quēadmodū ꝛ vidētur
in loco: nō tn̄ a materia abiūgunī: quēadmoduꝫ abiun
gunī a loco: certe neqꝫ ſſitudo ipsa responderit q̄dra/
uerime. Quuꝫ eni de mā loqmur: id qꝺ prius fuerat aq̄
nūc aereꝫ vocamus. Quū ꝟo de loco habeī mētiōē: vbi

· a Hęc ꝟba
interposuit
Them. vt du
biōni occurre
ret: q̄ ex ꝟbis
Aristo. oriri
posset. ait. n.
ſpetoico ait
ꝯtētū corpus
qꝺ delatione
mo⁹: q̄ verba
vīr ꝑsiferre
oē corp⁹ qꝺ
locali motu
mo⁹ in loco
eē: ƀ aūt falsū
ē. si cęlū ſſpe
xerimus: qꝺ
motu locali
mo⁹ tamē per
se i loco ñ ē.
The. Alex. i
sequut⁹ ait ꝑ
ōſtidēꝫ mo/
tū rectū volu
isse. ꝛ illō qꝺ
ē loco oino ſ
locū mo⁹. As
pasius ƀo di/
xit nō ꝯdici: ſi
eni seqī si oē
qꝺ i loco ē lo
cali motu mo
uet vt qꝺ i lo
co mo⁹ ꝛ i lo/
co ē ꝗ sit. At
Sim. ꝯdici af/
firmat: ita vt
vt eodē mō i
loco eē dicaī
q̄ ꝗ mo⁹: cę/
luꝫ. n. ꝑ ptes
mo⁹ ꝛ ꝑ ptes
i loco ē: i cir/
culo enim alt
Alx. alia aliā
ꝯtinere ꝺ eꝗ
tīmō circulo
mouetur.

39 prius aq̄ fuerat: ibi nūc eē aerē dicimus. ℂ In plenuꝫ
ſſ locus neqꝫ mā, neqꝫ forma, neqꝫ spatiūꝫ est: necēo q̄r/
ta res fuerit: ꝯtinentis. s. corporis terminus ac limes ex/
tremus: fm qꝺ ꝯtento corpori circūsecus adiūgiī atqꝫ
cōmittiī. Porro ª in loco corpus omne est qꝺ pōt mo
ueri delatiōe ꝛ gescere. Dixi delatiōe: vt cęleste corpus
40 exciperem. Nec eniꝫ idē delatio ꝛ circūlatio est. ℂ In
totum videī locus cognitu ꝛ cōpertu difficilis: ꝛ pror/
sus magna q̄daꝫ res eē. Quuꝫ eni multa sint: q̄ ad eā na
turā ꝑxime videanī accedere: ꝛ quasi eā eē vegere fa/
cile nimirū in re tam varia quasi fuligine ob oculos ia/
cto: caligat ꝛ ꝯfundiī aīus. Pręcipue ꝟo dimēsiones et
spatia metā ꝑmunt: atqꝫ collimāt: q̄ ꝑculdubio simili/
tudine ambigūt cū loco affinitateqꝫ maxia. Nā ꝛ imo/
bilia sunt: quēadmoduꝫ locus ꝑmus: ꝛ diuersa corpora
successim excipiūt cōdūtqꝫ: ita plane vt locus solet: sed
aperuimus iā rōnē captionis illi⁹. Quū enim exeūtia ꝛ
subeūtia corpora: q̄uis diuersas affectiōes: spatiū tn̄ ꝛ
dimēsuꝫ ęqualē in quē recipenī hńt: arbitrabanī non
ęq̄lē mō illū: sed vnū atqꝫ eūdē hři seorsum corporib⁹
recipiēdis dicatū. Aliogn ꝛ ipsa successio corpoꝝ ꝑꝑ ce
leritatē oculos hoiꝫ ꝑstringebat. Aer quoqꝫ adiuuabat
ꝛ ꝑbebebat errorē: tā̄ꝗ inuisus incorporeusqꝫ. Ita illis
nō solū termini ꝛ extrema vasoꝝ sed ꝛ spatiū iteriacēs
locus eē necessario videbaī. Nā iteruallū illō: qꝺ in ca/
uea est sine corpore eē ꝛ plane vacuū putabāt: qꝺ vt di
xi tenuitas aeris ꝛ gracilitas facit: ꝑꝑ quā eīaꝫ illō mi
norem sensuꝫ q̄ cętera inebitē ꝑꝑ insignē euidētiaꝫ sui
41 facile dignoscunī nec visuꝫ effugiūt. ℂ Est aūt nō vas
vniuersuꝫ locus: sꝫ itrorsus extimū cauę. Hꝫ locus nō
simplr: sꝫ ꝑ accńs delatilis est. Nā corp⁹ ipm cui⁹ vlti/
mū loc⁹ est: ꝑ se deferī: ꝛ quēadmodū vas loc⁹ est dela/
tilis: ita loc⁹ vas est imobile. Quū enim in re mota mo/
ueī qdpiaꝫ: vt nauis in fluuio: id qꝺ ꝯtinet nauim simi

lius est delato vasi q̄ꝫ loco. Naꝫ locus suapte amat ten/
ditqꝫ eē imobilis: ꝛ hercules merito quū terminus sit:
ꝛ vna cū re adsit: cui⁹ est termin⁹. Sunt eni extrema sp
cū ea re cui⁹ extrema sūt. Quare ex his oib⁹ cōstituitur
definitio cōpletissima absolutissimaqꝫ: vt loc⁹ sit rei cō/
42 tinētis extremū: imobile ꝑmū ac citimuꝫ. ℂ Proinde
terra mediū cōplexa mūdi ifimus loc⁹ eē vulgo existi/
maī: extima ꝟo atqꝫ vltima cęli facies supꝛemus ac sū/
mus: atqꝫ id ꝑpea ꝗ vterqꝫ videī imobilis. Sane vn⁹
reuera imobilis est: alteꝝ sensus indicat. In ƀ loca mo
uētur feruntī nutu suo grauia ꝛ leuia corpora. Leue est
qꝺ sursuꝫ ꝟsus sublime corripiī. Graue qꝺ deorsuꝫ ter/
rę caducū illidiī. Infernū locuꝫ facit ipm plane medi/
tulliū cardoqꝫ mūdi ꝑterqꝫ terra: mox aer ꝛ aq̄. Nā oē
corpus graue ab his tribus elemētis circūdatur: aut ol/
hus: vt extantes in fluminib⁹ lapides: aut vndiqꝫ vt gra/
dientia ꝛ nantia. Supernum facit vltimus cęli tergus:
ꝛ siquid deinceps est cęlo attiguum.

43 ILlud itaqꝫ corp⁹ eꝫ qꝺ alteruꝫ cor/
pus est ambiēs: in loco ē. Il/
lud ꝟo eꝫ qꝺ nihil est: in loco nō ē. Qua/
ꝑꝑ terra q̄ꝫꝗ imota atqꝫ vna sede semꝑ
hęrēs: tn̄ in loco est: hꝫ eni extrisec⁹ alteꝝ
corpus qꝺ se cōplectiī. Corp⁹ cęleste non est in loco: q̄a
eꝫ cęlū nihil est ampli⁹. Nā si aerē aquāue ad exēpluꝫ
cęli cōstituas: eꝫ q̄ nihil sit: neqꝫ ipa qꝫ in loco viderenī
eē. ℂ Dices qui pōt cęlū localē motuꝫ mouere si caret
loco: An aliquo mō moueī aliquo nō moueī: Nō mo
ueī fm totū: q̄a toto quoqꝫ nō egrediī loco. Nā ea toto
egrediunī loco: q̄ directo motu mouenī. At cęlū circu/
lari moueī. Atqꝫ his mot⁹ dūtaxat ꝑtiuꝫ est: ꝛ ꝑtib⁹ sui
quibusqꝫ sunt loci. Naꝫ globi sphęręqꝫ oēs illę in cęlo:
q̄ in se orbe toto recurrūt atqꝫ voluunī: gradatim sibi/
met supiatę ac vicissim mutuis adhęsionib⁹ nexę: vicis/
sim ꝗ ꝑximi quęqꝫ circuli supficie cōtinenī. Ita locos
alterę alteris cōplexu illo cōprehēsuqꝫ mutuo pariūt.
Neqꝫ totū igiī neqꝫ vniuersuꝫ in loco est: sꝫ ptes. Haꝝ
q̄dā in girū circuluqꝫ torquenī: nōnullę sursuꝫ ferunī:
alię deorsuꝫ currūt. Sursuꝫ ꝛ deorsuꝫ agunī: q̄ aut rari/
tudinē: aut densitudinē agnoscunt. ℂ Cęteꝝ huic loco
Eudemus in tertio reꝝ nāliuꝫ volumine ad hūc ferme
modū occurrit. Ipm (inqt) vniuersuꝫ erit ne in loco: an
nō erit: an vtrūqꝫ dōm. Certe in loco nō erit: quīs nihil
sit extra qꝺ ambiat: an si sit de illo idētidē q̄ram⁹. Nec
nō erit. Naꝫ astra ꝛ reliq̄ quę iam extimū cęlū habenī:
locabunī ꝑculdubio in illi⁹ extremis ea pte qua conti/
net. Sꝫ q̄ ita in aliq̄ sūt: in loco eē dicunī. In quo auteꝫ
partes sūt: in eo totū quoqꝫ eē hūiqꝫ oportebit. Atqꝫ ita
totū erit in loco. Sꝫ ꝛ alio quoqꝫ mō vī esse alicubi to
tum: quia scilicet omne totum in partibus est. Uerum
esse alicubi multiplices habet significatus.

44 VT ꝟo cōperti⁹ ꝛ latius pateat: quē/
admodū eē in loco aut nō eē
cęlū oporteat: q̄dā paulo alti⁹ repetem⁹.
Diximꝰ retro aliq̄ eē in loco po⁹: in ꝯriuꝫ
eē actu nōnulla. Po⁹ in loco sūt ptes ꝯti/
nui: q̄ ꝛ separi psīt a toto. Sūt. n. ea in loco po⁹: q̄ si sepa
rarenī ꝑcidērurqꝫ actu eē psīt in loco. Ita q̄ an separatio/
nē ꝯtinuę sūt: separatiōe facta ꝯtiguę in aceruī modū hīī/
tur. Actu in loco sūt ꝛ ipsa cōtinua quū ab aliquo corpe
ꝯtinenī: ꝛ ptes ꝯtinuoꝝ quū a toto dissepanī. ℂ Item
q̄daꝫ hńtur in loco ꝑ se: vt corpa q̄ delatu q̄ auctu q̄ di/
45 minutu mouenī. Quędā ꝑ accńs vt colores: vt anima.
Hęc in loco ꝑ se eē nō psīt: q̄a nequeūt a subiecto disiūgi:
quēadmodū ptes ꝯtinuoꝝ: q̄ sola potestate in loco sūt.

Quonā

Quonã igiť mõ erit cęlũ in loco: Nuz actu: At nullo forinsecus corpore ɔtineť. Num potestate: At neq̃ nũq̃ ɔtinebiť: Nũ p se: At delatu moueri nõ põt. Nõ enim deferri ⁊ circũferri idẽ sunt: sz deferri est vniuersum locũ deserere: circũferri est in se eodẽ situ p eãdẽ ambitudinẽ recurrere. Num p accñs: Certe h Aristoteles voluit: idẽq̃ sequunť expositores. Ait eni p accñs moueri vt aĩa atq̃ cęlũ. ℂ Ego vo admodũ vereor ne meri Aristotelẽ h loco possimus: quomin⁹ sibiipsi pugnare variareq̃ videať. Dic idẽ eẽ per accñs ⁊ p ptem facit [a] supra: quũ ostẽderet nihil eẽ in seipso vt in loco p se: ɔcessit p partẽ nõ per accñs rem esse in seipsa posse. ℂ Cęteꝝ forsasse hic fusius ⁊ gñalius cepit vbũ p accidẽs. pro vbo p aliud. Alioqn mos quoq̃ Aristotelic⁹ est geneꝝ loco vti vocabulis spẽruz. Ac supra gdẽ alio significatu p partẽ acceptũ: alio hic. Illic [b] per ptẽ dicit eẽ quũ pars in pte recipiť. Hic ȝ quũ totũ in partibus. ℂ Quõ igiť in loco per accñs cęlũ mũdusue erit: Nẽpe qa mũdus non cõtinuatiõe vna tãq̃ mẽbroꝝ coalitu inexuq̃ cõgit: sz ptes hz abiũctas q̃ iniecta mutuo se attingũt: ⁊ mutuo cõplectunť: vt globi quoꝝ singuli singulos mot⁹ exercent: ppterea q̃ in loco sunt ptes. Totũ itidẽ in loco est sed p accñs. Est eni totũ in ptib⁹: ⁊ a partib⁹ separi nõ põt: non tñ ptes oẽs in loco sunt: quia nõ ambiunť oẽs. Nã circulus vltimus g inerrabilis dicť: vtpote arcẽs ⁊ ɔtinẽs cęteros: simpliciter i loco nõ est: sed penes interna q̃ ambit. Tãgit eniz orbẽ Saturni: ⁊ qõdam mõ cõtineť penes externa oĩno expers est loci. Sz ⁊ ptes quoq̃ extremi globi eũdẽ sequunť modũ qui vniuerso debeť. Neq̃ eni illę in loco sunt actu neq̃ po⁹: quũ subiecto auelli nõ possint. Sz neq̃ p se in loco sunt. Solũ ergo si qua possunt: p accñs possunt. Atq̃ h neq̃ adhuc gdẽ absolute. Non eni absolute in loco p accñs extremus est orbis. Proinde quẽadmodũ ille est in loco p accñs tot⁹: ita ⁊ ptes ɔstituendę in loco p accñs sũt. Quũq̃ is penes interna tñ in loco sit: ptes quoq̃ eãdẽ rõnẽ habebũt. Jã g põt eẽ: vt vniuersum in loco sit ppe ⁊ absolute: quũ id qõ ita est in loco semper aliqd exteri⁹ habeat: eẽ vniuersum nihil eẽ possit. Alioqn de suo noie ecciderit: nec vniuersuz ampli⁹ fue-

46 rit: si adderet exteri⁹ aliqd: in quo cõphẽderet. ℂ At hercules qdnã eẽ ex vniuersuz põt: nõ inane: non corpus. Nã corp⁹ aut finitũ fuerit aut ĩfinitũ: sz finitũ erit ⁊ illud in loco: atq̃ ita in ĩfinitũ abibiť. Si ĩfinitũ: ɔmãtur rõnes: gb⁹ id supra ipulim⁹. ℂ Cę si nõ de nihilo ẽ vetus opio obire opireq̃ cęlũ oia: ⁊ eẽ oia intra cęluz: et cęlũ eẽ id qõ vniuersuz vocam⁹: forte neq̃ licuerit quidẽ aliqd extra cęlũ saltẽ fingere: qppe qõ loci nõ egeat: sed in quo reliq̃ tãq̃ in loco coercita cõphẽsaq̃ sint. Loc⁹ vo nõ est oẽ cęlũ: sz dorsuz iteriũ: atq̃ ea ps tñ quę vltima a cęlo citima terris prime despicit mũdũ: ⁊ mortale corpus h tangit. Eo mõ terra est in aq̃: aq̃ in aere: aer in ęthere: ęther in cęlo: cęlum in nullo.

47 NUnc qõ sumus polliciti ɔstãdũ est: vt eas rationes dilui posse monstremus: gbus merito addubitatũ veterib⁹ ẽ: qdnã de loco statui oporteret: non est igiť necesse auctis corporib⁹ augeri locuz ⁊ indolescere. Nullus eni termin⁹ rei p se diminui augerine põt: sz corpore ambiẽte p reciprocationẽ compssiõ vł densando p ɔculcationẽ adducto: atq̃ coercito: margines quoq̃ ipse gb⁹ icludiť terminatur q̃ p accñs coercenť: ⁊ cõprimunť. Ita fit vt ea q̃ augenť maiorez ⁊ capaciorẽ locũ idipiscanť: qp si loc⁹ spatiũ ⁊ interuallũ foret: augeri ampliariq̃ p se vtiq̃ posset: vñ euenicbat:

vt dixim⁹: locũ in loco eẽ oportere. ℂ Pũcti q̃z nullus est locus: quũ neq̃ a subito sepabilis sit: neq̃ ab vllo cõtineať. ℂ Sz neq̃ duo corpora eodẽ in loco erũt: quũ nõ sit corporeũ spatiũ locus: imo neq̃ spatiũ qdem: sz termin⁹ intra quẽ spatiũ est: nõ seorsuz abiũctumq̃: sed semp iplexũ inexuq̃ corpori. ℂ Quare loc⁹ erit alicubi nõ vt in loco: sz vt termin⁹ in ea re: cui⁹ est terminus. Nõ .n. oia sunt in loco: sed corpora: atq̃ ea q̃z nõ oia: sz

48 ea solum q̃ delata mouentur. ℂ Feruntur quoq̃ in suos quęq̃ locos optima rõne. Nã q̃ se mutuo q̃si nexu: nec violẽter tãgũt: quęq̃ alteꝝ icludũt ⁊ iplicãt: vicissiz cognata ⁊ cõgenera quodãmõ sũt: ignis aeri affinitate cõiungiť: aer humori: humor cognatiõi terrenę consentit. Quũ .n. in qõdã cõe ɔueniãt qõ intra se gerunt: facillime in pxima ⁊ finitima vicib⁹ ɔmutanť. Ergo q̃ ad cognata ⁊ ɔgenera deferunť: in pprios deferri locos videnť: vtpote a gb⁹ cõtineanť ⁊ ambianť. Quę porro se tãgũt mutuo: ⁊ in loco sunt ⁊ agũt patiũtur q̃ mutuo. Partes vo q̃ a toto nõ sunt desectę abiũctęue: neq̃ in loco per se hñtur: neq̃ mutuo agere patiue pñt: adęque in suis quęq̃ locis moranť: ⁊ gescũt rõnalr. Nã si rõ est vt ad cognata sibi quęq̃ ⁊ finitima deferanť: rõ ẽt fuerit vti in cognatis elẽtis moreñť: atq̃ cõsideãt: habeantur q̃ q̃si ptes corporis elẽtiq̃ ɔtinẽtis. Nõ gdẽ eo mõ iplicitę atq̃ cõmissę: quo ptes in ɔtinuis cernunť. i. quo aq̃ aq̃ pars est: sz eo mõ quo tangẽtia: sz diffita dissepataq̃

49 solẽt. ℂ Mutuo aũt sibi illa materię vicẽ pbẽt ⁊ mutuo cõicant cõmutãtur q̃: q̃uis h nõ eadẽ oib⁹ formula cõtingat. Ueꝝ de h psius disgstiũsq̃ in loco. Nũc describere liqdo explicari nõ põt: illõ p tpe satis est dixisse. Si mãm sibi mutuo exhibẽt pministrãtq̃: quẽadmodũ [c] in toto ptes ɔtinuoꝝ manẽt: ita ea q̃ mõ tãgunt: si sł coaluerint ɔuersiõe facta in elẽtis: ad q̃ mouentur eẽ mansura. Quot si spatiũ loc⁹ fuerat: quonã pacto corpora in pprios acta locos fuissent: qñ corporib⁹ non cuiusuis corporis vltimũ nãlis est locus: sz vltimuz cognati ⁊ finitimi elẽti: quo nutu suo ⁊ motu spõtali ferũtur. Spatium vo quum sit translatiũ idiscriminatũ: indifferensq̃ nullũ põt esse nãlius ⁊ cognatius altero. Hactenus: vt sit ⁊ qd sit locus abũdanter dictum.

50 COnsequens ab his ẽ: vt de inani siue de vacuo agať a physico. Qui .n. locũ eẽ dimẽsũ: ⁊ spatiũ putãt: diffiniũt idẽ subito eẽ locũ ⁊ vacuũ rõne ⁊ cogitatiõe distare. Nã idẽ spatiũ quũ est obsessuz impletũq̃ corpore locũ existimãt vacuũ ⁊ inane quũ vacat: ita vacuũ nihil aliõ esse definiũt: q̃ spatiũ absolutũ carẽsq̃ corpore. Quobrem vt dixi ad seriẽ doctrinę interptatio h quoq̃ de vacuo pertinet. Plane [b] nobis igrediendũ est via ⁊ rõne qua cępimus: scrutãdũq̃ sit ne vacuũ: an secus: ⁊ vt sit: quẽ-

51 admodũ sit: ⁊ qdnã rerũ sit. ℂ Primum afferẽda sunt ea: quoꝝ alia efficiũt vt vacuũ non sit: alia vt eẽ videať in reb⁹. Sz ⁊ cões in eã rem sniã inuestigãdę sunt nobis: atq̃ ita deiceps in reliq̃ pcedẽduz. Sane hi g vacuuz nihil eẽ conanť ostẽdere: bona illi qdẽ mẽte videntur eẽ: cęteꝝ alia via q̃ p ipsam nitunť. Nõ .n. ȝ ipsaz inanis nãm: quã veteres tãtis alioqn opib⁹ cõmunierãt: directo ɔgrediũtur pedẽte ferũt: sz si qõ illi errore aliq̃ vacuũ eẽ arbitrabanť: in eo laborãt: vt id vacuũ nõ eẽ de-

a Dic eãdẽ locũ Simp. paraclis: h in mediũ afferẽ. Probe i loco p accñs eẽ nõ põt nã ip̃z vniũsuz neq̃ vltim⁹ orbis. nã si id in loco ẽ p accñs/ qõ vł ei⁹ ẽ ps vel ei accidit qõ p se ẽ i loco. vniũsum qdẽ nulli⁹ ẽ vł ps vł accidẽs. orbis vo extrem⁹ ẽ qdẽ ps vniũs: non tñ ei⁹ qõ loco sit p se. nõ igiť i loco p accñs fuerit. per accñs igiť accepisse vł p eo qõ est p aliõ. nã qõ est p aliõ cõe est ei qõ p accidẽs ⁊ qõ p ptes est.

b Ex q̃ accipe tuꝝ Ther. opionẽ celuz in loco eẽ nõ p ptes gdem cõtinuas. qa vt Sim. h in loco ait. neq̃ circuli vltimi nz circuli alicui⁹ alteri⁹ ptes p se sũt in loco. nã cũ i uicez ɔtineãť si sũt tñ separę. q̃t si ptes nõ sũt p se in loco: totũ ẽt per ptes neq̃ eẽ i loco: celũ igiť appellat vniũsũ celeste corp⁹ qõ ex plib⁹ orbibus veluti ptibus ptib⁹ cõstat: q̃z vniũsq̃sq̃ p se i loco ẽ: ⁊ hac rõne totuz p ptes i loco dicit: vez orbis vltim⁹/ g neq̃ q̃ ɔtineť ab alio i loco p ptes ẽ cũ eas p se ptie sz p accñs ea rõne q̃ sua intima superficie attigit orbem ɔtẽtũ ⁊ ad eũ siniuit ea pte: vł p superficiẽ illi⁹ locari ⁊ ab eo quodãmõ ɔtineri: sz nihil attamẽ idem. ȝ Ther. i hac pte hoc

nãsi vltim⁹ orbis in loco ẽ: g ei⁹ interna ⁊ caua superficie ɔtinẽ saturni orbez pcigit: nec eẽ saturni locũ in loco eẽ: qõ ve loci absurdũ habitũ ẽ supeři⁹. h ẽo ostẽdit. nã p superficie intimam. tãgẽo saturni orbẽ ẽ ei loc⁹ ⁊ viceuersa p eandẽ locatz põt accñ facile diluit Sim. rõ q: intima vltimi orbis superficies si respiciat saturni orbẽ ex q̃z est ei⁹ ẽ loc⁹ ⁊ si vo respiciat saturni orbez nõ hz rõnẽ loci sz finis vel termini. eodẽmõ õ superficie supremi orbis dõz ẽt q̃re non sequiť loci locũ eẽ: qa alia rõne loc⁹ ẽ: et alia rõne in loco: nec h solũ in hac re opz affirmare sed multę in alijs: aq̃. n. fluminis eadẽ superficie loc⁹ ẽ ⁊ in loco: nã fluuius aluei ẽ i loco per se: nec in alio: ẽ: et q̃ in superficie fluẽtis aq̃ a q̃ tãgit: fluẽs ẽt aq̃ in loco ẽ i alueo a q̃ ɔtineť: eadẽ ergo superficies ⁊ loc⁹ ẽ ⁊ nõ loc⁹: sz nõ est eadem rõ: absurdũ ẽo eẽt si ea ratiõe q̃ eẽt locus in loco ẽt esset.

c Greca Themisti vba in hũc se habẽt modũ ὥσ- περ τοίνυν τὰ συμπεφυκότα μόρια μένει ἐν τοῖς ὅλοις, οὕτως καὶ τὰ ἁπτόμενα. hoc est quemadmodum ergo continue partes in totis manẽt eodem etiam modo que tangunt.

d Duo h animaduẽtit Simpli. p(rimu)m qõ ex Alpasio excerpsit: idẽ significare quẽadmodũ sit ⁊ qdnã sit. nã z supi⁹ dũ õ loco smonẽ haberet eodẽ pacto locutus ẽ Ar. cum tamen inesset ignare seiudẽte an locus sit ⁊ qdnam sit. 2(m) qũo scrutandum est quomo-

admodū gd
ut sit vacuū:
cū ostēsurus
sit vacuū nul
lo pacto esse:
an igr Sim.
hec gdē ppo
suisse nō quia
vacuū tēnuiz
respiceret: sz
vl habuit rō
ne eoz q va
cuū eē crede
bāt q̄ scz mō
r gd ipm pō
suerint:vl ob
id q: qz cū
afferebant:id
causaz mot⁹
esse credebāt.
Az.ēt ei⁹ cāz
mām eē opi
nat quā q̄dā
mō vacuū eē
ɔcediuiō ipse
hic ēt rōne q̄
dā pacto va
cuū ɔcedit: q̄
sic vtile eē q̄
stionē circa
vacuū hēant
locum.

monstrēt.¶ Nā quō intellectus ⁊ ɔceptio vacui in eo
habeat: vt sit spatiū vacāi sensili corpore ⁊ ēt si aliqui
aerē non eē corpus sensile indicabāt: pindeqz qō aeris
plenū eēt: vacuū eē credebant. Necesse est eū qui con
tra illam sniam ordine disputaturus sit:non speciatim
coarguere: aut incessere sigs seorsuz aerē aut aligd aliō
eē vacuum dixerit: sz recta ipm cardinē petere: cōmon
strareqz gnatim vacuū in rebus eē nō posse. Supfluo
igit Anaxagoras ɔstrictos inflatosqz proferebat vtres:
quibus insiliēs aerē eē resistētez ostēderet: argumento
quoqz ad eandē rē de Clepsydris capto: q̄ nō ante istil
latum humorē admittunt: q̄z aer inclusus vtcūqz diffle
tur facessatqz. Itaqz inituris cū secutorib⁹ vacui pliuz:
non ad id: qō quisqz separatim de re aliqua ɔstituit fle
ctēda torquēdaue acies est: sz tenēda ⁊ dirigēda in vni
uersum ad id: qō ipso nomine pręferri ⁊ significari vi.
Demōstrandū est igit nobis: nullū eē spatium posse
actu a corporib⁹ separatum. Illud aūt si sit: aut insertum
corporibus est: ita vt nullū sinat eē ɔtinuū: aut extra cę
lum habet imēsum qōdaz ⁊ infinitū inane: qō mundū
⁊ interna mūdi cōplectit. Sane hi modi duo eoz sunt
qui vacuū introducūt. Alij insitum reb⁹ implexūqz ⁊ i
terspersum p oēs nās volūt: vt Democritus ⁊ Leucip
pus ⁊ pleriqz alij: cui sniē mox ⁊ Epicurus accessit. Hi
cū id qō vere ⁊ quaqua vsus ɔtinuū eēt diuidi nō pos
se arbitrarētur: illaz cām diuisionis corpoz afferebāt:
qa in rebus eēt inane qōdam admixtū. Alij (vt veteres
nōnulli) paratū ⁊ coactū extrinsecus putāt cęlū terrāqz
ambiēs: cui sectę se postea Zeno Citiēsis addixit.

53 Estimande autē excutiēdęqz p̄
mum sunt rōnes eo
rum: q vacuū intro ferūt. Mot⁹ inquunt
cui loco sit opus: hēi nullus pōt nisi va
cuū admittat. Loco autē opus est dela
tioni ⁊ auctioni. Tollit delatio p̄mū: qa si res mota p
vacuū nō mouet: necio p cōfertum: ⁊ plenū mouebit.
Corpus g̃ p corpus mouebit: ⁊ totū corpus erit in to
to corpore collocādū: ⁊ duo corpora eodem loco sede
būt. Ea si duo: cur ⁊ nō plura ɔcedimus: Non.n.modo
est oppletius: qa duplicatū sit q̄z prius: quū vnū corp⁹
implebat. Naz tūc ⁊ ęque cōtinuū erat ⁊ ęque farctū: ⁊
tamē adhuc vī alteꝝ potuisse recipe. Cur ergo non ite
rato rursus alteꝝ: ⁊ frequētato sępius: alterū possit reci
pere: atqz ita cōtinue īdētib⁹ suffarcinātibusqz cō fite
ri: vt paruo in corpore recipiat: collocetur qz: maximū.
54 Nā paruitates multę magnū qddaz itegrant atqz con
flant. Nō solū igit ęqualia sibi corpora: sz ēt inęqualia
⁊ ampliora recępit. Plura eni ęq̄lia recępta quoddā
inęquale cōstituūt: qō subinde ⁊ in plura ęq̄lia: ⁊ plura
inęq̄lia distrahi pōt ac diuidi. Quare vacuū sit opz in
reb⁹ si motū eē volumus. ¶ Victus hac rōne Meliss
55 sus qui vacuū eē non putabat: nihil moueri posse opi
nabat. ¶ Auctionē quoqz nō cōstare inani sublato vi
detur. Naz auctio cōficit alimēto in corpus vn
dequaqz distributo atqz disperso. Hoc autē fieri non
posse: nisi penetrata cibi coalescētis: ⁊ quoquo vsus ac
cedētis atqz eūtis in corpus. Quū vo alimētū omne sit
corpus nō posset corpus alteꝝ pmeare: nisi vacuū qō
dam corporib⁹ eēt inextū. Ita illi de motu p̄mā rōnez
inducūt. ¶ Sz ⁊ alia quoqz via occurrūt: videri aiunt
nōnulla ita in se cōprimi ⁊ tāq̄z subire: vt q̄z q̄z in mino
rem sese molē recipiant: de substa tn̄ eoz nihil abeat pe
reatue. Iā dolia quoqz tātūdez vini capere ēt si cōiecti
imissiqz sint vtres: q̄si vacuę q̄dā habeant sedes in vi
nodis quas sese res ipulsę applosęqz cōferāt. testimonio

esse cinerē: q tātūdē aquę excipit: quātū vas ipz vacuū
56 excępisset. ¶ Demū corpora a corporib⁹ diuisa eē nō
posse: nisi sese inane isinuassent obstitissetqz: ne in vnam
oia cōgeriem ⁊ massaz naturę coirēt: cōfunderenturqz.
Atqz huius potissimū dissepatiōis discretiōisqz Py
thagorici causę faciūt vacuū: cuius.f. iteruētu discrētio q̄q̄
fiat: ne corpora corporib⁹ coalescāt cōgermanescantue.
Quāq̄z hercules nō satis id g ɔstare possit intelligo: vt
cūqz tn̄ affirmāt ifluere ⁊ ispirari mundo: inflariqz va
cuū de illo halitu extero: q circūfusus est cęlo. ¶ P̄. nec
ipsaz numeroꝝ nām retineri cōstareue potuisse: immo
neqz futuros qdez numeros vnq̄z fuisse: nisi q̄ inanitas
interpositis vnitates discriminasset. Atqz h̄ afferri solēt
ab his q vacuū astruūt. Cōtra q̄s alig quēadmodū ppe
rē disputēt: ⁊ qb⁹ rōnib⁹ velicent initio diximus.

57 Nos iam qui veꝝ senserint arbitra
bimur. Initiū aūt qōnis
aptissimū iudico investigar qd res: q̄ de re
agit noie ipso significet. Itē vnus signifi
catus: an plures ei⁹ nominis habeantur?
Si vnus: vt illō ipm videat possit eē necne. Si plures
gs illoꝝ sit: qs nō sit ad id qō q̄rimus accōmodatus et
verus. Quoī si nullus demōstrabit verus: ɔcludēdum
erit vocē cōmētitiā ⁊ vero inanē eē: q̄ ita ferat: ⁊ cui si
sita nulla res sit. Si itaqz sciscitauero: qdnā in appella
tione vacui significari putēt aliud respōdebūt: quā lo
cū significari in quo nullū est corp⁹. Atqz h̄ aliud nō ē
q̄z dicere locū in quo sit nihil: Nā idē qō corpus eē cō
stituūt. Ergo si vacuū eē definiūt id in quo nullū sit cor
pus: corpus antē oē eē tactile arbitrantur: oē vo tactile
qō est: grauitatē ⁊ leuitatē hz: syllō elicit vacuū eē id: in
58 quo neqz graue: neqz leue sit qcq̄z. Ex his sequit pūctū
eē vacuum oportere: quū in puncto nihil sit, nec graue,
nec leue: q̄uisqz locū in definitiōe adiūgāt: nihil tamē
aīi ɔstabūt q̄z statuant vtrū locū eē velint euz: in q̄ spa
tiū sit ɔceptaculū tactilis corporis. ¶ Ea pp alig defi
niendo eo spatiū addiderūt vt vacuū eēt spatiū nō ple
nū corpore tactili. Hūc in modū scopulū ⁊ laqueū illuz
euitāt qdē: sed alteꝝ inhęrēt: ⁊ icidūt lōge icōmodiorez
extricabilioręqz. Si.n. spatiū h̄ aut colorē: aut sonum:
aut q̄litatē aliquā sine grauitate ⁊ leuitate susciper: vtz
defendēt vacuū illud ēt tūz eē atqz ita vacuū: q ē sub
visūz auditūqz venerit: eoqz fuerit sensile: an negabūt.
At quō: Erit eni aligd nō vacuū: qō aliogn nō erit ple
nū corpore tactili. Nō est aūt ipossis fictio: eē aligd cor
pus: qō neqz graue: neqz leue: neqz tactile sit: cuiusmodi
cęleste mōstrabim⁹. Si qō itaqz tale corp⁹ vt dixi esset
in locū: inanis tn̄ locus foret: q̄uis corp⁹ visile recępis
59 set. ¶ Quo circa nōnulli ne id fateri cogerent: diuerti
culū inuenerūt: excogitata rōne quēadmodū illis angu
stijs elaberent. Itaqz vacuū eē spatium inquūt: in quo
nō sit actu qcq̄z. i. in quo nullū oīno sit corp⁹: neqz natu
ra corporea: neqz tactilis: neqz aliō genus sensilis. Cęte
rūqz sequit ex ea descriptiōe ⁊ qdē ipsi cōfitētib⁹ va
cuū eē mām: qppe q̄ nullū actu sit corpus. Iidē ⁊ locū
eē mām putant. Certe recti⁹ illi q̄z pleriqz alij nāz cor
poris coaluere: accusandi tn̄ in eo sunt: q vacuū eē ma
teriā crediderūt. Nam mā a reb⁹ separi nō pōt nisi de
finitione. At vacuū si sit: separatū eē actu ⁊ abiūctū opz.
60 Illi vo q̄rant id qdē: sed interq̄rēdū deserūt. ¶ Illud
aūt prius est vt sciamus: h̄ ipso qō separatū dī nō pos
se cōstitui vacuum. Supra exposit⁹ est nobis hic locus.
Quū eni demōstraremus spatiū a corporib⁹ seiunctū
nō posse locū eē: obiter quoqz ratiōe atqz vsu cōi neqz
vacuū eē posse ostēdimus. Si eni eē negē spatiū vllum
sine

sine corpore:neqꝫ loc⁹ vllqꝫ erit spatiū qd possit a cor-
poribus separari:neqꝫ erit spatiū qd iā sit actu a corpib⁹
separatū. Uacuū ꝟo atqꝫ locus apud eos q̄ ita senserūt
sola cogitatiōe definitioneqꝫ differūt. Nam vt dctū est
locū tūc itelligimus:quū receptū est corpus:q̄a necesse
est locū eē alicuius corporis locū. Uacuū tunc accipi
mus quū nōdū receptū est corpus:ita illi quū vtrāqꝫ
rē spatij abiunctione ꝛ sepatione describerent:rōnes q̄
id vni eripiunt:eēdē extorquebant ab altero. Cēnis igr̄
fortasse illa sufficiāt:est tamē seorsū id nobis hoc loco
fusius ꝛ exactius explicādū demōstrādūqꝫ rōnclai⁹
numerosiusqꝫ ꝯclūso nullū eē vacuū posse:neqꝫ per se:
neqꝫ ita admistū in reb⁹: vt tenuiora in crassioribus so-
lent:qd genus aerē ꝓlerūqꝫ quē quū vacuum eē ꝯtēdāt:
ignorare videnꝫ vacuum nō corpus:sed spatiū corpo-
61 ris eē debere. ¶ Propterqꝫ h̄ visū illis est vacuū eē
oportere:eodē argumēto quo visum est hīcqꝫ locū esse
spatiū ideo posuere:q̄a necessū videbaꝫ aliquā regionē
haberi in quā reciperentur ꝯderēturqꝫ corpora. Sane
vtriqꝫ rōnes ducūt ex eisdē locis:vtriqꝫ.n. de motu ag-
gressiōes ꝛ cōmētatiōes suas eliciūt. Nā vacuū eē asse
rūt cām mot⁹ nō simplr̄ cām:s; vt subiectā quēdā re-
gionē:in qua corpora moueanꝫ:atqꝫ h̄ nihil aliō est q̄
dicere vacuū eē idē ꝛ locū. Si enī ingunt nō sit ita pe-
netrari corpora oportere ꝛ reliq̄ q̄ supra attulimus.

62 Quoniam itaqꝫ ex motu potissi-
mū colligūt eē vacuū:
in rebus ᵃ ꝑmū h̄ si placet adeam⁹ discu-
tiamusqꝫ. Prorsus cuiusqꝫ mot⁹ cāꝫ arbi
trari eē vacuū:neqꝫ verisile est:neqꝫ ipsi
volunt. Nō.n. alterationi opus est loco:in quo Melis-
suꝫ nos supra obiurgatiōe iusta icessiuimus:sed neqꝫ ad
motū localē reqriꝫ locus:ꝑsit eni succedere sibi mutuo
corpora:ita vt locos quoqꝫ suos vicissim deserant:ꝛ in
alienos idētidē migrent atqꝫ igrediaꝫ. Cui.rei obeun-
dē nihil hercules opus vacuo est aut spatio aliq̄ separa
to. Nā ᵇ aque tāctū neqꝫ spatium:neqꝫ locū nouū re-
quiri:partib⁹ tn̄ dissluctuātib⁹ vicissimqꝫ subeūtibus
cōcedentibusqꝫ:qd in reciprocationibus estuqꝫ hercqꝫ
ꝛ in vorticibus cerniꝫ:moueri agitariqꝫ cōstat. Quināī
igiꝫ visus est vacuū:ne corpus recipiat in corp⁹. Si quē
locum mō hēc pars insedit eundē pars altera obtinuit.
63 ¶ Scdm quod afferunt hō est. Si denseꝫ cōprimā-
turqꝫ corpora subesse vacuum oportere:in qd sese illa
quasi recessu ad hūc vsum parato recipiāt. Hoc autē
falsum est. Nā ᶜ corpora ex amplo tumore in exiguū
residēt tenuiorib⁹ corpusculis tāq̄ euanescētibus atqꝫ
difflatis:aqua aere ꝓfligato:aer igni dipulso:terra expl-
sis humorib⁹. Est.n. semꝑ subesse aliqd corpus admistū
ꝛ istuū crassiori:cui⁹ compīsu oblisū excludiꝫ: hinc est
vt ignis nō possit cōprimi:quū sit tenuissimo corpore.
¶ Tertiū qd aiunt est h̄. Si qd augescit:aut corp⁹ cor-
pore penetraꝫ:aut asciscit inanitas. Sane si auctionem
capiūt ꝑ q̄libet magnitudis icremēto ꝑspicue mētiunꝫ.
Nā pleraqꝫ intumescunt ꝛ amplianꝫ:qb⁹ nihil accedit
accrescitue. Aq̄ eni quum in aerē trāsit:q̄alsqꝫ nihil ei
adijciꝫ tn̄ moles ipsa dilataꝫ:ꝛ tumor attēdiꝫ. Si autē
de ea auctiōe loquunꝫ:q̄ ad aiantē nāꝫ ꝑtinet: quē de
alimēto ꝑuenit:sua sibi voce:ipsi sese reuincūt:atqꝫ ar-
ma sua icurrūt:nec alienis iā:sed plane suis opib⁹ tenē-
tur. Est eni rō ea q̄ de auctiōe sit vtcūqꝫ anceps ꝛ lubri
ca. Conari aūt introducere vacuū vt cōem difficultatē
soluāt:quo itroducto nihilo seci⁹ hereāt:est ludibrio ha-
bere nō asserere vacuū. Uolebāt seruare auctionē cui-
tatis in cōmodis:inqꝫ ꝯseq videbanꝫ. Cęterū offendunt

ad illa potius q̄ cauēāt. Nā si alimētū per inane corpo
ris demeat:simul adiectio aliq̄ reliquo corpori sit vide
q̄ pericliteꝫ rō:aut nō vndiqꝫ ꝟius augebiꝫ corp⁹:sed
eatenus solū vbi vacuę illę ꝑtes cōparuerint:atqꝫ ita
nō erit ꝓprie auctio:aut si vndiqꝫ duoꝝ alterum dede-
rint:aut vbiqꝫ vacuū eē corpus:aut corpus meare per
corpus. Qr si vtrūqꝫ absurdum est:rursum ex duobus
vtrūlibet optāto:aut alimētū esse vacuū:aut partē nul-
lam corporis augeri. Cedo nunc quale nā opereꝑciū
fecisse se putent:qui vacuū intulerunt:q̄a quēadmodū
aliqd accideret reperire nō poterant:alioquin nōne se-
ipsos quoqꝫ accusant vecordię:ꝙ quū ad functionem
augmēti vacuū eē necessariū ꝑdicarent:vacuo tn̄ ad-
misso auctionē tueri nō possunt. ¶ Rō etiam cinerum
cōtra eos facit ꝛ cōmeat qui illa vtunꝫ. ᵇ Aut eniꝫ mi-
nus aquę post cineres ꝯtineri oportebit in vase:aut va-
cuitates minores cū cineribus q̄ ante cineres habebū-
tur:aut si tn̄ tūdē:qd tn̄ statim q̄ sit absurdū apparet:
necessariū erit:vt aqua per plenos cineres meet ac pe-
netret. Qd etiā illi recte autumāt eē falsissimū. Jam ad
id qd volunt nullā rōcinationē adiungūt. Nō.n. quēad-
modum eē vacuū possit ostēdūt:sed reꝑhēdūt in qbus
addubitant ꝛ argumentis instant:quę neqꝫ ipsi quidem
recte dissoluunt. Nos citra ꝓsidium vacui difficulta-
tibus omnibus abunde satisfaciemus.

64 Nunc qūi motus causā eē vacuū ar-
bitranꝫ:id potissimum in ꝑstia
pensiculabimus. Et q̄a vt dctū est nōnul-
li vacuū inseruntꝫ atqꝫ intersemināt reb⁹:
nōnulli separatū ꝛ adaggeratū extrīsec⁹
cōstituunt:estimemus ꝑmū:vtrum genus h̄ posterius
cām motus hēe possit. Plane absurdū est motus cām
vacuū putare:quū ipsę simpliciū corpoꝝ naturę mo-
tuū suoꝝ causę apertissimę videanꝫ. Quibusqꝫ.n. suus
naturalisqꝫ nixus est:igni aer⁹ ad summa terrę ad ima
impetus. At vacuū quū sit indifferens vndiqꝫ:quo pa-
cto pōt causa eē:vt res sursū aut deorsum feranꝫ:q̄re
si eēt corpus vllū in vacuo:aut in oēs ꝑtes diriperet di-
straheretur:qꝫ:aut vbiqꝫ acgesceret. Egdē getis causā
aliquāto rectius vtriusqꝫ q̄ motus vacuo attribueris.
¶ Eadē rō cōtra eos quoqꝫ valet:q̄ locū eē spatiū se-
paratū volūt. Nā quēadmodum nālia corpora in suos
locos aut feranꝫ aut gescāt demonstrare non possunt.
Nos ꝟo qui locū eē vltimū ꝯtinentis corporis opina-
mur:ferri ꝛ gescere in illa īfinitima atqꝫ cōgenera ꝛ qe
scere in eisdē nullo labore ꝓbauimus:sed spatiū circū-
fectus idifferēs est:ꝛ caret omni discrimie. Qui.n. dista-
bit ab īfimo supmū in spatio: Porro nunc q̄a corpora
quę sursū sunt differūt ab his q̄ deorsum moranꝫ:ter-
mini quoqꝫ illoꝝ:qb⁹ cognata corpora ꝯtinenꝫ necessa
rio:differūt. Nō.n. vt mathematica superficies sunt:ita
nos nostros:sepatos eē dicimus locos:vtpote q̄s natu-
ralib⁹ inesse corporib⁹ ꝛ nūq̄ absolui ab his cōmeare-
ue ꝯtēdamus. Ui ꝟo qui spatiū dicūt locū eē:cō festim
65 illū a nālib⁹ ꝛ simplicibus corporib⁹ reuocāt. ¶ Nihil
itaqꝫ differat spatiū qd sit in igni:ab eo qd sit in aq̄:quū
spatiū illud nihil corporis sit:sed ꝑ se ac seorsū intelli-
gatur eo mō quo cū vacat. Dictū est enim vacuū nihil
aliud q̄ locū sed priuatū corpore existimari ab his qui
spatio locū definiūt. Si igiꝫ sua cuiusqꝫ nā ēt motus est
causa:spatiū ꝟo illud qd afferunt motū oēm tollit:illr̄
quoqꝫ tollet ꝛ vacuū. Nō est aūt spatiū illō:nō erit igr̄
ꝛ vacuū. Quēadmodū.n. simul atqꝫ vnū iferꝫ:alterum
quoqꝫ necesse est sit illatū:ita simulatqꝫ de reb⁹ vnum
adimiꝫ:alteꝝ quoqꝫ necesse ē sit ademptū. Addit Ari-

ᵃ Primo rō-
nes ex motu
accepti č ag-
gressiue: q̄ ea
efficacior vi-
debatur. ait
Simpli.
ᵇ At dicet
fortassis:q
vacuū tueri
voluerit:non
ea moueri s;
locū dicim⁹:
q̄ locū nō d-
ferūt vniūsa:
si qdē ꝛ eadē
mundi asserit
s; locū neq̄
q̄ moueri:q;
vniūsū nō q̄
e ꝓpo loco
migret: neqꝫ
hoꝝ rōne va-
cuū īroferi-
m⁹: s; coꝝ q̄
dam mouēt
locum cōmu
tant. Ideoqꝫ
Simp. refert
stratonē ac-
cōmodatiori
vsū eē exem
plo hac i re.
si q̄s lapillū i
vas aq̄ plenū
iniūxat ꝛ eo
opto ꝯuertat
vas:mouebit
lapillus: nec
vacuo erit o-
pus: nā aq̄ ei
succedet: idē
in nautib⁹ in-
ueri possu-
mus maxie i
piscibus.
ᶜ Dubitat h̄
i loco Sim.
quonā pacto
hāc rōnē di-
luēt Aristo.
duo ꝯtedē vī
dīno eis op-
posita:q̄ ꝓba
uit i libro de
aia. ꝑmū ea au-
geri q̄ sūt in-
anima. deinde
auctionē eūd
fieri absqꝫ in
gressu alicui.
Et refert ꝑ⁹
rīsionē Ale.
qui ait ob id
Ar. de his h̄

pacto sermonē
hīc:q; nōdū
noui ē qd sit
vl quo mō au
ctio fiat: h̄.n.
perticulare i
lib⁹ d gnōne
sūt māifesta.
Ipse ꝟo reie-
cta hac rō. ob
id q; illis oc-
currit Ar. ex
ratiōe ēt vere
auctionis:q̄ ex
alimēti igres
su efficiꝫ. Ait
ꝙ quēadmo-
dū reiecit rō-
nē ꝑ⁰ˢ ex mo
tu acceptā: si
motū idéter-
minate itelle-
xerint: dūi si
motū trīmō
localē:eodē
ēt mō i prima
rō eos redar-
guit ꝑ⁹ ex rō-
ne auctionis
q̄uocūqꝫ ac-
cepte: postea
ex vera aucti-
onis rōne:ꝛ h̄
voluit etiam
Themi.
ᵈ Eudemus
dubōnē ō ci-
nerib⁹ soluit
dicēdo:cinere
velut ēt i cal
ce nō nihil ca
lidi seruari:ꝛ
hinc ē ꝙ ibo
vrāt: si sup in
fundatur aq̄:
calx qdē ipsa
s; i cinere aq̄
ꝑ ips̄ trāsitō
corpa cōtra-
runt: q̄ sit vt
ex aq̄ aspsiōe
multi ēstuāt:
attollanturqꝫ
vapores:ꝛ ea
ō eā corporis
moles immu
tatur: nō tn̄ to
ta ꝯsumiꝫ ci-
neris sba: vt
tantumdem
posset aq̄ su-
scipe. Credit
igr̄ ipse h̄ qd
ō cinere addu
cit ē eque tū
fauere q̄ va-
cuū ponunt
ac illis q̄ den
satione: ducē-
do nō mō ex
vacuitatib⁹ ci
neris q̄onem
solui posse:s;
ꝛ ex aq̄ ētra-
ctione:q̄ cine-
ris ꝯpulsione
deniat: ita vt
nō ei moles
ampli⁹ hēat
quā eā cine-
ris īfusione.

centū pedū hora vna p vacuum: p aerem duab⁹ tñ dē: q₂ p aerem procul dubio plus tp̄is sumpsit: quero: hora vna ptez aeris aliq̄ɜ ɔfecerit: Et negari nō pōt: sit ea pars quātalibet: sit dimidium: mouebit̄ ḡ ęquali tp̄e p plenū ⁊ vacuum: qd̄ statim absurdū est: Quobrē sequit̄: ⁊ quidem absurdius aliq̄d plenū ad plenū eandē habitu₂ pportionē tēpo₂. Exēpli cā. Semistadiū aeris ad stadiū aeris: q̄ɜ plenū ad vacuū. i. stadiū aeris ad stadium vacui. Nā quēadmodū hora vna stadiū vacui: duab⁹: stadiū aeris pcurrit: ita ad eandē pportionē semistadiū aeris: aut quicq̄ɜ alius modus ⁊ stadiū aeris pcurretur.

73 ℂ Dicte sunt Aristo. cogētissimis ⁊ necessarijs rōnib⁹ ɔ assertores vacui disputat: pter hec que ille adijcit: nec ɔfessa nec prorsus vera sūt: sup q̄ɜ obscura ⁊ salebrosa ⁊ q̄ tū audiētiū tū legētiū ɔsueuerint sup flua₂ morā iferre. Qd̄ gen⁹ neq₂ ad hoc nostrū institutū magnope ptinet: ⁊ ob hoc breuitate iterpretandi remotū est: aliogn̄ huic loco: sicut noscēdi hec quoq₂ studiū ⁊ ociū suppetit expositorib⁹ adiri dilligētissime tractatū ⁊ explanatū inueniet. Quū igit̄ hec dissentanea: ⁊ nūc pugnātia videāt̄: tollēda ea snīa est vn̄ illa seq ⁊ pficisci noscant̄. Porro argumēta q̄ in h̄ supra adhibuim⁹ certis ɔnib⁹ ad ɔfessam liquidūq₂ pducūt. Eo₂ sūma in eo atq₂ cardo est: q̄ quū cuilibet motui opus tp̄e sit: cū quoq₂ motū: g in vacuo ɔstituit̄ suū hēre tp̄s oportet. Tp̄is aūt oīs ad tēpus vtiq₂ si vtrumq₂ sit finitū habet̄ pportio aliq̄. Talis igit̄ sit necesse est vacui ad plenum pportio: qualis eius est tp̄is: in quo per vacuum magnitudo aliq̄ decurrit̄ ad tempus: in quo per plenum id fit.

74 Hanc itaq₂ motus icōbilis cām ō duab⁹ alterā tollat hi q vacuū statuunt asserere: b s₂ neq₂ illā men̄t: q̄ de pōderū discrimine ⁊ momētis corpo₂ nascit̄. Nec. n. dici pōt in vacuo hēri aliq̄d: qd̄ aut ɔ tendēdo: aut cessando sedēdoq₂ inequalitatē motuū faciat. Quid. n. sit sedentariū qd̄ irrequietu₂ in vacuo: aut q̄nā mot⁹ frustello ⁊ segmēto vacui accidat. Preterea nōne cerdōes saltē h̄ sciūt. qd̄ illi meri nō pñt: ex cussores/fabri ferrarij/aurifices/lixe/naute/piscatores/oēs postremo q vīctū: q sedē vl̄ officiū tenēt i mari aut victū ididē capiūt: quoties aut ppēdiculū ɔsoluūt: aut trutinā librant: aut euerriculū ⁊ gasapā imergūt: aut āchoras iaciūt: si. ℞. ḡ. iterrogent̄: cur p idē mare anchora decē pōdo ⁊ anchora triū pōdo in eādē altitudinē missę: in eandē effigiē deformatę: tpe tñ inequali descendāt. hec celeri: illa tardi⁹ hereat fundo. R̄ndebūt opinor Hercules nō sine risu dignā. q̄ōnē de q̄ ad Apollinē referat̄: cur decē pondo sint grauiora q̄ɜ tria. Ceteꝝ hāc cām reddere illi nō poterūt eruditi aliogn̄ ⁊ sapiētes viri. Et si in vacuo plūbi massę ⁊ pumicis moueant̄: aut ęqualiter moueri ɔcedēt: aut nullā rōnē hēbūt: cur plūbea velocius moueat̄. In pleno aūt neēe est moueri veloci⁹ quicqd est grauius: q₂ scindit vi ⁊ nisu maiore subiectū: siue aquā id siue aerē statuam⁹. At in vacuo nō ocyus fert̄ q̄ɜ suber cortex: Quū vacuū vtriq₂ cedat ęqualit: s₂ neq₂ cedat quidē: quū. n. id nihil sit: subtilis hoīs ē putare vacuū cedere: ita fit vt dīa grauiū ⁊ leuiū. i. re₂ momēta tollant̄: ⁊ qd̄ sequēs est oīb⁹ q̄ mouent̄ ęqualis ⁊ idiscriminata volucritas accidat. Qr si hec ridicula sūt ⁊ ɔstare nō pñt: declinādā tibi eam snīam cēseo: de q̄ creant̄. ℂ S₂ dixerit aliqs dīa₂ q̄ posset ex figura ɔstitui superstitē illis adhuc videri. Nā queri solet. Quobrē plūbū in latitudinē deiectū ⁊ deminutū in laminas fluitet: coactū i massam aut i lōgitudinē tereti ambitu diffusu₂ et pondere inigore mergat̄: Ac nos quidem facile possum⁹ illā rōnē

Simpli. hāc rōnem exponēs: in ei⁹ fauorē hec ait. si quis crediderit nihil absurdi ɔcludi ob id q₂ ⁊ ī ęquali tpe mo⁹ tñ ē spatium qd̄ pcurrit cū i vacuo fit cū i pleno mo⁹. Is aiadvertat: q nec ipse et Arist. ɔcludere voluit eo₂ ęqualitatē. s₂ rōnū sol vnō hū sic demōstrauit cum sit pri⁹ monstratū vacuū ad plenū nullam hēre rōnē sicut nihil et ad nūerū. merito nūc velut absurdū cōcludit ęqli in tpe permeari plenū aliqd ⁊ vacuum.

a Sēquit aūt ex vacuū ɔcedatur: id tñ vacuū qd̄ ipm se sequit quidem fiet: p id fieri motum: q₂ p plenū neq̄q fieri valeat cōtinens: tñ hoc vacuū spcorpus aliqd qd̄ sit neēe expelli ab eo quod mouet̄: si pre cuō: trāsiret ō lucrit: nō illo illabet icōmodi: dicat Simp. q̄ fuerit iducta: vel q̄ poterit iducere: rō cuiq₂ tp̄is: ⁊ velocitas seruabit̄ imotu: nō quidē ex pte vacui: s₂ ex pte corpis in vacuo repti: qd̄ diuidi vel expelli oportet.

b Scriptu huius loci i latino codice p̄postera est vt facile poterit vn⁹ q̄sqs aiaduertere. si quis verba latina digerere voluerit in eu₂ ordinem q in grecis ɔspicitur: h̄ pacto eps legere ⁊

afferreq₂ lamine iacēt aque vl̄ aeris multi: que amplitudine ora₂ sub se colligūt facile isidēt in sūmoq₂ resistunt: defendunt̄ a merito psidio figure iesficacis scidēdo ⁊ pfitendo subiecto. Alie v̄o forme quas ille obesus ⁊ hebetat⁹ nō obstat: q₂ p angustias coeuntiū marginū minus istrati moliminis amplectunt̄ ppelluntq₂: ad instar mucronis facile adaperiūt ⁊ dissecant pte qua ingruunt: pcipue v̄o aer id sentit: vtpote iter elīnta flaxissimū atq₂ mollissimū. Vt₂ v̄o illi quoq₂ hanc cām reddere possint ipsi viderint ego nō pspicio. Hoc c idē in atomis q̄ri de Epicuro pōt: velit in ęquali velocitate moueri illas an ęqualī. Si inequali rōnē desidero. Si ęquali regro ɔstātiā: ōndat quonā pacto ptinuabūt ⁊ assequēt̄ sese illę vicissim atq₂ ɔprehenderant quō ad infernum cōplexūq₂ mutuū veniēt: vt subinde res alias quēadmodū ipse pdicat ɔcursu illo pgenerent. Doceat q possit h̄ fieri: ęquali motu pmiscue oīb⁹ dato. Patet igit̄ vacuum argumēto motus nō ɔstitui: sed tolli.

75
76 Sed etsi citra respectū motus ipsu₂ p se nām vacui ęstimam: vere vacuu₂ esse cōperimus. Quū igit̄ corp⁹ subire per corp⁹ nequeat: si corp⁹ addat̄ in corp⁹ neēe est ptem aliq̄ɜ eius qd̄ addit̄ cedere ingredienti: tñ indidē abire q̄ntū accessit: atq₂ hoc in nōnullis aptissime cernit̄. Nam si lapidē in aquā miseris: tñ aq̄ recedet: quāta est lapidis moles: in alijs quoq₂ q̄ɜ q̄ɜ minus id sensu pcipit̄: pōt tñ quibusdā argumētis facile ɔiectatio elici. In hydraulis hoc est in his instrumētis que ad aquā mouent̄: quoties aqua his aere ac spiritu oppletis ifundit̄: singule tibia₂ istiscens foraminib⁹ additę meantis aeris trāsitū idicant sonitu. Is ad exitū pperans festinansq₂ ad ora instrumēti strepitum ciet. Qr si nullā dederis regionē: in quā ɔiecto alio corpe pulsi aeris ptes euadāt: aut cōpressum residebit in sese: tumoremq₂ pristinū coeūdo ⁊ densendo q̄si pcinget: q̄tenus vas tñ inditi corpis capiat: q̄ntum aeri abijt moliturus franget̄ ⁊ dissiliet potius q̄ɜ alteꝝ corpus excipiat. Hec adeo mānifesta oīb⁹ adeo singulis horis ⁊ vulgo ɔperta: aut nō videt illi aut videre dissimulāt. S₂ ad ppositū statuat̄ corp⁹ i vacuo: abibit ne recedetq₂ de vacuo tñ: quātus est igressi corpis modus: qd̄ est ridiculū: an manebit et pars illa vacui: postq̄ɜ recęptu₂ est corpus: Ac quō: Nōne hoc admirabile: nisi forte magis ipossibile: p corpus illud recęptū ęquale vacui spatiū penetrare: Qr si dixeris posse penetrare vacuum: q₂ nihil est vacuum: hoc ipm est: qd̄ volebam tenere. Si v̄o nām in eo quandā haberi ɔtendunt: quā spatium quoddam sit in tris dimēsiones porrectum ac fusu₂: nullo modo efficere aut ɔsequi poterūt: vt res per spatiu₂ illud deferant̄. Sit. n. hoc modo inconueniēs par: vacuum dicere meare p corpus: ⁊ aquā aut aerem dicere. Nā q̄ɜ q̄ɜ calida h̄ aut frigida sint: grauia: leuia: aut aliter id genus affecta: vacuum nō sūt: nō tñ ideo valet: vt illa se mutuo penetrare nō possint vacui possint: s₂ (vt dictū est supra) hīt a spatijs ⁊ dimensionibus corpa: vt sint in loco: q̄ɜ q̄ɜ ab alijs accidentibus spatia non videantur abiuncta: definitione tñ cogitationeq₂ dissident. Non. n. ppterea lapis tñ loci obsidet: q₂ candidus nigerue sit: calidus: frigidus: grauis: leuis: sed q₂ eius dimensio sit tantus: q̄ɜ q̄ɜ v̄o corpora per grauitatē in locos suos ferant̄: sit tamen tenueriunt illos per amplitudines suas ⁊ spatia esse dicuntur in loco. Tumor enim solus ex his q̄ corpori insunt ad rationem hāc pertinet: non grauitas: non leuitas postremo affectio illa vel qualitas. Nam si lapis exēpli gratia cub⁹. i. figura tessera₂ a ceteris accil

emēdare: hāc itaq₂ ⁊c. q vacuū statuit asserere: ⁊ alterā ēt q̄ sit ex eo rū dīa nascit̄ p q̄ sit motus nec. n. dici pōt in vacuo hēri ⁊c. q̄ sequunt̄ ad eū vsq₂ locum vbi ait ⁊ segmento vacui accidat nā statī seqt̄ sed neq₂ illā mēt̄ q̄ ve pōderu₂ discrimine ⁊ momētis corpo₂ nascitur. nōne cerdones saltē hoc ⁊c.

c Alexand. Aphr. imitat⁹ q ɔ Epicurū proxime Arist. rōnē. Simp. aūt ait: q̄ si qs posuerit atomos ęqli velocitate ⁊ sp moueri. nō pōt incōmodū illud effugere q̄ si asserat eas quieq₂ aūt quiescere nihil amplius incōmodi ɔsequetur. nā poterunt vicissim sese assequi.

tibus absolui posset: sola amplitudine atq; mēsu reten-
to: tn̄dem regionis occuparet: q̄tū cū oib⁹ accitib⁹ oc-
cupat: q̄re si in vacuo quoq; fingat̄ esse: tn̄dem loci ob
tinebit: siue cū q̄litatibus siue absq; q̄litatib⁹ itelligat̄.
Atq; tūc q̄ro ab illis qdnā differret corp⁹ hoc cubū: ab
eq̄li vacuo: atq; loco: Et Hercules si duo hec in eodez
77 sūt: cur nō tria ⁊ q̄tuor demū q; ifinita. ¶ Et vt repetē
do demōstratiōis hui⁹ vim colligere planī⁹ possis: q cor
pus in vacuo esse ptendūt spatiū in spatio collocatū eē
ptendūt. Nam neq; vacuum cedere pōt: quū nihil sit: ⁊
corp⁹ ex solo hz spatio vt in loco sit: sz ⁊ corp⁹ fatebunt̄
in corpe. Quum.n. nō ex accitib⁹ reliq̄s: sz ex tumore, ⁊
amplitudie corpa nanciscant̄ vt sint in loco: si tumor est
se poterit in tumore: reliq̄ accitia nō vetabūt ne sit cor
pus i corpe. Quare si absurdū est hēi corp⁹ in corpe: ab
surdū erit hēi corp⁹ in vacuo. Nā corp⁹ i vacuo facit: vt
in tumore sit tumor. Tumor i tumore causa ē: vt sit cor
pus in corpe: hūc in modū elicit̄ supfluo ac temere va-
cuum pp illas rōnem adhibitū fuisse: vt corpa q̄ seipsa
pdere ⁊ recipe nō possent in se: hērent vacuū in qd reci-
78 perent̄. ¶ Sz ⁊ hic vel clarius pstabit vacuū supflue
re. Nā si cuiusq; rei dimēsio g a q̄litatib⁹ sait rōne di
strabit̄: nihil differt a vacuo: corpa aūt quū mouet̄ vna
cū suis queq; dimēsionib⁹ mouent̄: qdnā corpib⁹ opus
est: spatijs dimēsionibusq; nō suis: Si.n. vt qcq; dimē
sionē hz ⁊ spatiū ita idiget alteri⁹ dimēsiōis ⁊ spatij: ip
sum quoq; vacuū: qd fm illos dimēsionē hz ⁊ spatiū: al
terum subinde sibi dimensionē ⁊ spatiū coaptabit: atq;
hec deīceps aliā ad vsq; ifinitū. Hactenus illō egim⁹:
vt pbaremus vacuū separatuz non posse constitui.

79 Nunc ne illō quoq; posse pstare: qd re
bus isertū distributūq; dr̄. Sūt
n. q id ex cōpressiōe ampliatiōeq; corpo-
rū colligāt. Nā si ppressio inquiūt ē quoti
es corp⁹ ex amplo tumore in exiguū resi
det: ampliatio quoties de exiguo i amplū attollit̄: neces
sariū videri vacuū eē reb⁹ imistū: qd ⁊ dēsentia abeāt
⁊ rarescētia diffundant̄. Neq; cōpressionē mō amplia
tionēq; adimi sublato inani: sz ceteros itidē mot⁹. Quū
n. q ppiā mouet̄ in loco: corpa circūstātia p quę trāsitū
facit cogant̄ in angustū: ⁊ q̄si coercent se vt aditū novo
tāq; hospiti faciāt: atq; ita vacuā regionē relinquūt: q̄le
sepe aiaduertimus fieri: quū qs p pfertissimā multitu-
dinē iturus hic atq; illinc populo decedēte trāsmittit̄:
q si corpib⁹ inane nō eēt ibibitū: sequeret̄ vna re loco
mota nutare orbē fluctuareq; vniuersum. Et quū p̄xie
a p̄rimis queq; corpib⁹ pellerent̄: cęlū quoq; ips̄z elidi
p̄indeq; mūdo egredi ⁊ q̄si circūfluere oporteret: qd i
natabulis ⁊ vrinālū vasis cernit̄: cū in his aliqd corp⁹
mouet̄. Atq; huic snię aderat Xuthus ignorās recipro-
cationē: successionēq; corpoꝝ in eodē loco nō solū fieri
motu circulari solere: qd ille quoq; videbat: erat.n. illu
strius q̄ vt cōniueri posset: sz ⁊ motu q̄z directo. Tātū
paulo obscurius: dicebat ⁊ illud Xuthus. Nisi vacuū [a]
asciscerent̄: corpa in pversiōib⁹ ęq̄lē eē amplitudinē retē
turā: ita ex aquę sextario sextariū aeris extiturū. Nā qui
ampliari poterit: si regiōe ⁊ loco caruerit: in quē dilatet̄
atq; fundat̄: nisi qs orbē vniuersuz vt dixi defluctuare
⁊ exagitari pcesserit. Et dū vacuū min⁹ cupit vitare ici-
dere velit in mal⁹. Nā q̄ deciderit aut obsecro fluctua-
uerit mūdus: In corpe certe nō poterit: i vacuo igr̄ qd
circūfundat̄ mūdo. Plane rarescendo corpa ampliari
pstat arg⁹ valo pro q̄ aere aut liquore: pl⁹ nimio rarescēte
dissiliūt. Nā musti q̄z dolia huore larg⁹ diffiato euapo
ratoq; leui dirūpunt̄. Ubi nā igr̄ āplificatę res recipen

turi: nisi ptinēs q̄si decedēt: ⁊ i vacuas sedes sese pferret.
80 Verum si vacuū corpib⁹ ita isitū pu
tāt: vt i raro corpe spatia q̄
dā inania separati hēant̄ q̄ possint corp⁹
excipe: easdē exagitabim⁹ rōnes: qb⁹ sup: ⁊
loci: ⁊ vacui separatī auctores coarguim⁹.
Nec releuabit illos remediū q distinctū ⁊ q̄ cęsim de-
minutū dicat̄: q̄ correctiōe illi 3 difficultates eas se cōi-
ūt: qb⁹ occursuz est hinc coactū illō ⁊ solidū abrūpere
corpibus. Utriq; .n. vident̄ spatiū separatum admittere.
81 ¶ Et si nō separatū: sz isertū: ⁊ vt ita dicaz dilutū isitūz
ipsumq; raris corpib⁹ volūt: q̄q̄ Aristoteles aliquāto nō
tm̄ vere loquūt̄: p⁹ ex ea snīa euēit: vt vacuū nō cuiusq;
delatiōis cā sit: sz ei⁹ dūtaxat quę supna spectat. Nā si
id in quo vacui plus iest: rari⁹ leuiusq; eē nece est: q̄ aūt
rariora leuioraq; sūt: sursū ēt facili⁹ migrāt: ei⁹ delatio
nis tm̄ q̄ in sublime nitus ē cā relinquit̄ vacuo. Ea pp ⁊
ignē eē rarissimū putant: q: sursum celerrime deuolat.
Propterea nō quēadmodū loc⁹ cā mot⁹ ē: ita vacuum
cām eē faciūt mot⁹: sz quēadmodū vtres retib⁹ innexi
eo q ipsi fluitātē retia quoq; in sūmo pstituūt: ita ⁊ va-
cuum eo q ipm sursuz fert̄: substētat ⁊ leuat ēt rara cor
pora. At quō ferri vacuū: quē eē locū vacuo arbitrant̄:
Certe dari alteꝝ vacuū est necē: in quo vacuū qd fert̄ i
82 motuq; est: recipiat̄. ¶ Sz satisfaciat vacuū motui le
uiū: grauib⁹ quō satisfaciet: quā afferūt cāz: cur illa deor
sum pcipitent̄ ⁊ ruant: Nō.n. psequio trahunt̄ a vacuo
quēadmodū leuia. Quā igr̄ cāz afferūt: Nū nāz: At po
terūt h idē de leuib⁹ dicere: neq; hīs q̄ sursuz icedūt. De
ide si quo qcq; rarius ⁊ ianius ē: eo ocyus euolat: mani
festū est ipm iane eē ocyssime euolatuꝝ. At i vacuo mo
tū ocyssimū assignare non licet: neq; ipe oino vllū dn̄ q̄
mot⁹ ille exerceat̄. Nā sit ipe dederis: vacuū pportionē
hēbit ad plenū. Et si dixerit vacuū p se moueri aut euo
lare nō posse: quū ea lege corpib⁹ additū isertūq; sit: vt
nūq̄ ab illis separet̄: doceāt nos: quū dēsentia corpa p-
hunt̄: vtrū excludāt ⁊ exprimāt vacuū an retineant. Si
excludūt: palā est vacuū p se moueri posse: si retinēt: qd
q̄ pferret ad cōpactionē: si ēt pdensatis corpib⁹ vacuū
subest adeq; vt prius. Cū.n. vacuū illi ad cōdensationē
maxie neciuz opinētur: vt in illud coacta pstrictaq; cor
pora sese recipiāt: q fieri pōt: vt tum ante tū post dense
tionē tn̄dē isit corpib⁹ vacui: Et si fieri illud pōt: quō
tuebunt̄ ne tn̄dē molis ⁊ amplitudinis hēant: quātum
añq̄ cōdensuissent: si neq; corpis qcq̄: neq; vacui vlla
ps abest: Itē quō vetabūt ne denseri corpa in ifinitum
possint: si ip tn̄dē vacui subsitū est. Et si abire aut dece
dere vacuū cōpressione facta pcesserint: quonā abibit:
quo pacto mouebit̄: q̄lis nā mot⁹ erit vacuo nālis. Ni-
mirꝝ dicant illud oportere q leuib⁹ debet̄. At q̄ō fiet in
tēpore: velocitates certe comperari nō possunt.

83 Sed qm̄ dissimile est qd putant: vacuuz
esse pstituēdū in reb⁹ vt dēsentia ⁊
compressio fieri possit: vt in pręsentia idi-
candū: quēadmodū nobis sine ope vacui
84 condensatio sit superstes. ¶ Equidem pri
mū id facillime ac breuissime possem refellere: vacuuz
nō esse necessariū argumento illo quod afferunt: q cuz
aqua mutat̄ in aerē: maior visit̄ aeris amplitudo: quia
qd ⁊ notari velim: nihil videt̄ obstare quin econtrario
alius aer alio loco eadem mēsura pverti possit in aquā
atq; ita p hec consarcinato quod lacessitum fuisset: par
vtrinq; rō fiat: quasi rephensione quadā ⁊ cōpensatio-
ne naturę: quę istituit vt vtriusq; elemēti modus ęqua
m ento amplitudinis vtrunq; facto: naturali hoc vicis-

ex q̄pias aliu
pe illi ęq̄lis i
aq̄ sextarium
comitar⁹ ęq̄-
liuat̄ seruatz
ignis ēt qui qz
in aerē pverti
see ppor̄tiōez
seruat. Sc.n.
reor meli⁹ au
diri hōs Ar.
q̄ vel Thc. ⁊
eodez modo
Alex. forsas-
sis exposuit
cū ait ęq̄lia i
ęqualia fieri
trāsmutatio-
nē.nisi eqdē
ambo eē am-
bobus ęq̄lia
voluerit. non
aūt aerem aq̄
pdunt Thc.

[a] Uerba Ar.
q̄ his videtur
sūt sicuti ęq̄-
le sp ē mutat̄
aerē ⁊ aquā q̄
Simp. expo-
nēs ait h mō.
est ⁊ alia q̄dā
fictitia pō in
pnāmib⁹ nā ⁊
qs dicere pos
set: q qū aq̄
sextariū i ae-
rē vertit̄ am-
plitudine ma
ior̄ aer aliua

situdine solidet. ¶ Sz cōmodius ꝛ dignius tāta re pu
to recēsere id altius sane ꝛ rōnibus addicere necessariꝰ
ꝛ sumptis ex his quę ꝯfessa olim ꝛ ꝯprobata sūt nobis
intentio est corpa posse absq; inani densere atq; raresce
re oīsq; est calidi: frigidi: duri: mollis: dulcis: amari: hu
midi: sicci. Postremo ꝯrietatis cuiusq; nā lis vnā eē sub
iectā māꝫ p se impꝫcabilē imortalēq; secutis oibꝰ reūq;
in actū de potestate ꝯferri atq; ꝯstitui: cūiusq; a rebꝰ ab
iuncta nō sit: obtinet tñ definitionē atq; nāꝫ diuersam
a rebꝰ. Ea subę alteri quę reꝫ cōntię vis atq; rō ē: dico
formę iugata ꝛ copulata ꝯstituit res quę ꝯcreta ꝛ ꝯposita
appellant: cūq; ꝯo nūero vna ē: vicibꝰ tñ īfinitas formas
alternat funditur premit: mille modis putat isculpit fin
git effigiat afficit: pręssa calcataq; densitudinē ꝛ spissi
tudinē facit: attēsa ꝛ fusa raritudinē leuitatē. Quēadmo
dū ꝯo quoties calet ꝛ friget nō diuersaꝝ nāꝝ ꝯfusione
mistioneue calet ꝛ friget. Nā cūq; calor ꝛ frigus diuersę
res sunt: eadē tñ mā est: quę vicissim his tametsi ꝯrijs
sternit: quęq; ad ea de potestate ad actū refert. Quēad
modū inquā tametsi ꝯriaꝝ qlitatū oēꝫ affectionē colo
res sapores ꝛ id genꝰ cęteras ꝯcipit: nō tñ alia est q̄ mō
calida: mō frigida: mō sui saporis: mō fatui: mō nigra:
mō cādida cernit. Et quēadmodū nūero vna est: q̄ cali
da: frigida reddit: ita vna ꝛ eadē est: q̄ magna fit atq;
parua: cū.n. eadē māę portio q̄nq; aq̄: q̄nq; aer fiat iter
dū ampla: iterdū angusta: nec fit aliud: qđ aqua factū ē:
aliud qđ factū est aer: sed eadē plane nā vtrūq; facta ē.
Igit ꝛ quū mā ipsa de aqua fit aer: nullo addito extrin
secus corpe: aut vacuo intro maior ꝛ āplior reddit. Cō
tra quum de aere aq̄ fit: nullo deraso adēptoue minor
ꝛ arctior pueniꝰ. Atq; in hoc maxie dissidemꝰ ab his q
p ꝯcretionē excretionēq; ortus reꝫ absoluunt. Illi p ap
positionē ꝛ defectionē gnōnes ꝛ corruptiōes ꝯstituunt:
neq; subiectū vnū oibꝰ elemētis insternūt. Nos vnam
māꝫ rebꝰ subsistam hēri pbanimꝰ: quę in totū mutaret
atq; in varios modos ꝛ formas ꝯuerteret. Quēadmo
dū itaq; vna cūq; sit calescit eadē ꝛ frigescit nō alterius
rei mistura appositioneue: sz sua pte potētia: p quam illa
ipsa est in q̄ vertit: ita ꝛ magna: ꝛ parua euadit nō acces
sione magnitudinis detractioneue: sed illa ipsa vi sua: q̄
vtrāq; amplitudinē potentia ꝯtinet. Eodē igr modo si
aer debiscēdo rarescēdoq; pandit: aut crassescēdo ꝛ co
eundo cōpellit in angustum atq; ꝯbit: tota ea rō tribu
enda māę ē: q̄ cum potestate, tum magna, tū parua sit: i
terim actu interim potestate sub vtroq; exitu visitatur.
Ut eni cū qd de calido calentius fit: non ita vi mutari
q̄si prius aliq̄ pars nō fuerit calida. Nam ꝛ calida erat
vniuersa mā anteq̄ calidior fieret: ꝛ nulla pars erat nō
calida: sed nūc cū cremētum ꝛ tēsio caloris fit: vniuersa
atq; oēs ptes icremētū sil accipiūt. Nā si ptes alię cali
dę haberent: alię calidiores: quū mā facta calidior est:
vtiq; nō esset nūero vna mā: q̄ pluris minorisq; differē
tias ꝛ momēta reciperet: aut quę ē calida calidior fieri vi
deret: sz p̄senti ac p̄cedēti calori nouus calor adiectus ꝛ
admistus accessisse itelligeret. Quēadmodū itaq; hoc
recte in affectiōibꝰ dr: ita in densentibꝰ ꝛ rarescētibꝰ cor
poribꝰ recte dicet vnā ꝛ eandē hēri māꝫ: q̄ vtrūq; re
cipiat nō foris ectus q̄cq̄ modo igredi mō egredi: vt di
cunt hi q vacuū rebꝰ īsitū volūt. Ignorāt plane illi nāꝫ
māę nō sequiꝰ atq; hi q in ferro: qđ canduisset igni nō
in mā ꝯceptū ignē putabāt: ꝛ ferrū in ignē esse ꝯuersuꝫ.
85 ¶ Possumꝰ ꝛ aliud exēplū afferre. Partes circuli de
uexę ꝛ curuę oēs hītur. Si igr in interiora nitant ꝛ ver
gant ad centꝝ: atq; ita in minorē orbiculū se ꝯbat ꝛ cor
rigat circulus subeūte vndiq; curuamine ꝛ decedēte p
illiter deuexiores pculdubio incuruioresq; fient: nō q
ptes aliquę q̄ in circulo fuerint maiores de rectis cernuę
ꝛ latiuę sint futurę: sz q quę curuę fuissent prius: mō p
niores curuioresq; habebant. In totū plus ꝛ minꝰ na
turę res dicant: nō ppterea q q̄cq̄ adsit absitue: sz q ea
q̄ adsunt tentionē tota aut remissionē accipiūt: vt quus
aliquę res calidiores dulciores cādidiores efficiūt. Ita
quū mā aut extendit aut ꝯbit: neq; veterē amplitudi
nē perdit: neq; nouam acqrit: vt sentiūt hi q vacuū eius
rei cām ꝯstituūt. Sed idē subiectū: eadēꝫ nā de amplo
tumore in exiguū coercet: ꝛ de exiguo in amplū expan
dit id: qđ de circūferentia circuli pauloante monstraui
mus. Idem igit erit ꝛ qđ densum fit: ꝛ qđ fit raꝝ: ꝛ vna
erit vtriq; mā. Neq; rara existimāda: quę imbiberint
vacuum: densa quę excusserint. Sane densa sūt grauia:
Rara sunt leuia. Itē densa viam moliunt deorsuꝫ. Ra
ra sursum cōmigrant. Quobrē si vacuuꝫ nihil ꝯducit vt
rara sint: neq; ꝯducet vt sursum ferant. Itē si nihil con
ducit vt densa sint: neq; ꝯducit vt deorsum ruant. Pla
ne densum spectat vt graue ꝛ durū fit raꝝ: vt leue atq;
mobile: nō tñ hoc ppetuum est: nec vt q̄cq̄ durius est ꝛ
ita ēt grauius fuerit. Nā in ferro ꝛ plumbo dissonat rō.

86 ¶ Ex his quę dicta sūt late pꝫ: vacuum neq; separatū
neq; aggregatū: neq; in raris corpibꝰ esse pmistum: sed
ne potētia qdē. Qz si cui libuerit vacuum dicere id qđ
cā motus sit: qđq; efficiat vt graue sit q̄cq̄ aut leue: pfe
cto is videbit ꝯtendere vacuum esse māꝫ. Ea est q̄ ra
ritatē ꝛ densitatē recipit. Raritudinē ꝛ densitudinē cō
sequunt grauitas leuitas durities mollities. Harꝫ alte
rę delationis causę sunt grauitas leuitas. Alterę patibi
litatis ipatibilitatisue ꝛ oīno alteratiōis durities molli
ties. In hūc modū hactenus de vacuo egisse sit satis.

87 Sequitur vt de tpe agemus: sz priꝰ
est: vt rōnes cōes qdē illę
atq; extrarię: sed accōmodatę ꝛ necię affe
rant: qbꝰ sit ne tps reuocari solet in dubiū:
qbꝰ psolutis tum deide qd sit: ipsi pede co
88 minus collato docebimꝰ. ¶ Nihil esse tps aut ęgre eē
ꝛ prorsus obscure de sequētibꝰ statim suspicari qs pos
set. Primū ꝯstat ex nō entibꝰ: nā p̄teritū fuit nō est: futu
rū erit nōdū est: ex his dies ꝛ mēsis ꝛ annus ꝛ īfinita ad
hoc qui lapsa nataq; secula tepunt. Qđ ex nō entibus
ꝯstat: necessario nihil est: Momentū ꝯo: ꝛ id qđ sub h
ꝯbo nūc significat nō pars tpis est: sz extimus terminus
89 ꝛ ꝯfinium tpis. ¶ Preterea ptes rei q̄ ꝯstet ex ptibus:
aut oēs extant aut aliquę: oēs vt in linea bipedali: aliq̄
vt i ludis in pompa in bello: tpis qđ ꝛ ꝯtinuum est ꝛ cō
stat ex ptibꝰ: nulla pars extat: sz transabiere exolueręq;
aliq̄ alię sūt futurę. Nam momēta diximus supra non
esse tpis ptes: aliogn secari possent in ptes: ꝛ metiri totū
ꝛ oīno dimēsum aliquē ꝛ amplitudinē obtinerēt. Ea.n.
nā ptiū est: ex qbꝰ aliqđ totū itegrat: qđ distrahi ꝛ diri
mi possit in ptes. Sed neq; ex momētis cōponit tps: sz
ex preterito: ꝛ futuro tñ. Non erit ergo tpis ps momē
90 tū. ¶ De ipso quoq; momēto: qđ p̄teritum ꝛ futuꝝ de
finit: seorsum vt in q̄ōnem vocari quēadmodū fit: vtrū
vnum habeatur idemq; semper: an aliud semper atq;
aliud obiter prodeat: ita vt ipulso ꝛ corrupto priore: po
sterius subinde aliud continue ingeneret. Nā plura eē
simul momēta nō possūt. Qū neq; ptes temporis plu
res simul possunt existere: nisi altera ꝯtinere: altera cō
tineri intelligant: vt quū dicimus adesse mēsem ꝛ calen
das: in eo ꝯo quod proprie adest ꝛ instans tunctūne est
sine momentum non potest intelligi continere: vnum: ꝛ
alterum contineri: vnuꝫ amplius alteꝝ minus. Quare

Mꝫ ab re (ait Sim.) plūbi ꝛ ferri h i loco meminit: sz vt ōnderet raꝝ formā p se eē: neq; ex vacui commistione ꝯstare: nā si ex vacuo hēt res q rarior sit q̄ eēt rarior: eo ēt leuior: qđ tñ in plūbo nō cōspicit. nā rarior est ꝛ mollior ferro: grauior tamen.

Hec 2ª rō a hoc differt, ait Simp. q pꝰ qdē tps ꝯsideraret vt q̄ ex ptibꝰ cōponit: 2ª q̄ ptes dividit vt i qbꝰ q̄ ē cōpositū qđ accipit: in 2ª q̄ partim ptes

necẽ ẽ corrũpant̃ ⁊ obruát̃ priuſq̃ vt poſteriora ⁊ ſequẽ
tia generent̃. Quũ vero corruptũ oẽ corrũpat̃ in tpe: mo
mentũ ſi corrupit̃: aut in ſeipſo aut in tpe corrũpet̃: ſed
cũ non in ſeipſo: idẽ.n. eſſe: ⁊ non eſſe ſil' eueniet: qꝛ eo
dem pũcto corrũpi gñariq; oportebit: nec ſeqũtius fue
rit ac ſi hoc lignum in ſeipſo corrũpi ⁊ in ſeipſum muta
ri cõuertiq; diceres. Si in alio tpe: quero vtrũ tps illõ
breuiſſimũ ſit: vt momẽtũ: an dimẽſu aliquo ſit. Si vt
momẽtum: duo momẽta habebunt̃ ſil' ⁊ id qõ corrum
pendũ eſt: ⁊ id in quo abſoluẽda corruptio eſt: ſi dimẽ
ſu aliquo: nec momẽtũ ſtatut p̃teritum igit̃: aut futuruz
erit. In neutro deſinere aut corrũpi momẽtũ põt: nõ in
p̃terito: qꝛ quum ortũ illi' momẽti p̃ceſſerit: ſequeret̃
momẽtũ fuiſſe corruptũ anteq̃ ortũ. Nec in futuro: qꝛ
quũ futuꝝ nõdum ſit: momentũ illud nunq̃ corrumpi
poſſet: ſꝫ ſp corrũpendũ: ⁊ ſemp corruptum iri videret̃.
Nam ⁊ id quoq; futurũ ſemp eſt in quo corrumpi dꝫ.
Sed ⁊ facili' hoc idem explorabimus alia via ſic pote.
Tps oẽ p̃terito ⁊ futuro deſcribit̃: ſi in tpe momẽta de
ſinerẽt: id qõ expers imperiq; eſt: ⁊ oĩno minimũ atq;
breuiſſimũ: attẽderet̃ diffunderetur q; cũ eo qõ p̃tes ⁊
amplitudinẽ ⁊ dimẽſionẽ hẽret. Iã ſi momẽta mutuo
ſeſe non tangũt: qꝛ tps nõ cõſtat ex momẽtis: quẽadmo
dum linea non cõſtat ex pũctis: atq; hoc nobis hoc loci
ſimplicius: ⁊ rudius dr: poſt ẽt cõprobabit̃: ſi momẽta
igr̃ attigua nõ habent̃: occurrit: qdã abſurdius ⁊ maius
incõmodũ. Nã ſi momẽtũ in alio momẽto corrũpit̃ i
ter momẽtũ qõ corrũpit̃: ⁊ momẽtũ in quo corrũpit̃: p
culdubio iaceat aliqõ tps neceſſe eſt: quẽadmodũ inter
queq; puncta capit̃ linea: totum igit̃ hoc qõ itercipitur
tps momentũ illud durabit. At in medio tpe iſinita ſũt
momẽta: qñ diuiſibile in iſinitũ eſt tps eo ꝙ cõtinuũ. Erũt
igr̃ plura ⁊ iſinita momẽta. Hec cõſequũt̃: ſi cõtinue aliõ
91 atq; aliõ momẽtũ gignat̃ ⁊ fluat. ¶ Si vero vnũ idẽq;
in toto tpe ſtatuat̃. Primũ quero ꝗ poſſit tps hoc totũ
qõ oĩno cõtinuum eſt: aut finita aliq̃ ei' pars: dies mẽſis
annus vno tñ non duob' extremis: ⁊ terminis: cludi:
Qũo inq̃ vnũ idemq; momẽtũ ſit: vñ mẽſes auſpican
tur ⁊ ordiunt̃ itrantes ⁊ quo deponũt ⁊ finiũt exeũtes:
qñ nulli' rei diuiſibilis ⁊ finite vnus tñ terminus: aut ex
92 tremũ hẽ: nõ linee nõ ſupficiei nõ corporis. ¶ Scdõ
quero: ſi vnũ idemq; momẽtũ ſemp manet: quo quum
inuehit̃: quũ ⁊ eẽ ſil' ⁊ fieri ſil' ea dicant̃ q̃ eodẽ tpe ⁊ ſũt
⁊ fiũt: nõne vetera cũ nouis ⁊ noua cũ veterib' cõfũden
tur. Nec regnũ Nelei ab iperio Ceſaris tpib' diſcrepat.
Nihil.n. p̃teritũ eẽ poſſet: ſi momẽtũ vnũ idemq; oib'
etatibus oibus ſeculis p̃manſiſſet. Hactenus expoſitũ
nobis eſt ad ea: quibus tempus tolli videtur.

93 Ceterum ea q̃ de tpe tradita a ma
iorib' ſunt tñ abſũt vt li
te aliqd adiumenti cape poſteris liceat:
vt ᵃ hi ꝗ modo cõmẽtationẽ illã ieũt nõ
nõ nõ pſoluãt: ſed rẽ ſuapte nã lubricaꝫ
⁊ ancipitẽ maiore p̃iculo cõſtituant. Id qõ nos pauloan
te cõmiſimus. Quãtũ.n. obſecro ⁊ obſcura ⁊ aliena ſũt
illa: que a nõnullis iactata ⁊ tractata reperio dicẽtibus:
ſpherã ⁊ globuꝫ vniuerſi orbis ipm eẽ tps: argumento:
ꝙ quẽadmodũ in celo ſũt oĩa: ita in tpe eẽ oĩa videant̃.
Atq; hoc illoꝝ ego p̃m accuſo: ꝙ rem multiiugo ſignifi
catu fuſam ⁊ variã p vnius rei ſigno accipere ⁊ abuti
vident̃. Nã quũ eẽ in aliquo rẽ multifariã dicat̃: id qõ
nos hoc libro diſtinctim' ipſi ad vnã mõ ſignificationẽ
accõmodãt. Nã impitia diſputãdi ⁊ reſoluẽdi tãta fue
rũt: vt rõnis fallicioſiſſime ſꝫ p̃ſpicue aliorũ decipuluꝫ
p̃uidere nequierint. Atq; ita illi facile irretiti atq; ſuffo

ᵃ Nequaq̃ vt latin' interpres expreſſiſſe pe
nit' vim gre
coꝝ vboꝝ. co
rũ.n. fidelis i
terp̃tatio hec
eſt. vt ipſo cẽn
tiã docere ag
greſſi: ipſaꝫ ẽt
num ei' coñ
ſiam lubricaꝫ
⁊ ancipitẽ eas
cõſtituant ac ſe
ceris hẽ. rões
q̃ paulo ſupi
us nos adda
ximus.

ſi videre vident̃: idẽ eẽ celũ ⁊ tps. Iã qd erat facili': q̃
hui' videre cõtium. Tpis p̃tes p̃teritũ ⁊ futuꝝ ſunt: celi
nõ ſunt: tps ſiue celũ tã eſt: celũ ſuba eſt: tps ſubſtãtia eſſe
non põt. Sed qd ego hic ſupfluo imoror: Stultũ me
diuſſidius eſt: opinionẽ tã leuẽtã ſupine ſimplicitatis i
ceſſere p̃terq; exoletã ⁊ rudis cuiuſdã olentiſſimã veta
94 ſtatis. ¶ Prõide ᵇ alij nõ ipm celũ: ſed ipſam toti' con
uerſionẽ celi tps faciũt. Ex ea ſnia p̃m id ſequit̃: diẽ ⁊ no
ctem nõ eẽ tps: quũ neq; nox ſeorſuꝫ neq; dies cõuerſio
ſit celi toti': ſꝫ hemiſpherioꝝ. Semirotũdorũq; ſpatiũ
celi circuit'. Preterea rotatio vniuerſa celi nõ vna nec
ſimplex eſt: ſꝫ ex plurib' motib' cõſtat ⁊ qdẽ aduerſis ⁊
obnitẽtib' mũdo. Tps vero ⁊ vnũ ⁊ ſimplex eſt. Itẽ mo
tus celi toti' nõ eſt equalis: ſꝫ ꝗ ſub equinoctiũ ociſſim' eſt:
ſub polos repigrat̃ ⁊ q̃ſi retundit̃: tps reb' oib' idẽ eq̃
leq; hẽ. Iã ꝗ fieri poſſet: vt tps eſſet in terra: ẽt i mari:
ſi vertigo ⁊ volubilitas celi ipſa tps fuiſſet: niſi qs ne hoc
quoq; reueritus ſit dicere terrã ⁊ mare cũ celo cõuerti.
Deinde ſi ⁊ quẽadmodũ Plato fingit: captiui a pueris
hoĩes in arctiſſimas tenebras ſubterrenis atq; illumi
nis carcerib' icludant̃: itellectũ tpis atq; ſenſuꝫ hẽbũt:
cõuerſionis hẽe nõ poterunt. Preterea ſi plures mundi
forent: qd qdem iam vĩ Democrito: plura quoq; ſil' tẽ
pora cõſtitui oporteret. At ħ diſſentaneũ eſt: q̃uis.n. mo
tus plures eodẽ tpe habeant̃: plura tñ tpa ſil' hẽri non
pñt. Sup ᶜ hec ſi veꝝ eſt ante cõditũ celũ motũ aliqueꝫ
exordinatũ ⁊ icõditũ fuiſſe: cui ſnie cõſtat grauẽs alio
quin auctores adeſſe: nõne tps ante cõuerſionem celi fu
iſſet. Naꝫ motus oĩs ſiue ordiatus ſiue exordinatus ſit:
ſpatiũ tpis exigit quo decurrat. Atq; hec lõga diſcepta
95 tione nõ egent. ¶ Illud potius p̃pẽdendũ qõ ⁊ latius
pꝫ: ⁊ gñalius eſt: vtrum motus aut mutatio vlla ſit tps.
Quilibet motus in re mota tñ hẽtur: atq; eodẽ in loco
vbi res mota eſt vtpote ad definitionẽ rei mote ⁊ rõnẽ
eſſentie p̃tinẽs. At tps vbiq; ⁊ reb' oibus idem adiun
git̃. Motus item alius ocior p̃niciorq; ſegnior ⁊ retar
dior alius. Equale ſemp eſt tps: atq; hoc neq; p̃lixũ neq;
96 difficile fuerit idicare. Tarditas ⁊ velocitas tpe deſcri
bunt̃: finit̃ id.n. eẽ velocius qõ breuiore minoriue tpe
plus ſpatij peragit: tardius quod pluri minus. Temp'
vero non deſcribitur tempore: nec enim fieri põt paruo
vt tpe multum tẽporis labatur: neq; contra multo vt
parũ. Non ſolum aũt rõne hac velocitatis ⁊ tarditatis
differũt mot' ⁊ tps: ꝙ ille p̃tinere ad motũ vident̃: ad
tẽpus nõ vident̃: ſed ẽt illa ꝙ q̃titas motus tpe defini
tur: vt longus is multuſq; habeat̃ ꝗ multo tẽpore agit̃:
breuis ꝫ ꝗ paruo. At temporis q̃titas non definit̃ tpe.
Quãuis enĩ multum ⁊ paruũ tps dicatur: nõ tñ dr̃ mul
tum ⁊ paruũ p collationem ad tempus quo illa motui
tribuant̃: ſed alia rõne quaꝫ ifra reddemus. Iam patet
tempus. neq; motũ: neq; mutationem eſſe.

97 Nunc queramus vtꝝ ſit aliqua ſaltẽ af
finitas inter motũ ⁊ tps: an qeti
potius ceſſationiq; finitimã videat̃. Sed
quamq̃ id exploratuero inges: facillime qui
dem opinor: ſi cõſideraueris habitũ in quo
vtiq; tempus cõſtitui ſolemus p̃ſentiſcere ⁊ dep̃hendere
tẽporis fluxũ. Ac recordare quidẽ primũ ſi qñ de lõga
in somnis atq; excubiis feſſus aut ex laſſitudine aliqua
obdormiuiſti arctius: ⁊ qõ de Vlyxe Homerus ſcribit:
ſi quãdo quietẽ placidiſſimã illam ⁊ morti ſimillimaꝫ
carpſiſti: tũc Herculeſ ẽt ſi te ſomnus in alterũ diẽ atti
nuerit: ſimul expgitus es: nihil interim tẽporis fluxiſſe
aduertiſti. Quod Heroibus illis qui in Sardo dormie
rant accidiſſe fabule narrãt. Non.n. ſenſum vllũ habe

ᵇ Põnẽ hãc Theophra. Eud. ⁊ Alex. Platoni attri
buũt. ſꝫ Sim. cõtium nitit̃ oñdere. hoc vero qdam py
thagoreis imponũt nõnul li ẽt ſtoicis.

ᶜ In ħ ẽt Pla toni alludit imo ħ argu mẽto cõnatur Alex. Pla tonem redar guere qꝛ ſi tẽ pus nõ aliud ſit q̃ celi mo tus necẽ ſit fa teri tps fuiſſe anteq̃ eſſet.

mus eius tpis:qđ dormiētib⁹ nobis absumit:sȝ p̄ᵐ momētū extremo iungim⁹:ꝛ mediū tps vt nō sentim⁹:ita de medio tollim⁹. Quēadmodū itaqȝ quū mēꝫ ꝛ solitariū momētū ē:tūc nō est tps ita quū vnū momētū vī: qđ vnū nō ē tūc tps qđ ꝑterijt ꝑterijsse nō vī. In totūqȝ ipsi quū aut nō mutamur mouemurue:aut cū mutatio motusue latet:tps sentire nō possum⁹:hic fit plerūqȝ vt nos ꝛ qdē incęnatos in prandiosqȝ iprouisa ꝛ subita noꝫ adoriat supueniatqȝ quoties voluptate studij alicuius cui icubuim⁹ capti:aut in opus nobis plausibile ipēsi⁹ itenti labore nō frangimur:vel oriē illico vt motus ille neqȝ afficiat corp⁹ neqȝ aīo ꝑsentiscat. E ꝯūo quoties laboriose:aut fastidiēter qcqȝ agim⁹ gerimusue qꝛ motū hꝰ vehemēter solemus aduertere necē ē vt ipm quoqȝ tps mirifice ꝑcenseamus. Ea de cā ęgroti plixos dies q̄runt:ꝛ tędia horaꝫ icessunt:sępe illud occurrit Aristophanis in ore:in aīo est. O rex Juppiter ꝛ q̄ȝ longū noctis hu⁹ demeaculū. Ex his pȝ tpis sensuȝ cū sensu motus eē ꝯiunctū:ꝛ ab eo potissimū excitari atqȝ pēdere.

Gal. in his q̄ de demfone scripsit li° 8. vt ster Sim. h̄ scripsit relīqt. q qdeȝ liber nūc ōn̄de rat. referemo de Sim. q̄o sit iter⁹ Gal. ꝯ Arist. sic eis coꝝ occasiōeȝ q̄ h̄ i loco dicta sūt:suspicat admirabilis Gal. Arist. dixisse ob id tps absqȝ motu nō eē:q̄a nos motu ipȝ itelligam⁹. et huic deide rō ni qddā anne cūs absurdū: nā e ca q̄ pemit⁹ sūt imobilia nec̄io cuiā cū motu. si q dē ꝛ coꝫ itellect⁹ vna cuȝ motu est. cuȝ nihil nos imobili itellectiōe itelligam⁹. dixerit ipse ipse iūg n̄ sine dimēsu ea eē q̄ dimēsu carent. ꝯ nos ea cogitauerim⁹ cū dimēsu: ꝛ quēadmodū plurima nos imagiāt. aiōe efficim⁹. Sȝ h̄ p⁹ ꝯsiderat oportebunt. Sim. q Ar. nō eī⁹ est opinio: ꝛ vt. velit aīaȝ mouerī: sȝ eius nō opa⁹ ri. naȝ solum phȳsicas mutatiōes mot⁹ appellandas cēset. q̄reno q sibi motū.

Ⅽ Claꝫ est igr̄ tps sine motu nō esse. Nō q ipsi motū demū itelligam⁹ ꝛ tps:vt Galen⁹ iterp̄tat:sȝ q de cogitatiōe ꝛ itellectu motus in cogitationē:ꝛ intellectū tpis veniamus. Cur igr̄ ille tam temere istboc decēdit oberpsitqȝ vellicādi ꝯdicēdiqȝ studio: Immobilia multa cōcipimus itelligim⁹ cogitamus:dūȝ mouemur:vt polos mūdi ꝛ centrū terrę:n hilomin⁹ illa cū motu non sunt. Porro debuit audire Aristotelē vtiqȝ apussima ꝛ clarissima voce testantē dictitantēqȝ. Nos simul ꝛ motuȝ sentim⁹ ꝛ tps. Sȝ ꝛ.n.ꝑ plurimū refert:vtrū icirco tps eē aliqd motus dicas:qꝛ ex notiōe motus pendet notio ꝛ cōmonitio tpis:an icirco qꝛ ipsi motū demū itelligimus ꝛ ꝯcipimus tēpus. Uerꝫ Galen⁹ in plerisqȝ oibus
98 fere ad huc modū molestus ipotūusqȝ ē. Ⅽ Nos igr̄ supiora nectamus:si tūc tps nō ꝑcipim⁹:quū nullā mutationē ꝑcipimus:illud aūt fit quoties tpe ꝑ momēto ꝛ idiuisibili vtimur. Cōtra si tūc tps ꝑcipim⁹:quū ꝛ motuȝ eē:ꝛ q̄ȝ longū sit ꝑcipim⁹:palā est tps citra motū mutationēue nō itelligi adeo:sȝ ne esse qdem ꝯstareqȝ posse. Sane et si qesceēdo ꝛ nihil agēdo motū alic⁹ corpis tecū aīo ꝯtēpleris statiȝ ꝯcepis ꝛ itellexeris tps. Si.n. obortis tenebris nullo corpis sensu adagitato: nulla ꝟba de foris auocante:sȝ ocio plane sūmo de nauigatiōe:de ambulatiōe:de lucta:de bello:de pace soli ꝯsiliū aliqđ ineamus:ꝯtinuo videbit̄ sese nobis tps offerre. Cęterū nō solū tps motū assequit adducitur qȝ cū eo:sȝ exaduersum quoqȝ motus ipse comitat ꝛ ridet ad tps. Naȝ sil lapsuȝ ꝛ ꝯfectū aliqđ tps aīaduertimus:ita atqȝ statim admonemur ꝛ motus:itelligimusqȝ initā ꝛ ꝑsolutā iterea motionē:mutationēue aliq̄ȝ: vt si duas horas abisse nobis cognoscim⁹:nō aliunde id colligim⁹:nisi de actibus:qꝛ l aut deambulauim⁹:aut scripsim⁹:aut declamauimus tm̄. Quāobrē neutrū pōt ab altero seiūgari. Sane priores rōnes ascīscunt nō esse idē motū ꝛ tps. Sequētes ostēdunt tps sine motu haberi posse.

99 Quapropter tēp⁹ aut accñs aut affectio aut hęrēs ꝛ additū: vtcūqȝ annexūqȝ motui nō ipse motus existimandū. Nā accñtia ꝛ affectiōes q̄uis nō sint a subiectis abiuncta:tn̄ eadē subiectis nō sūt. Altius itaqȝ ordiēdū est:vt ea res q̄ȝ latissime pateat. Quicqd ꝑ locū mouet: quēadmodū ex aliquo mouet in aliqd:ita in aliq̄ spacio ꝛ iteruallo mouet. Atqȝ hoc ego causę facio cur motus quoqȝ ipse cōtinuus habeat:qꝛ videlȝ cū magnitudine q̄ ꝯtinua ē attendit:ꝛ spacio q̄si allinit applicatur qȝ:q̄ȝ q̄ȝ stabili ꝛ sedentarię rei fluxa ꝛ subitaria. Quēadmodū itaqȝ mot⁹ ex magnitudine vt sit ꝯtinuus obtinet:ita tps ex motu. Quare ꝛ ad motū ꝛ ad tps ꝯtinuitas ꝑtinet: merito et⁹ magnitudinis:in quā recęptus est motus. Ⅽ Dicit ꝟo in magnitudie aliqd prius aliqd eē posteri⁹ situ. Prius eni hoc punctū:posterius illud in stadio ēqa h̄ ad carcere:illud iacet ad calcem. Quū itaqȝ magnitudis pri⁹ ꝛ posterius aliqd sit:idē esse in motu cōpertū est. Pri⁹ in motu ē:qđ ad prius in magnitudie suo motu rńdet. Posteri⁹:qđ ad posteri⁹. Uerꝫ iterest q in magnitudie prius ꝛ posteri⁹ ꝑmanēt:in motu sꝑ abolet ꝛ corrūpit prius. Quāuisqȝ nō sit in motu qcq̄ȝ prius: nisi sit indē in magnitudie. Nec tn̄ ꝑpetuo in totū rō vtrinqȝ ē. Nō eni ꝯseruat prius in motu quēadmodū in magnitudie ꝯseruat. Eodē mō q̄uis motus sit eo ꝯtinuus:qꝛ spatiū ꝯtinuū est:nō tn̄ eodē iure ꝯtinuus ꝛ spatiū hī. Nā spatium ita ꝯtinuū est vt cō pareat ꝛ ꝑmaneat vniuersuȝ: motus vt iugiter fluat ꝛ identidē ꝑeat. Ex his pȝ i motu esse prius atqȝ posteri⁹. Sȝ ꝛ rō quoqȝ pariter explicata est. Ⅽ Nūc ad examinandū vī:vtrū prius ꝛ posterius q̄ in motu sūt:motus ipe sint:an aliq̄ res a motu diuersę:ꝛ vtrū subiecto idē sit motus ꝛ prius ꝛ posterius q̄ in motu sūt:definitiōe ꝛ rōne nō idē. Profecto vī dissidere motus a definitiōe prioris ꝛ posterioris in motu. Nā ꝛ prius ꝛ posteri⁹ magnitudinis q̄ȝq̄ȝ subiecto magnitudines sūt:definitio tn̄ magnitudinis a nā ꝛ definitiōe illoꝫ abiūgit. Jo.n.q prius ꝛ posteri⁹ definit:situ ꝛ locū in definitiōe ꝯstituit. In definitionē magnitudis neqȝ locus,neqȝ situs igredit. Eandē in modū dīinitio motus a definitiōe prioris:ꝛ posterioris in motu dissentit. Nā finituꝫ motū:dicet mobilis rei actū eē:prioris ꝛ posterioris redditur⁹ rōnē:altera via conabit. Quēadmodū itaqȝ tā ꝛ si pater ex subiecto sit Socrates: pris tn̄ ꝛ Socratis rōnes euarīāt. Itē qnarius tāetsi ex subiecto sit lignū:diuersa tn̄ ꝛ citra substātiā ligni definitio assignāda qnario est:qa qnarius in eo q qnarius nūer⁹ est nō lignū. Ita prius posteriusqȝ in motu: q̄ȝq̄ȝ ex subiecto hīt vt sint motus:diuersam tn̄ ꝛ demutātē a motu essentiā obtinēt. Ea nūc qn̄ a motu differre mōstrata est:capesceēda nobis h̄ loco disqrendaqȝ est. Itaqȝ aīaduertendū diligēter est:quēadmodū tū prius,tū posteri⁹
100 itelligam⁹ in motu. Ⅽ Ergo quēadmodū q̄ȝdiu lineā ꝯcipim⁹:vnā ꝯtinuā itegrā ꝑpetē:nihil neqȝ prius neqȝ posterius notat in linea. Sȝ sil dissecta i ꝑtes est:aut interpūcta definitaqȝ notulis:stat i prius hoc:posteri⁹ illđ in linea facim⁹:ita in motu prius ꝛ posteri⁹ nō ante ꝯcipim⁹ q̄ȝ definiat ꝛ q̄si debiscat aut diducat i ꝑtes:atqȝ ita vn⁹ ille tanq̄ȝ alius atqȝ alius possit afferri. At quā diuidi pōt motus: Naȝ punctis: At motus caret situ ꝛ positu. Sȝ dicēdū puto motū:si nō eū q ꝑprie est:salutē sui qsis aliquē q̄si situ hēre: vt puta:scribit nūc manus ꝯtinuata serie nec iterpollat stiliū:dico illū motū quem absoluit priorē eē eo quē initura absoluturaqȝ ē. Quāobrē: nēpe qꝛ illū iā ꝯfecit:hūc icipit. Stat itaqȝ secari motū hūc posse:ꝛ assignari aliqđ hꝰ discrimen i eo:q̄le est pūctus in linea:qđ ꝑtis prioris depositio finisqȝ sit: sequētis ortus initiumqȝ:signū id ꝟbi grā:sit hoc qđ dico. Nūc si igr̄ diuidere denuo motū illū currētis man⁹ ꝛ volumini iplerę voluero:vtar ne eodē signo momētoqȝ quo sum in priori diuisiōe vsus:an ꝑte qđ mō est serotino qđ nemo iā possit efferre: Pateqȝ me nō illo priore qđ abijt:sȝ alio ꝛ instante h̄ atqȝ iūcto vsuꝫ. Ex his duob⁹ signis vtꝫ dixeris prius:vtrū posteri⁹:an anteqūȝ rńdeas testatū scriptura est:illud eē prius:cui⁹ operis interuentuqȝ priorē diuisionē cōmisimus:illđ posteri⁹:

p⁹ itelligam⁹ asserit nō sine motu tpm cōstare:sȝ q motus intellectu in tpis cognitionem nos perducit ꝛc.

cui⁹ posteriorē. Sȝ ꝗobrē prius est h alero: Nū icch co qꝛ hoc in tabula scriptū est dic: illō illic: neq ꝗdē: alio gn si scriptū nō fuisset: neqꝫ hoc prius: neqꝫ illō posteri us haberet: qꝺ ridiculū est. Nam cur ita: Cōstat igit p̄i

101 us h vtriqꝫ ꝑteryſſe posteri⁹ alterꝫ ſbſequutū. ℭ Quū ergo diuidimus motū ⁊ in plura momētis secem⁹: qd aliud ꝗ tps ⁊ tpis ptes afferimus: p̄teritū.n. ⁊ futurꝫ ex qbus ꝯstat tps: nihil aliud sunt ꝗ series prioris ⁊ po sterioris in motu: q̄ momentis diffiniunt: ⁊ tanꝗ aliud atqꝫ aliō numerantur. Quare idē erit tps ⁊ prius ⁊ poste rius in motu nō simplr: sed quoties diffiniunt ⁊ nume rantur. Diffiniunt ꝟo nō alio mō ꝗ quū duo momenta afferunt ⁊ accidūt aio vnū vt prius ⁊ prioris motus ex tremū: alterꝫ vt posteri⁹ ⁊ posterioris motus extremū. Jtē nō aliter diffiniunt ꝗ extrema a medys diuersa eē ꝑcipimus. Quū.n. animus ei⁹ momēti memor: de quo p̄ die cogitauerit: postridie de altero cogitat: ꝯtinuo itelli git id esse tps: qꝺ duob⁹ momētis: ꝑinde ac duab⁹ mar ginib⁹ icluditur: atqꝫ ita demū vniuersitatē illā pōt distri buere in ptes ⁊ horas qndecim aut sexdecim dicē: tāꝗ si de linea finita pedē qs recidat: duob⁹ modis indiꝗ pū ctis. Sed ⁊ vnū quoqꝫ momentū sepe facit vt itelligat tps. Uerꝫ hoc nō absolute aut ꝑgemo: sed quoties mo mentū illō ꝑ initio ⁊ ꝑ exitu sumit. Nam ex h quoqꝫ prioris ⁊ posterioris sensus qdaꝫ elicit. Jd.n. prius est: cui⁹ momētū est extremū: illō posterius cui⁹ initiū. Jta oi no ꝯstat: vt nā ois ⁊ essentia tpis a priore ⁊ posteriore in motu ducat. Erit igr hec definitio tpis: discrimen p̄oris ⁊ posterioris in motu: quoties distinguunt discriminā turqꝫ: hoc est quoties in numerꝫ veniunt ⁊ ꝑcensent ab aio. Numerus.n. nō vnū⁹ est neqꝫ eius rei q̄ ipromiscua penitus idiscretaqꝫ sit: sȝ ei⁹ quę ptes diuersas aliqꝫ ge neris hēat. Non ḡ motus ipse sȝ ptes⁹ in motu penes p̄i us ⁊ posteri⁹ nūeratę sūt tps. Quare vt q̄ dicta sūt oino breui ꝯne teneamur: cōmodissime definiem⁹ h modo. Tps est nūer⁹ de priore ⁊ posteriore motu collectus.

102 ILlud aūt argumēto est: tps eē nūe rū oportere: qꝛ ꝯ qd rōnem pluris ⁊ minoris capiat: nūō idicat ęstima turqꝫ. Numerus ergo qddaꝫ est tps. Sȝ ⁊ prius atqꝫ posterius recte adiectū ē: qꝺ hinc liquet. Numerant motus ⁊ qdem plures sūt. Naꝫ ⁊ augescē ⁊ calescere ⁊ ꝺferri qs eodē puncto pōt: atqꝫ ita trib⁹ sūt agi moueriqꝫ motib⁹ hꝫ motuū. Ternariꝫ numerꝫ nō dicimus esse tps: sed eum nūerꝫ quē seorsuꝫ in singulis motib⁹ prius ⁊ posteri⁹ faciant. Neqꝫ p̄tur bari quē velim: ꝙ quū numeratas ptes in motu tps eē dicamus: nō tū numeratas res mō: sed numerꝫ in diffini tione locauimus. Nā res numeratę solent iterim nūer⁹ dici. Quēadmodū.n. duplex significātia mēsurę ē. Nā ⁊ qꝺ mēsurat: vt olla: vt cadus: vt modius: ⁊ qꝺ mēsura tur: vt triticū in modio: vt vinū in cado: vtrūqꝫ nomini mēsurę cōicat. Dicimur.n. bebitasse modiū: nō ligneū: ⁊ bibisse cadum nō ipsam vegetem ęneam: ita ⁊ nūerus nō solū est ieg ex vnitatib⁹ ꝯstat: sed ⁊ res ipię q̄ nume rant. Jlle discretus est nō ꝯtinuus: et ad nām tpis explo randā significandāqꝫ ptinere nō pōt imo ipedimento est potius: hic ꝯtinuus est: eo mō quo tripedaneū ēlignꝫ. ℭ Neqꝫ accedēdū Galeno est q tps cauillat definiuꝫ eē per tps. Js quū pleraqꝫ significata prioris posterio risqꝫ dinumerasset: dixit cetera nō ꝯgruere definitiōi: prius ⁊ posteri⁹ tpis solū videri ꝯgruere. Jta efficiebat vt tps nūerus motus esset ꝟm prius ⁊ posterius tpis. ℭ Sed⁹ sciēdum est prius ⁊ posterius: q̄ in motu sunt nō hēre a tpe: vt prius ⁊ posterius sint: sed ꝯtrario pot⁹ efficere: vt prius ⁊ posteri⁹ adsint in tpe. Qꝺ aūt prius ⁊ posterius in motu est: dictū est a priori ⁊ posteriori in magnitudine ꝑficisci: vnꝺ ⁊ cōtinuitas nasceret. Atqꝫ h euidēter Aristoteles idicat. Prius inqt ⁊ posterius i lo co p̄m habent: inibiqꝫ positu ꝯstant ⁊ situ. Sed cū ea in magnitudine afferant: necesse est in motu quoqꝫ easdē rōnes afferri. ℭ Sed ꝯcedat Galeno prius ⁊ posteri⁹ in motu nihil aliō significare: ꝗ prius ⁊ posterius tpis: qd tum postea: Neqꝫ.n. nos fere aliud dicim⁹. Nā quū tps esse prius ⁊ posteri⁹ in motu dicamus: necessariūqꝫ sit: vt idē afferant diffinitiōes ⁊ noia quę definiunt: nihil certe aliud fuerit prius in motu: atqꝫ posterius ꝗ prius ⁊ posteri⁹ tpis. Quobrem hoc illum lesit q definitionē oppugnat: ⁊ mehercle tutius fuerat illam admittere.

103 ℭ Sed ⁊ vt aliud atqꝫ aliud tps sit: hoc facit motus: q alius semꝑ atqꝫ alius cernit. Ceterꝫ quęri solet: quūꝫ plures motus sint ac plurib⁹ locis exerceant: exercetur Athenis: exercet Lacedęmone: exercet Corynthi: qd nā causę est: cur non ⁊ plura sint tpa: Quū inquā idem momētū idemqꝫ vbiqꝫ nūc est: ab ipso aūt nūc hꝫ tps vt idē ⁊ diuersum itelligat: atqꝫ vnū tps est tūc: quum vnū est nūc: plura quū plura diūsaqꝫ. Plura ⁊ diūa sunt quoties vnū vt prius: alterꝫ vt posterius designat. Sȝ adhuc subyt qꝺ ambigas: q fieri possit: vt ipsa nūc mo mētaqꝫ differāt: quū rō ⁊ nā vna sit oibus: ꝗuis prius hoc posterius illō itelligat. Aut Socratē aliūꝫ patem⁹ fuisse: quum in Lycio sederet: aliū quūꝫ in foro ageret: qꝺ sophistę pollicent ostēdere. Sed soluit: quēadmo dū socrates ꝗuis sese huc illuc ꝯferret: tū subiecto vn⁹ erat rōne diuersus: qꝛ nō idē sit in Lycio ⁊ in foro esse: ita ⁊ in ipsi⁹ momēti: ꝗuis subiecto nā vna: atqꝫ ibi ha beat: rōne tū definitioneqꝫ differret. Est.n. alia rō eius nūc qꝺ apud Homerꝫ Hector dicit: quū equos alloqui tur ihortaturqꝫ. Nūc agite alipedes generosuꝫ attollite pectus. Promite ꝑsentes aios discrimine herili. Cōstet vestra mouus. Alia hui⁹ qꝺ hoc albo nūc scribit.

104 EL vt planius cōdiscant hęc paulo sunt altius petēda. Magnitu dinē comitat motus. Motū comitatur tps: vt dixim⁹. Quapp ęquū est: vt harꝫ quoqꝫ rerꝫ causę efficiētes igenerātesqꝫ eadē iter se ꝑportiōe rñdeant. Magnitudinis efficiens cā punct⁹ est. Motus ea res q̄ mouet in motuqꝫ ē. Tē poris ipm nūc siue momētū: erit igit momentū vnuꝫ.⁹ Quēadmodū vnū est punct⁹: vn⁹ est lapis: siue huc siue illuc ferat. Sed rōne definitiōeqꝫ discrepat. Naꝫ rē q̄ mouet deferturqꝫ ita ꝯsequit momētū: vt ipsam dela tionē tps. Sed ⁊ cognoscit quoqꝫ ipm momētū nō alia re ꝗ ea q̄ mouet ⁊ fert. Nā prius ⁊ posteri⁹ q̄ repiunt in motu: sec⁹ rē delatā ⁊ eius trāsitū nūerant. Alioqn si la gescēte nullū discerniculū p̄oris ⁊ posterioꝝ extaret. Sed qm mobile iterim locū priorē obtinet: iterim po steriorē: fit ita vt in motu tū prius, tum posterius incer nat. Porro hoc tū prius tum posteri⁹ qꝺ nūerari dici mus: ipm oino nūc est: vnꝺ fit vt subiecto idē sit prius ⁊ posteri⁹ nūc. Rōne vtriqꝫ ⁊ definitiōe dissentiat. Jn eo eni qꝺ numerꝫ ꝑbet quodqꝫ pōt tanꝗ aliud atqꝫ aliud accipi: efficit rōne ⁊ definitiōe diuersum. Pro eo ꝟo ꝙ res q̄ defert notior est delatiōe sua: quūꝫ oē qꝺ mouet monstratū aliqd sit ⁊ subā: ipm quoqꝫ momētū notius erit ⁊ māifestius tpe. Nā de tota imensitate tpis solum

105 momētū attingit. ℭ Claꝝ est āt semet comitari ⁊ ap pellare vicissim momētū ⁊ tps: ita vt sine altero neutꝝ possit ꝯsistere. Est eni tempus fere de momentis cōsti tutus ꝯstatusqꝫ numerus. Nam momētū quodāmodo

a ἀλλὰ τὸ ἀριθμούμε νον τῆς κι νήσεως. sed qꝺ numerat in motu etc. b Hec rōne motus Aspa si⁹ q. s. in mo tu plurīs mi norisue rōnē tpe ꝑcēdim⁹ credidit Ar. sentire tps eē nō res nūera tas: sȝ tpꝫ nu merꝫ q̄ nūera m⁹: quē Alē. h in loco est imitatus: sed Aspas. vt sed merel opinio nē multa cō mutauit i hu iusmodi tex tu sermonis Aristo. vt re fert Simp. c De hac re Sim. loqns credit tpe du plex in motu p̄s⁹ posteriusꝫ ne inueniri: ⁊ hec inuicē esse diuersa. alterꝫ qdē qꝺ a ma gnitudie hꝫ: qꝺ ex loco ⁊ pōne nascit. alterū ꝟo qꝺ ex tpe ꝑuenit ait.n. motum medū qꝺdā mō locū hēe lect locum. ⁊ tps ⁊ vtrinqꝫ ac tpe mēsurā nūmqꝫ p̄oꝝ ⁊ posterioris. sȝ a loco qdē q loca ⁊ pō nem q̄dāmō hēat retinet: ⁊ h rōne qua spatiū pōneꝫ hꝫ. a tpe ꝟo tpeus efficit: h ꝟo ei iest ea rōne q̄ i fluxu subaꝫ hꝫ. pri⁹ ergo ⁊ po steri⁹ qꝺ i spa tio ē rōne pō nis loco mē surat. qꝺ ꝟo fluxū pcessio nēqꝫ ꝯsegt a tpe vnꝺ nō vi dēs aberrare inqt Sim. q motū defini ret nūcꝫ p̄oꝝ ⁊ posterioris qꝺ motui iest rōe flux⁹. sic ⁊ locū defini ret q nūq sit p̄oris ⁊ poste rioris qꝺ est ꝟm pōnē spa

tij. h deide ve luti fundamē to accepto re fellere nititur p̄m The. rā tionē: ait.n. p⁹ ⁊ posteri⁹ qꝺ motus ex magnitudine trahit: non. s. qꝺ tpe mēsura tur: sed locos vipote qꝺ ꝟꝫ pōnē accēdet cū.n. ē magnī tudinis p̄oꝝ tpꝫ nascat. ei ꝑ ꝑportione rñdebit. p̄us aūt magnitu dinis loco ⁊ pōne terminā tur. prius ꝟo q⁹ ꝟꝫ tps ē ⁊ sit rō prioris i motu: ē aliud qꝺ est. nascit .n. ex p̄cēsiōe ⁊ fluxu mot⁹ nō ex pōne ⁊ magnitudie ꝯ 3⁹ ꝗ The. soluē reicie sit eodē fere fūdamēto: ait .n. si vnū tm̄ mō p̄s⁹ poste riusue esset in motu: illō. s. qꝺ tpe ꝑcēdi tur: recte eq dē dicere pos sem⁹ vt The. soluit. motū i se ipso nō ꝺcer niri. at si aliō p̄s⁹ posteriusꝫ ne est qꝺ tpe ꝑcēdit: aliud ꝟo qꝺ ex pōe nascitur: nece erit dicere q mot⁹ est p̄us posteriusqꝫ qꝺ ꝟꝫ ipse ac cēdit. hec tū facile solui pōt: quo aūt cōsidera. d Sim. ibi q̄ h exponēs dubitat p⁹ quo fit ꝟo ꝯsonum mo mētū idē esse subo: rōe ꝟo diuersaꝫ: sit p̄s⁹ ⁊ posteri us. nā q fieri pōt vt qꝺ p̄re rūt iā idē sub iecto cu sit qꝺ nūc ē: ꝗ qꝺ nōdū ē: ea ꝗ silendo qua Arist. h mon strare nūit nā bui vt hēc qꝺ rōi sit ꝯsonā. de re.n. q̄ me ne trepore q illa ꝑmaneꝫ

ne ⁊ eadē pūt eē diuersis in locis: recte ast firmaš posse mus ꝙ eadē subeo sint rō ne diuersa. at motus: tps ⁊ ea oino ꝗ vno mō sī vñ sūt neqꝫ pñt diu tius gmanere nō video qua possint rōe di ci eadē subo. Dubitat ēt 2° loco cū tria h̄ iūcem se ꝯse quāt: magnitudo: motus ⁊ tps: ⁊ magnitudo qdē pū cto terminaš: tps ēt momē to: qd erit igr̄ i motu qd bis ꝓponitō rñ deat: q.s. ter minetur. h.n. aliō opꝫ vt sit ꝙ res mota. Pōio īnt rñ dēo Sim. ait h̄ fere modos momēti imā eē i nullo dif ferēt: pterꝗ ꝙ h̄ qdē pus ē: illud vo po steri⁹. neqꝫ.n. gñe neqꝫ spē neqꝫ ēt nuō: sicuti nec vni tas ab vnitate nū ꝗ nuō dif ferūt. gbusdā differūt acci ntib⁹ sicut a Pla tone Socra tes. ob id g° qꝛ nulla alia rōne differūt. fortan ptit eadē ea eē h̄ iecto. silitudo ēt ad punctū lapidū re uerti satis vio lēta vī: ⁊ cū h̄ qdē gmaneāt illa vo necꝗ ⁊ id h̄ et⁹ non magnā volue rimus hic rō nezꝫ dicimus ꝙ subeo idez nō aliō signi ficat ꝙ specie idē. nā ⁊ Ar. paulo infer⁹ dicet ꝙ quē admodū mo tus spē idē ēt ꝗ itez atqꝫ ite rū fieri: ita ⁊ tē pus: ⁊ qd spe cie ē idē vt in nullo sit diffe rēs: aliquo ēt pacto nūero idē vr. Scōz ēt solutō aīt

vnitas tpi est. Et sicut vnitas repetitiōe alternatiōeqꝫ nu
mez facit: ita momētū reciprocatiōe ⁊ iteratione tpez
quēadmodū vnitas qꝫ isectilis ꝯstituit tñ numez se
ctilem: ita momentū qd idiuisibile est inuehit tps qd diui
sibile est. Cetez diia in eo nosciš: ꝙ momēta vnā ꝯtinen
tiā partiūt: vnitas discretionē moliš. Plane ꝯtinuat mo
mēta tps vt dixi: sꝫ ⁊ diuidūt quoqꝫ eo mō: quo motus
suū mobile: ⁊ delatile delationē. Est.n. ideo ingis ⁊ vna
delatio: qꝛ vnū est qd deferš: vnū inqꝫ nō simplr. Naz
hoc qdē modo vna res fuerit ꝗ monstraš: corpusqꝫ est:
ꝗ lignū / qua ferrū / qua lapis: sꝫ qua deferš. In eo ꝙ in
motu delatiōeqꝫ est: quo respectu vnū eē nō pōt si mo
tum distrahat interrūpatue. Tunc.n. neqꝫ ꝯtinuus neqꝫ
vnus fuerit motus: ꝗuis sit id: qd moueret vnū: sꝫ tūc
⁊ vn⁹ ꝯtinuus est: quū qd deferš in eoqꝫ deferš est vnū:
hoc est quū nō interlaxat nec itergescit: aliogn iterpollā
do prior motus definiš ⁊ posteriori abscindiš atqꝫ diri
106 mitur. Deīde repetiš series ꝯtinuaturqꝫ vicib⁹. ¶ At
qꝫ ad hęc oīs res quę referš: ita se hꝫ: vt pūctus ad line
am. Quāqꝫ nōnihil iteresit: qꝛ punctus assignari bis tuz
ꝓ initio tum ꝓ exitu pōt. Est.n. pmanens qdā pūctus:
⁊ situ fere stabilē hꝫ. At qd deferš in eo qd deferš bis as
ferri nō pōt: qꝛ ꝯtinue a statu suo demutat: nō ꝙ demu
tet a se: sꝫ ꝙ aliū subinde semp atqꝫ aliū locū demu
tat ⁊ vertit. Nā si bis eodē in loco hēri posset: iam inibi
insisteret: atqꝫ ita nō ꝯtinue moueretš vt subiacebat. Eo
dem modo neqꝫ momentū assignari bis pōt. Dicat ali
qs si momētū bis assignari nō pōt: quō ptinebit ad nu
mez? Certe vt puncta: nō ea ꝗ pn⁹ finisqꝫ sunt: sed quę
vtrinqꝫ extremas linę clausulas insident diuersa iter se
distinctaqꝫ sunt: ita vt tū hoc tū illud seorsuz monstrari
⁊ accipi possit. Ad eūdē modū ⁊ momēta qb⁹ icludit
tps accipiantš vti diuersa: hoc vt prius: illud vt posteri⁹
afferaš. Idez vo bis accipi nullo mō pōt: qꝛ nullo mō
107 ēt pōt tps sisti. ¶ Palā quoqꝫ ē tpis ptem nō eē mo
mentū: sicut neqꝫ res quę deferš pars est delationis: neqꝫ
linę punctus. Nam lineā partiri est in lineas: ⁊ motuz
in motus ⁊ tps in tpa. Sed quęriš vtrius extremus sit
ipm momētū: vtrū motus an tpis. Dictū ē.n. aliqñ mo
tū momētis ⁊ instantibus diuidi. Soluiš: ꝑ se extremū ē
tpis: sed qꝛ tps nihil aliud est ꝗ pces motus sm prius ⁊
posterius numeratę. Quoties momentū ⁊ nūeratū ac
cipiš: tūc motus quoqꝫ ipsi⁹ extremū ⁊ termin⁹ fuerit
ita ꝑ accńs erit terminus motui: ⁊ vbiqꝫ sit motib⁹ oib⁹
assidebit. Cā ea quā dixi: qꝛ videlꝫ nō est ꝑ se terminus
motui: aliogn ei tñ motui pseruiret addictūqꝫ eēt: cui⁹
esse termin⁹ diceretš. sed ꝑ se terminus tpi est: qd nūero
motus describiš. Numerus vo pluriū rez sit eē idem
pōt. Exēpli gra. Denari⁹ veterinoz ⁊ hoīm. Quāuisqꝫ
tps nō sit nūerus. Is quo nūeram⁹: g ob id nūerus nūe
rans recte appellabiš. Sꝫ is quē nūeramus: g ⁊ nume
ratus nūerus dicꝫ: tñ ꝓprietates ⁊ vestigia nūeri nūe
rantis. Ubiqꝫ.n. tps vnū idemqꝫ habeš numeraš pcen
seš pluribꝫ simul motib⁹ corrogaš auctioni delationi al
terationi. Jam satis ostēsum vī tps esse: tū numez: tū nu
mez motus secus prioris posterioris qꝫ ratione.
108 Sed ⁊ ꝯtinuū ꝗꝫ sit tps ops. Mot⁹
enī vniuersus ⁊ ipse ꝯtinuus
est. Sꝫ ambigas cū numeri sectio exhi
nō possit in infinitū: sed finē offendat ⁊ q
dē minimus habeaš vt dualis: ꝗobrem
nō possit ⁊ tps aliqd ostēdi minimū? An duplex est nūe
rus: alter g ex vnitatib⁹ ꝯstat: atqꝫ hic eē minim⁹ pōt: al
ter g nō ex vnitatib⁹ absolute: sꝫ ex reb⁹ ꝯstituiš: vt equis
canib⁹ lineis. Nā ⁊ gnqꝫ lineas ⁊ gnqꝫ triangula dicere
numeros solemus. Tales nūeri si de multitudie quęris
minimū hñt. Nam duę linę ⁊ duo equi minimū sunt:
si magnitudinē spectas nō hñt. Naz quęqꝫ res talis in
infinitū secabilis est. Eodē mō pinitū alicui⁹ certiqꝫ tpis.
Uerbi gra. Duaz horaz: in eo qd ꝯtinuū est afferri bre
uissimū aut minimū aliqd nequeat: qꝛ i eo respectu nō
est numerabile. In eo vo qd definiš: ⁊ quodāmodo dis
seraš momētis priore posterioreqꝫ hactenus ⁊ nūerari
pōt: ⁊ minimū indipisci. Hęc horę quo ad numez ptī
net minimę sunt: quo ad magnitudinē ⁊ ꝯtinuationē nō
109 sunt. ¶ Nec caret rōne ⁊ tps multū ⁊ paucū longū ⁊
breue dicaš. Habet.n. ꝯditionē vtriusqꝫ ꝗtitatis: tū ꝯti
nuę: tū discretę. Nā ꝗ inge ⁊ ꝯtinuū est di lōgū ⁊ breue:
qua distinguiš nūeraturqꝫ: in hoc nūerus dī multus ⁊
paucus. Nō tñ volucre aut tardū ꝓprie dixeris tps: qñ
neqꝫ vllus quoqꝫ nūerus aut tardus aut velox hētur.
110 Par est aūt vt sit vbiqꝫ idez tps sin
ꝗuis qd prius ⁊ posteri⁹ est
diuersa iter se sint tpa. Nam ⁊ motus p
sens vn⁹ est: tametsi pteriti⁹ ⁊ futurus di
uersi. Pręterea tps ⁊ nūerus nō is: quo
numeram⁹: sed is g numeraš: hic āt idē est oīuz. Ut de
nari⁹: siue is equoz siue hoīm fuerit. Nūeratę vo res
i. hoīes decē ⁊ eq decē nō sūt amplius eędē. Ergo si tps
sm prius ⁊ posterius nūeraš: necesse est: vt prius ⁊ po
111 sterius diuersa sint tpa. ¶ Itez⁹ quēadmodū motus
vnus ⁊ idē sel' digestus pōt itez atqꝫ itez instituit: ita ⁊
tempus pōt vnū ⁊ idē itez atqꝫ itez reuerti: ver / ęstas /
autūnus / hyems. Substantia itaqꝫ tpis hęc est. Nam
in motu prius ⁊ posterius nūerata sunt tēpus.
112 Porro tps quū ita definiaš pncipalr
motū mēsurat. Per accńs ꝯ
mēsuraš a motu: nō solū.n. dicim⁹ motū
multū: eū g multo tpe agiš exerceturqꝫ:
sed tps e diuerso multū in quo mult⁹ con
ficiš motus. Aliogn hoc ⁊ in cęteris mēsuris quoqꝫ visi
tur. Oēs.n. a mēsuratis vicissim ꝯqꝫ mensuranš. Nā ⁊
modius tritici modiū ligneū: ⁊ cadus vini cadū ęneū re
metiš: si quadrent. i. si neqꝫ exuberēt neqꝫ subsidant.
113 ¶ Atqꝫ hoc in mēsuris ꝯtinuis nō admodū mix est:
qñ ⁊ ipse ille nūerus g ex vnitatib⁹ ꝯstat quodāmodo a
nūeratis reb⁹ vice iuersa recurriš renūeraturqꝫ. Quēad
modū.n. ex denario decē equos itelligo: ita ex eqs decē
denariū nūez apphēdo: qꝛ vnitates decē video equis
decē nidere ⁊ accōmodari nec posset denari⁹ vnqꝫ itel
ligi: nisi aut singulis eqs singulę vnitates sortito tribue
renš: aut equus vn⁹ decies pmereš. ¶ Sane debita rō
ne vtrūqꝫ ꝯtingit vt ⁊ mēsuret ⁊ mēsureš tps. Nā si vt
dictū est magnitudis mot⁹: ⁊ mot⁹ tps assecla comesqꝫ
est: quē famulatū hꝫ ad magnitudinē motus: eūz hēbit
tps ad motū: ⁊ quēadmodū motus magnitudinē mētu
rat: ꝯtraqꝫ a magnitudine mēsuratur. Nā ⁊ viā dicim⁹
multā: qꝛ ꝓfectio multa sit: ⁊ pfectiōez ecōuerso multā:
qꝛ multa sit via: ita ⁊ tps motū metiš: ⁊ motus remetiš
tps. Proide motū multum dicim⁹: qꝛ ⁊ tps multū sit: ⁊
14 tps multū: qꝛ sit mult⁹ ⁊ motus. Sꝫ quonā pacto motū
mēsurat tps? An qꝛ ptē aliqꝫ definitā vniuersuz motū
mēsurat: vt passibꝫ replicatis totam stadij longitudi
nem conficis. Nam hora mēsis annus esse aliud possūt
ꝗ tantus: aut tantus cursus motusqꝫ solis.
115 Quoniam b vo ppterea i tpe mo
tus est: qꝛ mēsuratur a
tpe. (Nihil.n. aliō ē motū eē ꝗ oriri ⁊ fie
ri actu iā affundiš ⁊ attendiš tps: atqꝫ id
qd hūc fluxū mēsurat) palā ē ⁊ cęteras

mot⁹ termin⁹ ē momentū. sꝫ qꝛ nō ē mo tus cāvt pn⁹ sit ⁊ punctus ipm magmomē tū tm ꝗ pn⁹ ⁊ eius h̄ qdez linę: illō vo tpis hic esse supponit: ne rito tmꝗ bis ꝓponitō rñ dens qd ferš accepit.
a Simp. ꝑ ea ꝗ hic scribit voluit magis particulatim exponi id qd supius dctū ē s. momētum seu pus ⁊ po steri⁹ eē subo eadem. eo.n. mō momēta sūt eadē ꝗ ea ꝗ itez atqꝫ ite rū sūt: veluti mot⁹ g ab eo dē in idē sepi us repetaš: ve lut sol g suo motu ꝗ ānis ab eodem si gno ad idē re uertaš. at hoc nihil aliud ē ꝗ idē spē re petiri. ait vel de Sim. Ar. loco supi⁹ ha bito ob id po tius dixisse eē idē subeo ꝗ spē: qꝛ ꝗ eadē sūt vł gñe vł spē plūmū ēt iuicē pñt dif ferre. nā quę gñe sūt eadez spē differūt: ⁊ ꝗ spē nuō dif ferūt. q.n. sunt nuō diuersa accńtib⁹ qbus dā dñr vt a Platone So crates. motus vo momentū ēt tps que ite rū atqꝫ itez ea dē fiūt: parūz adeo diuersa sūt: ꝗ si nuō eadē videat: vñ ⁊ pythago rei h̄ mō ea dē ēt nuō ite rū atqꝫ itez si eri asserebāt. ꝯfirmat idē Simp. h̄ idē Eudemi au ctoritate: cui⁹ vba longum esset referre.
b Nō erit ab re qdā referš ex Sim. acce ptarē nō pṗ lacia afferēt.

quoq; res futuras in tpe rõne illa q mensurant a tpe.
¶ Nã esse in tpe aliqd bifariã dr: vno modo q sit tũ
cũ tps est: altero vt sunt ea q̃ in nũero esse dicũtur: atq;
hic posterior modus rursum diducit. Nam aut res in
nũero sunt tanq̃ ptes affectionesq; nũeri: vt duo par z
ipar: aut ita vt eaz rez habeat aliqs numer⁹: quo gñe
decẽ equi z decẽ boues esse in nũero vident. Si igr tps
est nũerus: pz ea que in tpe sũt in nũero quoq; eẽ opor
tere. Ac momẽtũ qdẽ z prius z posteri⁹: ita sunt in tpe
vt ipar z vnitas in eo nũero q ex vnitatib⁹ constat. Nã
quẽadmodũ illa sũt accñtia numeri: ita hec sunt accñtia
tpis: at res ita sunt in tpe: nõ vt ipar z vnitas: sz vt equi
decẽ in nũero. Quẽadmodũ itaq; semp est aliqs nume
rus: q excedit ea que in hũc modũ in numero eẽ dicũt:
qz oĩ nũero determinato põt semp maior aliqs assigna
ri: ita z tps semp amplius excedẽsq; ea que tpe ptinẽ
tur. Tẽpus.n. nũerus qdam est. Qz si ita hz: ea que sunt
in tpe: necesse est: vt ptineant a tpe: quẽadmodũ ea que
sunt in nũero ptinent a numero: z ea que in loco sũt cõ
tinent a loco. Atq; hic significatus maxie pprius z pri
116 marius ẽ: quo res esse in tpe dr. ¶ Nã putare eẽ qcq̃
in tpe: iccirco qz tunc sit quum tps est: aut esse in motu:
qz tũc sit quũ motus est: nihil est aliud q̃ putare cęlum
esse in milio: qz tunc cęlũ est quum z miliũ. Vex vt eẽ
simul multa possint: eẽ in altero quidpiam nihil ẽ aliõ
q̃ vnũ ab altero ptineri. Vñ psequens est: vt vtrũq; sit
sil: nõ tñ simul atq; res aliquę simul sunt: ptinuo altera
in altera ptinebit. Atq; hoc p⁹ accidit his q̃ eẽ dicunt i
117 tpe. ¶ Accidit ẽt vt pati res obleq̃diq; a tpe videant.
Nã z putrescere z exedi res tpe z inueterascere cõsene
scere z obliuione deleri dicunt. Non.n. eadẽ rõ tẽporis
est: quum domũ hãc exędificatam in tpe dicimus: illaz
tpe z vetustate collapsam. Sed hinc ab opifice exędifi
cat in tpe: hinc vtrũq;: z a tpe collapsam: z collapsam
in tpe dicimus. Itẽ docemur in tpe: sed a magistro de
discimus in tpe: sed sola iniuria tpis. Demũ aliam cãm
q̃ tps obliuionis: z spontaliũ obięctionum afferre non
possumus. Proinde nõ male vident videreq; tps aucto
rem interitus z corruptionis appellant: quũ numer⁹ mo
tus sit. Motus aũt discutiat z deturbet id qd prius exta
bat. Qz si vera sunt hęc: pstat imortalia z ppetua q̃ten⁹
talia sũt: in tpe esse non posse: nam neq; icluse sunt tpe:
neq; ad capiẽdã z ferẽdã iniuriam tpis parata: neq; cũ
tpe cõmutant: neq; tpi prorsus assistunt. Igit neq; mẽ
surant: neq; circũsistunt a tpe: qz nullũ tps substantiaz
coz põt excedere. Sed ꝯ potius ipsa oẽ tps allatũ trã
scendũt z superant. ¶ Sed occurrit. Nã si motus ppe
tuus est que ista pbabit: ppetua aũt in tpe esse nõ psũt:
vẽ efficit ne sit motus in tpe: an qz diuersus assidue mo
tus ẽ: neq; nũero vnq̃ idem hz: sz z est z orit cum tpe:
imo ꝟo cum motu ipsum tps efficit: vt alter alterius
ope iniri idigereq; videat. Quapp⁹ tametsi tps motũ z
neq; excedat: neq; ptineat: qz tñ vicissim addita cõne
xaq; sũt: vtiq; hoc noie motus esse in tpe dicitur.

118 ET q2 tps mẽsura motus est: erit ẽt
getis mensura. Et.n. qes pua
tio motus est: habitũ ꝟo z priuationem
eodẽ instrumẽto cognoscim⁹: oculis lu
cẽ z tenebras auditu vocẽ z taciturnita
tem. Quare erit z quies in tpe: non tñ: qz in tpe z ptinuo
erit ẽt in motu. Non.n. tps est motus: sed nũerus z acci
dẽs motus. Neq; si qcq̃ est in accidẽte: erit stẽ in eo cu
ius est accidẽs. Nam neq; siqd in die fuerit: erit ẽt i cur
su solis. Igit qes nõ erit in motu ipso: sed in numero
z accidente motus. Hinc solemus dicere ęgrotantẽ

tanto tpe quieuisse: non tñ eodem modo getem mensu
rat tps: quo mensurat motum: sz motum p se: getē p
accñs: ex ᵇ eo videlz: q tunc quum aliq̃ res gescit: alibi
agit motus quẽ tps p se mensurat. Nox.n. p se mẽsura
est ei⁹ cursus quo sol sub terrenas orbis plagas illumi
nat: p accñs dormitionũ z getis: z somni: quo tũc alalia
pfruunt. Quiescere ꝟo nõ dicunt ea q̃ penitus imobi
lia sunt: sz ea q̃ q̃ŋ moueri psũt nõ sũt tñ in motu. Hęc
igit: q̃ ita imota sũt vt gescãt. i. que ad accipiendũ z ferẽ
duz motũ apta parataq; sũt: ex cedant a tpe: z ppterea
que ita gescũt merito dicunt gescere in tpe: qz sue quie
tis adest z superest tps. Mẽsurat ꝟo tps res q̃ mouen
tur in eo q mouent: z res que gescunt in eo q gescunt.
Nam motum eaz rez z getem quãtum vtrũq; sit me
119 titur. ¶ Non ergo simplr res que mouent mẽsurant
a tpe: sed rez quanti sunt motus. Nam solem mensura
re simplr tps non põt: qz eius essentiam nõ mẽsurat sz
motum: neq; nos id fugiat motus getisq; mensurã dici
tps posse: numex nõ posse nisi motus dici. Prius enim
z posterius quoz numerus tẽpus est in motu habent z
non in quiete: vtpote cuius essentia non cõsistat in prio
ris alicuius ad aliquod posterius transitu.

120 MAnifestum est ex his q̃ dixim⁹
ea que neq; mouen
tur neq; gescũt: nõ posse a tpe mẽsurari.
Tps.n. tñ motus getisq; mensura ẽ. Sz
z ea que nõ sunt: in tpe esse non psũt: q̃lia
ea q̃ constare nullo modo queũt. Verbi grã: vt diame
ter cũ hoc q̃dret ꝯuenlatere. i. vt cõmensurabilis late
ri sit. Hęc.n. neq; mouent neq; gescunt. At tps mẽsura
est motus z getis. Motus p se: p accñs quietis. Quęcũ
q; itaq; ortũ z iteritũ agnoscũt: demũ oĩa que iteri sunt
iterim nõ sunt necesse: est in tpe habeant. Afferri.n. tps
aliqd põt qd eoz excedat essentiã: quodq; amplius sit
quo illo: quo sue cuiusq; eoz substãtię mẽsurant. Ea q̃z
que nõ sunt: vticũq; a tpe ptinent: eẽ vident in tpe: qdã
aut a pterito aut a futuro aut ab vtroq; oĩa ptinent. A
pterito Homer⁹: a futuro: deliquiũ solis z lunę. Ab vtro
qz ea que pũm fuerũt: pũm futura sunt: vt bellũ psicũ.
Sed q̃ nulla rõne icludunt in tpe: ea neq; fuisse vnq̃ z
neq; nũc esse: neq; futura sequẽtibus sęculis videntur.
Eoz ꝟo que nõ sunt: si ꝯria z opposita semp sũt vt dia
metrũ incõmẽsurabilẽ esse cũ costa: in tpe esse nõ psũt:
qz ppetua sempiternaq; sũt: q si hoc in tpe nõ sit: neq;
illud quoq; fuerit diametrũ cõmensurabilẽ esse cũ co
sta: qz opponit perpetuę sempiternęq; veritati. At q̃z
opposita non sunt semper: ea possunt esse z non esse: z
generationi z corruptioni debentur.

121 IPso nunc bifariã vtimur pprie z
latius. De pprio agendũ est
prius. Sane illud tale est: q̃le definiui
mus supra: quo videlz z ptinuat z diui
dit tps. Nã pteritũ futuro cõmittit at
q; ptinuat. Vtrũq;.n. termino cõi tanq̃ copula inectit
iungitq;. Sed z diuidit quoq; atq; discriminat quẽ
admodũ lineã punctus. Cęter differt a puncto in eo q
pũct⁹ manet z restitat: hoc nõ manet: sz aliud semp atq;
aliõ orit. Pręterea pũctus actu secat lineã: hoc potesta
te diuidit tps: quippe qd actu assignari accipiq; nõ pos
sit. Nã assignare volentẽ pteriit semp atq; prelabitur.
Quo fit vt sola rõne cogitatiõeq; assignet. Ac i eo qdẽ
qd momẽtũ diuidẽs est z finis pteriti z initiũ futuri: q̃
uis vnũ subiecto sit: rõne tñ in duo momẽta distrahit.
Nã rõ finis a rõne pncipij diuersa alienaq; est. Cõtra
si spectet in eo qd ptinuat: tũc z subo vno z rõne vna
censebit:

his q̃ subcim-
ere scribunt a
The. p⁹ igit
animaduertit
Simp. ad id
qd h in loco
ait Arist. tpe
motũ mensu
rari z eẽ mo-
tus. nã nõ eo
mõ accipit eẽ
mot⁹ q̃ a pi-
parente accĩ
pi sept⁹ solet
p spe. s. atq;
tota ipsi⁹ rei
s. p extẽsione
z spatio cõti-
ue rei. vñ eũ
motũ sit tñ
mõ duo: z
nõ sit aliõ eẽ
motũ q̃ ipm
iteriũ vt eũ
Alex. auctor
ẽ eẽ mot⁹ q̃
eẽ ei⁹ tpe mẽ
surant atq; h
nõ mõ i motu
vex ẽẽ sz in oĩ
h⁹ q̃ nõ ptina
nẽt sz simul
qz ipsa z eoz
eẽ idẽ ẽ. mo-
tus.n. subaz
actus qdã p-
fectus ẽ z fu-
tura pstat sz ea
q̃ nõ mõ duo
sibi sũt: sz vni
uersa ẽt pma
nẽt z sb sistũt
vtpura hẽnt
qdẽ ipoz tps
metit h ẽ spa
tiũ extẽsięq; ip-
sox. ipsa do
minantes. neq;
n. tps hoiem
ipm metit ne
q; ei⁹ duratiõ
sz vitã vl sit
qd iteri⁹ de
de intervallo
q̃daz soluere
volẽs Sim.
quo nã pacto
aliq rex eẽ i
tpe sit cũ tps
sit dũ sit: alia
ꝟo permãẽtia
sint. rõi.n cõ
sentanẽ vĩ z
vt qd in tpe ẽ
vna cũ tpe ex
tendat. i hũc
fere sniaz sert
psit. alia ꝟo a
motu: q̃ i tpe
eẽ dicũt vtpo
te hõ equ⁹ ip
sa ẽt rõne mo
t⁹ sub ĩpsoz
q significat h
ꝟbo qd dicor
eẽ: qd actus ẽ
subę z enter
z act⁹ qdẽ ip-
sect⁹ ipsi sit ẽt
q; z tñ mõ eẽ
hũs sit atque

ne in tpe sunt
cũ ex gñõne z
corruptiõe sũt
pnustus. q̃ sit
vt si alia ẽt p-
ter motũ acce
pim⁹ ipsa. s.
subes q̃ i tpe
sũt eas ẽt rõe
ppriã cuiusdã
ipsaz mot⁹: q
qdẽ aliud nõ
est q̃ esse eaz
extẽtio z flu-
xus in tpe eẽ
ait Arist. Quo
pp q̃ vere ẽt
si vtpote eter
na: quoz eẽ sz
eri nõ pstat z
sẽpitern. a ab
Arist. z Pla
tone appellãt
hec nõ in tpe
sed in euo z i
vno manent
semper.

a Sim. si ap-
probat The.
rõ. ea. n. rõne
(ait ipse) non
erit magis in
tpe motus q̃ i
motu tps. ipe
ꝟo tñ. q z si-
mot⁹ eternus
sit nõ tñ idẽ sz
sp nũo pma
net: sz assidue
alius ẽ z ali⁹ z
a hac rõne a
tpe z ptinerĩ
z mensurarĩ
potest.

b Alex. aut ẽ
tps esse getis
mẽsuram ait
ppea qz ges
motui accidit:
cui⁹ p se tps
mẽsura ẽ. At
Sim. alio mõ
exponit qz. n.
sp ges media
est inter duos
mot⁹: quos p
se tps mensu
rat. z p⁹ qdẽ
momẽtũ ter-
min⁹ ẽ mot⁹
prioris q pce-
dit getẽ: pos
tremum ꝟo
mot⁹ posteri-
oris spatium
qd mediũ re-
linquit inter ea
momẽta tps
erit quo ges
mẽsurabit sz
p accñs qz h
accidit vt ges
iter tẽpus sit
media.

censebit̃:quemadmodũ ⁊ in lineis mathematicis punctus. Nã ſi pũctum vt diuidẽtem attuleris: quaſi debiſcet in duo:aliuſqz atqz alius definitiõe mõſtrabit̃. Si vt ↄtinuantẽ: vnitas in eo ⁊ coalitus apparebit. Ita ⁊ h̄ qd̄ nunc vocamus: vt ſemꝑ ſubiecto vnũ eſt:ita definitione nõ ſemꝑ eſt vnũ. Naz ſi mõſtret̃ vt dirimẽs altero tñ genere vnũ.i.ſubiecto videbit̃. Sin vt cõtinuãs: vtroqz.i.ſubiecto ⁊ rõne. Alioqn momẽtũ ſemꝑ potentia eſt:ſiue vt ſecãs:ſiue vt copulans afferat̃. Nã ⁊ differt hoc iã a pũcto:ꝙ punctus q̃ꝗ ipſeqz ſecat ⁊ copulat:nõ tñ potẽtia ſemꝑ eſt. Sꝫ ambigit modo vt actu: mõ vt potẽtia cõſtet. Hactenꝰ de eo qd̄ ꝓprie exacteqꝫ appellat̃ nũc.

122 ⁋ Eſt ⁊ latior aliꝰ ſuſioꝛqꝫ ſignificatus. Nã tp̄s id qd̄ iunctũ vtrinqz eſt ⁊ ꝓxime adiacet:tũ p̄teritum tũ futurũ rõne viciniẽ ſolet hoc aduerbio demõſtrari. Nã ⁊ vẽturũ quẽ nunc dicimus:q perẽdie ſit vẽturus: ⁊ veniſſe nũc:q pridie venerit. At diluuium ⁊ bellũ troianum nõ dicimꝰ nũc fuiſſe:q̃uiſqz ab ide tp̄a fluxẽ ac ſeriẽ ſuã aduſqz hodiernũ attinuerit:q8 tñ ab h̄ qui remotiſſims illa ſũt:h̄ noĩe cẽſeri nõ poſſunt.

123 CUm olĩ aliquãdoue dicimꝰ: dmõſtrationem p̄oris aut poſterioris alicuiꝰ momẽti ad p̄ns ſignũ referimus:vt ſi olim captũ Iliũ dicimꝰ:aut olĩ diluuiũ futuꝝ:neqꝫ eſt tũ p̄teritum momẽtũ:quo captũ eſt Iliũ:tũ futuꝝ qd̄ ad diluuiũ ꝑtinet:vtrũqz ad notã p̄ntẽ reuocare atqz cõferre:argumẽto eſt:qd̄ quũ alicuiꝰ rei geſtẽ regẽdẽue certũ tẽpus ſupputare aut afferre nõ poſſumꝰ:nec ſcire vtiqz p̄ſitemur qñ fuerit futuraue ſit.

124 ⁋ Dicat aliqs ſi ad qd̄qz tp̄s accõmodari h̄ aduerbiũ aliqñ põt:q8 nullũ eſt tẽpus:qd̄ aut nõ habuerit aliqñ aut habituꝝ nõ ſit certũ initiũ:hõ aũt aduerbiũ ꝑfinitũ ſemꝑ ⁊ terminatũ tẽpus oſtẽdit:nõne maxime vĩ futuꝝ:vt oẽ tp̄s ꝑfinitũ determinatũqz ſit: Nũqd ergo deficiet itercadetue aliqñ tẽpus:qd̄ eẽ nõ põt:q8 neqz motus quoqz vnq̃ ceſſauerit. Aut igit̃ aliud ↄtinue tp̄s exorit̃:aut idem iteꝝ atqz iteꝝ alternat ⁊ cõmeat. ⁋ An idẽ eſt de tp̄e ſentiendũ qd̄ de ipſo motu ſtatuit̃. Nã ſi idez ⁊ vnus aliqñ exercet̃ motus:erit itidẽ vnuz idẽqz tp̄s. Sin in illo ſequiꝰ:

125 in h̄ quoqz ſequs. ⁋ Et hercules manifeſtũ eſt ſemꝑ aliud atqz aliõ tp̄s oꝛiri:idqz de momento ipſo cognoſcit̃:quũ eni ſimul id ⁊ initiũ ⁊ exitus ſit:ſigdo pꝫ:alterius tp̄is exitũ alterius eẽ initiũ oportere. Nã idez momẽtũ ꝓ exitu: ⁊ initio eiuſdẽ tẽporis eẽ nemo niſi aut imperitiſſimus aut obſtupidus dixerit. Alioqn circa idez duo maxime pugnantia atqz oppoſita verſarent̃. Sed neqz deficiet vnq̃ cadetue tẽpus:q8 ſemꝑ in initio eſt. In initio porro eſt:q8 ſemꝑ in momento eſt.

126 IAm ꝓximũ aduẽctũqz eſt ⁊ q̃ſi imminet p̄nti momẽto:ita vt i futuꝝ ꝓpẽdat eiuſqz ps ſit. Quãdo nã ꝓficiſceris:iã quũ ꝓpe eſt ꝓficiſcẽdi tp̄s. Sꝫ ad p̄teritũ q̃z interim reſpicit eiuſqz ps efficit:mõ ne a p̄nti ſit lõginquũ. Quã olĩ ꝓfectus es. Iã qñ p̄die. Nã Iliũ captuz iã eẽ nõ dicimꝰ:iccirco qꝛ id a noſtra ẽtate quemadmodũ longe ſit poſitum.

127 MOdo ⁊ nuꝑ p̄teriti ps eſt: ⁊ ꝓpiquũ p̄nti. Qñ veniſti mõ nuꝑue: qñ.vꝫ.tp̄s id ꝓximũ iũcto inſtãtiqz ht̃. Pridẽ qd̄ lõginquũ eſt: ⁊ a nr̃a ẽtate memoriaqz remotũ. De repente ea dicũtur facta:quẽ inopinantibus nobis iprouiſa ⁊ ſubitaria acciduñt. Sꝫ ⁊ illis potiſſimũ debet̃ h̄ vox:q̃ pũcto breuiſſimo tenuiter atqz iſẽſilr ab oculis vaneſcũt ⁊ diffluũt.

128 QUoniā ꝟo oĩa ⁊ oꝛiri ⁊ occidere videbant̃ in tp̄e: iccirco ſapiẽtiſſimũ alij:ſtultiſſimũ alij appellauere tp̄s. Simonides ſapiẽtiſſimũ:quia beneficio ẽtatis multoꝝ reꝝ notitiã idipiſcimur. Paro idocile ⁊ ſtultiſſimũ:q8 iniuria tp̄is nrã obliuio tũ deliria hoĩbꝰ inucbunt̃. Atqz hic rectiꝰ meo qdẽ aĩo q̃ Simonides. Oĩs.n.mutatio nãlis deturbat ⁊ diſſipat. Quare tp̄s corruptiõis potius q̃ gñatiõis ꝑ ſe cã fuerit:q8 vt ſupra dictũ eſt:motus ſuapte nã ipellit ⁊ diſſicit quẽ prius habebant̃. Qñ aũt priore nã ꝓfligata impulſaqz euenit:vt res ſe in aliã nãm ↄuertat: huius oꝛtus cã ꝑ accidẽs videt̃ motus ⁊ eius numerus fuiſſe. Illud eqdẽ cõſtat tp̄s nõ ſatis eẽ gignẽdis rebus futuꝝ:niſi actus adſitqꝫ auctore ⁊ principe gñent̃:vt ars vt nã vt doctrina:poſtremo vt actio aliqua:corrũpendis ⁊ obliterãdis futuꝝ:ẽt ſi nulla cã extrinſecꝰ adiuuet:vt cernit̃ in his quẽ ſola vetuſtate aut ſitũ ducũt: aut collabunt̃ aut fatiſcũt. Quobrẽ recte ↄſueuimus dicere labẽ atqz iteritũ de tẽpore potiſſimũ accidere. Verũtamẽ nec interitũ ꝑ ſe tp̄s creat:ſed creari accidit illũ in tẽpore. Nã a aũt ⁊ ſubita cuiuſqz mã corruptionis ẽ cauſa. Nã quẽqz res oꝛta mõ creſcit ⁊ viret:mõ adulta eſt:mõ ſtatim ꝑcipiti cernit̃:habetqz ꝓculdubio limites atqz ambitus vitẽ cõſtitutos ⁊ certos. Ac de tp̄e qdem abũde tum vt ſit tũ qd ſit explicatum nobis ſcio. Nec omiſſum eſt quot modis illa ꝟba. Nũc/olĩ/aliqñ/iam/nuper/modo/pridẽ/⁊ repente:dicantur.

129 HIs ita diffinitis:aptũ eſt oẽm mutationẽ ⁊ oẽ qd̄ mouet̃ fieri moueriqz in tp̄e oportere. Velocius.n. ⁊ tardius in oĩ mutatiõe cernunt̃. Velocius ꝟo nihil eſt aliõ:q̃ id qd̄ p̄us tranſit in ſubiectũ ac ꝑuenit. Voco ſubiectum: id quo tẽdit motꝰ locũ formã ⁊ q̃litatẽ: ⁊ vt clariꝰ id ſit:exẽplum in delatiõe ſumatur. Quũ ꝑ ẽq̃le ſpatiũ:due res agunt̃ ea moueri velociꝰ dixquẽ prior ſpatium cõficit. Vtiqz ſi ⁊ eiuſdẽ q̃lis ſpatiũ ambabꝰ ſit ſubſtitutũ.vꝫ.vtriqz rectuz aut vtriqz oꝛbicularẽ: ⁊ motu p̄terea vniformi ferant̃. Ita duabus his rõnibus obſeruatis ea res velocioꝛ intelligetur:quẽ prior calcem tenebit:ꝙ ſi conditionuz illarum defuerit altera fieri poſſet:vt res tardioꝛ p̄us ſinem attingeret q̃ velocioꝛ. Verũ hẽc alibi diligentius ⁊ perquiſitius tractãda ⁊ digerẽda ſunt nobis. Quoniã itaqz motus omnis ⁊ ocioꝛ eẽ ⁊ tardioꝛ põt:hoc ꝟo nihil aliud eſt q̃ habere prius ⁊ poſterius:neceſſe eſt eſſe motũ oẽm in tẽpore. Prius eni ⁊ poſteriꝰ dr̃ facta collatione ad diſtãtiã ⁊ abſentiã a p̄ſenti momẽto. Nam momentuz futuri ⁊ p̄teriti terminus cõfiniũqz eſt:q̃re quũ momentũ in tẽpore ſit. In eodẽ eni eſt momentũ ⁊ momenti diſtantia:manifeſtũ eſt veriſſimũ eẽ qd̄ dicimꝰ: ſi prius ⁊ poſterius omnis habet motus. Ea autez ſunt in tẽpore oẽm motum eſſe in tẽpore oportere.

130 ETq̃obrẽ eẽ vbiqz volumꝰ tẽpus in terra mari cẽlo:nempe tp̄s eſt affectio q̃daz ⁊ habitꝰ motꝰ. Portiõe ca.n.nũerãtẽ in motu ſunt tp̄s. Terra ꝟo mare cẽlũ ⁊ id genꝰ reliq̃ ideo mobilia ſũt:q8 aut in totũ:aut in ꝑte in loco ſunt. Et hercule motus ⁊ tp̄s vincta ⁊ religata mutuo ſunt. Quare in quibus perſpicitur motus:in his quoqz ſpectabitur ⁊ tẽpus: ⁊ vt quẽqz ſe habent ad motum:ita ſe habebant ad tẽpus:proinde res potentia mobiles potẽtia quoqz itelligent̃ in tp̄e:cui ea ſũt:q̃ b geſcũt. Quẽ ꝟo iã mouent̃ i actuqz ſũt/actu q̃z hẽbunt̃ i tp̄e.

a Voluit ſim pli. hoc pede p̄terire eã q̃ õ cauſis ire viꝰ a The. ⁊ ceteris expoſitoꝛ:ſ[..]ꝰ h̄ i loco afferit: a

enĩ nõs ꝓprie audiamꝰ (ait ille) ipſa effectrix eſt atqz motrix coꝛpoꝝ. ⁊ hac rõne magis ẽ cã gnõne ⁊ ꝙ ea ſunt:q̃ corrũ hericꝰ: maꝫ nõ ad iteritũ ſꝫ ad gnõneꝫ ⁊ eẽ ſpectat: ſꝫ q8 cũ h̄ hẽc gnõnis in rebꝰ his cadu ciarẽ ſi vnuz gñet aliõ diuino iteritu: i de euenit vt ſꝑ gnõnẽ corruptio ſbſeq̃tur. at ꝙ ſi aliq̃ q̃n fuerit q̃ ſit corruptionis cãe dicemꝰ ẽe tñ hulꝰ mãe ſb lunaris nãe vꝑore q̃ ſẽꝑ nequeat formas õninẽ nã ↄtraꝝ diſſolutio q̃nſ iuncẽ eẽ i p̄ſt. ꝙ ſi hec vera ſint:neceẽ cuã fuerit vt tp̄s p̄ncipalr q̃dẽ ſit gnõnis auctoꝛ.2ꝰ ꝟo iteritꝰ. verũ Ar. reſpiciens cãs q̃ magis apparent h̄ i loco potius tp̄s eẽ magis corruptionis cãm.

b Per ea q̃ mouet̃ poꝰ ⁊ poꝰ ſꝑe ſunt audit The. l ſe arꝰ Alex. eã q̃ geſcunt at.aut ꝯini.q̃ nũ pacto que geſcunt poꝰ ſũt i tp̄e:cui ſupꝑꝰ dixerit tp̄s ñ mõ meſurare motũ ſi tp̄eꝫ ẽt geſtẽ.ꝑ ea igr q̃ ⁊ poꝰ mouẽt ⁊ poꝰ in tp̄e ſunt:exponit: Sim.q̃ non dũ ſũt geniẽa p̄ſt aũt gñari.vep facile The. ⁊ Alc. ab eo effugerẽt:icõmodo vtidẽ ẽt tradituã qẽẽ ꝑ accñs tẽpus menſ:hac ꝟo in ꝑte õ hic ẽ ſmo q̃ actu ⁊ ꝑ ſe ſũt in tẽpore.

131 ET quã enũerat atq̃ ptes in motu sũt tẽpus: si nõ sit vsq̃ res q̃ numeret ↄstat: neq̃ numerarũ q̃z eẽ vspiã futur. Quot si nihil aliõ numerare põt q̃ aia: aut aĩe ea portio: q̃ dĩ intellect⁹ ⁊ rõ: nisi extauerit aĩa vtiq̃z: neq̃z ipm tps extauerit. Si igit̃ duplex est nũerus: nũerabilis hic: ille nũerat⁹: hic est: potẽtia hic: actu ille: quũ neuter possit ↄsistere: si nec potestate: nec actu habeat aliqd numerãs: pspicuo liquet ñ extiture tps: nisi extiterit aius. ¶ Etsi Boethus putat nihil vetare numerũ eẽ sine eo qd numeret: queadmodũ sensile sine eo qd sentiat. Sz fallit̃. Ea.n. q̃ referũt̃ ad aliqd sil̃ hñtur: ⁊ q̃ potestate sũt ad res eiusdẽ habit⁹ referunt̃. Quobrẽ si nõ supet id qd possit nũerare: hoc ẽ (vt ita loq̃mur) si nõ supet numeratiuũ: neq̃ nũerabile superabit. Quãuisq̃z illõ: cui accidit esse nũerabile: possit eẽ sine eo qd nũerat: nõ tñ ipm nũerabile hoc põt: neq̃z qua nũerabile est. Igit̃ mot⁹ põt esse etsi nulla res numeret: prius ᵃ ⁊ posteri⁹ eẽ nõ possunt nisi numerentur atq̃z mõstrent̃. Si g̃ tps mõstratio assignatioq̃z prioris ⁊ posterioris ↄstituit q̃ effeceris: vt sine actione animi tps ↄstet. ¶ Immo ᵇ neq̃z mot⁹: quoq̃z ipse constabit aio dẽpto: cũ circularis mot⁹ fons ⁊ origo sit oium motuũ. Hinc.n. corpa tũ alterant̃: tum minuunt̃ ⁊ crescũt. Illũ aũt itelligẽtia certo desiderio itẽtiõeq̃z cieat. Sed ⁊ aialiũ quoq̃z mot⁹ sunt opa aiẽ. Motuũ aũt oiuz tps est numerus: qũiq̃z enĩz motus ⁊ vnus ⁊ cõtinuus fuerit: habebit prioris ⁊ posterioris discrimina: non solum delatio sed auctio sed generatio sed alteratio.

132 QUeritur aũt cur ñ ⁊ sil̃ plura sint tẽpora: si plures sil̃ spectãtur ⁊ exercent̃ mot⁹: cũiusq̃z aũt motus numerũ dicim⁹ eẽ tps. An qz momẽtũ idẽ ⁊ nũero vnũ hz: qd oib⁹ illis pserũit delationi auctioni alteratiõi: ipsumq̃z est qd numerat̃: qd mõ vt prius: mõ vt posterius solet afferri. Quot si illud est vnum oibus: tẽpus quoq̃z eẽ vnũ oib⁹ oportebit. Si eñ tẽpus aliter atq̃z est motib⁹ inhẽsisset: secari vtiq̃z cũ illis posset ac diuidi: queadmodum possunt cũ corporibus calor, frigus, albedo, nigritia. Sz qz duratio ⁊ cõmoratio ea: quẽ numerat̃ in motib⁹ tps est: nihil prohibz vnũ idẽ q̃z tps pstõ esse pministrareq̃z pluribus motib⁹. Atq̃z hoc quoq̃z in eo numero cernit̃: q ex vnitatibus orit̃: in eo sũma eadẽ est: etiã si ex differẽtibus ⁊ dissidentibus reb⁹ ducat̃: cañũ hic eq̃us illic eq̃ruz habet̃: sepẽ tñ ⁊ hi ⁊ illi dicunt̃. Quare queadmoduz idẽ numerus diuersis reb⁹ adiũgitur: ita in plures mot⁹ simul vni⁹ tpis opa sufficit. Non tñ. ppea velocitas eadẽ: neq̃z idẽ locus oium motuũ est: qz tps earuz rerũ numeratũ nõ cõstat: velocitatis dico tarditatisue: aut differẽtiẽ oino alterius: vt q corruptio hẽc: illa sit auctio: hẽc alteratio: illa delatio: sed prioris ⁊ posterioris tñ vt dixi. Prius aũt atq̃z posterius idẽ adest oib⁹ motibus: qui simul cient̃. Hẽc sunt q̃ Aristoteles hoc loco dicit. Ea aũt q̃ sup hoc parere difficultatẽ cuipiã possent in mediũ cõsideranti hominum afferemus.

¶ DIGRESSIO.

SI prius posteriusq̃z in magnitudine ⁊ spatio p⁹ hñtur: mox in motu q inibi exercet̃: tũ deide in tpe: q̃ pacto in auctione: minutione: alteratiõe prius ⁊ posterius notauero: qñ nulle illarum magnitudinẽ vllã: aut spatiuz permeãt: neq̃z locũ ex loco mutant: sed in corpore ita spectantur: vt vniuersum id sensim alterascat ⁊ vniuersum paulatim increscat. Unde inq̃ tẽpus in hoc motibus suũ prius ⁊ posterius reponat: quemadmodũ reponit in motu locali. Et si in illis motibus: neq̃z prius neq̃z posterius inuenitur: qõo eorũ motuũ numerus poterit eẽ tps. Sz forte in auctiõe suspicari qs posset dari aliquẽ locũ: vnde res diuertit: ⁊ locũ itẽ aliquẽ in quẽ itendit: qz mutatio ea de minore sit in ampliorẽ locũ. At in alteratiõe gñatione ⁊ corruptione: qd suffugiũ habeas: in his necesse est tẽpus sibiipsi prius ⁊ posterius pbeat. Quo fit vt tẽpus aut solũ motũ localẽ principaliter mensuret: aut si cẽteros quoq̃z mensurat principaliter certe eo priore et posteriore: non egeat: qd spatio sitũq̃z oritur.

PReterea si cõis oium motuum numerus tps est: q fieri põt: vt a motu pẽdeat eẽntia tpis. Nã si neq̃z ab hoc neq̃z ab illo motu tps pendet: sane neq̃z a motu simplr pẽdet: sit eñi absurdũ idem eẽ prius ⁊ posterius in oib⁹ motib⁹ dicere. Naz ⁊ hoc ipm in qõne est: qui possit fieri vt ois mot⁹ iuehat momentũ vnũ. Enimuero illud vnũ aut gñe, aut spẽ, aut nũero vnũ habebit: si gñe aut specie: saltẽ nũero plura eẽ momẽta vtiq̃z oportebit: si nũero: scire velim q constet vt rerũ numero dissidẽtiũ vnũ numero accñs ⁊ affectio sit. Dixi affectionẽ: qz Aristoteles quoq̃z tps vocat affectionẽ ⁊ accñs mot⁹: oino impossibile est: vt res vna atq̃z eadẽ nũero isit in plurib⁹. Aliogn vnũ qd eẽt dehisceret in plura: demũq̃z vnũ esse desineret. Ita vi motib⁹ plurib⁹ plura momenta defendit̃ singulis qui simul agant̃: deberi singulaq̃z sil̃ oriant̃ ⁊ fluant. Res mehercle quẽ captũ q̃z hois refugit. Cõtra si nõ sit idẽ momẽtũ, proculdubio tps nihil fuerit motus.

NEq̃z illõ q̃z satisfacit qd ingunt. Queadmodũ sũma ⁊ supputatio ipsa quẽ nũero aliquo cõprẽhẽsa est: eadez ad decẽ equos ⁊ ad decez pecudes ptinet: ita oẽs mot⁹ vnius tpis decursu sufficiantur atq̃z supplent̃: id aũt est idez prius ⁊ posteri⁹ numerari spectariq̃z in oib⁹ motib⁹: qd statiz falsuz est. Nõ.n. idẽ prius ⁊ posterius ex oi motu colligit̃: nisi id ratiõe tñ. fictioneq̃z nr̃a: eo pacto qb⁹ collibeat res diuersas eodez nũero dicere. Facit hoc cogitatio ⁊ istimatio nr̃a vt dixi: q res discrimie maxio discrepãtes cõi vsu: q̃si siles ↄtemplant̃: et si nulla euidẽtia aut veritas subsit. Iã illud q̃mõ recte: Tps ad cogitationẽ tñ valere nullã soliditatem habere aut subam: Atq̃z huic sentẽtiẽ liqdo adesse videt̃ Aristoteles: qñ ia aio adẽpto tps quoq̃z adẽptuz iri ↄcedit. Nã vocare mẽsurã tps aut numerũ putare: hoc ipsi cõminiscimur: ⁊ nr̃a illa interptatio est: vt eniz Boethus ait: nulla mẽsura ↄstituit̃ a nã: sed mẽsurare ⁊ numerare nr̃a est functio nostrum est opus. Hẽc arbitror non strictim cursimue: sed pensiculate ⁊ diligenter esse tractanda pmendaq̃z ⁊ vt non temere desciscenduz: ita non facile ac leuiter accedendum.

133 SEd qñ mẽsurabilis oia cognato ⁊ eõ genere aliquo mẽsurant̃: lineẽ lineis: vnitatib⁹ vnitates: quũ tps mẽsurabile sit: poterit ẽt tpe mensurari. Illud q̃lẽ sit in psentia vestigãdũ a nobis. Cẽteruz palam est qócũq̃z tps ᶜ mẽsura tpis ↄstituit̃: idez

a τὸ δὲ πρότερον αὐτῆς καὶ τὸ ὕστερον διαλαμβάνεσθαί τε καὶ διακρίνεσθαι, ὧν διάληψις καὶ διάκρισις καὶ ἀριθμὸς τὸν χρόνον ποιεῖ, πῶς δυνατὸν μὴ οὔσης ψυχῆς. b Eu vez prius ⁊ posteri⁹ distingui discernique. q̃rũ distĩctio discretio atq̃ nũs tps ↄstituit sine actione animi quo mõ poterit? b Ea recta Ar. pcedẽs vbi aït .n. cõcedit motũ esse sine aia hec potuit Themi. c Hi ĩt Simi. porem hanc The. dub. solũe hoc mõ. prius ⁊ posteri⁹ qd ordie ẽ l dicatur aliud ẽ qd mea qd. sola in tpe est atq̃ ex ordie ⁊ nũo plurãq momẽtorũ enascit̃ q̃ prius diffinitũ. aliud aũt qd i ordine cernit̃ q̃ i põne reptt. ⁊ hoc ẽt aũt ẽ: naz aliõ qdẽ ẽ in magnitudie: vt puta ea est pe prior vtq̃ vñ iter auspicantur. posterior ea vbi finis ẽ ulterior: aliõ vo i nũo ẽ: q ẽt p⁹ ẽ: naz ... g ex vnitatib⁹ oritur: sicut qñ diximus p⁹ eẽ trinitatẽ decima: aut numerat⁹ veluti cũ intellectũ dicim⁹ sensibus prora naz ⁊ incorpea qd vir pone hic dixim tñ vt p trãsituidem eã pone dici intelligam⁹.

prius posterioris hãu i actionib⁹ ⁊ motibus recipit: qd diuidit: nã vel in nũo terminorũ ↄspicit q motũ finiũt eo q̃ pũcta lineã ⁊ momẽta tps appellamus motuũ minas: aut i ipsis prib⁹ mot⁹ q sua pte nã ↄtinuus est. verum motus qdem q i loco ciet̃ et pone i loco p⁹ ⁊ posteri⁹ trãsumẽte id ppo suo accõmodat: siue vt terminus siue vt pte accipiet: vt qñ motũ porẽ dicim⁹ i cursu q iusta carceres fit: posteriorez vo q pe metã. sed peculiare ẽ locali motui hoc gñis p⁹ ⁊ posteri⁹. Aliqñ ẽt motib⁹ eodẽ ex tps ex saho p⁹ ⁊ posteri⁹ ipartit id cũ poris et posterioris motus adaptãdo: motus nãq q̃ tps terminãt cocurrũt cũ terminis motus ⁊ tpe motũ hoc finiũt. ẽ itaq tps mensura mot⁹ q p sua ⁊ ppa pora ⁊ posteriora: ea prora ⁊ posteriora mot⁹ accõmodans motũ mẽsurat: ⁊ ita ẽt vice versa mot⁹ metitur tps: ppa pora atq̃ posteriora eis accõmodans q̃ sũt i tpe ⁊ in tps motũ dimetit̃: eodẽ ẽt mõ local̃ magnitudo motũ mẽsurat: cũ oẽs tñ: sz locales terminos cũ p⁹ ⁊ posterius loci: q̃ pone ↄstituẽt̃, dixerit hoc ri ⁊ posteriori i motu q̃ si Arist. alq̃ ede sit vbis motuz ⁊ magnitudie mẽsurari: rõnabiliter effecit ob id qz euidens erat: vnde plurima explicauit ac si de motu locali verba faceret.

c Aliũ etiam dub. hoc modo soluit: hoc nob in pñtiarũ est inquirendũ: quõ pacto Ar. vna tpe pnũciat q̃ iuicẽ pugnant vñrz: nã ⁊ affectionẽ motũ habuisse eẽ aït ac si separã nõ sit: ⁊ q idem p̃terea si sit l differentib⁹ nũo motib⁹ ac si separatũ eẽt. nunq̃d ergo

motus quoqȝ alicuius mẽsurã futurã. Nã tps oẽ men/
sura motus est. Si igit̃ motũ aliquez pncipẽ dederis q
mensura sit motuũ alioꝝ: pfecto tps q motuí illi pser/
uiet: mẽsura tpis eius habebit̃: in quo mot⁹ alij exerce/
bunt̃. Sȝ qsnã pnceps illic mot⁹ est: Alteratio sane au/
ctio gñatio eẽ nõ possunt: qa nec plane vniformes ⁹ sũt:
erit q delatio: nõ ois vtiqȝ: sed ea q̃ orbicularis est: ⁊ q̃
cęlo vniuerso debet̃: cuius rõ ⁊ nũerus nũq̃ in incerto
est: adeo vt nihil pinde cõstet. Quapp is cęteros mot⁹
regere ⁊ metiri dicet̃: ⁊ eoꝝ mẽsura iure vocabit̃. Mẽ
sura porro fit si sub aliquã tpis rõnẽ supputationemqȝ
venis: ex q̃ motus fuisse tãtus aut tãtus possit itelligi.
Annus. n. mẽsis ⁊ dies ⁊ hola tpis sunt: ⁊ mot⁹ certos p/
finiunt. Nã hora ⁊ tps est: ⁊ pfinitã sibi mũdanę cõuer/
sionis portiũculã vedicat: ita fit vt illa motuũ oium rõ
mẽsuraqȝ sit. Tps vo qd motũ illũ primariũ demetit̃:
cęteros quoqȝ mot⁹ subinde mensurat: neqȝ ad motus
adeo: sȝ ẽt ad tẽpora eãdẽ rõnẽ hẽbit: nã tps lõgi⁹ a bre
ui mẽsurabit̃. Proinde mensura diei hora est: mensura
5 mẽsis dies: mẽsura anni mẽsis. E diuerso quoqȝ tẽpus
mẽsurat̃ a motu: nã tãtus aut tãtus cęli mot⁹: tãtũ sibi
aut tãtũ tps determinat. Atqȝ h apertissime liquet. Tem
poris mẽsurę sunt anni/mẽses/dies/horę: hęc aũt nihil
aliud sunt q̃ solis cõmeat⁹ ⁊ cursus. Nõ q caret rõne pe
nitus eoꝝ snia: q motũ orbicularẽ cęli tps eẽ dixerunt:
quippe cũ ab eo: ⁊ ab eius tpe motus alij mẽsurentur.
Quãto tpe captũ est Iliũ: annis decẽ: h est decẽ recur/
sibus ⁊ reciprocatiõib⁹ solis signifero circulo. Propte/
rea qd dici solet: nõ est pessime vsurpatũ: nexa eẽ in or/
bez oia: atqȝ humanas res quẽdã eẽ veluti circuluz: ei⁹
rei cã ea est: qa tpe oia mẽsurant̃: indidẽqȝ pn^m ⁊ fines
accipiũt: pinde q̃si circuitu quodã obambulatiõeqȝ tẽ/
poris. Tps aũt eẽ vĩ circulus ea rõne q ⁊ mẽsurat cir/
134 cularẽ motũ: ⁊ ab eodẽ retroqȝ mensurat̃. Cęteꝝ ᵇ
nihil aliud mẽsurata res est/q̃ mensurę plures: quẽad/
modũ nihil aliũ stadiũ est/q̃ cubiti multi atqȝ vlnę.

Themistij Physices liber Quintus/interprete Hermolao Barbaro.

1 QUoniam vo alia p se: ex acci/
dẽti alia: alia p partẽ
mutant̃: necesse est pus q̃ ad ea q̃ per
se mouent̃ nr̃a ꝯsideratio itẽdat̃: attin
gamus leuiter ea ⁊ tã̃ expediamus
q̃ per accidẽs ⁊ p ptẽ moueri dicũtur.
Per accidẽs igit̃ mutatio est: quũ mu
sicus ambulat. Sȝ q̃obrẽ p accñs: qa non ambulat in
eo q musicus: sed tã̃ is: cui musico eẽ q̃dã forte acci/
derit: rursum vt q locũ ex loco mutet. Sȝ ⁊ id quoqȝ p
accidẽs habet̃: ea. n. qs p se locũ de loco mutat: q̃ in lo/
co aliquo est. Per ptẽ mutant̃: h more quoties simplr
recurramz quẽ dicimus: qa in eo oculus ꝯualuit aut pe/
ctus. Per se ea mouent̃: q̃ neqȝ ex accñti neqȝ p ptẽ mo
uent̃: vt quũ equus currit: quũ deurit̃ vestis: quũ lignuz
vniuersuz flãmat̃: quuz oculus senescit. Nõ. n. olb⁹ oia
motibus moueri pñt: sed q̃dã solũ motu locali: vt cęle/
2 stia: nõnulla alteratiõe tñ: vt pectus vt oculus. Cõ/
tra itẽ alia p accidẽs mouẽt: vt quum ędificat musicus.
Alia ptib⁹: vt cũ is qui messez exterit: machinarias mo
las abagitat manu. Alia p se: vt ea q̃ neqȝ p accñs neqȝ
3 partib⁹ mouẽt. Quũ vo qnqȝ res ad functionem
ois motus necessarię habeant̃: mouẽs: qd mouet̃: tem/
pus in quo fit motus: diuerticulũ vñ motus accępit: in/
tentio quo pcedit: q̃ri solet in quonã ex his ꝯstituẽ mo/
tuz oporteat. Plane supra demõstratũ est: motum in re

Ar. tps qdẽ eẽ nũm dico supponens: qd nũ ppalr ẽ i tpe ẽt cõsiderauit ⁊ i aliis q̃uis nõ pncipaꝛo: q̃/uis eniz d: ia sint sibi: nñ a ml i olb⁹ eq̃l est: vt eq vni/tas ⁊ hois v/nitas: h a sb/iectis cogita/tiõe abstrahã/tur: ibe peni/tus erũt idẽ nũs. ac albedo q̃ i niue quęqȝ in cerusa ẽ ẽt a sbiectis co/gitatiõe sepa/re dĩt d: n/uia albedis: nã pbe sũt a/lioꝝ accñtiuz d: ie p se ⁊ a sbiectis separaz accepioꝝ: sed duoꝝ eq̃liuz nullę sũt. vni tas. n. ab vni/tate non dif. dico ẽt q̃ pri/cipal q̃ vni/tas ẽ. Aut adẽ Iacobus Ar. a tpe sepato ad separati tps trãscẽdisse ⁊ ea hẽcs tps idẽ nũo po/suisse i moti/b⁹ diuers. re/ducida est in memoriã est ea solo quaz pus hẽdimus tps eẽ nũerũ mot⁹ sȝ cõem rõnẽ mot⁹ q̃ ẽ ipsi⁹ eẽ ptẽ/sio: qd vbiqȝ sp ẽ. h Sim. quę vera sint nescio ꝯside/re.

a Quispiam forsitã dubitauerit h i loco (ait Sim.) si/cut dubitasse vĩ Philopon⁹: qa si cõtinuũ ⁊ vniformis motus nũer⁹ mẽsurat tẽ/pus sit: qmqz erit in eq̃li ⁊ i/ordinati mo/t⁹ mẽsura. q si cuiuslibet mo/t⁹ mẽsura est eodẽ mõ q̃nã rõne tẽp⁹ nu/merale ac/cipit: nõ enim

movẽte eẽ nõ posse: neqȝ itẽ vt cõstat in tpe: neqȝ autẽ
in eo vñ soluit: collocari põt: h est in albedine: quãz qs
de albedie in nigritiã mutat̃. Nõ eni a carcerib⁹ nomẽ
accipit motus: sed a calce quo pgit: ⁊ in qd res ꝯuerti fe
stinat. Nã qd de albedie ad nigritiã mouet̃: nigrescere
nõ albescere dr̃: pari pacto interitus ⁊ corruptio nuncu/
pat̃: nõ ab ente vñ mouit: sed a non ente quo properat.
4 Reliquũ igit̃ est vt mot⁹: aut in ipsa re sit: q̃ p se mo
uet̃: aut in formis ⁊ accñtib⁹ in q̃ abitio est. Quãuis aũt
supra satis docuerimus: motũ in re tñ illa: q̃ mouetur
eẽ cõstitutũ ⁊ positũ: superqȝ: ad diluendã qõnẽ admo/
nere ⁊ meminisse sufficeret definitionẽ mot⁹: in qua di
ctũ est: motũ eẽ rei: q̃ mouet̃ actũ: non tñ ab re fuerit:
h quoqȝ loco in ea paulũ diuertisse hactenus: vtrum in
formis accidẽtibusqȝ atqȝ locis: in q̃ motę res tendũt:
possit inesse mot⁹ intelligi. Ac primũ qdẽ mot⁹ inesse lo/
co nõ põt: quũ nã loci ea sit dictaq̃ sit imobilis. Debe/
mus eni differẽtiã illã tenere memoria: q̃ iter vas ⁊ lo/
5 cũ retro nobis ꝯstituta ⁊ exposita est. Dices/accidentia
⁊ affectiões cãdorẽ/fuscedinẽ/frigus/calorẽ/eẽ mot⁹ vi/
deri. Ac hercule si ita eẽt: motus q ad q̃litates illas isti
tutus diz: instituimus videret̃ ad motũ: ex quo accipi alte
rũ põt: aut vt res moueri adhuc pgant: quũ iã sunt mu/
tatę: aut si moueri desinãt: in motu tamẽ eẽ dicant̃. Li/
quet igit̃ ipsas qualitates ⁊ affectiões nõ eẽ motus: sed
ipm qd cũ pfatione venię dixerim: affici atqȝ ipm trãs/
mutari: ita vt nõ albedo sit motus: sed ipsa inalbescen/
tia. Iã ꝯstat nullã formã posse motũ esse: aut motuz ha
bere. Mouere aũt nõnullę formę dicant̃: vt aial aiax: et
lapidẽ grauitas: nõ tñ ab his mouent̃: illa q̃tenus pere
antur. i. q̃tenus ad ea genialis transmutatio inita est: nec
eni grauitas lapidescentẽ ⁊ ꝯcrescentẽ vaporẽ pgignit
ipsa: alioqn mot⁹ in his necessario hẽret̃: qd statiz reuin/
cit̃ falsuz: qm in rebus motis nõ in mouẽtib⁹ motum eẽ
persuasuz: atqȝ adeo cõprobatuz rõne est. Atqȝ h a no/
bis hactenus hũc in modũ discussuz ⁊ diffinitũ sit. Adij
ciendũ ⁊ illud studiosis mẽtib⁹ est: quot aduerbia h per
se: p accidẽs ptiatim: pñt ẽt in eas res in q̃s mot⁹ suscę/
pi⁹ est cadere. Ita inalbescẽs mutari p accñs dr̃ in id
qd itelligit aĩus: accidit siqdẽ colori vt itelligatur. Par/
tiatim dr̃ in colorẽ: qa coloris ps sit albedo. Eodez mõ
qui Athenas pficiscit̃: partiatz in Europã pficiscit̃: qa
ea vrbs ps sit Europę. In albedinẽ vo ꝯuerti ⁊ muta/
ri dicimur: ⁊ Athenas pficisci p se. Quẽadmodũ igit̃ p
se: p accñs: ptib⁹ moueri res dicant̃ q̃ q mot⁹ nõ in ipsis
formis ⁊ accñtib⁹: sed in re mota iclusus ꝯstitutusqȝ sit:
ab his q̃ dicta sunt nimis q̃ dilucide cõmõstratum vĩ.
6 Cęteꝝ de mutatiõib⁹ q̃ p accidẽs ꝯstãt: relinquẽda
ois supsedẽdaqȝ rõ est: vtpote q̃s nullo pcepto directo
aut ppetuo possis icludere. Id adeo euenit: qa infinibi/
les sunt. Nã ꝯmiscue qdlibet in qdqȝ ⁊ vt cũqȝ muta/
ri p accidẽs põt: in magnitudinẽ colorẽ: in nigritiã mali
ciã: in amaritiez gelu: postremo in qualitates ois oẽs ac
spẽs: qa vt dixi h genus vagum pluriforme intermina/
tũqȝ est. Illo modo dicere possumus demutare albedi
nem: cum demutat corpus: cum molescit: cum ignescit:
cum gelascit: cum mille modis afficitur. Quãobrẽ trans/
siliendã ⁊ pretermittenda sunt ista.

POrro agendũ de mutatiõe ⁊ cõuer/
sione per se: qa ⁊ diffinita est: ⁊
semp aut circa ꝯtia: aut dispata vsat̃. Al/
bũ eni aut ex nigro fusco: aut ex non al/
bo pducit̃: atqȝ h leuiter re ab se itellige/
tur: si ad mutatiões singulas vel respexeris. Neqȝ nos
ꝯturbet: q quã superioribus libris diximus: ex opposi/

formiciari se paut ꝯtẽplatur. Quicquid igit̃ dõz q vel tui pn⁹ qdez existẽs hz cõtinu⁹ ac vniformis mot⁹: ⁊ ab h in ɩ̃ rixat q loꝗl nar⁹ ⁊ vniformis nõ ẽ. eodẽ ẽt mõ mo t⁹ vniformis pn⁹ tpe mẽsurat̃ a⁹ loco q vniformis ñ est.

b Quã ppea ẽ aiaduẽtẽdũ Thē. vltimã pticulaz hui⁹ q̃rti lib. pter/misisse eo q eadez illa vĩ. Ar. repetere q̃ supi⁹ sunt exposita. q̃nã vz. mõ idẽ tẽpus in pl'ibus motib⁹ sit reperiatur.

tis cōstare mutatiōes: h loco intermedia quoqȝ in numerū ascisc amus. Naȝ res q̄ trāsmutatˀ intermedys vtitur tāq̄ oppositis. Quū eni itermedia pticipatiōe ꝛ cōfusione vtriusqȝ ꝫrȝ coalita tēperataqȝ videanˀ: siˀ res aliqua ex itermedio in ꝫrium cōmeat: nō in eo cōmeat qȝ medietas est: ꝛ vtriusqȝ nāç ꝓlore ꝛ ꝑrima: siē neqȝ cū huc se vertit: ſȝ in eo qȝ ꝫrȝ pticeps: exēpli grā. Tepēs refrigeratˀ: nō in eo qȝ frigore: ſȝ in eo qȝ calore pticipat. Idē cōtra recalescit. nō in eo quod calori: ſȝ in eo qȝ frigori affinitate ꝯiūgiˀ. Quapp ꝛ mediuȝ extremis opponi ꝛ extrema medio iudicanˀ. Queadmodū medię in fidiculis chordę imis ꝛ cinumis cōparatę graues ꝛ lōgę sūmis ꝛ ꝑncipalibˀ acutę videntur ꝛ tinulę: pari pacto aquilū nigro collatum candicat cādido nigricat.

7 ❡ Diffinitis qȝ: qm̄ trāsmutatio ōis ex aliquo tendit ad aliqd: queadmodū vel clarissime nomē ipm ostendit. Quadrifariā h respectu diuidiˀ: aut .n. de euidēti in euidēs: id aūt est de subiecto in subtuȝ: aut de nō subiecto in nō subtū: aut de subto in nō subtū: aut de nō subiecto in subtū fit. Uoco a subiectuȝ id qȝ affirmatione ostēdiˀ: affirmationē appello: vt albuȝ: vt nigrū: vt feruidū: vt glaciale: postremo qcqd euidēs est: atqȝ ipsa re ꝯstat. Quot si subiectū nobis affirmationeȝ signat: non subtū signabit negationē. Quobreȝ necesse est ex q̄tuor illis generibˀ tris dūtaxat trāsmutatiōes hāi. Primam eā quę icipit ab affirmatiōe ꝛ desinit in negationē: alterā quę ꝯtrouersim huic rñdet. i. quę a negatiōe viaȝ capescit ꝛ in affirmationē deponit. Tertiaȝ q̄ ab affirmatiōe auspicatˀ ꝛ siˀr in affirmationē finit. Quartū genus trāsmutationis cōstare nō pōt ea rōne qȝ nō circūsistiˀ oppositis: nō. n. opposita sunt nō subiectū: ꝛ nō subtum: qa vterqȝ terminus negatio est: neqȝ aūt ꝫria: qa cōtraria sibi affirmationē cōsciscūt. Diciˀ igiˀ de nō albo fieri albū: ꝛ de nō aqua oriri aq̄. Hoȝ vtrūqȝ de nō subto in subiectū venit: ꝛ de negatiōe in affirmationē: cęteruȝ differūt. Nā albū ꝛ musicū nō fit simpliˀr: sed hō aliquis fieri dī albus ꝛ musicus: aq̄ simpliˀr fit: nō eni assignari aliqd pōt qȝ quū iaȝ sit actu demū aquā fiat: queadmodū in priore cōuersiōe pōt: cum albū qd aut musicū fit: hō Callias luscinia. Dixerit aliqs: nōne mām corporibus oībˀ subiectā afferimus: q̄ sit id qȝ fiat aqua: verū nō ita subyci pōt mā aut assignari in simplici ꝯuersione vt Callias ꝛ hō in acciˀtali. Et hercules qa ē tā ignarus rex: cui duo illi genitus differre non videanˀ: q gꝯpiā efficiˀ musicus: ꝛ is quo aq̄ ꝑduciˀ. An si paulo accuratius exploraris: inuenies alteȝ eē nō simplicē genitū: sed tenuē quasi genitū: vtpote quo ꝑs rei aliq̄ nō vniuersa subā ꝑgignatˀ: alteȝ eē ꝑpriū absolutū ꝛ simpliciter: qppe q vniuersaȝ aq̄ subam in ortū ꝑducat nō accidēs: aut qualitatē mō: vt quū qd aridū ligdū: cādidū fit. Quāuisqȝ tā aq̄ q̄ musicū de non ente oriāˀ: qa vt retro ꝑbatū est: dē qȝ fit: de non ente fieri fit necesse: tñ h discrimine sepanˀ: qȝ si musicū nō oritur ex oino nō ente: qm̄ ex Callia oriˀ q nōdū est musicus: aq̄ oriˀ de oino nō ente. ❡ Sȝ occurret qꝯpiā videri aquā queadmodū ꝛ musicuȝ ex aliquo. i. ex aere fieri: ꝑindeqȝ non de nō ente oino: ſȝ de nō ente hactenus: qa de aere q nō sit aq̄. Sȝ facile soluiˀ si eius dūę meminerimus: q̄ supra nobis ꝑ libro ꝯstituta est. Aer nō obmanet: quū de aere aq̄ ꝑduciˀ. Callia obmanet: quū de nigro fit albˀ. Et vt planius distōnē illaȝ teneas: reponanˀ duo h: q̄ ex ōōne nrā sequunˀ: fit Callias de non albo albˀ. Quū dicis de nō albo: de ruffo: de rauo: de nigro: de aglo: de flauo pōt itelligi. Hęc oīa q̄q̄ opponunˀ albo: tñ opponunˀ vt affirmatio affirmatiōi: ꝛ vt euidēs euidēti. Eodē mō quū aq̄ oriˀ de nō aqua: queadmodū in trāsuersiōe nō simplici: q non albū dicit: dicit rubrū: aut nigrū: aut flauum: ita in illa simplici ꝛ absoluta q nō aquā dicit: dicit aut aerē: aut terrā. Ergo dixeris queadmodū albū ostēdiˀ nigro aut fusco ꝫriū: cur ꝛ non aerē demōstraueris aq̄ ꝫriaȝ? Id eni re ab se itelligiˀ: q̄obrē: qa subę substantys nō aduersanˀ. Quū itaqȝ declaratū supiˀ sit quū dicimus de subto in subtū mutationē inire: id aut de affirmatiōe ꝛ ꝫrio: aut de negatiōe itelligi oportere: segˀ vt si h qȝ dico nō aquā: neqȝ affirmationem: neqȝ ꝫriū significat: necessario qȝ reliquū est negationem simpliˀr ꝛ absolute significet. Erit igiˀ h genˀ ꝯuersio ortˀ ꝛ gñatio de nō ente simpliˀr. Uoco aūt nō ens simpliˀr: non id qȝ oino ꝛ vsquequaqȝ sit nihil: sed id qȝ nuda ꝛ mera poˀ cuiusmodi originalis ꝛ ꝑˀ mā est. Idē ſȝ obuerse de iteritu ꝛ corruptione dōm: vt ea. vȝ. in non ens simpliciter desinere ꝛ procumbere intelligatur.

8 Hec si ita se hāt: plurificariā vī significare nō ens: nā ꝛ nō albū dī eē nō ens: ꝛ nō hō dī eē nō ens. Sȝ ꝛ mēdaciū q̄ȝ dī eē non ens. Omittatˀ aūt nobis h genˀ: qa id in complexiōe trī ꝛ distractione oōnis seu diuisiōe ꝯspiciˀ. In reliqs duobˀ significatis q̄riˀ vtrū nō ens moueri dicatˀ. Ego hō aio moueri solū tale nō ens: q̄le nō albū est: nō bonū: nō turpe: non calidū: nō qȝ ipm: nō albū: aut ipȝ: non bonū: vtrūqȝ moueanˀ. Nā q fieri pōt prorsus vt moueatˀ qȝ nō ē. Sȝ Callias q sit nō albˀ: sit nō bonˀ ipse moueatˀ. Ut hę negatiōes nō ꝑ se: ſȝ ꝑ accñs moueri ꝯcesserim: ea rōne qȝ accidisse aliq̄ videanˀ his rebˀ: q̄ ꝑ se mouenˀ. Cęteruȝ nō ignē: nō aquā: ꝛ reliq̄ siˀlia quo pacto moueri intelligunt? Nū ꝑ se: nō pñt: quā nusq̄ sint. Nū ꝑ accñs? At qbus nā rebˀ accidisse: nō ignē: nō aquā: non aerē dixeris? Fieri igiˀ neqt: vt ea q̄ ita sūt nō entia vllo gñe moueanˀ. Ut si ita est: gñatio q̄ȝ motˀ eē nō potest. Quare neqȝ mouetˀ neqȝ qescit qȝ est nō ens: q ppe qȝ neqȝ in loco qdē sit vllo: neqȝ gñatio mō non est motˀ: ſȝ neqȝ corruptio. Nā quū motˀ oīs: aut motui sit: aut qeti contrarius: si corruptio motˀ eēt: gñatio q̄ȝ q̄ corruptiōi ꝫria est: aut qes: aut motˀ foret. Possumˀ igiˀ oia hęc vel stylo cōplecti h quo dicturus sū gñeole motˀ trāsmutatio est: ōis trāsmutatio aut ꝫrys: aut disperatis obiˀ: ꝛ motus igiˀ oīs: aut cōtrarys: aut disperatis obibiˀ: nullus autē motus disperatis icludiˀ. q motus oīs in ꝫrys collocabitur. Uoco contraria quę affirmatione signantur. Eodem b ꝛ primantia referuntur in motibus: vt cęcum: nudum: illiteratum: infelix.

9 Spectandum est igiˀ in qbˀ generibˀ ꝫria habeanˀ: vtpote ad q̄ sola ptinere verus motˀ possit. Ac ꝑˀ qdeȝ in suba nullus erit motus: quā nihil sit substātię vlli ꝫriū. Nam priuatio formę nō est ꝫria. Quāuisqȝ superioribˀ libris aliqñ vsurpatū h sit vt formā ꝛ ꝑuationē dicerem ꝫria esse: nō tñ id pressē: aut ꝑprie itelligi: sed data q̄dā ꝛ rudiuscula rōne voluimˀ. Nā si exacte loquendū sit. Priuatio absentia q̄dā est formę: atqȝ adeo nō ens: nō aūt entis: aut formę ꝫria. Ut si de eo qȝ fieri aīal ex genitura ꝛ semine dī: demōstrari posse aliqs putet ꝯuersionem subalem de subto in subtum ꝑcedere: ꝑindeqȝ motū videri: eodē in lato reuoluiˀ: denuoqȝ in nomē gñatiōis ꝛ ortus icurrit: quē ꝯstat motū eē nō posse. Quid eniȝ est cedo ꝑ deū quod in ea mutatiōe ꝯuersiōe ue moueatˀ? Nū aīal? At cū oriˀ nōdū est aīal. Nū semen genitale? At nō remanet semē ſȝ dissoluiˀ: atqȝ corrūpiˀ. Deide vt ꝯcedatˀ

a Eudemus ibi noie q̄ dū mō duriones ꝯsīdēt cēsuit: qa ipso sit alteē ꝑmū. n. iter est: qa eēai dicere ꝛ id visū nō hēt: est ꝛ 4ᵐ h genˀ indeterminatū. ait Sim. ꝛ eo qȝ relinquendū: q. n. ex nō albo in nō albū trāsmutatur terminataȝ trāsmutatiōeȝ nō habet.

b Sī ꝑuatio in motibˀ eodem mō se hȝ sicut ꝫria: ꝛ (vt ait Ar.) affirmatiōe monstratˀ: q̄ igitur ratio est: q̄rit Sim. cur generatio: ꝛ q̄ a ꝑuatiōe i formaȝ mutatio ē: ꝛ motum nō sit: ablatū ꝛ nō dicatˀ ex subto eē i subȝ. Qui dō ꝛ inde h rñdet mō: sicut qȝ potētia ē 2ᵃ ēēt qȝ daȝ. n. qȝ subaȝ respicˀ. qȝ dā qȝ accidēs. ꝑati passu ꝛ ꝑuatio 2ᵃ: q̄dā enim subē: q̄dā accidēs ē ꝑuatio: q accñs ē ea rōne q̄ in suba ē nō nihil cuiꝰ participe eē v3: ꝛ ea rōne affirmatiōe monstrari pōt: ꝛ h tēti noie ꝯphēdi: ꝛ id i q̄ ipsa ē mouerˀ pōt: at h̄c ꝑuatio qa oino a suba decidit decidit ꝛ ab entis rōne: ꝛ ea ō cū negatiōe tātum demonstratˀ. naȝ eā in h loco appellamˀ substantiāqȝ id qȝ est actu.

vt cōcedat hoc illi: quo pacto reuincet semē esse cōtriū ani-
mali: certe mot⁹ ois cōtrios terminos reqrit. ¶ Sed di-
cet quispiā: quū aqua in ignē vertit: tunc videri motū in sub
stantia fieri: vtpote q̄ de cōtrio in cōtrium cōuersio illa pce-
dat. Huic occurrit Alexāder: cōceditq; nonnullas ignis
q̄litates eē q̄litatib⁹ aq̄ cōtrias: frigiditatē caliditati: & hu
miditatē siccitati. Nec tn̄ ex eo accipi vult vniuersum
ignē eē aq̄ cōtriū: quippe quę nō ex q̄litatib⁹ tm̄: sz ex alijs
quoq; cōpluscul is cōstent. ¶ Ego * vo falsū eē arbi
tror id qd̄ pponit. Nā ignē in aquā nego cōuerti posse:
nisi se prius in aerē verterit: aer vo atq; ignis aptissime
iā nō aduersant. Quid igit obsecro in ea mutatiōe mo
uebitur: quādo neq; aqua pōt: quippe q̄ corrūpat: neq;
ignis quippe qui nōdū sit ortus. Quod aūt post motū
oēm fuit motū: hoc erit id qd̄ antea mouebat. Ex his di
lucet in substantia motum haberi non posse.

* Nō s Them. asserit cōtrium eē vt et qd̄ Alex. 2° de gnō. & corru. lib. de elītoz trāsmutatiōe docet.

10 Sed neq; in relatione cōstitui mot⁹ pōt. Ea eni q̄ in illo gnē
ponunt de suo statu atq; habitu decidūt
vel si nullā mutationē accipiant: vbi cau
sa. Nā: q̄ mihi nūc sidet a leua etiā si ipsa
nō differat: simul priorē locū egressus alio me cōtulero
respōdebit a dextera. Itē denari⁹ nūerus fieri duplus
pōt: nulla adiectiōe q̄ntitatis facta: sz si dūtaxat qnarius
cōtrouersim atq; alterisecus opponat. Nam & oro ipsa
q̄q; de vera in falsā & cōtra cōuertit: nisi si res q̄ in ea
significant: cōmutauerint cōuariatęue fuerint. Una eni
hęc eadēq; oro dies est: vera erit die exorto: ignētibus
tenebris falsa. Si igit mot⁹ ois absoluit p mutationem
cōuersionēq; rei q̄ mouet: relōnes autē sine vlla muta-
tiōe & cōuersiōe creant & pereūt: clarissime cōstat illa efficit
quā volebam⁹: motū in relōnib⁹ nō posse cōstitui.

11 Sed neq; in gnē actiōis passiōisq; motū vllū inuenias: quū
agere sub eo qd̄ est mouere: pati sub eo qd̄
est moueri: cōtineant ac recidāt. Mot⁹ aūt
nullus eē possit in eo qd̄ est mouere: & lon-
ge magis nullus in eo quod est moueri: vt. n. deridicu-
lus sit q ita dicat ita: sz tāto ridiculosior q sentiat. Cęte-
12 rū Aristoteles ex eo plurima ōducit icōmoda. ¶ Pri-
mū q̄ mutatiōis mot⁹ futura sit mutatio alia & mot⁹
alius. Res hercle captu difficilis: sed nec opinabilis: q
cogitatiōe in infinitū ibit: occursura semp in termio mu
tatiōe aliq̄ priore: p quā mutatio posterior atq; recens
13 emerserit. ¶ Tum deinde motū & moueri & quiesce-
14 re oporteebit. ¶ Mox quēadmodū id qd̄ mouet cor-
pus & aīa: vt subiectū: & ḃ aliqd mōstrat: ita & mot⁹ ipse
15 mōstrabit. ¶ Postremo qm̄ alia res est mot⁹: alia res
q̄ mouet: aliud eni hō est aliō ambulatio: aliud equus:
aliō cursus: pari ratione mot⁹ ille q ponit moueri: alia
vtiq; res erit a motu. Quo eueniet vt mot⁹ sit & mot⁹ sit
16 & nō mot⁹. Illō iā dementię pximū alterascere motū lo
calē putare: aut alterationē auctionēue deferri motu lo
cali. Sane ois ḃ subiectis hęrēt & corporib⁹ accidūt: nō
17 seorsus ipsa cōsistūt. ¶ Plane mutari p accñs mutatio
nēm: moueri p accñs motū recte dici fere potest. v. g. si
currēti acciderit vt sanesceret: bono piculo dixeris cur-
sum illū q̄dā mō factū icolumē. Non q cursui restituta
sit salus: sz q is cui accidit cursus conualuerit currēdo.
Uerū accñtarios mot⁹ oudū a nr̄a cōmēta⁹ᶜ repulim⁹.

18 Manifestum igit arbitror motū
eē in tribus dūtaxat
gnībus collocatū: q̄litate, q̄ntitate, vbi. In
sūt. n. singulis his sua cōtria q̄ regrāt i mo-
tu: motū in q̄litate alterationē vocam⁹: q̄-
litatē ḃ loco accipimus: nō ita vt subarū dīles q̄ lteris
appellari solēt ḃ noie rōnale, volatile, aq̄tile, gressile: sz
ita vt itelligam⁹ affectiōes & q̄litates id genus: q̄ patibi-
les & alterabiles nūcupant: nigritiā, frigiditatē, calidita-
tē, albedinē. Motū in q̄ntitate: q̄ voces nō hī gnāle no-
mē: pinde diuidim⁹ ita vt cū q ad ampliorē magnitu-
dinē tēdit: augmētū: eū vo q ab hac recedit decremen-
tū dicam⁹. At localis mot⁹ nisi cōfinges nō illi gnāli mo
do: sz ppa q̄z nomēclatura caruerit. Quobrē nos ei no-
mē cōmēti sum⁹ cōe, delationē: q̄q̄ iproprīū illō qdē.
Ea eni ppe ferri & deferri vident: q̄ vi correpta sistere
se ac sustinere nō pñt: demū ois ea q̄ ipsa se nō mouent:
19 vt inalā. ¶ Sz de alteratiōe illō est disqsitu⁹ explorā-
dū. Quū. n. qcq̄ ex albo fit albi⁹: aut cōtra ḃ tento remissi⁹:
difficile est pspicere q̄ pacto iter cōtria mot⁹ ille vertetur.
Sz soluit. Tenius & remissi⁹ candidū tēperatiōe cōtrioꝝ
pmistio neq; coalescit. In quo. n. plus est cādoris: in eo
nigritię min⁹ hī: & qd̄ pcius candidū est: amplius nigro-
ris est pticeps. Quū igit de nigro simplr ad albū sim-
pliciter demutatio est: tum de cōtrio simplr in cōtriū sim-
pliciter mot⁹ pcedit. Quū vo de albo fit albi⁹ qdpiam t
tū nō de cōtrio simplici: sz de cōtrio tn̄ vtcūq; fit mot⁹: q
in albo remisso ps qdē ipsi⁹ nigritię cōfusa est. His eni
diffinitis cōstat qd̄ intēdimus tris mot⁹ trib⁹ deberi gnī-
20 bus. ¶ Immobile porro multis capit modis. Primū
id dī imobile qd̄ nullo mō moueri pōt aduersante & re-
pugnāte nā: vt son⁹ inuisibilis: q nā ineptus & inhabilis sit
vt visitari possit. Alio mō dī imobile qd̄ ipulsū fatiga-
tūq; perdiu vix ęgreq; dimouet: hoc est qd̄ difficile se-
toq; moueat: quēadmodū icōmobiles eos vocamus q
sero obirascunt. Tertio & illō solet imobile nuncupari:
qd̄ q̄uis apta & cōsentanea sit nā ad motū ferēdū acci-
piēdūq;: nō tn̄ quoties pōt, mouet: aut eo mō quo pōt.
Qd̄ gen⁹ imobilitatis qetē voco: qes eni puatio mot⁹ ē:
priuatio vo ad eas res pertinet: quę paratam habēt na
turam: vt possint id capere qd̄ nondum cęperunt: atq;
id agere eoq; modo quod & quo non agunt.

22 Porro inter opposita vt ostēdim⁹ mu
tatio ois intercidit. Opposita
aut cōtria sunt aut dispata. Dispatoꝝ nihil
est mediū. Cōtrarioꝝ est aliqd medium
est: q̄ res mobilis pus nālr applicat: q̄ ad
postremum: vtiq; si cōtinue & sm nāz moueat. Mediū
porro momētis tribus minimū constat: quippe quod
duabus extremitatibus quibus tāq̄ clausulis cohibet
huic inde respondeat.

23 Continue dicitur tunc res moue-
ri: quum neq; pars tē-
poris in quo agit motus: neq; rei p quā
transitus est saluatū aliqua ītermittit.
Quis eni is qui a sūma chorda vellica-
tim descēdit ad imam interhabitis medijs: nullo tēpo-
re pulsum interpositū habuerit: q tamē rei per quam
motus is habebat partem aliquā ītergressus est saltu t
videri pōt interruptum motū mouisse. Sed latius pla
niusq; exēpluz in motu locali est. In quadrertio qui sal-
tant cōtinue moueri iccirco nō videntur q spatij illi⁹ in
quo operant ptes medias intactas relinquūt: q̄s subli-
mati vicib⁹ & deducti trāsiliūt. Cęterū cōtinuitas mot⁹
nō ois hinc puenit. Nā illo quidē mō decursus equoꝝ
in stadio lacessitus erit & dissitus. Nā igit rectius fue-
rit cōtinuationē motus ex serie tpis accipi: ita vt is ha-
beat cōtinuus qui nihil tēporis intercęperit. Nā rei q-
dem per quā fit motus hiare aliqd atq; itermitti posse
pars vñ tn̄ nihilominus iugis & cōtinuus mot⁹ intelli-

Them. Alex. est intēsio q magis minusq; in sola q̄litate accipi ab Arist. recusās: ob id forsitan: vt Sim. ait q hęc q̄litas sit sūpta. sed Porphy. & si cū Alex. ibi i alteratiōe cū exponat: dedicat tñ ea pg in q̄titate ait. sub q̄ gnē sit reponendus mot⁹ q ē inter magis & min⁹ q magis minusq; i omni motu: repdi ei icremēto & decremēto et delatiōe: q̄ i alteratiōe.

git. Sꝫ de ipso ꝯtinuo accuratius nobis agēdū est post. Nunc qm̄ id qd̄ adhibitu᷑: siue ꝓximū: siue attiguū di-citur cōmunius ⁊ fusius eē q̄ꝫ ꝯtinuū vi: ⁊ qd̄ deinceps ⁊ ꝯñs est cōius etiaꝫ q̄ꝫ adhibitum: de hoc primum: qd̄ latius patet aggrediendum est nobis.

25 **DEinceps** ⁊ ꝯñtia sunt: iter q̄ nihil eiusdē gñis habet̄ inter-situ. Nā si alterius gñis aliqd intercedat nihil officit. Aedes meç sūt deiceps ⁊ cō-sequētes tuis: si nullç vtriqꝫ sint çdes iter meas ⁊ tuas. Itē lineç deicipes sunt iter q̄s nullç hūtur collocatç ꝯstituteqꝫ lineç. Et deicipites holes: iter quos nemo sit medi᷒. Id aūt qd̄ deiceps est: sꝑ z^m est ⁊ ab eo qd̄ est p̄mū. Primum ꝟo aut pōne situqꝫ vt in lineis ⁊ domib᷒ cernit̄: aut nā vt in vnitate ⁊ duitate ꝑspicitur. Est.n. vnitati deiceps duitas ⁊ duitati ternio: qa ali᷒ nu-merus nō itercedit. Dicit̄ ⁊ p^m ab ordie vt exordiū ad narrationē. Et.n. exordiū ꝯsequit̄ narratio: qa deiceps est exordio: ⁊ qa nihil eiusdē spēi mediuꝫ hī. Atqꝫ h̄ est qd̄ ꝓprie exacteqꝫ deiceps ⁊ ꝯñs dī. Sꝫ ⁊ ea quoqꝫ in-terim cēsent̄ hoc noīe: quç vnius sunt gñis etiā si discri-mine spēi dissideāt. Nā ⁊ certamē dī esse deiceps ⁊ cō-sequens pompç: ⁊ nymphçum gymnasio.

22 **ADhibitum** ꝓximū siue attiguū est qd̄ rē aliquā cō-sequit̄ mō eoꝝ quos p̄texuimus aliquo: qd̄qꝫ p̄ter h̄ hꝫ ēt terminū cū termino il-lius atqꝫ extremitate ꝯiūctum. Hoꝝ alia solo noīe adhibita ꝓxima ⁊ attigua nūcupant̄: vt p̄teri-tuꝫ dī ꝓximū ⁊ attiguū futuro: alia ipsa re tāgūt vt cor-pora. Tāgūt aūt ea quoꝝ sūt sil̄ extrema: extrema ter-minos ⁊ limites voco. Quū itaqꝫ duoꝝ corpoꝝ extre-ma sic cōmittunt̄: tūc hīe se illa mutuo atqꝫ attingere ⁊ ꝯseq dicimus. Nec tamē ꝓpterea cōtinuant̄. Sꝫ quū duo illi corporum exitus coalescunt: ⁊ vniuntur: tunc moles vna ⁊ continua redditur.

27 **NEc fieri** tñ cōtinua de attiguis pñt: nisi ea q̄ nā cohibiti sūt. Tā-git vtriqꝫ lapidē lignū: sed fieri ligno conti-nuatus quātauis ferruminatione nō pōt. Adeo ignorādū nō est: ea fieri posse conti-nua quoꝝ contactu coagmētatiqꝫ nā vna exit atqꝫ ꝯfundit̄: h̄ ⁊ in tpe ⁊ in lineis visit̄: p̄sertiꝫ ꝟo in insitiōi-bus ⁊ in occulationib᷒ arboꝝ. Fiūt arte nōnulla conti-gua vt lignū clauis ⁊ glutino: veꝝ h̄ ꝓprie ꝯtinua existi-
28 mari non pñt. ¶ Manifestū est itaqꝫ qd̄ iamus p̄sati ꝯñs eē prius ⁊ cōius q̄ꝫ adhibitū ꝓximū siue attiguū. Quicqd eni est attiguū: necesse est vt sit ēt ꝯñs. Qd̄ ꝟo ꝯsequēs est nō cōtinuo cōmeat vt sit itē attiguū. Qua-re prius hoc ⁊ maiore ambitu fuerit q̄ꝫ illud: vtpote qd̄ tāq̄ꝫ genus magis hiet: atqꝫ ī plura se fundat. Nā etiaꝫ in numeris cernit̄ ꝯñs: attiguū nō cernit̄. Rursus atti-guū gñalius q̄ꝫ cōtinuū est: qa sese res prius tāgāt neċe est q̄ꝫ coalescāt vt vniant̄. Patet igit̄ in his eē nō pos-se coalitū in quibus nō possit attactus. Non tñ retrorsū existat in qbus sit cōtactus vt possit itē haberi coalitus: nā vt poeta. ingt Epeus: q̄ꝫq̄ꝫ veterinū illud tāgebat: nō tamē coalescere illi: aut cōgerminascere poterat hō q
29 erat. ¶ Atqꝫ hçc si vera sunt: ⁊ si qd̄ cōsequēs est: a cō-tiguis distant: pūctus quoqꝫ ab vnitate distabit: nā pun-cto attigi res pñt vnitate nō pñt. Quia cōsequunt̄ non attingunt se vnitates. Inter pūcta quoqꝫ semꝑ aliq̄ li-nea capitur. Inter vnitatē nihil interuenit: qa neqꝫ iter duitatē quidē ⁊ vnitatem itercedere: aut hiare aliquid potest. Manifestum est igitur ea tria posse contingere:

quç positionem ⁊ situm habeant. Consequi ea quç etiā positione situqꝫ careant vt adhibita ⁊ proxima.

30 **MOtus** vnus multipli͡r ꝯsueuit intelli-gi: qa ⁊ nomen ipm vni᷒ pluri-
31 formē significatū hꝫ. Primū gñe vnus di-cunt̄ motus: q in eodē p̄dicamēto ꝟsant̄: vt delatiōes: qa in gñe qd̄ vocat̄ vbi: con-stituunt̄ ⁊ reponunt̄ oēs: vna gñe delatio est. Item oēs alteratiōes gñe vnus est mot᷒: qa in q̄litate comp̄hen-dunt̄ ⁊ collocant̄ oēs. Dicit̄ ⁊ vnus spe q ad vnā spēm indiuiduā ꝑtinēt. i. ad spēm vltimā ⁊ sensib᷒ ꝓximaꝫ. Ita oēs in albescētia motus vnus est spe. Est eni albe-do spēs q̄dā vltima ⁊ idiuidua qualitatis. Qꝫ si qua sūt ambigua. i. q̄ sil̄: tuꝫ generatuꝫ spēs videant̄: motus q̄ꝫ qui de his effluxerint eandē rōneꝫ ancipitis naturç se-
32 quentur. ¶ Sꝫ quçri posset: si vn᷒ specie mot᷒ eē dī iter-quē idē mobile ex eodē termio ad eūdē terminū profi-ciscēdo ꝯstituit: id adeo est quoties idē est mobile: ideꝫ est termin᷒ vñ diuertit: idē est termin᷒ quo ꝯcedit: nōne orbicularis mot᷒ erit eadē specie cū directo: qa pōt ea-dē res ex eodē termio ad eūdē terminū ꝓcedere: iteriꝫ
33 recta: iterim giro. ¶ Soluit̄. Scire dēm est motū esse vnū specie: quoties id in quo ꝯstituitur specie idiuidua vnū est. Sꝫ linea ⁊ orbis in qb᷒ illi duo mot᷒ geruntur differūt specie. Nō est igit̄ mot᷒ rectus eadē specie cuꝫ circulari cēsendus. Hactenus dēm qa sit motus genere ⁊ specie vnus: distinctione sumpta de rebus circa quas agit̄. Nunc quisnā ꝓprie ac vnus sit prodēdum.
34 **QUoniam** igit̄ tria eē vident̄ i mo-tu mobile vt hō: vt sy-due: res circa quā versat̄ mot᷒: ea duplex est locus ⁊ affectio. Tertiū id in quo mo-tus fit: atqꝫ h̄ ipm tps est. Necesse cū mo-tum q vnus sit futurus hēc: singula hçc nūo vnū: vt for-mā vnā circa quā obeat̄ mot᷒: colorē vnū: lineā vnaꝫ: tū ipsaꝫ rē mobilē. Coriscū, Calliā, ⁊ Socratē. Postre-mo tps. plane vnū nūero tps accipit̄ qd̄ ꝯtinuuꝫ ingeqꝫ sit nec iterlapet. Quot si ex trib᷒ his aliqd̄ nūero vnum eē defierit: neqꝫ mot᷒ quoqꝫ vnitatē suā retinuerit. Si eni Plato ⁊ ambulet sil̄ ⁊ albescat: q̄uis tū subꝫ qd̄ mo-uet̄ vnū sit: tū tps idē oino atqꝫ ꝯtinuū: qa tñ duç res sunt q̄s Plato mouet locus ⁊ color: huiuscemodi mot᷒ nūero vnus eē nō pōt. Itē Callias ⁊ Socrates si ab ea-dē çgritudie: puta lippitudie ꝯualescāt: nō erit sanatio
36 ea motus vnus qa subiecta ꝯstituunt̄ duo. ¶ Sꝫ ⁊ si ideꝫ Callias ambulet nonis atqꝫ iteꝝ idib᷒: motū hūc veta-bit vnū eē diuersitas tpis: vtpote qd̄ neqꝫ vnū neqꝫ cō-tinuū fuerit: alioqn absurdi᷒ qddā euenerit. Nam si de-ambulatio hesterna nūero vna cū hodierna dicat̄ con-tēdit̄ id qd̄ iā obsoleuit corruptūqꝫ est vnū ideqꝫ eē cū eodē: extāte atqꝫ supstite. ¶ Ceteꝝ q̄rit̄ videri nullū motū eē posse vnū: etiā cū in quo tps vnū atqꝫ ꝯtinuuꝫ sit: cū semꝑ mot᷒ prior corrūpat̄ obiter atqꝫ vanescat. Quo igit̄ pacto defendet̄ vnus. ¶ Sꝫ [a] soluit̄. Certe motus talis vnus est: qa iugis ⁊ ꝯtinuus hī: nō iterpol-lis, neqꝫ distract᷒, neqꝫ seiunctus ab eo motu seu parte mot᷒ q̄ assidue disperit. Hoc aūt nō hīt mot᷒ illi inter
37 quos vicib᷒ iterquiescit̄ aut tps itercidit. ¶ Veꝝ am-bigat q spiā: motus is q vn᷒ est futurus: vnū nūero subꝫ regrit: cū fluxa ⁊ labētia sint nāliā corpora: nullus mo-tus idē numero subtū habebit. Eadem addubitatio de-habitudie corpoꝝ fuerit. Qui.n. vna eē sanitas videat̄:
38 quū id qd̄ sanescit vnū eē nō possit. ¶ Sꝫ q̄ꝫq̄ꝫ discus-sio ista ad nos h̄ loco nō ꝑtinet. [b] Naꝫ quēadmodū cō-stent sil̄ duo illa: eadē eē subꝫ corpoꝝ: ⁊ nihilominus ꝯtinue

[a] Eo modo. ait Eudem᷒ ⁊ vt Simi. renu-let. alteratio ⁊ delatio vt vna sit hꝫ q̄ tps ēt. nā neqꝫ al-teratio neqꝫ delatio ꝑma-net sꝫ fluit: sꝑ alia ē fieri ⁊ tps: ideirco ꝓ-prie vna ea-deqꝫ potius spe q̄ꝫ nūero dicēda eēt.

[b] Ea qd̄ lib᷒ de gnōne ꝓpo-est. ait Simi. facit.n. trahit dubiū ꝑdifficile solutu q̄-nā pacto quç augēt: vnam ꝯseruent.

ꝯtinue occidaꝫ eē ⁊ ꝑlurigē mutatiōib⁹ ⁊ cōuerſiōnib⁹ ꝑ
petuo addicaꝫ: q̄ſtio nr̄a nō eſt ꝗ motū ⁊ nālia cōmēta
mur. Nō tñ cōniuendū ideſt qḋ de habitudie corporū
ſubdiť: ſꝫ cōmonēdi ſunt nobis ꝗ h̄ noſcūt nō eē diſſen
taneū vt vnus idēqꝫ habit⁹ ꝑdie ⁊ poſtridie fuerit va
litudo / ſcia / ꝓbitas: ſeries.n. ⁊ ꝯtinuatio tpis ꝯtinuas q̄ꝫ
poſſeſſiōes habitū facit. Actum ꝟo ipm atqꝫ admini
ſtrationē vnā eē nō ꝯceſſerīꝫ: niſi q̄ ıūcta ſit ⁊ ꝯtinue
defluat. Adeo conſequens eſt vt q̄uis vnius geſtionis
⁊ actus tñ vnus ſit habitus: tamen vnius habitus plu
res eſſe actus ⁊ geſtiones poſſint.
39 Quia ꝟo mot⁹ ois ꝯtinuus ē: vtpo
te ꝗ ſecabilis ⁊ diuiſibilis ſit
neceſſe eſt ꝗ ſit vn⁹ eūdē h̄ri ꝯtinuū: ꝫqꝫ ꝗ
ſit ꝯtinu⁹ eūdē ⁊ vnū itelligi. Non.n. pōt
q̄lꝫ mot⁹ cuiꝫ motui eē ꝯtinu⁹: quēadmo
dū neqꝫ corpus cū q̄lꝫ corpe: neqꝫ oib⁹ cuꝫ oia attineri:
vt voci linea: ſed q̄rū extrema coire ita vt facta vnitas
ſit eoꝝ mot⁹ pōt eē ꝯtinu⁹. Uerꝫ q̄dā res carent extre
mo. Nā vnitatis cū ſit iſectilis nullūꝫ ē extremū. Ex h̄
gñe nihil pōt fieri ꝯtinuū. Sūt ⁊ aliꝙ res q̄b⁹ nō d̄ſūt q̄
dē extrema: ſꝫ q̄ diuortio nāꝙ ⁊ ſpēi diſſideant. Ea q̄ꝙ
ſūt gñe abiūcta: cōe tñ nomē h̄ ferūt extrema. Proide
ꝗ extrema lineꝙ: ⁊ extrema ābulatiōis appellat: vo
40 ceꝫ eādē reb⁹ lōgo iterſtitio d̄ſtātis tribuit. Quapp ni
hil e duob⁹ illis ꝯtinuū: aut vnū ꝯſtaueris: ſꝫ q̄: neqꝫ ſpe
cie: neqꝫ gñe ꝯueniūt ꝯſīdia tñ atqꝫ adhibita iuicē fece
ris. Pōt.n. q̄ſpiā iter currēdū febrē icidere: atqꝫ ita cō
tinget mot⁹ diuerſos deſcepeꝛ ⁊ ꝯſītes h̄ri. Quapp cum
thecꝙ cādētes in cerealib⁹ accipiētiū: ⁊ tradētiū vicibus
curſu ꝯtinuo differunť: q̄ꝙ mot⁹ illi ſpe ꝯueniūt nō tñ
ꝓpꝫ ꝯtinuāt: ſꝫ ꝯſītes ſucciſſiuiqꝫ ſūt: ꝓpes ꝙ extremita
tes ſuꝙ ſingulis diſcrepātes diuerſꝙqꝫ habētur. Sꝫ ⁊ ſi
mot⁹ iter ſe plurimū diſtēt: ꝯſītes tñ atqꝫ adhibiti pñt
itelligi: mō tps in q̄ geruntˀ exercētur qꝫ. ſit vnū atqꝫ cō
tinuū. Cōtinui ꝟo eē nō pñt niſi ēt extrema cōſentiāt q̄
41 in vnā nām coaleſcere poſſint: atqꝫ confundi. Quā
obrē neceſſariū eſt motū cū ꝗ ſit vnus ⁊ cōtinuus futu
rus: non ſolum vno ſubiecto eſſe: ſed ēt ſpecie vna: ⁊ tē
pore vno: quemadmodum ⁊ initio diximus.
42 Super hꝙc motū ꝗ ꝯſumat⁹ ꝑfectuſꝙ
ſit veri⁹ vnuꝫ appellaueris q̄
eū ꝗ cꝙteris parib⁹ ichoat⁹ imperfectuſqꝫ
habeat. Perfect⁹ mot⁹ ē ꝗ ad finē ⁊ abſo
lutionē ſuā ꝑuenit: iꝑfectus ꝗ nō ꝑuenit.
43 Unitas.n. de ꝑfect iuſti⁹ q̄ꝫ d̄ iꝑfect afferť. Eodē
argumēto rect⁹ vnū vocaueris ꝗ ſit ꝙquabilis ⁊ vnifor
mis q̄ inꝙq̄bil ⁊ pluriformis: vtpote queꝫ illa ipſa diſ
formitas diuidē q̄dā mō atqꝫ iterrūpere ⁊ diſtrahē vi
deať. Porro in q̄lꝫ motu alteratiōe / augumētatione / di
44 minutiōe / ꝙq̄lītatē / ⁊ inꝙq̄litatē inuenias. Naſciť ª aūt i
ꝙq̄tas h̄ iterdū culpa ei⁹ rei in q̄ ꝯſtitui⁹ ē mot⁹. Ut cuꝫ
q̄d ſup arcuatā: aut obtortā lineā mouetur: fieri.n. neq̄t
vt in magnitudine inꝙq̄li ac diffozmi ſit ꝙq̄lis ⁊ vnifor
mis mot⁹. Ea ꝟo vniformis ⁊ ꝙq̄bil magnitudo h̄r: cu
ius q̄lꝫ ꝑs cuiꝫ diſpariā ꝯplanata coꝙq̄taqꝫ ē ita vt poſ
ſint coaptari viciſſiꝫ atqꝫ cōmitti. Interdū nō ipſa rei
nā: ſꝫ modus ⁊ rō inꝙq̄litatē facť: vt ſiq̄d mō ſe velocius
mō pigri⁹ moueat: q̄uiſqꝫ adeo cꝙtera habeanť parili
tas magnitudis: ꝯtinuatio tpis: ꝯueniētia ⁊ ꝯſenſio ſpe
ciei: ſil citatio ⁊ feſtinātia claudicat: mot⁹ is iꝙq̄bil ⁊ diſ
formis efficiť. Hinc datť itelligi tarditatē ⁊ velocitateꝫ
ſpēs mot⁹ eē nō poſſe: q̄ iſint oib⁹ motib⁹. Nā ⁊ altera
ſcere ⁊ creſcere ⁊ in loco moueri: q̄dā veloci⁹: q̄daꝫ tar
di⁹ oīunť. Nā ex his q̄ deorſuꝫ pōdere natiuo d̄uergūt:
grauiora quꝙqꝫ celeri⁹: ⁊ ꝯcitati⁹ corruūt: leuiora ſegni⁹
⁊ cūctāti⁹ deuoluuntur. Quapp neqꝫ grauitas ⁊ leuitas
reꝝ: q̄ in eūdē ſitū ꝑaūbūt feruntur qꝫ diſſidio ſpēi di
ſtauerint: q̄ neqꝫ mot⁹ ipſi ꝗ idē ꝯueniūt diſcrimie il
45 lo differre noſcunť. Plane mot⁹ is ꝓpꝫ vn⁹ eſt ꝗ pa
riter ꝙq̄lis vnimodus: q̄uis is q̄ꝫ ſꝫ deptius dignatiōe
hui⁹ nois cēſeať ꝗ iꝙquus / ſentus / eminulus / ſubſultāſqꝫ
ſit: q̄lis ꝗ ſup ſinuoſaꝫ ⁊ iflexā lineā exerceť. Porro q̄ḋ
min⁹ q̄bqꝫ departi⁹ eſt: cōſtituiť ⁊ tēperať ꝑmiſtiōe ꝫ
rij. Ex his illō q̄ꝫ obiter aptius ⁊ dilucidi⁹ factū eſt: q̄ḋ
ſupi⁹ dicebať: mot⁹ diuerſos ⁊ ꝯſītes ſit: ꝯtinuos tñ eē
nō poſſe. Nā ſi ꝯtinuus motus ꝙq̄bilis eē ⁊ vniformis
pōt: mot⁹ aūt diuerſi vniformes ⁊ ꝙq̄biles eē non pñt.
Relinq̄tur mot⁹ diuerſos nō poſſe h̄ri ꝯtinuos. Acq̄bi
le.n. ⁊ vniforme definiuimus: cuius quꝙqꝫ ꝑs cuiqꝫ coa
ptari cōmittiqꝫ poteſt. Partes albefactionis ⁊ curſus
coaptari ⁊ committi qui poſſunt?
46 Nunc aggrediēdū ad ea eſt: q̄ d̄ oppō
ne mot⁹ q̄runť. Oppōniť motui
mot⁹: opponiť ⁊ q̄es. Sꝫ mot⁹ ꝟo ꝫriū: q̄
es vt ꝑuatio. Primū de ꝫrijs motibus eſt
49 agēdū. Oz igiť mot⁹ ois ex aliq̄ termi
no in aliquē ꝓcedit: ⁊ ex ꝫrio in ꝫriū abit. Nimiꝝ mot⁹
illi aduerſi ⁊ ꝫrij ſtatuenť ꝗ de ꝫrio in ꝫriū viſe ꝟſa ꝑ
50 ficiſcunť ꝙgrotatio ſanatio. Nā altera de ſanitate i ꝙgri
tudinē vadit: altera de ꝙgritudie in ſanitateꝫ obuerſe: h̄
adeo iductiōe clareſcet. Uidenť ꝫria eē ꝙgreſcere / ſane
ſcere / aſcēdere / deſcēdere. Progredi / regredi / leuorſum
flectere / dextrorſuꝫ icedere. Atqꝫ h̄ ſec⁹ locos ꝫria colli
51 gunť. Oz ſi trāſmutatio vlla ē q̄ ꝫrijs careat: tū ea q̄
ex vno termino abierit: ꝫria illi q̄ ſe ad eūdē terminuꝫ
ꝯferet. Un̄.n. corruptio ⁊ obit⁹ monit: eo ſe ortus ⁊ gñā
tio iſinuat: corruptio ab ente diuertit. Gñatio ad ens cō
tēdit. Pariter vſ ſoluit ort⁹: eo ꝑgit iteritus. Gñatio de
nō ente recedit ad ens. Corruptio ab ente ad nō ens ꝓ
cedit: itaqꝫ motus hoc gñe motibus aduerſantur.
53 Quies ꝟo opponiť motui q̄ſi ꝑuatio:
dico q̄ſi ꝑuatio: q̄ nō ē ꝓrſus ᵇ
ꝑuatio. Sed q̄lis nā q̄es motui opponiť?
54 Diſtōne vtriqꝫ opus eſt aliq̄. Nō.n. ꝓmi
ſcua rōne oēs oib⁹ opponuntur. Cū
igiť ois mot⁹ duos h̄ꝫ in q̄b⁹ ꝯſtituit limites. Patet cuꝫ
quietē ſiue morā: q̄ ꝟ. ḡ. in imo loco trahiť: eē oppoſitā
motui: ꝗ de imo ſurſuꝫ ꝟſus agať. Et e ꝫrio eā q̄etem q̄
duciť in ſublimi eē oppoſitā motui ꝗ ide cōcedat. Nec
eni q̄etē illā opponi dicēdū eſt: q̄ h̄ꝛ in eo loco: q̄ res de
ferť. Nā locus eſt finis: nullus finis opponiť motui ſe
petēti: ſꝫ cognat⁹ potius eſt ⁊ q̄ſi cōſpirat cū eo. Iam q̄
nālitus mouenť finem mot⁹ ſui eo loco idipiſcunť quo
mouebanť. Finis porro ꝗ pōt illius rei ꝑuatio eē cui⁹
eſt finis? Ita relinquitur quietem illam eſſe oppoſitaꝫ
motui: quꝙ in eo ſit loco: vnde cōmeat motus.
56 Dissunt etiā diſtōne alia: ⁊ mot⁹ mo
tui: ⁊ q̄es q̄eti: q̄ꝙ ꝫria atqꝫ
oppoſita capi. Si. vꝫ. q̄es motuſue nālis
aliusꝫ ali⁹ ꝫ nām poſſit afferri. Ac in motu
q̄dē locali facile id reperias. Nā terrꝙ na
turale eſt ꝓcumbere ⁊ ruere: ꝫ nām ſubire ⁊ ſublimari.
Itē ⁊ quies in imo naturalis eſt terrꝙ: contra naturam
in ſūmo. In auctione ⁊ alteratione diſtributio iſta non
ꝙque conſtat: neqꝫ enim inalbatio naturalis eſt: nigrica
tio contra naturam: neqꝫ vtriuſuis plus habet vna q̄ al
tera. Sꝫ neqꝫ ſanatio pluſq̄ ꝙgrotatio: eo ꝙ omne ani
mal ad capiendum vtrūqꝫ ferendumqꝫ natura paratū
aptumqꝫ eſt. Sed neqꝫ illud dici poteſt auctiones eſſe

ª Quęrit h̄ i loco Sim. q̄ nā mō inꝙq̄tas in alteratio culpa ei⁹ rei naſci poſſit in q̄ mot⁹ eſt ꝯſtitut⁹. ſi q̄dē q̄lītas in alteratione ſe h̄ꝫ ſicut loc⁹ in d̄latiōe i q̄ defert id q̄ḋ mouet: pars ꝟo albefactionis alteri ꝑti coaptari ⁊ cō mitti q ſic nō ob id dico qꝫ

nō ꝑmanens pꝫte: nā neqꝫ cogitatiōe id fieri poſſe ē: ſꝫ q̄ ꝑs vna nequaq̄ ē alteri ſilis: q̄ꝙ nictuꝫ autē et decremēti q̄ ſm magnitudinē fiunt hę mutatiōes i re ea fieri ⁊ ꝙq̄les ēt videri pñt. An aliā q̄ aliq̄ reqris inꝙq̄litatē in eo q̄ḋ creſcit: vtputa ſi nūc q̄dem defectu alimēti augmētatio liſtatur. nunc ꝟo ad interuā ē ꝟgať: vt imoꝛ his eueniť ſo le. nā inꝙq̄bilis augmētatio nūc redditꝛ veluti etiā ſi aliq̄ñ plus ⁊ aliq̄ñ min⁹ diminuať. in alteratiōe ēt ex ordinata q̄litatis rēiōe ꝙq̄litas naſciť. nā qui nūc q̄deꝫ vehemēti⁹ icaleſcit: dein de remiſſi⁹ et iterꝫ poſtea vehemēti⁹ inꝙq̄litas oriť culpa q̄litatis in q̄ motus conſtituitur.

ᵇ Nō eſt (ait Simplicius) quies eiuſmodi ꝑuatio q̄lem docuit in ꝑncipijs Ariſt. q̄. ſ. nō ē amplius redditꝰ in formā. ſꝫ medio q̄daꝫ mō iter ꝫrarietateꝫ ⁊ ꝑuationem opponi iuicē videnť mot⁹ ⁊ quies.

naturalem diminutionem contra naturam aut e diuer-
so. Item neq; illud: auctionem esse aliquam auctioni cõ-
trariam. idest naturalem ei quę fit contra naturam. De
generatione quoq; ⁊ corruptione idem dicendum non
videri esse naturalem banc illam contra naturaz. Alio-
quin ⁊ senescere procuidubio naturale est. Sz neq; ge-
neratioñ vllam videmus generationi hac sortione cõ-
trariam. Atq; ita super bis posset quisq̃ merito addu-
57 bitare. ¶ Sed si omne violẽtuz cõtra nãm est: corru-
ptio violenta nãli erit cõtraria. Nõne igit̃ ⁊ generatio-
nes quoq; nõnullę violentę pterq; fatũ babent̃. Nam
fato euenire dicitur quod naturale est: ⁊ naturę institu-
tionem atq; ordinez sequitur. Nõne ⁊ auctiões quoq;
aliquę violentę ⁊ minutiones item aliquę imodicę ali-
quando cernantur: quę iam liquido inuicem opponan-
tur. Proinde auctio illa pręcox intemperataq; dicitur
quoties frumenta seminibus nõdum lcrando opertis
58 dep̃sitisq; celeriter indolescunt. ¶ In alteratiõe quoq;
eandem rationez inuenies: si in cognoscere ⁊ intendere
cura volueris. Nõne sanari diebus non decretorijs: q̃s
medici indices ⁊ creticos vocant: contra naturã est: de-
cretorijs naturale: Erunt igitur ⁊ corruptiones aliq̃ si-
bi contrarię ⁊ generationi corruptio. Neq; boc rõ ali-
qua probibet: quia non eodez respectu contraria corru-
ptio corruptioni statuitur ⁊ generationi corruptio. Naz
in eo q̃d corruptio est: generationi cõtraria ponitur. In
eo ꝟo quod talis ⁊ pręter nãm corruptioni vtriq; nãli.
Etenim si bęc fuerit voluptifica: illa subtristis: vel boc
59 dissidio possunt existimari ⁊ appellari cõtrarię. ¶ Nõ
est autem aliud omnino genus contrarietatis putãdaz
boc: quod modo explicauimus: ⁊ quo motum ⁊ quietez
innaturalem ⁊ contra naturã diuisimus: sed in priores
modos recidit. Motus eniz ⁊ quietes vt sunt eo modo
contraria quo nobis expositum est: totuz sibi boc gen⁹
naturalis ⁊ contra naturam abunde distribuunt. verbi
grã. Motum de iferiore loco ad superiorem dixim⁹ eẽ
contrarium motui: qui de superiore ad inferiorez fit: bo-
rum alter naturalis babetur igni: alter contra naturaz.
60 Econuerso est si de terra loquaris. ¶ Idem exemplũ
in quiete congruit. Quum eni quies in sublimi (vt ostẽ-
sum est) cõtraria motui sit: qui inde sit profect⁹: vtrũq;
colligitur: ⁊ quietem illam esse natura terrę contrariaz:
61 ⁊ motum buiuscemodi naturalem. Quobrem ⁊ mot⁹ cõ-
trarius motui est. idest naturalis motus motui ꝯ natu-
ram: ⁊ quies motui qui sit eiusdem rei. i. quies cõtra na-
turam rei: contraria est motui eiusdem nãli. Dixi eius-
dem rei: quia quod contra naturã est terrę: potest eẽ al-
teri elemento naturale. exẽpli cã. Contrarij motus sunt
qui a sublimi deorsum versus: ⁊ qui ab imo sursum ni-
tuntur: nibilominus vtrũq; dicimus naturalem: alterũ
62 igni: alterum terrę. ¶ Ceterum quęritur si res quę ali-
cunde quopiam mouetur: partem babet eius rei: vnde
moueri cępit partem illius quo vadit: quum quies in
termino a quo venit contraria sit motui inde soluenti:
qui potest vitari: ne circa idem duo contraria babean-
63 tur. ¶ Sed nullus labor est soluere: quin contra id ge-
mina defensio est. Nam aut illa omnino contraria esse
negabimus: quum alio genere quiescat res in termino
cum nondum mouetur: alio cum inde iam mouet̃. Nõ
enim insecabile aut indiuiduum est quod mouetur: quẽ-
admodum aliquando monstrabitur: aut respondebi-
mus motum ⁊ quietem non esse contraria ppriꝫ: quaz
motus motui potius q̃ quieti videatur esse contrarius.
De contrarietatibus ⁊ oppositionib⁹ quietis ⁊ motus
bac fini egisse sit satis.

Annotãt hęc expositores gręci: sicut refert Sim. peripateticos sensisse ea: q̃ fm nãm sũt fato disponi.

¶ Themistij Physices Liber Septus in-
terprete Hermolao Barbaro.

1 SI continua sũt quoꝝ extre-
ma sũt vnũ: conti-
gua q̃rũ extrema iungunt̃ ⁊ sił bñtur:
ipoſe est ex idiuiduis: atq; isecabilib⁹
ꝯstare ꝯtinuũ. Nã si cõtinua linea esse:
pũcta ꝟo ex q̃b⁹ illa ꝯstitueret̃ idiui-
dua: necẽ est: vt ea pũcta mutuo se pal-
mũ attingãt: si coire debẽt ⁊ coalescere. Aliogn ꝯtinua
alio gñe rõne nõ ꝯstant̃. At quonã mõ extrema col-
būt eaꝝ reꝝ q̃ extremis carẽt. Qđ.n. extremum idiui-
duo vel fingas: quũ oẽ extremũ ab eo sit diuersuz: cui⁹
est extremũ. Quoꝝ aũt coire ⁊ sił eẽ extrema nõ pñt:
quo pacto ex illis vnũ aliqd aut ꝯtinuuz effici poterit.
2 ¶ Et bercule q̃s modus põt afferri: quo idiuiduuz su-
os fines atq; oras excedat: aliogn necesse est id q̃d fini-
bus claudit̃: fines suos amplitudie ⁊ magnitudie supe-
ret. At in pũcto q̃d discrimẽ in mensa repias: nõne ipse
ꝯtactus vniuersaz eius molẽ exbauriat: Nõ.n. p̃tib⁹ vl-
lis aut extremis pñt se mutuo tãgere: q̃b⁹ extrema dñsũt
⁊ partes: sz in ipso applicatu ꝯfundũtur: ⁊ q̃si sumptitã-
tur ⁊ exolescunt vniuersa: atq; tota in totis vicissim re-
cipiunt̃ ⁊ subeũt: si mõ pñt tota appellari q̃ nullas bñt
partes. Nibil igit̃ ex plurib⁹ idiuiduis ꝯstituit̃ maius:
ita vt in pticulas secari vllas possit. Nã neq; is loc⁹ am-
plioꝛ fuerit: in quo ifinita idiuisilia ꝯiungant̃ q̃ is in q̃
sit vnũ: q̃a indiuiduũ q̃d idiuiduo ꝑoni superuenit spatio
⁊ capacitate maiori nõ idiget: in magnitudie aũt conti-
nua semꝑ loc⁹ totus amplioꝛ q̃ p̃riũ babet̃. Itẽ si ptes
magnitudis seiugatę locis disclusęq; sunt: ita vt vna B
situ vna illo sit posita: q̃d in linea cernit̃. Cõgestus autẽ
idiuisibiliũ nullã magnitudinem attollit: q̃ño igit̃ ptes in
bis loco sepabunt̃. ¶ Si dicet q̃spiam vt falsuz sit ex
mutuo ꝯtactu idiuisibiliũ magnitudinẽ ꝯtinuã posse con-
stitui: q̃d ⁊ rõnes q̃ paulo ante nobis allatę sunt reuin-
cũt: fortasse illud recte dicat̃: indiuisibilia sese mutuo con-
seq̃ vt pũcta pũctum: ⁊ momenta momentũ. Quo fieri
vt magnitudinẽ atq; tp̃s ex indiuiduis ꝯstare possim⁹
ꝯcedere: non q̃dẽ ꝯtingentibus aut ꝯtinuatis: ne in eas
angustias recidamus: quas superius de rõne extremi-
tatum iduximus: sed deincipib⁹ ⁊ ꝯñtibus. Veꝝ is qui
boc sentiat: p̃mũ se in eo falsum b3: q̃ alterã spẽz quan-
titatis tollit: illo eniz mõ oẽm quantitatẽ discretaz gin-
de vti numeꝝ facit: ꝯtinuã nõ reliquit. Deide in eo deci-
pit̃: q̃d rẽ impoſſez sumit: id adeo bũc in modum colli-
ges: inter ea pũcta quę ꝯñtia defendũtur: aut aliqd: aut
nibil intercedit: si nibil: certe se tãgant: nedũ ꝯñtia sunt:
q̃a si nibil interiacet: nibil põt ꝓbibere quin tãgãt. Si
aliqd: quęramus illud q̃d sit: atq; inane q̃dẽ esse nõ po-
test: q̃a id de rerum nã prioribus libris exegimus. Aut
igit̃ corpus / aut lineã / aut supficies fuerit. Et deinde li-
quet: lineã esse oportere: q̃a inter quęuis duo pũcta ne-
cessariũ est biare ⁊ itercipi lineã. Quũ autẽ in qualibꝫ
linea possint capi ⁊ designari pũcta: statim in ea quã eẽ
intermediã opꝫ ꝯcedere: pũctuz vtiq; aliqd notaueris:
q̃d adęque in meditullio illo baberi videbit̃. Quonam
igit̃ inire ꝯñtia dicebant̃: inter quę pũctũ erat aliõ iter-
situ: Quãobrẽ ex duob⁹ alteꝝ: aut cõstituant attingere
se vicissim impertia: aut si id dicere nõ audent fatean̄t
ꝯsequentia esse nõ posse. Si eni impossibile est vt se cõ-
tingant: necessariũ est vt nõ sint ꝯsequentia. Cõstat igit̃
neq; boc mõ magnitudinẽ vllam ex insectilibus posse
3 cõcrescere. ¶ Est ⁊ illud ex bis quę diximus ꝓpalam
factum

Nōce hoc si ex Arist. sed ex Eudemo Alex. q̃ arce pro retulit Themistius.

factā magnitudinē continuam secari & diuidi sp posse i magnitudines alias:q̃ & ipsę sint idētidem sectiles atq; diuisibiles:atq; hoc poterimus vel syllogismi nexu ꝯplecti. Ois magnitudo ꝯtinua:aut sectilis ē:aut isectilis:nō isectilis:q2 ꝯtinua esse nō posset:sectilis igif:xoē porro sectile:aut in ptes obiter sectiles:& diuiduas secari potest: aut in isectiles:nō in isectiles:q2 tūc illud qđ secaf ex indiuiduis isecabilibusq; ꝯstaret:qđ nos modo ipossibile ꝓbauimus:in ptes igif sectiles. ¶ Preterea si ex indiuiduis aliq̃ magnitudo existeret:linea lineā pūcto posset excedere. At quū linea dia:tuz maior:tū minor dimidiari possit:quoties linea maior que lineā minorē in puncto vincit:ptiliter dissecabif media:pūctus quoq; dimidiari dissecariq; poterit. Proinde queadmodū linea ex īparibus punctis pōt ꝯstitui:poterit ēt circulus aliquis repeririq; ex punctis numero impari sit ꝯflatus. Illaz quoq; quo dimidiauerit:Itaq; tollif facultas & rō dimidiandi dimetiendiq; circuli. Deīde & ipse quoq; diameter tollif. Nā cardo q expers & idiuidu' medio globi subycif:lineā directo a marginib' ꝓfectā p medium nō icurrit:sed altrinsecus p̄ter eā interius q̃si cancellatā:ita vt duas qdē in partes:sed nō equales tota rotunditas diducaf. Ita neq; semicirculus quoq; supstes erit. Nā quū necesse sit:vt alterutri parti totū centrū accedat: maior semp illa portio fuerit:cui centrū accesserit. Pleraq; & alia possent afferri: si qs vba Aristotelis
4 hoc loco diligēti discussiōe ppenderet. ¶ Ad hęc si ex idiuiduis atq; iptibus magnitudo ꝯstaret:necessarium eēt motus eos q sup magnitudinē agerenf: ex imptib' quoq; motib' esse coalitos. Nā (vt prioib' libris ostendimus) mot' magnitudinis comes assecląq; est. Et quēadmodū si est ꝯtinua magnitudo: motus quoq; ꝯtinu' efficif:ita si ex discretis & iptibus illa cōponif: motus quoq; ex discretis & imptib' videbif esse cōposit'. Sz
5 vt sequelę hui' necessitas latius pateat:subyciaf magnitudo aliq̃:quę sit ex trib' indiuiduis conflata:qb' ascripta sint. a.b.c. Res sup eam magnitudinē mota esto. g.
6 Quę moueaf motu cui' notę sint. d.e.f. Constabit igif motus ille ex trib' indiuiduis motib':q2 singuli quiq; tres motus eo modo idiuidui habebanf:quo tres magnitudinis ptes in qbus gerenf. Nam si motū q sup. a. ptem magnitudinis exercef:ꝯtenderis esse diuisibilē:cōtinuo & ipm. a. cogeris fateri diuisibile: q2 diuisioni mot' semp diuisio spatij ridet & sil habef. Quare & dimidiū motus super dimidiuz. a. obibitur. At nos sumpsimus. a. quod indiuiduuz atq; impers esset.

7 DEmonstratū est si magnitudo indiuiduis ꝯstaret:ipm quoq; motū ex indiuiduis & ipartibus motalis ꝯstituꝫ. Nūc hoc q̃ sit ipossibile ostdem'. Perspicuū est moueri nō posse rem:nisi p̄sto sit:p̄sensq; motus. Itē eo mō rez moueri quo motus adest. Si itaq; motus sup. a. magnitudinē indiuiduā indiuiduus & isectilis fuerit:erit & sup. a. ipm moueri vt ita loquar isectile. Hoc aūt ipole est: nō est igif motus vllus isectilis. Quęres cur id p ipossibili habeaf:qm hercules necesse est rē q̃ aliquande quopiā mouef:nō simul & moueri:& motā esse eo quo mouebaf:idest ꝓficisci Thebas:& iam ꝓfectū esse. Neq; simul in foꝝ descēdere:& iam descendisse:sed prius ꝓficisceris Thebas q̃ sis ꝓfectus:& in foꝝ descendif anteq̃ descensum sit. Proīde quo pacto effeceris: vt res agitabilis sup. a. magnitudinē ꝑsente motu. d. qui sit isectilis moueaf:cū sit ipole:vt in magnitudine ipti res oñ moueatur q̃ sit mota:ante ꝓficiscaf q̃ sit profecta. Aliogn diuiduus fieret motus:q sublectus est idiuiduus. Quemadmodo aūt huic qđ dico moueri appositū erit quiescere:
11 qm nullus motus pōt ostēdi fuisse:neq; in eo vn mouetur:neq; aūt in eo quo ꝑmota iam est. Nā siue in hoc siue in illo quiescat iaz nō mouef. In hermedys ergo mouebif. Erunt igif:tum magnitudo: tuz motus diuidua. Quobrē ex duob' alteꝝ da:aut eaq̃ erāt isectilia secari & diuidi vlteri' posse:aut si id fieri posse negas:ꝯstitue 12
nobis ueridicū salte illud:eū q pcedit in foꝝ iter pcedendū illico ꝑtiisse:& eum q in pyreū viā capescat in-
8 ter ꝓficiscēdū:in pyreuz illico descēdisse. ¶ Neq; hoc loco sapientissimū. s. Epicuꝝ depudet opīre salebrā salebra:& grauiorē plagā recipere vt leuiorē repellat:& quidem qđ minus sit:dominante quodāmodo p̄sagiēteq; Aristotele futuꝝ aliq̃ hoiem:qui ad eum modū ipetiturus ꝑcruiturusq; esset:q̃obrē vt calumniā illam de cogitatiōe legentis excluderet:subiunxit quę hic sequūtur:qbus vbis nihil esse pōt expressius. At ille alter facie ꝑfricta vrget atq; obloquif rustice:vt res (inqt) mobilis sup vniuersam magnitudinē. a.b.c. moueaf in nullo tñ signo mouef pūctoꝝ imptiūꝝ qb' illa magnitudo componif:sed in singulis iaz est ꝑmota. Ne tu vsq; eo allucinator Epicure & supinus fuisti:vt laqueos ipsos nō ꝓuideris quos ibęrere te atq; incurrere oportebat. Si ita sentires: Primū illud qs vno te excepto cōniueat:motū eū q sup magnitudinē illā ex indiuiduis tribus. a.b.c. cōpositā exerceref nō ex trib' motib' ꝯstitutū:sz ex trib' terminis motuum qđ cū venia dixerim extrib' motū mutatiūq; eē: Totu' .n. motus. d.e.f. partes d. & e. & f. nō poterūt eē:si eri motus quū dicas nō moueri rē p eas ꝑtes:sz iā esse ꝑmotā. ¶ Age & illō q effugias:rē esse motā veꝝ futuꝝ:quē tñ nūq̃ fuerit verum moueri:& cucurrisse aliqd:qđ nūq̃ fuerit veꝝ currere:& ambulauisse aliquē quē nūq̃ fuerit veꝝ ambulaf. Et postremo vere eē p̄teritū:quoꝝ nūq̃ supiore tpe vera
9 fueris istātia. ¶ Iā si qcqd moueri nā'r pt:quoties nō ipedif:aut mouef:aut quiescit. Nimiꝝ res q̃ moueri sup. a. nō ꝯcedif:nec̄e est vt in. a. quiescere ꝯcedaf. Silr in. b. & silr. in. c. ita fit vt res:q̃ i singulis ptib' pideq; in vniuersa magnitudie dī quiescere:defendaf nihilomin' vniuersam illā vtiq; pegisse. Preterea aut i q̃libet illi' magnitudinis pte motus hēbif:aut in nulla. Si in q̃libet quōres in motu posita nō mouebif. Si in nulla: Sz quies in q̃libet:q̃uo tueberis ne sit motus ex quiete cōposit'.

10 DEinde si magnitudo ex iptib' ꝯstet:tpus q̃z ex isectilib' iptibusq; ꝯstabit. Sigs .n. ipti subiecta magnitudie tps dicat impe eē sz sectile:totā magnitudinē ipte ex ptib' ꝯstare fateri ꝯpellitur. Cōfessuz ē qcqd est vniformiter & eq̃bilr velox minori tpe min' itineris spatiq; ꝯficere. Si igif tps illud sit diuisibile:in q̃ sup magnitudinē idiuisibilē res mouef spatiū in pte tpis ptē magnitudinis aliq̃ tñ pcurret. Nec̄e ē itaq;:vt is q magnitudinē ex iptib' cōpositā putat:tps q̃z ex iptib' ꝯpositū eē ꝯcedat. Dis vo q tps ipe atq; idiuiduū arbitrabanf ꝯtigit:velociorē & tardiorē motū adimere. Res mehercle in oculis oium posita:& q̃ penes cūctos certam fidē:& ꝑmiscuam notitiā possident. Quis .n. nō viderit asellū ire segnius equo:& velocem velocius corbita: Et hercules si de plebe vulgaris aliquē īterrogaueris bigę plaustro ociores dicanf: Respōdebit opinor:& qdē nihil ab Epicuro de placitis ꝯsultisq; sapiētię mutuatus:q2 hora vna bigę stadia triginta percurrūt. Plaustꝝ trib' aut q̃tuor horis idē spatiū ꝯficit. Quanto .n. tpe equi trigīta stadia peragunt:boues ęgre

septē ꝯficiūt. Quę nam ist hęc sapiētia est scire: qđ velo
cius sit breuiori tpe magnitudinē ęqualē ꝑcurrere: qđ
ꝟo sit tardius ęquali tpe breuiorē. Ego ꝛ Arienses mei
idē iter eandē viā ingressi ipse publico curruli onera
rio carpēto nō ęquali tpe in pātriam ex vrbe Nicęa ꝑue
nimus: ego dieb⁹ noctibusq̃ duab⁹ familiarium q̃mor.
Hęc vsq̃ adeo vsitata exploratatq̃ oīb⁹ tollūt bi q tpe
11 esse sine ꝑtib⁹ arbitrant. ¶ Sz quęso adhibe aīum. Si
tps vllū impꝑ ꝛ breuissimū haberet: q̃ro moueri q̄cq̃
in eo posset: an nō posset: Si nō posse dixeris: neq̃ i eo
sane toto poterit: qđ ex illis ipꝑtibus ꝯflaret. Nā q̃uo
in toto eo moueri res poterit quę in nulla toti⁹ pte mo
ueri pōt: Si posse rñderis: necessariū ē fatearis spatiū
idiuisibile: tū qđ velocius tū qđ tardius sit posse moueri.
Neq̃ in vna re q̄ modo tardius: mō velocius mouet i
telligo: sed in diuersis. Et vt nostra parum ꝑ dilaget ꝛ
ludat oratio. Ponam⁹ in cęlo moueri testudinē: seu ma
lis alal aliud testudini de ꝑximo tardius: et si tpe impꝑti
ꝛ minimo moueat: ꝑfecto spatiū aliqđ sumptitabit. At
hoc tā modicū tā breuiculū spatiū celerrimus ipse sol:
ille inq̃ alato lucens curru tpe impꝑti ꝯficiet ne an bre
uiore q̄ sit impꝑ: si impꝑti efficies solē testudini ęque pi
grū ꝛ tardū. Sūt.n. ea q̄ tarda ꝛ ęque velocia: q̄ ęq̄li
tpe ęqualē spatiū ꝛ magnitudinē ꝑagūt. Si breuiore q̄
sit impꝑ vtiq̃ illud tps qđ breuissimū spatiū ē nō erat
12 breuissimū. ¶ Ac ꝯ illos q̄dē quę dicta sunt hactenus
sufficere poterāt: sed q̄ oculum est: ne sit nobis fraudi: in
eo versar paulo diuti⁹. Alioqn ꝯsequemur hac motuis
vt id exploratī⁹ atq̃ aptius dilucēat: neq̃ tps: neq̃ ma
gnitudinē comistiōe indiuiduoꝝ atq̃ impꝑtiū cōponi.
Quum ḡ necesse sit equū breuiore tpe q̄ scorpionē tan
tūdē spatiȷ transabire: designet id qđ velocius est li.
a. ꝛ ei qđ est tardius ascripta sit li.b. ꝑaget.b. rectam li
neam quę sit.c.d. tpe qđ sit.e.f. palam est ipm.a. qđ fer
tur velocius breuiori tpe q̄ sit.e.f. tps: eandē magni
tudinem esse decursuꝝ. Sit hoc tps breuius ꝟbi g.a.e.
g. Si igit.a. vniuersam lineam tpe.e.g. ꝑegit ipsuz.b. qđ
est tardius ęquali tpe maiorē lineam ꝯfecerit. Sit aūt
minor hęc linea.c.h. Quū itaq̃.b. qđ est tardius.e.g. tpe
c.h. magnitudinē ꝑficit: ꝑfecto.a. qđ est velocius eādē.
c.h. magnitudinē breuiori tpe icesserit. Atq̃ ita.e.g. tps
13 diducendū iteꝝ diuidendūq̃ erit. Sit illud.e.l. Ergo si
a. lineā.c.h. tpe.e.l. transit: necesse est vt.b. q̄ tardius est
ęquali tpe illam nōdum transierit: sed minorē. Sit ea
14 si lubet.c. ¶ His exemplis datur itelligi eam eē diffe
rentiā iter velocius ꝛ tardius mobile: q̄ alteꝝ.i. veloci
us secat tps: alteꝝ id est tardi⁹ magnitudinē diuidit: q̄
id qđ velocius est tñdē spatiȷ breuiori tpe ꝯficit: e cō
trario qđ est tardius ęq̄li tpe min⁹ spatiȷ ꝯficit. Porro
quum ea acceptio possit esse ꝑpetua. Semꝑ.n. veloci⁹
ꝛ tardius pñt itelligi: semꝑ quoq̃ ꝛ tps diuidere ꝛ eum
15 tpe magnitudinem possumus. Comitant.n. semet illæ
quasi obuersę rñdent: diuisio magnitudinis ꝛ diuisio tē
poris. Nam si diuiduum tps est: diuiduus quoq̃ magni
tudo habet. Et quot modis diuiduum tempus vz: toti
16 dem ꝛ magnitudo conspicit. Atq̃ hoc maxīe patere so
let in bisq̃ ęquali velocitate mouet. Semper.n. sex
qui temporis sexqui magnitudinis obit: ꝛ sexquitertio
illius sexqui tertiam modi respondet: demū q̄rū cūq̃
libuerit temporis ꝯcedere: tantūdem ęquabiliter conce
17 det ꝛ spatȷ. Quot si tempus in ifinitum attenderis: ma
18 gnitudo quoq̃ ꝑcedet concrescetq̃ in infinitum. E di
uerso si magnitudinē supra q̄ rea cōtinue mouet: q̄lia
bet auxeris: tps quoq̃ tantūdē adauxeris: ita fit vt eo
plane mō quo ifinitas cōpetit tpi: et magnitudini cōpe
tat. Quare * si ꝑtransibile ꝛ fine fine fuerit tps: ꝑtransi
bilis erit ꝛ ifinibil magnitudo. Et si tps ifinitā dissectio
nē capit: ifinitā capiet ꝛ magnitudo. Qz si ad tps vtraq̃
ifinitos ꝑtinet: vtraq̃ ꝑiter ad magnitudinē ꝑtinebit.

19 Atq̃ hoc Zeno aut ignorat: aut certē dissimulat: q̄ substulisse de me
dio motū credit ea rōne: q̄ si is ꝯcedat: fu
turū putat: vt finito tpe ifinita ꝑagi trā
sirīq̃ videant. Id.n. qđ moueret tāgere
ifinita: eaq̃ seorsuz ēt singula oporteret: cū magnitudo
oīs in ifinitū infinities sectilis sit: tps ꝟo ei⁹ motus q̄ su
per magnitudinē gereret: finitū esse ab oīb⁹ sit ꝯcessuz.
Nā si rotę ingꝛ curruū: q̄ cōuoluunt in stadio: nihil re
linquunt stadiȷ: qđ nō dimetiant ꝛ diuidāt: quū diuisio
illa sit ifinita: et ꝑtes diuisę sint ēt ifinitę: q fieri pōt: vt
finito tpe ꝑcurrant: Unum hoc ille ipose indicabat: ꝑ
pterea quot aut ꝯtinebat: aut certe nō poterat assequi.
Dupl'r itelligi solere: cū magnitudinē ifinitā cū tps: cuz
oē ꝯtinuum diceremus: aut q̄ in ifinitū ꝯciderent: aut
q̄ nullū finē ꝛ extremū agnosceret. Eam magnitudinē
q̄ q̄titatis suę nullū finē haberet: et nos accedim⁹ finito
tpe vniuersam tangi ꝛ ꝑcurri nō posse. Ast eam q̄ q̄c̄q̄
diuisionē ifinitā acciperet: finē tñ aliquē modū sui ꝛ q̄ti
tatis nancisceret: q̄ ꝑ tāte nō actu infinita esset affirma
re: atq̃ adeo ꝑdicare licet ꝛ tāgi vniuersam posse ꝛ tpe
finito ꝑcurri. Nam ꝛ tps quoq̃ ipsum penes q̄titatem
finitū habet: penes diuisionē sectionēq̃ ifinitū: deniq̃
oībus modis ac generib⁹ ifinitū q̄b⁹ ꝛ magnitudo cense
tur. Utrūq̃.n. infinitū ꝑ tāte est: eo sit tum vt tps: qđ sit
po⁹ ifinitū: ifinita quoq̃ magnitudo non simpl'r: sed cū
eadem adiunctiōe potentię occurratur: tum vt ꝑtes itē
magnitudinis: quę sola rōne cogitationeq̃ ifinitę sunt
tangant ꝛ cōficiantur: q̄ ꝑtibus tpis sola rōne cogitatio
neq̃ ifinitis: q̄ ꝑsertim ꝛ nos quoq̃ ꝯcedim⁹. imo etiā
certe id demonstratione conclusioneq̃ comprobamus
vtrolibet significatu: neq̃ magnitudinē tempore ifini
to finitam: neq̃ finito infinitam posse transiri. Sed si
tempus infinitū fuerit: magnitudinem quoq̃ infinitaz
fore. Contra si magnitudo fuerit infinita: tps quoq̃ fu
20 turum esse infinitū. ¶ Esto itaq̃ magnitudo finita cui
ascriptū sit.a.b. tempus infinitū cui.c. Secet a tempo
re pars finita.c.d. in quo magnitudo.b.e. perficiat: hęc
pars.i. magnitudo.b.e. replicata aut vniuersam.a.b. ma
gnitudinē partiliter solidabit cōmensurabitq̃: aut cer
te vltimo inductu ꝑtem postremam excedit: nihil enim
interest vtrū quadret an superet: dūmodo tanta quanta
21 est.b.e. pars: tāto ꝛ ęquali tpe ꝑcurrat: hęc ergo.b.e. ꝑ
vniuersam.a.b. magnitudinē mensurabit: ꝛ partem ex
tremam excedet. Erat igit finitū tps omne in quo vni
uersa ꝯficitur. In tot.n. partes consectuz tps est: in quot
ipsa magnitudo. Qz si quempiā obturbat id qđ.b.e. ma
gnitudo non sumptitat nec mensurat adęquate magni
tudinē vniuersaz: sed excedit: pōt sibi ꝺfingere magni
tudinē alterā: quę totam expugnet adęquateq̃ cōmen
suret. Etsi eni vniuersam tpe ifinito ꝑcurrit: ipsam tñ.b.
e. finito conficiet. Quare si.b.e. magnitudo magnitudi
nē.a.b. adęquate mensurat: ꝛ tps quoq̃ in quo.b.e. ma
gnitudo ꝑcurrit adęquate mēsurabit tps in quo magni
tudo.a.b. vniuersa absoluit. Alioquin diceret quisquaz
etiā.b.e. ꝑtem magnitudinis vniuersę tpe ifinito oporte
re transiri. Quod est ipossibile. Nā si alteꝝ extremum
tpis.i. punctum: vnde res auspicata motū est: puta ipm
b. ꝑfinitum determinatumq̃ est: totā quoq̃.b.e. deter
minato ꝛ finito tpe esse decursam opz. Quum eni bre
uiori tēpore pars q̄ totum ꝑagat: necessariū est breui⁹

a Sim. dubi tat/q̄nā pacto h vez sit. tps n. in ꝑcursile est/cū fine ca reat neq̃ ꝑn⁹ sicut i. 8. hu ius mōstrabit ꝛ cū sit ēt cōti nuū ad ipsius vtriusq̃ ifinitas ꝑtinet ad ma gnitudinē ho rumq̃ infini tas ꝑtinere q̄ ꝑtēcuz in. 3⁹ hui⁹ sit mon strandū: nullā magnitudinē eē ipꝑcursilē ꝛ infinitā. R̄n. ipse q̄ sicut tps duplex ēt h q̄dē ifinitū q̄ad ad extre ma attinet vt pote qđ ꝛ ꝑn cipio careat ꝛ fine circularē s. motū mētie ns. aliud ꝟo vtrinq̃ finitū rōne extremo rū: ad quę ea mīnimē ꝑtinet infinitas q̄ ex diuisione est scil: qđ mot⁹ recti ē mensu ra. pari ēt pas su duplex est magnitudo. altera q̄ extre mis vtriq̃ ca reat: mō ea q̄ dē rōe q̄ ter minans sicut ā in. 3⁹ hoc est reprobatū. s3 q̄ veluti i cir culo videm⁹. ꝑn⁹ nō hz ne q̄ terminū. al tera ꝟo quę vtriq̃ extre mū hz: ꝑn cipiū. vz. ꝛ fi nē vt ea sūt q̄ gnōni ꝛ cor ruptioni sunt obnoxia.

illud tps esse ambifariã finitũ id est exordiũ ⁊ finẽ ha-
bere. Exordiũ ppterea: qꝛ idẽ sit principiũ magnitudi-
nis totius ⁊ partis. Finem ideo: quia bacuius sit.

22 Eandem demonstrationẽ ꝯ eos ad
iungere possumus: q̄ iuer
sa vice magnitudinẽ ĩfinitã ⁊ tps finitum
putãt: adeo quã illi ĩfinitã pdicant: finitã
esse rõ eadẽ ptinus extorquebit. Idẽ po-
test ondi ẽt si sit difformis ⁊ ĩequabilis motus. i. inequabi
li excitus velocitateqꝫ actus. Quãqꝫ n. posita ꝯstitutaqꝫ
inequalitate motus equali tpe: equalis magnitudo nõ psoluit
sed aut longiore equali: aut breuiore: si tñ finitã magnitu
dinẽ secueris in ptes equales: in totidẽ quoqꝫ non tñ eq̄-
les tps ipsuꝫ cedi secariqꝫ poterit. Quãuisqꝫ vt dixi h̄
tpis ptes inequales sint: tñ ad demonstrandã finitudineꝫ
tpis satis h̄etur: si ptes illas nũero finitas esse vincamꝰ.
E diuerso quoqꝫ si tps finitũ fuerit: magnitudo aũt exi-
stimet̃ ĩfinita: ad functionẽ pbationis sufficit: si magni-
tudinis illiꝰ ĩfinite finitas nũero ptes eẽ teneamꝰ. Unꝰ
igr̃ modus habet̃ dũtaxat quo tpe ĩfinito finita magni
tudo põt ipelli: si. vꝫ. eadẽ moles repetitis iteratisqꝫ mo-
tibus recurrat̃: quẽadmodũ celestis corpꝰ: qõ si finituꝫ
corpꝰ tpe finito ĩfinitã magnitudinẽ nõ pcurrit: manife
stũ ẽ si corpꝰ ĩfinitũ moueri posuerit: tpe finito magni-
tudinẽ finitã non posse pcurrere. Quum. n. corpus ĩfini-
tum finitã lineã pcurrit: tũc ⁊ ipsa quoqꝫ linea corpꝰ il-
lud ĩfinitũ remetit̃ atqꝫ ptransit. At hoc esse ĩpossibile
idicatũ est: tuꝫ quũ paulo ante pbaremꝰ: finito tpe ĩfini
tam magnitudinẽ nõ posse psolui: q̄si pter eam ẽt si ĩfini
ta sit magnitudo: ⁊ corpꝰ itidẽ qõ mouet̃ infinitũ simu-
latqꝫ tps finitũ ꝯstituit̃: reliqua ẽt finita constituunt̃.

23 Hactenus Zenonis cauillas fecit:
vt in hec pter rẽ fortas-
se longiuscula oṙone diuerterim. Nũc re
grediendũ ẽ vñ d. secessimus. Neqꝫ igr̃ li-
nea: neqꝫ supficies: neqꝫ vllũ oĩno ꝯtinuũ
põt ĩdiuiduis stabilirꝫ aut ex idiuiduis: atqꝫ ĩptibus coali-
tũ videri. Neqꝫ solũ priores rõnes h̃ cogũt: sꝫ ⁊ illa q̄
aliogn secari possꝫ ĩsectile. Quũ. n. quolibꝫ tpe ⁊ veloci
us ⁊ tardius moueri res possint: quũ id qõ velociꝰ mo-
uet̃: equali tpe plus ꝯficiat spatij: q̄ro: hoc pluueris ne du
plũ triplũ dimidio trifariã q̄uis alia pportiõe signatũ.
Sꝫ pferat̃ exẽpli grã: dimidio trifariã: id aũt est sexquial-
ter: spatiũ qõ res velocior decurrit equali tpe: ad id qõ
res tardior ꝯficit: ꝯcidat̃ hec magnitudo in tris ptes: igi
tur pricꝰ mobile vniuersã pfungit̃: tardius nõ vniuer
sam: sꝫ duas tñ ptes absoluit. Ita. n. sexquialtera ratio-
ne magnitudo magnitudini rñdebit. Si igr̃ ex tribꝰ ip-
tibus idiuisibilibusqꝫ magnitudo ea cõponit̃: supra quã
velociꝰ mobile agitat̃: tps quoqꝫ in quo agitat̃: ex tribꝰ
imptibꝰ cõpositũ cõstitutumqꝫ erit: qꝛ vt demõstratũ ẽ
tps magnitudinẽ pone sequit̃. Sꝫ qm̃ tardius mobile
duo iptia ꝯficit eo tpe: quo velociꝰ mobile tria: ꝯñs est:
vt quũ 2m ipere obibat: dimidiũ tpis sũptitatũ eẽ dica
tur. Tempus ṽo cõpositũ erat ex tribꝰ imptibus: igit̃
vnũ ĩsectile temporis dimidiari secariqꝫ oportebit.

24
25 Uãquã ãt satis est libris supiorib
cõprobatũ: id qõ vere ⁊ p
prie nũc momẽtumqꝫ appellat̃: oportere
idiuiduũ atqꝫ impers eẽ: ⁊ in quouis tpe
vnũ: atqꝫ idẽ haberi: qõ sit pterito extimus
⁊ ꝯsequenti pñm: tñ hoc quoqꝫ loco cõmodissimũ arbi-
tror estimare denuo id: atqꝫ pspicere: vtrũ eiusmodi eẽ:
quale nũc ondimus videat̃. Nemo hercules (vt ego q̄
dem sentio) fuerit q̄ negare audeat pteriti tpis finẽ esse

a Aliqui for-
san videbitur
(ut h Sim.)
rõnẽ hanc: q̄
Arist. Phe. q̄
uitauit pbatis

id: ante qõ nihil futuri habet̃. Nã q̄do haberi futurũ ali
quod põt: anteq̄ pteritũ sit finitũ. Si. n. tum eẽt futurũ:
nõ posset vtiqꝫ ampliꝰ futurũ dici: sꝫ plane pteritũ: vtpo
te qõ itra fines pteriti ꝯtentũ eẽ ⁊ coercitũ videret̃. Est
⁊ illud (vt arbitror) ꝯfessum ꝯcessumqꝫ oibꝰ: momẽtuꝫ
esse futuri exordiũ tpis. Porro exordiũ esse nõ põt: nisi
tale sit: quo nihil pteriti relinquat̃. Nam q̄ post initiuꝫ
26 futuri pteritum ampliꝰ maneat. ¶ Proinde querit̃ fi-
nis pteriti tpis ⁊ initiũ futuri: vtrũ duo sint momẽta se-
orsum abiũcta: an vnũ idẽqꝫ habeat̃: a qõ vt pteritũ de
finit: ita futuro pbeat auspiciũ. Sed putandũ est vnũ ⁊
idẽ haberi. Nã si abiũcta ⁊ diuersa dicant̃: pñm se nõ pñt
attingere: qꝛ ĩsectilia sũt: ⁊ nulla pars eorũ vltia est: sꝫ ip
samet sibi vltia extremaqꝫ sũt. Atqꝫ hoc abunde supiꝰ
est nobis pbatũ: quũ doceremus nõ posse tps ex conse
quentibꝰ aut ꝯtiguis momẽtis ꝯstare. Nullũ. n. ꝯtinuũ
ꝯstituere aut attollere pñt impartia. Si q̄ se nõ pñt attin-
gere: necesse est aliqd intercedat. Id nõ põt aliud esse q̄
tps. Nam quũ ⁊ pñm futuri ⁊ finis pteriti extrema sint
tpis: quemadmodũ iter lineẽ extrema nihil aliud q̄ li-
nea itercipit̃: quemadmodũ iter vltia corpis nihil nisi
corpꝰ interiacet. Nam vacuũ supra in exiliuꝫ nãe mun
diqꝫ egimus: ita iter extrema tpis nihil nisi tps interci-
dit. Si q̄ iter pteriti tpis finẽ ⁊ pñm ꝯñtis intersituꝫ tps
esset: pꝫ illud neqꝫ rõnem futuri neqꝫ pteriti habiturũ.
Quobrẽ: qꝛ puncto ⁊ momẽto ꝯtineret̃. Post iunctum
aũt ⁊ psens momentũ nihil pteriti visit̃: ante ṽo nihil
futuri cõparet. Sed si neqꝫ preteritum est: neqꝫ futurũ:
nihil aliud esse totũ põt: q̄ momentũ merũ ac simplex:
⁊ quũ omne tps sit sectile: poterit tps illõ qõ est: momẽ
tũ secari. Ois porro temporis sectio ptem pteritã mon
27 strat: partẽ futurã ondit. ¶ Quobrẽ collige quot incõ-
moda ꝯsequant̃. Nam tps: hoc itermediũ, hoc inquam
tam plixum ⁊ lentũ momẽtũ: qõ in futurũ pteritũqꝫ di
uidit̃: in eo quod post finẽ pteriti remanet: vniuersũ eẽ
futurũ opꝫ quo euenit vt pars futuri sit pterita. In eo qõ
pñm futuri pũortit: vniuersũ vi esse pteritũ: erit itaqꝫ p-
teriti ps futura. Omitto q̄ illius momẽti ps vi pterita:
ps futura cognoscit̃: qꝫ si sectuꝫ ꝯcisumqꝫ multoties
fuerit: in vno momẽto plurima spectabunt̃: eaqꝫ nõ sit.
28 ¶ Quare si hec esse nõ pñt pculdubio affirmãdũ est
vnũ ⁊ idem momentuꝫ habet̃: qõ sit pro clausula ⁊ cal
ce preterito: pro initio ⁊ missu futuro.

29 At nõne seqt̃ ex his que dicta mo-
do sunt: res mehercule ⁊
tametsi verissima: pter tamen fortasse
opinionem multorũ: nihil videlꝫ momen
to posse moueri. Si enim posset res mo-
mento moueri: possit etiaꝫ tardius ⁊ velocius moueri.
Constituamus igit̃ tardius mobile pedalẽ lineã exegis
se momẽto: ex his q̄ supius demonstrata sunt: oportebit
velociꝰ mobile nõ momẽto vt tardius sed breuiore spa
tio q̄ sit momentũ eandẽ magnitudinẽ trãsmisisse. Se
30 cabit̃ itaqꝫ qõ nos esse ĩsectile ostẽdimus. Quare nihil
moueri poterit in momento: sed neqꝫ quiescere. Nam
illud qescere arbitramur: qõ tunc quũ qescit: moueri ni
hilominus potest: idoneo ad id atqꝫ habili nature eius
ingenio: si ergo nihil potest momẽto naliter moueri: p
fecto neqꝫ qescere. Quũ itaqꝫ vtriqꝫ tempori: vt docui-
mus idem momentũ pseruiat: huic vt depositio ⁊ abso
lutio: alii vt pmptio ⁊ inchoatio: siqd pterito tpe moue-
ri intelligeret̃: cõseqnẽti qescere: manifestissime illud eo-
31 dem momento moueret̃ atqꝫ qesceret. Nam pte q̄ pte
riti finis casusqꝫ eẽt necessario moueret̃. Qua ṽo prici
piũ ⁊ ortus futuri: qesceret̃ vtiqꝫ oporteret. Atqꝫ hãc dif-

nũc eẽ indiui
duũ atqꝫ im-
pers: partẽ qõ
in pñꝰ extrp
hendũ. ob id
n. pbare co-
nant̃ nũc idẽ
eẽ qõ pteriti
finis sit futu
roqꝫ initiũ: v
ex h ꝯtinet
deide illõ esse
ẽt idiuiduꝫ
id ṽo ea rõne
cõprobantqꝫ
si diuersa sint
se attigere nõ
pñt: qõ sit oĩ
suꝫ in supior
bꝰ ea q̄ sine
ptis attingere
se nõ posse cõ
tinuũqꝫ ꝯfice
re. videt̃ igit̃
p cõperta ac
cipe nũc mo
mẽtaqꝫ eẽ ip
tia atqꝫ idiui
dua. Aut du
bitationẽ hãc
diluere volẽ
aliq dici posse
id qõ nũc dici
mus ẽ nũqꝫ
termini am-
bo vnũ ⁊ idẽ
mũ sint: ⁊ h
ẽ qõ nũc ap-
pellat̃. ad qõ
pbãdũ vetuñ
ꝯfessum accla
piũ non posse
duos termi-
nos se imedia
te tangere: ita
vt ꝯtinuũ qd
ꝯstituãt: ea de
cã qꝛ opꝰ sit
ea q̄ se tãgunt
ptibꝰ qbusdã
se tãgere: ter-
minꝰ ṽo vnũ
qsqꝫ p se qdẽ
ipse ẽ indiui
duusqꝫ. nã ni
hil ẽ qõ vetet
q̄ inuicẽ sint
separ atqꝫ ab
iuncti: qõ tñ
pñꝰ atqꝫ fine
mõstrabit eẽ
ĩpõe. vñ aũt
oñsuꝫ supra ẽ
nõ posse ex ĩ
ptibꝰ: q̄ se
tãgãt: ꝯtinuũ
cõponi: ⁊ ex
h deide mon
strat̃ nõ eẽ du
os terminos q̄
se mutuo tan
gant: sequẽtr̃
deide rõne, q̄
ẽt ita duo nõ
sint: vt sint in
uicẽ separati ⁊
abiũcti: ex q̄
bꝰ colligit q̄
vnũ atqꝫ idẽ
sint qõ ẽt ꝯse
quit̃ vt sit idẽ
uidimum.

ficultatē icidūt hi:q momēto moueri res posse defēde-
rēnos nō icidimus:q id nō posse ptēdimus. Si qđ.n.
momēto posset moueri:illud tum pterito tpe vniuerso
tum in fine pteriti tpis moueret. Eodē mō:qđ posset in
momēto gescere:z futuro tpe vniuerso:z in pn° atq3 ex-
ordio futuri gesceret. Ita eueniret:vt i eodē illo momē
to:qđ vtriusq3 tpis collimitiū ponit:z gescere moueriq3
oporteret. Utrūq3 igit caueat sentire phs:cū sit alteru3
ipensius. Uī.n.illud q̄si exploratius nō moueri momē
to:q3 nihil momēto gescere. Ceteꝝ z hoc quoq3 recipiē
dū cōprobandūq3 est. Nā si corp° gescere tūc putam°:
quū ita se nūc hʒ vt prius:in momēto aūt nihil sit pus:
nimiꝝ res momēto nō gescet. Necesse est igit:gcquid
mouet quiescit:ue moueat z quiescat in tempore.

32 Nunc z illud quoq3 arbitrandū inuesti
gandūq3 est:vtꝝ qđlibet mobile
sit diuisile:an ꝫ idiuisile atq3 ipertico mō
quo apud mathematicos pūctus:qui q̄cq̄
statuit idiuiduus idimensūsq3:vt suo mo
tu lineā di parere:quę diuidua est:z mensurā:extēsioneq3
fundit. Et hercules diuisile est. Nam si id qđ mutat z
vertit:neq3 in eo esse:in qđ vertit necesse ē. Aliogn nō
verteret:sed iā esset mutatū atq3 versu3:neq3 in eo vñ
recessit:q2 nondū in ɔuersiōe motuq3 eēt. Reliquū est:
vt ptim in vno:ptim in altero termino hēat:quū neq3 i
vtroq3 totū:neq3 vtiq3 in neutro esse possit. Quare ne-
cessariū ē oē qđ de loco ad locū mouet eē diuisile:atq3
hoc vel iductione ɔstabit. Quāq̄ in alteratiōe z auctio-
ne illud ēt aliquāto sit notius. ¶ At in his quoꝝ subita
ria z cūctim cōcreta mutatio est:quonā pacto fieri pōt:
vt pars in diuerticulo sit:ps in exitu habeat:anceps lo
cus. Et q Alexādrū in p° eius libro de motu varie anxe-
rit:deide expositorib° quoq3 reliqs iniecerit difficilem
scrupulū. Nā defendere nullam fieri momētariam cō-
uersionē:sed in his in qbus fieri videat:vt iu3 in lactis co-
agulatu:tū in corpib° vstulatis z nigricantib° sole:tū in
collustrationib°:q̄ inuectu illatuq3 luminis repētinę te
nebris accidūt:semp aliq̄ ptē3 prius ɔuerti:q̄ totū.v3.
eā quę maxie corripi patiq3 idonea fuerit:aut quę pri
ma rebꝫ isliat cleteq3 motū. Hoc tueri z dicere est hois
carentis sensu. Sensus.n.palā nobis ondit:nonnulloꝝ
corpoꝝ coactas z adunatas esse ɔuersiones. Atq3 hꝫ q3
in ptē taxationis eius q̄ nobis ꝫ Mellisum istituta ē:
initio opis sumpsimus. Sed neq3 illi quoq3 veri sūt:q
Aristotelem putant de eo solū mobili locutū:qđ in loco
versat:cum clara voce testet:se de toto agitabili intelli-
gere atq3 sentire. ¶ Proinde tps est:vt ea nos quę ad
huius loci enodationē ptinent:in mediū afferamus. In
terpretamur itaq3 Aristotelem de cōposito pteruisse
genus illud momētarioꝝ abitionū:vtpote vt qbus:ea
quę ita conuerterent z sectilia esse z magnitudine atq3
omni mensu diffundi nulla ɔtrouersia esset:ideoq3 nul-
la rōne ad eam rem asciscendam opus eē cognosceret.
Nam si ea subito z concretim conuerti existimantur:
quoꝝ omnes simul partes toto corpore alterari:aut au
geri contingit:manifestum est huiusmodi perfunctionē
non posse:nisi in ea re obiri geriq3 quę constet ex par-
tibus.quibus eni nullę sunt partes:qui possint cunctis
atq3 omnibus ptibus affici. Aut ergo subitaria mutatio
constituenda non est:a quę vno impetu omnes partes af
ficiat:aut si id negari nō pōt:ridiculū est quęrere:an
diuisilia ea sint:quę hoc genere commutant. Quapro-
pter merito Aristoteles nullam de ea mutatione men-
tionem habuerit:sed ad ea tm̄ indaginem suam adiun-
xerit:quę motibus alijs agitarent.

33 Porro motus bifariā diuidi solet:nā
tum penes tps:tum penes pti
culares motus singuloꝝ mobilis ptiū:scis
silis z sectilis esse cognoscitur. Penes tps
iō:q2 longior motus longiore transmittit
tpe:breuior breuiore psoluit. Penes pticulares ptium
motus ea rōne q cū in tota re mobili motus totus mi-
nistret agaturq3:necesse est:vt ptes in ptib° geri exerce
riq3 videant. Sʒ z illa q̄3 sectilia sūt:circa q̄ mot° ver-
sant:locus:modus:affectio:nō eadē tm̄ in oib° formula:
sʒ mod°.i.magnitudo:z q̄titas suapte diuidit. Affectio
nes z q̄litates ex accñti:q2.s.accidunt corpi:qđ distrahi
possit:z dirimi:id aūt est:qđ diuisiōis capax sit. Eo ɔfit
vt tam motus:q̄ ea circa q̄ mot° administrāt:diuidua
sint:ppterea q2 diuiduū quoq3 p°m est id:qđ mouet.

40 Cum aūt oē qđ ɔuertit ex aliq̄ pce
dat in aliqd:necessariū est:vt
cōuersa res:simulatq3 ɔuersa est:p°m in eo
sit in qđ ɔuertebat. Uerbi cā:cu3 q Athe-
nas ɔuenit simulatq3 ɔuenit applicuitq3:
p°m eē Athenis opꝫ:z cū q augescēdo iarescēdoq3 fact°
est tricubitus:simulatq3 ita inoleuit:tum p̄mū eē tricubi
tum:z cū q recurat:recuratus est simulatq3 recuratus
est:tum p°m sanū atq3 valentē esse. Dico simulatq3 cura
tus est p°m:z simulatq3 p̄mū applicuit:q2 posset esse:vt
is q āno supiore fuisset Athenas pfectus:nō tñ eēt nūc
Athenis:sʒ quū p̄mū applicuit:tūc nec io erat Athenis.
Patet z hoc ēt rōne:id.n.qđ mutat ab eo recedit:atq3
id deserit vñ mutat. Neq3 aliō ē ab aliquo mutare:q̄
41 illud deserere vñ mutauit. ¶ Quā v°o hoc ita se hēat
plane vt dicim°:existimem° ɔuersionē eam:q̄ disperatis
terminis ɔtinet:z vt dixi duas spēs mittit ortum z obi-
tum. Quū igit aliqd se de nō ente ad ens ɔuerti statim
vi deseruisse:z reliquisse nō ens:statim q̄3 se in ente ɔsti
tuit:quum nihil in interlinirio mediū hēat:qđ neq3 sit
neq3 nō sit. Idē videre i reliqs mutatiōib° licet. Et her
cles vbi nā sit res ea q̄ mutata est:nisi in eo in qđ muta-
ta est:nā id vñ abijt diuertitq3 exiuisse:iam deseruisse:q̄
42 ɔsessu3 est. ¶ Sʒ ambigat aliqs nōne si in itermedio
iteruallo:ne fuerit res ea q̄ mutat:in alio eē videbit q̄
quo est mutata:q̄2 non ois mutatio circa disperata ver
sat:sed aliq̄ est:q̄ circa ɔria:z pindeq3 latiusculos sinus
hēat medituliumq3 z iterstitium capiat. Uerū hꝫ nihil
officit:ad ea q̄ diximus. Nam si in intermedijs illa res
fuerit:vtiq3 nōdum sit pfecte ɔuersa:sed adhuc mutat
atq3 ɔuertit. Nostra aūt rō sumebat rē:quę eēt tota cō
uersiōe pfecte z absolute pfuncta. Qualis in intermedijs
43 residere nō pōt. ¶ Aliogn videbit:id qđ est mutatū:
quu3 iā est mutatū:adhuc mutari:ad id in qđ iā ē muta
tū:q̄obrē ɔstat:id qđ est genitū:simulatq3 genitū ē:tu3
p°m eē cōparereq3 oportere. Illud ꝫ:tū p°m obsolescere:
atq3 nō eē qđ ē corruptū:simulatq3 corruptum est.

44 Atq3 hoc:in quo res p̄mu3 di ɔuersa:
opꝫ idiuiduū eē:carereq3 ptib°
idq3 vnū tm̄ hēri. Primū.n.id dr:q̄ nihil
est prius qđq3 id a se nō aliunde obtinet.
Q̄obrē tametsi receptę sūt rōne:ille hō
audit:homo gustat:olfacit:obtuit:non tñ p̄marię sunt:
nec primū comptunt functiones illę homini:sed sen-
sorijs:z itermuntijs suis:hoc est auribus linguę naribus
oculis. Dicit z triangulus ęquilaterus duos rectos ha-
bere:vtiq3 non primum:q2 ea affectio primum debet
triangulo. Quicquid enim in partibus:aut in genere pri
mum inest:non pōt de integritate:aut de specie primū
afferri. Ergo si quicquā aliquo primū esset conuersum

Simp. h loco ait:nō esse vsq3 q̄q3 vsq3 plenā fidē sēsus indicio adhibere his in reb°:facile .n.sēsu3 latet vtiq3 possent ptes q̄dā renuere ad modum q̄ nō sit oēs i lactis coagulatu vrū alia igit via conat:ipse Alexan. rūsio.re fellere. atq3 vel in his cōuersiōibus:q̄ momentarię vident:aliq̄ est pticula q̄ntulib3 exiaue q̄ vnius sit ɔuertit:qđ vt ēt asseuerare Alex. vl nulla:si aliq̄ hēatur cū ea diuisilis sit:sicq3 vniuersa con

uertat:falsu3 erit vt q3 qđ Aristo. affirmat ci°.s. qđ mutatur ptē3 hūc in eo esse ex q̄ mutatur ptē v°o illā ēt in eo ad qđ. At si nulla habeat ps q̄ vni uersa sit vertat ruit quod in libro p° ad uersus Mellissum addu ctū ē ab Aris.

imutatūqȝ in tpe:quum oē tps diuisile sit:nō pm in tpe:sȝ
pm in qbus ꝯuersum mutatūqȝ videret:q̄re aut pri9 p
ꝯcesseris:aut pm eē indiuisile:isectile:impartile dederis.
45 ¶ Quobrē manifestū est:id qd pm est ortū ⁊ obitū:idi
uiduo eē ortū ⁊ obitū. Proinde nō deerit nobis rō ad il
lam argutiolā ridendā:quā sophistę iterrogant:qn̄ non
moriēs moreret:quū iam in morte eēt:an tum ēt quū i
vita foret:vtrū horȝ dicas:absurde ridiculoseqȝ dixeris:
si quū in vita foret:eodē igr̄ tpe ⁊ vixerit ⁊ mortu9 fue
rit:si quū iā erat in morte:morieɽ igr̄ q iam sit mortu9:si
neutro tpe nō est igr̄ mortu9. Ceterū ꝯplexio nō efficit:
nā postremū hoc qd ꝯcludūt nō seq̄t:iccirco nō eē mor
tuū quēpiā:qr neutro tpe sit mortu9:vt.n.ostēsuȝ mō:de
monstratūqȝ est:nō in tempore moriɽ quicq̄:sed in ter
mino ⁊ confinio temporis.
46 SEd si finis mutatiōis ⁊ extat ⁊ sensu
47 pcipiɽ. Nā motus ois pcumbe
re finiriqȝ aptissime cernit: ⁊ finis hōȝ hi:
vt qr finis ē isectilē ⁊ indiuisilē eē necesse
sit. Nōne ⁊ pn̄m aliqd:tpis in motu possit
afferri:in quo pm moueri ⁊ ꝯuerti res: cęperit:qd ē.n.
cui cū extremū aliqd sit:nihil sit pn̄m: Age ꝫ:si pn̄m vllū
possit afferri:vtrū tps id:an momētū ⁊ pn̄m tpis fuerit:
Si tps:quū diuisile tps oē sit: nūq̄ ita diuisio tpis illa
defecerit:vt subiri ad initiū possit. Atqȝ ita nullū penit9
pm tenebiɽ inexhausta mā:vn̄ futuȝ sit sp:qd demināi
secariqȝ tenuius ⁊ ꝯcisius possit:qdqȝ prius ille videat
fuisse q̄dam cūqȝ pte attuleris. Si momentū:quū oē
qd mutari ꝯuertiqȝ icipit:statim q̄dātenus mutet:mi
mirȝ videbiɽ aliqd posse momēto ꝯuerti qd ipole est.
¶ Itē quū de gene gcq̄ pcedit ad motū:manifestū est
extremū illius gnis momēto ꝯcludi. Quero igr̄:vtrum
extremū hoc:qd momētū est:idē cū pn̄9 mutatiōis sit:an
diuersum:si diuersum:duo momēta erūt attigua. Nam
⁊ gnis extremitas ⁊ initiū mutatiōis momēta eē ꝗque
idiuidua videbunɽ:neqȝ tps aliqd dari itermediū pote
rit:vtpote i quo neqȝ moueret corp9:neqȝ gesceret. Qz
si idē esse pn̄m ⁊ finis dicaɽ:quēadmodū necessariū est:
euenit gnis finē pn̄m eē mutatiōis:ita rē ⁊ moueri sil:⁊
nō moueri ꝯtinget. Naȝ in eo:qd in fine sit gnis:mōdū
moueɽ:in eo vo:qd in pn̄9 mutatiōis sit:iam mouetur.
48 ¶ Nō solū vo pm tpis assignari atqȝ afferri nō pōt:i
quo res moueri ꝯuertiqȝ cęperit: sȝ neqȝ ipsi9 rei quę
moueɽ ⁊ ꝯuertiɽ:assignari p9 ps pōt:quę sit mota pmū
atqȝ ꝯuersa. Pōt.n.sp corpus oē ad exēplū tpis diuidi.
¶ Mirȝ hercules mirȝ:⁊ pter cōem hoium sensuȝ (vt
Theophrastus inqt) quū finis sit aliq motus:initium
tn̄ eē nō posse. Atqȝ ita rem aliq̄ eē:quę nō vtrinqȝ:sȝ
altero tn̄ extremo sit clausa:ambulatiōis ⁊ nauigatio
nis finē extare:non extare pn̄m:posse reddi qn̄ desierit
equus currere:qn̄ calcē attigerit:non posse:qn̄ cęperit
qn̄ sit missus. ¶ An forte nō id vult Aristoteles:pn̄m ol
no nō eē motus:sȝ pn̄m afferri ⁊ designari nō posse. Sȝ
q̄obrē:qr quū finē motus idiuisilē esse mōstrauerit:eo
pōt finis aliqs motui afferri:pn̄m cū idiuisile eē nō pos
sit:neqȝ igr̄ pōt afferri. Atq̄ ꝗquū fuerit dixerit aliquis
initiū eādem rōnē seq quā finis:vt si pūctus lineę finis
sit:initiū q̄ȝ sit pūctus. Sed ⁊ ploquiū quoqȝ ⁊ enūcia
tio q̄dā cōis eē ⁊ maxia vī:t esse idē originē ⁊ pgressio
nē nō posse. Nihil p pn̄9 ⁊ p eo cui9 sit pn̄m eē:neqȝ igr̄
mot9 poterit pn̄m mot9 eē. Qz si motus nō pōt esse pn̄m
motus:certe diuiduū nō erit id qd pn̄m mot9 ꝯstituitur:
neqȝ latitudie tpis:sȝ momēto ꝯstabit eo mō q̄ finis:sȝ
certe quēadmodū finis mot9 pōt afferri:pōt ēt afferri
pn̄m:ita tn̄: vt itelligam9 pn̄m mot9 afferri posse:pm mo
49 tus afferri nō posse. Atqȝ hoc me hercle vissimū est. Sit
eni mot9 in tpe:⁊ tps ifinitū est sectile. Idē ⁊ Arist. pcel
su declarat:si diligēter aduerteris:pari iure vltimū mo
50 tū afferri nō posse:finē tn̄:qr sit isectilis posse. ¶ Pro
inde neqȝ tpis:neqȝ magnitudinis:neqȝ loci:neqȝ adeo
molis vlli9:circa q̄ mot9 obit assignari:pm afferriue po
terit. Sunt.n.oia ea ꝯtinua:⁊ in ifinitū secare volētibus
pmptuꝫ:nisi qs ābigat in alteratiōe:q̄si coloris frigidita
tis caliditatis:in q̄ res mutaɽ:assignare pm possis:cū al
fectiōes ⁊ q̄litates prorsus isectiles:atqȝ idiuiduę sint.
Sȝ p accñs ex subiectoȝ diuisiōe sectiōeqȝ diuidanɽ.
HIs ita demonstratis:ostēsoqȝ tps ⁊
magnitudinē eē diuiduas:clarē
dilucet:oē qd moueɽ:fuisse dudū i motu:
nō q deserit moueri:sȝ q pte motus sui
cōfecerit. Quū.n.res mobilis q̄addū mo
ueɽ sit res actu mobilis:necē est rē actu mobilē prius i
motu fuisse. Nā quū q̄libet magnitudīs portio:quā de
cursaȝ afferas cęsim diminui secariqȝ in ifinitū possit:⁊
sequēs est:vt res:q̄ moueɽ ifinitū p eūdē locū sit mota.
52 ¶ Sȝ ⁊ illō quoqȝ necīuȝ est:id qd est motū:Infinitū
ante sit motū:eadē rōne:qr ptes magnitudinis decursę
53 q̄ ifinitū secanɽ:ifinito illo motu trāsierint. ¶ Iā si tūc
dicim9 rē mutatā quū accipit vltimū motus sui: qd est
momētū:momentū vo in q̄libet totoqȝ tpe est:poterit
igiɽ in toto tpe afferri:mutatā esse rē mobilē:qr momē
54 tū quoqȝ in toto tpe pōt afferri. ¶ Preterea id qd cō
uertiɽ:nec dum est vniuersuȝ:nec dum a ꝯuersiōe atqȝ
motu cessauit:necē est momētis singulis:aut ꝯuerti:aut
ꝯuersum videri. Cōuerti certe nō pōt:nihil.n.pōt mo
mēto ꝯuerti:necessariū ḡ est in quolibet fuisse ꝯuersuȝ.
Quare si momēta sūt ifinita:id qd mutaɽ necē ē dudū
ante fuisse mutatū. Uerū ꝫ quoqȝ id qd mutatū ē necīo
ante quoqȝ mutabiɽ:qr motū mutatūqȝ esse quoddā
55 mō paulā finitīqȝ est mutatiōis ⁊ motus. Quicqd.n.de
aliquo mutatuȝ in aliqd est:in tpe esse mutatū opȝ:tps
aūt oē diuisile ē. Nā aut in eodē momēto est:in q̄ quū
cępit mutari.i.vn̄ discessit:aut i alio. Nō in eodē qr nō
trāita esset mutatio:in alio igr̄. Ergo tps iteriacet:qr neqȝ
puncta neqȝ momēta pñt esse ꝯtigua. Et quum temp9
oē diuisile sit:dimidio tpis aliquatenus mutata res erit
dimidio dimidij parcius:sed tn̄ ad quendā modū diuo
atqȝ vn̄sum:subindeqȝ in infinitū ꝑut cęsum diuisumqȝ
tēpus fuerit. Ita ⁊ mutatio aliqua prior semp habebit:
quę ad proportionē absoluta iam ⁊ pfecta dicaɽ. Nam
mutatū esse finis atqȝ exitus est eius:quod est mutari.
57 ¶ Atqȝ hoc in locali motu latius patet ea rōne:q spatiū
58 continuum est:⁊ diuidiɽ eo modo quo tempus. ¶ Idē
quoqȝ in cęteris motib9 statuēdum est:qppe quū muta
tio omnis exigat tempus:⁊ id quod mutatum est:neces
se sit vt p mutationes priores ad hoc peruenerit:vt mu
tatum esse dicatur. ¶ Qz si nōnullę mutationes haben
tur:quę concretim fieri videanɽ:vtiqȝ non conuenit in
illas:quod in ceteras conuenit. Illas vo fieri cōcretim
intelligo:in quibus nō solum partes simul oēs mutanɽ:
sed etiā ad quarum perfunctionem neqȝ opus quidem
vllo sit tempore:in quo ipso mutari prius sit:q̄ȝ eē mu
tatum. ¶ Porfius Alexander arbitraɽ oia in tempore
cōmutari. ¶ Theophrastus vo addubitanti similius
caute id ⁊ solicite sine vlla affirmatione aut decernēdi
fiducia disserit. Aliogn difficile erat nō agnoscerɽ quod
vel sensui accidebat:conuersionē eam q̄ de tenebris ad
lucem fieret:momentariam esse:simul tamen inferreɽ
59 in dubium. Sed de hoc alio loco quęrendum. ¶ Per
nicit itaqȝ Aristoteles:res mutata necessario mutabaɽ:

z res que mutat: ante quoq mutata est. Jte mutata ee re prius ptingit i q mutari. Retro et conuea vt mutari ptingat anteq sit mutata. Atq hec ro facit: vt p^m nuq possit afferri hui^9 ifinitatis cam. ¶ Aristoteles asserit ee magnitudine atq tpe q in ifi^m dirimi secariq pnt: p terq z illud: q nullu ipers pot ee iperti attiguu. Quat qd in linea cernit: in q si id qd a pte vna recidit: pporzione adiugat adyciaturq alteri: nuq defecerit sectio. Jdem in ptinuis oib^9 eade rone spectabit. Certu e igr id qd factu e: fieri prius oportuisse: z qd fit ee aliquatenus factu. Neq de oib^9 loquor: sz de his solu: que tu diuidua sunt tu mensum z magnitudine obtinet. Nam attactus dici vtiq factus poenuz tn fieri (vt ita loquar) pcessit: q no sigillatiz sensimus: sz pcretim z cuctim momentoq exstitit. Sed vel gsetim discurredo rem facili^9 assequemur. Aq hec facta est: q z qnq fiebat. Equata e solo domus: q z qnq equabat: edificata domus est: q z aliqn edificabat: tu. vz. cu fundamenta iaciebant. Qz si q puerfa diligetia ptendat: no domu ipsam videri: sed fundameta tuc pstitui: illo false pcedant: ops fundameta esse domus illi^9 aliqd: atq hoc satis est nobis: pinde futuri simus veri: si affirmabimus anq facta eet dom^9 fieri prius domu: aut aliqd domus oportuisse. Jde modus z in corruptioe pspicit. Semp. n. ee corruptu pri^9 est q corrumpi: z corrumpi priusq esse corruptuz. Ex his bono iam piculo asseuerandu liberius est: nullius mutationis primum posse constitui.

67 Ceterum q plurimuz refert: sisti ne ac psistet re dicemus: na psistere est a motu cessare: sisti e ad cessatione tendere: deinu sisti est: gtari tranqllariq: psistere vo iam gescere. Jd igr qd sistit z quietat: necessario mouet. Naz qui oia aut moueant: aut gescant: si id qd sistit no quiescit: certu e moueri oportere. ¶ Pala est et in tpe sisti remq: ocius z
68
69 tardius sisti res dicut: qd no ee pot: nisi in tpe. ¶ Quare qcqd de re: que mouet dictu est: idem de re que sistit dicendu sentiedumq est. Nam z in quo toto primu sistitur tpe: in qualibet eius tepotis parte sistet: nec assignare licet: in quo primu sistat: atq hoc merito quado sisti z moueri idem esse monstratum est.

72 Sed neq possumus reddere: qn primu gescere aliqd ceperit. Naz momento gescere nihil pot. Tunc. n. quiescit res qui ex na pot et moueri: sed ex na hz: vt
73 mouet in tpe: ergo z gescit in tpe. ¶ Jte gescere dicit qd ita se nuc hz vt pri^9: ita vt quies no vno. sed minimu duab^9 notis pstet. No erit igr isectile id: in quo gescit res: sed tps. Tps vo nullu est p^m: queadmodu: neq magnitudo vlla pma: neq ptinuum primum. Quo fit vt neq ipsius quietis assignare liceat primu.

74 Quoniam qcqd mouet: mouet in tpe: fieri nequt: vt in quo p mouet tpe in eo sit penes aliqd spatiu. Capio penes aliqd spatiu esse: p eo qd est ipsam re motu: z oes ptes in eode ee: z eqli spatio: alioqn eueniret: vt res z gesceret z moueret simul. Na qd alid est gescere: q in eode loco ee: z rem q mouet z ptes: sz qrit si res nullo tpe sit penes aliquid spatiu: sup qd mouet: neq eqle sibi locu obsidet: quo pacto videt vniuersuz illo spatiu posse pficere: ¶ Soluit. Penes aliqd spatiu non tpe: sz momento res adsunt: momentu porro extremu z finis est tpis. Jte momento tn eqle sibi locu in spatio obsident: momento aut neq moueri pnt: neq gescere: ia eqle sibi occupat locum in spatio ptate z fictioe nra si actu: alioqn psisterent: z tps i
75 momenta ifinita dirimet actu. ¶ Eode ferme gne fallus est Zeno. Si gescut ingt oia: q eqle sibi dimensione z spatiu obtinet: id aut qd moueri vr atq ferri eqle sp sibi dimesione z spatiu incubat. Necessariu est telu in-
76 tortu du fert gescere. Jn quo ia metita ro est. ¶ Non eni id qd mouet ac fert ptinuo eqle sibi dimensione z spatiu isidet: imo nullo tpe in aliq hoz spatio e: sz momento duntaxat: queadmodum paulo superius indicatu est. Non constat aut de momentis tepus: neq actu momenta sunt: neq vt temporis ptes habentur.

77 Sed qtuor Zenonis rones ferut: qs no temere quis aut facile diluat. Pria si motus ingt fuerit: necesse e id qd mouetur dimidiu magnitudinis prius pficere. Sed dimidia sut ifinita: qu oe dimidiuz qlibet modicu dimidiari rursus possit ac dirimi. Non est aut possibile finito tpe ifinita decurrere: neq est possibile igr quicq moueri. ¶ Sed soluimus. Sectio continuoz nu est actu: sed potetia in ifinitu exhibet: z res que mouet spatiuz id in quo digerit motus non secat actu. Alioqn neq ptinue: neq supra vna magnitudine moueret: neq motus is posset ee ptinuus: z qu eode iure ifinitudo insit in magnitudie z tpe: infinita magnitudo no posset tpe finito pcurri: sz ifinito atq eo gne ifinito: quo magnitudo eet. Esset aut magnitudo ifinita si actu
77 diuideret in ifinitu. ¶ Scda ro est qua ille Achillem vocabat: iflato nimiz iactabudoq: z plane tragico nomine. Nedu ingt hectorea: sz ne tardissima qde limacez acu pedi^9 z natus Achilles pno cursu ptinuauerit. Na si is q pone sequit nece est prius ad ea meta notaq veniat: vn is q pcibat recessit: nuq hercule si cursu velocissimo fuerit pueniret antecedete: aut puortere poterit. Na illo interim tpe in quo is q sequit iniectu spaciolum pficit: apru est eu q pcedit addidisse idetidem aliquid. Quaisq minus semp adyciat: qppe que expeditior z velocior vigeat adycit tn oino ptinue subideq aliqd. Sit itaq decuplo celerior Achilles limace. Stadiu sit magnitudo q decurrit. Limax dimidiu stady obiecit: dolens. n. h auctariu Achilles: cu tn pigro aiale copositus. Quato igr tpe dimidio stady Achilles psuctur^9 e: tato limax decima relig dimy portionez absoluerit: rursus quato decima hac trasmissur^9 Achilles e: tato limax alteri^9 decie decima pte adiecerit. Quare qu decime sp ptis accessio fieri deat: atq ita sp aliqd pori ope adiungat: vtruq malu seqt: neq volucer pigz pprehedere aut asseq poterit: neq stadiu sumptuari vnq aut psolui
78 ptiget. ¶ Soluit. Dui^9 icomodi: qd seq vr: ca est sectio in ifinitu no ptate ab illo itellecta: sz actu. Atq hec ro a pore in eo tn euariat: q illa sectioe i dimidia ifinita vtit: hec no vtit: sz alia. i. q in pportioe ho posita est: q iter se mot^9 rei velocis z tarde ridet. Qz si finita magnitudine posse pcurri vez e: queadmodu z demostrauimus: sp qd volucre pnitq enacisceret z reliquet ea q segni^9 mouebut. Si. n. duodecuplo veloci^9 qppia altero fuerit: q qui die tota id qd e tardi^9 pficit: tn id qd est veloci^9 vltia hora dici pficiet: ita in fine hore tardiore res velocior apphedet. Zeno vo ptedit: definita aliqua pte prius: deide totu absolui z pagi oportere. Atq hinc captio. s. puenit vt dixiq segmeta in ifinitu educit ac ptrahit: qrais eni ptem potius pma decurri dicamus: non tn definiri vllam in motu iugi posse pcedim^9: alioquin tu magnitudo: tu motus dirimerent distraherenturq: neq continuus aut vnus esse amplius posset. Zeno aut perqua pueriliter z ludicre ratiocinatur: cum ita fumis

Sisti z moueri: ait Simp. differunt h mo diuiso. n. bifariaz motu: qd respicit id ex quo mouetur res q mouet moueri appellat Arist. qd vo id respicit ad qd mouet sisti aut qetari. Sz cui^9 na rei gratia hec eade de ipso sisti sut repetita. si. n. nihil est aliud supfluo factum vi: vt eade de sisti q de motu fuerint replicata. Ad h rnde Simp. ea de ca pbasse Ari. ea oia couenire vni qd alteri puenit: vt h vnuz z ide ee ostederet. na videbat hoc ee pter coez existimatione. Uel et dicere possum^9: tn idez auctor: q z si sisti sit moue

ri. no tn idez penitus est sisti q moueri Sisti. n. no e simplr moueri: sz ad cessatione moueri itaq vt ea q de motu sunt demonstrata: da ee in qlibz motu ondit: z vt respicit id ex quo: z vt respicit id in qd: ita pp h ide mostrare voluit in ipso sisti.

cū g digito pcedat:nemo vnq̄ ꝯtinuauerit. Naꝫ ꝛ nos
quoqꝫ ideꝫ pbamus qḋ pcedit:aliogn pcederet ꝛ nō
pcederet:sed semꝑ illū pcedere oporteret:iam nō ꝓba-
mus. Proinde neqꝫ aliq̄ determinatū definitūqꝫ ṗtē
in spatio reddas:quaꝫ gs in motu ꝯficiat:sed satis affe-
ras:si illum ad metā aliquā atqꝫ calcem ocius tardi⁹ vē-
turꝫ ꝓnūtie:eoqꝫ magis hoc de volucri ꝛ pcincto dicē-
dum. Quū itaqꝫ velocioris motus tale tp̄s sit:vt res tar-
dior non plus retro distet relinquaturue q̄ quāto res ē
tardior:necesse ē rem tardiorē velocior vtiqꝫ ꝯsequat.
79 ¶ Tertia rō est de spiculo itorto quā nos supra:q̄si p
sumēdo ꝛ occupādo dissoluimus. Semꝑ.n. vnaqueqꝫ
res que mouet spatiū eq̄le sibi occupat obtinetqꝫ mo-
mēto. Sed ex momētis vt dixi igenium tp̄is coalitum
nō est:neqꝫ in momēta diuidit. Hoc non ꝯcesso nec in
80 finē recepto iacet ꝛ fatiscit tota ꝯplexio. ¶ Quarta rō
de his sumpta ē que agitent in stadio. Tris verbi grā cu
bos.i.tesellaꝝ figura q̄dratos ꝑ longitudinem equales
mole ꝛ velocitate ꝯstitue:hoꝝ vnū moueri:alteꝝ quie-
scere:tertiū aduerso ire motu velut occursabundū. Quū
itaqꝫ is g mouet ꝯ nitentē ꝛ obuium celerius pterit q̄
iacentē torpentēqꝫ alteꝝ ꝑsuadet sibi hō acutus inui-
ctissimā se atqꝫ adeo ieffugibilē plicā cōmentum vt sit
necesse fateri:eq̄le spatiū ab eo g ꝯ rio motu nitit:ꝛ ab
eo g ꝯsistit gescitqꝫ:quoꝝ vterqꝫ eq̄lis pcicitatis ꝛ pon
deris est:tpe nihilomin⁹ inēq̄li esse pcursum. Quid nā
81 Uir callidissime qui hic gescit:ille ꝯ rium cursum agat.
Et si vterqꝫ quiesceret: dissentaneum id prorsus atqꝫ
absonum plane fuisset.

82 SEd ꝛ pter has rōnes solet de trāsmu-
tatiōe ea queri:q̄ iter disperata
versat:ꝛ ea q̄ ꝯ ria aientib⁹ appellat. Quū
res q̄ mouet ois de quopiā in qdpiā mo-
ueat:in ea ꝯuersione q̄ disperatis ꝯtinet:
res in neutro cernit:neqꝫ in eo vn̄ discessit pfectaqꝫ est:
neqꝫ in eo in qḋ abit atqꝫ ꝯuertit. Quoties.n. ex albo in
nō albū itur:aut ex ente in nō ens:manifestū est illḋ qḋ
eo tēdit neqꝫ albū neqꝫ nō albū videri:neqꝫ ens itē ne-
qꝫ nō ens. At hoc ipossibile est q̄si hoꝝ pugnātiū nihil ē
mediū. ¶ Sꝫ soluimus. Res q̄ ꝯuertit vterqꝫ quodā-
mō termin⁹ est nō neuter:ita vt alba ꝛ nō alba: musica
ꝛ nō musica sit nō qdē in totū:sed ptim alba ꝛ musica:
ptim nō alba nō musica. Eūdē in modū ꝛ res q̄ corrū-
pit ꝑte erit:ꝑte nō erit. In neutro tn̄ absolute nisi abso
lute ac penit⁹ sit corrupta. Atqꝫ hec nō aduersant:q: re
spectu rōneqꝫ alia eē:alia nō eē res dr̄. Qḋ qdē reme-
diū atqꝫ exceptio pugnātiū lōgissime defēdit a dicto.

84 DE sphera q̄ꝫ ea que nobis axe imobili
eterno ipsa vertigie supfert: de globis
q̄ꝫ alijs g circa cardinē imobilē torquēt
in gyꝝ:icio addubitasse nōnullos q̄si ge-
scere oporteret illos:q: sp eodē in loco eē
85 hēriqꝫ viderēt. Ueꝝ facile soluim⁹. Primūqꝫ id occur
rit ptes orbiū nō eē sp eodē i loco prorsus:sꝫ ꝯtinue in
alio atqꝫ alio loco ꝯstitui. Sꝫ neqꝫ tot⁹ eodē in loco pōt
eē. Nō.n. circuli sp iidē curuaturque fuerit:si initia nota
rū discrimie distiguent:nisi ꝑ accñs forte rōne ea:quoc
idē sūt circulis oib⁹ hēat. Quobrē cui⁹ circuli pn̄ mō-
stratū ē. A. diuisus erit ab eo cui⁹ pn̄ mōstratū ē. B. ita
nūq̄ tot⁹ orbis i eodē curuamie aut circūfe^{tia} collocat.

86 POst hec illḋ subyciēdū puto nullū
idiuiduū moueri ex q̄ per
accñs posse. Quo gñe tn̄ pūctū g in corpe
ꝯtinet:tum Socrateꝫ g in naui vehit: ad
motū illoꝝ moueri agitariqꝫ dicim⁹. Par

res q̄ꝫ cū isint in toto ꝑ accñs mouent vt puncta. Sꝫ in
terest tum ꝙ ptes si a toto pcideris moueri ꝑ se ptituꝫ
ꝙ mot⁹ ptiū a motu tot⁹ apprime est diuersus. Qḋ vel
in celo possum⁹ aptissime itueri. Cū.n. totius vnimoda
vniformisqꝫ volucritas sit:ptium varia ꝛ difformis hr̄.
Nā diuersa est ꝯcitatio ptiū:q̄ sub polos sūt:ꝛ ptium q̄
sub maximū illū eqnoctij diuisorē discriminatoremqꝫ
circulū agitant. At pūcta nūq̄ rōne vlla nisi ꝑ accidēs
mouent:eo ꝙ ꝯtineant in reb⁹ qbus ꝑ se accidit mot⁹.
87 ¶ Et si nihilomin⁹ putas posse punctū moueri:cōsti-
tuamus h̄ ita esse:videamusqꝫ qḋ ex illo sūpto sequat.
Ac pⁱᵐ qdē si mouet aliqd qḋ careat ptib⁹: certe id aut
de magnitudie in magnitudinē moueri:aut de q̄litate i
q̄litatē:aut de eēntia in negationē:aut ꝯ de negatiōe in
essentiā oportebit. Erit igitur pūctus aut in eo vn̄ cepit
moueri:h̄ nō q: gesceret:aut in eo quo trāsit:hoc nō qa
iā esset ꝑfunctus motu:aut qḋ reliquū est:in vtroqꝫ ptē
hēbit:hoc q̄ꝫ obtineri nō pōt:q: id qḋ impers eēt cōsti
88 tueret ex ptibus. ¶ Atqꝫ vna tn̄ rō est:q̄ ꝑ se moueri
possent impṫia:si.vꝫ.ꝯstaret ex momētis tp̄s. Quū enīꝫ
res momēto q̄libet moueret:qḋ nec̄e vtiqꝫ est:si ō mo-
mētis tp̄s existeret:ꝯstitui posset pūctū ꝛ idiuiduū mo-
mētis singulis motū fuisse atqꝫ mutatū:ꝛ qḋ sequēs est
toto tpe in motu ꝛ agitatū fuisse. Ita eueniret vt motus
q̄ꝫ ex his q̄ mutatū eē appellauerim.i. ex terminis mo-
tus cōponeret:ex momētis tp̄s coalesceret:ex isectilib⁹
atqꝫ pūctis magnitudo ꝯsurgeret:pterea mutatū eē nō
89 sꝑ ptimsq̄ mutari:aut moueri ꝯtingeret. ¶ Itē qcqd ꝑ
locū mouet:si spatiū vllū maius se decurrit prius necel
sario ꝑagit aliqd min⁹ se q̄ eq̄le. Nā si agitabile peda-
neū fuerit:nūq̄ passus duos obierit:nisi semipedē pri⁹
q̄ pedē absoluat. Semipes plane minor est q̄ pes: q̄
magnitudie ꝯstituim⁹ eē id qḋ moueret. Cū igitur res in
loco seipsa minori eē neq̄q̄ possit: agit se tn̄ atqꝫ icedit
sꝑ ꝑ spatia se minora. Hec quū ita sint:si ꝑ se mouerent
tur impṫia:oporteret aliqḋ spatiū fingere minus illis:ꝑ
qḋ ita agitarent. Hoc fieri neqt:nisi ex ptib⁹ ꝯstare di-
cant impṫia. Dices hec nō vt cetera ꝑ min⁹ ꝛ angustius
spatiū:sꝫ ꝑ eq̄le sibi sp moueri solere. Sꝫ tu:ꝫ quū lineā
verbi.g. ꝯficerēt:nōne lineā quoqꝫ metiri viderent. Pla-
ne g id possit negari si video: Hoc at sit ꝯcesseris:nōne
itelligis te lineā ex pūctis ꝛ idiuiduis fateri eē ꝯpositā.
90 ¶ Itē si in tpe res mouent:pūct⁹ q̄ꝫ quū ꝛ ipse ꝑ eq̄le
sibi spatiū moueat moueri in tpe poterit. Sꝫ quū quā
tulocūqꝫ tpe assignari aliqḋ breui⁹ possit : ipso illo tpe
assignabit aliqḋ min⁹ ꝛ breui⁹:in quo pūctus eq̄le sibi
spatiū ptrāsiuit. At hoc ipossibile est:q: in minori min⁹
ꝯficit spatiū:atqꝫ ita aliqd eēt minus:q̄ illud indiuisibile
qḋ moueret:ita fit vt idiuisibile diuisibile efficiat. Nā vno
genere dūtaxat impṫia ꝛ idiuisibilia mouerent:si momē
to videlicet exerceri motus absoluiqꝫ contingeret.

91 POstremo hom ēanliū eē ifinitaꝫ
mutationē:q: singulaꝝ
certi ꝛ pscripti sūt exit⁹. Sane i religs mo
tib⁹ ortu obitu auctiōe minutiōe alteratio
ne:h̄ ē vel clarissimū ort⁹ ꝛ obit⁹ termini
ptes ipse disputatiōis sūt: alterationis ꝯ rie q̄litates ꝛ sua
cuiusqꝫ mutatiōis extrēa : auctiōis amplitudo cuiusqꝫ
92 sua ꝛ nāe ꝯueniēs. Minutiōis ꝯ ria huic rō. ¶ At i mo-
tu locali nō pōt eadē pceptio cadere:q: non omnis mo
tus localis inter contraria aut disperata versat. Nam
nec animalium motus oīno terminatus definitusqꝫ est
neqꝫ de contrario in cōtrarium pcedit:nec cōuersio ce-
loꝝ:q: recurrentibus in se illis ꝑ eandem ambitudi-
nē sp rediens suapte eterna fit. Ueruntamen neqꝫ mot⁹

Hoie magnitudie h̄ i loco/nō mō q̄titatem q̄ mutationis mot⁹ est: sꝫ loc⁹ et cōprehendit ait Simpli.

illi vt ide finiti sint: ifiniti oino pñt itelligi: qd gdē pba-
biť hoc qd dicturus sum gñe. Qd sectū eē īpossibile ē:
secari nō pōt. Uoco īpossibile id qd esse pōt nullo mō:
ꝛ qd esse factū īpossibile est: fieri nō pōt. Quū.n. īpossi-
bile sit diametrū cōmēsurabilē esse cum costa: nūq̄
93 poterit cōmēsurari cū costa. ¶ Hec si vera sunt: quū
motū localē īfinitū fuisse sit īpossibile: neq̄ īfinitū quo-
q̄ pōt ḡ sit īfinitus futurus: sed q̄ntū ferri ꝛ moueri res
pōt: tm̄ quoq̄ delatā ꝛ motā fuisse possibile est. Finiti
itaq̄ motus erūt: tm̄ hi qb⁹ aialia: tum hi qbus celestia
corpa mouebunť. Ac finiti qdē nō simplr absoluteq̄:
sꝫ si ad magnitudinē in qua cienť agūturq̄ specteś. Nā
si ad tps respicias poterit vn⁹ idēq̄ specie motus īfini-
tus atq̄ eternus institui: q̄ sup finitā nihilomin⁹ magni-
tudinē alternādo cōmeādoq̄ digerať ꝛ rursus īcipiat.
94 ¶ Porro si motus vn⁹ alteri motui succedat: vt si de-
lationē alteratio subeat: alterationē excipiat auctio: au-
ctionē ort⁹ atq̄ obitus ꝯsequanť. Atq̄ hoc ppetuo atq̄
idētidem fiat: hoc vtiq̄ noīe īfinitus motus possit intelli-
gi: nō tn̄ vt sit vn⁹: q: ex tam diuersis atq̄ adeo pugnā-
tib⁹ motib⁹ nō pōt vn⁹ coalescere atq̄ ꝯflari. Sane nul-
lus motus īfinitū sibi tps p̄terq̄ circularis cooptat.

¶ Themistij Physices Liber septim⁹. Interprete Hermolao Barbaro.

1 Quia oē qd moueť ꝛ ferť: aut a se
aut ab alio moueať necē est.
Queq̄ a se mouenť manifestū ē ha
bere illa itra se aliqd: qd motum illis
ministret ac p̄stet: vtpote ī qb⁹ vis mo
uēdi ꝯtineať atq̄ iteri⁹ lateat. Queq̄
vo aliūde mouenť extrīsec⁹ motu
locali: in his succedit illa diuisio: vt alia mediū habeant
10 quo mouenť: alia careant. ¶ Porro q̄drifariā res ab
alio moueť/trahunť/pellunť/vehunť/ꝉ gir̄ torquenť.
Atq̄ oēs locales motus in hec q̄tuor gñā digerūť. Nā
iaculatio vehemētior pulsio est: q̄ nālis sit rei iacte mo
tus: cū de iaculātis manu recessit. Si ergo q̄tuor modis
ab alio moueri res, p̄cipo: īpossibile est pellēdo/trahēdo/
vehēdo/torquēdo/nō tāgere ea rōne: q̄ iter id qd p̄rie
11 mouet: atq̄ id qd moueť oino nihil interuenit. ¶ Sed
neq̄ iter id qd alterat ꝛ id qd alterascit: q: sīl eē debent
illoꝝ extrema: quoꝝ alteꝝ afficit: alteꝝ patiť. Alteranť
aūt sensilia a sensilib⁹. Sensilia vo sūt ea: qb⁹ corpus
differt a corpe: grauitas leuitas: frigus: calor: ꝛ sīlia. Tā
git ꝛ id qd calefacit ꝛ qd frigefacit. Postremo id oē qd
patitur cietq̄ sensum. Nā sensus ad actum ꝑmoti affici
quodāmō atq̄ alterari censenť. Proīde igni aer conti-
guus ē: aeri corp⁹: color lumini: lumen aspectui: eodēq̄
pacto de auditu ꝛ ceteris sensib⁹ pnūciandū. Sil est cū
aure sonus: cū gustu sapor: cū olfactu odor: cū tactu ca-
liditas: ita vt nihil iter mouentē ꝛ motū hiet: q̄ueneq̄
iter id qd augetur ꝛ id qd augeť: q̄cq̄ īteriacet: q: res auge-
tur alicuius accessu: minuunť detractione.
12 Quot aūt modis alteranť īaīa: totidē
quoq̄ pñt aīantia: non tn̄ retro
agit. Nā sensus quoties operanť ꝑprie q̄-
dam ꝛ peculiares aīalib⁹ alterationes ha-
14 benť. ¶ Oē vo qd alterať oportere sen-
silibus q̄litatib⁹ alterari. In reliqs nullā posse alteratio
nē oriri: de his q̄ stati sequenť aptissime indicabitur.
15 ¶ Nā si in alia q̄litate q̄ sensili posset alteratio ꝯspi-
ci: certe in formis figuris ꝛ p̄actiōib⁹ eoꝝ atq̄ mutatio
nib⁹ maxie caderet. Non cadit āt: nō pōt igiť alteratio
p̄terq̄ in sensili q̄litate ꝯstitui. Primū nō cadere ī figu-
ras ꝛ formas alterationē hic vel clarissime demōstrať.
Id qd iā est figuratū effigiatūq̄ nō venit ampli⁹ appel
latiōe māe. Simulatq̄.n. ꝯflata ē: statua nō vocať am-
pli⁹ es aut argē͞m: ꝛ lectica sīlatq̄ fabricata ē si lignū am
pli⁹ eburne dr: sꝫ p dnolatiōnē illa enea aut argētea: hec
lignea aut eburnea dī. Non sic ea q̄ alteranť: sed sp ap-
pellationē subiecte māe retinēt. Nā es ꝛ calidū ꝛ frigi-
dū dr: ꝛ lignū siccū ꝛ humidū: q: vꝫ. ea res q̄ p alteratio
nē est affecta q̄litatib⁹ nouis post affectionē penitus re
manet visiturq̄ eadē q̄ anteq̄ eēt affecta. Ea vo q̄ p
ꝯfigurationē nouā sibi formā cooptat nec remanet nec
16 spectať: oino eadē q̄ añq̄ diffingereť fuisset. ¶ Et her-
cules hē ꝯuersiōes ortui ꝛ gnōni p̄siles sunt: q: vtrēq̄
subiectā māam quodā pacto demutāt. Queadmodū ab
surdūq̄ est genitū hoiem q̄ gigniť alterari: aut domus
aut nati putare: q: qd alterascit sp idē ondiť: ita sit dis-
sonū: qd effigiať deformaturq̄ alterari aut affici diceť.
Ortus āt ī oi ortu p̄cedere alterationē oportet: quippe
q̄ māam prius refrigerari aut cōprimi sit necesse: nō tn̄
ex eo accipi pōt que gignanť dū gignunť alterascere ꝉ
aut gnōnes posse alteratiōes vocari. Et qdē de genitu
reꝝ cōis illa ꝛ oīum fere cōprobata auctoritate snīa an
teq̄ in lucē ꝯdanť prius certā alterari atq̄ affici māam
oportere. Nec tn̄ ꝑpterea qd ita afficiť qdq̄ ita p̄cedit
supesse idē: aut mācre eadē nā posse: q̄ prius ꝯtinebať.
Nā lutū ꝛ creta neq̄ hūor est neq̄ terra: sꝫ vtrūq̄ spe-
cie sua ꝛ diuer̄sa coaluit. Non igť qd factū est puta intri-
tum aut amphora dixeris alterari: q: anteq̄ fierēt neq̄
intritum hoc: aut amphora illud fuit.
17 Sed neq̄ corpis qdē atq̄ animi hītus:
q̄le sit sanitas/morbi/virtutes/ꝛ vitia/
pñt eē alteratiōes: neq̄ circa illos alteratio
vlla versari in aīa aut in aīaliū corpe. Uir
tutes siqdē p̄fectiōes q̄dā sūt. Quapp̄ qd-
q̄ tūc maxie fm nām est: quū ꝑpriam virtutē obtinuit.
Uitia ꝯ corruptele q̄dā ꝛ labes. Queadmodū itaq̄ id
qd p̄ficiť nō alterať. Absurdū ⁸ est.n. domū q̄ integiť dī-
cere alterari posi⁹ q̄ itegi ꝛ culmen accipe: eodē pacto
de virtutib⁹ animi ꝛ corpis sentiendū. ¶ Preterea vir-
tus ois ꝛ vitiū ī mediocritate ꝛ excessu ꝯsistūt. Medio
critas ꝛ excessus in gñe relatiōis habenť. In gñe rela-
tionis pbatū ē q̄nto libro nō posse cadere alteratiōes.
20 Sed ꝛ ptis itellectualis habit⁹ ꝛ ade-
ptiōes habituū nō solū nō sūt
alteratiōes: veꝝ neq̄ oino qdē cēteri gnō
nes pñt. Nam sic̄ de vniuersalib⁹ ꝯstāt.
Uniuersalia ex p̄ticularib⁹ colliguntť. Itē
neq̄ is actus: q ad itellectū ptinet: gnōne vlla alteratio
ne ue p̄ucit: q̄ppe q̄ ois tpali p̄functiōe nō paranť: neq̄
p̄ficiť eoꝝ essentia tpe: q̄uisq̄ existente fluenteq̄ tpe ꝛ
itelligamus ꝛ ꝯtēplemur: nō tn̄ ꝑpterea itelligim⁹ aut
ꝯtēplamur ī tpe: exēpli gratia. Quāuis tpe existēte tan-
gamus: nō tn̄ ideo valet: vt tāgere et videamur in tpe.
Hoc aūt ide liquet: q: quum singulis p̄tib⁹ momētisq̄
tpis tangāt ea que tangūt: vī ad ꝑcreandū tactū nō eē
necessariū tps. Idē in nictationibus dixeris. Ea vo ad
quoꝝ ꝑcreationē nō exigiť tps: q̄ quo de potētia ꝯferan
tur ad actū: necesse est subito momētoq̄ procreari.
21 Nec motus aūt ois omni ꝑpoꝛtiōe resi-
det: neq̄ cōis oibus omnis mēsura
est: que enī pōt inter alterationem ꝛ dela-
tionem haberi cognatio: qn inter rectum
quoq̄ atq̄ orbicularem motum silitudo
nō cadit: q: loca ꝯferri nō pñt orbis ꝛ linea rōne ea: q̄
neutrū maius minusue altero est: sꝫ neq̄ velocitas mo-
tuum

a Sciēdū est: ait Simp. in p̄n⁹ libri hui⁹ q̄ ex his qō nibus: q̄ in h 7° exponūť. ille q̄ potiores sūt ꝛ huic negocio magis ꝑprie i. S. et reperiunť forcioꝛib⁹ et demōstrāib⁹ cō probare: q̄ pp ꝛ qbusdā visus ē liber h supflu⁹. in h negocio: vt pote in q̄ leuiōres ac vt ait Alex. dialectice magis demōstrō̄es afferanť. vñ Eudem⁹: q̄ oīa capita oia huius opis examinauit h 7° derelicto 8ᵐ statī ē aggressus. The. et qui sua paraphrasi op⁹ h vniuersum fere illustrauit ad hūc librū accedēs mlta illi⁹ capita de idustria p̄ter misisse vī. q: tamen ait idē Sim. p̄ns liber nō pluriū vt ceteroꝝ librorꝝ nobilitati distonat: nec Ar. artificio indignus: iō dixerim ego. p⁹ librꝝ hūc cōposuisse Aris. deinde eo q̄dā ex his q̄ hic sūt exposita ꝛ ea qdē exacti' no distincta: vt pote q̄ ei negocio attinerēt maxime ī 8. ꝛ digessisse atq̄ res hec vtilitatē non aspernādā afferr: p̄exercemur.n. ꝛ p̄pamur ad facilio: ē eaꝝ rerū apphēsiones: q̄ maxie reuera sūt: eo tinētq̄ ī se totū fere physicū negociū. b Dubitaueris q̄spiā forsasse: ait hic Sim. q fieri possit vt vitiū ꝛ virt⁹ aīe oī caus gnō aus iterir⁹. siqdes

eadē pmanēte aīa humana: nāscētur exorianť: nūc vitiū sa īficiť. Preterea et q̄naꝫ pacto virtutē adeptio ꝯparaťur domui q̄ integiť. nullis n. vī iter hec silitudo repo tes: q: tectū pa rietisue neq̄ q̄ fm dom⁹ habitus: sꝫ eius preter: nā si virtus pars aīe eēt: vtiq̄ iterīret aīa recedē te virtute. qui eidē respō. Ari. fuisse ea rōne adductū vt hec diceret q: ꝯsiderabat id ꝑprie fm nām se hēre qd ꝑpriā ē pfectionē adeptus ꝑpriāq̄ virtutem: ita vt possit actiōes p̄fectas gereť q̄ ei fm nām ꝯueniūt: que admodū igiť si corp⁹ egrū sit: p̄fectū neq̄ ē: ob id q: ꝑprio munere fūgi nō pōt nec etiā q fm nām ei ꝯpetit ederet ꝛ si mēbꝛ nullū nullaq̄ pe corpea ei deest. nā ꝛ cadauera cia nō carent: q̄ tn̄ fm nām eē null⁹ dixerit: nō est ergo mutus cadauerē dixisse corp⁹ huiusmōi. eodē et mō aīa rōnalis ea virtute q̄ hūdam que nā ꝯducit: que q̄ ꝑprio ꝛ cōueniēti officio fūgi ñ pt aīa ꝑprie nō est: nec ea vita rōnalis merito pōt appellari sꝫ veluti cadaueri silis tam facta est: tāq̄ pars igť ꝛ ea qdem postrema est hūda vniuersae vniuscuiusq̄ sub stātie virt⁹ illo q̄ ei sꝫ nāq̄ ꝯpetit sine q̄ veluti cadauer relinquitur neq̄ tale ani-

plius pōt ꝑ ꝑte appellari:nih ꝯgnoscere qō eo pōt colligi ingumentorumqꝫ non pōt eos actus edere q̄ ei spe ciei ꝯuenitīt: recte igr̄ ꝑfectionē q̄ habitū ⁊ fructū ꝯsegr̄ gūbus ab ꝯparant corpore q̄ potissima sit pte neqꝫ acciꝑie ꝑte possit ōr tus appellari rosa absente subqꝫ interitu.

tuum aut tarditas:in collationē mutuā veniūt.Sic neqꝫ silano vino acutior pōt intelligi:neqꝫ ensis chorda postrema. ¶ Vez dicer gspiā eōem oīz motuū mensurā sine dubio videri tpe eē:mouendi/nandi/volādi/repēdi/gradiēdi/increscēdi/decrescēdi:⁊ ceterorū corporis functionū. Nā eodē tpe hic loco demigrat:ille febricitat:hic idolescit:ille minuit. ¶ Sz nō ppea gn̄alem ꝯstitui aliquē motū opꝫ:in quo tāq̄ in gn̄e ceteros contineri ⁊ cohiberi dicamus. Sola porro eiusdē gn̄is ⁊ nature ꝯueniūt cōmitti vicissim ⁊ in comparationē vocari solēt:in quo illud plane relatu dignū est:q̄dā eē omonyma.i.eiusdem nominis differentie generis:quibus cōmune aliquid habeat:q̄dam quibus nihil sit cōmune. Item alia esse remota:alia proxima.

35 Quoniam vero mouens oē aliq̄ tum spatiū:aliq̄to tēpore:aliquāta vi ꝯmouet:q̄ritur vtrūꝫ quemadmodūꝫ maior ⁊ multiplicata vis multiplicatū pōdus mouet:ita ⁊ pars potentię partē pōderis moueat. Velut vtrūꝫ si colūnam quinquagita boies mouerint:quinquagesimā colūnaris pōderis ptē per se vnus de quinquaginta moue possit. Et vtrū si vnius diei spatio stadiū vnū classem quinquaginta boies p malco traxerint:dimidiūꝫ classis eodē tpe duo stadia trahere ⁊ mouere totidem boies possint:sz vigintiquinqꝫ stadiū dūtaxat vnū. Et vtrū quēadmodū stadiū totū quinquaginta valētia vnus de quinquaginta quinquagesimā ptē stadij eodēꝫ tēpore mouere colūnā possit. ¶ Certe hoꝝ q̄dāꝫ sequunt̄ ꝓportionēq̄ ⁊ respōsum sine vlla dubitatiōe agnoscūt:q̄dā cōmunia citer ⁊ incohibilr dissonāt:nec rōne vlla ꝯueniūt:cuiꝰ postrema q̄stio est. Nam si rō illa ꝯgrueret:eueniret debilissimū ⁊ imbecillissimū idē pōdus ipellere:qō robustissimus ⁊ valētissimus pōt tn̄ nō tādiu neqꝫ tā cito:B aūt supra captū est hois. Ut eni ea diis sit:q alter facile:alter egerrime:moueat:adeo postrema demētia est putare imbecillissimū ⁊ gracillimū hoiēꝫ mouere pōdus:qō cūq̄ fortissimus ⁊ lacertosissimus agitet ⁊ nauigium ⁊ cētenariā molē. ¶ Ac opꝫ qdē oē qō pōt mouere per certū aliquē excessūꝫ potētię moueat. Est vero q̄dam in aliqbus mouētibꝰ potētia vsqꝫ adeo exilis ⁊ tenuis:vt nedū rei mobilis potētiā supet:sz ꝯ quoqꝫ lōgissime superet:ita vt nō possit vlla cōparatio cadere. Habet ⁊ potētia aliq̄ vir vincit̄:sz tn̄ vincit̄ ipar:qꝫ est:alia q̄ par:alia q̄ iam supior sit:ꝓpterea vniꝰ hois poꝰ ꝑaul est:vt possit.v.g̃.lapidē mouere. Decē adhuc ipotens numerus. Trigita neqꝫ vinciūt:neqꝫ vicunt̄:sz vnius accessu dat manus qō resistebat ⁊ sequit̄. Atqꝫ B nō vnꝰ facit:sed illa itegritas atqꝫ vniuersitas oiūꝫ. Nā ⁊ ad equilibriū vnus calculus sup pōdio additꝰ decidere alteram lancē cogit atqꝫ ꝓcūbere. Semp vero id ꝓprius ē vt moueat qō plus est:q̄ id qō est minꝰ:quēadmodūꝫ in magnitudibꝰ ea ꝓpior tripedali est:q̄ pede tn̄ deficiunt:q̄ ea q̄ sexquipede aut cubito. Propior ēt num illa:q̄ tn̄ duobꝰ digitis vnoue vincit̄:nōdū tn̄ sarcias tripedē nisi digitus alter accesserit:eā vero est nō vltimus q supuenit digitꝰ:sz qcqd aū ꝯgestū collectūqꝫ ex adiectiōnalis oibꝰ est.

37 ¶ Ceteꝝ in his:quoꝝ certa determinataqꝫ q̄ntitas est:facile tuꝫ ꝯtēplari sensu:tuꝫ rōne ꝯseq possis:q̄dnā illō sit:qō postremo appositū tripedē solidet. In naui vero q̄ trahatur remulco ⁊ in statera difficile est reddere:q̄ tāta vis:aut poꝰ coaluerit:vt primū agitari ꝓmouerīqꝫ possint. Iā B loco se oggerit capaxqꝫ exerit aceruatis illa ꝓstigia:quam soritē appellitāt:q̄lis ex accessu terūꝫ in cumulo diuitiaꝝ:⁊ in assignatiōe caluitiꝫ solet afferri. Non est igit̄ mirꝫ:si vnus mouere nihil pōt solus:comitatu alioꝝ pōterā si vnus in theatro:q̄uis exerta ⁊ ꝯtēta voce iclamitet:solus opinor:exaudiri nō posset:vtiqꝫ cū multis tamē ꝯiūcta posset. Id enīꝫ qō cūctim ex oibꝰ reponit̄ plusculū diuersūmqꝫ ab eo est:qō discretiꝫ a singulis ꝓuenit. Cuiusqꝫ vnū sit qō ex oibus ⁊ qō ex singulis ꝯstat:semp tn̄ vis in vnū collata astrictaqꝫ aliosior ⁊ firmior est q̄ diffluēs dissociataqꝫ ꝑtibꝰ. Quēadeꝫ aliquātū cibi vicibꝰ igesti ad valitudinē facit. Multa iātūdē sil̄ deuorata lē ⁊ nocent:⁊ egritudinē pariūt. ¶ Proinde ad argūm Zenonis de occasione hac calūniā sarciēdi:facilis ⁊ absoluta rñsio est. Nec eni sequit̄:si modiꝰ milij totus refusus murmur ⁊ strepitū ciet:singula quoqꝫ semina posse granatim suū murmuris ꝑiculū ciere. Neqꝫ si lapideꝫ multa stillicidia incauāt:necesse est singulis stillicidijs sepatim sua ramenta rñdeāt. Nec eni semp ad discretionē potētiaꝝ subiectę magnitudies dissecant̄:sz nōnullę quoqꝫ poꝰ sunt:q̄ illas q̄si trāscursu ꝑterelīnō diuidendo secandoue:sz ita afficiendo ⁊ ꝑparando:vt secari ⁊ diuidi aliq̄ possint.

38 ¶ Sz de his satis B loco:nā seorsuꝫ illō exploratu dignissimū est:vtrū vniuersi iūctiꝫ possint in eūdē nūerū pōderis:q rōne de singulis expūcta ⁊ subducta colligitur:hoc est:vtrū si singuli in pōdus librale sufficiūt:cētuꝫ vtiqꝫ boies cētū librale:an B ēt amplius moueant. Nā minꝰ herculeo nō est putādū:sz vt dixi:ēt ampliꝰ et grauius:q̄ cōicatus ille laboris vnꝰ ⁊ opꝫ alantiores ⁊ vegetiores in qōqꝫ munus reddit. Qō vel in equo curru libꝰ apertissime cernit̄:in his sil̄ paulo incaluit emulatio flagrātia q̄dā maior:⁊ studiū fere ipēsius certādi ⁊ vincēdi cognoscit̄. Ecōtrario nō sine rōne est:vt distributuꝫ in singulos pōdus:a singulis sortito moueri nō possit. Atqꝫ B forte necūꝫ fuerit vtiqꝫ:si idē veꝝ ē in sparsis ⁊ dissitis ptē illā viriū deperire ⁊ obsolescere:quam coitius ⁊ ꝯtētio faceret. Atqꝫ B ex pte magna videri si mile pōt ei:qō his accidit:q in geometria nūeris ludūt:vt eni ibi:qō dūtaxat duplū est:iteriꝫ quadruplū valꝫ:ita hic rerū vires societate multiplicant̄ ⁊ cętu.

Refert etiā ꝑplurimū in motu qualisqꝫ sit forma qō mouet̄. Habet eni pleriūqꝫ caūꝫ hęc figura:vt res mō egre:mō facile moueant̄: Nā sphericum corpꝰ:ēt si id a quo pellit̄ vim debileꝫ afferat:tn̄ suapte spōte defert̄ opportunitate ⁊ ꝑ curuatiōe figure:eiusdē ꝓcliuitas quasi via ꝓgredit̄:⁊ regit ad motum. Ita id quideꝫ facilius contingit moueri q̄ cętera. Hęc omnia seorsum peculiares quosdam atqꝫ adeo indifficiles tractatus habent.

¶ Themistij Physices Liber Octauus: interprete Hermolao Barbaro.

1 Ab his cōsequēs ea qō est:factꝰne sit aliq̄ motꝰ ita vt cepe rit eē:quum ante nō fuisset:ꝓindeqꝫ ⁊ cōsumari ac desinere debeat:ita vt nihil moueat̄ vltra:an neqꝫ factꝰ sit vnq̄ neqꝫ consumari vnq̄ possit:sz ⁊ fuerit sempꝫ ⁊ semp sit futurus nullo neqꝫ fine obstrictꝰ neqꝫ addictꝰ exordio:sz ambifariā ante reꝫ

a troqꝫ eternus/immortalis/imēsus/ᵃ q ꝑ vita sit rebus oibꝰ nā ꝯstitutis ⁊ factis. Eqdē motū eē fatent̄ oēs:qui de nā agūt:quiqꝫ de ortu reꝝ ⁊ iteritu cōmētant̄:perpetuū vero ac sempiternū eē aliq diffitent̄. Atqꝫ hi qdeꝫ:q innumerabiles mūdos hēri ꝯstituunt:quoꝝ alij assidue oriant̄:alij occidant:q videbāt genituras illas ⁊ obitꝰ

a Quip vita sit rebꝰ omnibus ⁊c̄.ob id dictum ē.aīt Sim.qa ea ꝑ pte viuē dicimus q̄ interne a seipso mouēt.vl̄ eē ea oia q̄ nā sunt ꝯstituta i sup sionāꝫ habe ant:q̄ motus ꝓmo tāq̄ eis vincit̄ morte poterit q̄spiā dicē ea rōnes q̄ itervꝫ prōpriadineꝫ ad motū hñt:vl̄ vita ēꝑpe ꝑꝫ motuꝫ ē ꝑducēdo ipse ad motū:vt B.S.notauit et. Alex.autē deni putat B vt idē ondat immortalē eē motū atqꝫ incessabilē. nā si eo pacto rerū nālia ꝯpone motꝰ se hꝫ:q̄ vita aiaꝝ:⁊ cuil sine vita aiata neq̄ q̄ ꝑit eē:ita neqꝫ poterant absqꝫ motu esse nālia:sz siqꝫ eterna sint nālia:q̄ certꝰ nālia sūt vspote q̄ nūq̄ incepterint. nūq̄ q̄ ēt in nō ens sint abitura:xū sꝑ vniꝰ rei nālis inersius sit in aliā mutatio:corrupta nēqꝫ q̄ ex sit. erit igit̄ ⁊ motus eternꝰ q̄ nālia sūt:ac Alex. ait idē Sim. nō ex rez nālium eternitate motꝰ eternitatē mōstrat:neqꝫ eni hęcusqꝫ ꝯproba ui ē nālia ꝑpetuo eē:veꝝ ex ipsa nālia motꝰ diuinitione motū nālē eē cōnus mōstrat.⁊ ex B deide corpus nāle.

sempiternos sine motu esse nõ posse: motũ quoqȝ arbi
trabanẽ esse ppetuũ. Idẽ sentiũt ꝛ ij: q vnũ eternũqȝ
posuere mundũ. Qui ꝟo vnũ qdeȝ esse: sed nõ eternũ
cõcedũt: motũ quoqȝ genitũ aliqñ vel fateri cogunẽ.
2 ¶ Duo aũt gña coꝝ ferunẽ: qui negãt mundũ eẽ per
petuũ: neqȝ ꝑter hoc est alius modus. Porro qdã fue
re: qui (vt Anaxagoras) dicerẽt: cũ oia aliqñ sil' essent
mista confusaqȝ: tpe infinito admoliri manus cepisse
mentẽ: adornasseqȝ mundũ ꝛ motum. Quidã qui (vt
Empedocles) longis interuallis moueri ꝑ vices ꝛ quie
scere oia crederent: moueri tunc quũ cõcordia aut di
scordia hec cogeret: illa distraheret: quiesceret tpibus
medijs. Quãobreȝ ex Anaxagore snia mot' semel ini
tus quẽadmodum ꝛ mundus semꝑ duraturus videẽ.
At ſm Empedoclem alternat vicibus interpollatqȝ
aliquando vt sit: aliquãdo vti non sit.
3 Utius veritas arbitrãda nobis cõ
quirẽdaqȝ ẽ: vtpote q̃ nõ vti
lis mõ ad explorationẽ ꝛ cognẽ vãe sit
futura: sȝ ad eã quoqȝ partẽ phicã de p
exordio ꝛ cã reꝝ suprema ac pncipe sa
4 tagit. ¶ Ceterũ cõmodissime initiũ ab ijs cepero: q̃
nobis supius edocta demñataqȝ sunt. Mot' ẽ rei mo
bilis in eo quod mobile cessans ꝛ inchoata ꝑfectio.
a Necesse est ergo si qñqȝ aliqs incep' est motus: quũ
ante nõ esset: ꝑcessisse res aliquas: que motũ illũ pos
sent accipe. Naȝ hoc vel sine definitiõe mot' necũum
comprobaẽ hoc mõ. Si futura sit alteratio: nõne opȝ
antegressũ id eẽ: qđ possit ꝟ pati: si delatio id qđ pos
sit agitatũ huc ferre: si deustio id qđ corripi possit incẽ
5 dio: ꝑterqȝ ꝛ id qđ hãc viȝ possit afferre. ¶ Que quũ
ita sint. i. quũ necessariũ videaẽ esse: vt res que debent
moueri: habeanẽ: anteq̃ motũ accipiant: interrogãdi
sunt mihi de reb' ijs: qui natiuũ eẽ motũ ꝛ exordiũ ha
buisse tpis opinant. Quũ. n. per se non subsistat mot':
sȝ ꝯtineaẽ atqȝ insit in reb'. statiȝ se illuc cogitatio re
fert vt querat: verũ res ille infinitũ tps antecesserunt
motum sempiterneqȝ fuerint: an ipse quoqȝ aliqñ sint
6 genite. ¶ Quot si aliqñ sunt genite: quũ anteq̃ gigne
renẽ nõ essent: nectio aliqs motus preijt: cuius ꝑcrea
tiõe ꝑdirent ac ꝑmerent in lucẽ. Neqȝ nũc id cõten
do: vt ortus iste sit mot': sed vt res illas ꝑ motũ ortas
ꝛ natas esse cõcedãt. Eo euenit vt motu: quẽ ꝑmũ ipsi
cõstituũt: aliũ exhiberi priorẽ oporteat. Nec. n. istiuũ
mot' põt: nisi presto sit res: que motũ capere ꝛ gerere
debeat. Porro vt res: que motũ capiat procreet: neẽe
est priorẽ aliũ motũ cõstituere: qua qdẽ rõne nulluȝ
exordiũ motus tenebiẽ: qȝ semꝑ eũ quẽ ꝑmũ putaue
ris alius antecedet. ¶ Sed ꝯcedant hec fortasse illi:
tñ capere se mutationẽ illaȝ priorẽ atqȝ ortũ dicant: q̃
res nasci ꝛ gigni videnẽ: anteq̃ motũ accipiãt. Ceterũ
hec solo nõ tollit sed differt incõmoduȝ. Nã si defini
tionis ei' meminimus: q̃ cõcediẽ eẽ mot': cõfessũqȝ
illud iam est: oportere prius adstitui res: q̃ debent mo
ueri: q̃ mot' agaẽ: quũ ea: que ꝑ motũ gñari contingat
neẽe sit motu in gñatiõe ꝑcipent: semꝑ licebit q̃cũqȝ
motu priorẽ motũ exhibere ꝑ quẽ res ille ad gñationeȝ
venisse dicanẽ. Quũ. n. de nihilo nihil fiat: sȝ de eo: qđ
pte sit: pte nõ sit: prorsus necẽiũ est añ fuisse aliqd: qđ
partũ illiũ cõuersionẽqȝ sustineret. Ita rursus eadem
inqsitio reuerteẽ: ꝑcunctabimurqȝ id qđ ꝑcessisse su
miẽ ꝑpetuũ ac sempiternũ: an natũ aliqñ ꝛ ꝑcreatum
intelligãt. Nã si ꝑcreatũ: admoueri sibi eosdẽ aculeos
sentient: qb' paulo ante purgebanẽ. Alioqñ ijs: q mũ
dũ ꝯstitui ꝛ exedificariqȝ faciũt: ꝑindeqȝ primordiũ
aliqđ mot' inuenient: vnũ mõ suffugiũ euendi se ab ijs
angustijs relictũ est: si de nihilo creata eẽ oia: initio fa
7 teanẽ. ¶ Sed alterã ꝑteȝ disiuncti defendas: dualẽȝ
nõ ꝑgenitas illas vnq̃: sȝ sempiternas seculoꝝ etati
bus ꝑcessisse: motũ vtqȝ aliqñ ꝑgenitũ ꝛ inchoatum
fuisse. Sed statiȝ ipso in limine occurrẽt temere: id a
rõne dictũ vr. Nã ab ijs: quoꝝ id placitũ est: primũ id
sciscitor: cur res moueri tã repente: cur tũc potissimũ
ceperint: innumerabilia secula tãto ꝑfectũ torpore cõ
sederint: Sed ꝛ sequẽtia quoqȝ si intueris aut pedeȝ
cõtuleris: absurdiora obtusioraqȝ videbunẽ. Nam si
quũ hec mouere: illa moueri possent: vtraqȝ tñ hec ab
agẽdo: illa a patiẽdo quiescerẽt. Nũc ꝟo mutata rõne: ꝛ
hec mouere: ꝛ illa moueri ceperũt: necẽiũ est cã aliqua
mutationis extiterit: ꝑꝑ quã illi edificatores atqȝ opi
fices mũdi mouere occeperint: quũ añ nõ mouerint: qđ
tñ mouere potuerint. Neqȝ. n. fieri sine cã põt: vt ea q̃
ꝛ ꝑus: ꝛ nũc eadẽ sunt: nũc demũ agant: añ nõ egerint.
Sed totũ id tribuẽduȝ rõni ẽ: aut q inter se longiorib'
interuallis disseparata erãt: q̃ vt agitatrix vis ꝑtinere
ad res tã remotas ac desitas posset: nũc collecta addu
ctaqȝ ꝑximãt: aut intermediũ aliqd habebaẽ: qđ obuia
ret ꝛ ꝑhiberet: quodqȝ mõ impulsum sublatũqȝ sint.
9 Qñcũqȝ hoꝝ attigeris ylcus ẽ: qȝ vtcũqȝ dixeris: mo
tus ali' semꝑ inuehiẽ: q ꝑmo illo sit ꝑor. ¶ Naȝ si res
semꝑ fuerũt: nec tñ mouẽtes semꝑ: neqȝ semꝑ mote: sȝ
in ꝑtũ ꝛ mouere ꝛ moueri ceperũt. manifestũ est: eas
nõ eodẽ habitu aut dispõne fuisse: qua nũc sunt: quiȝ
nõnulle monẽt: nõnulle mouenẽ: sȝ aut mota ꝛ mouẽ
tia demutarũt: aut tantũ hec aut tantum illa. Si itaqȝ
ꝑorẽ aliquo motu semꝑ est op' vt ꝑmus incipiat: qui
dixerit res nõ natas. sed sempiternas fuisse: easdẽ pla
gas accipiet: quas qui natas aliqñ ꝛ progenitas sen
tiunt. Sigs ꝟo pergat contendatqȝ motũ illum posse
principeȝ statui: per quẽ rebus mouentib' ꝑparatio
atqȝ habitus cõtingit: ſm quẽ mouere ceperunt: nihil
tamen serio cõmunict. Naȝ rursus mutationis huius
causaȝ requirimus: neqȝ poterit hiscere: nisi nobis mo
tum alium priorem vel ingratis cõprobet.
10 Ed qd hec persequor: quũ illi se
ipos ita reuincãt atqȝ coar
guãt: vt ne dũ incõstãtia: sȝ ẽt pugnãtis
b sima dicẽ videanẽ. Nã qui [b] dicũt aliqñ
nõ fuisse motũ: dñt fuisse tps: quũ mot'
añ nõ eẽt. Nihil. n. signẽ aliud videnẽ ꝟba illa aliqñ: ꝛ
anq̃ tps: sȝ tps citra motũ eẽ nõ ꝑt quẽadmodũ supio
rib' libris ẽ mõstratũ. Qui itaqȝ aliqđ fuisse tps dicũt
quo nullus mot' esset: nihil aliud ꝑese ferunt: q̃ tunc
motũ fuisse quũ mot' nõ erat. Quot si qs etiã de geni
tura tpis nobiscũ dissentiat: puretqȝ factũ fuisse aliqñ
tps: quũ ante nõ esset: quẽadmodũ Plato in Thimeo
vr sentire: qui vna cũ celo genitũ esse tps affirmat. Ad
hoc refellendũ satis est cõis phoꝝ ꝯsensus: q perẽni
tatẽ eternitatẽqȝ ꝯsone tribuũt tempori. Democritus
adeo quũ ꝑbaret nõ esse orta oia: q̃ hñt in mundo:

a ¶ Io. Gra
matic': sicuti
testis ẽ Sim.
ꝑ' hanc di
misonẽ: q̃ pl
parenti ꝯpro
bãt motũ eẽ
sempiternũ:
nitũ ẽ infrin
gẽre duobus
potissimũ ar
gumẽtis: inniẽ:
qb' conaẽ di
ruere id fun
damẽtũ. s. sꝑ
neẽe eẽ: rẽ mo
tum res ipsa
mobil' tpe ꝑ
cedat. ꝑ' qdẽ
qa id veluti
ex mot' diffini
tiõe sequens
Ar. accipit:
q̃ si res se ita
hẽãt neẽe id
eẽ veꝝ in qlȝ
motũ: añ dest
nitio cuiciqȝ
ꝯuenit qđ di
finite rei: ibi
eũ ꝯtinet: sȝ si
ꝟ ꝯcesserint'
neẽe ẽt fuerit
fateri celũ tẽ
pore ꝑcessis
se celestẽ mo
tũ: q̃ dato cõ
cludeẽ ocide
motũ celi in
cepisse qñqȝ.
2' ẽe falsũ sit
damẽtũ id eẽ
ꝯtẽdit: ñ solũ
in motu celi
sȝ l' hũ ẽt infe
rioribus. naȝ
ignis sil' atqȝ
genit' ẽ: si ex
sit i regiones
facere: statim
sursũ ferẽ: nõ
ergo tpe res
q̃ moueri ꝑt
motũ ꝑcedũ
q̃ si qs ꝯten
derit oino eẽ
ꝑcedẽ ea rõ
ne: qua tpe
lignũ ꝑcedit
qđ qdeȝ po'
ignis est: ꝑce
dit dico mo
tũ ignis. reliẽ
ꝟ multẽ arga
mẽẽ. h' qȝ i li
gno nõ repiẽ
ea po' xiu' ẽ
act' motus q̃
sursũ ferẽ
ignis: qȝ mu
tatio q̃ lignũ
in ignẽ vertiẽ
gñatio est nõ
mot'. diñ res
q̃ mouẽt vna
quaqȝ specie
mot' ꝑmanẽ
tes i ꝑpa ceꝝ
ꝑ. n. ait coꝝ
rupet mouen
tur: lignũ ꝟo
lig' ꝑmanẽs
neqȝ q̃ in
cãdere hȝ vt
sursuȝ feraẽ
nisi violẽter:
sȝ opȝ vt cor
rupetur ꝛ in
ignẽ vertaẽ.
Nos tamẽ in
lectus dsluit
Sim. ꝟ mõ.
cõcedit. n. ꝑ'
mot' dfinitio
nẽ oib' ꝯuenẽ
re. verũ ẽt eẽ
fũdamtũ id:
semꝑ mobile
tpe motũ ꝑce
dere. vȝ ꝟ i
motib' aeterniẽ
nã: q̃ ꝑo'. s.
ꝛ fine ꝯtinẽe
adeo ꝑcedit
vt veꝝ sit qñ
qȝ mobile fu
isse: ꝛ fuisse
qñ tñ nõ mo
uebaẽ. in hũ
ꝟo q̃ ꝑpetuo
motu agitaẽ
sꝑ qdẽ eoꝝ
mot' ẽ: nõ tñ
sꝑ idẽ ꝑeuẽ'
sȝ ꝯtinue ali'
ꝛ ali' ẽ mot'
q̃ mouenẽ: ꝛ
quẽcũqȝ mo
tũ sꝑ ꝑcedit
qđ po' ẽ: vt
puta sol eũ in
ariete monẽ
po'ᵐ remaẽ
vt post arieẽ
tauꝝ ꝑcurrat.
vñ eũ arieteȝ
ꝑmeat poteñ
tiãqȝ hȝ vt ad
tauꝝ trãseat
nã' ẽ q tpe
ꝑus eẽ q̃ sit
mot' in q̃ tau
rũ adit. Scõaȝ
ꝟo Io. gr. rõ
nẽ soluiẽ hoc
pacto: 2' ẽ. ait
ipse id qđ di
cimus posse
moueri: nam
ꝛ id posse mo
ueri dicimus
qđ ꝑcedẽ hȝ
facultatẽ po
tentiãue: q̃. s.
vna cũ ipso a
ctu ꝑmanere
ꝑt: ꝛ hac rõe
ignem posse
sursũ ferri di
cim': aq̃ ꝟo
ꝑcorsũ: id ẽt
ꝑetrea moue
ri posse dici
mus qđ po'
mobile ẽ: qđ seȝ nõdũ eaȝ hȝ po'ᵐ q̃ actu sit subiecta. ei' tñ nũe ẽ vt eã possit adipi
sci. Ar. itaqȝ cum ꝑcelit oporteẽ vt id qđ moueri ꝑt motũ ꝑcedat intellexit ꝟ mõ
quo 2' loco exposuimus. ignis aũt eũ sursũ moueri posse dicim' intelligam' ꝑmo
mõ. vñ alio' ignis moueri sursũ ꝑt alio lignũ: ignis nãqȝ rõne ei' po' q̃ viola ẽ ꝛ
actũ ẽt seruat: lignũ potẽtia remota rõne q̃ in ignẽ ꝟsoȝ ascẽdere poterit.
b ¶ Nihilo eẽã minus Ioãnes grãmaticus has duas rõnes infringere conaẽ' est:
ad primam nãqȝ que ex tpis ꝑpetuitate motus perpetuitatẽ ꝑbat: ait ipse: quot ꝛ si
ea noia videanẽ ex vi ꝑprij significati tps importare: nõ tñ qñ illis vtimur in explicãdo
eaꝝ rerũ nãa ꝛ cõditione q̃ extra tps sunt ꝛ a tpis mensura separata: statim ẽt ea tẽpo
ri eẽ obnoxia cõcludendũ: qȝ hoc nõ ex eaꝝ rerũ cõditionẽ cõsequiẽ: sȝ modũ solũ
quo nos eas res cognoscimus, nam quẽadmodũ deus ipse ea ẽt q̃ tpis curriculo
subiacent

pro argumēto sumit:qȝ vna illa res maxie quę tps vo
11 cat:exordio atqȝ origine careat. Sed ne multitudine
sola testiū certare ac fidere videamur:rōnib⁹ est agē-
duz pscrutādūqȝ: vtrū fieri potuerit aliqñ tps:qui añ
nō esset. Et Hercules sibi hęrere nō pñt : quib⁹ id vr.
Naz qñqȝ:olim:aliqñ:antea:nūc:appellatiōes ⁊ noīa
a tpis sunt. Et vt⁹ cętera prętereā:qs nō itelligit momē
tum ⁊ tps ita eē vicissim ↄsentanea atqȝ cōnexa:vt al-
terū eē sine vtroqȝ nō possit. Momētū.n. iterlimitū
⁊ cōfiniū tpis est:qppe qd exit⁹ pteriti sit:⁊ initiū ↄse-
quētis. Neqȝ tpis vlla ps accipi pōt aliter q̄ momētū.
Si itaqȝ in oī gitatiōe vsus momēti est:ad mentionē
illi⁹ admonitio veritasqȝ tpis corrogabitur. Quapp si
nūc cępit eē tps:etiā pus fuit tps:qt hoc momentū:qd
hui⁹ pn⁹ est:finis erat alterius. Qd si hęc esse nō pñt:
ęternū tps sit oportet:etsi ęternū est tps:ęternus erit ⁊
motus : qñ ostensum est sine motu temporis intell'm
haberi:aut constare non posse.

12 Hisdem tantū in ↄtrā rōnibus de-
mōstrandū est:icorruptū
imortalemqȝ motū eē nunq̄ interiturū:
nunq̄ casurū. Naz quēadmodū ij q mo
tuz gñari ⁊ aliqñ cępisse arbitrant:fate
ri cogunt:aliquē esse motū pmo motu priorē:ita ij qui
motū aliqñ ↄsumari ⁊ desinere oportere putāt : fateri
cogent:aliquē esse motū citeriorē extimo:⁊ posteriorē
13 postremo. Naz corrupto motu:quęrit aut res sit cor-
rumpent:aut manebūt. Si corrūpent:nimiruz:qr ni-
hil in nihiluz reuertit:in aliqd se cōuertēt:⁊ oēm con
uersionē mutationēqȝ comitat mot⁹:igit post motuz
abolitū alius mot⁹ infert. Si manebūt : adhibebim⁹
ea tormēta q̄ supra cū de orbu ⁊ prin⁹ loqueremur:cur
quū hęc moueri possint:illa viz mouēdi obtineāt infi
nituz tpus statura sessuraqȝ sint:⁊ cur quū pus moue-
rēt hęc:illa mouerent:nūc neqȝ moueāt hęc:neqȝ illa
14 moueant. ¶ Illud sane in explicatiōe nāę maxie ob-
seruanduz cauendūqȝ est:ne qd sine certa rōne pbet:
neue id pro cā sumat:qd cā esse nō possit. Atqȝ h qdē
pceptū oēs ad vnū veteres ↄtēpserūt. Nā quū Empe-
docles vices illas mouēdi quiescēdiqȝ statuisset : mo-
tūqȝ ab amicitia ⁊ odio pficisci dixisset:quietē interme
dijs agi tpib⁹ nullā cām:cur tā insignis alternatio fie-
15 ret:attulit. ¶ Sed neqȝ Anaxagoras rōnē adhibuit:
q̄obrez veternosa ⁊ sedentaria illa mens:q̄ innumera-
bilib⁹ sęculis obtorpuerat:atqȝ infinitatis mansib⁹ces-
sauerat.tūc demū de repēte discussis ferijs:miscellam
mouere agitareqȝ cęperit. Cur ad id tam sero:cur non
tēporius:cur nō longe antea aggredi admolirique ma-
nus placuit. Atqui nihil ē in vniuersa nā:qd aut rōne
aut ordie careat:aliogn nā cā est ⁊ ordis ⁊ rerū ipsaz:
quę rōne ↄstāt ⁊ ordine. Qui vo taz imēso spatio dicit
quieuisse oīa:q̄ mō moueri cępissent:sine isinitū exer-
ceri tps debēt:siue rursus ad ferias reuocari:qui tueri
ordinē aut rōnē possint:ignoro:qñ pserti3 diuīa ↄstitui
aut fingi nō pōt : cur mot⁹ nūc potissimū nō antea cę-
perit. Si.n. vniformē ⁊ ↄsentaneū eē nāę tenorē atqȝ
habitū est necē:neu sit nunc h mōr:als alr:sed quēad-
modū semp igni ad supiora ↄscēsus ↄstat:terrę ad in-
feriora descēsus : ita ⁊ toti nāę sua cōcinnitas cōstans
ppetuaqȝ hr:aut accedendū est:aut si desciscēduz est:
cōmiscēda afferendaqȝ rō:cur sequius statuas. Qñ
qdem vel eaz rerūq̄ semp sui pares ac siles ęternęqȝ
sunt:nō oēs cā ⁊ pn⁹ carēt. Quāuis.n. māgulus duob⁹
rectis ęquales angulos semp obtineat : nihilomin⁹ hr
rō q̄dā ⁊ cā:pp quā illud in triāgulo sit sempiternum

atqȝ ppetuū. Cęt vo ppetuis sunt nō oēs : sed pmarię
q̄dam ac pncipes:quarūqȝ nō sit amplius aliq̄ cā. Ita
igit:q ad hāc formulaz disputauerint:cōtinuo diluce-
bit nō reliq̄ tps si obliuerent:aut nō cōpareat mot⁹.

16 Nunc soluēda ⁊ ↄfutāda sunt ea quę
huic assertiōi vident aduersa.
Naz dicat aliqs. si verū ē nullū perēna-
re motū : simplr quoqȝ ↄtinuū vez sit:
motū sempiternū nō esse. Oīs aūt muta-
tio terminata finitaqȝ ē:qr oīs de certo exordio in cer-
tuz exitū pcedit:extrema quoqȝ illaz ↄtria habentur:
sempqȝ diuerticulū ab intētiōe discordat. Oino nihil
17 moueri posse in isinitū scimus. ¶ Iaz si ↄstat inimū
id:qd pus nunq̄ agitatū est:agitari tñ posse ⁊ motū isi
pere:quē neqȝ pces vnq̄ neqȝ itegritas pulsat:nec tñ
aliena:tā de nihilo sit oplo:quę motū mūdi ad aliquā
originē reuocat:quū possit idē in h vno itelligi : qd in
cęteris sensus agnoscit. Mouent in aīa ignis:aer:aq:
terra:⁊ quę ex ijs mixta cōcretaqȝ sunt:⁊ aliqñ icboāt
motū:g nunq̄ añ illis acciderit:aliqñ repetunt cū a q̄
isociata sit qes. ¶ Mouent ⁊ animātes de qete ⁊ qdē
altissima:aliogn ad ea:q̄ de inanimis dcā sunt : facil⁹
aliqs absolutiusqȝ videat:qr agitatū illuz accipe de fo
ris videant ab alio:qd ⁊ ipm agitabat : pindeqȝ non
serio admodū inducat id:qd rō laborabat. Ad ea vo:
q̄ de aīalib⁹ afferunt:haud facile iuuētu est:qua via sit
occurrēduz. Mouent.n. ea plerūqȝ suapte de oimoda
⁊ maxia qetudine:auctore ⁊ ipulsore nullo:qr si motū
aīalia:quē nulla res pus:neqȝ itrinsec⁹ : neqȝ extrisec⁹
attulit:auspicari tñ exordiriqȝ pñt:qd pbibet:ne ideȝ
quoqȝ nā vniuersa posse dicat.: Si.n. id contemplari
in pūo mūdo licet:cur non intelligere licet in magno.
18 ¶ Sunt igit obiecta hęc a nobis eodē ordie:quo ex-
posuim⁹ purgāda:si oīs mot⁹ de ↄtrio soluit ⁊ in ↄtrium
desinit:necē est oēz motū cōcludi ⁊ terminari ↄtrijs:ita
vt nullus iugis cōtinu⁹ aut perpes eē possit : etiā si re-
plicatiōe regressioneqȝ in isinitū regat:qd genus ideȝ
⁊ vnus mot⁹ cēseri nō pōt. Sicuti neqȝ chordę vnus
idēqȝ son⁹ ē:q p⁹ ictu:⁊ q z⁹ reddit:de q̄ lati⁹ ⁊ accura
ti⁹ pcessu docebim⁹. Sz quēadmodū aliqñ dixi:si mo
tus oīs cohiberet ↄtrijs:verū eēt:nullū neqȝ sēpiternū
posse:neqȝ ↄtinuū motū hri. Si vo ē mot⁹ aliqs ppes
⁊ ↄtinēs:q ↄtrietate nō arceat:nec se de ↄtrio in ↄtrū di
gerat:nō:ne clarissime calūnia illi⁹ argumēti patuerit:
19 ¶ Ac rō qdē illa de inaīalibuz motu:qñ quū prius nō
eēt:fact⁹ tñ recēs dicat:facillime reprehēdit : nihil.n.
in eo est:qd magnope admirari debuerint:qñ res illę:
q̄ agitatorē extrariuz hñt:pñte illo moueri necē ē:ab-
sente qescere. Neqȝ seqt si hęc moueri incipiūt:⁊ rur-
sus qescūt:nullū adeo motū esse ppetuū. Quid.n. phi-
bet moueri aliq̄ ↄtinētes ⁊ semp:atqȝ etiaz pticulariū
motuū esse cās:i. vt mot⁹ inanimis extrinsecus mini-
strent. Porro quęrere:cur non semp moueant inaīa:
q̄uis mouētia in ↄtinuo exercitu agitatuqȝ sint:ad prę-
sentē locū nō ptinet:in q̄ id mō agit : sit mot⁹ vllus sem
piternus:an sec⁹. Illa vo qd cōmodius tractari cū alia
pōt:quę sciscitat : cur complusicula hō sint habeātqȝ
in nā:q̄ interiz stent:interiz moueant : ceu inde totius
20 hui⁹ disputationis cardo ⁊ decisio pēdeat. ¶ Naz de
aīalib⁹ itidez:q̄ prius vident tuz moueri:tuz qescere:
⁊ quū mouent intra se mot⁹ illius cāz delitescentē hēe:
b eadē qd solet ↄstitui. Cęterū neqȝ h difficile solutur:
q̄uis ea rō:siqua psuadere maxie videat posse motuz
oēm incipe:q añ nō fuerit:nunq̄ oino qescūt aīalia:sȝ
semp insitis qbusdaz : atqȝ igenitis motib⁹ agitantur.

a Subiacent absqȝ tpe cognoscēda:ita nostri ceterisqȝ extra tps sūt nō nisi tpalr cognoscim⁹:⁊ vñ neqȝ itelliget neqȝ instigare possumus ea q̄ extra tēpus sunt:nisi nob⁹ vtamur tps significātib⁹:nō ob id tñ tpe ea terminari cēsendum. cuz igit dicim⁹ aliqñ nō fuisse motū:aliqñ non fuisse tps:nō est intelligēdū qr eo tpe motus vel tēpus fuerit:sz qr tēpus vel motus nō semp fuerit.

a ¶ Alr secūda Io. grā. rōnez ei:quę ex momento ducit:qd quidē mediū sp est pteriti futuriqȝ tpis:pe tere id qd qri tur:nā querit nūqd tps sp sit:ad qd cōprobāduz tāq̄ pn⁹ assumit:nunc seu momētū esse semp mediuz tpis. hoc aūt ideȝ est ac si sumeret tpus esse sempiternum:veluti si linea eēt longissime protracta vt eius extrema non posset cōspicari:qōne vtrū:deinde an finita esset vel infinita:⁊ qs in hui⁹ rei inuestigatiōe veluti principuz poneret punctū a⁹ eē nāc vt mediū sit linee semp ex hoc deide cōcluderet eā eē infinitā eadem ratione qua ppathe teri h in loco. Has tñ initā nas qdo reied lac semp nō ascribem⁹:qz longo nimis vrā fmone.

b ¶ Grece Aris. ⁊ Ihe. συμφύτους aūt id qd infitos atqȝ ingenitos latine expssit interpres. simpli. aūt oup⁹ exposuit: vel enīz p illos mot⁹ eos itellexit:ait ipse:qui nālr aīalib⁹ insunt:vel fortasse insitos eos mot⁹ appellauit:q ab his virtutib⁹ emanant:quę a posteriorib⁹ vocitur ministrantes:quales sunt q̄ attrahit:q̄ detinet:quę altereat:⁊ quę excernit. hę eni semp operāt in corporib⁹ verū aīātaz ⁊ potissimū aīalium.

Neqꝫ tñ illa cē:quā itra se gerit oēs agitat⁹ ꝓstat sed
vnū:qui ꝑ locū obit. Extrinsec⁹ pleriqꝫ mot⁹ afferunt
ab aere circūciso q ambest. Nā ⁊ calefiunt ⁊ frigescūt:
⁊ inalbescūt ⁊ fuscant:⁊ tenent ⁊ audiūt: cōcepto atqꝫ
hausto extrinsec⁹ motu. Nihil igit obstat:nisi fortasse
necesse est corporib⁹ ab operiēte nos aere multos mo
tus accidere. Quorꝫ ᵃ alij mentē exercēt:alij appetitū
cient:alij vniuersuꝫ aial agitant:recalefactio bibendi
desideriū cōmouet:desideriū aial ꝑducit ad fontem.
Jaꝫ somnus rōnē hāc aptissime ꝯdocet. Jn eo tametsi
nulla pars corpis moueri vr: multę tñ mutatiōes iter
rius ministrant:fit cibi cōcoctio:fit succi eius iter ve
nas ⁊ viscera dispēsatio:fit fluentorꝫ ad excrementa ⁊
sedimēta collectio:spirant:somniant:varijs visis ani
mus mō in gaudia mittit:mō terriculamentis horre
scit. Partes quoqꝫ ipsę atqꝫ extimę corpis margines:
mō rigent ⁊ cōglaciant frigorib⁹:modo calore diffun
dunt atqꝫ tabescūt:qꝫ vtrūqꝫ aer is facit: q circūsec⁹
nobis obducit. Tandē emicāt expgita:⁊ aliq huiusce
gñis cā:q aialia velicari ⁊ excitare de gete soleat. Sꝫ
de aialiuꝫ ⁊ iaialiuꝫ motu:⁊ de tota qōne hac:facile qd
sit seqēdū videbimus:si quēadmodū paulo añ dixi:
gñalē cām illam vidicerimus:cur nōnullę res ea nā
sint:vt aliquādo quiescant:aliqñ moueant.

21 REpetendum est itaqꝫ altius:
atqꝫ hunc in mo
duꝫ diuidenda est rerū nā. Nece est aut
oia quę sunt imobilia eē:aut oia moueri:
aut aliq ex ijs moueri:aliq nō moueri.
Qō si damus motū ⁊ quietē:rursus B in tria mēbra di
stinguimus: necesse est.n.aut alia semp moueri:⁊ alia
nunqꝫ moueri:aut oia simul nūc qescere: nūc moueri:
aut qō est reliquū:aliq semp moueri:aliq semp qesce:
aliq nūc qescere:nūc moueri. Dein ex ijs quid magis
verū sit regram⁹. Erit B ⁊ finis ⁊ dissolō oiuꝫ difficul
22 tatū:q ꝑtingere motū possint. ¶ Nō eē oia imobilia
aspect⁹ ipse testimonio est: cui qō accidit nō agnosce:
iniquū est:ꝑterqꝫ deridiculuꝫ:vbi sensus fidem facit.
rōnē quęrere:quędaꝫ adeo imbecillitas animi atqꝫ
recusio est:nō statiꝫ ꝑspicere:qd desideret:qd nō desi
deret rōnē. Habent.n.nōnulla:quę certiora illustrio
raqꝫ sunt:qꝫ vt rōnē vllaꝫ expostulent. Et ꝑterea non
reuocāt in dubiū:q nālia cōmentant:vtrū imota sint
23 oia:quēadmodū initio opis diximus. ¶ Alterū ᵇ capūt
erat:vtrū oia moueant semp:qꝫqꝫ aūt non moueri oia
vsqꝫ adeo manifestū est:vt nullius ꝑbationis idigeat:
q tñ nrę disciplinę minus infesta assertio est: q tollit
quietē:qꝫ ea quę motū:nō fuerit dissentaneū ad id ali
quā rōnē adiungere. Plane fuerūt nōnulli:q moueri
semp oia affirmarēt:sꝫ latere id sensum magna ex pte
nec cerni. Cōtra hos qꝫuis nō diffiniāt:vtrū motu oia
vno ⁊ ꝑtinuo moueant:⁊ si vno:qualis nam sit ille:an
oib⁹ simul motib⁹:nō est tñ ipendio difficile dispu
re. Nihil augeri ⁊ minui pōt cōtinue: ita vt auctio co
hęrescat minutioni:sed semp inter auctionē ⁊ diminu
tionē interstitiū mot⁹ fit:⁊ media qes interiacet. Nam
si mot⁹ auctionis ⁊ minutionis vnus cōtinenter esset:
res quę augescerēt in decrementū ⁊ minutionē tēdere
ac pergere dicerent. Sed neqꝫ motus ipse auctionis
ꝑpetu⁹ est:adeo vt siqs albitis duob⁹ vigesimo anno
auct⁹ sit:nō est necesse pte illi⁹ crementi aliquā singulę
horę attulerint. Aliogn verū sit:qō ⁊ dī a nōnullis. Si
quinque milia guttę lapideꝫ inforant:suā cōstare sin
gulis stillicidijs scobem in lapide. Et si capitis pa
riete hęrēdo inascēdo dehiscere faciat fistura ⁊ discus
sura palmipedesque singulis ꝑib⁹ tpis discutiatur:ę
illi⁹ rimulas:iam inde ab initio ort⁹ cōgruere sortito.
Quorꝫ vtrūqꝫ falsissimū est. Naꝫ quēadmodū cente
ni nauim trahūt singuli:si seorsuꝫ incubuerit:neqꝫ mo
uere qdē loco ꝑtitia tot aut tot guttę lapidē cauāt:sin
gule nihil cōminuūt. Nō.n.si magnitudo diuidua est:
quā multa stillicidia fodiūt:ex eo accipi pōt: singula
pte magnitudīs illi⁹ absumere:sed quo inde perijt:cōi
opa oiuꝫ perijsse dī. Jtē quēadmodū nauis: quę a qn
quaginta moueri non poterat:vnius adiecta corroga
taqꝫ manu ⁊ mouet ⁊ trahit:⁊ quēadmodū bilanx li
bra:cui⁹ examen decē hinc ⁊ hinc talenta ęquauerāt:
addito denarij vnius pōdusculo statiꝫ laborat ac de
uergit alterinsec⁹:ita tot guttę:q nōdū ꝯficere aut exte
rere lapidē poterāt:accessione vni⁹ iaꝫ terebrāt excaa
uantqꝫ. Eo argu⁹ manifestū ē:eaꝫ rerū q se minuunt:
nō ꝑticulaꝫ aliquā idētideꝫ adimi:etiā si diuisibile sit in
infinitū:qō diminuit:sꝫ aliqñ exolescē eas atqꝫ abire
in totū. Jdē in alteratiōe ꝑbāduꝫ. Non.n.adeo diuidi
alteratio ois in ifinitū pōt:qꝛ res q alterat diuidua in
ifinitū sit:sꝫ interim ē cū momēto tota exigit: vt cū qd
cōcrescit:aut cōglaciat. Prorsus nulla pōt ꝯtinua infi
nitaqꝫ eē:qꝛ ois alteratio ꝯrijs ceu clausulis qbusdā ⁊
euripis arcet. Ceterū ęger:q in sanitatē it:nōec ita mu
tat:vt qdē alterascē:sꝫ postea qꝫ cōualuit:aptissime ab
eo motu qescit. Jaꝫ lapides qs edepol videt tāto ꝑser
tim tpe molliores duriores ue factos:aut alio motu ex
24 ercitos. ¶ Mirū hercules eēt montes in cęlū subre
ctos:saxa imēsę vastęqꝫ magnitudinis:ignorātib⁹ nec
aduertentib⁹ nobis moueri. Pręterea ipsa tellus me
dietatē mūdi obtinēs qescere in imo clarissime itellit
sic ⁊ reliq in suis locis nālia corpa. Aliogn si mouent:
qlis obsecro mot⁹ is ē:num nālis: Jaꝫ regio illis ꝯuę
niēs ⁊ salutaris tenet:num pter nāꝫ: At sūt in ꝑprijs
suisqꝫ sedibus. Hactenus cōfectuꝫ:neqꝫ moueri posse
semper:neqꝫ quiescere omnia.

NEqꝫ illud quoqꝫ dicē possum⁹:
hęc q mouent sp mo
tum pati. Jlla q qescūt:sp sine motu eē
cū visus doceat violentos qsdā ⁊ ꝯ nāꝫ
mot⁹ hēri. Hēri itēꝫ auctionē minutio
nēqꝫ:quaꝫ cert⁹ ꝯstitut⁹ est ambit⁹. Simul.n.ad quē
dā modū icremēta mēbrorꝫ sunt fcā: ꝑhibit mot⁹ qsi
iam crescēdi etas ad tps excesserit. Jtē neqꝫ sp qescūt
oia:q qescūt. Quicqd.n.pter ordinē nāę ex ꝑprijs ob
turbat exagitaturqꝫ locis:statiꝫ desinit qescē: indeqꝫ
vbi añ qescebat:demigrat: sꝫ neqꝫ qō parit:sp parit:
q simulatqꝫ paritū est:desinit pari. Neqꝫ qō occidit
semp occidit:qꝛ finis aligētū omisꝫ interit⁹ est.

25 REliquum est nobis ingrere duo
illa q restāt:pmū:vtrꝫ
oēs res hēant hęc:vt itēriꝫ agitēt:iterim
qescāt:alterꝫ an nece sit:tria eē rerꝫ gña:
vnū earꝫ:q pōt qescē ⁊ moueri:alterꝫ ea
rū:q sp qescūt:imo ꝯo sp pigra imotaqꝫ sunt:ꝫᵐ earꝫ q
sp mouent. Utrū sit horꝫ veri⁹:vt aluide ordiētib⁹ cō
monstrādū. Jta.n.facili⁹ fiet: itelliqꝫ capiet motū eē
27 aliquē sempiternū. ¶ Ex ijs oib⁹ q mouent ⁊ mouēt
alia ex accītialis pūb⁹:alia ꝑ se moueri ⁊ mouere di
cunt. Qō si memores sum⁹ eorꝫ:q nobis ꝑmissa sunt li
bro ab hic 4ᵒ:scim⁹ qd sit moueri ꝑ se:qd ex accidēti:
qd ꝑtib⁹:ac ea qdē:q ex accītī mouent:ꝑtermittenda
sunt nobis:vtpote q ifinibilia iterminataqꝫ sint:neqꝫ
in ꝑcepta possint icludi:aut distōnem artificē capere.
Quę ꝯo ꝑ se mouent:qdā vi ⁊ pter nām:qdā nā mo
uentur.

a ¶ Grece a
Hic.in logi
τούτων δὲ
ἐνίας τὴν
διάνοιαν,
ἢ τὴν ὄρεξιν
κινεῖ, ἄλλα
δὲ τὸ
ὅλον. hoc ē
quorꝫ alij mē
tem/vel appe
titū ciēnt:qui
deīde vniuer
sum animal
agitat.

b ¶ Qō id
aūt semp'li.q
asserit oia sp
moueri min⁹
est huic disci
plinę infestius
qꝛ:⁊ si nā est
mot⁹ qꝫ quie
tis sit causa ⁊
ꝑin⁹:auferri
pꝫ naturā
ex qōis ꝯtra
ablatiōe: nam
mot⁹ est nāę
ꝑprior magis
⁊ peculiarior
qꝫ qes. pterea
fca ē q mo
tū tollit:quie
tem ē tollit.
ea.n.qescunt
q moueri ē
pōt.qui autē
quietē tollit:
is non mouē
auferet. in rēꝫ
ē nā quedaꝫ
requirunt: que
mouent semp.
nihil ē qō
ꝑpetu⁹ sit imo
mobile:⁊ ea ō
eā minus est
nāli molesta
ea assertio q
motus tollit:
qꝫ ea q qesc.

a ℭ Sed po ten ti q ipsi ioz sitan cubita re. at Simp. ςño dicni ne ea q mouenf localr motu a gnãnte moue ri p se: qǒ.n. gnãt subãz e formaz fac ea gnãtionis ca est. aliud aũt est trãsmutatio q in gnãtõe sit: 2 alia mot⁹ localis. Preterea qǒ igné gnãt sil atqz ẽ genit⁹ efficit ab ope āplius qz non tāgit qñqz q pacto ĝ fieri pót vt ipm p se moueat: aut qz qp q formá gnãt quodaz mó ẽt mouet id qǒ eo motu aptũ ẽ moueri: efficit.n. actũ 2 motuz illi⁹ fore vna cũ ipsa: sicuti q amphoraz facit cã ẽt est vt ea vinũ cõtineat: nõ tñ q formá facit 2 ea mediante motuz ppriẽ mouet formã eo motu velu ti q lapidem mãu mouet. naz mouet ea qñqz absente eo qui generauit.

b ℭ Querit hec Alex. si id nãle est: vt Arist. ait: qǒ pn^m bz vt pa tiaẽ 2 moueatur: q fieri pt vt corpus qǒ circulari motu agitaẽ: celũ videlicz: nãle sit: ipm.n. est a passione liberũ. Et nũl ti apsr reo pendet. Prio q ea rõne: q nõ ẽ imobile corpus hoc: sed ab alio in aliǒ mouet nõ est a pate liberũ: quatenus eo ptãe ẽ parti cepo: catenus ẽ passibile ...

uenẽ. Nã mouenẽ ea q cãz 2 pn^m mot⁹ itra se possidẽt: vt aialia: vt arbores: 2 vt ex inanimis plura: quę mouenẽ: ita vt sunt nãlr istituta: deorsuz grauia 2 terracea: sursuz leuia 2 ignea. Preter nãz mouenẽ ea q tñ vi: tñ nõ ita vt sũt nãlr istituta mouẽẽ. Lapis sursuz piect⁹: ignis deorsũ depulsus. Mouenẽ ẽt aialiũ corpa aliqñ ꝫ nãz vt saltãdo. Iis.n. quũ grauia glebulẽtaqz sint: salt⁹ nõ pt eẽ nãlis mot⁹: tamẽsi ẽo aialiũ corpa saltãdo ꝫ nãz mouenẽ: ipsa tñ aialia nõ dicunẽ moueri ꝫ nãz: qz ei⁹ q̃z mot⁹ pn^m itra se obtinẽt. Corpa ẽo: qz talis mot⁹ sibi: neqz in eo q corpa: neqz in eo q grauia conuenit: ꝫ

28 nãz moueri pbanẽ. ℭ Quęcũqz itaqz ꝫ nãz mouẽẽ: nulla dubitatio ẽ qn ab aliq̃ extrisec⁹ moueãẽ: vtpote a q̃ de nãę suę istituto cogant decedere. Nihil.n. se ꝫ nãz moueret: nisi externa vis cogeret 2 alien⁹ ipulsus. De iis ẽo q nãlr mouenẽ: solet q̃ri: moueãẽ hęc q̃z ab aliq̃. Plane q nãlr mouẽẽ: ppterea ita moueri videẽẽ: qz nõ ab alio: sz a se mouenẽ. Ac aialia qdẽ sine dubio ab aliq̃ moueri neĉe ẽ. Oĩnis.n. neqz ab alio: neqz extrisec⁹ moueãẽ: discretio tñ q̃dã mouẽtis 2 moti: rõne depbẽdiẽ: neqz in h vis fuerit: moueãẽ ab aliq̃ aialia necne: qppe q pstet illa moueri ab aia. Sz de eo iã nostra qǒ ẽ quonã pacto afferri seorsum possit in aialib⁹ id qǒ mouet: 2 id qǒ mouẽẽ. Atqz h q̃z facile soluẽ. Queadmodũ in nauí: 2 iis q̃ igenij nõ nãę sũt opa: ita in aialib⁹ ptes: q̃ mouẽt ab iis q̃ mouenẽ diuisę abiun ctęqz sunt. In hũc modũ dici totũ aial ipm se mouere: tãẽtsi hẽat itra se id qǒ mouet disiũctũ ab eo: cui mot⁹

29 afferẽ. ℭ Erat altera qõnis pe a quonã iaia moueãẽ: quũ nãlr mouenẽ: qǒ qdẽ pdifficiles explicatus bz: qz neqz ab alio moueri videnẽ: neqz externũ agitatorem hñt: queadmodũ ea q pter nãz 2 vi mouenẽ. Neqz ab aliq̃ qǒ itern⁹. vt cã 2 pn^m hẽaẽ: queadmodũ aialia: qd.n. afferri possit i illis: qǒ mouet distinctũ ab eo: qǒ mouẽẽ.

30 aut qǒ agit diuersũ ab eo qǒ patiẽ. Nã h discrimẽ in aialib⁹ repiẽ: qppe q ex aia formenẽ et corpe: q duo ca piũt existimarĩ moueñ 2 moti: qñ pfertiz nullo glũc di midunẽ inaia: sz vno q̃si glutino ptinenẽ atqz pcorpo rant. Si.n. ita se auctore mot⁹ sui aliquẽ gererẽt: q̃lis in aialib⁹ aia ẽ: si spõte mouerẽẽ: spõte ẽt starẽt vt aialia: sz nec vnã viaz sp agerẽt: imo diuersas si spõtaneo agitatu ferrenẽ: vt aialia ambulãt: illa saltãt: currũt: repũt: ãt: sursũ: deorsuz: pgressiz: cessiz in lat⁹ incedũt. Inanimis vnus tñ motus 2 simplex deputat⁹ ẽ: eoqz vẽ is ad certã 2 cõstitutã neĉitatẽ nãę referri. Quobrẽ 2 hęc quoqz ab aliquo qdẽ moueri necesse est: sz a quo habeaẽ hoc est incertũ. Sed tñ quemadmodum hoc quoqz accipiendum sit instruemus.

31 Horum quę mouent: alia fm suaz nãz mouẽt: alia ꝫ suã nãz: vt cũ claua ferrea lapidem mouet. nam neqz q ferrea ẽ: neqz q grauis lapidẽ leuat: neqz mot⁹ hui⁹ cãz itra se possidet: sz extrisec⁹ accipit: atqz imbibit viz mouẽdi. Illa fm nãz mouẽt: q mot⁹ illi⁹: quẽ ministrãt pn^m itra se obtinent. Quicqd ẽo actu cã ẽ nãlez vim bz mouẽdi ea: q ptãte sũt talia. q̃le id actu ẽ qǒ mouet. Qǒ.n. actu calet ius bz in id: qǒ po⁸ calĩm ẽ. Nã calidũ actu: quotiens ca lefacit id: motũ ciet iteriorẽ: 2 sui. Et queadmoduz qǒ calet: cã mouẽs ẽ ei⁹: qǒ põt calorẽ accipe: ita qǒ pt ca lorẽ accipe. nã obnoxiũ atqz audiẽs ẽ ei: qǒ iam calet. Nã vt illud faciẽdi pn^m int⁹ agnoscit. Ceterũ ignis 2 simplicia corpa: quũ mouenẽ: ab alio moueri manifestuz ẽ. Sz vi 2 ꝫ nãz mouenẽ: quũ in alienos locos tru donẽ cogiturqz. Secũ nãz cũ in pprios 2 ordinatos a

nã feruntẽ. Ea ẽo delatio q̃ se res a liq̃ in sedẽ suã confert: nihil aliud ẽ: nisi act⁹ 2 psumatio po⁸ ei⁹: quã añq moueret habuerat. Actũ porro ab eo accipit: qǒ cã efficiẽs ẽ: vt sit talis: vt q̃ vltra in eo loco manẽ non possit: vñ exagitata ẽ. Illǒ itaqz qǒ fac: vt se in ignẽ aer puertat: cãz q̃z bz: vt agat eo mõ q̃ ignis 2 q̃ leue: agere aũt nõ pt vt ignis nisi sursuz ferat: qz act⁹ ignis est sursuz ferri. Quicqd.n. ab aliq̃ pariẽ mouetur vel: sil' tale actu est: q̃le po⁸ erat: simulqz eũ habitũ recipit: quẽ recipe poterat: si nihil obstiterit pãnuo aget pro nã 2 q̃litate habit⁹: quẽ recepit. Nã q pdiscit sil' atqz pdidicit ẽt cõ teplaẽ: mõ nihil ipediat: nõ volũtas: nõ desidia: nõ occupatio aliq̃. Queadmodũ itaqz is q discipulũ cõmẽtationẽ aliquã istruxit: eã cã est: cur is q ita istruct⁹ eruditusqz ẽ: spõte se ad illã pspectionẽ psiderationẽqz cõ

a uertat 2 pseratur: ita res a q̃ facit: vt qǒ graue erat: mõ sit leue: cã est: vt nũc sursuz puolet: qǒ deorsuz aliqñ ver

32 gebat. ℭ Est ãt alr ignis: alr lignũ leue po⁸. Lignũ potentia leue ẽ: nõ abso^te sz remota: q a.s. verti pt in ignẽ. Iaz ignis abso^te 2 ppinq̃: q a.s. statiz põi sursum ascẽdere. Sic alr music⁹ ptãte ẽ q disciplinã illã nõdũ tz: sz põi si velit: alr q iaz qdẽ tz: sed ab vsu atqz opa pcul est: atqz hic medi⁹ qdã ẽ hi⁹ iter actũ 2 po⁸ simplicez. Sz 2 is q hitũ illũ scię possidet: medi⁹ ẽ iter eũ: q nõdũ possidet: 2 eũ q iaz in actu exercitioqz est. Quicqd igiẽ de p⁸ illa 2 longinq̃ po⁸ in actũ transfert aptissime ab alio 2 a cã extrisecus accitẽ mutaẽ. Ignis.n. nõ ipse a se: sz ab alio pariẽ: sil'r nec aer: nec aq̃: nec terra. Quum ẽo iaz pfecta 2 psumata puersio ẽ: iã fact⁹ ignis: iaz recepe⁹ 2 haustus hit⁹: q recipi hauririqz poterat ab eo: q oĩa hęc pferebat 2 possidebat actu: q̃q̃ nũc q̃z po⁸ leuis ẽ: nihilominus po⁸ hęc lõge pfectior itellĩẽ eẽ q̃ p⁸: vtpote quã si nihil ipedierit externũ: statiz insecutur⁹ sit act⁹. Vbi grã. Aer q ad dũ po⁸ illa tã remota leuis ẽ: 2 quo ad dũ pt in ignẽ puerti: nõ pdit: sil' ẽo ptãte pxima fact⁹ ẽ leuis. i. sil' puersus in ignẽ est: si nulla vis feraẽ ptinuo sublolat. Quęcũqz igiẽ cã ẽ: vt prior 2 remota po⁸ in posteriorẽ se pximã pferat: cã ẽt ẽ vt act⁹ 2 exercitiũ psequaẽ. Quobrẽ q̃ties dicim⁹ ignẽ sustuli: aut terrã decidere alieno actore id ita accipi volum⁹: vt qz ipsa se parere 2 procreare elemẽta non possunt: primũ ab alio facta intelligant: deinde vt cõsequens fuerit ea nisu naturę illius in quã cõmeauissent: statiz moueri: nisi quid externus pp ediuisset.

33 Qui ẽo id qǒ resistit 2 ipedit: amouet: pcũz agitat ipse: pcũz nõ agitat. Nã q demoliẽ colũnã: 2 q in aq̃ lapidẽ ab vtrib⁹ separat: p^m colũnã: aut lapidẽ agitat: tũ deide ex accitũ parietem. atqz vtres mouet. Si itaqz oĩa: aut vi: aut nã mouẽẽ: vtrũqz aũt: 2 id qǒ vi: 2 id qǒ nã mouet: alicũde moueri mõstratũ ẽ: nõne oĩa ab alio moueri pficiẽ. Sed q hęrẽt cũ his illa q̃ nobis oliz dcã sũt nãlia corpa intra

b se hẽc pn^m qetis 2 mot⁹. Certe h hęrẽt atqz ita intelligẽda sũt: vt rẽ hẽc itra se pn^m mot⁹ nihil aliud sit q̃ nãm hẽc audientẽ idoneã habilez: vt in id se vertat: quo externa vis iperat: 2 in qǒ postq̃ est versa: tali se aut tali motu: nisi qd obstet: exerceat. Quã itaqz qcqd mouẽẽ ab aliq̃ moueaẽ: ex iis q̃ dixim⁹ idubitãt̃ luce colliẽ.

34 Mouentur ẽo omia ab eo qǒ mouet bifariaz. Nam aut mouet tñ si ẽt mouẽẽ: aut ipsũ q̃z alicũde mouẽẽ 2 mouet. exẽpli grã. Lapis moueri põt ab hoĩe: moueri pt a claua: cũ mouet hõ: nũc is originẽ toti⁹ mot⁹ itra se possidet: nec agi

demu: aliz ipse hõm est non eo mõ intelligẽdũ diuino huic corpori motũ fm naturam inesse quo reb⁹ iaia tis: sz quo ea q ab aia mouenẽ: q qdez nõ ab externo aliquo mouẽ re: sz interne cãm hñt mouentem pcipiũqz motus actiuũ: sed si hęc vera sunt: ait deide: cur nõ ẽt pn^m bz quo possit stare: 2 possit i cõtraria moueri. resp. primo in pcraria moueri nõ posse qz circulariũ nihil ꝫ̃riũ est. nõ qescit aũt tam ob id q nõ mouet ad id in quo: cũ eo fuerit pñẽ ẽ ã: sit necesse stare: tam q gere nõ eget: quęcũqz mouent 2 a sep sua stãdi nãz hñt: ea ẽt potestatẽ hñt vt ex seipsis qescãt. Simplicio hãc rñsionẽ postremã ppendẽs: ait hęc protulisse Alex^m iuxta eã opiniones quã de aia celi habuit i cõmẽtarijs libri scdi de celo: eandẽ.s. eẽ in celo aiaz 2 naturã. ibi.n. in hũc modum scriptum reliquit. nos aũt ostẽdere nitimur nõ aliaz qdẽ eẽ corporis diuini naturã. aliaz ẽo aiaz. sz veluti grauitas terrę 2 leuitas ignis 2 nõ mĩto ẽt post ait. nã q alia ab hac erit a⁹ nã. aia enim pfectior quedã nã est. vñ rõni cõsonuz ẽ corpis pfectioris pfectiorẽ eẽ nãz. Hęc aũt oĩa pformia sunt opiõni a⁹ de anima. credidit enim aiaz

actu3 eē a coꝛ poꝛe iſepara/ bilez velut ē natura eſt.

taſ extriſec⁹:cū mouet clauā:tūc ea ⁊ motū lapidi pꝛę/ſtat:⁊ ab alio accipit:pinde oꝛigo mot⁹nō in claua hę: ſ3 ad viz referſ. Nec abiſ tñ in iſi^{tū}: ſ3 ſtaſ in aliq̄:qđ iā3 aliūde nō moueſ:lapidē mouebit claua : clauam man⁹:manū hō:hoie3 nihil niſi ipſe ſemet.Sane lapi/de3 mouet:⁊ hō:⁊ claua:ſ3 hō potiſſimū mouet:nā3 ga clauā hō mouet:hoie3 claua nō mouet:tū q̄ ſine hoie

35 claua nō mouet:ſine claua hō moueret. ❡ Ergo ma/nifeſtū eſt id qđ cęteris fons ⁊ pn^{m} ois eſt mot⁹:etia3 ſi ſucceſſiu alteri⁹ intermētuq3 moueat:nihilominus cā3 illa3 interi⁹ gerere:eo fieri:vt qcqd moueſ:ab aliq̄ qđ ipm ſe moueat moueaſ:aut ſtatim ⁊ pꝛie:aut medijs reb⁹ q̄ moueāſ ⁊ moueāt:ita vt illud tādē p^{m} ſumūq3 teneaſ:qđ iā3 pcuratiōe nulli⁹:ſ3 a ſe cęteris motū mi/niſtret ⁊ afferat. Nā ſi id moueri ab alio dicaſ:id q̄3 a quo moueſ:moueri diceſ ab alio:⁊ illō rurſus ab alio: vt in infinitū inqſitio iſta caſura ſit:qđ fieri nullo mō pōt.Si.n.nullū caput cā3 mouētiū hēſ : qđ mot⁹ to/tius exoꝛdia p^{a} recipet nullū vtiq3 motū geri admini/ſtrariq3 viderem⁹.Pꝛęterea ſeq̄ret in magni^{te} if.nita tpe finito:ifinitū motū poſſe 9ſtitui. Nā ſi ifinita ſint ea q̄ mouēt ⁊ moueſ : neće ē ex iſs cōcreſceſ magni^{tu} aliquā ifinitā:nō qdē q̄ ex oib⁹:aliogn tā diuerſis ⁊ pu gnātib⁹coaleſcat:ſ3 q̄ ſaltē vnitate attigua cocat:qcqd eni3 mouet:q2 moueſ neće ē tangendo moueat ⁊ mo/ueat.Sz colligam⁹ qd nobis hacten⁹ rōnes ſupioꝛes attulerint:Si neću3 ē oia quę mouēt:moueri itidem aliūde:ex duob⁹ alterū relingſ:aut vt in pmā cā3 mo/uentē:ſ3 imobile3 ſtandū ſit:aut ſi nō imobile3:ſaltem in eā q̄ ipſa ſe moueat.Quū.n.id qđ mouet oē:aut mo/ueri:aut nō moueri neće ſit : ⁊ ſi nō moueaſ eē imobi/le:ſi moueaſ:aut a ſe:aut ab alio moueri : quūq3 alter/tu3 ſit nō ſeq vt ab alio moueaſ oē qđ mouet:reſtat vt ſi id moueſ:moueri a ſe nulla dubi^{to} ſit:pſertim quu3 ſit fere 9ſentaneū:vt id qđ ſeipm mouet:potioꝛ cā mo tus eē itelligaſ q̄ id qđ ab alio moueſ. Id.n.qđ p ſe tā pus ⁊ pſtāti⁹ pluriſq3 eſt : tū cā q̄3 ei qđ p alterū agit.

40 Nunc alio capite diuidētib⁹ q̄rendū eſt:q̄ id qđ ſeipſ3 mouet:mo/uere dicaſ. In pmis ſecādi videnſ mo/di:qb⁹ ipm ſe aliqd mouē poſſit itelligi: qſi itaq3 magni^{tu} q̄ moueſ 9tinuā eſſe 9feſſum ē.neće ē ſiqd ſe moueri dicaſ : vt aut totū a to/to:aut totū ⁊ ptē a pte:aut totū a pte:aut ptē a toto:aut partē a pte exiſtimem⁹ moueri. Hoc poſtremū in duo mēbꝛa diuidiſ. Nā aut ita ps a pte mouebiſ : vt ſinglę ptes a ſingulis vice inerſa ⁊ mutuo moueanſ : aut ita: vt vna ps moueat:altera econuerſo nō moueat. Atq3 h ſignatu vltio accipi opoꝛtere id mōſtrabiſ:qđ autoci/netū.i.qđ p ſe moueri:ſiue qđ ſemet moueſ dicaſ. Nā reliq diuiſionis illi⁹ modi in eo 9ſentiunt:atq3 id pec/cant oēs:quot totū a toto moueri ſigniant.Qđ qdē 9tin gere nō poſſe:clariſſima rōcinatione paulopoſt doce/

41 bim⁹. ❡ Pꝛimū h mādandū memoꝛię ē:pter mēbꝛū vlt^{m} cętera eādē plagā accipe. Nā ſi a pte totū moueſ ipſa3 ſe q̄3 illa ps mouet.nā adempto ſubſiduo:qđ ab hac pte dī moueri:relinqueſ ſola ps hęc:q̄ ipſa ſe totā mouebit.Eadē iductio cōpetet:ſi a toto ptē moueri di pcris. Idē eueniet:ſi mouē ſe ptes mutuo ſingulę ſin/gulas cēſeanſ. Na3 ſi ſingulę mouēt eas:a qb⁹mouēſ : ſingulę q̄3 ſeipſas mouebūt:aut ſtati3:aut p mediu. Nō fuerit abre diuertiſſe huc tātiſper : vt modi illi in

42 idē recidere viderenſ. ❡ Quā ꝟo abſurdu3 ſit totū a toto ſe moueri:multis e locis fides aſtruiſ. Pꝛimū q̄ro vtrū eodē motu q̄ qd ſe mouet:moueaſ totū a toto:an diuerſo.Si diuerſo:illō iā nō mouebit ſemet:ſ3 qñ di/uerſi ſint mot⁹:id qđ moueſ : intelliſ alterū ab eo qđ mouet.Si eodē nō video quēadmodum aſſeq cogita/tiōe qs poſſit:eodē motu deferre 9ferriq3 aliqd:afficē affici. Nō abſiſ eid futurū:atq3 ſi eādē rōnē ⁊ diſceē ſiſ ⁊ doceri dicamur:eandē valentiā ſanitatēq3 curare ⁊ recurari.Q̄c̄q3 āt ſūt hęc obtuſiſſima:foꝛtaſſe tñ iſeptio ra incōmodioꝛaq3 videbunſ:ſi recolere ⁊ meminiſſe ſupioꝝ placuerit.Quicqd aliq̄ moueſ:id po^{a} eē:ad qđ moueſ. Qđ.n.caleſcit.erat po^{a} calidū:⁊ qđ frigeſcit:po tēna frigidū. Itē qcqd mouet:actu eē id ad qđ mouet. Exēpli grā. Id qđ calefacit actu eē feruidū. Id qđ fri/geſcit actu eē gelidū. Hęc ſi ita ſunt:ſi id qđ ſemet mo/uet:a ſeipſo.i.totū a toto moueſ : eodē reſpcū ⁊ actu3 ⁊ po^{as} pferet:po^{as} q̄ten⁹ moueſ:actū q̄ten⁹ mouet. Iā p/fectū ſiſ ⁊ ipfectū diceſ:ipfectū q2 po^{as} obtinet:pfectū ga in actu 9ſiſtit.Quare ⁊ cal3 ſiſ ⁊ fridū videbiſ:imo cal'm ⁊ nondū cal3:fridū ⁊ nō fridū fuerit. Relingſ q̄ ci⁹ qđ ipm ſe mouet:ptē eē q̄ moueat:ptē q̄ moueatur.

43 Ea q̄ mouet pꝛius ipſa imobilis ē:ea q̄ moueſ interim aliud q̄3 extriſec⁹ mouet:interi3 tñ moueſ. ❡ Atq3 h in aialib⁹ vī facillimū. Nā aialia ei⁹ gñis ſūt:quę p ſe moueri dicāſ:moueſ illa eo:q̄ declatū ē mō. Seoꝛſū eni hēſ id qđ mouet ⁊ imo^{le} ē:vt ala:ſeoꝛſū id qđ ab ala moueſ:vt coꝛp⁹. Coꝛp⁹ ꝟo nō ēt neććo aliud mouet:ſ3 aliqñ mouet:aliqñ nō mouet:quū lapis trahiſ:tūc mo ueſ ⁊ mouet:at quū doꝛmiſ:nō mouet:ſ3 moueſ. Na3 ⁊ nutriſ ⁊ creſcit ⁊ ſpirat. Hacten⁹ liqdo appet in re:q̄ ipſa ſe moueat:diſcretionē hēri mouētis ⁊ moti:ac ptē qdē illā:q̄ moueſ neććio coꝛp⁹ eē:q2 qcqd moueſ neće ſit eſſe cōtinuū. An ꝟo altera quoq3 pars:quę mouet: coꝛpus ſit:nondum ſed in loco docebimus.

44 Et ſit aūt aliqd mouens imobile ēt: alia via pbauim⁹. Nā ſi aliqd eſt:qđ moueſ ⁊ mouet:aliqđ : qđ tātum moueſ:merito ne dica3 neććio aliqd d3 eē:qđ mouet ⁊ nō moueſ. Hāc collatio/nem exēpla ſingillati3 de reb⁹ ſumpta ſeriā faciūt. In oib⁹:q̄ de duob⁹ 9ſtāt ſi alterū pt eē p ſe:pōt ⁊ alterū. ꝟ.g. Ex vino ⁊ melle melites 9ſtat:ſi pōt mel ſine vi/no ſeoꝛſum 9ſiſtere:poterit ⁊ vinū ſine melle ſeoꝛſum hēri:ita cū aliq̄ ſint q̄ moueātur ⁊ moueāt:ſi iueniunſ: q̄ moueāſ tñ.inueniētur ēt q̄ tantū moueāt:Ex iſs oib⁹ rōcinatio tota colliſ h mō. Oē qđ moueſ ab alio mo ueſ:id qđ ſupꝛa aſſeruim⁹. Quia ꝟo exiſti^{to} iſta in iſi/nitū exire nō pōt:id qđ p^{m} mouet:aut ſtabit:aut ſemet mouebit:ſi ſtabit:erit imo^{le}:ſi ſemet mouebit:regro il/lud p^{m} qđ motū miſtrat:qñ nihil a ſe:totū a toto moue ri pbatū ē:ita ſp defendiſ imo^{le}:qđ cęteris fons:atq3 pn^{m} mot⁹ ſit. Igiſ Anaxagoꝛas recte:q mentē imobilē ſtatuit:quā mot⁹ pn^{m} ſtatuiſſet:q̄ auctoꝛē mot⁹ pmū eē imobile3 opoꝛtere:ſatis effectum explicatūq3 eſt.

45 Eternum quoq3 eſſe p^{m} motoꝛē hinc lice3 cognoſceſ:q2 ſi motū eē eternū neće eſt:id q̄3 qđ ſit hȳ mot⁹ cā:eternū eſſe ⁊ ppetuū cōuenit:ab oi mutatiōe cōuerſioneq3 liberū:interi/tus:atq3 oꝛtus imunē. Poꝛro:q̄rere: vtrū qcqd eſt ęter nu3 moueat tñ:non moueaſ aūt:nihil ad rem ptinet. ❡ Concedamus aūt:ſi eui id placeat : plura eē mouē/tia:⁊ qde3 imobilia:q̄ interim ſunt:interim non ſunt: q̄les foꝛtaſſe aialiū:tametſi nō oiu3 alę videanſ. Quā/obre3 ꝟo aialu3 genus indefecta ſerie attineaſ:⁊ quē/admodū aie eoꝝ q̄nq3 ſint:q̄nq3 nō ſint:⁊ qua ratione nunq̄ iſtic ſucceſſus pcurrbat:cērtā eſſe cām:⁊ neceſ/

ſariam

❡ Non eo oꝛdine The. proceſſit quo Ari.in his cō probādis ſe/cuti ps ſi int/cem 9ſerātur ambo. Ariſt. eni3 longe ſu perius rōnes hic adducit. hic āt ē aiad/uertēdum/ q̄ ꝟba ea latia: merito ne di/cā neććio/ grę ce ita ſe hñt: ἐυλογον ἵνα μὴ ἀλ πω μὲν ἀναγκαῖ. ον que ex Ariſto. ſunt excerpta que qdē perpen/dens Simp. ait : ob id ita locutū : quia q̄ſi ex quodā 9ſecutiōe mō ⁊ non de/monſtratiōis neceſſitate rē collecta ratio hęc:⁊ ſi ſidia mēti neceſſa/rio immu vi/deaſ. Vel foꝛ ſitan ē id nō eſt in oibus vſquaquaq3 ve ru3/q2 ſi duo ſint:q̄ inuice3 iuncta ⁊ com poſita inueniā tur: ſi alteru3 eoꝝ pōt eſſe p ſe:poſſit ēt p ſe alterū eſſe. Syllaba.n. q̄ ex vocali con ſtat ⁊ 9ſonan te reꝑiſ:⁊ vo calis qde3 p ſe pꝑau3 hȳ ſonu3 ſolaq3 pōt pferri:cō ſonās ꝟo nō niſi cū voca/li : q2 ergo in qbuſdā l3 ad modū paucis fallit ea regu la:iō nō pba/bilis hęc ē ⁊ recte aut Ari. eiuſq3 imitat⁹ The. merito ne dicam ne/ceſſario.

fariā ꝛ imortales op₃:q: imutationis ꝛ subrogationis
ꝑci nequ:nō pōt eā eſſe al. q̄ nō ꝑterna. Nā illud edocen
ter ac ſcite dici nō pōt:corrumpi ſp̄ cū rebus:q̄ occide
rēt ſua pn̄ª:ſubindeq₃ oriri cū rebus ſubcēturiari anti
ciparetq₃ alia:atq₃ ita munus ſucceſſionis obiter imple
ri ꝛ ꝑpetuo ꝯtineri. Nos ſūmā illā ꝛ p̄ncipē cām ꝛ ve
rū p̄nᵐ q̄rimus. Nā aliæ cāe:quę viciſſim fiunt vt aia
liū aiæ:innumerabiles īfiniteq₃ ſunt:neq₃ vllo pacto ſil
46 habent. Cur .n. hoc potius q̄ illud p̄nᵐ feceris. Pror
ſus ꝑpetuę huius ꝯmutationis rer₂ ꝛ nunq̄ caſurę cō
ſtituēdus eſt auctor ſempiternus ꝛ ſtabilis:nullo fine
defectionem qui facturus. At p̄nª corruptilia:ſiqua hō
ſunt aialibus:cōi caſu cū aialibꝰ corrumpunt̄ cōmoriū
turq₃. Erit igit̄ ꝑter hęc cā vtiq₃ altera:quę efficiat vt
48 p̄nª illa vim hēant gīandi ꝑcreādiq₃ reliqua. ℂ Cę
a terū ª ſi ſatis eſt ex anteclaris oſtēſum motū eē aliquē
ꝯtinuū ꝛ ſempiternū:qd .n. deinceps ꝛ ꝯſis eſt:neq₃ cō
tinuū eſſe:neq₃ ſempiternū pōt:necēio ea res quę ſem
piternū illū motū īcēperat:vna ſempiternaq₃ eſt. Nā
ſi alia atq₃ alia diuerſis tpibus ꝓbaret̄:ꝑfecto motus
ab ea ꝯtinuus ꝓficiſci nō poſſet:ſed alius atq₃ alius:ꝛ
49 ꝑinde vt ſectus ꝛ ꝯſis ꝑueniret. ℂ Ex his affirmare
atq₃ adeo ſine dubōne decernē poſſim⁹ p̄nᵐ hūi qddā
50 atq₃ imobile p̄nᵐ rer₂. Reliquas ꝑtātes vī animātes
51 mouent̄:nec ſcienter nec ꝓprie appellari p̄nª. ℂ Pri
mū q: neq₃ motuū quoq₃:qbus aialia moueant̄:cās
oīum hīit:ſed vnius mō qui ad locū ꝑtineat. Is eni ſo
lus interiore vi nā cieī ꝛ editur:reliq extrinſecus affe
runt̄:neq₃ aiales ſ₃ nāles cenſent̄ auctio/minutio/ſpi
ratio. Qd genus non ab aliquo nobis inſito principio
miniſtrat̄: ſed a circūdante nos aere:aut a cibo qui ꝑ
alimēto nobis additus ingeſtuſq₃ ſit. Deinde vel eius
quoq₃ motus qui verſat̄ in loco:quē ſolū diximus ſpō
te ab aialibus gigni:nō tota ratio intus eſt:ſed occaſio
atq₃ inuitamentū hī extrinſecus. Fere enim ad cupe
dias cibi mouent̄:aut qd alio genere deforis oculos te
neat. Unde fieri negt:vt vllo motu ꝯtinue moueant̄.
Nā ſi nō aliud neceſſario ſomnus coquēdo cibo req
rit:at quia dormiunt aialia certe ſtant:nec mouent̄ a
ſe. Sed altera cauſa eſt:cur ea interim quieſcant:inte
rim moueant̄:atq₃ ea cū tameſi ſemꝑ moueat:non tñ
ſemꝑ eodē modo ſe hʒ:neq₃ ſemꝑ ęqualr̄ afficit aia
52 lia. ℂ Manifeſtū eſt itaq₃ ex his quę diximus:opor
tere vnū primum eſſe qd moueat:nec moueat̄ vtiq₃:ſi
quēadmodū ꝓbabimus imortalis ꝛ ęternus eē mot⁹
ds. Si itē necīum eſt vt mūdus q: circūactu cōtinuo
voluit̄:ꝛ moueat̄ in ſe:ꝛ nihilominus ſtare itelligat̄.
Sicut eni ea nā p̄mi p̄ncipij eſt:vt ꝛ moueat ꝛ ſit im
mobile:ita id qd mouet̄ idē:vtraq₃ rōe ꝑticipat. Nā
ſi ad ꝑtes reſpicias mouet̄:ſi ad totū ꝓſtat imobilis.

53 Quod ſi p̄nᵐ mouēs ſempiternū imor
taleq₃ eſt:illud q̄q₃ qd inde p̄
mū mouet̄ ſempiternū imortaleq₃ fue
rit. Si .n. aliud atq₃ aliud hiet̄ cui p̄ re
ctor ille p̄mus motū afferret:ꝯtinu⁹ aut
vnus motus eē nō poſſet. S₃ quorſū dixi cui p̄ motū
afferret: Qm̄ illa q̄q₃ q̄ oriunt̄ ꝛ occidūt a p̄nº mouet̄
imobili nō tñ ſtati ꝛ ꝯtinue:ſ₃ medijs in interſtitio plu
rimis:aliog terrena hęc neq₃ mutatiōes ꝯuerſiōeſq₃:
poſtremo neq₃ interitus aut ortus hīent:ſi nullū corp⁹
incideret:qd a cā illa imobili ꝛ p̄ncipe moueret̄:qdq₃
ſubide reliq̄ moueret:ita vt mortalitati vicaria ꝛ ſem
piterna ſubiectione ſuccurreret. Nā qui p̄nᵐ illd ac ſū
mū ſp̄ ſui par ſuiq₃ ſile ſit:nō pōt eodē mō ſp̄ atq₃ vni
formiter non mouere. neq₃ aliq̄ rō eſt:q̄ ad multa rei

ª ℂ Ex his
ait Simp. in
ſurgere pōt
dubō. ꝛ non
admoduʒ le
uis. in antcha
bitis .n. hoc ē
in p̄nº octaui
oſtſuʒ eſt-mo
tū eē ęternuʒ:
nō qdeʒ q cō
tinuus ſit:ſʒ
ob id q: ſem
per neceſſe ſit
qualibʒ muta
tionē aliā ꝑce
dere:ꝛ qualʒ
cūq₃:q̄mo po
ſtremā aliam
ſubſeq. Sed
hac qdē rōne
ꝓbat̄ q mo
tus ſit ętern⁹
nō q cōtinu⁹
ſit:ſed q de
inceps ꝛ ꝯſis.
Rn̄det Sim
pli. verum eē
q in p̄nº pro
batū eſt/ſemꝑ
motū eē ꝯtir.
hoc .n. equidē
erat i his ma
xime rebus q̄
hāc nobis ꝓ
ximā regionē
occupant ſub
lune globo. i
his .n. cū qui
cūq₃ mutatio
nē alia ſccdit
ſemꝑ:ꝛ poſt
quācūq₃ eā
alia ſuccedit.
S₃ deīn. ſe ac
cipit tanq̄ ex
ſuppōne q̄dā
qd neceſſe ſit
q mut mōrb⁹
his ſe inuiceʒ
viciſſim ꝯſeq
bus ſit prior
mutatio q̄dā
ꝯtinua:q̄ cau
ſa ſit ꝛ auctor
ſucceſſiōis i u
ſtus indeficie
ꝛſempiterne.
demōſtratum
eſt ergo ſcīe
motū gñaſ
ſiʒ ſe cōſequā
tur ꝑpetuū eē
in his q̄ hanc
ſub lūa regio

mobilis obſtringat̄:aut ad mutationē alterius variet.
At cęlū ꝛ q cū cęlo circūagit̄. Sol iccirco nō eoſdē ſp̄
effectus pariūt:q: rebus:q̄s mouēt varie ꝛ difformiter
accidūt. Alius motus appulſu:alius abſceſſu cōtingit.
Atq₃ ita diſcrimen illud hinc orit̄:vt res mō exerceri
agitariq₃:mō q̄ſceē ſedereq₃ videant̄. Ex his oībꝰ arbi
tror ꝓpalā factū qdnā cāę ſit:cur nō oia moueant aut
qſcāt:ꝛ cur moueant̄ hęc ſp̄:illa tñ qſcant imotaq₃
ſint. Sed ꝛ nōnulla q̄q₃ hū viſitariq₃ diximus:q̄ mō
ſtāt:mō in motu atq₃ exercitu ſunt. Quū .n. aliq̄ ſint p̄ ſu
mitima:aliq̄ ab his ſcdā:q̄ quāq̄ a ꝑpetuo tñ a mobili
ꝛ contrariabili p̄nº mouent̄:necē eſt aliqbꝰ cā eē nām:
vt iugē ꝛ vniformē motū exerceāt:aliqbus vt laceſſi
tum atq₃ difformē. Nā ꝛ p̄ncipia vñ mouent̄ hoc dif
ferūt:q alterū vniforme:alterū difforme cognoſcit̄.

54 Satis erat hac indagine demōſtraſſe il
lud eē ꝑpetuū:qd p̄nᵐ a prio mo
ueret̄. Sed ꝛ hoc aliūde vel aptius ꝛ cō
munius dilucebit. Si eni necīuʒ eſt in
defectū ꝛ ꝑenē eſſe aliquē motū:q̄lis ē
eſt q p orbē in cęlo agit̄:ꝛ quē agitator ille p̄mus q̄ſq̄s
eſt affert:ꝑfecto ꝛ corpus quoq₃:cui nāle ſit circūagi
torqueriq₃ ꝑpetuū eſſe ꝛ ſempiternū op₃. Nunc illud
obiter explicādū atq₃ alio initio aggrediendū vr̄:cur
motus nullus ꝑter orbicularē ꝑpetuo attineri ꝯtinua
55 riq₃ poſſit. ℂ Tria ſunt motuū gn̄a q̄litatis magnitu
dinis loci. Is q eſt loci:p̄m⁹ eſt oīuʒ motuū:tpe/nā/ꝓ
ſtantia:q: ineſt in rebus ꝛ corpibus eadeʒ dignatione
auct̄eq₃ ꝑditis. Nā primus eſt localis motus:q: ꝯſtet
cęteros motus iſtimi ſine motu locali nō poſſe:motuʒ
localē ſine cęteris poſſe ꝑſpicuū eſt. Primuʒ auctio ſi
ne delatione nō ſit. Nunq̄ eni crementa mēbris acci
dūt:niſi qd qs eſitauerit biberit ſumpſerit ꝯfecto:cō
fici eſculēta ꝛ poculenta nō pñt:niſi proximent acce
dātq₃ corpi aialiū ſtirpiū bolum: atq₃ ita ſuccus is in
oēs ꝑtes diſtribuat̄ atq₃ ꝑmanet. Ita videri necīum:
vt aut nos q creſcimus:aut cibus ipſe quo alimur:aut
vtriq₃ locū ex loco vertamus. Auctio igit̄ ꝛ minutio ſi
ne loci mutatione miniſtrari nō pñt. Sed neq₃ altera
tio:cū eni qualitatuʒ q̄ ad motū hūc ꝑtinent oīum p̄nª
denſitas ꝛ raritas ſint. Nā grauitas leuitas mollitudo
aſpritia calor ꝛ frigus:quāq̄ neq₃ raritates dici:neq₃
denſitates pñt:ab his tñ ꝓdeunt pariunturq₃ ſine du
bio. Denſitas porro ꝛ raritas ex cōcretione ꝑueniunt:
cōcretio ꝛ ſeceſſus non ſit: niſi ꝑtes loco demigrent.
Gn̄atio q̄q₃ ꝛ corruptio poſteriores nā hoc motu ſūt.
Siue eni nihil ſunt aliud q̄ cōcretio ꝛ ſecretio:vt De
mocrito placʒ:ſiue(vt nobis vr̄)ex alteratiōe ꝑueniūt:
q̄q dē ortū atq₃ obitū rer₂ ꝯcretio ꝛ ſecretio vident̄ ꝑ
cedere:vt̄ dixeris por aliqs mot⁹ ob locū iuenit̄:ita
pª ꝑs ꝓpōnis nr̄ę aſſerta ē:ſine motu locali nullū mo
56 tū poſſe ꝯſiſt̄. ℂ Nūc paucis altera q̄q₃ veriſſima eē
mōſtrabit̄:ſine cęteris motibꝰ motū localē poſſe inſtu
tui. S₃ qd hī facilꝰ:q̄nā obſecro necītas:vt id qd i lo
co fert̄:augeſcat ꝛ alteraſcat:naſcat̄ aut itereat: Dacte
nus ꝓbatū eſt motum localē iter oēs motus p̄ᵐ eē nā.
57 ℂ Nūc dicemus quēadmodū p̄mus q̄q₃ ſit tpe. Dūc
motū ęterna ſolū agnoſcūt:ꝑinde q ſolus igenio ſit ad
ꝯtimādū ꝛ ꝑennādū app⁹:qd ifra mox eſtimabim⁹.
Aeterna caducis ꝛ genitis p̄ora ſunt tpe. Igit̄ motus il
lor₂ p̄or tpe q̄ cęteror₂ hēbit̄. ℂ Dixim⁹ motū localē
eē p̄ᵐ tpe ꝛ nā:nūc reliqū eſt vt eū ꝑſtātia q̄q₃ ꝛ digni
tate ꝛ ꝑfectiōe mōſtremus. Qd qdē cognitu ꝛ ꝑſpectu
facillimū eſt:tñ ea rōne q abſolutiſſimis ꝛ pulcherri
mis corpibus deputatus delegatuſq₃ eſt:tū q nobis

non incolit.
veri hoc con
ſtare non pōt
niſi abrno ꝯti
nuo motu cu
ſtodiatur.

nõ iã inde ab ortu aut crepũdijs:sz post aliquãdiu cõpis
iã adultis pfectisqz accidit:quũ firma incessui mẽbra
habẽt. Aliog aĩalia in pmordio inchoata τ rudia su
mus. ℂ Dicet gspiã pugnãt hec supioribus. Dictũ est
motũ localẽ poƺẽ eẽ cęteris motib⁹. Nũc posterioƺ cõ
probat exẽplis:qñ pus gigni nutricariqz aĩalia q̃ in
gredi posse τ mutare locũ videntᷓ. ℂ Sz ad h facilis
defensio est. Singulatim ortus τ gñatio poƺ est motu
locali:in vniuersũ motus localis poƺ est ortu. Nec.n. vz
est eni vt eius rei q̃ paritᷓ pcesserit aliqđ pariẽs:qđ an
teq̃ pareret motũ localẽ vtiqz exercuerit. Nã tũ quũ
gignit gigni qđ gignit dici aut existimari non põt. Ita
fit vt sit neceẽ anteq̃ gcq̃ oriatᷓ añecessisse aliqđ qđ locũ
ex loco mutauerit. Pręterea si gñatio p⁹ statueretᷓ oĩa:
q̃ aliquẽ motũ ppessa eẽnt pusq̃ moueretᷓ genita atqz
orta fuissent. Nõ est ergo gñatio poƺ motu locali. Qđ si ge
neratio posterioƺ vincitᷓ:supfluũ est auctionẽ aut alte
rationẽ poƺes defendere:qƺ auctio τ alteratio ꝯsequitᷓ
58 ortũ ab eoqz sũt scd̃e. ℂ Illud quoqz huc ptinet q̃ im
perfectissimę animãtes localis motus expertes videntᷓ
vt arbores cęterarũqz frugũ gñã. Et q̃ q̃ ancipiti sunt
59 nã Zoophyta noiant. ℂ Iã ea q̃ motu locali mouentᷓ
minimũ de sua subã nãqz ꝯcidunt:vtpote cũ hoc gñe
nihil itegritati deperdat. Nõ sic ea q̃ alterantᷓ:non sic
ea q̃ crescũt:quoƺ alia q̃litatẽ demutãt:alia in q̃titate
60 mõqz variantᷓ. ℂ Pręterea id qđ semet mouet pn̄ᵐ ẽ:
tum coƺ q̃ mouentᷓ:tum coƺ q̃ mouẽt. Hoc aũt vlluz
sibi motũ nisi localẽ vẽdicat. Quare vel hac rõne pm⁹
motũ localis asseritᷓ. In plenũ res proprie ac simplr
mouetᷓ quę locũ mutat. Quę ꝟo non mutat:sed aut au
getᷓ aut minuitᷓ aut afficitᷓ non simplr absolutẽqz: sed
quodã genere moueri dĩ. Quã itaqz sit pmus motuũ
localis puto ex hĩs quę sunt dicta constare.

61 NUnc gsnã inter locales sit pmus ex
plicandũ vĩ. Sane⁹ rõnibus il
lis qb⁹ hoc pbatum sumus:illud quoqz
obiter cõi visu mõstrabitᷓ:eũdẽ motũ ꝯti
nuũ τ sempiternũ eẽ. Nã ex reliqs nul
lus statu sempiternus põt:vtpote q terris extremisqz
arceantᷓ:oẽsqz sc ab opp¹ᵒ i oppᵐ ꝯferãt. Gñatio i ens:
corruptio in nõ ens pcũbit. Alteratio affectionũ ꝯrie
tate cõpescitᷓ. Auctio τ diminutio itra certos se magni
tudis τ paruitatis limites ꝯtinẽt. Quũ itaqz ꝯrios ad
uersosqz motus vniri τ coalescere ipoẽ sit. Quę ꝟo cõ
tinuantᷓ vnita τ coalita eẽ oporteat:nimiƺ cęteri mo
tus iugi τ attineri non poterũt. Quã ꝟo fieri nequeat:
vt ex ꝯrijs motib⁹ vnitas τ coalitus fiat:ita vt res q̃ il
lis motibus mouetᷓ tanq̃ vno duob⁹ vtatᷓ in apto est:
aliog re ab se itelligatᷓ:si ita dicatᷓ sumptũ vt res sit τ al
bescere τ nigrescere sanescere morbescere crescere de
crescere oriri occidẽ videantᷓ. Si igitᷓ qđ albesit nõ sit
nigrefit:aliog finis τ extimus albescẽdi eẽt nigrescẽ:ma
nifestissimũ puto:quũ nigrescit res altero motu agita
ri:q̃ eo quo pus quũ inalbebatᷓ. Qđ si nũc segnus atqz
antea mouebatᷓ:res aũt τ tũc τ nũc extabat.clarissimũ
est:eã rẽ de vno motu in alteƺ pcessisse itergeuisseqz.
Nã si in tpe nullũ interstitiũ motus fuisset:fateri neceẽ
est:idẽ ꝯrios motus:tanq̃ vnũ τ ꝯtũ egisse. Eadez rõ
in gñatione corruptioneqz congruẽte attineri iuicẽ
possint:q̃uis eni ꝯrię oio nõ sint:opponuntᷓ tñ τ quo
dãmõ aduersantᷓ. Sed dũa ea:q̃ lz in vtroqz gñe mo
tuũ.i.tũ in pprijs verisqz motibus:tũ in iproprijs sp
aliqđ inter mediũ hẽatᷓ:tñ in veris ac pprijs qes me
dia est:in iproprijs nõ qes:sed tps itercidit. Quũ enĩz
occidit aliqđ.quotiẽs ad non ens ꝯuersum mutatũqz

est:dici nõ põt quẽadmodum in nõ ente qescat. Inter
corruptionẽ igitᷓ.q̃ in nõ ens pcũbit:τ gñationẽ q̃ ini
63 tiũ a nõ ente capit:tps erit interpolite nõ qes. ℂ Aliog
fit absurdũ:si id qđ ortũ tãtisper est ꝯtinuo interire di
catᷓ:neqz tpe vllo obmanere in ea soliditate eiden
titateqz:quã sibi genitura ortusqz attulit. Hactenus satis
pbatũ est nullũ motũ ex reliqs posse hẽi cõtinuum.

64 QUam ꝟo solus motus localis ꝯtine
ri serie sempiterna possit:tñ
nõ oĩs:sed q p orbẽ fiat:mõ indicaturi su
mus. Quicqđ mouetᷓ aut p orbẽ:aut p li
neã directã:aut p genus aliud q̃ p orbez
q p directã mouetᷓ:vt si p aliqđ qđ sit ex vtroqz pmi
stũ. Quãobrẽ si illi simplices motus q p orbẽ aut p di
rectã fiunt ꝯtinuari nõ pñt:neqz is quoqz videbitᷓ qui
ex simplicib⁹ cõponitᷓ. Nã si ppetuitas eripitᷓ simpli
cibus dignius tribuatᷓ:cõcreto q vẽdices. Primũ igitᷓ
id mõstrandũ est:motũ coƺ q̃ recta atqz e regione mo
ueantᷓ ꝯtinuari nõ posse:cũ nulla aũt itinita sit linea i
quã aliqđ moueatᷓ:necẽium est reciprocare ad initia: τ
regredi si ꝯtinuari pennareqz debeat. Sed ea q̃ ita re
siliũt retroqz cõmeãt motib⁹ ꝯrijs agitantᷓ. Nã τ ascẽ
sus descẽsui:τ pgressus regressui:τ dexter sinistro ꝯri⁹
est. Sunt.n.hec situs τ loci discrimina. Cũ itaqz id qđ
sursum versus fertᷓ anteq̃ reflectatᷓ stat:si ꝯtinuus ascẽ
sus cũ descẽsu dicatᷓ:nimiƺ qđ sursũ fertᷓ sit q̃qz deor
sum ferri videbitᷓ. Eadẽ plaga recipitᷓ: si rõ ad reliq̃s
quoqz dĩas applicetᷓ: prsus ꝟo q fieri põt:vt duo mo
tus pugnãtissimi coalescãt τ efficiantᷓ vnus. Certe ne
gari nõ põt pugnãtissimos eẽ motus:eũ q ad supna in
stituitᷓ:τ eũ q ad iferna suscipitᷓ:qppe q lõgissimo iter
uallo nãę spẽqz differãt. Idẽ dissidiũ iuenitᷓ in cęteris
motib⁹:si ad suos qqz ꝯrios collati cõparatiqz fuerit:
eã vt sit vnus τ ꝯtinuus mot⁹ opz eo mõ quo vnũ est
mobile τ vnũ est tps:ita vnã q̃qz spẽz motus nõ plco
hẽi. ℂ Quã ꝟo mot⁹ q hic illuc pcedit:motui q illinc
huc obuerse reuertitᷓ:maxime videatᷓ eẽ ꝯrius:ex eo su
mitᷓ indiciũ:q̃ si res q̃ motibus illis mouentᷓ occurre
b rint mutuo sibi obstrepũt [b] τ obuariãt:tãtisperqz ob
lisę sustinẽt:quoad altera alterã secũ attollat rapiatqz:
aut i pnicie agat:q̃ res ꝯrioƺ dignotatio notaqz ẽ. Nã
65 mot⁹ q altrorsus l latusqz fit ñ pugnat ascẽsui. ℂ Quã
ꝟo qcqđ retroflectitᷓ siue in orbẽ siue in lineã moueatᷓ
necẽium sit itergescat anteq̃ remeet: nõ solũ cõprobari
sensu põt:sz ẽt doctrinę idagmibus psuaderi. Quicqđ
mouetᷓ ferturqz in q̃ loco necẽio adest abestqz:τ quem
necẽio tz τ deserit:ibidẽ q̃qz necẽio qescit τ stat. Atqz is
locus vtriũqz vsum τ pncipij τ extimi pbet:necẽio igitᷓ
qescit:qƺ eodẽ momẽto adesse τ recedere eodẽ in loco
nõ põt. Aliog fateare neceẽ est i eodẽ loco aliqđ:tũ eẽ:
tũ nõ eẽ. Igitᷓ momẽtũ aliud fuerit in q̃ res adest ali
cubi:aliud in q̃ deserit separatqz. Inter momenta ꝟo
q̃libet ppe ascita hiat τ iteriacet tps:in medio igĩ tpe
pculdubio res eo loci qescet:in quo adesse τ a quo re
cedere dicebatᷓ. Plane in medijs punctis spatij illius
directi finitiqz:sup qđ res defertur: nõ est necesse res
quę moueatᷓ vt adsit absitue:vtpote quoƺ nullũ consi
stat actu. Necesse est.n. vt qui actu punctus τ actu me
dius sit:vicẽ quoqz finis τ initij pręheat. Etiam ꝟo si
sito vnus est:duo tñ definitione mẽrantᷓ. Porro in ꝯti
nua magnitud⁹:quoad motus nõ dirimitᷓ nullus pun
ctus est actu:sz tum demũ actu punctus fit:quũ res qe
scit a motu p⁹:deinde vt ꝯstitit retro indidẽ rursus fle
ctitᷓ. Ita locus ille atqz pũctus in q̃ motus icidit actu
medius est:τ finis τ exordiũ mot⁹. Finis pteriti exco

a ℂ Est aĩad
maduersione
dignũ:aut hęc
Simpli.q̃ in
hiceriqz locũ
est velum sup
põ quędã ac
ceptũ:qđ nũc
mõstrabitᷓ scz
aliquẽ eẽ mo
tũ ꝯtinuum
quod The.
ctiaz grece ex
pressit:qui ait
ἅμα γάρ
καὶ τὸ πρό
τερον ὑπο
τεθὲν ὅτι
ἐντέκεται
τινὰ κίνη
σιν εἶναι
συνεχῆ ἀϊ
δ'ιον δ'η
λὸν ἔσαι τῇ
ἀυτῇ μεθό
δ'ω. hoc est:
vna.n.tñ qđ
supius suppo
sitũ ẽ:q.s. ali
qs motus eẽ
possit τ conti
nuus τ sempi
ternus eisdez
rõnibus pba
tum eudet.
Addit porro

res Simp. ea
ex scię est vt
vna τ eadem
methodo plu
ra recipiant τ
ea qdez vsqz
adeo τ vtia τ
vtilia theore
mata.

b ℂ Rõ hec
a signo ducẽ
tur:τ signum
ab Arist. pro
prie appellatᷓ
ait Simp. q̃
ex posteriori
bus τ ꝯsequẽ
tib⁹ priora p
bat.nã q̃ sibi
mutuo obstre
pãt nõ est in
cãusa cur aliqua
sint cõtraria:
sed potius cõ
traria conse
quuntur.

letiqz Exordiū ꝯñtis ⁊ reciproci. Simulatqz igiť ste-
tit res ꝯtinuo mediū actu eperiť: qđ siľ pñm extremūqz
fit: simulatqz ꝟo ħ fit: ꝯtinuo res deponit itergescitqz.
Qui.n.actu pñm ⁊ finis pūctus eēt: nisi res q̄ mouebať
cōsisteret. Cęteꝝ quū res ꝯtinue moueť adesse ac sepa-
ri siľ eodē in pūcto nō pōtauit si pōt pōt mométo: nō
pōt tpe: nisi gs ēt in tpe defendat: qꝛ momētū aliquid
66 tpis sit: gppe qđ secet ⁊ diuidat tps. ¶ Nūz igiť de pū
ctis q extremas margines obtinēt idē dī qđ ō medys
demīsatū est.i.num queadmodū neće non est: rē q̄ cōti
nue moueať pm adesse in medys pūctis: mox separari
ac recedere: ita non sit in extremis necesse pm appelle-
re: atz deide regredi resultareqz. Et certe si iccirco res
moueť cōtinue: qꝛ pūcta lineę quā pcurrit poª nō actu
habenť: pfecto quū extrema sint actu: q̄ p pñº ⁊ p exi
tu eē possint: necīum est in his rē q̄ cōtinue mouebat
fateri gescere. Si.n.motus direct° cū retrogrado ⁊ re-
flexo attineret: punctus ille: vñ reciprocatio inita eēt:
neqz actu pūctus neqz finis neqz pñm forct: sz tm̄ po°
queadmodū q bienť in medio. Pręterea si pūctus q l
medio, est siľ sit actu: extremū motus ꝯtinuo initiū ge-
tis ꝯstituiť: manifestū est rē in eo pūcto potissimū sta-
turā ⁊ gerurā eē: q iā sit actu extremū ⁊ suapte nā pñm.
Sed astringamus tādē ea q̄ diximus: nec vagari am-
pli° aut diffluere patiamur. Si res quę ꝯtinue moueť
nullo vtiť actu pūcto, imo in eo quo sic vtiť: nō pōt cō
tinue moueri. necē est id qđ in linea reflexū est anq̄ꝫ re
67 ciprocaret stetisse. ¶ Ac dicere qdē puncta itermedia
sine cuiuscūq̄ eē: sed pñte tm̄ hīr: vel ad defendēdā Ze-
nonis difficultatē vale oportunūqz est. Is magnitu°ᵉˢ
finitā trāsiri nō posse dicebat: vtpote in q̄ dimidia eē
innumerabilia infinitaqz viderenť. Ueꝝ nos riidim°
supra: nedū infinita: sz neqz duo qdem dimidia actu
eē: nā simulatqz diuelliť desinit eē magnitu°ᵉ ꝯtinua: ve
a rū eē dimidia ifinita° nō actu: sz po° nihil est absurdū
ꝯcedere. Neqz impōe est q̄ ifinita sint po° pagi. Qua
pp is q dissecat ⁊ nūcrat dimidia tollit: id qđ p certo
in qōne discussioneqz sumiť. Qđ his verbis cōcipiť:
verū ꝯtinua q̄ntitas dimidiationē in ifinitū recipet. At
ꝟo ille cū ita pscandit oēm ꝯtinuationē a q̄ntitate pin
deqz ⁊ a motu tollit: nā ex diuisiōe q̄ntitatis ⁊ lineę mo
tus quoqz diuidiť. Est ⁊ in tpe momētū vt pūctus in li
nea: ideoqz ⁊ pteriti finis est: ⁊ ꝯñtis exordiū: queadmo
dūqz pūcta itermedia pñte eē: ita ⁊ momēta expedit.
69 ¶ Cęterū q̄uis idē momētū futuro pñm sit: ⁊ finis p-
terito tpi: si tm̄ id spectes: ad qđ mutatio ptinet. rectius
loq̄re: si futuro: id q̄ꝫ pterito vendices. Uerbi gr̄a: qm̄
eius tpis in q̄ Socrates occidit momētū est aliqđ in q̄
pm occiderit: si tps respicias: pōt hoc extremū pterito
cōpetere ⁊ tribui: vtpote cuius sit finis.i.dici pōt So-
cratē in fine pteriti tpis occidisse. Si ꝟo rē q̄ secuta ē
id est ipm occasuz attēdas: cōmodius feceris: si in pñ°
ꝯñtis q̄ꝫ si in fine pteriti mortuū dixeris. Dicet qspiaz
in fine pteriti tpis Socra. moriť: qꝛ in toto pterito mo
riebať: in pñ° ꝯñtis nō moriť: sz mortuus est: qꝛ verissi
mū est in toto ꝯñti ac futuro eē mortuū Soc. Si igiť
momētū vt est ita sumptū sit siľ p fine: ⁊ p initio tpis
nimiꝝ in eodē momēto Soc. ⁊ moreretť ⁊ mortu° fuis
set: qđ nihil aliud est: q̄ꝫ q sit mortu° viuere Soc. nā q
moriť nōdū est mortuus. Quod si duo momenta fece
ris: fateri opz ꝯñā eē momēta: qđ ptin° falsuz est: quū
tps ex idiuiduis ꝯstare ñ possit. Ueꝝ hęc qđ ꝯiūctior
70 est loco: in q̄ de motu in vniuersum egim°. ¶ Nūc pla
cet quā istitueramus seriē pseq. Dē qđ recta ferť: anq̄ꝫ
resiliat: necio gescē dicebam°. Atqz ħ distictius ⁊ exp-

b sitius b hic pbabim°. Quicqd in ꝯtinuo motu est: nisi
aliciūde obturbeť ad locū istitutū condictūqz puenit.
Porro ad eū locū q̄ puēit motu locali pus ēt ferebať.
Ut si ad. N. puenit eodē q̄qz anq̄ꝫ appelleret ferebať:
neqz tūc mō quū ppinq̄bat calci: sz stati ab initio mo
tus ferebať ad. N. si ad id nō p diuerticula: sz directo
⁊ ꝯtinuo itinere cōmigrabat. Hec quū ita se hēant: si
id qđ de iferiore loco ad supiorē nitiť: siľ eo venisset nō
staret: sz eodē ꝯtinuatoqz ipetu referreť: necē iuz eēt vt
quū ab hinc illuc subire occepit: huc q̄qz stati moueri
cepisset. Qđ tñ et si p se ridiculosius est q̄ꝫ vt iprobādū
sit: latius tñ q̄ꝫ sit absurdū patebit ħ gr̄e. Si.n. id oē
qđ descēdit ex supiore loco ad iferiorē descēdit: mani-
festū est: si id qđ ab iferiore ferť: ꝯtinue ferri deorsuz ⁊
descēdere ꝯcedať puatiz i loco supiore: vtpote in q̄ nū
q̄ꝫ videať futuꝝ: qđ pisus impōe est: ita efficiť vt res
pus q̄ꝫ reditū capescat in supiore loco gcuerit. Quare
motus pmus cū 2° ꝯtineri nō pōt: qñ qes itersita seriē
72 diuellit ⁊ dirimit. ¶ Est alia rō accōmodatior. Quic
qd se in albū ex nigro aut ex nō albo ꝯuertit: oēs colo-
res q albū, ñ sint fuscū flauū purpureū abycit: illū vnū
q sit alb° acqrit: nā i fine mutatiōis siľ ⁊ pōr color abo
litus est ⁊ albedo ꝯcepta. Si igiť in eodē extremo.i.eo
dē momēto ex albedie i nigritiā reciprocaret: tres fun
ctiōes eodē pūcto obiret: albesceret denigresceret re-
nigresceret. Quāobrē is q de nigro i albū ē mot°: nul-
la rōne ꝯiūgi pōt cū eo q ꝯtiū vidē de albo in nigꝝ isti-
tuit: aut si q̄ pōt ꝯiūgi id bñficio tpis accidit: cui° peri-
nis ꝯtinuatioqz fluor: mot° q̄qz q siľ agant videri ꝯti-
nuatos facit. Nō tñ ita est: sz ꝯuersum tps sēpiterna
serie ꝯtineť: motus deincipes ⁊ ꝯtites habeat: nā q̄lis-
nā obsecro albefactiōis nigrefactiō isuc exitus fuerit:
qñ illud nisi q demētes: tueri nō auit albefactiōis ex-
tremū eē nigrescere: nigrefactiōis albescē. Atqz ħ icō
moda eos sequiť, q mot° oēs posse ꝯtinuari ꝯcēderēt.
73 Olus itaqz mot° p orbē nullas an
gustias plagasqz accipit: si
ꝯtinu° dicať. Nā id qđ ꝟbi grā ex. A. pū
cto mouit: vnomet ipetu frequētatiōeqz:
atqz (vt ita loqr) ꝓposito ad eūdē pūctū
in linea circulari ferť: nō.n. ad aliū pūctū aū puenerit
quū nullū sit actu pūctū i circulo: sz neqz ab alio pun-
cto resiliet aut regredieť ad. A. qꝛ siľ ad. A. ⁊ ad. B. mo
ueť. Nec tñ ꝯtrys motib° agiť: nā neqz mot° ois ex. A.
ꝯtrius motui ē q ad. A. pducit: sz ħ tm̄ i spatio directo
cōpias: vbi ⁊ finis ⁊ initiuz actu spectať: ⁊ res q̄ ita al-
ternat eodē puncto bis mō vt fine: mō vt pñ° vtitur.
Pꝛoīde necīuz est cū reflectiť: vt eodē i pūcto adsit: ⁊
ab eodē recedēdo mox absit: vñ fit vt mot° hꝫ ꝯtinua-
tus eē ñ possit: sz mediū aliqđ tps ad pausā qetēqz cor
rogeť. At i spatio sphęrico qd vetať motū geri ꝯtinuū
nullo fine nullo initio vēdicari. Nā dicat aliqs velim
qđ initiū quē finē i circulo statuat. postremo qđ pūctū
afferri possit q̄ necē sit: id qđ inibi moueť: pus q̄ꝫ mo
veať gescē. Ita sphęricus mot° alternādo reciproci-
doqz solus ñ distrahiť: ꝯceteris iterstitiū ⁊ diuulsio mo
tuo in spa ꝑmutatiōe redeūdi repedandiqz accidit: qꝛ
pōr ille sp ab eodē i idē reuertiť: alteri nūq̄ꝫ i illud vñ
pfectus sit: sz i aliū dirigiť. Accedit qđ circularis mot°
nūq̄ꝫ i eodē spatio ē: qꝛ nihil actu definitū i circulo ha
beať: sz icerta iterminataqz vtriqz sec° extrema ois cir
cūferentię sunt: adeoqz sp alia atqz alia circūferētia cir
culo oriť. In recta linea idē spatiuz pōt sępe decurri:
vt quū qs hic illuc ⁊ illinc huc denuo cōmeet: qꝛ pscri
pta ⁊ signata sunt extrema: quapp necē est: vt iterq̄e-

scat ancq̄ retro se in viã det. Propterea.n.spatiũ idem
plerũqz alternari redireqz põt: q2 res in extremis q̃le
cũqz motulũ trahit: pedẽ ancq̄ referat. Nã si nõ iterge
sceret ꝯtinuato vtriqz motu acta retro fuisset: vt i circulo
ꝯtingit. Neqz rect⁹ aũt solus nõ est ꝯtinu⁹: sz neqz cir-
cularis q̃qz si reflecti possit: nec in orbẽ ferri torq̃riqz
videat: q2 finis cũ pn⁰ iã nõ ꝯfunderet: neqz pũcto ali
quo tanq̄ vno: sz tanq̄ duobus vti ꝯtingeret. Quãobrẽ
tũc eadẽ linea tanq̄ si sphęrica pagrari sepius ⁊ repli
cari videbit: vtpote quã nõ vt ꝯtinuã vnãue ampli⁹:
sz vt deincipẽ ⁊ ꝯsitẽ repetere ac recurrere liceret. Cũ
vero nõ reflectit: qd in circulo mouet: sed in orbẽ circũ
agit: tũc spatio illo vt vno ⁊ cõtinuo vtit. filqz se vno
cõnisu ⁊ frequentatione circũfert. Alioq̄ q̃ digno rõne
vices illas nucraueris: quaꝝ neqz ꝯstitutũ pn^m: neqz
certus exitus hr̃. Simulatqz.n.aut pn^m aut extremum
assignãs in circulo qetẽ irregeto tribuis. Quot si aliqs
sibi quasdã vices intelligit: id eo euenit: q2 secũ ipse pu-
tãs aliquẽ in circulo tanq̄ pn^m statuit: aliũ tanq̄ finẽ
74 affingit. ℭ Ex his late pꝫ: nõnullos physiologos vete
res pperã sensisse q dicerẽt oia in ꝯtinuo motu eẽ. Cũ
eni moueri oia circulari motu neqz possint: neqz ipsi
putarẽt: sed ⁊ corrũpi gñariqz aliq̃: augeri alia ⁊ dimi
nui: nõnulla ẽt alterari atqz affici faterent: pleruq̃ g
ortuz ⁊ interitũ reꝝ alteratiões esse defenderẽt. Quũ
igit circulari motu moueri oia non possint: cęteri vero
motus: qui in cõtrarijs formis ⁊ q̃litatibus cõtinent:
neqz pseuerantes neqz perpetui sint: conficitur: ne oia
in continuo esse motu agitatãqz videantur.

75 **Q**uam vero pma delationũ sit ea: quę
exercet i globo: nũc vero apie
mus. Quęqz delatio vt supra est memo-
ratũ aut orbicularis est: aut directa: aut
ex vtroqz motu pmista. Simplices vi-
dent pores eẽ pmistis: q2 pora sũt initia eꝝ q̃ de initijs
pdeũt. Ita restat vt oñdam⁹ sphęricã eẽ porẽ directa.
Oẽ qd recta fert: aut finitã aut ifinitã lineã pagrat. In
finita linea eẽ nõ põt: ⁊ si eẽt vlla: nihil posset i ea mo
ueri. Nõ.n.fit qd ipo̅le est factũ eẽ: ifinitũ vero ipo̅le est
vt sit pcursũ. Nõ igr̃ pcurrit. Si aũt finita sit linea aut
reciprocat ⁊ motus dirimit: aut nõ reciprocat ⁊ iã ge-
scit cõsumpto ⁊ itersitincto motu. Solus itaqz orbicu
laris simplex sempiternusqz est: sed ⁊ nã prius ac tpe.
Nã ẽt si nõ esset speciatiz pbatũ circularẽ eẽ ppetuũ:
sed solũ illud ostẽsum: aliquẽ motum posse imortalẽ ⁊
sempiternũ ĩstitui: cũ pmũ tñ ꝯstat aliquem de cęteris
motibus prrogatiuã illã ferre nõ posse: tenet id genus
motui sphęrico ascisceẽdũ. ℭ Extra h̃ rõne quoqz idẽ
asserit: solũ orbicularẽ motũ esse ꝯtinuũ ⁊ pennez. In
motu directo definitũ pn^m est definitũ mediũ defini-
tuz extremũ ita vt assignari possit tum locus vñ moue
ri res cepit: tũ locus q̃ pfecta res est. In orbẽ neqz pn^m
neqz extremũ ascribit. Nõ.n.pũctus hic potius q̃ il-
le pn^m extremũue fuerit: sz singuli vicẽ pncipij medij
extremiqz possidẽt. Semp igr̃ qd in orbe rotat i exor
dio est: sp in meditullio: sp in extm. Dĩ tñ quadãtenus
cęlũ gescere: ppea q nũq̄ toto orbe locũ egredit. Cur
aũt sil' moueri cęlũ ⁊ stare dicat ea cã ẽ: q pn^m finisqz
rotũdoꝝ ppriẽ cẽtruz est. Prin^m ea rõne: q2 definitio
globi ⁊ rõnis ei⁹ cẽntia de cẽtro ⁊ cardine nascit. Ni-
hil.n.aliud est g'obus circulusue q̃ ęq̃lis vndiqz sec⁹
a cẽtro distãtia. Finis ppea q2 lineę a sũmo curuamie
in directũ extractę recipiunt: ⁊ pcũbũt oẽs in centrũ:
ĩnibiqz cõniẽ sũt. Quia igr̃ nõ ad finẽ: sz circa finẽ ta
le corp⁹ mouet: summo vero sp eũdẽ locũ obsidet: iccirco

qd in rota mouet sp mouet: q2 nunq̄ põt finẽ attinge
re: eũdẽ aũt locũ sp obtinet finis. q est cẽtrũ. q2 sp quie
76 scit ⁊ imobile est. ℭ Merito igr̃ orbicularis mot⁹ re
liquos mẽsurat ⁊ regit. Dies / nox / hora / sine dubio mo
tus sunt: hos ꝯuersio cęli mũdana metit. Cęteꝝ huma
nas res in orbẽ necti ⁊ ad istar sphęrę circuagi: verbũ
veꝝ ⁊ ab hoc motu sumptũ vr̃. Sz ⁊ ęq̃bilẽ ⁊ parilez
eẽ agitatũ illũ necẽ est. Nã ex directis q ipulsu ⁊ vi ꝯ
nãm cient inęq̃biles eẽ nulla dubõ est: sz ⁊ nãles q̃qz
⁊ spõtanei q̃to plus ab initio separãt: eo citatiores pni
a tioresqz sũt. Proinde ᵃ sibi celeritatẽ obiter corrogant
quę nã mouent: q2 quo propius accedunt ad calcem:
eo iunctiora sunt cognatis ⁊ sibi salutaribus locis.

79 **P**Robatum est supra pn^m motorẽ
oportere imobilẽ et
sempiternũ eẽ: nũc pte opis sũma ĩdiui-
duũ ⁊ icorpeũ eẽ docebimus. Ac pn^m qdẽ
ꝯstituimus: oẽ qd mouet a corpe nõ nã
ni ... sz aliena vi atqz extrinsecus moueri: cerni
mus vero coꝝ q̃ hoc gñe mouent ⁊ mouẽt: vim maiorẽ
diutius mouere idẽ põderis: q̃ minorẽ. sz ⁊ veloci⁹ idẽ
spatij ꝯficit: q valẽtius sit q̃ q infirmius. Eadẽ mola
asinus aut mulus die integro mt tritici exterit cõmi-
nuitqz: q̃tũ biduo sit optabile hoi molere. Itẽ miluũ
momẽto ppemodũ versat: quãq̄ hõ vix hora torq̃at.
Hęc si latissime nota pspectaqz sunt: ipo̅le est vt id qd
ppetuo mouet: moueat a corpe. Nã aut finitũ dixeris
corpus mouẽs eẽ aut ifinitũ. Certe ifinitũ eẽ nõ põt: fi
nitũ ẽ. Si finitũ deinceps: q̃ro finita sit vi: an ifinita: si
finita: afferri igr̃ poterit vis alia maior hac: aut diuti⁹
eãdẽ molẽ ac magnitu^{ne}z pmouebit. Aut q̃to vis mi-
nor. Nõ diuti⁹ q2 tpe ifinito nihil est diuti⁹. Nec q̃to
80 vis minor: q2 q̃ maior est ęq̃lis miori eẽ nõ põt. ℭ Di
b ces ᵇ ifinitã eẽ vim corpis cęlũ mouẽtis. Quicqd igit
tpe finita vis mouet: mouebit ifinita nõ tpe: q2 vires
illę nulla pportiõis ꝯsensiõe iũgunt. Prohinc quẽad
modũ assignari nõ põt: q̃to ifinita vis finitã excedat:
ita nõ põt q̃to minus illud sit tpe: in q̃ ifinita vis mo-
uet: q̃ id in q̃ mouet finita. Aut g ifinita vis nõ moue-
bit id qd finita ⁊ mior põt: aut mouebit momẽto non
tpe. Quoꝝ vtrũqz absurdissimũ est. Quã vero iopinabi
le sit ifinitã viz itra magnitu^{ne}z finitã ꝯdi: vl' hic pbat:
q vbi magnitu^{ne}z afferre maiorẽ licz: ibi ⁊ maiorẽ af-
ferre vim licz. Põt ẽt ex his q̃ supius demõstrata nobis
sũt idẽ breuissime hũc i mo^m oñdi. Immobilis est mo
tor pmus: nõ igr̃ corp⁹: q2 corp⁹ oẽ qd mouet mouẽdo
ẽt mouet. Quicqd.n.mouet si sit corp⁹: aut pellẽdo aut
trahẽdo aut vehẽdo: aut torquẽdo mouet: nisi fortasse i
iactu alia rõ sit atqz aliud gen⁹ mouẽdi. ℭ Nã iaculũ
quũ de manu iaculãtis recessit: suo motu ferri vr̃ pditu
abiũcto cessãteqz auctore. Quare orit qd missa vi rex
q possit nutu suo moueri: separato atqz ẽt extincto q mi-
c serit. Nec.n.põt a se: q ppea q̃ nõ ei⁹ gñis sit: ᶜ q2 is a mis
83 su statiz geuit. ℭ Ad hęc aliq rñdẽt: nõ solũ eẽ iacula
torẽ q mouerit: sz aerẽ q̃qz pximũ: q simulatqz illata
vis iaculo est: ipe ẽt pmot⁹ adagitatusqz subide q̃qz ia
culũ moueat. ℭ Veꝝ h̃ defẽsio n̄ dissoluit: sz trãsfert
difficul^{te}z. Rursus.n.qõi loc⁹ ẽ: q̃obrẽ aer ille pxim⁹
c moueat nullo tãgẽte: ᶜ si neqz moueri pbãdũ ẽ sĩ qcqd

ὅστε γὰρ ὑφ' αὐτῶν οὐ γὰρ τῶν ἀστοχιυίτων ἐστὶν οὔτε ὑπὸ τοῦ βάλλοντος ἀπέστη γὰρ ἐκεῖνος ἀφεὶς. Hoc est: nec.n.põt a se: q ppe q̃ nõ eius gñis sit qd possit seipsum mouere. nec ab eo q misit: q2 is a missu statim geuit.
d ℭ Hic edit. desunt quędã que possunt hoc mõ iterpretari. nec.n.a se ipso cũ aial nõ sit. nec ab eo q misit: vt pote q generis eiusdẽ a quo igit. nisi ... neqz moueri.

a ℭ Quę vi ipellunt quo plus ab initio separãt tardi⁹ mouent: cuius nescẽte vi ei⁹ q ipulit: que vo nãlr mo uẽt: aut sump. velocius ⁊ h̃ tõ: q2 magis hoc est ꝯpriũ: quã: que sibi cognata sunt: vel q2 sp mi nus sit id qd ipedit diuidi- q oppositio eo minus est fa- cilius põt di- uidi. vel cuius q2 id: qd loco ꝯprio ac pecu liari magis ẽ vicinuz min⁹ est cõtrarium magisqz sile. vel ob id q2 cũ motuz au- spicat a ꝯtra- rio est nup p mutatũ: neqz adhuc penit⁹ est quatinus ... illius exper- s q̃bus in hoc est transmuta tum: ⁊ quãto magis pcedit sincerius eua dit. nã si hoc motu mouet ob eã trãsmu tationẽ quã i hoc ipsuz qd factũ est ꝯuer sum est: eã p- fecte sincere q fuerit ver- sum: veloci⁹ mouebit. nãz virtutẽ q̃ mo uet perfectio rem tunc erit adeptum.

b ℭ Hic eã dẽ demõstratio- nẽ: q̃ Aristo. pbat cor⁹ nul lũ finitũ vim hr̃e infinitaz: credidit Io. Gra. nõ parũ momẽti hr̃e ad cõprobandũ celũ mundũqz eternũ nõ eẽ: sz corrupti bile. qd.n. fi nite virtutis ẽ tpe ifinito: aut ipse: pdurare nequaq̄ põt. Simp. aũt ip sum oĩ cona- tu iprobat. in quẽ.n.in hũc errorẽ incidis se: q: cũ lanuit ... differentia pe nes Arist. in-

ter hr̃e virtutẽ mo tricẽ infinitã ⁊ posse in ifi- nitũ tpe pdu- rare ⁊ moue- ri. Aristo. n. aliud opinat sibi velle q alĩ qd ifinitã viz hẽat: cãqz vni uersaqz sil' mo tricẽ sempiter ne: ⁊ aliud q aliqd perma- neat motum sẽpiterno tpe nã ifinitã vim actu vniuersã sil' ei qdẽ in- esse est ꝯtuas qd eterno mo uet tpe: ifinitã vero: qd iõ ifini tuz dr̃: q2 põt in ifinitũ mo uere: nõ tñ h̃z actuã ⁊ mo tricẽ vim: que vniuersa simul sit. Sed fm passiuã ⁊ po⁹ ei inest qd p pauc mouet. Quapp ipos sibile qdẽ est q vis infinita motrix: q sil' vniuersa sit cor pori finito in- sit. nihil aũt vetat corp⁹ finitũ i ĩfinitũ moueri. ob id q2 virtus que cũqz accepta in re q̃ in infi nitũ est sp fi nita est: nõ ic- circo aũt ei necesse est de sinere: sz alia ⁊ alia sp suc- cedat. nã ob id qd ppetuo mouet. nã ob id qd po⁹ rẽ mote sp iest. huius igr̃ rei ignorãtia de- ceptus credi- dit qd si mõ- stratũ fuerit nullã eẽ ifini tã vim corpo finito: motricẽ dico q̃ vniuer sa sil' sit: hac ẽt rõne cõfici nõ posse fini- tũ corp⁹ i ifi- nitũ moueri.

c ℭ Locus hic defectiuus est grece. n. ita loquitur Themistius.

a ℂ Hec oia sunt ex Alex. excerpta (si Simp. credimus) nā et ipse ait aerē vim re- cipere ab eo q misit traditā: qua nō modo moueri sʒ mouere pot: eaqʒ talē effici: vt ex seipso deīde motū mouere possit. et hec rōne quodā modo redit velut qōdāʒ se ipm mouēs/ verū ni ipe. inqt preterea ꝗ aer ꝗmus et ab eo q misit: et a se mouetur et qui recedēte inmanent/ desit ab eo moueri is non desinit eo motu moueri/ q a se mo- uetur. Verum ait Simpli. si ea voluerimus recta memoria / q sunt superius ab Ari. scri- pta de his q mouēt semet nō leuis insur- git dubō circa ea que silentio per explicata nā si aerē cō- cesserimus eo motu semet mouere: necesse erit affirmare aerē mouere se/ qz i eo alia sit pars q mo- uet: et alia que mouet: sicut i aiabus/ aia mo- uet: corpus mo- uet. verū hoc in q̄tuor esse elemētis reperiri nō posse pba- uit Aristo. vt a- pote que hn̄ tūmō hēant quo mouean- tur et patiant non aūt quo mouēat: q rō- ne possint se mouere. Dis- soluit attamē Simpl. hanc dubōnē et īqt/ recte Alexā. nō qdē abso- lute et simplr affirmasse ae- rē esse motū ex se: sed quo- dāmodo ef- fici velut ex se moui a mo- tore pmo. cū motus q ei est a motore im- pressus pdu- ret et duret.

mouetur ab aliquo moueri necesse est. Nā magnes la- pis qui et heracleus dicitur tametsi ferrum trahit non proximum modo et iunctum: sed etiam remotum et lon- gule desitum: si tamen amoueatur aut condatur: neqʒ primū neqʒ remotū traher. ℂ Huius rei illa cā est: qz ferrū aut acus quę ad lapidē currunt: nullā vim haber in sesʒ a lapide mutuant. Simul is de medio tollitur aut occulit: vis illa in acu vanescit. Hoc idē in aere vi- situr: alioqui abiuncto qui misit quiesceret et iaculū de- scēderet: si eandē rōnem cum actore suo seruaret: quaʒ cū magnete ferrū. ℂ Quāobrē fortassis illa sit seria et re- cta solutio: si nō modo agitari primus aer dicatur: sed vim quoqʒ mouendi cōcipere: nō qualem ferrū a ma- gnete precariā: sed sui generis aliā: quā sibi vt propriaʒ vendicet: et quā pro sua possideat et vtatur. Nā et ferrum cādens feruēsqʒ nō modo igni cōcaluit: sed et propriam quoqʒ calefaciēdi viʒ cepit: quā deinceps in alias quoqʒ res parturi atqʒ imprimere possit. Ita calor tanq̄ p ma- nus tradit durat qʒ in aliquā multas vices: vsqʒ eo dū prima illa vis quę ab igni profecta inustaqʒ ferro est: dispensatione ista et successu digesta sensim imoriatur et quasi senio deficiat.[a] Ita de aere et aqua dicendū. Il- la cum multiplici potētia sint grauitate et leuitate par- ticipē: tū vi sua ferri videntur: quantū: vt ferrent prin- cipiū: et causaʒ extrinsecus ab actore impulsoreqʒ hau- serunt. Inde euenire: vt semet mouentia iudicent: et p̄- terea moueri simul et mouere aliquādiu possint: ac mo- ueri qdem non ab eo amplius qui vim primariā attu- lit: sed plane nutu et potestate sua: quā tamen ab ipsa il- la vi principe receperunt. Nam et aquę quę feruescunt subditis ignibus etiā: interstinctis illis sunt calidę: nec solum hoc: sed etiam calefaciendi subinde alia potesta- tē habent. Atqʒ hāc causaʒ rectius est: q̄ reciprocatio- nem afferre. Ea q̄uis fortasse in iactu accidat: non ta- b men accipi pro causa motus potest. Nam et ambulan- 85 tibus nobis concursus ille et successio aeris fit: non ta- men propterea dicimur ambulare: demum cōmeatio illa et reciprocatio nullius motus causaʒ habet: sed sim- plex cessio et cōmigratio aeris est: neqʒ n. aer ille circū- fluens ita se contrahit aut diffundit: vt vim vllam pos- sit aut operam aut impulsum afferrē: sed simulatqʒ ela- psum est iaculuʒ continuo aer vt est a tergo se oggerit circumfusisqʒ. Quid tu igit huic sed causam tribuis eius motus: quo telū separato et quiescēte auctore per labitur. ℂ Illud autē arbitror ignorare non posse hu- iusmodi motum neqʒ vnum neqʒ cōtinuum esse: cum multa sint ea quę mouent: eaqʒ attactu solo coniuncta: sed neqʒ ęquabilē censeri posse constat cum difformis et lacessita velocitas eius sit. Hoc enī naturales motus a ceteris diuariant: ꝗ naturales initijs repigrantur: sʒ frequentantur in fine: alteri his obuerse ab incęptu p̄- cipites sunt: in exitu retunduntur. Quāobrē siue de mo- tu rei proiectę loquaris: siue de pulsu tractioneqʒ: neqʒ continuatio his: neqʒ ęquabilitas competet. Primum tactus non potest vnus aut continuus motus intelligi: qz diuersa sunt: quę motum illum quasi sarciunt subcē- turiantqʒ. Deinde nec pulsio aut tractio. Nam tam et si vnum est: quod et origo et perseuerantia illorum motuū sit: et qz tū singulis pulsionibus et tractionibus obeun- dis suo initio molitioneqʒ opus est: interquiescant au- ctores oportet tantisper: dum se ad vices identidem ni- xusqʒ muniunt. Porro quę sic mouent lacescunt et ob- noxij generis sunt. ℂ Ex his omnibus ratio inoffen- sissima nectitur: primum mouens indiuiduum esse et carere partibus: quum neqʒ eo moueat quod mouetur neqʒ haustam alicunde vim conferat: neqʒ opes suas contra rerum naturā exerceat: sed suopte ingenio sem- piternum motuʒ intemperet atqʒ instituat mundo. Qđ autem ita mouet semper vegetum et infatigabile est: so- lusqʒ motus is ęquabilis leuis et vniformis cognoscit: qz mouens nullam mutationem in eius persunctione patiatur. Plane vt ęquabilis motus sit: necesse est id quoqʒ qđ mouet ab oī eē varietate mutatiōeqʒ liberū.

ℂ Aeternum necesse est primum motorē[b] aut in centro aut in circulo sedem habe- re: sunt enim ea principia: sed ocissime mouentur eaqʒ quę summa et prima sunt mouenti. Pernicissimus autē motus est is quo mundus cōuertitur. Illic ergo est id qđ mouet.

ℂ Explicit liber physicorum.

neqʒ in eo aliud est qđ proprie moueat et aliud qđ moueat: quēadmodū ea se hnt q̄ proprie ex se moueri dnr. aer. n. q primus est ei q ipulit tot motu: et eo motu ipse ēt subsequētē mouet quodā vtēs propulsiōe qua ēt vsus est ipse primus/ cū ipm mo- uit: neqʒ mouet quodā imobili/ vt aia mouēs corpus mouit: sʒ eo pacto quo corpus ipellēns suo ipsius motu aerē mouet q deīde imanēte ipsi motu subsequētē mouet.

b ℂ Pythagorici visi sunt affirmare vt tradit Simp. primū motorē esse in me- dio. vnde et solum sunt appellare centrū loci veste et iouis turrim. sed Arist. opi- nat eū in circulo. et Eudemus addidit in circulo max q est p polos/ ꝗ pot ꝗ ocis- sime moueat. Them. vt p circulū exponere id qđ motu diurno circumuoluit. s. celū vltimū vel vniuersum. Simp. celū vniuersum. Alex. vo extimam circūferētie partem q ocissime moueat. Sed dubitat Alex. quo nam pacto hec ve- ra possint esse. nā si in parte aliqua circuli primū motorē statuerimus: equum fieri pōt vt ipsum quoqʒ nō moueat/ saltem per accñs. nisi forsassis quis voluerit ista po- los ipsum sedem hēre. sed hoc ab Eudemo Aristo. ꝗ snia aliēd est/ q aiunt partē que maxima est ista seu vicina motori ocissime moueri. poli do non mouēt. Hic

quesiti. Voluit Alex. l. hoc pacto. si motor in aliqua pticula extime circūferentie sedē hēret: cū illius motus per ptes fierent accñs vtiqʒ ipse quoqʒ moueret. Sʒ qz in tota est circūferētia illa vltima/ que tota nō mouet: nec locū mutat: sed in eodeʒ manet semper: et in eo est qđ celerrime mouet: et per accñs nequaq̄ mouet. hoc igit nō solum Alex. vtqʒ affirmare/ motorē eē i tota ea circūferētia/ que extra orbē est. at q recte & primo prodi- derat hec q̄ de motore dicta sunt nō sūt ita audien- da vt creda- mus ꝗ locuʒ aliquē motor is occupet: vt pote quē im- partibilē eē sit mōstratū: ne- ꝗ ꝗ sortius ei sit i quo sedē hʒ: sʒ ꝗ sub- stantia incorporea q̄ ipsa p se ipsas substantia sit. nam et si orbicula- re corpus illō ab aia mouea- tur q in ipso residet: vtpo- te qđ animā sit eget tamen quo- dā alio qđ ei principiū mo- tus cōferat. et hoc in oibus aiatis est vide- re: ꝗ aliqd ex- tra ipsa est/ ꝗ cā est ipsis prin- cipiūqʒ motus aialiū mo- tus sitaqʒ re- rū: q in loco sit: nō tn̄ ex alicuius rei de- siderio prouē- niat. quo loco vt Alex sen- sisse Aristo. velle motorē primū eē tm̄ nō finalē cau- sam. attamen si opinat quē- admoduʒ rō- nes multe osti- dūt eum esse efficiētē ēt cūm esse. ipse etiaʒ vna cū Ple- tone existimat aiam eius quidē motus esse cām qui est de loco in locū. Sʒ mentē immotā cām esse cur circa eadē: et sine eadē: et in eodē semp res moueat: vna semp rōne et eodē ordine. si igit impartilis est motor primus et seorsum a corpe penitus ipse. se ipso pfectus: vsqʒquaqʒ a nullo corpe exemptus. recte vtiqʒ fecerimus si eū et nullibi et vbiqʒ esse cōcesserimus. Pythagorici vo si in centro sedem hēre dicere- rint: ob id id affirmabāt: qz pcē illā preteris mūdi ptib idoneā magis crediderint et habilē vt fiat particeps bonitatis opificis. Arist. vo ipsum eē ait in pmo mobili: qz id primo recipit motū a summo rerū opifice. ꝗ si hec vera sint non amplius vereri opʒ ne cogamur cōcedere primum motorē moueri per accñs: quē sedem habere dicimus in supremo celo ait Simp. nam magis in ipso celū est q̄ ipse in celo: qppe qui mundū vniuersum sua cōtinet virtute infinita. Nā neqʒ ea vsqʒquaqʒ tuta est ratio quā Alex. excogitauit ꝗ si ea propter non mouet per accidens ꝗ in to- ta est circūferentia: que tota non mouetur. qua igitur rōne in ea sit parte/ que cele- rime mouetur deinde si ita in ea sit vt in totam sit digestus: tota per partes mo- uetur/ at ipse per accidens motu partium non mouetur.

¶ Hermolaus Barbarus Georgio Merulę Statielensi. S.

Plato in diuina illa sua institutione de legibus inter prima cōmemorat:in omni repu. prescribi caueriqꝫ oportere:ne cui liceat:quę cōposuerit:aut priuatim ostendere:aut in vsum publicum ędere:anteꝗ̄ ea constituti super id iudices viderint nec dānarint. Utinam hodie quoqꝫ haberetur hęc lex Merula vir doctissime:neqꝫ enim tam multi scriberent:neqꝫ tam pauci bonas literas discerent. Nunc ꝛ copia maloꝝ libroꝝ offundimur:ꝛ omissis eminentissimis auctoribus plebeios ꝛ minutulos cōsectamur. Et qđ calamitosissimuꝫ est:periti iuxta imperitiqꝫ de studijs impune ac promiscue iudicant. Ex hoc fonte persuasio illa exitialis ꝛ monstrosa manauit:ꝑhos iure consultosqꝫ non posse eosdeꝫ esse ꝛ eloquentes. Quā sententiam qꝛ multis locis tum fando in corā:tum scribendo taxauimus:non dubito quin odia ꝛ offensionem multoꝝ incurrerim:aut qđ tibi frequens prouerbiū est:irritauerim crabrones. Sed quando militię huius sacramentum adymus:capitale est decedere pręsidio. Equideꝫ statui modo in me aliquid facultatis sit:non rixando iurgandoue:sed scribendo interpretandoqꝫ ꝓbare causam meā viris doctis:vt ipsa mihi res testimonium afferat:nullā esse omnino mātā:quę genus illud dicendi pressuꝫ ac floridū ęque recipiat atqꝫ historiā naturę. Non eam modo:quę rationes eius particulares ꝛ sensiles continet(nā hoc Plinius scđs extra omnem cōtrouersiam constituit):sed eā quoqꝫ in qua vniuersales ꝛ speculatiuę quęruntur. Id genus in Themistio primus ego attigisse(qđ sciam)credo. Hoc meum ꝓpositum (rogo te) Merula quibuscūqꝫ potes rōnibus proueh. Esto mihi non defensor adeo:sed adiutor ꝛ cēsor. Quoniam ꝟo negari non pōt:incidere in philosophia locos:quibus explicandis fingere ac nouare quędam necesse sit:idqꝫ ꝛ M. Tullius ꝛ oēs veteres concedunt:modo id nobis cum pręfatione quadā ceu pręstito honore agatur:aut(vt ille ait)modo:quę ita nouis nominibus notamus:latina moneta videantur percussa:in hoc te ęquissimum habere velim ęstimatorem ꝛ iudicem:vt siqua in libris his inueneris:aut omnino facticia:aut licenter:ne dicam imodice ac duriter trāslata:aut per abusionem audacule trāsposita:aut imitatione aliqua fortiter afformatā:culpam tu nobis hāc totā pręstes atqꝫ condones. Nec tamen multa te(vt arbitror)offendent:decē ad summuꝫ aut circiter verba opere toto cōperies:quę arrepta de foro dici non possint:atqꝫ horum etiā nunc aliqua iam latinis auribus trita desumpsimus:aliqua ipsi peperimus. Cętera non abhorrent ab vsu vel doctoꝝ. Sed explicare nō possum ꝗ̄ mihi hęc quę scripsi nō satisfaciant. Non ꝙ melius potuerim tum cum illa scribebā:sed qđ nunc:si mihi eadem exigenda stilo essent:infinitū ꝗ̄ videantur mihi posse ꝛ cōmodius ꝛ locupletius dici. Nec mihi aliquis illud obyciat: cum te excusaris barbare quid loqueris? Non.n.ad id valere hoc:qđ modo dixi:volo:quo qui perfrixisse se quęrunatur:sed vt declarem me in illa heresi constantius perstare:vt putem fere facilimum esse philosophiam latinis literis mandari:quādoquidem illa ipsa minus latina:quę aut ꝙ in rariore sunt vsu aut ꝙ priuata ꝛ sua philosophis sunt quęsita:venia dicere:necesse habuimus:nihilominus arbitramur posse illustrius ꝛ elegantius nominari. Alioqui ego ea non proinde signanda esse recipiendaqꝫ censeo: sed tantisper dum aptiora:aut inuenio:aut ab alijs doceor:tanꝗ̄ precario his vtemur. Dicauimus porro tibi libros Themistij de ingenio animę vtrāqꝫ ob causam ꝛ vt argumento hoc vtcūqꝫ scires:te a nobis amari coliqꝫ:ꝛ vt agnoscens in nobis impetus aliquos bonę frugis indices:pro tua bonitate humanitateqꝫ quibuscunqꝫ rebus posses faueres. Uale. Uenetijs. M.cccc.lxxx.

¶ Themistij Paraphraseos de Anima Liber primus: Interprete Hermolao Barbaro.

Quas Enarrãdis interpretãdisq3 ijs: quę ð animę natura tradunt: q̃ fieri proxime potest sequi Aristoteles velim⁹: conari nos op3 inuoluta & obscura eius institutionis: quę de h ab illo ędita ẽ aperire & illustrare dicendo: illustria simplr ad verbu3 transcribere: ambigua & cõtrouersa dissoluere. Postremo id: quod aliquãto operosius est: breuiter & concisim astricta planius fusiusq3 explicare. Nã quũ pleraq3 oia Aristotelis scripta eiusmodi habeant: vt demirari prę̃stantia3 hois eius facile suppetat: nulla profecto cõmentatio est: in qua ille perinde ingenij sui vim atq3 sublimitatem ostenderit: atq3 in ea quę rõnem animę continet. Siue enim multitudine3 qõnum quęras siue copiam reru3 pulcherrimarũ: siue doctrinę subtilitatẽ & vbertatem: eiusmodi sunt eius libri de Anima: vt vni illi homini: omnia quę ad hoc genus pertinẽt: innumerato fuisse constitisseq3 videant. Adeo intelligit: ne numerando qdez percensendoue attingi illa a veterib⁹ potuisse. Atq3 hęc oia liquido mox intrãtib⁹ patebũt.

¶ De vtilitate & prę̃stantia scię de aia. Cap. I.

1 Statim itaq3 hunc in modum ordit. Omnem notitiã omnẽq3 sciaz tũ bonaz a pulchrãq3: tum nobilem atq3 eximiam videri. Accidere ℞o vt altera sit nobilior & pulchrior altera: aut pp euidẽtiam b demõstrandi: aut ppter subiectę materię prę̃stantiaz. Id licz i Geometria & Astronomia aiaduertere. Geometrię certitudo demõstrandis rebus & indicãdis maior. Astronomię nobilitas amplior merito ei⁹ naturę: circa quã versat. Demõstrationes ℞o pbationesq3 eius imbeciliores aliquãto q̃3 geometrię sunt: ppter qd de rebus agit ferentib⁹ & agnoscentib⁹ motu3. At in ea scia quę ad animã ptinet bonũ vtrũq3 reperias: & pstãtiaz demõstrandi & naturę nobilitatẽ. Constantiã ea rõne: q alię scię ab hac scia suam cõstantiã & certitudinẽ reponunt. Nobilitatẽ icirco: q2 cęteris rebus: qb⁹ format mundus ingeniu3 aię fere antistat. Atq3 hoc verũ siue infimam & despicatissimã spectes: quę tributa arboribus est: siue summã illaz: & nobilem intellectũ ac mentem: quę seu ps aię sit: seu potẽtia: seu deforis immigret: atq3 insinuet se nascẽtib⁹: seu natiua sit: atq3 intus cõi ortu pueniat: qdnaz illa admirabilius cẽ põt: atq3 diuinius.

2 ¶ Tertium id nos ad pñtem curam maxime inhortari atq3 incẽdere debet. Qd quũ reliquę sciẽtię nullaz fere nobis oportunitatẽ occasionẽq3 ad cętera afferant cõdiscenda: quę extra se sint: vna cognitio aię ad notitiam ptinet oiu3 rerũ: ad cãq3 magnũ atq3 incredibile h3 momentũ. Nulla.n. pars phię est: cui hęc nõ pseruiat: cui nõ sit q̃3 cõmodissima. Ac virtutes qdẽ negociosas actuosasq3 facilius consequemur: si substãtiam atq3 vim aię: eius illę ceu decora qdaz honestamẽta: quę sunt habuerimus pspectaz & cognitã. Naturę ℞o atq3 mũdi cõtemplatores exploratoresq3 qui esse poterim⁹: si nobis ignorabit ea nã: quę fons atq3 initiũ sit oiu3 motuũ: Fortasse & corpoz oiu3 pfectum alaliũ atq3 plantarũ: Quobrem aia si se prius ipsam bene ac plane cognouerit vtiq3 erit dignissima: cui de alijs rebus disputãti diffinientiq3 fides hẽat. Si ℞o sibiipsi ignobilis fuerit: aut si se falsaz habuerit: qui sit ęquu3 vti de rebus alijs recte sentire aut decidere videatur.

3 Atq3 hęc fere est huius scientię vtilitas.

¶ De difficultate scię de aia & definitionis. Cap. II.

4 Non est autez ppterea molitio hęc impendio facilis: nisi forte magis & difficillima: nam neq3 quę res aia sit in promptu ẽ cognoscere: neq3 leuissimũ definitionẽ eius afferre. Primũ rõ finiendi quę sit optima: & quo gñe cõt.neat: adhuc longe dubia est apud phos qõ: neq3 apud phos mõ: s3 etiã apud oẽs: qui scias vtrãq3 sermocinales attingũt. Oẽs eniz rebus: quas tractant adhibere definitione3 conant. Ac alijs qdez vna rõ atq3 via vr esse finiendi

c oia: quę c per se sunt. ¶ Alij ɔ̃ putant nõ esse vnam rationẽ definitionũ oiu3: s3 pur diuersa negocia sunt: ita

5 diuersas esse definiendi rõnes & vias. ¶ Qd si ita est difficilior nobis ɔ̃sideratio prę̃fert: q2 necesse sit pmũ id quęrere gñaz in quas res modus definiẽdi conueniat. Sed idẽ scrupus euenit ẽt si vnã esse definiendi formã ɔ̃cesseris: siue.n. finire op3 secãdo diuidẽdoq3: vt Platoni placebat: siue cõponẽdo colligendoq3: vt Aristoteli: siue alio gñe demõstrãdo: necesse erit semp cuiusq3 rei ppria tenere & vestigare principia: si nãm illius explorare & cõprehendere debeas. Ita in candẽ difficultatẽ incideris: qd enim in rebus discrimen est: idez esse in pncipijs rerũ op3. Proinde alijs negocijs alia pncipia tribuuntur: alia supficieb⁹: alia numeris: etiã si in illis ppinqua & cõfinia videant: vtpote q̃ cõueniant genere qñ in principio quãtitatis & numeri & superficies reponunt. Ex ijs vtrũq3 liquet vt nec ũm ita laboriosum esse de anima scribere.

¶ De qõnib⁹ ptinentib⁹ ad subaz aię cognoscẽdã: & q̃ sunt in definitione alę adhibenda. Cap. III.

6 Disseramus ab ijs pxime q & quãta a nobis ordinẽ psequẽtib⁹ querẽda & determinãda aia sint. Primũ nã ipsius & substãtia accipienda est: deide accidẽtia: quę illi iuncta sint noscẽda. Hoz alia aię ppria sunt intelligere cõtemplari. Alia nõ qdez ppria: sed quę per aiam: tñ aialibus tribuant delectari dolere sentire visiones cõcipere .i. imaginari. Cum igit duę res potissimũ habeant: in quas ois de aia inquisitio digerit .i. qb⁹ tota hęc cõmentatio ɔ̃sumit atq3 constat: ipsa videl3 suba aię & eius accñtia. Primũ vident ea quęrẽda: quę ad indicationẽ subę ptinent. Id cõmodissime fiet si gen⁹ summũ: in quo illã cõtineri necesse est: pmo loco adhibuerimus qõne pmũsa: vtru3 id esse subam: an quãtitatẽ: an q̃litatẽ oporteat. Pręterea non mõ longinquũ illud supremũq3 genus inueniẽdu3 est: sed ẽt pximu3 & iunctu3. Non.n. suos numeros definitio hois hẽat si subam dicas: sed si aial afferas cõperto assertoq3 gñe:

d sequẽs est de quonã gñe loquare testari. Nã cuiusq3 gñis biceps rõ est: q2 op3 aut actu esse id: aut potẽtia. Ouum & semen potentia non actu aial sunt: auis actu nõ potẽtia animans dicit: cum actũ vsurpo pfectionẽ intelligo. Quorsum hoc dicamus sequentib⁹ ppalam

Latus libri de anima.

a ¶ Verbu3 Grecum. τιμίαν pulchram interpretat: cęteri ℞o honorabile3. vnde Simpli. hoc in loco ait: bonum & honorabile eadem subiecto eẽ: & rõne tantum differre. bo[num] eni3 ẽ: q2 diligit & pp se eligit: honorabile ℞o ẽ: q2 excellat & ob id venerãtur illud & ii qui id in honore hñt.

b ¶ ἀκρίβειαν ℞bũ qd euidentiã vel certitudinem constantiãq3 interptant latini: varie exposuerũt auctores. Latini n. ãq3 & Auer. referũt illud in demõstratione huius doctrinę: sicuti etia3 & Them. h loco Simp. aũt Philopo. qs nõ in demõstratione: sed in eius subiectũ. ea.n. de cã nobile3 maxime exmiãq3 habendaz hanc sciaz aiunt: q2 subiectum id cõtemplet qd & nobile sit & ɔ̃muarie certu3. s3 vñ hęc nascat cõstantia diuersimode ostẽdunt. Z ait.n. Phil. duob⁹ modis accidere: vt vna scia altera sit certior. aut.n. q2 altius pñn a demonstrat: q2 subiectũ qd magis sit ius

mãle ɔ̃cõplaur. hac rõne postrẽa scia de aia ἀκρίβειαν h3, & ait: huic ẽt exponi assensisse Alexã[der] verũ Simpl. ob id certa3 q2 aia sit maxime euidens et manifesta. ait.n. q si scia quę ð celo hẽ scię ð aialib⁹ subiecta nobiliore pstet ei tamen eode ℞ũ ἀκρίβεια, q2 aialia nobis sunt pxima neq3 ita fallere pñt.

c ¶ Loc⁹ is nõ vr integer qui põt sic esse interpretari h pacto. ac alijs qdem vna rõ atq3 via videt ẽ finiendi ea cognoscẽdi quę volum⁹: quẽadmodũ vna est via eoz q̃ per se sunt. s. demõstrãdo.

d ¶ Ari. ℞o ait vtrũ eoz: quę in potentia sũt: aut magis act⁹ qdã: q̃ quem locum animaduertens Simpl. ait recte dixisse aut actu nõ autẽ actu: quia aia forma est: forma ℞o actus ẽ nõ in actus cõpositu3 nã q̃s propter ẽ eẽ in actu. ait etiã idem Simp. nõ absolute ɔ̃sulsisse an act⁹ sit: s3 an sit actus qdã: quia nõ sincere & oio act⁹ ẽ. si qdez & ipsa rõnalis aia & intellectiua est particeps potẽtia materialisq3 appellat: vere enim aia media quodam mõ ẽ inter formas puras et formas: vtpote quę tota per seipsam totã actionẽ ostendat cõuersisq3 q̃uis magis eã Ari. ad id qd determinat q̃ ad id, qd

fiet. Erit ergo princeps quod vtrum aia perfecte sit an actu potius et perfectione subaque perfectio iterum bifariam distrahitur in primam qualis est habitus et possessio: in secundam qualis
7 est vsus, gestio, administratio, functio. ❡ Scrutandum et illud diuidua sit an indiuidua. Et si diuidua videatur sit vt corpus et moles: an vt ars et disciplina potius: quam et medicinalem et philosophiam in membra diuidi complura scimus. Si indiuidua defendatur: sit omnino ac penitus simplex nullius permistionis aut coalitus aut multitudinis particeps. An in partibus quidem nulla euariatio habeatur: sed in potentijs et viribus tum permistio: tum discrimen possit intelligi. Et hercules probare alterum necessarium est. Nam pars a parte dispescitur. Potentia vero a potentia officio solum et actione distinguitur. Hinc alij multarum esse potentiarum alarum rentur: sub vna tamen vniuersitate subiectoque collocatam. Alij partibus et membris multiplicibus dirimunt: quas et loco discludunt et disparant: quemadmodum Stoici fortasse et Plato. Quartum ordinem ea quod obtinet eadem specie omnis aia censeatur nec ne: aut si non censeatur: verum omnes sub vno saltem genere contineantur: vt hominis et equi aie. An etiam in generibus quoque diuortium sit: vt quamuis homo et equus sub
10 aiali collocentur: aie tamen ipsorum non videantur sub vno aliquo genere aie comprehendi. Hos scrupos diluere non est: nisi vniuersa totius aie contemplatio adeatur: quam diligentiam a prioribus superhabitam video: qui cum de aia tantum humana tractarent consectum obiter de omnibus putauerunt. Nos plenam commentationem aie fuso et numeroso examine moliemur.

❡ Utrum vna definitio vlis sit omnibus animis querenda: an singule singulis generibus accommodande. Cap. IIII.

8 PRimum illud pede cautum est vtrum vna definitio omnibus animis habeatur et vna essentie ratio: an alia equo: alia homini adiungatur. Dico autem sic porro. Est definitio aialis in vniuersum hec: substantia animans sentiens. Est et seorsum definitio hominis hec: aial rationale morticinum. Is igitur qui definitionem aie vestigat: debet ne talem querere qualis ad aial: an qualis ad hominem pertinet. Atque hoc non absimile est ac si id dubites in eo: vtrum aie finitio vt speciei cetere per collationem ad singularia reddenda sit quemadmodum si hominem per Dionem et Theetetum et Socratem definires: an tanquam generis in species ac membra diuisi: neque parum refert hoc an illo modo definias. Genus enim aut
a mera notio est sine euidenti soliditateque aliqua: sed ex tenui subobscuraque similitudine singularium collecta: aut penitissime nihil: aut quam singularia multo posterius. At species nam quidam esse amat et forma. Nam ratio hominis simul atque iugata materie est: homo fit. Certe et seorsum illa pulcherrima consideratio est: vtrum noia generum specierumque notiones fabraque animi sint: an nature potius aliquae in singularibus contente. Sane videntur illa nudis notionibus proxima: quia tamen cum ex singularium collatione ac similitudine reponantur: in singularia et naturas euidentes ac solidas recidant. Nam neque aialis notio substantia est aiata sensibilis: multoque minus notio hominis potest aial esse rationale mortale: sed singulares homines proprie aialia rationalia et dicuntur et sunt. Atque hoc dilucebit vel hinc si quis vnum duntaxat hominem toto orbe existimat: quemadmodum fabule diluuij tempore Deucalionem fuisse testantur: nimirum tunc hominis definitio in vnius hominis ratione inclusa comprehensaque fuerit. Uerum hec cunctatiora accommodatioraque sunt tractatui: qui peculiariter generibus et speciebus dicatur.

❡ Utrum in aiali vno multe aie contineantur: an vna tamen: que tamen diuersis partibus ac viribus constet. Cap. V.

9 NUnc de numero aiarum agamus: quod plane diligentem inquisitionem expostulat. Primum id subit querere: an multas inesse aiali aias sit putandum vegetalem altricem appetibilem intellectualem: quemadmodum et particule in quibus ille sunt posite: an multas quidem in vno aiali non esse. Sit enim derisiculum: vt dicitur inquit Plato: tanquam troianum equum insidentes plures aias in quolibet homine contineri: sed singulas in singulis: que partibus tamen differentibus consistent. Alioquin vel si vnam sed interstinctam diremptamque partibus statuerimus difficile determinatu erit: quales nam sint: et quo genere differant. Hoc est vtrum alia nutrix alumnaque sit ab auctrice: et vtraque ab illa cui percandi vis data est: an ratione sola distent: subiecto non distet. Utcunque tamen tres ille se habent inter se videntur ab imaginaria et appetibili discedere: nec solum speciei: sed etiam regionis et subiecti discriminibus separari. Pleraque nutriuntur augentur et procreant: quibus nec sentiendi: nec visiones concipiendi: nec appetendi facultas habetur. Quemadmodum sentiunt aliqua: que tamen intelligentia careant.

❡ Utrum de membris prius quam de integritate agendum sit: et de actibus quam de membris et partibus et de subiectis quam de actibus. Cap. VI.

10 SEd si quedam partes diuerse: quedam eedem cognoscuntur: queri solet: vtrum de aia vniuersa prius: an de partibus ceu notioribus disserendum sit. Posset sane cuiquam ipsum totum notius et manifestius videri quam membra: quia in magnitudine quoque prius ipsam integritatem quam partes sensu percipimus. In docendo quoque ab vniuersalibus semper perinde ac euidentioribus et clarioribus auspicamur. E contrario nescio quonam modo partes videntur notiores esse quam totum. Nam priora semper initia ijs sunt que de initijs prodeunt: totum porro ex partibus prodeat necesse est. Quod si prius de partibus est agendum succedit illa inquisitio de carum substantijs prius: an de actibus et functionibus sit tractandum: ac maiori quidem ex parte momenta ipsa et opera aie cognobiliora quam ipsa aia sunt. Nam sentire se atque imaginari nemo est qui non intelligat: fide ad id vel experimenti ducta: quorum iudicio nullum exquisitius est. Quid autem ipse sensus sit non omnes percipere idonei. Deinde si de actibus prius est dicendum: iuncta quod est: vtrum actus ipsi prius: an incidentia: quibus in actum cientur: sensus: tractari explicarique debeant. Fere enim notiora sunt ea: que percutiunt sensum quam ipsa
a percussio: vt visilia quam visio: audibilia quam auditio: fortasse etiam intelligibilia quam intellectus. Opponuntur porro hec per relationem: sensile nidet ad sensum: intelligibile ad intellectum. Atque hec et tot capita quorum habentur: que ad aiam pertinent: queque simul explicare dissoluereque fuerint: ad definitionem eius ornandam sarciendamque necessarie et commodissime videbuntur.

❡ Accidentia cognita conferre ad cognoscendam naturam substantie. Cap. VII.

11 VErum si cuiusque rei definitionem rectam acceperis: non solum vsui tibi erit ad ea quoque accidentia pernoscenda: que per se continentur in re. Quod quidem videre in mathematicis licet: vbi ex linee directe et arcuate: item ex trianguli et plani definitionibus: facilia perspectu et compertu sunt ea: que per se figuris illis dicuntur accidere. Non solum in quam istud huc proderit: sed etiam vice inuersa: si accidentia perfecte complexus fueris: magno id tibi adiumento: tum ad notitiam substantie: tum ad mollitionem definitionis erit. Dixi si perfecte complexus
b fueris: non vt ad id minus demonstrationem adiungeres[b]: sed sat est ea prosequi: que aut incurrant in sensum: aut que possint cogitatione imaginationeque comprehendi. Nam remota admodum accidentia et translatitia queque nature rei de longinquo conueniant

---

determinatur declinauerit: ob id quia per se viuit et excitatur sicut vela a primo motore mouendi corpora. Philo. et Auerr. voluisse per potentiam et actum intelligere quod omne anima corpus sit vel incorporea: per ea quod in potentia sit corpora ostendens. nullum enim corpus est quod sit omnino a potentia liberum: vnde et recte dixit que in potentia sunt. potentia enim est ipsa materia: in potentia vero composita quod cum partes habet. per actum autem incorporea. vnde non dixit quod in actu sed actus: quia ea omnino quod materia caret incorporeaque sit potest absolute dici actus. nam quod sunt materialia potius in actu sunt quam actus: quia nunquam sit a potentia libera et cetera.

a ❡ Res que potentias aie mouent: ait Simp. notiora sunt ipsis operationibus: quam magis sunt sensilia: sicuti sensile ipsum et quod appetibile in sensili reperitur atque quod cum quod fuerit intellectuale in sensilibus. quod vero excipitur est et supra nostrum intellectum id potius ab intellectu nostro procedit cum cognoscimus. Unde ait Philo. quod in cetera ordinem illum seruauit vt de rebus primis: deinde de actibus et potentijs tractauerit. cum autem de intellectu egit: ab intellectu exordio accepto ad intellectualia processit: et hec eadem fortasse intelligere voluit. The. vbi ait: fortasse etiam intellectilia quam intellectus.

b ❡ Desunt hic verba quedam in latino codice: que in greco leguntur: que sic latine possunt interpretari: quia fieri non potest vt sine definitione cognitionem veniamur aliquid eorum: que rei insunt per demonstrationem.

cõnixe sit nec attingãt ad rõnes definiẽdi nõ ꝯferunt. Qd genus peccat Chrysippus: qui quid deũ finiturus asserunt iisq; cẽt: id ex tẽplis altarib⁹ sacrificijs statuis cõprobat: ratus argumẽta id genus magnam vim ad monstrãduz illud hic: verũ aliena illa sunt ⁊ a natura deoꝝ abiũcta. At moueri sempiterno agitatu: ⁊ Apolline sortib⁹ futura ꝑcinere: Aesculapiuz deplorata cõclamataqz hoium corpora vitę reddere: momẽta sunt ad definitionẽ dei efficacia ⁊ ꝓpria vt ita dicat. Deus est aial sempiternũ ꝓuidẽs ⁊ beneficũ hoi. ℂ Plane
a ois demrãtiõis ꝑn^m definitio obtinet. Tantisper ᵃ obambulatio quędaz ⁊ circulus est. Ut eniz ex accñtib⁹ definitio statim elucet: si sciẽter ⁊ recte de ijs: q̃ extrinsecus apparẽt sumant: ita ex definitiõe accñtia addi
b cant. Sane ᵇ in qbusdã facilr a definitiõe in notitiaz accidẽtiũ ꝓcedit: vt in mathematicis: in qbusdaz ecõuerso ꝓcliuius ex accñtib⁹ in definitionem subit. Qd fere in nãlib⁹ visitat. Est aũt vitiũ in accñtiũ enumeratiõe vel maximũ afferre: q̃ nihil ad definitionẽ facere videat. Cõtra q̃z in assignãda definitiõe grauiter decreuerit: si ex cõceptu Rboꝝ nullũ accidẽs ei⁹ rei cõparet: q̃ definit. Quobrez oẽs eius gñis definitiões: i. ex qb⁹ nulla põt coniectatio accidentiũ elici: nimiruz dialecticę atqz adeo inanes habent.

ℂ Perquirendum esse: vtruz omnes affectiones sint cõmunes animę ⁊ corporis: an alterę alterius proprię peculiaresqz habeãtur. Cap. VIII.

12 Nec est minus iis quę dicta sunt vtile ad subaz aię explicãdam: opa eius oia ⁊ affectiões diuidere in cognoscereqz. Sunt oia ea corpori ⁊ aię cõmunia: h est ꝯmistioni: quę ex aia ⁊ corpore ꝯficit: an ex ijs alia aię habeant: alia corpori ꝓpria. Atqz hoc q̃z q̃z ꝑus est vt sciamus: per q̃z difficile tñ atqz ĩpendio arduũ vr̃ multis adeo futuris qui nũqz audere: cõcupiscere: obirasci: tum sentire ⁊ intelligere peculiares esse aię affectiões affirment. Ac mihi qdez vident plurimę aialis ꝯfunctiões ais hũi corporibusqz cões. Aię tñ sigd aliud intelligere ꝓpriũ est. Ceterum siue itelligere imaginari est: siue nõ põt sine imaginatione cõtingere: fieri nequit: vt h quoqz offm sine ministerio ⁊ vsu corpis obeat: cuz nisi via ꝓcurationeqz
13 sensuũ visa ⁊ imagines ais insculpant. ℂ Quãobrez statim qd hęc decidi ⁊ definiri põt hoc gñe. Si qd est aię opus: aut affectio ꝓpria: põt ꝯtigere vt aia seorsuz a corpore sit: sz si nihil est: soli aię ꝓpriũ: imo corp⁹ ad oia munia in societatẽ pticipatũqz recipit. Siue illud hoc est qd oculis cernitur: quodqz forma istaqz quę sub obtutũ venit ⁊ figura mõstrat: siue interius ⁊ latentius aliud: quale cõminiscebat Plato: non põt cõtingere: vt seorsum a corpore habeat obmaneatqz. Alioquin ociosum aliqd nã creauerit: qd defendi nõ pt. Est eniz cõpertũ h nihil in nã torpere nihil feriari: sua m singulis reb⁹ ingenia contineri: officia quęqz ⁊ gestiones suas agnoscere agitareqz: ⁊ q̃si pensa ꝑsoluere. ℂ Erit fortasse aliqs qui rõnis huius inductionez ceu minus sanaz: aut seriam reprehẽdat: sed qui hoc cauillat: viz argumẽti nõ peruidet. Calumnia aũt talis ẽ. Oportebat inquit accepto ꝯñtis opposito: ita tollere demolirięqz añtis: ut in nostra rõne cõtrarius ordo seruat: nam sumpta eius qd primũ in cõnexo erat priuatiõe: infirmatio postremi subiungit. ℂ Uerũ qui taz male animat⁹ est: vt hęc quę in dialecticis: atqz in exercitio argutiaꝝ iactata ⁊ prompta oĩbus sunt ignorasse Aristotelez putatis plane ignorãtissimus vr̃. nam Rbũ illud
c posse: cõtingere: quo Aristoteles in rõne sua vtit: nõ hz necessariã cõnexionẽ: tunc eniz verũ sit peremptorio qd sequit: interimi qd ꝓcedebat: sed possibilem ⁊ contingentẽ tñ: in quo gñe obseruatio in ꝯtrariũ ẽ: vt abolitio añtis: aboleat ꝯñs. Ea res hoc exẽplo patuerit. Si nauigauerit Dion põt cõtingere vt hri ⁊ ꝓspere nauigauerit: g̃ si nõ nauigauerit nõ pt ꝯtingẽ vt hri ⁊ ꝓspe nauigasse dicat: nõ aũt seqt g̃ si nõ pt ꝯtingere vt hri ⁊ ꝓspere nauiget: ne nauigare quoqz simplr poterit. Idem de eo qui aliqd agat: ꝓficiscat: ambulet: currat. Demũ eadem in oĩbus rõ erit: in qbus cõiunctio incidens cõtingensqz habebit nõ necessaria. Eodẽ mõ si aial erit qd ꝓcul est ⁊ ad nos accedit: põt cõtingere: vt sit equus: igit si aial nõ est: neqz equus vtiqz vt sit põt cõtingere: non aũt sequit: si non est equus: neqz igitur aia: semꝑ.n. id qd sequit cõtingenter: tanq̃ pars añtis sit: ꝓpterea q qñqz accidit: qñqz non accidit. Ita qui añs interimit: totũ interimit: toto aũt sublato sequens
d est parti quoqz abolitionẽ afferri. ℂ Sed ᵈ ⁊ seorsum quoqz ipz añs litigiosuz cõtrouersumqz est: in quo dr̃ si qd est aię opus ꝓpriũ: põt cõtingere vt separet: aũt id nõ esse necessariũ: quũ possit accidere vt ꝓpriũ op⁹ hẽat aia: non sit tñ separabilis: quẽadmodum nec oculus aut man⁹ a corpe separari pñt: etiã si ꝓpriũ aliqd opus oculoꝝ: aliqd manuũ sit. ℂ Porro illa ꝓpositio: quę per negationez añtis elidit ⁊ perimit ꝯñs: si nihil est aię ꝓpriũ: separari igit non põt: necessaria est nec oblocutorẽ inuenit. Quippe quoqz pręclarum illud ⁊ indubitabile ꝓloquium ꝓfatiqz vendicet: in quo dr̃: nihil a nã sine vsu aliquo fieri. ℂ Quobrem igit affirmant aliqui amare odisse irasciqz aiam. Certe quẽadmoduz dr̃: q̃uis pila planitie puncto tãgit: nõ q pla nities aut linea possit ipsa seorsuz cõsistere: sed q rłã: in qua sit illa planities directa: neqz q pila possit contingi. i. ipsa figura: sed q ę: in quo illa sit forma. Naz neqz rectitudo a regła: neqz figura ab ęnea pila: neqz tactus puncti: imo nullus oĩno tact⁹ a corpe: aut a toto abiuncta fuerit: ita ⁊ aię affectiones cões vident ẽẽ cuz corpe: lętari: dolere: timere: audire: amare: odisse: irasci: mitescere. Hoꝝ nihil põt aia ꝑpeti sine vi opeqz corporis: vtpote per qd pleriiqz secretę etiã animi cogitationes: ⁊ affectus ꝓdant. Nã ⁊ in ruborẽ effundimur cũ verecũdia cutez accipit: refugit metu sanguis: ⁊ pallore frigescim⁹. Atqz hęc qdez neqz ipsis poetis ignota sunt: vt in illo. Oculis micat acrib⁹ ignis. Et in illo. Pallor ⁊ gelidus coit in pręcordia sanguis. Dentib⁹ ora strepunt. Est aũt argumento vel maximo hs affectiones haberi aię corporiqz cões: q quũ causę alioqñ magnę pleriiqz incidãt aialib⁹ ⁊ irascẽdi ⁊ metuẽdi: neqz metu tñ tentant: neqz iracũdia cõmouent: interim ex diuerso leui sępe irritamẽto grauiter excandescunt: proinde ad iracũdias proniora sunt in fame aut siti: aut siqbus humorib⁹ infestent: qd maxime melancholici sustinẽt. Hi valitudinis vitio ⁊ naturę suę temperamẽto minimis qbusqz periculis cõsternant. Ita oia hęc vident ex varia corporꝝ mistiõe atqz habitudine ꝓficisci: ⁊ pro temperaturę mõ remissius vel intensius fieri. Neqz Rõ corp⁹ tanq̃ instrm ⁊ machinamentũ affectionũ est: qualia sensibiliũ virtiũ sua sunt organa ⁊ internuntia sentiendi: sed maior quędaz affinitas est corpori cum perturbationibus animi: q̃ sensibus cum instrumentis. Hęc si paulo affecta lacessitaqz fuerint: munus sentiendi legitimuz abrumpunt ⁊ impediunt. Corporis mala permistio non impedit affectiones: sz ꝓmouet poti⁹ atqz excitat: vt possit intel-

a ℂ Nemo tñ ait Phil. credat ob id: q2 ex accidẽtibus in definitionis inuentionẽ progrediamur: ⁊ vice versa ex definitione in accidẽtiuz cognitiones mutua esse inter hec ostẽsionẽ. alia.n. sũt accidẽtia p que definitiões cognoscim⁹: ea scilz q̃ sensu cognoscim⁹: ⁊ alia que ex definitionib⁹ mõstrãt: ea.s. q̃ sensui sunt imanifesta: vñ ẽ dicere possumus: qd ẽ magis appo hec Alex. ait idẽ Phil. q nõ est mutua ostẽsio: q2 ea obambulatio nõ eadem sit rõne: ex il.n. ex accidentibus definitiões inquirimus ea sẽsu nobis cognita sunt q inuẽta ex definitiõe inuenta quid sint ⁊ alia ⁊ q gd sint per eã cõprobamus.

b ℂ Definitio notior est in mathematicis q̃ sint accidentia: ut Sim. q2 definientia quidaz sunt: aut q̃lia que sensu aut phãtasia apprehendunt. que võ subiecta sunt: nõ sunt nota ex se ab intellu eoꝝ q sensib⁹ vtunt: sed ex accidẽtibus.

c ℂ Attici attamẽ expositores quos insequit Phil. ⁊ Simp. eũ in idẽ vt tan def: aut Ax. nõ vna ratione aliq̃ ex añtis destructionez: sed acceptis duab⁹: q̃ inuicem iuncta et equalia sunt: duas ex his reglãs ⁊ illas qdez apparentes tradit.

dit. Pbis est quoꝝ opões a corpe possunt esse separate: hoc ẽ a corpore seorsum esse pñt. Scda quoꝝ opões seorsũ a corpore nõ pñt esse ea ẽ a corpe seorsum eẽ nõ pñt. Si.n. eẽt opatio a corpore separata substantia võ nequaq̃: cuz opões a potentijs: ⁊ potentie ex subã effluant h sequeret incõmodum opões aliq̃s sine potentia vel subã esse.

d ℂ Huic dubio respõdit Phi. du ob⁹ modis aliqd dici põt proprium: altero qdẽ modo vt ꝑ totius est: cõpatiõe. s. ceteraz partiũ quo mõ oculo ꝓpriuz est videre: q2 in toto illi tantũmõ parti hoc cõuenit: non tñ q ẽ toto nõ egeat. Altero võ: quia alio ñ eget vt perficiat: quẽadmodũ i hydromele dulcedo melli est ꝓpria: ⁊ nõ ẽ aque cõis: q2 seorsũ ab aq̃ ẽ mel dulce ꝓnãt: hoc significatu postremo intelligit peripatetici opationes aię ꝓprias.

ligi corpis nāz p̄ rle cū affectionibus cōuenire.

Animę definitionem esse cū materia coniungēda: et quid sit definitio physica et dialectica: et quę sciēnę quibus modis definiant. Cap. IX.

15 Haec si ita habent: necesse est in definitionē aię adhiberi māz: q̄obrem oēs materiā affectib⁹ definiēdis adiungunt: quēadmodum is qui irā dixit feruorē sanguinis circa cor cā puniēdi doloris. Igit̄ ad physicum ptinet de ea aia noscere quę ad suas affectiōes actionesq3 materiā reqrit: q̄q̄ diuersa rō est: qua finire physicus solet ab ea: q̄ dialecticus.

16 Hic solius formę negocium: ideo irā finit: vt sit doloris vlciscēdi cupiditas. Physicus materiā corrogat eoq3 tam terminat: vt efferuescentiā sanguinis circa cor dicat. Rō .n. iracūdię libido et studium illud est reponēdę vindictę. Sed rōnez hanc atq3 formā .i. desideriū tale in tali mā esse collocatū op3. Quēadmodum definimus domū alius forma et rōne ptent⁹ est. Hoc mō. Domus est custodia et defensio a ventis imbribus calorib⁹ frigore. Alius sola mā. Domus est ligna lateres intrita. Erit et qui vtrūq3 cōplecti studium sit. Domus est munitio ab ijs quę de foris ingruant ex tali aut tali mā. De trib⁹ hisq3 qd genus physico conuenit: Utrū id: in quo solius formę fit mētio p̄termissa et neglecta materia: an id in quo solius materię admonitio habet̄ forma supposita: an id potius: in quo iunctim forma et mā declarat̄. Quot si postremū3 hoc genus pho nāli cōgruit: cui secte reliqua duo vēdicari aut tribui debent: Certe definitio: in qua sola vis formę affert̄: quę seorsum cōsistere: cōformationēq3 et soliditatez hic nō pōt: sola dialecticis ascisci: vnde illa

17 plerūq3 futilis inanisq3 habet̄. Caꝛ vo quę māz tm̄ et affectiones eius quę abiungi nō pn̄t sectat̄: nullius qdez fuerit nisi eius qui nām exploret: quippe q circa oia versat̄: quę materiā et eius opa atq3 affectiōes appellent: s3 cessans et manca nisi formę meminerit. Ac formā qdem semp in definitione collocare debemus: quę locū principem teneat: ita tn̄ vt a mā non recedamus: etiā si forma rōne possit abiungi. Etenim formę nāli mā semp opus visusq3 est. At mathematicis lineā directam citra māz definire cōcedit̄: q2 res quę apud illos tractant̄ a nexib⁹ materię liberiora exultioraq3 sunt q̄ forma nālis. Atq3 hoc vt distinctius capiatur paulo altius ordo petēdus ē. Nālis corporis opa: alia nālia sunt: alia extrinsecus veniunt. Nālia sunt calor/frigus/siccitas/hūor/nutritio/auctio/minutio. Extrinsecus veniūt quę artificio aliquo cōparant̄. Artificiū aliud māz exornat: aliud defectū et inualentiam corrigit. Materiā exornāt excussores: significi: postremoq3 sellularij. Inualentiā corrigit medicia: agricultura. Est et genus tertium sine id affectionē vocare: siue accidens malis: qd q̄q̄ non pōt a corpore nāli euidēter seiungi: inest tn̄ in corpore vt nāle non est: quo numero sunt illa rectū/inflexum/triangulus/cōcauū/deuexum. Demū in oībus: quę sibi mathematici cōtemplant̄ nāles affectiones a cōspectione sua reijciunt: solas merasq3 magnitudines: et nuda: atq3 inania spatia estimant: finiēdis his neq3 māz: neq3 nālez qualitatez adiungunt. Iterū quoq3 alio initio ordiendum est Circa formā plurimę habent̄ speculandi rōnes et vię. Forma enī3 aut nālis est: aut mathe^ca aut artificiaria. Nālez et physici et dialectici occupant: s3 dialectici materiā negligūt: physici semp accurant: cęteras formas artifices et mathe^ci sortiunt̄. Hoꝝ alij solitarias et absolutas ɔsiderāt: alijs in mā negocium est. Quobrem vt illis semp sine mā: ita his nunq̄ sua cōmētatio ē. Ille summo supremusq3 oīum artifex vi. qui circa veras formas .i. quę ab oī nexu et mācipatu materię asserunt̄ studiū suū exercet. Cū3 dico ab oī nexu: intelligo eas: quę tm̄ rōtū cogitatiōe a mā sequestrant̄: q̄les pmus vltramūdanusq3 phs spectat. Atq3 hęc q̄si extrinsec⁹ distincta digestaq3 volumus: vtpote quę nō admodū aliena ab h instituto ac pposito viderent̄. Sed referēda est vnde decerrauit oīo. Dicebam⁹ aię affectiones a mā nāli aialium3 sepatas nō eē: neq3 sic suphicies p̄t p̄cidi rōne: ita posse irā: timorē: et reliq: s3 hoꝝ oīu3 definitiōes cōsione corpis: qd in ijs apertissime cōmoueri exagitariq3 constari et cōstitui oportere.

De mijs veteꝝ de aia et ō opione Democriti. C. X.

19 a His ita pregustatis[a]: deinceps pedē cōferre par est: s3 prius est vt snias veterū discgramus. Et hercules eqmū sit eos ad ɔsortium disputationibus⁹ corrogari: qui in pte hac phię: aut aliqd inueniēdo: aut scribēdo: et cōmētando nos iuuerint: vt et bn̄ ab ijs dicta recipiant̄ in fide: et ɔtria repu-

b dient̄. Quō[b] duę res sint qb⁹ inaia ab aiantibus differunt. Altera q aialia vident̄ p se moueri: nō videntur inaia. Altera q sentiūt hęc: illa nō sentiūt. In duo hęc diductio sectaꝝ fcā veterib⁹ ē: alij de motu: alij de sensu finitionē aię colligūt. De motu Democrit⁹ Anaxagoras: fortasse et Plato: ij q arbitrabāt̄ id qd nō mouet̄ mouerī alia nō posse: aiaz i numero habuerūt eaꝝ rerū: quę mouerent. Unū illā Democrit⁹ ignē et calorē quēdaz eē credidit: quū .n. innumerabiles figuras oriri moueriq3 diceret: quas atomis suis referret acceptas: earūq3 pansp̄miā .i. vniuersitatē seminariū: elemētaq3 toti⁹ nāę ɔstitueret. Putauit aiaz ex ijs quę rotūdę orbiculatęq3 hēnt̄: cōstare: argumēto: tum q figura illa maxie penetrare videat̄ in corpora: tu3 q simul agitat̄ ipsa aut pellit̄ secū alias quoq3 res subinde rapit

20 et cōmouet. Nihil aūt mirū esse: si oculi aspectū ei⁹ nō capiunt: q̄uis corp⁹ eē dicat̄. Naz et illa quę p aerez volitāt ramenta vt ipse appellat et papuli: quoꝝ ingēs vis turmat in fenestris in sole adaptis inserta longos p totos radios tractu reciprocat: nisi sudo celo et sole asserto oculis vsurpari nō pn̄t. Cuiusq3 aer spēz hēat inanis cuiusdā equoris: sunt tn̄ in eo solida corpa: sed indiuidua parpillaq3 ac minutissima: qb⁹ oppleti proinde atomos alias maiores: tardioresq3: alias minores: celerioresq3 esse: sed celerrimas et minimas oium globulentas et sphericas: quaꝝ cōciliatu et cōcursu extiterit aia.

21 Quapp et vitaz respiratiōe definiri dicebat. Nā quū aer is qui nos ambeit: cōpreßis corrogatisq3 alijs corpusculis spherulas foriores: q̄ꝝ agitatu aial agitat̄ elidat: periculumq3 sit ne destitutū eo presidio alias exigat̄: suppetiatū accurrūt alię atomi: quę se foriores faccēdū insinuent. Qd qdē per haustū et reciprocationē spūs fit. Ita incursatione confluctuatione: quę mutua subeuntiū et euolantiū atomoꝝ: qd spirādo respirandoq3 accidit animā adhiberi ne defluat: pindeq3 eatenus viuere aialia quoaddu3 atomos sphericas accipere possint et reddere.

De opione quorūdaz Pythagoreoꝝ de aia. C. XI.

22 Uere et Pythagorici aliq ait Aristoteles: qui idē de aia senserint: quos ego tn̄ q fuerit nōdū cōperi. Ex ijs alij corpa indiuidua: quę in aere mouerent̄: alij cā3 agitatricē illoꝝ esse

animam

a Nō pat nobis ɔferre potuit: ait h Simpli. enarrato opionū antiquoꝝ: tm̄ ad dubitationem: tum ad inuētiones: si ad ea aiadner terimus: que respicientes et hi qdē hoc illi vero alio⁹ de aia senserē et hec qdez re scitentes illa vero approbaverimus.

b Quia ea q̄ reb⁹ insunt accina: pp̄a precipue: ait Simpli. cōferunt plurimū ad inuestigādas eaꝝ essentias: vt sugias acciadeo ex his q̄ anie in sunt ab eos definiunt: h ē que aiat̄ reb⁹ pp̄ia sue que talia sunt aie sbaz colliget vnitas: vero sit oiu3 opionū cōsensus ab interna ei moueri. hoc .n. solo ē aiata ppuā et sentire: hoc tn̄ nō sm̄ ppuus est intelligēdum vt oib⁹. Sed q2 solo aiata conueniunt. moueri autez ab intrinseco oib⁹ est oib⁹ aiatis ppuā: nam et plante augēt et inutriūtur.

aiaz arbitrati sūt. Eoqz id accidere: q illa nunq̄z gescē
quālubet sereno trāquilloqz aere videant̄. Sane ij p-
pan̄s eē aiē putāt mouere: pserāz q illā descripsere viz
semet agitanteē mouenteēqz. Fere .n. discessum est in id
oībus: vt motū eē peculiarissimū aiē crederēt: ac cęte-
23 ra gdez moueri ab aia: sz aiaz a seipsa. ¶ Eodez mō t
Anaxagoras aiaz eē fonte t initiū motus pdicat: idem
quicūqz oia moueri a mēte intellcuqz autumāt. Nō tñ
vt id Democritus: qppe q iter mētē t aiaz nihil iteresse
affirmet: pbinc sensus veri nuntios eē dicebat: t oia q̄
sensib⁹ viderent̄ vera eē defendebat: q̄si sensus t aius
cōfunderent̄. Vñ t sentire t sapere pro eodē habebat
magno aliogn teste Homero nixusq quodā versu de
Hectore. Jacet ingt aliud sapiēs: q̄obrez nō ita de in-
tellectu locut⁹ est tanq̄ de vi ea q̄ veritas .i. q̄ rez cāç
atqz exit⁹ cognoscunt̄: neqz vt ea q̄ a sensu sit diuersa:
sz idē oīno eē vtrāqz viz .i. aiaz t aiam testat⁹ dilucidū
24 est. ¶ Anaxagoras min⁹ id clare idicat. Plerūqz cāz
boni pulchriqz itellūi tribuit: eū q cęteris aiē virib⁹
dignitate antistet t diuinior beāt. Plerūqz ɔfundit vt
aiaz cū aio ɔiungere videat̄. Cūz .n. oībus aialib⁹ ma-
gnis paruisqz pfectis t ipfectis: intellm ascitcat: sine
dubio significat nō distare intellectū a sensu. Naz sen-
sus in oibus visit̄: intellus nō in oibus. Sed ne in ho-
mine quoqz omni cōparet: ita oēs phi: qui animantia
ex eo spectabāt quot ipsa se mouerent: cōuenire id in
aiaz potiori modo t meliore nota dixerunt.

¶ De opione Empedoclis t opie. Thimęi siue Pla-
tonis in Thimęo. Cap. XII.

25 ET qui ex eo q aialia cognoscunt t
sentiunt definitionē aiē affe-
runt. Di aiaz ex pncipijs t elemētis rez
cōstitutā intelligūt: adeo quot cuiqz ini-
tia videbant̄ ex totidez ɔstare aiaz pba-
bant. Quot si qs vnū dixisset: ex vno silo aiaz existere:
fatebat̄ ita cōtingere: vt aia que ex principijs esset cō-
posita: tum ipsa principia: tuz ea quę de principijs na-
scerent̄: posset cognoscere. Naz Empedocles qui qua-
tuor naturis cōstare vult oia: quibus concordiaz t di-
scordiam initia capitalia pręficit: ex totidem conflari
animam sensumqz testatur hoc carmine.

Terrea pars terras: pars vndea conspicit vndas:
Aethera diuum ęther: vis ignea percipit ignes:
Pax pacem monstrat: litem lis aspera sentit.

Statuit aūt ex oīb⁹ ijs aiaz ɔfici: qz putabat alias nāē
sentiri t apprehēdi nō posse: nisi p hāc silitudinē: quę
cū reb⁹ esset aia insita. Atqz h illi cuz cęteris erat cōe.
26 fere .n. ɔsensus veterū ē silib⁹ cognosci silia. ¶ Eadē
sā mot⁹ est opinari Timęus aiaz ex elementis cōpo-
ni: quoz alterū indiuiduū: imāle: incorporeuz hēret:
alterū diuiduū: t qd ad nāz corpoz ptineret .i. nā: quę
inseparabilis corpoz cōis esset. Ex ijs mediā existere
aiaz duaz nāz pmistione coalitā: ac indiuiduā gdē t
imālez nām fortasse mētē putabat. Diuiduū vo t me-
diū qd intelligat estimem⁹. Qualitates sane pmę: hu-
mor t siccitas: cęterēqz ijs cōiuges: circa corpora gdē
a diuiduę nō vident̄: sz circa māz. Sed t po⁹ nālis a di-
uidua est t gdē circa corpa: hęc .n. mā vtit̄ nō informi
nudaqz penit⁹: sz elemētis t corpe. Nam t cogit t dif-
fundit: pindeqz circa hęc pr diuidua t secabilis videri.
Idem de pte sensuali: t de ea q̄ ad libidinē t irascēdū
ptinet. Dicat̄ illas circa corpa diuiduas hēri: quum in
corporib⁹ t circa corpora versari ɔtinerīqz videant̄.
Atqz h tam in illis verū sitq̄ irrōnales oīno hūtqz
sunt: q̄ in ijs q̄ rōni parēt atqz ɔsentiūt. Quobrē si oēs
circa corpora diuisibiles esse necē est: relinquit̄ nullam
aliā vim nisi rōnalez mediā ab illo censeri: qz iter in-
diuiduā nāz .i. quę caret ptibus: t hanc ɔrā ambigat:
atqz ab duab⁹ his facultatib⁹ cōdita t tēperata dicat̄.
¶ Plane ɔditā esse aiaz iproprie dī. Nō .n. ita pōt cō-
stituta itelligi: t corruptis atqz in vnū ɔfusis naturis
duab⁹: sz ēs ab his tertia dissultaret: qdaz fieri in cęte-
ris mistionib⁹ cernit̄: coalitu discrepantiū rez: q sine
illoz interitu nō pōt accidere: ingenius aiē pueniet.
Sed cū aiaz dī ex duplici nā ɔstare: id ita accipiēduz
est: vt rōnabilis aiē nā minoris esse q̄z intellus: t plu-
ris q̄ irrōnabiles potētię iudicet̄: cū vtroqz tñ cogna-
tionē quādaz hēat: qualez fere mista t cōcreta: cum ijs
ex qb⁹ formant̄. Quapp duab⁹ illam opib⁹ ad res no-
scēdas cōprehēdendasqz vti eiusdē t diuersi: quotiēs
gña t generū formas colligimus: idez t silia quęrim⁹:
quoties vo vārias psequimur diuersitatem incidimus:
atqz has vires potētiasqz ab elementis illis accipit: q-
bus cōstat. Potentiā eiusdē ab idiuiduo t incorporeo
initio. Potentiaz aduersitatis a diuidua t corpali nā.
Ita Timęus aiaz ex elemētis ɔfectā vult: nō tñ oēs vt
dixi: sed rōnalez: qualem t mundi aiam existimare qs
posset. Naz potētias patibiles inustas intestasqz post
a secūdaris dicit: qui ab eo mortaliū aialiū opifices t
creatores vocant̄. Vt igit̄ Timęus aiam ex elemētis
effecerit: quo silibus silia cognosceret: satis arbitror
b demonstratū. ¶ Idez pbat in ijs quę de phia b disse-
ruit .i. cū aial inquit pncipio ex idea vnius: t pma lon-
gitudine: latitudine: altitudine cōsistat. Alia quoqz ad
idem exēpli. Cum .n. incorporeā nām a quātitate con-
tinua remotissimā putarent: vtpote quę nullā mollem
aut diffusionē hēret: sed sub discretā cōmode posse ca-
dere viderent: numerū illi t multitudinē asciscebant:
nō oēm: sed quā verę t simplices vnitates attollerēt.
Dixi veras vnitates ac simplices: qz numerus: qui ad
incorporea ptinet: nō cōstat ex ijs vnitatibus: quę cor-
porali nāę mortaliqz tribuitur. Nullum .n. corp⁹ pfe-
cte vnū est: qz distrahi pōt subinde in plura: imo infi-
nite secari: q̄obrez numerū illuz tanq̄ ex spēb⁹ t for-
mis collectū formalez seu specificū appellabant. Con-
traqz eius gñis numeros vt rerū formas t spēs pdica-
bant. Atqz huic siliē versus ille de pncipio ɔgruit. Quęqz
suos retinent numeros: numero oia cōstant. Elemēta
igit̄ mūdi intelligibilis: quē per se aial vocant prima
t summa ex specificis numeris pdidere: ideas vnius:
ideā primi binarij: ideā primi ternarij: ideā pmi qua-
ternarij. ¶ Qūo .n. necesse esset vt in mundo intelligi-
bili ideę t pn⁹ mūdi sensilis spectarent̄: sensilis autez
mūdus ex longitudine: latitudine: pfunditate consta-
ret: ideā longitudis pmū binariū statuerūt: qz vni⁹ ad
vnū directio .i. a pūcto ad punctū extractio longitudo
est: longitudinis t latitudinis iunctim ideaz pmū ter-
niorē: qz planorū pma trianguli figura est: mox longi-
tudinis latitudinis simul ideā pmū quaternariū: qua
pma solidoz est Pyramis conusqz. Atqz oia hęc Xe-
nocrates: in ijs quę de nā cōmētat⁹ est explicat. Indi-
dem siquez ista delectant: haurire licebit. Illud igitur
per se aial hoc est intelligibilez mundū ex pmis ijs pn-
cipijs cōciliatū t conditū arbitrant̄. Particularia vo
ex ijs: quę hoc ordine sequūtur succeduntqz: quēadmo-
dum enīz iter se cōparant̄ sensibilia: eadē quoqz colla-
27 tione sibi rńdent ideę sensilium. ¶ Est t aliud genus
quo illi h de aia solent exponere. Qūo .n. plib⁹ vtatur
ptātib⁹ aia ad capiēdas cognitiones rerū: intellu: scia:
sensu: opione. Intellz ab vnius idea pberi mistrantqz

a ¶ porti- a nūv ait ipse h est vegetalez.

b ¶ Liber q phia appellat Arist. qui nulli peculiariter est inscri- pt⁹ ait Philo. t ē Pola. legitimus. cui titulus est: vt ait Simpl. de bono ex ɔsuetudine Platonis: in quo quidem libro opionē Pyth. t Plat. enarrat h cū aliis.

affirmabāt. Sc̄laz a pma dualitate:q: scd̄a ad vnuz ab vno pcederet:h est a sumptionib9 ad cōplonē cōclusioneqz. Opionē a pma trinitate:q numer9 ad planaz figurā referebat. Naz opionis est ex ppōnib9 vtriqz verū falsum cōcludere. Sciētiā a pmo q̄ternario orcū hūit:a quo prima idea solidi corpis emanabat:circa qd sensus nri v̄sant. Ac rerū qdē oiuz initia forma τ spēs τ specificus numer9 credebat. Ipsius vo numeri clementū τ seges tuz vnitas:tuz dualitas indefinita erat: quā vnitati iuxtim subdebāt: vñ infinita vis τ pueēt9 numerox exiret. Naz ex eo q vere vnuz sit:τ qd solitariū habeat nihil ꝯstituit:aut deriuari pōt:ita creandis generādisqz numeris neēe erat corrogare nām alterā:τ vnitati ꝯiungere:quā vt dixi interminatā τ indefinitā dualitatē appellant. Dualitatē iccirco:q: taz τ diuisibilis τ multitudis opifex videat. Indefinitā pterea q pprio fine extremoqz careat. Sic.n. vnitas que finē sui oib9 spēb9 ideisqz pbeat. Dualitate enim vnitas ꝯtinenter adiecta numeros specificos q̄slibet multiplicari cōtingit. Porro dualitas hec imaginē refert mãeq̄ subdit obsternitqz corporibus. Unitas adeo silitudinē formę mãlis pręstat. Quapp si aia ex eisdē pncipijs cōdit:ex qb9 numer9 specificus ꝯficit: nō mistiōe aut ꝯfusione duax nãx vt dixi:sz q: collinitū vtriusqz ordis teneat:tum indiuidui incorpeiqz. vnde τ pendet τ regit:tuz diuidi τ corpalis cui pręest τ imparsi inqz ex eisdez initijs concreta aia est:ex qb9 numerus specificus cōponit:rō est vt illa rerū oium capescere notitiaz possit. Hoc modo apud Platonem Timęus τ adeo ipse Plato ex silitudine τ affinitate principiū pbat:ingenium aię ad rerū cōpręhensionē τ sciam idoneam pollensqz esse.

¶ De opionib9 mltox:q de aia male senserūt. C. XIII.

28 Xenocrates ex posteriorib9:q duas illas rōnes cōplexi cognitionez τ motū dfinitionē aię de vtroqz ꝯfarciūt: quēadmodū q numerū ipm se agitātez mouentēqz aiam descripsit. Is ex eo q numerū appellabat intelligi volebat cognoscēdi viz:q̄ hēt in aia:ex eo vo q ipm se mouētez dicebat facultatē ei9 mouēdi τ agitādi mōstrabat. ¶ Porro oēs q ppriū aię ꝯstituūt cognoscere τ pcēplari:q: id non putant alr posse ꝯtingere:nisi ex initijs rerū cōstet:prout q̄sqz diuersa de initijs sentiūt:ita inter se de aia discrepant. De initijs aūt euariasse snias veterū cōstat: non mō vti de nã τ q̄litate corpꝝ:sz ēt de nuo marie dissiderent:q̄q̄ in vtroqz alij plus:alij minus discordant. Ij q corpea pn̄a posuerūt longissime disparant ab ijs qui incorpea. Propiores sunt ijs q pmiscēt.i. partim q̄bus corpea:ptim incorporea viderent. In numero quoqz amplissime distāt:q vnū pn̄m afferūt: τ ij qui infinita. Partius ab vtrisqz distingit: q plura vno constituūt.

29 ¶ Atqz ita ꝯsiter q̄tū τ q̄le discrimē iter illos de pmordijs hr:tantū τ tale de aia opinionū diuortiuz est. Sane h de illox snia seqt:q cogn̄ē rex ad aiaz ptinet tanq̄ ppriū ei9 munus τ pētuz existimāt:qppe q non viderēt id quēadmodū merent:nisi illam ex pncipijs cōstitutā τ cōflatā dicerēt. Uerūtn̄ τ illi qui mouendi viz cen inditā:atqz īngenitā aię suspicati sunt:nō sine rōne vident nām aię de pncipijs explorasse. Quid.n. aut munitū:aut vero silius est:q̄ cēm vehemētissime agitantē mouentēqz cętera in nūm aliquē principiox redigere. Ꝯobrez nōnullis aia ignis vr: tum q: ignis gracilento τ tenuissimo corpe sit:vñ se quodāmō icorporeū asserat:tū q: τ mouet se:τ cęteris motuz pstat:q-

30 bus approximat. ¶ Democrit9 aūt vtrūqz elegātius τ lautius exprimit:naz mouere ignē cętera pre sui exiguitate τ ptuz pbat:moueri bñficio figurę efficacis τ
b pclivis in motū. Quox9 vtrūqz globosas illas τ rotūdas athomos ꝯscatas volebat: ex quax turba τ concursione fortuita nō solū aiaz:sz ignē quoqz format τ
31 efficit. ¶ Anaxagoras vo:quēadmodū retro moꝝ diximus:nihil cōstanter decernit: idē aiaz puter eē cum aio atqz mente:an diuersiz.nam mō ꝯfundit:mō mentez pncipē facit:ciusqz vi τ rōne oiuz rerū descriptionez τ modū designari τ ꝯfici pdicat:p:ndeqz τ simplicem esse τ absolutā ab oī mistura. Homiomeriā vo.i. oiuz mēbrox silitudinē ve reb9 mãz subijci: quā mēs digereret:τ an q̄ tāq̄ opanet. Sz τ duo hęc motū τ cognitionē nectio tribuebat aio. Motū bis vbis. Quū sil ingt oia massali cōgestu coissent:ecidēs mens secernere τ disponere cepit. Cognitionē inibi sane h ingt.i. cognoscere maxime debitum aio est.

¶ De opione Thaletis Alcmeonis τ aliox. C. XIIII.

32 Videtur τ Thales Milesius mouēdi viz aię accōmodasse putasse:argumēto q herculeū lapidē.i. magnetē aiatū rez dicebat:q: ferruz trahere τ cogere videret. Idez Anaximeni τ Diogeni visuz:demū oib9 q aiaz aereā τ flabilez credunt. Utriqz.n. defendunt h scito:nā q moueat exilitatē tenuitatēqz ptiū eāe faciūt:q moueat:id eē ingeniū aeris ꝯtēdūt. Heraclit9 quoqz id qd reb9 pn̄m dedit aię tribuit:qppe quā calorē esse spirabilez diceret: halitus.n. vaporqz is vnde omnia ꝯfici putabat:nihil aliud eē q̄ ignis poterat:ignē porro τ minimo minus incorporeū:τ semp fluidū videri. In motu aūt esse oia vt pleriqz alij Heraclitus volebat. Huic snię aderat Alcmęon Crotoniates:q cognomēto Physic9 dicebat. Aiam ingt ille imortalez eē opz: rōne ea q a semp agitet:eoqz simillima reb9 imortalib9 videat. Mouent enīz τ reliq̄ imortalia incessabili agitatu:solez:lunam: errones:vniuersūz cęlum. ¶ Jam grauꝯ illa:atqz importuna opio est:q̄ ad auctorez Hipponē refert:aiam existimari aquā. Is eo idicio mot9 est q rerū oiuz genitale semen humiduz hēt. Importuna τ illa Critię qui sanguinē esse aiaz dicebat:pptea q sensuz:tui9 vim ppriā esse aię iudicabat:pcurat:hōe τ merito sanguinis aialib9 accidere arbitrabat:q: ptes quę essent exangues:vt ossa:vt vngues:vt dētes:sensu quoqz vacuę hērent. Quāq̄ huic dicto vident nerui resistere: qui tametsi carent sanguie:nihilomin9 tn̄ eāz sentiēdi pcipuā obtinēt. Ac cętera qdē elemēta suos assertores τ hauritores habuerūt. Sola terra sectorē non inuenit. Terrā nemo seorsuz vel noīauit:nisi qs dixit aiam ex oibus elemētis cōstare:aut oia elemētū esse.

¶ Epilogus generis:q omnes vno ex tribus animā definierunt: aut motu:aut cognitione:aut tenuitate: idest incorporeo. Cap. XV.

33 Ex hac igit̄ pcensione recitatoēqz liquet duas res propositas veterib9 fuisse:in quas definitionē aię referrēt cognitionē τ motū. Sed τ tertiū opinor vel igratis incurrūt τ cōpro bant:vt incorporeā τ subtilissimā eē aiaz putētes:ita tribus momētis nãz notionēqz aię cōplectunt:motu cognitiōe:icorporeo. Naz q tenuissimis eē:atqz adeo fugientib9 aciem pcib9 aiaz volunt:eoqz agitabilez atqz pmobilem videre vident:tanq̄ in somnio aiaz eē incorporeā oportere. Illud iam notissimū:aiam ab oib9 in pn̄a

a ¶ Xenocrates Platōis successor: vt Philo. ait:h pacto animaz dfiniebat:hac rōne adduct9 q aiadvertit Platonē de aia loquentē: nūc qdem ex motu eā defiire:vt i phędro:nunc vo ex vi cognoscendi ex numero.f. velut in Timęo: h ipse vtrūqz cōplexus est: vt pfecte eius ostēderet naturaz. Simp. vo ait h mō aiaz definisse Xeno. vt ppriā eiꝰ nãz ostēderet: que media ē inter formas τ formata. nō eius enim formis: mobile vo formatis marie conuenit:vt h idicaret q nō simpr forma eēt:neqz simplr quid formatū:non ait esse simpr numerū. eo.n. ē inferior q̄ptez ob imparabili cadit: nec simplr mobilem affirmatur. est.n. tantuz eo pfectior q̄tū illaz pnobilez excellit: vtriqz ñ quodāmō est ea rōne:q̄ cū vtrisqz communionē hz. hac igit̄ de cā ait eē numerū seipz mouentem.

b ¶ Reddit Phil. rōnez cur Democritꝰ atomos rotūdas tenuissimas maximeqz mobiles affirmaret: atqz certe qdē: q̄a in geometria monstrat circuluz oib9 figuris q eiusdez sint ambitus maiꝰ spatiuz arcere côtinere:siquidem τ rectilinee figur quo plurium sunt angulox capaciores sūt:τ q: magis accedit ad nãz circuli quo fit vt figura circularis q̄ tamē tādem spatiū arceve capax quātū quęuis alia ex angulis rib9 minoris erit ambitus: vnde iter atomos q̄ tam rotūdas sint rotūdas merito graciliores ac tenuiores supponat. maxime aūt mobiles:q: circa lus planū pd cio nigz τ ob id cōtinuūt p clinia ad motum videt.

in pn⁹ relatū fuisse. Ab ijs qz cognosceret: ab illis vo ga mouere oia agitareqz videret. Idqz vt dixi pp̄ter silitudinē illā z cognationē accidere. Cetēq̄ Anaxagoras: sz solus cognationē z affinitatē hāc sustulit. Is. n. tametsi oia cognosci ab aia pcederet: qz tn̄ sincerū illū z mistionis ex parte putabat: nullā ei cū reb⁹ quas cognosceret silitudinē relinquebat: quēadmodū aūt intelligere posset res: gb⁹ cum nullā collationē hēt: neqz vlla pte scriptoz suoz expressit: neqz ɔiecturā: aut indiciū vllū reliqt: id vnde scrutari liceret hoc: excepto vno: cēteri in id populariter cōstituūt: vt ex ijs facultatibus quas cognoscunt cōditā aiam velint.
35 ¶ Jam ij q̄ ɔtria inter se pncipia faciebant: aiā quoqz ex ɔtrarijs cōpositā rebant. nā Empedocles cū quattuor naturas ex qbus constare oia vult: siccitatē: frigiditatē: caliditatem: humorē initia posuisset: sine dubio voluit easdem cōtrarietates in anima contineri cū dixit.

Terras vis terras: vis humida percipit vndas.
Aether ab etherea sentitur: ab ignibus ignis.

Sed z ij qui ex vno dūtaxat elemēto aiam fabricant: eius quoqz q̄litatē solā tribuūt aię. Heraclitus caliditatē quę igni cōueniat. Hippon humiditatē: quę aquę sit ppria: ideoqz z denotatiōe z verbiloquio nois altercant: explicationēqz vboz ad suā quiqz sniā ɔferūt. Alij Zeon. i. vitā appellatā dicunt: qđ nomē id bullitionē significaret: ceu feruor eēt atqz ignis aia: q̄ viuisceret⁹. Alij aiā psychen vocatā affirmāt: q̄ frig⁹ notat: ga ad vitā aialiū mēdā euētatiōe z refrigeratione sit opus: idqz cōmodi per respirationē accidere.

¶ Generaliter contra oēs: qui putant aiā esse corpus mouens z motum. Cap. XVI.

36 Hactenus sola decursa nobis historia est: q̄ a maiorib⁹ de aię nā lr̄is tradita z monumētis hūc ex ijs aliq̄ expssiz ab ijs dicunt: aliqua nos ab ijs intellecta scrutinio coniectamur. Primū vo coz sniā estimem⁹: q motū aię velut rez illi maxie ppriā gēuināqz ascripserūt: quiqz q credebāt moueri illā ga moueret: talē definitionē ei⁹ prompserūt. Aia est sui met mouēs: aut potēs ipsā se mouere. Hoc a mō Plato in libro de legib⁹ decimo finit. Ceterū fortasse nō: illud mō falsū est: aiā mouerī: qz moueat cetera: sz et seorsū id defendi nō pt aiā a se aut ab alio moueri. ¶ Cetēq̄ vo plures rōnes cōmentatio nr̄a de nāli auscultatiōe ɔtinet: qb⁹ ostēdit necium nō esse moueri oē qđ mouet. Nunc tn̄ vel gr̄a claritatis: vl' q in loco id cadit nōnullas illaz: hac q̄s pte repetisse cōueniet. Aes oē qđ mouet moueri oportere: ergo aut a se dices: aut ab alio moueri qđ mouet. Profecto ab alio nō est necē: aliogn ingsitio in ifinitū casura sit. Sz ne a seipso quoqz pp eas ruinas in quas incidere dicētes id oportere: quasqz q̄mox demōstrabimus: sz ipm se aliqd mouet. i. si sui met mouēs ē: aut pte alia mouet alia mouet: aut eadē mouet z mouet. Si alia mouet: alia mouet: dubitatio nulla est gn concedere oporteat: aliqd esse qđ moueat nec moueat: qđ illi pro ipossibili detestant: qz idem deserereť a se: nec suimet mouēs ampli⁹ ppue diceret: sz ps illi⁹ altera motū afferret: altera motū acciperet. Atqz h gn̄e nullū incōmodū suscipit: si aialia z frutices ipsa se mouere dicant: nā stirpes z frutices ab aia vegetali: cum vi alunt auctantqz: etiā moueri atqz agitari videntur. Quot si totū toto se mouere z moueri defenderis: pmū illud vicius est: q rez indictā z icogitabilē cōprobas: eiusdē rei aliqd sibi cāmesse: cū⁹ est alij fieri posse: vt simul deferat z deferat: alteret z alteret: adeoqz simul z doceat z doceat idē speculamē: careat z careat: candē inualentiā quo nihil dici pōt obtusius: il ud huic non supparr: qđ inducemus h mō. Omne qđ mouet: q̄ mouet potentia est. Oē qđ mouet: quia mouet actu est: si g suimet mouēs a toto se mouet: erit simul a toto: hoc respectu: actu: & po⁹: simul pfectū ipfectūqz: simul calidū nec dū calidū: simul sciēs z insciēs. Hęc quę nūc libamus in libris: quos dixi nālibus fusius explicata: expositaqz vberius sunt: ide reliq̄ petat licebit: si cui
37 hęc pcisius posita videbunť. ¶ Nos vo q̄ nr̄a intētio est pgemus ostēdere aiam moueri nō posse: quū oē qđ mouet: duoz generū altero moueat: aut p se: aut per aliud. Per aliud mouent: quę cū ipsa nō moueant: in eo tn̄ sūt qđ mouet: vt in naui vector z sarcina. Nauis p se: vector z sarcina p aliud moueri dicūt motu nauis. Dixi motu nauis: qz alio motu moueri per se possent: possēt nutriri: augeri: alterari: z locali et aliq̄ motu moueri pter motū nauis. Sed ponim⁹ vectores sedere z quiescere: nūc nauis (vt dixi) per se: vectores p aliud mouebunt: eodē mō de accidētib⁹ corpis sentiēdum est: albedine: nigredine: pede: bipede: tripede: quę p aliud ideo mouent: qz ɔtinent in reb⁹: quę p se moueant. Ea igit q̄ hac foia. i. p aliud mouent: ptit eē nec corpa: nec
38 egēna loci p se. ¶ Quū igit bifariā res moueri dicāt aut p se aut p aliud. Uideamus nūc vtrū aia p se moueri possit. i. motū p se accipe: nam aut ex accītu: aut p aliud posse aiā moueri: neqz ipsi diffitemur: quū illa in corpe hēat: qđ p se mouet. Igit de q̄ttuor motibus: delatiōe: alteratiōe: auctiōe: minutione: sciscitor. Uno se aia an plurib⁹ gn̄ib⁹ moueat: item an oib⁹. Sed demonstratū est gcqd aliq̄ ex quattuor illis motu nō per accidens moueret: prorsus in loco esse z cingi corpore
39 oportere. ¶ Nec. n. credēdū est veteres illos: q subā aię de motu finiut: existimasse aiā p accńs moueri: qz si corpus est aia pfecto ppriū etiā locū sibi desideraui.
40 ¶ At q̄lis nam hic erit dabit: certe quicūqz amuleris: illuc se aia p nāz ɔferret: quo applicita appulsaqz: eodē quoqz loco p nāz quiesceret. Quod h g cōcesserit: fateať necē ē posse violētos q̄sdā mot⁹ z q̄etes hēri: qb⁹ aia vi moueat z stet: nā si aliq̄ nālr pergit: idē aūlsa pturbataqz mouebit vi z ɔ nām. Sed qualesnā obsecro violētos aię mot⁹: aut q̄etes fingas: haud facile cōminisci etiā eā demēati volentib⁹. Aiatū corpus sępe vi z ɔ nāz moueri cernimus: qū alieno ipulsu aut collidit: aut iacit. Aię hō aliquos mot⁹: aut quietes nullo vnq̄ tpe vidimus: aliogn per nām ɔtrij z aduersantes mot⁹ ad aiā ptinerent. Dicat aliqs aiā ɔ nām nō moueri: sz motib⁹ oibus q̄q̄ aduersis z ɔtrijs tn̄ nālibus
41 moueri. At nullū elementū ɔtrios mot⁹ agere nāliter videmus: ex elemētis porro aiam ɔstitutā esse volūt alij vno: alij plurib⁹: ignis suopte nutu semp in cęlum viā molit: terra semp in mediū mundi grauitate sua fert z pondere: elemēta reliqua suas iter hęc regiones pseqmnt. Jam si necessariū putant moueri aiam: quia moueat ipsa corp⁹: quasi reciprocet rō: nec fieri possit vt aliqd moueat ipsum nisi prius moueat: sequens est z probabile eodē motu moueri corpus ab anima: quo ipsa mouet. Quod si hoc sequit cōtra quoqz cōmeat: vtrūqz est motu quo mouet corpus eodē mouere se animā. At corpus locali mouet motu: quare etiam aia seu tota: seu pars eius motu locali mouebit. Quod si est: modo corpus ingreditur: modo rursus egreditur: qua cōmigratiōe z mortua quoqz animalia reuiuiscere z exsuscitari contingit.

a ¶ Philo. a utiū Them. q aunt Arist. a Platone verbis trimodo differunt. Arist. n. motionis noie corporeā tm̄ trāsmutationē audit: q motionis appellatio vulgaris ē z populo cōsueta. Mō vo motionē anię nequaq̄ cōuenire non mō Ari. vez et Plato cōtendit: ipsam tamē moueri affirmat aialibus inclinationibusqz motionib⁹: que oia mot⁹ noie cōprehendit.

b ¶ Fundamentum quo initit hec rōnes angustias pan. nā non vt verū vsqz quaqz qđ nālr mouetur posse eas vi moueri: eius nālr mō inest: vt ait necque q̄ spē mō deri. Quit per pmiū pticipat Alex. nō moueri a nā sed a quadam vi pasitiua q̄ nā sit vel aia que in his inferiorib⁹ ē. Sigdez celus vt ait et Ari. co motu mouet: qz appetit primo assimilari: qđ quidē pmū diuinūqz vbiqz cū sit: celum do vbiqz esse nō pt ē vbiqz per poē: aialia et que trāsliter sic mouebus mouēt nō nā mouent: sz ab aia. Philoponus fundamētū id veri eē in his q recto motu mouēt qui quidē contrarietate non caret Simpl. et in illez fere tendit. in his enī vez etiā asserit q̄ ciua mouent.

¶ Contra Theophrastum: qui rationes Aristotelis reprehenderat. Cap. XVII.

SEd resistit huic loco Theophrast⁹ in ijs libris: in qb⁹ tractat locos ab Aristotele ante tractatos. Nõ eodẽ inquit mouet aia motu: quo mouet ipsa corp⁹. Judicia: cõprehẽsiones: assensiones sunt aię mot⁹: locales v̄o sunt corporis. Preterea neq̄ retortionẽ illaȝ videri serīā necessariāq̄: vt. s. eo motu: quo corp⁹ mouet: eodẽ moueri aīam sit necesse: nam trahit lignũ ab hoīe: non tñ ꝫ hõ vt̃ trahi ligno. Itẽ vapores vi solis in sublime rapti rectis angulis subuolant: sol ipse versa vice nõ rapit nec in lineã mouet: sed in orbẽ ⁊ circulũ. ¶ Solũ est. Primũ demõstret ille iudicia ⁊ assensiones eẽ mot⁹. Hoc nunq̃ prestabit vnq̃: si definitionẽ mot⁹ recipit: quã supra nos attulimus. Motũ eẽ ꝯtinuũ ⁊ attẽdi cũ tpe: ex indiuiduis motionib⁹ nõ cõponi: de po⁹ ad actũ ꝯferri: ⁊ dũ cõfert obiter retineri potentiã. Quoꝝ ille oium tanq̃ vr̃ oblitus: qđ eo magis mirari subit: q̄ ille ędito commẽtario amplexus est oīa quę de motu ab Aristotele inuẽta ostẽsaq̄ sunt. Ceterũ hoīes qui lignũ trahunt: ⁊ sol qui in girũ torquet: quo motu mouent: eodem etiã motu mouent. Mouent adeo ⁊ mouent motu locali. Quot si alio motu mĩo aut spẽ mouent: nihil ad rem: nec. n. tenere aliud Aristoteles voluit: q̃ vt id qđ locali motu⁹ mouet: si ꝓpterea q̄ mouet ẽt mouet: necesse sit etiã ipm quoq̄ motu locali moueri. ¶ Sed neq̄ hoc necessariũ Theophrastus putabat si motu locali aīa moueret cõmigrare illam posse ⁊ mox remigrare in corp⁹ vnde semel exisset: nam ij qui alaȝ spũm eẽ ⁊ aurã quãdaȝ rebant: vt motũ ingt loci cõcederẽt aię: tñ opinor id negassent remeare: aut regredi posse: quę semel esset egressa. ¶ Sed optime vir pace dixerim tua: neq̄ h̃ recte: neq̄ ijs cõsentanee: quę illi met opinant: nã si põt exire corp⁹ e corpe: cur nõ ⁊ denuo poterit ingredi. Quũ hoc in ceteris oīb⁹ locis: vasisq̄ fieri visitet. ¶ Sed adhuc Zenoni relicta ẽ ansa dicturo ꝓpterea igredi aiam non posse rursum in corp⁹: q2 tota esset toto corpori incta ꝑmistaq̄: eo ꝯfieri: vt sine dissolone mistionis eius: cuius vinculis cõtinet: exire nõ queat: dissoluta mistione itrare nõ possit. ¶ Uerũ eos q̄ aiaȝ in corpe tanq̃ in vase q̄dã ⁊ loco ꝯstituunt: nullum ꝑfugiũ subleuat: q̄n cogant fateri: aīalia semel obita extinctaq̄ aīari denuo posse ⁊ ad vitam redire: qđ gen⁹ maxie periclitant Democritici ⁊ omnes qui aquam aut ignem animã effecere.

a ¶ Immo & in solo locali motu sit pxi. verũ est/ quot si aliqd propterea mouet qz mouetur: op⁹ sit eo motu moueri q̄ moueat.

¶ Sentire ⁊ intelligere nec motus esse: nec animę motus. Cap. XVIII.

42 ITaq̄ illi tot ⁊ tantis rõnib⁹ reuicti tandẽ cõcedant nullo motu corporali aiam moueri nisi ex accidẽti: hoc est: q2 id in quo ẽ moueat: atq̄ hos mot⁹ nihil vetare q̄n aliunde afferri ministrariq̄ videant. Quũ. n. aial vi aliq̃ agit necesse est aiam quoq̄ ipulsus illius ꝑticipem fieri ꝯcedãt. Hoc inq̃ ops inuitiq̄ cõprobẽt. Illud si volũt trãsperduꝫ viderimus meantur: motib⁹ aię: qua aia est: ipsam a se moueri: eosq̄ mot⁹ insitos esse aię per nãm: cieriq̄ ab ea tanq̃ interiores ac suos: ita fieri vt hoc genus motus aię ab alio ꝓstari nõ possint extra: q̃ sibi a se. Sed amabo doceãt qui naȝ isti motus sint sui peculiaresq̄ aię: nuꝫ sensus: at sensus sine ijs quę habent extra: q̄ tanq̃ fores ⁊ fenestrę sunt ai: viꝫ suã exercere nõ pñt: num appetit⁹: at hic rapit trahiturq̄ ab ijs reb⁹: quę appetunt: num intellectio: at intellectio pẽdet tota ex sensib⁹: q2 sine visis imaginibusq̄ nõ ꝑficit: ꝫ cõcesso qđ volũt hęc ab aia ꝑficisci sola: ꝯñs iccirco nõ dant. Quęro. n. de illis cõtinuos eẽ eos: ⁊ an exerceri defendant in tpe. Et hercules nõ pñt: nec ergo sunt motus: q̄obreꝫ si isti neq̄ motus sunt: neq̄ ab aia sola prouenirunt: cõminisci aliud genus opꝫ: qbus aia moueri: ⁊ qui ꝓdire de ea ⁊ peculiares eius eẽ dicantur. Plane ijsdem motib⁹ ipsa a se ⁊ ab alio moueri nõ põt: nihil enim est qđ per se ⁊ extrinsec⁹ simul hẽri possit: aut q̄ simul ⁊ ꝑ se ⁊ per accñs alicui cõpetat: nã neq̄ fluuijs sui mot⁹: neq̄ flãmis sui vtroq̄ respectu simul cõueniunt: quę. n. per se insunt in aliq̃ separari nõ pñt: nec eãm extrinsecus accidentaẽ requirunt. ¶ Sed occurrit nõ videri sensum a sensilib⁹ moueri: ꝫ sensilia id agẽ ⁊ hẽe rõnem talẽ vt sine ijs sentiri nõ possit. Sensuꝫ b araneis esse persuẽm: q̄ muscas culices ⁊ asilos in pedicas telaꝫ incidẽtes irretitasq̄ aggrediant. Id non bestiolarũ facit infelix accessus: q̄ꝫ q̄ sint accessui illo non crassant aranei: sed vis eius ꝗius insita ⁊ cibi cupedia. Eodem mõ sensilia quũ in machinamenta sentiendi. i. sensorias ptes incurrerint: ad cõprehensioneꝫ sui ꝓuocare admonereq̄ animũ. ¶ Sed siquem ista exemploꝝ subornatio moueat me illud stat: q̄ quẽadmodũ culex phalangiũ excitat ⁊ venatorẽ captura: postremo oẽ ꝯcupiscẽdum id a quo cõcupiscit: ita ⁊ aiaȝ moueri ab illis: dõm: quę extrinsec⁹ accidunt sensib⁹. Ceterũ ille ipse qui sibi hoc exẽplo tã placet cõfestim lauat: ceu penitẽdum qđ dixerit ⁊ ab araneis pauimẽto applodit: eandẽ inquit rõnẽ hꝫ res visilis ad aspectum quã pauimẽtum ⁊ solum ad inambulantes. Qđ q̄ridiculum sit statim agnoscit: qui enim fieri põt vt sensilia sint loci: aut cõceptacula functionum sensus: nõne irritamẽta potius incitamẽtaq̄ sensuũ vident: qđ qdem latius patet in cõcupitis appetitisq̄. Oẽ. n. appetibile ꝓpe est vt appetentẽ vi ducat ⁊ trahat: nõ vt fundus sit ⁊ capacitas aliqua: in qua pernoctesse sit desideria ⁊ appetitiones aię cõtineri.

b ¶ Rationes Arist. aut Philop. efficaces sunt ꝯtra eos trismõ q̄ oẽm aiaꝫ irrõnalẽ et sepsaꝫ mouere p se ꝯtẽderint: sed cõtra Platonẽ q̄ hoc tñ de rõnali aia asseuerabat: nullã penit⁹ viꝫ habẽt. eã. n. a sensibus moueri negabat: ꝫ velut expergefieri: velut a geometra pe⁹ rit⁹ a somno excitet: itam speculat theoremata: nõ q̄ fuerint ab eo q̄ excitant ei impressa: sed quaꝫ ideas in aia seruabãt. ait et hos motus aialis eẽ. aiaꝫ v̄o cum õm seipsam agit: intelligit: agere: nec sentit: nec sensib⁹ egere.

¶ Si motus sit essentia animę: futurũ vt aia mouendo se pereat. Cap. XIX.

43 PReterea quęro motib⁹ istis moueri aiaȝ tanq̃ aiam: an tanq̃ aliud putẽt. Si tanq̃ aiaȝ: qđ iam ⁊ fatent: quẽadmodũ id qđ a calore mutat recedit a calore: ⁊ id qđ ꝑ locuꝫ mouet recedit a loco: ita ⁊ aiaȝ q̃ mouet i eo q̄ aia: cõtingat ab essentia sua recedere: nã nos q̄ aiam moueri ex accidẽti volumus: siue is mot⁹ in loco: siue in q̃litate: siue in magnitudie habeat: illas angustias nõ subim⁹: nec cõcedere cogimur motũ aię exitũ ⁊ recessum esse ab eius essentia: sed ab vno accidẽte: per qđ mutatur. At ij qui moueri aiam tanq̃ aiam putant: quũ motum aię quasi substantiã eius esse definiant: necesse est plagam illam accipiant: quã nos alioq̄n facile repellim⁹. Si. n. mouet tanq̃ aia: ⁊ in eo q̄ anima: atq̄ hic mot⁹ substãtia eius cõcedit: quo mouet in eo q̄ aia: nullum effugium est: quin aia dum mouet suã subam deserat. Ut enim flãmę flabra flumina: quoꝝ in essentia mot⁹ est: neq̄ puncto qdem tpis: in eadem soliditate confirmationeq̄ permanent. Flumen nisi fluat nõ erit amplius flumen sed aqua aut colluuies: flabra nisi flent non erunt flabra: sed aer aut vapor. Nihil enim aliud ventus est q̃ fluctus aeris: ita necesse est vt animę motus qui essentia eius est: in cõtinuo lapsu fluxuq̄ habeatur: vnde igit plurimarũ rerũ illa memoria: vnde cõstantia:

cōstantia: ac tenacitas disciplinę. ¶ Hoc cōcedit ille
quidē ⁊ fatetur motū esse ingenitū ⁊ essentiā aię: sed quāto
ingt illa plus mouet̄ ⁊ agitat̄: tanto id largius efficit:
ne deseratur a senectute a nā sua ⁊ subā concidat. Uita.n.
ait ille motus est: ⁊ viuere idē in aīa est qd̄ moueri: sed
qui hęc dicit / discrimē / qd̄ inter motū ⁊ actionē habet̄:
ignorat. ¶ Sed ne illud quoqȝ intelligere vr̄ agere ⁊
gerere id: cuiqȝ qd̄ datū ⁊ iunctū nā est cōseruare nām
agentis: ⁊ actionē illā ꝑseuerantiā esse eius a quo pro-
deat: ad quē modū visio ad visum: auditio ad auditū
refert̄. Cōtra moueri ſm id qd̄ nā tributū sit: id esse di
strahi ⁊ remoueri ab ea subā: ex qua mouet̄: ex quo et
pnicies ⁊ exitium sequit̄. Itē actiones momēto ꝑducūt̄
ꝑficiunturqȝ visio / auditio / intellectio. Motus autem ex-
tensionē porrectionēqȝ tpis exigit. Est.n. motus ichoatio
⁊ rudimentū actus: quippe qui absolutione careat atqȝ
instabilis sit: nec vnq̄ȝ in vno fixus: nō in loco si ꝑ lo-
cū agat̄: nō in magnitudine: si ſup quātitatē sit: non in
suba si ſm subam fiat: qualis fluminibus ⁊ vēto. Naȝ
celestia corpa ꝓpterea incorrupta sunt: qr ꝑ locaȝ nō ſm
subam mouent̄: ita coꝝ nā semꝑ eadē est: ł alio tn̄ atqȝ
in alio situ semꝑ videnť. ¶ Quod si id qd̄ nos actionē
sensuū appellamus: motū tu vocari cōtēderis: de noīe
nihil cōtēdo: lȝ.n. oībus vocabula arbitratu suo inter-
pretari ⁊ fingere: ⁊ generibus abuti specierū loco spēs
porro actionis est motus: nam si motus est: actio est: si
actio est: nō itē sequit̄ vt motus sit: atqȝ hoc sepissime
vsurpatū a Platone[a] cōperio. Quāobrē de voce nul-
lū nobis certamē est: de rebus sūma dissensio: nihil.n.
tam distat ab aliquo q̄ȝ inter se actus ꝑfectus ⁊ imper-
44 fectus. ¶ Uerū hi q moueri aīam suspicati sunt: ipsaȝ
quidem aīam ꝑ se moueri nunq̄ȝ opinor cōspexerunt: sȝ
quia aīal moueri viderent: dixerunt aīam esse ꝓmā q̄
moueret̄. Cōtingebat aūt hoc illos credere argumēto
plurimaꝝ reꝝ: qd̄ sub cōspectū cadebat: fere.n. nihil
mouet: qd̄ non cōtraqȝ moueri cernat̄. Porro si ideir-
co mouet̄ aīa: qr cū motus est corꝑi: sequit̄ etiā vt quie
scere debeat: qr cū status ⁊ quies est corpori. Nō ergo
plus pōt ad aīam motus ꝑtinere q̄ȝ qes. Ex qbus ꝯclu
dit̄ vim aię ⁊ rōnē eius essentię in motu cōtineri non
posse: nullū quoqȝ sempiternū ⁊ incessabilē agitatum
esse: quo se aīa moueat: nā si id esset: nūq̄ cur aīalia in-
terim gescerēt: afferri nō posset. Atqȝ hęc q̄ȝ q̄ȝ ꝯtra eo
rū opinionē dixi: qui motus quosdam incorporeos aię
somniabāt: in Democritū tn̄ cōuenire etiā videnť: qui
hāc ꝑtē apertius peccat: nam atomi illę: ex qbus aīam
cōficit semꝑ agitant̄: nec vnq̄ȝ cōmutant quin alias mo-
ueāt. Plane hi q moueri ꝑ locū aīam: ⁊ mouere subin
de corpus affirmāt ꝑsimile ⁊ ꝓpinquū qddā cōmento
illi videnť afferre: cuius Philippus q mimos scripti-
tauit: meminit: apud quē legit̄ machinatorem fabricę
Dedalū ligneolā Uenerē fecisse: quę fusili argēto infu-
so agitaret se ⁊ gestus moueret. Inuenit huic cōpēdio
fabrū cōsine Democritus: q̄ȝ q̄ȝ meo quidē aīo luce ipsa
clarius erat videre: moto aīali: aīam q̄ intus eēt ꝑ locū
moueri nō posse: sȝ sił deliberauisset ꝯstituissetqȝ aīa:
ad numē eiꝰ tāq̄ȝ nectos motus ał's ⁊ ipaꝝs capescere.
¶ Specialr̄ cōtra Timęum: siue Platonē. Cap. XX.
45 Uideri pōt etiā Timęus de aīa lo-
cutus vt Democritꝰ: nā Ti-
męus ⁊ moueri aīam dicit ⁊ moueri itī-
dē corpus: cū.n. aīa ferruminata ⁊ addi-
ta sit corꝑi cōstitutaqȝ interius ex ele-
mentis: deinū diuisa ꝑ armonicos numeros suo motu
rapere corpus dr̄: ipsa vno motu qui sit in orbē moue-

ri. Sane dubitari non pōt Platonem ex his dialogis:
quos scriptos reliquit: aīam nō esse corpꝰ putasse: alio
qui nec Aristoteles ꝯtra Platonē inuehit̄: sȝ ꝯtra Ti-
męū: q siue corpus eē circulū crediderit: siue quū cor-
pus esse nō crederet: ita tamen ei appellare collibue-
rit: certe reddere rōnem debuit: aut cur ita sentiret: aut
cur noīe abuteret̄: ꝑsertim quū non sit equū in altissi-
mis phię qōnibus aliud sentire: aliud dicere. Cum.n.
b semꝑ [b] digna res hoīe est: ne a mēte verba dissentiāt:
tum id maxime in rebus obscuris ⁊ creperis obseruā
dū: quo ea quę suopte ingenio remota ⁊ cōdita videā-
tur: verbis illustribus ⁊ q̄ȝ maxime pōt declarātibus
vendicent̄ a tenebris. Pręcipue ꝟo id a nobis exigē-
dū exigstatus est: q neqȝ aīam: neqȝ multomagis mētē
esse corpus ꝯcedimus. Tractāda ꝟo nobis eoꝝ opio
accuratissime ⁊ religiose ēt videbat̄: q oīa hęc: quę sub
aspectuȝ ⁊ oculos recidūt ⁊ subiecta sunt nobis ab aīa
respuūt diuinā quādā ⁊ celestē nām adhibēt: quę ani
mus atqȝ mēs sit. Probabilis me hercle ⁊ rōne iuxta
sniā. Nā apud Platonē vehiculū illud claꝝ ac splēdi
dū: nihil aliud q̄ȝ ingeniū eē q̄ aīus cōstet: ostēdit. Apud
Aristotelē quoqȝ nām quandā aię tributā inuenio: q̄
quo corꝑi ꝓportione rńdeat: quā ⁊ ad oēs aīaliū aīas
ꝑtinere cēsuit. certe supinas illas opiones: q̄ aīam aut
ignē: aut aquā faciūt: aut sanguinē: aut atomos rotun-
das ⁊ leues incedere aut ipellere nulla laus est: qr i id
quis igenio vtcūqȝ pingui atqȝ tardo: nedū Arist. vir
tātus diligētia ⁊ doctrina sufficeret. Proinde si Arist.
q sniam vetustissimā ⁊ grauissimā ⁊ ꝓxime accedēteȝ
ad veꝝ reprehēsurus: tapinumusqȝ erat: illustrē in phia
ꝑsonā citauit: cui ⁊ Plato dialogos suos ascripserit: ne
mo ei tāq̄: male aīato in Timęū aut in Platonē iure
succēseat. Fere.n. tota eius oīo nō in hoīum: sȝ in ꝯfuta
tione opionū versat̄: ⁊ si ex his q̄ scripserint suspicari
licebat: id se qd̄ scriberēt ⁊ sentire: vt cū meminit ⁊ re-
petit Plato ea: quoꝝ auctor Timęus ferebat̄. Opifex
inquit aię deus: quō illā creauisset rectā. Postea ꝯuertit
⁊ deflexit in circulū: moꝝ qr directio ꝓor in latitudinē
diffundebat̄: medio dorso circulū dissectū qȝ in duos
duplici nexu serieqȝ dehiscerer: vnus q ambiret exte-
rius: alter q interius hiet̄. Cū q itus eēt rursuȝ cōminuit
⁊ circulauit in septē: ꝓpterqȝ hoc torq̄ri celū inquit atqȝ
in orbē moueri oportuit: qr circulus eē aīa ꝓbaret̄. Iā
ꝯsonātes q̄qȝ ⁊ varios cantus cieri motu: qr ipa ⁊ aīa:
q̄ celū moueret inuētione q̄dā ꝯsonātiū numeroꝝ: ve-
lut in fidibus q̄ harmonia dē distingui ꝯstareqȝ crede
rēt. Duas.n. rōnes hēt qbus aīa in collationes ⁊ ꝓpor-
tiones musicas diuidi oporteret. Primā vt ipsa cōcen-
tus illius sensum sibi hiet: sibiqȝ possidēt. Alterā vt ꝑ
46 hoc celo emodulatos ⁊ ꝯsonātes motꝰ afferet. ¶ Sa-
ne ꝓmo loco id reprehēdimus: q aīam magnitudinē
faciūt: tāto grauius q de rōnali loquunt̄. Nā aīaȝ mū-
dialē esse Timęus vult: q̄lis est sola nudaqȝ mēs: nul-
lis vt viribus alijs: sensu appetitione irascentia ei sit
opus: q̄s opere aīaliū aię ad vite societatis post ineptas
accumulatasqȝ obtinēt. Eo fiet vt potestates hoc genus
in orbē moueri non dicant̄. Nā sensus per directū fo-
ras ꝑfert̄: silr ⁊ appetitus. Hoꝝ igit̄ rōnem qui aīaȝ
aut mentē eē magnitudinē voluit: siue circulū: siue glo
47 bū intelligēt: aliquot de causis iprobamus. ¶ Primuȝ
q magnitudo oīs ꝯtinua est: ⁊ qr continua ēt vna: ⁊ q
eius ꝑticulę in eōdem terminū finitū in eoqȝ copulant̄.
Intellectꝰ alio gñe vnus: alio ꝯtinuus est: si mō ꝯtinuꝰ
dici aliq̄ rōne pōt: nā de sequētibus libris ꝓbabitur
quō idē sit intellectus ⁊ intelligētia. De itellectu agēte

a ¶ Plato. a
ait Simp. ani-
mam esse qui
ꝑ actionē sic
sit motum ap-
pellat: quēad
modum est cō
siderare ⁊ cō
sulere imo ip-
saȝ ēt recessū
ab intellectua-
li ⁊ indiuisibili
substātia mo-
tuȝ appellat.
Arist. aūt so-
lū traditū qui
successione fi
at ꝯtinuus sit
motuȝ appel-
lat.

b ¶ Semper
digna res ho-
mine est ne a
mente verba
dissentiant.

a ¶ Recius a forsitan interpretari poterimus: si loco eius qđ dicit de intellectu agēte nūc loquor: de intellectu actu dixerimus. ait.n. ipse. λέγω δ' ἐτὸν νοῦν τὸν ἐνεργείᾳ.

nunc loquor:ᵃ eo modo quo ꝯtinua est intelligētia: eo/
dē cōtinuū esse intellectū opȝ. Sed intelligētia idē est
ꝙ intelligibile. Intelligibilia porro vna sunt: ꝓpterea
ꝙ cōsequunt̄ se: vt numeri: nō vt magnitudo. Quū.n.
hęc post illud intelligo: tūc distincti ⁊ discreti sunt act⁹
nec attinentur: sed deincipes ⁊ ꝯsites sunt vt numeri.
Aliqñ ⁊ plures actus in vnū aliquē desinūt. vt in ꝯclō
nē ꝓpōnes ⁊ sumpta. Nō ergo vni sunt actus: q̄ aut cō
tinui sint: aut ad vnū terminū copulent̄: sȝ eo mō quo
dixi. Si itaqȝ intelligibilia ⁊ actus intelligendi hac tm̄
forma vnitatē hñt: sequēs est: vt intellectus quoqȝ hac
tm̄ forma sit vnus: siue ita vt oino careat ptibus: q̄lis
definitio primoꝝ ꝑncipioꝝ habet̄: siue ita vt nō quē/
admodū magnitudo cōtinuus sit: sed quēadmodū nu
meri qui p ordinē quēdam ac seriē digerant̄: vt si vni
tatē ꝑmo loco cōstituas: deinceps binariū: tum deide
ternarium. ¶ Pręterea siue ille Timęus: siue Pytha
goras fuerit indigna plane auctore suo snia est: intelle
ctū ⁊ mentē dimēsum ⁊ magnitudinē dicere: nam quo
pacto intelligat intellectus si magnitudo est: ꝓsertim
quū ei vt putat Timęus opus sit cōtactu ꝓterqȝ acces/
su ⁊ ꝓpinquatione quadā ad res quas apprehēsura ꝑ
cepturaqȝ sit. Aut.n. singulis ptibus cōtingit: qbus reȝ
totā intelligit: aut nō singulis ptibus: sed toto cumami/
ne circuli: aut singulę ptes intellectus singulas ptes rei:
⁊ totus totā tangit ⁊ tāgēdo intelligit. Si primū.i. si sin/
gulis ptibus tāgēdo rem totā intelligit: quum ptes hō
necesse sit aut pūcta: aut magnitudines statuisti: modo
ptes rei appellādę sunt puncta. Si puncta cū hęc innu/
merabilia in quaqȝ re infinitaqȝ habeant̄: cūqȝ oē in/
finitū impertransibile sit: nihil vnq̄ꝫ intelliget: si magnitu/
dinē.i. si ptes illę quę tangunt rē dimēsu aliquo ⁊ ma/
gnitudine diffundunt̄ fiet vt sępeimo vt infinities rē
vnā intelligat: qđ tñ satis sit semel intelligi. Nec.n. bñ
fit semp: qđ sępe fit: nec idem est bñ qđ sępe. Nā verū
hñi inuenturiqȝ pōt ēt si semel intēderis. Si ergo suffi/
cit qualibet ex pticulis tangere: qd est opus motu: aut
amplitudine aliqua. Id eni ad cuius ꝯstitutionē abso/
lutionēqȝ nullus est vsus magnitudinis: suapte nā ex/
pers magnitudinis eē d3: etiā si diuidi aut distrahi ex
accidenti possit. nec.n. plus hȝ albedinis qđ bipedale
album est: q̄ꝫ qđ pedale: neqȝ tripedale q̄ꝫ bipedale:
q2 amplitudo ⁊ mēsura ad essentiā ⁊ subam qualitatis
nihil ptinet: sed albedo q̄tenus albedo est indiuidua
est: ⁊ in re diuidua.i. in magnitudine continet̄. Ita de
intellectu eiusqȝ vi ⁊ ptāte sentiēdum est: in quo si cir/
culi illius ⁊ magnitudinis maior minorqȝ portio eā/
dē mō intelligit nimirū magnitudo supflua: nec q̄ꝫ
ad nām intellectus ꝯfert: est.n. natura eius ⁊ suba ipse
actus. Sic quasdā res momento existere: aut fieri dici/
mus: q̄ꝫ ad ꝓfectionē illarū nulla ꝓtractio t̄palis exi/
48 git. ¶ Si sm̄ dixerint.i. nō singulis ptibus tāgere: sȝ
toto cumamine: atqȝ ita intelligere intellectū: sciscitor
quę ratio illos tñ vrgebat: vt illū attactū ad rerū co/
gnitionē necessariū dicerent: aut quēadmodū accidat:
vt ex pticulis quę ipsę nihil intelligāt cōstet intellige
re tñ posse videat̄. At q:si ꝓp hāc vnam cām tangit: vt
intellectus intelligat: tāgit aūt ptibus: nō ne opȝ: vt ꝑ/
mū ptibus illis intelligat. Qđ si neutrū hoꝝ placet: pe
dē referant ⁊ tertiū teneant: hoc est singulas ptes rei a
singulis ptibus intellectus ⁊ totā a toto cōtingi. Sed ⁊
hoc quoqȝ illa ratio reprehēdetur: si ita dicat: nō relin
quit facultas: qua res indiuiduę possint intelligi. Sūt
aūt plurima ex his: quę intelligimus indiuidua. Sed
qd hęc tam disquisitaqȝ scrupulosa rōne persequi

mur. Quis nō videt: si magnitudo intellectus sit: intel
ligentia vero tangendo ꝯueniat/fore/vt neqȝ per pun/
b ctos: neqȝ per magnitudinē oia possint intelligi.ᵇ Nō
p punctū: q2 diuisilia pūcto cognosci nō poterūt: qñ im
possibile est vt indiuisilia diuisilibus aliq̄ ꝓportionis
iunctione collationeue cōgruant. Nō p magnitudinē:
q2 ꝙ diuisile est: vt indiuisibilia cognoscant̄ cām hēre
non pōt. Aliōq apertissimū est: vtrūqȝ genus ab intel/
lectu cognosci. Quare fit vt neqȝ magnitudo esse pos/
sit: neqȝ opus ei sit ad res intelligendas tactu: sed alia
ꝓculdubio nā est eius ꝓstātior aliquāto atqȝ diuinior
ab oī amplitudine ⁊ mensura corporeo libera: atqȝ indi
uidua q̄dem cōprehēdit: q2 ⁊ ipse indiuiduus est ⁊ ex/
pers magnitudinis. Diuidua vero: q2 vi sua ꝯtrahit ⁊ se
questrat: ita vt tanq̄ꝫ indiuidua possint intelligi. Nam
qđ hoc verbo qd sit rē esse significo.i. rōnē ⁊ formam
ipse cōmunit: ipse indiuiduā ⁊ simplicē facit: ⁊ ꝑmę si
mationes ipsę sunt formę quas ille in mā positas a mā
primū exoluit: deinū intelligit. ¶ Sed nequis angu/
lus relinquat̄: in quē illi se condant: dicat.n. aliqs non
agnoscūt hōc platonici nec intellectū eē circulū: ⁊ ma
gnitudinē putāt: sed dissimulare non pñt. Qui.n. intel
lectū intelligere circūactu fatent̄: statum ꝯcedāt intel/
lectū esse circulum ⁊ magnitudinē oportere. Si.n. ali
ter intelligāt q̄ꝫ circūactu: cur tam temere orbiculareȝ
motū intellectui asciscunt. Si vero circūactu qđ ⁊ ipsi di/
cāt: nō pōt videri nō circulus: ⁊ magnitudo: quę ita se
rat: qñ ꝓsertim hoc ꝯsiliū deo fuisse testant̄ cū circina
ret.i. cū de recto in circulū rē formaret: qđ nō aliter ei
accidere intelligētia poterat. Itaqȝ nec tūc est hęc quę
attulimus incōmoda suscipi ab his: qbus id de intelle
ctu vr̄: aut.n. pūcto intelligere illū oporteret: aut p ma/
gnitudinē. Si pūcto: diuidua ⁊ sectilia nō cognosceret: si
p magnitudinē: diuidua non attinget. ¶ Sed ⁊ circū
actus ille quū sit ꝑpetuus intelligētia q̄qȝ ꝑpetua sem
piternaqȝ erit. Aut igit̄ semp intelligit eandē rē: aut cō
uariat. Si eandē maior ei cū gete q̄ꝫ cum motu cogna
tio est. Si cōuariat: quo id tueberis si circūactus ⁊ con
uersio semp est vna. Pręterea intelligentia: aut nunq̄ꝫ
aut aliqñ ꝑficiet. Si ꝑficiet: cessabit motus: si nunq̄ꝫ ꝑ/
ficiet: nunq̄ꝫ ēt intellexisse videbit̄. At nōne oēs intel/
ligētię certi sunt fines: siue illa in actione ⁊ vsu versēt̄
siue in cogitatione ⁊ cōspectione sola consistat. Actiua
ois ad aliud ꝑtinet ⁊ alterius grā est: eoqȝ hȝ extremū.
Spectatiua q̄qȝ vltimū inuenit: qn eisdē illis rōnib⁹
se terminat: qb⁹ in ꝯtēplādo speculādoqȝ vtit̄. Rō
ois aut definitio aut demōstratio est. Ois definitio cō
clusa finitaqȝ est: nulla demr̄atio pōt infinitam ꝓgres
sionem hēre: q2 neqȝ reflectit̄: neqȝ ꝓpositiones semel
assumptas retractat: ois scia sit his directo incessu est.
¶ Item contra eundem. Cap. XXI.

49 PRorsus videt̄ motus si habet̄ in
animo potius hēri contra
nām: q̄ppe q̄ actionibus eius obstrepat
impedimētaqȝ ⁊ remorā afferat. Est.n.
opus mētis q̄eti: q̄ꝫ agitationi similius:
neqȝ intelligētia modo simpliciū terminoꝝ: sed ēt ea:
quę ad rōnem syllogismi ꝑtinet: statim potius quēdā
ptē se ferre ⁊ cōsistentiā in cōclusione: q̄ꝫ trāsitū aut re/
cessum illius qđ demonstrat̄. Hac de cā abstemii pur/
gatius ⁊ viuacius: q̄ꝫ temulēti cognoscūt. Item silen/
tio noctis q̄ꝫ interdiu: corpore inoffenso q̄ꝫ cōturbato:
senecta ętate q̄ꝫ iuuenta: quia iuuentum corpora pluri/
c fario motu interęstuāt. ¶ Motus igitur abiunctior ᶜ
alieniorqȝ est ab animę nā: q̄ꝫ status: q̄re neqȝ beatuȝ

b ¶ Hac D in loco demōstrata sunt de intellectu non mō eū incorporeū eē ostēdātur. Simpli. verum ꝙ corpe ēt tāꝗ instrumento in suis intellectiōib⁹ nō vtat̄ qđ.n. īpartibile est: vel qđ per terminos pcedit qua rōnē eo vti poterit: eo qđ p cōtinuitate partibilē procedit. nisi spēs q̄ cognoscit: in aliquo partibili esset. nā tūc corpe rat istīm ob apprehensionem rei partibilis.

e ¶ Aristo. de hoc in loco vt hęc rei rōne: si mot⁹ nic suba neq̄/ q̄ꝫ fuerit: ꝓter nāȝ aīa moue bit̄. vbi Simpli. q̄ōneȝ mouet/quo nam pacto hoc seq̄t̄. nāȝ motus nō est sub stātia celi: attñ celū nō moue t ꝓter nāȝ. Ait autē ꝙ si cum i tertio libro dicet / intellect⁹ suba ipsa est actio/nō ie mō q̄ aīalibus est ꝓstātior eē ⁊ aīa infra: eaȝ oēm que exterius hȝ diuagationē cō trahere separateqȝ ⁊ impartibiliter quoad fieri poterit viuere. ob idqȝ actioneȝ ēt in subaȝ colligit verū lōge magis in diuina vniuersi aīa: nō qñqȝ sȝ semp suba erit actio ⁊ si mot⁹ est actio ipsius: suba eius est motus. q̄ si hō neq̄ꝫ sit: vel ergo non mouebit: vel mouebit ꝓter naturam.

pōt neqȝ ꝑpetuū dici:qḋ egre ⁊ cū labore fit. Violen-
tum ⁊ coactū intelligere:quicqd cōtra nām alicui eſt.
Qui motū eē ſubāz aię putāt:neceſſe eſt fateant ſubāz
aię officere ⁊ fraudi eſſe actionibus ⁊ functionib⁹ aię.
Pręterea:ſi motus ꝑ eſſentia intellectui eſt:quo mō in
telliget res:quę motu ⁊ mā vacent. Hęc aūt rō contra
nos recurrere nō pōt:ꝗ̄uis eni imobilē eſſe intellectū
dicamus:afferre tn̄ poſſimus quēadmoduȝ ea quoqȝ
quę in motu hñt ītelligat. Nec enī intelligit ꝗ̄tenus
mouent̄:ſed quatenus eandē formā ⁊ ſpēm obtinent:
nec ſm nām:ſed ſm formā itelligit:etiā ſi res innexā
nām habeāt. Sȝ queras ecquid ipm motū intelligat:
intelligit Hercules:ſed eodē modo quo cętera:q.ſ. for
mā ipſam ⁊ rōnem motus intelligit:vt cū motū talem
aut talē actū eſſe declarat. At hi qui motuȝ eſſe ſubām
animi arbitrant̄:difficile pñt monſtrare rōnē qua im
mobilia ſub ꝯceptionē animi veniāt. ℂ Deinde ᵃ nō
ne laborioſiſſima res eſſe vr̄:aiāȝ detineri arctiusqȝ cor
pore:tanꝗ̄ neruis ⁊ vinculis cū ſoluta corpe ⁊ beatior
ſit futura ⁊ ſuis opibus vti liberius ⁊ vegetius poſſit.
Jā hęc noxia fugiendaqȝ aię cōiunctio videat̄:ſi locu
pletius ei ſit expediri ⁊ migrare de vita. Jta ꝑclare agi
ac decidi cū aīa:ſi ei ꝙ̄ ocyſſime miſſio contingat ⁊ cō-
meatus a corpe. Quę ſnīa pleriſqȝ cum veteribus pla
cuit:tum etiā hoc cui ꝓbat̄. Porro in pleniſqȝ:qui hoc
dicāt:nō vidēt ſe aīas aīalū ꝙ̄ hoīuȝ ꝑſtantiores eē fa
cturos: ſi illę pñt a corpe ablegari exoluiqȝ: humana
nō pōt. ℂ Sed ⁊ cā ea pp quā ſtatuunt aīam in circu
lū moueri quātū cōiectare licȝ de hisqȝ diſſerūt:de
lituſcit adhuc in obſcuroqȝ eſt. Nā ſi verba ⁊ ſcripta
eoꝝ attendas originalis aię ſubā nō eſt orbis:ſed quę
prius in rectā lineā formata erat reuocata ad incudeȝ
eſt ⁊ in circulū cōtorta. Jta prior:ac potior aię nā dire
ctio ꝙ̄ circulus fuerit:quaſi enī ex acceſſu atqȝ extrinſe
cus circulata eſt:nō vt eſſe inciperet aia:ꝗppe quę iaȝ
extabat:⁊ ꝯfirmatione hēbat:ſed vt agere cōſonantes
motus poſſet. Aliog ⁊ illud peccāt ꝑpoſterē:quot cor-
pori tribuunt cām motuū aię nō aię motuum corpis.
Sed ne in eo quoqȝ laudandus Timęus vr̄ ꝙ facile
paſſus eſt deſiderari a nobis rōnē:cur aię vberius ⁊ ꝑ
clarius eēt moueri ꝙ̄ geſcere:aut moueri hoc gñe ꝙ̄ il
lo. Atq hoc maxime i op:b⁹ adeo ꝗ̄rēdū ꝓdēdūqȝ eſt.

ℂ Animā non imigrare cuilibet corpori contra anti-
quos:q nihil de corpore dixerunt. Cap. XXII.

Neq quoqȝ ⁊ Timęū ⁊ plurimos
q de aīa ſcripſerūt coarguen-
dos puto:ꝙ qui annecterēt aīam corpi:
in eoqȝ collocarent: nihil vltra ꝓgreſſi
ſunt miro in reliꝗ̄ ſilentio quę ad cōmē
tationē iſtā maxime ꝑtinerent. Nā nec quēadmoduȝ
affectū diſpoſituqȝ eē corpus alandū debeat: nec quę
cognatio inter corpus ⁊ aiam habeat̄: vnꝗ̄ dixerunt.
52 ℂ Nō enim oībus oīa pari ſtilo cōueniunt:neqȝ cor-
pe .ſ. ſociorum ſingula ſingulis ꝑtinent:neqȝ quodqȝ cui-
cūqȝ fors tulit:in qđqȝ agit ⁊ vtcuiqȝ fors tulit:neqȝ ſic
temere accipit aut patit̄ a quoiȝ qđlibet:demū nunꝗ̄
agit hoc:illud patit̄:ſi nulla cō io:aut cōgruentia natu
rę ſit eius:quę agat cū ea ꝗ̄ patit̄:ex qbus viciſſim ad-
motis ſanctiſqȝ: vnū opus opa cōi ꝑueniat. Ex his ꝗ̄do
quę caſu interueniūt:i.ꝙ̄ aliter cadūt atqȝ caſura ſunt
per nām:nulluȝ munus idem duobus efficitur: verbi
53 gfa:ex lapide ⁊ arbore:aut ex arbore ⁊ hoīe. ℂ Quā-
obrē fere veteres cōperies in demōſtranda qualis ſit
aię vis naturaqȝ laboraſſe. De rōne corporiſ:ne iram
qdem vllā in eoꝝ ſcriptis inuenies: ſeu indifferēs ac

a ℂ Hoc equi
dem id expri
mere videt̄ la
tinus īterpres
qḋ grece vo-
luit Thę.cui⁹
verba hoc in
loco hec ſunt:
ἐπίπονόν
δὲ καὶ τὸ
μεμίχθαι
μὴ δυνάμε
νον ἀπολυ
θῆναι, καὶ
προσέτι
φευκτόν εἴ
περ βέλ-
τιον τῷ νῷ
τὸ μὴ μετὰ
σώματος εἶ
ναι, καθά-
περ εἰωθέ
τε λέγεσ-
θαι, καὶ πο
λοῖς συν-
δοκεῖ, καὶ
τῶν ὡρᾶν
καὶ τῶν κα
θ᾽ ἡμᾶς ὁ.
οὐκ ἀεὶ χο
νουσ...τας
τῶν ζῴων ψυ
χὰς βελ-
τίους ὁμο
λογεῖν τῆς
τῶν ἀνθρω- 51
πων. quorū
hec eſt fidelis
interpretatio.
Pręterea nō
mō laborioſa
res hec eſt cū
corpe.ſ. cōmi
ſceri ⁊ ab eo
non poſſe ab
ſolui:verū ⁊
fugiēda ſi lo-
cuplet⁹ a me
liuſqȝ ſit ꝙ ſi
ne corpe ſit:
quēmadmo-
dū dici cōſue
tū eſt:hocqȝ
⁊ multis vi-
tum antiquio
rum ⁊ his q
hoc cui ꝓban
tur: quos nō
pudet fateri
animū ſtūt aīas
nō ea ꝑſtāuo

trāſlatitia cuicūqȝ corpi īmigrarent:id qḋ ridendę illę
a Pythagora fabulę ꝯtinent:quas cū auctor ille ad ci-
uile aliquē vſum cōfinxiſſet:qdā phyſice interpretari
videnť rati occurrentē incidenteqȝ aīam in incidēs ⁊
occurrēs corpus intrare. Sed ꝗ illud portentū aſſere-
re poterāt:viderēt ſingulis aīalib⁹:imo ⁊ ſingulis cor-
poribus aīalium ꝓpriā formā ⁊ peculiarē adunctaȝ:
intelligerēt quātū diſcrimē inter corpus eq vermiſqȝ
eſſet:haberet quātū inter pulicis ⁊ hoīs intereſſet: ſci-
rēt ſe ꝗ putarent in qđcūqȝ vti accidiſſet incurſiſſetqȝ
corpus poſſe ꝗ̄libet aīam cōdi:veluti ſi ita contingat
elephantis aīam in culicis corpus : ꝑinde dicere ac ſi
in fiſtulis textoriā recipi dicerēt:aut fabricā in pectē
⁊ radiū:iā ſi artiū ea eſſet nā:aut in ſuis inſtrūs habita-
re:atqȝ in ea ingredi ſua ſpōte poſſent: vtiqȝ tibicinaȝ
in tibias nō in lyrā intraret:lyriciniū in lyras nō in ti-
bias trāſiret. Jgit̄ ⁊ aīas in ſuū aliqḋ ac ꝓpriū corpus
(ſi ſuū aię inſtrm eſt corpus) diuertere oportebit. Di-
xi diuertere imo non diuertit ſed fabricat̄ architecta-
turqȝ cōuenies ſibi accōmodatūqȝ inſtrm: deformat
ipſa ſibi ⁊ ꝑparat domicilium:nō deformatū ante ⁊ pre-
paratū demū ſubit. Nō .n. quēadmodū cytharā dedo-
lat̄ prius ⁊ condit̄:tum demū adhibet̄ ad muſicaȝ:ita
⁊ corpus ornat̄ ante inſtrumentaqȝ:mox aię ſumendum
offert̄. Quale igitur ſingulis animis corpus inſtrmqȝ
cōueniret. Jtem qua rōne aīa illud ſibi cōfingeret:ne
b glectum a Timęo ᵇ penitus ⁊ retro habitū videtur.

ℂ Animā non eſſe harmoniam:⁊ de anima mundi:⁊
vtrum anima noſtra ſit vita potius ꝙ̄ anima appel-
landa. Cap. XXIII.

54 Ed ⁊ alia opinio de aīa fert̄ : quę ni-
hilominus ꝙ̄ ſuperiores colluctet
ad verū ſuperqȝ ᶜ copioſum atqȝ vberē
c tractatū hȝ: quę nō ſolum in cōi examie
venire vſu ſolet:ſed ⁊ ſeorſuȝ quoqȝ ve
teribus frequentata iactataqȝ ſit. Ea huiuſmodi eſt.
Aiunt aliqui aīam eſſe ipſius corporis intentionē quā-
dam: quę harmonia dicat̄. Harmoniā eſſe concordiā
quę diſſimiliū ſonoruȝ ꝑmiſtione cōmiſtioneqȝ naſce-
ret̄. Corpus quoqȝ ex cōtrarijs ⁊ diſſimilibus videri
cōpoſitum. Jllud ergo qḋ tam cōtrarias qualitates ca
lorē frigus humorē ſiccitatē mollitudinem duritiam:
qđqȝ tā pugnantia elementa ad coalitū ⁊ cōſortiuȝ re-
uocat:⁊ in conſonantiā quādā modificat̄ ⁊ temperat:
nihil aliud eē poſſe ꝙ̄ aiāȝ:quēadmodū in muſicis id
qḋ grauitatē ⁊ acumen vocū reducit ad cōſpirantem
ſonū:nihil aliud eſt ꝙ̄ harmonia. Probabilis quideȝ
d oratio:ſed ab⁹ Ariſtotele ⁊ Platone multis argumen
e tis ꝓciſſa. ℂ Ac primū ᵉ qdē prior eſt aia corpe. Har
monia eſt ſuo inſtrō poſterior. ℂ Aia imperiū hȝ in cor
pus:preeſt ⁊ dominat̄ in corpe:pugnat etiaȝ aduerſa-
turqȝ aliquādo corpi. Harmonia nō pugnat cū inſtru-
mēto. ℂ Jtē harmonia mō intēdit̄: mō remittit̄. Aia
neqȝ intendit̄ neqȝ remittitur. ℂ Pręterea cōſtante
harmonia offenſio cōſonantię non pōt accidere. Aia
f ꝯſtāte accidit obleſio ⁊ vitiū corpi. ℂ Poſtremo ᶠ cor
poris harmonia nihil aliud eſt ꝙ̄ firmitas, valentia,
pulchritudo:ꝗ diſſolutio ⁊ intēperātia corpis:nihil ē
aliud ꝙ̄ īfirmitas:atqȝ morb⁹, turpitudo, deformitas.
Aia neqȝ firmitas:neqȝ valētia:neqȝ pulchritudo pōt
eſſe. Nō igit̄ harmonia eſt:hęc oīa ſed alio loco a phi
loſophis afferunt̄. Jlla ꝓpria huius partis : qbus hic
55 Ariſtoteles auctores illos inceſſiuit. ℂ Harmonia eſt
cōſentientiū ⁊ ꝯſonantiū vocū ꝓportionatarūqȝ ex cō-
fuſione ⁊ collatiōe ꝑfecta cōpoſitio. Aia neqȝ cōpoſi-

res quę ceſſit ⁊
aiacū hę qui
deȝ a corpe li
berari poſſint
illa vo neqȝt.
b ℂ At at-
tū hoc i loco
Phil. Pla-
tū in Timeo/
ni cui in phe
dro non mō
de aia verū de
corpe etiā qđ
ipſam ſuſciper
ſermones ha
buiſſe/⁊ qdeȝ
plurimū:nōqȝ
recte Ariſto.
dixiſſe abſur
dum hoc plu
res incidiſſe/
nō autem om
nes vt Plat.
exiſtimeret.
c ℂ Dixere
Theoph.ſic ait
διδακτικὰ
διέξοδον
καὶ ἐξετασ-
μένην ἐν
τοῖς ἰδίοις
hoc eſt reprobā
ta tū ⁊ exami
nata tū cōib⁹
tū ꝓprijs rōni
bus eſt:quem
locū ꝑtractās
Phil. aut rō-
nes aiūt quę i
cōmune habi
te Ariſto. ap
pellat nō ſcri
ptos ſermōes
quos cū ami
cis habuit:vel
commentaria
exoterica hoc
eſt exteriora/
in quoꝝ ordi
ne collocant̄
dialogi tū alij
tum qui diue
rſis ſcribēt.
quę ob id ex-
terna nūcupa
tur:qȝ ea nō le
gimus audi
toribus ꝓpri
ꝑlerȝ in coqȝ
multoꝝ volū
tate edidit.
d ℂ Ab Ari
ſto. tūs hic tū
i Eudemo. ⁊
Platone vō
in phędone.
e ℂ Rōnes
he ſūt ex pla
tonis phędo-
ne excerpte.
f ℂ Hec ēo
ex Ariſt. Eu
demo.

tio est neqꝫ ꝓportio. Iteꝫ aīa subā est. Harmonia non
est subā. Itē aīa corpus mouet. Harmonia non mouet
instrā: sed his p̄sens p̄stoqꝫ est. Musicus ipse est q mo
uet ad cōcordiā ꝛ cōsonantiā cordas: q̄obrē aliā dari
aīam oportebit: quę concordiā illam harmoniāqꝫ fa
56 ciat. ¶ Sed purgebimus hinc lectus si q̄remus quē
admodū accōmodari possit harmonia vlla ad opera
functionesqꝫ aīę: aut ad affectiones: qualisnā harmo
nię sit sentire audire videre: q̄lis amare: q̄lis odisse:
57 q̄lis lętari: q̄lis egrescere. ¶ Ac harmonię q̄dē verbū
nō simplici rōne dictū vr: nā primus eius significatus ab
organicis ꝛ coaptatione magnitudinū est ꝑfectus: quę
situ ꝛ motū h̄ent. Cū n. ita inuiceꝫ duę amplitudines
collocanť vt nihil eiusdē gn̄is interibi habeat: tūc opti
me coaptatę ꝛ cōnexę dnr. Connexio aūt ꝛ coaptatio
hęc harmonia vocať: vt ligna lapides ꝛ q̄cūqꝫ e māli
bus inter se artificioso applicitu cōmittunť: atqꝫ iūgun
tur. Ex hoc initio nomē illud in alias res ꝑ silitudineꝫ
flexū deriuatūqꝫ est vt ea quoqꝫ harmonice coaptata
dicamus: quę rōne aliqua inuicē sociata ꝛ coita videā
tur: ita vt cōcorditer in vnū cōsentiāt: atqꝫ cōspirent:
nihilqꝫ intercapedinis suspēsiue pateat hiet ve: nihil
ꝓmineat: nihil i recessu vmbraqꝫ obsolescat: nihil sub
sultet: nulla sit sine vsu suo ꝛ optīa rōne ꝓportio. Hęc
cū fuerint: vt dixi connexa ꝛ aptata cuicūqꝫ mãę acci
derint: dicenť: q̄ēadmodū musicus subcētus tūc opti
me cōcordare ꝛ cōgruere dicimus: quū nulla interme
dia rō est: quę modulatiōē facere ꝯsonantiam possit.
Ex his duabus harmonię formis verā facimus aīam:
ꝑrimā nō possumus: quū illa appositionē ꝛ cōpōneꝫ
regrat: qualis est ossis ad os: aut ossis ad neruū. Ridi
culū est hō harmoniā ꝑtinere ad animū aut sensuꝫ pu
58 tare. Scđa ēt forma defendi non pōt. vꝫ. talē harmo
niā esse aīam: qualis nascať ex collatione ꝛ ꝓportione
mistoꝝ. Aliog si ita sit ex alia atqꝫ alia partiū mistio
ne: alia vtiqꝫ aīa dissitilaret: ita fieret vt singuli multas
59 aīas mutare posse viderenť. ¶ Atqꝫ hoc idē regrere
de Empedocle solemus: q singulas corporis ptes censet
ꝓpriam mistionē ꝛ ꝓportionē suā h̄re: aliā carni: alias
visceri: aliā neruo: aliā ossi adiunctā: q̄ro igiť hō ꝓpor
tioneꝫ aīam putet esse nec ne. Si putat: q̄ō multę sint
ꝓportiones: seqť multas quoqꝫ aīas in eodē corpo
re futuras: si nō putat: q̄ramus: an aliud esse aīaꝫ pre
ter ꝓportionē velit: quę demū mēbris ꝓportione sua
astrictis totoqꝫ corpi accidat. Iteꝫ an amicitia illa cui
primatū detulisse sit fortuitę ꝛ temerarię mistionis:
an alicuius certa ꝓportione quę constet. Illud quoqꝫ
doceri velimus: verum ille idem amor proportio ipse
sit: an extra proportionem aliud.

¶ Animam non moueri: sed corpus per animam: ꝛ q
corpus moueatur per animam dupliciter: idest ꝑ ani
mam a qua ꝛ ad quam. Cap. XXIIII.

60 Ex his igiť quę dicta hic sūt: ꝛ quę alio loco ab aliis afferuntur
intelligi datť eos q aīam esse intentionē
quādā ꝛ harmoniaꝫ in corpe arbitranť:
vt nō ꝓxime ad veritatē accedāt: tn̄ nō
temere admodū decerrare. Nā q̄ēadmodū initio q̄qꝫ
ꝓfati sumus oplo hęc ipēdio ꝓbabilis ꝛ verissĩs vr.
ꝑrimū qꝛ si aīa sit alia q̄dā res: q̄ ipsa cōpago tēpera
turaqꝫ corporis: q̄ō soluta cōpagine exoluitur ꝛ interit
aīa. Idē 3tio ordine si agas ꝓbari vr: si aīa nō sit illa
ꝓportio cur aīa abeūte statī cōpago ꝛ mistio soluiť:
quā corporis harmoniā vocāt. Si ergo mistione corru
pta occidit aīa: aut cōmigrāte aīa dissipatio mistionis
ꝛ exitiū seqtur: ꝑfecto duę illę res nō videnť lōge di
stare. ¶ Dices aīam nō corrupi mistione corrupta: sꝫ
vitā illā: quā dedit aīa corpi: nā aīam eē abiūctā a cor
pore vitāqꝫ animātibus īspirare atqꝫ īfluere de foris
eo mō: quo sol q̄q̄ remotus ab aere: tn̄ aeri lumē pre
stat. ¶ Ego vo p̄mū illud demiror eoꝝ q hoc dicunt
dicere: q arbitranť exēpla vim ꝓbationū h̄re: quū tn̄
exēplū ad faciēdā fidē īfirmissimū argū sit. ¶ Deide
illud reprehēdo q ne efficiūt q̄dem qđ volūt. Sol n.
vnus quū sit corporibus oībus splendorē suuꝫ impertit:
aīam vo vnā eē quę aīalibꝫ oībus vitā tribuat: nemo
ausit dicere. Alioq ꝛ sol ipse q̄q̄ est vnus nō tn̄ lumē
suū ęqualr oībꝫ exhibet: aliter aerē: aliter aquā: aliter
lapidē: aliter lignū: aliter argentū collustrat. Itē aliter
color purpureus: aliter viridis ꝑcipit lumine. Aīam
quoqꝫ sigs vnā ꝯtendat esse: opꝫ eodeꝫ mō aliter atqꝫ
aliter ab aīalibus carpi: neqꝫ ꝑ aīas discrimē: sed ꝑ vi
tas hēbiť: atqꝫ (vt ita loquar) ꝑ animationes. ¶ Dein
de illa vnica aīa q̄lis nā erit: certe qualiscuiqꝫ sit ad se
Aristo. hoc loco ꝑtinere nō putat. Aiť n. se aīaꝫ illā vni
caꝫ neqꝫ q̄rere neqꝫ finire: sed aīaꝫ hoīs: aīam eq aīas
bouis: quas siue qs vitas aīationesqꝫ: siue aīas appel
let: nihil pugnauerit Arist. sed q̄ēadmodū quū lumē
definiret ita. Lumē est ꝑfectio ꝑspicui corporis: nō ipm
solē finiebat: sed rē quę a sole ꝓdiret: ēt si eadē finitio
ipsi soli possit cōpetere: ita hoc loco aīaꝫ finiturus: nō
ad singularē illā: quę tam lōge absit a corpe cōsidera
tionē intēdit: sed ad ꝑfectionē iunctā: q̄ organicis cor
poribus sua singulis ab illa singulari tribuiť: q̄nto for
te vtriqꝫ definitio vna ꝯueniat. Ut n. nihil vetat duas
hūi ꝑfectiones ꝑspicui corporis: quarū ꝑfectior vna sit
sol: altera imꝑfectior lumē: ita dici de aīa pōt: nihil ob
stare duas esse aīaliū formas: quaꝝ vna ꝑfectior sit: vt
aīa ea quę foris est: altera imꝑfectior: vt ea quę intus ad
singulas ꝑtinet. Hāc igiť aīam: quā tu vitā vocas: aīa
mā ego nuncupo inseꝑabilem ꝛ indiuiduam corpori:
eoqꝫ dissipabilē atqꝫ mortalē. nō q̄dem absolute sim
pliciterqꝫ: sed eo modo quo lumen in aqua. Atqꝫ hoc
inter vtrūqꝫ cōstat: solum de noīe controuersia est: de
re enim q̄d sentias: ꝓbe ac dilucide indicas. ¶ Aīam
itaqꝫ illā mundi vnicā atqꝫ vniuersalē: quę corporibꝫ
ꝓbet: siue aīam dicere: siue vitā malis: quę nihil aliud
est q̄ vis quędā vitalis generabilisqꝫ ꝑ oēm nām in
necta: clarissime asserunt ea aīalia: q̄ ortu sponali de
mã putri ꝓueniunt: ea ex tali excrementoꝝ ꝛ sordium
mistione: aut tali orta spirāt / viuificant / mouenť / vt in
Aegypto mures ꝛ in nr̄o ęlo vermes ꝛ locustę ꝛ quę
huius generis plurima. ¶ Sed q̄d hoc ad illos: q sin
gulas aīas haberi a singulis: easqꝫ seꝑatas intelligant
vñ vita singulis aīalibus cōtingat: fortasse exēplo nō
mouenť: qui suā cuiqꝫ corpi aīaꝫ de foris cōminiscun
tur: q̄ vitā in quolꝫ faciat. ¶ Sꝫ q hoc volūt: primū il
lud mihi rñdeant: statuāt in oībus aīalibus: an in solo
hoīe singulas accōmodari singulis aīas: quę seꝑatę tn̄
abiunctęqꝫ habeanť. Et hercules id in oībus aīalibus
defendere fabulę ꝛ nugę merę: q̄d. n. deridiculosius di
ci excogitariue pōt q̄ seꝑatas esse aīas pulicū: quę vi
tā pulicibus afferāt. Dices in vno hoīe singulas singu
lis distributas: easqꝫ ꝓcul a singulis eē. Sed q̄lis abse
ctio aīaꝝ illaꝝ fortito fuerit: quę diuisio: quę secretio: si
oīa quę eadē specie sunt ꝑticipatione materię distin
guunť: ex mã discrimē ꝛ differentiā obtinēt. Prorsus
aīa quę vitā vegetalē ꝑstat: ꝛ q̄ iracundiā ꝛ cupidines
cōtinet: nō pōt intelligi: q̄ rōne seorsuꝫ a corpe maneāt:
nā ea quę princeps est ꝛ quę intellectus vocať forte pōs

Digressio vtrum aīa vna sit vel plures ꝛ an separatę.

Anima mundi vnica est atqꝫ vniuersalis quę corporibus vitā pręhet.

ediunctas deferidi: que vim intelligédi aię immittat ⁊ in fluat. At reliquas nãs inhęrere: ⁊ quodã mõ interp̃i cor poribus necesse est: si p̃stare vires ⁊ actiones suas de bét. Uerũ elegãs hęc ⁊ nobilissima qđ vberius suo lo
Libro tertio. 61 co ⁊ diligẽtius pensiculabit̃. ¶ Ex his ergo quę dicta hactenus sunt planum est animam neqȝ harmoniam esse: neqȝ tamen sine harmonia consistere.

¶ Utrũ aia intelligẽdo cõtemplãdoqȝ moueat̃: ⁊ du bitatiões sup̃ verbis illis Aristotelis vbi dicit intel lectus nobis vt subaȝ quãdã accidere. Cap. XXV.

62 Nunc illuc conferẽdus est sermo: vt videamus an moueri aiam vi deat̃ rõne ꝙ aiaȝ timere/audere/irasci/ egrescere/letari/sentire/intelligere dici mus: quõ.n. res illas oẽs videant̃ motus esse: credere aliqs posset saltez talibus motibus aiam
63 insterni ac subijci. ¶ Hoc aũt necesse nõ est. Atqȝ hęc rõ siqs ea vtat̃ dupl̃r rep̃hendi põt. Primũ ꝙ affe ctiones illę nõ sunt motus: deinde ẽt si motus eẽ cõces sero: tñ aię motus eẽ non p̃rit: sed p̃mist: onis ⁊ sũme.i. totius aialis: ita tñ vt p̃ficisci ab aia videantur. In ira indicat animus dignã eẽ rẽ succẽsione vindicatiõeqȝ: sed aialis cor agitat̃ ⁊ sanguis q cordi diffusus est suc cẽdit̃ iflãmaturqȝ. Si igit̃ feruor ille ⁊ iflãmatio san guinis ad aiam p̃tineret sola eẽt aia quę cõmoueri sub irasciqȝ diceret̃. Quũ aũt aia ipsa iflãmari aut feruere nõ possit: incorp̃ea ꝙ est dõm ⁊ cõfitẽdũ vr̃: non aiaȝ: sed aialis esse: ꝙ obirasci ⁊ excãdescere videant̃. Aiaȝ ho: quę de iniuria iudicet iudiciũ aũt nõ est motus: sȝ ques trãqllitas potius. Qđ de ira dictũ est idẽ de metu p̃bãdũ. Iudicat aia rẽ dignã formidine: pars deinde quędã 3hit̃ corp̃is: mox frigescit consternaturqȝ: ⁊ vt poeta inqt. Pallor sil̃ occupat ora. Atqȝ hęc plane cor poris aiati: hoc est ipsius aialis affectiones ⁊ motus eẽ noscunt̃. Impalescere aiam aut erubescere qs nisi pu tidus aut fatuus dixerit: Eodẽ mõ si cognoscere mot̃ est: ad vniuersum hoiem p̃tinet: nõ ad solã hois aiam: vr̃ hęc quoqȝ p̃ticula q̃dã intus affecta 3tingere: q̃ vi caria sanguini aut sp̃ui sit. In p̃turbationibus aũt visa rũ corpus moueẗ ab aia: aut.n. p̃tes corp̃is motu loci mouent̃: vt quũ irascimur sanguis q q̃si loco expulsꝰ p̃si lit emicatqȝ ⁊ q̃ reliq̃ corp̃is p̃tes vehemẽtius exarde scit: aut partes corp̃is nõ demigrãt loco: sȝ alterascũt: vt quũ metuimus extrema corp̃is pallor frigusqȝ ob sidet. Quę aũt q̃bus in affecubꝰ p̃tes corp̃is cõmoueã
64 tur alia instõne nobis agẽdũ est. ¶ Plane hi q motꝰ quoȝ cã est aia: soli aię tribuũt: p̃inde sentiunt: ac siqs aiaȝ texere ędificareue diceret: nã ⁊ hoȝ motuũ cã est aia: hiꝰ ⁊ rõ ędificãdi i aia ẽ: sȝ queãdmodũ opifex ⁊ structor ędificat n̄ ars ipa ędificãdi: ⁊ Cytharędus pul sat n̄ musica: q̃uis opifex ędificet ex arte: ⁊ cytharędꝰ pulset ex musica: ita aia nec m̃isericordia flectit̃: nec ira cũdia cõmouet̃: sed hõ p aiam. Quare hõ ⁊ nat ⁊ laua tur ⁊ vescit̃ nõ voluntas aut p̃posituz: quo gerunt̃ hęc oia. Quõ aũt dico isthęc per aiam fieri: nõ ita dico vt in aia ipsa sit motus: nã manus ⁊ mẽbra sunt quę acci piũt ⁊ substinẽt motũ: sed quũ dico hoiem moueri per aiam: id velim intelligi: motus illos quos aia corpori cõicat: aut p̃dire ab aia: aut ad aiam referri. Nã quum ea quę extra sũt sensibus accidũt: ita mouet corpus vt rex quę ita sentiant̃ imagines: adusqȝ recessum aię pe netrẽt. Quũ.n. a corp̃e ad aiam vię quędaȝ ⁊ foramina pateãt: p quę sensus ad illũ tanq̃ ad arcẽ ictus ⁊ p̃cus siones suas trãsmittũt: quas ab icidẽtibus hauserunt: ita maxime fit: vt is q̃ q̃ imobilis incõtingibilis: ĩmu

a ¶ Sȝ dice re aliqs h po terit: ait Phi lo. quo nam pacto cogno scere scu intel ligeẗ verius qz sit: nã alia qui dez vero eẽ q̃ sint partes aię irrõnalis: que a corp̃e sepa rari nequit: cuȝ forma sit aiati corp̃is: atqȝ i corp̃e sit eiq̃ in mã forma isepabilis: me rito igit̃/eẽ p se eẽ nequaq̃ possit actiões ẽt nõ eius eẽ verius qz dicẽ tur: intelligere ho: qđ ad rõ nalẽ aię p̃tem p̃tinet: que q̃ dez sepabilis est quo nã rõ/ ne verius qz eẽ dicit. Ad hoc itaqȝ dicimꝰ: aut ipse/ꝙ dũ rõnalis aia ex tra corpꝰ est. ⁊ ab eius ne xu corp̃ respe

mirabilisqȝ est: nĩ olim plagaȝ quas qnqȝ nũqȝ ac ceperũt ęstimator ⁊ arbiter sit. Dicimus itaqȝ p aiam fieri tales motus: qꝛ in nobis cã est aia: qua sensus pa tiant̃ ⁊ feriant̃ a rebus: ⁊ qua deinde hõ vulnera ad se tanq̃ ad iudicẽ p̃ferant̃. Nã simul imortua instr̃a sũt: pelli non p̃rit. Cõtra recordatio reminiscẽtiaue nõ ad aiaȝ sȝ ab aia p̃ficiscit̃: quo.n. sensus finit deponitqȝ: inde initiũ accipit: memoria. Proinde illa p̃mptis de thesauro suo reȝ q̃si simulachris primũ: deinde repeti tis atqȝ retractatis ita reminiscit̃. Hac igit̃ rõne ꝙ ani mus quũ reminisci vult p̃ducit ⁊ p̃mit res: quaȝ ve stigia ⁊ notas in se tanq̃ in thesauros cõdiderat: ab eo p̃dire ⁊ oriri memoria dr̃. ¶ Quod si qs dicat imagi nes ⁊ sp̃es illitas impressasqȝ aio geni p̃piores esse q̃ motũ: nihil iterest vtiqȝ quantũ ad locũ hunc attinet: qꝛ interim eius: cuius memoriã cõsequimur: sine aliq̃ p̃turbatione meminimus. Interim est quũ nos recor datio ipsa cõmoueat vt sępe quũ admissũ a nobis ali quid fęde aut dictum sup̃be recolimus: memoriã ru bor sequit̃ quõ formidolosum ⁊ terrificũ horror ac tre mor. Sed ⁊ ambulãdo quoqȝ ⁊ disputãdo sępenume ro nobis alicuius rei venit in mentẽ. Uerũ ambulare disputare p̃horrescere erubescere aptissime motꝰ sũt: at iudicare sentire cõp̃rehẽdere cõtemplari nullo pa cto sunt motus: aut si sunt nõ sunt eodẽ iure cũ ceteris: sȝ functiones ⁊ actus aię appellantur. ¶ Quod si hęc quoqȝ noiare motus placeat: de vocabulo vt p̃dixi nec pugnandũ: nec magnopere accurãdũ est. Illud statuen dũ vt si actiones illę nuncupandę sint motus: diuerso vtiqȝ a reliqs motibus gñe censeant̃: qđ ⁊ ipse nobis Aristoteles p̃cepit. Hoc inqt pati aut alterari nõ est cõ siderare speculari cõdiscere: qꝛ in speculãdo ⁊ cõdiscẽ do p̃ficimur. Aut si est opȝ aliud genus plagę ⁊ altera tionis intelligi. Et iterũ is inqt qui de poª in actũ scien tię cõfertur: ab eo qui actu sit sciens: aut nihil patitur: aut duas esse alterãdi rõnes putandũ est. Rursus in li bro tertio. Uidet̃ inqt sensile ip̃m de p̃ãte sensum in actũ p̃ducere trãsferreqȝ. Nec.n. patit̃ qcq̃: aut altera turꝰ sensus cũ ita trãsfert̃: quo fit vt hęc alia motus sp̃e cõtineri dicant̃. Nã motus imp̃fectę rei actus est: hic aũt ⁊ simpl̃r actus videt̃: ⁊ actus rei p̃fectę: diuersum igit̃ credi: atqȝ alienũ ab illo hñ est. Ex his verbis li quet clarissime: eũ qui p̃prie appellet̃ motus: nõ esse actu simpl̃r: atqȝ ita aliud genus haberi quo patiant̃ ⁊ moueant̃ sensus. Ita illud appet iã nõ in eo pugnan dum vt aia oino nõ moueat̃: sed in eo vt corporeis mo tibus moueri nõ possit. ¶ Atqȝ hęc ad hũc modũ ex posita nõ est impẽdio arduũ nosse: q̃q̃ neqȝ admodũ facile. Si.n. putãdũ est vt queãdmodũ gladius incidit per aciẽ: ⁊ sphera voluit̃ p figurã: nec tñ incidit acies: nec figura voluit̃: ita ⁊ hõ q̃q̃ p aiam irascat̃: non tñ aia hois irascat̃: certe tam p̃clarã ⁊ nobilẽ nãm vide mur plus ęquo deijcere: quãqȝ eũ taȝ humili gñe acci dẽtiũ 3feramus. Cęteȝ tametsi aia in vno eo p̃similis accidẽtibꝰ videat̃: tñ magna ex p̃te reperit̃ absimilis. Globus neqȝ ip̃m se 3uertit: neqȝ sil̃ diuersis cõuersio nibus agi põt. Gladius quoqȝ neqȝ p se accidit: neqȝ multas sil̃ aut varias cęsuras exercet. At aia ipsa fons est motus: ipsa p̃bet initiũ: ipsa p̃atrat: ipsa se de motu vno ad aliũ refert: ipa p se trãsitionẽ hãc facit. Dĩ aũt trãsitiones facere mutareqȝ aia: non illo quo corp̃a ge nere in quibus noia illa motũ corp̃alem designãt: qui non nisi tp̃e possit absolui ⁊ cõtinuus habeat̃: ⁊ qui de aliquo imp̃fecto ad p̃fectũ institutus sit. In aia ho oẽs mutationes momẽtarię: diffẽretqȝ sũt: nec pedetẽtim

cũ aię erga ip̃m gerit est libera ratione nõ vtitur naȝ neqȝ ẽrit: ne qȝ iuenit: ne qȝ p p̃põnes ad 3clonẽ di scurrit: sed est mẽs pura sin absqȝ villa inq̃ sitione res in tuet̃: vero: ⁊ q̃ reȝ oium rõ nes in se ipsa hẽat: nec a cor pore turbat̃: ipsa eũ libue rit cõtemplat̃ sine tp̃e. nam corpus ei est ignorantię cã ⁊ ob id ẽt in quisitionis et inuẽtionis: et ea de cã intel ligentiam seu rõne 3: ꝗ mẽs est ipsam eẽ veriusqȝ nos ipsius aię per se dixit Aris.

ac tractim: sed statim & vniuersim de potentia in actũ promotę vt visio: quę a cãdidis ad nigra: ab his ad rubi da: a qb' ad viridia ↄferat. Sz vtcũqz ista se hñt: quẽ admodũ dixi: haud multũ difficilia exploratu vident.

¶ Cõtra Xenocratem dicentem animam esse numerum se ipsum mouentem. Cap. XXVI.

65 EA vo quę de intelligẽtia afferunt: impẽsam & diligentiaz & attent oẽ regrunt. Necesse est aũt vt verba ipsa phi proponamus vt sunt: plane nihil vt addiũ iminutũ inuersumue sit claritatis explanatiõisqz grã. Nec.n. obscura vsqz eo sunt vt itelligi: atqz cõprehẽdi nõ possint. Videt̃ ingt intellectus intus accidere vt suba quędam nec abolęri aut corrũpi: alioq maxime abolerẽt ab ea iualẽtia: quę senectuti ↄtingit. Nũc vo accidit ↄ id qđ in sensorijs est videre. Si.n. accipere posset senex oculũ iuuenis: cõtueret̃ vt iuuenis. Quare senectus non eo venit: q aliqd aia ipa ppessa sit: sed eo q illud: in quo aia cõtinet̃ oblęsum est: quẽadmodũ ebrietas atqz morbus.

66 ¶ Intelligẽtia quoqz & cõtemplatio vanescit obsolescitqz iteriore quadã pte lacessita & corrupta: ipm p se ipassibile est: cognoscere vo, amare, odisse nõ illi' affectiones sunt: sed cõtinẽtis. Quapp cõtinẽte corrupto: neqz meminit neqz amat: qz nõ erãt illi' hęc. sz cõsortij pmistionis & sumę: qđ iã est corruptũ. Intellect' porro qddã fortasse diuinius est & ipassibile. ¶ In his vbis primũ[a] ↄtinuatio & series ipsa sermonis dubõnez hz: quũ.n. id ageret: atqz id vellet addiscere: ne moueri animus videret̃: nihil attinebat hac intẽtione: itellectũ dicere subam eẽ quãdã: quę intus accideret: nec abolet̃. Nec erat rõ q̃obrẽ hoc loco de imortalitate ai disputaret: qz neqz de reliq̃ aia vtz mortalis eẽt hac pte agitabat̃: sz solũ illud in qõne erat: moueri ne an non moueri intellectus posset. ¶ Deinde in eo quoqz verba illa calũniã subsitinẽt: q rõ q̃ itellect' icorruptus & imortalis asserit̃: vt idẽ in sensu pollere: atqz ita illũ quoqz ab interitu vẽdicare: imo vo si diligẽter aduertas fere hoc egisse Aristo. cõpies vt sensuz quoqz eẽ imortalẽ ostẽderet. Si aboleri ingt itellect' posset: maxime id ab inualẽtia futurũ: q̃ in senectute ↄtingeret. Nunc vo accidit ↄtra id: qđ in sensorijs cernit̃: nã si vel posset senex oculo iuuenis, videret vt iuuenis: ex qbus verbis talis rõ necti: quẽadmodũ sensus nõ patit̃ laborantibus senio & fatiscẽtibus instrũetis: ita neqz itellectũ pati interiore illo affecto collabefactoqz. Neqz in sensu solo ↄstat: sed pgredit̃ vltra. Quare ingt senectus nõ eo sit: q aia qcq̃ sit passa: sz eo q illud in quo aia cõtinet̃ lacessitũ oblęsumqz est: quẽadmodũ temulẽtia & ęgrotatio. Hoc si est ita vegetatrix aia eodẽ mõ quo mens ipassibilis efficit̃: pindeqz imortalis. ¶ Tertio subit q̃rere: q̃le nã istrm illud sit: qđ tametsi interius corrũpat̃: intellectũ tñ impassibilẽ pmãsurũ dicat. Itẽ q possit silitudinẽ aut pportionẽ hre cũ corpalibus instrũgtã veruz illud hoi tñ: an alijs quoqz aialibus habeat. Age vo si laŭtiore aliq̃ interioreqz instrõ itellectus vtat̃: quęrẽda rõ est: cur nõ ↄueniat aiam sensualez separatã ab instris putare: nõ.n. ad ↄstituendã duiez sufficit dicere intellectũ instrõ iteriore vti: ↄdito sensuz exteriore & pprio. ¶ Quia vo Arist. mõ verbũ hoc itelligere: mõ illud cognoscere vsurpat: sit noscẽti hęc studiũ scire: qd intersitan intelligere: est simplices terminos cõprehẽdere: cognoscere: terios cõplexos iungere aut diuidere: Tum quoqz succedit qđ vtra pstãtior virtute: ea neq̃ appellationes simplices pcipit: an ea quę pceptas ad cõplexũ ↄiunctionẽqz reuocat. Videri posset alicui posterior hęc maiore vi eẽ arg' de artib' capto: nã simplicia cognoscere ligna & lapides nullius est artis: sed cõnectere & cõponere: tñ cõtrariũ est qđ neqz difficile demonstrat̃. Nã quũ in cõplexo mõ veritas: mõ falsitas verset̃: intelligere nõ nisi vere possumus: cognoscere etiã false. Pręterea itelligere est tanq̃ amplecti & attingere rẽ: quã itelligas. Cognoscere est tãq̃ circuire lustrareqz rẽ & circũspicere: nec accedere. Eoqz imbecillitas q̃daz intẽtionis mõstrat̃: qualis diu iter clariores oculos hebetioresqz habet̃.

¶ Hęc sunt q de verbis illis vocari psit in dubiũ. De b sensiões[b] solutionesqz in aliud tps differre cõmodius est: quo se quoqz nobilissimus phs ad pleniorẽ discussionẽ substinet: ac reseruat. Nã hoc loco cũ discernẽdi magis disputandiqz diligentia: q̃ cum sententia aut fiducia decernendi disseruit.

¶ Contra Andronicum dicentem Aristotelis verba contra Xenocratem non intelligi. Cap. XXVII.

67 POsthec Aristoteles definitionem Xenocratis damnat: neqz de verbo calũniã sarcit: vt Andronicus & Porphyrius taxant: sed plane se cõtra mentẽ & sensum Xenocratis: quem ex libris his colligas: quos ille de rez natura pscripsit. In his se Xenocrates pdit aiam se numerũ credere: q ex vnitatibus cõstet. Hanc igit̃ illius sniam Aristo. inter oẽs quę de aia ferant̃ maxime irrõnabilez dicit: de q̃ plurima flagitia consequent̃. Prima sunt ea quę eueniũt: eo q moueri vnitatẽ putat: mox ea pcipuã q psi cissant̃ eo q aiam numerũ facit: nã quo pacto psit intelligi vnitates moueri: vtrũ ex illis aliquę moueant aliq̃ moueant̃: an oẽs & moueãt simul & moueant̃: si simul oẽs quõ cũ indiuiduę sint & ptibus careãt mouendi & motũ accipiẽdi vim hñt: quę.n. simul mouent̃ et mouẽt sectilia & diuidua eẽ necesse est. Quod si dixerit alis moueri: alis mouere: non igit̃ aia ex oibus cõstitu68ta ↄciliataqz erit: sed tñ ex illis quę mouẽt. ¶ Demũ si vnitas moueẽ: necesse est alicubi situz ppositionẽqz habeat. At si accesserit vnitati: situs & positio punctus fiet. Motus puncti nõ aial sed lineã facit: necessariũ vo est: vnitas quę in aia sit: situ & situz habeat: & alicubi sit. nã & aia alicubi est. ¶ Itẽ si a numero numez aut vnitatẽ demas: existit alia spẽ numerus. At plãtis & aialibus qbusdã: vt sunt insecta: et diuulsis inest vi69uacitas pennax: & aiam eadẽ spẽ retinẽt. ¶ Pręterea si vnitates aię situ ↄfirmationẽqz obtinẽt: nihil interest utrum vnitates dicas: an minuta illa corpuscula q̃ Democri. credidit glebulẽta & leuia. Enimvero siqs ↄstitueret atomos illas nõ sphęras eẽ: sz pũcta: quãtitate retẽta sola: nihil phiberet itelligi: in illis aliud eẽ qđ moueret: aliud qđ moueretur: sicut in corpibus. Hęc.n.[c] ex magnitudine aut paruitate dña orit̃: hoc est vt in c magnis discretio hñi possit mouẽtis & moti: in paruis non possit. Sed si hęc quãta sint: illa nõ sint: ad hęc id põt ptinere: ad illa nõ põt: cõcessio dimẽsi paruitas nihil 70obuariat. ¶ Iã q fieri põt vt aia vnitas sit: in quo.n. vnitates illę ab vnitatibus alijs differrent: Si.n. solo positu atqz motu: iã nõ vnitas. sz pũcta ↄuenit vocari. Igit̃ cũ oẽ corpus hẽat pũcta: vel añq̃ aia: manifestũ est pũcta aię eodẽ in loco futura: vbi pũcta sũt corpis: & quã regionẽ singula corpis occupãt: in eãdẽ singula aię imigrabũt: atqz ita nihil vetauerit: qn eodẽ in loco duo sint pũcta: si duo: cur nõ & plura: tãdẽqz infinita: Nã ea quorũ locus indiuisilis est: etiã in vnũ cõgestã

a ¶ Prima q hz: dubõnes mouet Alex. & Philo. credinius. q eu eas conatur ẽ soluere: hoc mõ: aut.n. q po' in pcedẽtibus ostẽdit ceteras aię virtutes incorruptas sint necne: nõ ostẽdit q actiões q̃ sine esse videntur sint ppriç variusqz po' ergo ostẽdit q corruptiõi sint obnoxię. nã hoc superius assumptũ est q si affectionũ vel operationũ aię sit aliqua: que a corpe possit esse absoluta: ipsam et aiaz cõtingit absolui: quoz si nõ necẽ q̃. cũ sit igitur nullas hẽ po' operationes hñtẽ sic a corpe absolutas: nõ igit̃ a corpe separari poterit: cum hoc igit id sit monstratũ in re merito que ritur quo nã pacto mẽs se habeat.

b ¶ Tertio libro.

c ¶ Verba greca hęc in loco sunt hęc οὐ γὰρ δὴ τῷ μεγέθει ἢ σμικρότητι, αἱ μὲν ἔσονται τὸ κινοῦν, αἱ δὲ οὔ, ἀλλ' εἰ τὸν ἀριθμὸν φυλάττοιεν, ἡ σμικρότης γε αὐτῶν οὐδὲν κωλύει. que si fideliter interpretent hãbent se hoc mõ: nam neqz et magnitudine vel paruitate hñt vt hę q. dẽ aię sint... sed si numero seruauerit paruitas qdẽ nihil illis obstabit.

molem nō attollunt:neqꝫ locū capaciorē requirunt iun
71 cta:ꝙ̄ singula. Dein si numerus punctorū quę vtcūqꝫ
habent̄ in corpe pōt esse aīa:cur nō hñt aīam oīa cor
pora. Itē quo pacto a corpibus sepabunt̄ discedentue
aīę:si neqꝫ lineę a supficiebus:neqꝫ a lineis pūcta pos
72sunt abiungi. ¶ Atqꝫ hi qui ita de aīa sentiūt:pmū vi
dent̄ incidere cōēꝫ errorē coꝝ:q aīam eē corpus pene
traliū ꝛ tenuissimaꝝ partiū arbitrant̄:deinde in aliū:
quē incurrit Democritus:q aīam ex paruis ꝛ rotūdis
corpusculis ꝯfecit. Ac cōē qdē illud vitiū non pñt effu
gere:qđ ꝛ multi fortiter cōcesserunt:quos nec veritus
est aīaꝫ ꝯsiteri corpeā. Atqꝫ vt illi duo corpa eodē l lo
co ꝯstituūt:ita hi vno pūcto cogunt̄ infinita ꝯcedere.
73 ¶ Ille pprię cū Democrito nunc Xenocrati q putat
aīal a numero vnitatum moueri:vt ille a multitudine
sphęrulaꝝ putabat:nā qd interest minutas sphęrulas
esse eām motus:an vnitates dicas:/ seu magnę ille seu
74exiguę stamant̄:mō quę moueant̄ ꝛ moueāt. ¶ Igit̄
q motū ꝛ numerū in definitionē aīę conferūt:in hꝰ la/
queos atqꝫ alios ēt cōplusculos inhęrēt:nā neqꝫ ipsaꝫ
essentiā aīę ex ea definitione vniuersam colligimus:
qđ tñ oīs definitio absoluta dꝫ pstare:neqꝫ in acciden
tiū notitiā venimus. Atqꝫ hoc ꝙ̄ veꝝ sit facile aīaduer
tes:si verba illa pēsaueris. Fac periculū nusquā aliqd
de affectionibus:aut de functiōibus eius explicerisꝛnō
quēadmodū cogitet:nō qua rōne itelligat:nō qua sen/
tiat:nō q̄ letet̄ aut doleat:non qua irascat̄/timeat/spe/
ret. Plane est vt aliqñ diximus adeo non elicere qcꝙ̄
hoꝝ possimus:vt ne conijcere qdē aut diuinare facile
suppetat:quę tñ oīa scire ꝛ docere illum oportuit.

¶ Contra eos qui dicunt animam ex elementis esse coalitam. Cap. XXVIII.

a ¶ Hactenus aemulimus ea qbus Ari stoteles Xenocratis[a]
sniaꝫ ipugnat. Nūc ꝙ̄ꝙ̄ alio loco atqꝫ
ocio ęstimanda nobis essentꝙ̄ delateat
Andronicus:q Aristotelē putat ea scri/
psisse:quę nō possint itelligi:q quę cetꝙ̄ alij recte atqꝫ
in tpe dicta iudicant:ipse aliter neqꝫ recte neqꝫ in tpe
interpretat̄. Videt̄ tñ mihi hoc loco saltē necīa ratio
esse illius verba cū verbis phi nr̄i ꝯferre:vt appareat
quāto clariora hęc ꝛ̄ pbabiliora ꝙ̄ illa sint ad sensum
Xenocratis pcensendū. ¶ Numerū inqt vocabāt ani
mā ea rōne:ꝙ nullꝫ aīal esset ex singulari ꝛ simplici
corpe:sed oīa sm aliquas pportiones ꝛ numeros con
fusis ꝛ cōmistis quattuor elītis cōstarēt. Fortasse igit̄
sentiebant eadē hi:q aīam harmoniā definiunt:pter
ꝙ̄ ꝙ Xenocraticoꝝ sermo aptior aliquāto ꝛ illustrior
videbat̄ ꝙ vnius verbi accessione factū est:nā quū illi
numerū aīam dicerēt:hic non simplr numeꝝ:sed eūꝫ
q se moueret aīam esse monstrabat:quēadmodū si illi
quoqꝫ aīam non simplr harmoniā fecissent:sꝫ eā quę
se ipsam crearet cōstituerentqꝫ. Ipsa.n.aīa est:quę com
paginē nectitꝙ̄ coalescentiā cōtinet:quę pportionē ꝛ
cōciliū quattuor elītoꝝ intēperat. Sed qđ dixi Xeno
cratē putarē aīam esse numerū ipsum se mouentē ex li
bris eius maxime in qnto volumine de nā sumitur.

¶ Cōtra Empedoclē dicētē:similia cognosci sīlibus: ꝛ tñ sīlia a similibus pati non posse. Cap. XXIX.

75 Deinceps Aristoteles hęc inqt. Sūt incōmoda eos se
quētia:q tum aīam moueri voluūt:tū cor
pus esse statuūt:siue id tenuissimū oluꝫ
siue maxime incorpeū appellent. Reli
qū inqt est ppendere q̄ rōne a nōnullis dicat̄: aīam
ex elītis cōstare. Ac illi qdē statim rñdēt:vt in reꝝ no
titiā atqꝫ sensum perueniat:atqꝫ ita perueniat:vt rē vtā est
76ita cognoscat. ¶ Sed hercules ne sic quoqꝫ assecuti
sunt id:cuius grā hec finxerūt:iccirco volunt aīam ex
elītis existere:qꝛ rent̄ similia nō nisi sīlibus posse co
gnosci. Certe si sola elīta essent fortasse aliqd dicere vi
derent̄:sed plura longe habent̄: imo īfinita quę elīta
77nō sint:sed quę de elītis cōcreta. ¶ Esto terraꝫ terra:
aquā aqua cognoscā:quo Deū:/quo hoīem:/quo cōcre
toꝝ innumerabiles formas:/ Sanguinē:/ Carnem:/ Ner
uos:/ Ossa:/ Viscus:/ Equūꝫ ꝟo ecquid equo vllo intra
nos collocato dignoscimus. Non.n. res cōcretas teme
re quocūqꝫ mō inciderint elīta constituunt:sed rōne
quadā:atqꝫ pportiōe seruata:vt de osse Empedocles
cecinit. Terra tulit fitnes apte compacta per amplos.
Quadrantē crepere lucis de ptibus octo. Semis mu/
licebero datus:ossa hinc candida facta. Nulla igit̄ vtī
litas aīam facere ex elītis:nisi rōnes quoqꝫ singulaꝝ
reꝝ ꝛ cōpositiuras inesse in aīa dixeris. Ad hūc modū
possent oīa cognosci sīlibus:nā ꝛ elīta elītis ex qbus
ipsa cōstaret:ꝛ cōcreta ꝯcretis dignorarent̄:atqꝫ hoc
ꝙ̄ impoīe sit non est necesse admoduꝫ pbari. Quis.n.
dubitauit vnꝙ̄ esse in aīa lapidem:/ hoīem:/ platanuꝫ:/
itē bonū ꝛ non bonū:postremo ita oīa vt non rōnes re
78rū:sed ipse res in aīam recipi dicerētur. ¶ Iā ꝟo gnā
ꝛ vnīa:quę in decē principijs cōtinent̄:qui poterūt ab
aīa cognosci suba/ꝙ̄titas/q̄litas:ꝛ reliq̄ gnā. Neqꝫ.n.
elīta sunt genera:neqꝫ ea quę ex elītis cōstant̄:sꝫ ma
ior pars eoꝝ longissime ab elītis distat:nec elīta re/
bus existimari pōt:qualia sūt ad aliqd facere/pati/mo
ueri/hīe. Nam ꝛ quantitas quoqꝫ ipsa ꝛ qualitas ꝙ̄ꝙ̄
pōt aliqs dubitare de his:non tñ elīta sunt. Alia por/
ro notiones sunt animi nr̄i non elīta reꝝ. Sed libera
les simus ꝯcedamus genera esse elīta:illud rñdeant:
numqd ex oībus generibus ꝯstare aīam pbent. At nō
vident̄ cōīa oībus generibus elīta eē:vt hoī ꝛ factio/
ni ꝛ passioni:deinde sequētibus dicere:ergo ꝯstare ani
mā ex sola suba:aut quo quātitatē peperit. Dices sin/
guloꝝ generū elīta quędā esse ꝛ pncipia ppria e qbꝰ
aīa constituat̄. At aīa suba est ex principijs quātitatis:
quātitas non suba:nascit̄:ꝛ ex pncipijs eoꝝ quę ad ali
quid referunt̄:relatio orit̄ non suba:ipsius aut facere/
pati/moueri/habere:nōne ridiculū sit principia in aīo
quęrere:si qđ impoīe est pōt ridiculū dici. Alia igit̄ rō
inuestigāda est:tum qua res ab aīa cognoscant̄:tum q̄
inanima recipi ꝛ cōtineri dicant̄:nā hi qui aīam ex oī
bus rebus fartā ꝛ cōditā volūt vt sciat ꝛ itelligat oīa:
in hos tibicines atqꝫ in alios vel grauiores offendūt.

¶ Veteres neqꝫ de vniuersa anima: neqꝫ de huma na perfecte locutos. Cap. XXX.

79 Veterum nōnulli absurdiꝰ ar/ bitrant̄:qui quū con
stituāt similia a sīlibus pati non posse:
cōcedūt tñ similia sīlibus oportere co/
gnosci:ꝛ deinceps fatent̄ ipsum cogno/
scere/intelligere/sentire/nihil aliud esse ꝙ̄ pati. Demi
rari quoqꝫ Empedoclis licꝫ:qui terraꝫ terra cognosci
putauit:neqꝫ aīaduertit eas maxime aīaliū partes va/
cuas esse cognitionis ꝛ sensus:quę maxime terrosę qle
b buletqꝫ sint:neruī:[b] vngues capilli/ossa/quę tñ si ra/
tio Empedoclis vera esset similiū sui notitiam perce/
80ptionēqꝫ habuissent. ¶ Itē ex singulis elītis anima
plus ignorationis:temeritatisqꝫ ꝙ̄ cognitiōis accipet.
Nā vt illud vnū cogscat vñ ꝯstaret:cętera nesciret ꝛ caliga
c ret i cętera. Pręterea vt̄ Empedocles[c] deū ignorātissi

a ¶ Magna grecoꝝ expo/ sitoꝝ pars ni/ tunt̄ psuade/ re Aristo.rō/ nes vim hīe tīmiō ꝯtra id qđ verba Xe/ no.supficietē/ nus sonare vi dent̄ nō autē contra sensus medulā ꝛ in/ tellectuꝫ/ quo pmlit ea Xe/ no.autē nō eo dē mō oēs eo rū sensuꝫ sūt interpretati. Philo.n.ob id aīam eē nu merum aut di xisse:qꝛ pleni tudo formaꝝ est ꝛ rō qdaꝫ ex rōnibus cō stans.in se ip sa.n.oīum re rū rōnes hꝫ: formas āt nu meros soluꝰ est appellare. qn ꝛ Aris. in subsequētibꝰ eos laudat q aīam eē dixe/ rūt locuꝫ for/ maꝝ.eādo de cā se ipsaꝫ mo uētē appellat̄ se qꝛ se ipsam viuēs ē ꝛ ꝗpo

et quę ab alio nō hꝫ vt viuat sꝫ ipsa se ip/ sa viuens est. Simplic. ꝟo alia rōne Xe/ no.defēdit vt supius anno/ tauimus q̄ ibi legatur.

b ¶ Hoc in loco neruos Aris. ꝛ The. inter ea mem bra cōmemo/ rat que nō sen tiāt:qđ multis dubitatiōnem af/ fert:expositō/ res autē sicco pede pertran seūt:vno exce pto Simp. q dicit ea rōne dixisse Arist. qꝛ tactus sen/ sorij spūs ē. alij ꝟo dicūt p neruos vo/ luisse ligamē/ ta/q̄ ex ossibꝰ pcedūt ꝛ sensu carent.

c ¶ Hoc i lo co appellā der mo. recte iter pretasse in li bro pꝰ auscul tatōis physice sphera.i. deū lꝫ ibi q̄si op positū anno tauerimꝰ nos. ꝛ hīdeꝫ affir mat ceteri gre ci:annotat ēt hic Phil. ex snia Alex. ar gumentū hoc eē pbabile nō necessarium. nō.n. ea rōne ignorātissimꝰ deꝰ vel ipsa dēꝰ:qꝛ litē nō cognoscat/ qꝛ ea cognoscet̄ que pstātio ra sunt meliꝰ est: ꝛ ea q̄ de teriora sūt/sa tius est nō co gnouisse.

mū facere:quū enim vt ille inquit deus:quē sphęrum
vocat ⁊ cōcretione comitioneqꝫ quatuor naturarū ex-
titerit:solo interuentu ⁊ procuratione concordię in vna
hac molitiōe discordia nullas ptes habuerit:euenit.vt
soli deo ignorabilis discordia fit:quę ab oībus aialibꝰ
⁊ qdem mortalibus caducisqꝫ cognoscat̄:qn̄ cū ex oī-
81 bus cōstet in oia quoqꝫ hoc iuris hꝫ. ¶ Demū quāob
rē non sunt animata oia si oia aut el'nta:aut ex elemen
tis sunt. ¶ Itē cur vna res sit aia si el'nta sunt multa:
Quo fit vt hęc elementa similiora materię videantur
82 esse:q̄ formę. ¶ Et preterea esse debeat alia quędā pręs-
stantior excellentiorqꝫ nā:quę deformet:q̄ teperet:q̄
cogat:quę certa rōne ⁊ cōpagine el'nta cohibeat. Hāc
cōuenit aiā credi non el'nta aut aliqd qđ sit ex el'ntis
cōcretū.Est.n.aia pręclarius qddā ⁊ melius. Pręcla-
rius aūt est illud qđ continet:q̄ qđ spergitur:dissipa-
turqꝫ.At illi nō erubescunt structuram mentis referre
ad el'nta.Sane id qđ locupletissimū atqꝫ optimū est:
nām semp ⁊ facere ⁊ describere dr̄:quēadmodū ars.
alioq rō maxima videbatur:vt qđ pulchritudine ⁊ di
gnitate pollebat:ipm ⁊ antiqssimū ⁊ pncipalissimum
⁊ origo aliqs crederetur non hęc elementa.
¶ Superfluo videri aliquibus aīam ex vtroqꝫ con-
trario cōcretam esse:sufficiat enim alterum q: eadēꝫ
ratio pollet in contraria. Cap.XXXI.

83 IN vniuersuz veteres phi au
sta obiurgatiōe
lco pulsant̄:q nemo de tota aia adhuc
cōmentatus videt̄:alij vim eius moué-
di tm̄ attigūt:alij de rōne pcipiēdi sola
cognoscendiqꝫ disputāt.Ceteras aię facultates:aut de
spicatas:aut incognitas habuerūt.Atq multa erāt aia-
lia:quę tametsi viuere exploratissimuꝫ esset:quiescere
tm̄ sede stabili affixa semp ⁊ adhęrentia viderent̄. In
his aia proculdubio vim mouendi hēc non pōt:cuius
non cōparet visus.E duobus igit̄ alteruꝫ erat necesse:
aut vt carere aia dicerent̄:aut si hoc substinere nō po-
terāt:vt cām aliquā ⁊ rōnē afferrent:cur animata quū
essent tm̄ vagari ⁊ sedes mutare nō possent. Uigent il
la sentiunt nutricant̄ increscunt:absolui ⁊ a loco demi
grare non pñt.Atqꝫ illis ipsis motibus auctionē dico
atqꝫ sensum:quāq̄ mouent̄ vt cęterę animantes:non
tm̄ vis omnis ad aīam referr̄:sed exteriora quoqꝫ suū
in id momentū hñt ad sensum:sensilia ad nutricatio-
nem auctionēqꝫ alimēta.Atqꝫ eius motus qui in loco
agit̄:dux sola ⁊ princeps est aia.Eodē modo vegetabi
lē aīam vident̄ negligere:q ex el'ntis intellectū ⁊ sen-
suꝫ moliunt̄:quasi duas vires pcipuas animę solasqꝫ
nouerint:qualis igit̄ ea aia est qua viuiscere dr̄:quę
gignant̄ e terra:nā neqꝫ sensualē neqꝫ intellectualem
pñt hēc:neqꝫ eā quę mouēdi vim obtinet. Uerū qbus
idē esse intellectus ⁊ sensus placet:vt Democrito:non
nc in re apertissima ⁊ cōpertissima vident̄ errare:Cō
stat ⁊ luce clarius est:plurima esse aialium genera:quę
84 sentiendi vim ɔtinent:intelligēdi nō ɔtinēt. ¶ Quot
sigs hoc quoqꝫ gratificet̄ Anaxagorę fateaturqꝫ intel
lectū incē in tota animante nā:euqꝫ certū esse aię par
tē:vniuersaꝫ tn̄ esse aiam:quę ex oibus viribus ⁊ par
tibus conflaret̄. Ita.n. videt̄ sentire q cecinit. Planta
olim voluceraqꝫ fui popilla puerqꝫ:nōdum tn̄ vniuer
sam aiam cōplectet̄:neqꝫ de virībꝰ oibus disputabit:
neqꝫ de aliqua vna pfecte:eodē recidit:qđ in his car-
minibus legit̄:quę ad auctorē Orpheum referunt̄: in
gredi spirabilē aiam:quę anhelitu traheretur:vn̄ igit̄
viuunt ea quę non respirāt:vt plantę:vt insecta:vt cę-
tera id genus animalia imperfecta.

¶ Animam non esse per omnia corpora inuectam ⁊
fusam. Cap.XXXII.

85 ILlud quoqꝫ fugit eos:q aiam iccir
co ex el'ntis faciūt vt res co
gnoscat:q necessariū non erat ex oibus
conditam putare:quū alterū cōtrarium
abunde sufficere potuisset:tum ad se no
scendū tum ad oppositū:nam de recto ęstimamus:qđ
oblimet. Regula enī in vtrūqꝫ iudicio pollet.At obli-
quum quod est obstipumqꝫ:neqꝫ sui met neqꝫ recti
potest iudex statui.
¶ Ueteres de anima nihil bn̄ dixisse.Cap.XXXIII.

86 HAbetur ⁊ alia pręter has quorū
dā opinio:qui aiaꝫ dicūt
per quatuor el'nta ⁊ per nām rerū oīum
inuectam fusamqꝫ ęquabil'r oēs mundi
partes vegetare animareqꝫ. Hāc sniam
secutus Thales dicebat deoꝝ plena eē oia:cui ⁊ illud
de primo cōgruebat. Iouis oia plena cōpita ⁊ omne
foꝝ. Fortasse tn̄ hoc sit:qđ ⁊ Zenoni videt̄ qui deum
meare ac ptinere p oēm subam censuit.Atqꝫ ita in in-
tellectuali:deū esse intellectū:in animali aiam:in nāli
nām:in affecta affectionē ⁊ habitū. Forteqꝫ hoc neqꝫ
a Platonis dogmate multū abhorret:cuius illa sunt
verba.Quū deus ingt aiam in medio collocasset per
vniuersum infudit:⁊ p oēm globū porrigi iussit:⁊ cor-
pus ei exterius induit. Habet hęc opinio plurimas et
varias qōnes.Cur.n.si aia per ignē:si p aereꝫ cōmeat:
si per cętera el'nta:non cōstituit aial:pmista ⁊ confusa
cōstituit:pręsertiꝫ quū pstantiores esse aias simpliciū
corpoꝝ putent:quāq̄ ne hoc quoqꝫ rōne vlla cōpro-
87 bāt. ¶ Cęterū vtrinqꝫ vrgent̄ siue aial fateant̄ ignē:
siue non fateant̄:nam si fatentur sine rōne loquunt̄: si
non fatent̄:sequr in aliqbus corporibus aiam cōtine
88 ri:quę tn̄ animata nō sit. ¶ Ac vident̄ qdēꝫ existima
re per tota el'nta aiam esse distributā ⁊ sparsam:verbi
grā:per aerē totū:⁊ per aquā totā ea rōne:q partes ele
mentoꝝ oēs eadē natura ⁊ specie viseban̄t.Ergo quū
illā aquę portiunculā quę in mistionē aialium decer-
pit̄ animatā esse intuerent̄:cōtingebat illos credere:
in vniuerso el'nto hēi cōtinerīqꝫ aiam:quēadmodū.n.
partes simpliciū corpoꝝ:quę ad tēperaturam structu
rāqꝫ aialium corrogant̄:efficiunt/vt illa ex oibus ele-
mentis cōposita ⁊ coalita sint. Ita videre se credunt:
ptes aiaꝝ:quę ex singulis el'ntis carpunt̄:facere vt ani
mata esse aialia videant̄. ¶ Hęc ita si sunt:quēadmo
dū aeris portio in nobis eiusdē formę ac naturę cum
el'nto vniuerso est:ita ⁊ ea pars aię:quę in nobis inde
tanq̄ bractea desecta est:eadē specie phabit̄ cum aia
vniuersa simpliciū corpoꝝ. Iā illi hoc loco laborāt ⁊
pertinaciter defendunt:nullum esse cōsortium speciei
inter animā elementarem ⁊ nostram:sed illaꝫ longe ⁊
perfectiorē ⁊ imortaliorē haberi.Quod quum dicunt
se ipsos coarguunt:amittit.n.vim ratio eoꝝ:qua vte-
bantur:ppterea videlicet vniuersum aerē esse aiatum
⁊ spirabilem:q aeris portio:quę in nobis esset spira-
bilis animataqꝫ videret̄. Uana ⁊ cassa ratio si alia sit
animę nostrę natura:alia elementaris:⁊ alia item ani
mę confirmatio in aeris nostri portione:alia in aere
vniuerso.Aut igitur non est dicendum animas elemē
torum immortales ⁊ pluris esse q̄ nostras:aut nihil
efficiunt quū nituntur ostendere per totam naturā cō
meare pertinereqꝫ aiam:eo q particulę elementorū:
quę in nobis essent animatę viderentur esse.

¶ Contra

¶ Contra Platonem qui partes animę discludebat lo-
cis. Cap. XXXIIII.

98 FAcile igit̃ ꝗquis animis appebit nō
clariuisse hac parte ꝑ hiç vete-
res:nec tā difficilem locū pulcherrime:
aut accuratissime ꝑtractasse: Quobrē alia
rō ineunda est quare ab aia res cognosci
dicant̃:quom id elintoꝝ ꝯcretus ꝑstare nō possit. Affe-
rēdus est ēt alius modus vndenā moueatur aia:si oino
necessariū sit moueri:sed nec eo motu quo corpora mo
uentur ab aia:neqꝫ demū eo ꝗ sit rei inabsolutę act⁹:sꝫ
eo fortasse qui absolutę atqꝫ perfectę.

¶ Plātas ⁊ stirpes sine dubio aiatas eē. Cap. XXXV.

90 DEinde cū hō per aiam sciat ⁊ senti-
at:opinet̃:deliberet:irascat̃:
ꝯcupiscat:demū vtrūqꝫ vim appetentē
exerceat:itē quō motu locali aialia ꝑ ani
mā moueant̃:augeant̃:xōstēt:iminuant̃:
ita tñ vt ꝑpositū illud sit augere ꝯstareqꝫ sequēs.⁊ acci
dēs collabitascere ⁊ minui.Qō qdē ꝯtingit:quō plus
dispēdij fit:atqꝫ amplius perit:defluit ꝙ accedat:atqꝫ
eat in corpus. Quō itaqꝫ omnia hęc animę opa vide-
antur esse/merito dubitari pōt:q̄nam actionū illaꝝ di-
scretio sit:vtrū tota anima ad functionē oium adhibea-
tur:⁊ an vniuersa ea sentiamus:intelligamus: sciamus:
decernamus:obirascamur:ꝯcupiscamus:⁊ reliqua quę
nobis enumerata supius sunt:⁊ an ex tota anima ema-
nēt ista.ꝑficiscanturqꝫ.Itē an vitam actus ex his vnus
pluresue faciāt:an oēs:an nullus:sed alia causa consti-
tuenda hūdaqꝫ sit.Demū id qō q̄ritur tale est:vtrum
oēs actiones:munera:opa:momētaqꝫ animi ab vniuer-
so eo fluant:an potius alia ps sit qua sentiam⁹:alia qua
91 sapiamus:alia qua appetamus.¶ Qō qdē iā Timę⁹
videt̃ cēsuisse:quō diceret:alio nos itelligere:alio appe
tere:alio irasci:proindeqꝫ actiones illas ita dispēsit:vt
primā cerebrum.i.capitis arcem dicat tenere:secūdam
in domiciliū cordis deducat:in iecur tertiā ac sedes ab
driis relegat.Sed si hęc vera sunt:qua rōne aius conti
nebitur ne defluat:quę illi vnitas qs coalitus fuerit:ꝑ-
sertiꝫ si partes tāta intercapedine discludant̃ ꝙ actio-
nes:quarū ad se nulle nō pertinent:Quę res igit̃ co-
hibebit potētias a deo sepatas:Certe dici non pōt cor-
pus esse:qō aiam cogat aut contineat:quō potius econ
trario corpus ꝯtineri ab aia ęquum sit:vtpote cui⁹ ab-
scessu corpus statim vanescat labascat dissipetur ⁊ cor-
ruat.Quobrē si qua res ꝯtinendi vim hꝫ:profecto illam
92 eē aiam par est.¶ Eodem mō q̄rere iterū oportebit:
vtrū vna sit hęc quoqꝫ quę ꝯtinet:an ꝑtibus cōstet.Si
vna:cur nō vna iā vnde ab initio aia cōcedebatur:red-
denda eni asserendaqꝫ rō est:quare vnū sit illud a quo
potētias aię locis disiūctas vniri ꝯtinerique velis:anima
vna nō sit:quę tñ corporis partes lōgius disiunctas di-
uulsasqꝫ cogat:atqꝫ ꝯtineat.Dices illud qō ꝯtinet aiam
ꝯstare partib⁹.At quō oē qō ꝯtinet rem ꝑtibus ꝯstātē:
si ⁊ ipm ꝑtibus ꝯstet:rursum ab alio ꝯtineri subinde ne
cesse sit.Manifestū est ꝗcqd aiam ꝯtinere dicatur:ab
alio iterū:atqꝫ ab alio ꝯtētu iri:ita vt res in infinitū ca-
sura sit:neqꝫ ingstrio exitū:neqꝫ aia id a quo cōtineat̃ ⁊
cohibeat̃ inueniat.¶ Naꝫ ⁊ apō nos quoqꝫ ꝗuis aiam
subto vnā dicamus:ꝙ se tñ multis virib⁹ spargat:vt po
mū:qō subto vnū est:varias tñ ⁊ diuersas q̄litates ob-
tinet:formam:halitum:coloreꝫ.Non tamen sermo ad-
huc periculo caret:tanto magis anceps ⁊ lubricus his:
qui vim quandam eius sempiternam ⁊ imortalem:ca-
ducas mortalesqꝫ cęteras faciunt, Quod quo modo ⁊
Plato ⁊ Aristoteles acriter ac perspicienter vidissent:
alter in ipsa statiꝫ ꝯstōne molitiōeqꝫ hominis:rōnabi-
leꝫ.i.mētis optimā portionē in habitaculū ꝑprium cō-
didit:alteri extrinsecus accedere visa est.Vtrisqꝫ porro
id ꝯsilij fuit:ne quā offensionē turbāue imortalitas ei⁹:
aut ꝯtagio mortaliū priuꝫ:aut vicinitate ꝯberet.Itaqꝫ
vtrisqꝫ opioni ipedimētū h̄ accidit:ꝙ nō simpliceꝫ sed
ꝯcretū ex ꝑtib⁹ ⁊ virib⁹ aium dicūt.Ex qb⁹ aliqua ēt tā-
to inter se tracta fastigij sepant̃:ꝗsto a caducis subcisi-
uisqꝫ ęterna ⁊ imortalia dispescūtur. Difficilis scrupu-
lus:⁊ ꝗ vtrāqꝫ familiā anxerit:ꝗuisqꝫ seu viriꝫ seu ꝑ-
tiū diręptus in aia sit:grauis vtcūqꝫ rō videat̃:⁊ q̄ leui-
ter exitū inuenire nō possit:difficilioꝝ tñ est his qb⁹ mul-
taꝝ ꝑtiū dicat̃.Si eni aia vniuersa vniuersuꝫ corp⁹ cō-
tinet:eoqꝫ ꝯuenit singulas aię ꝑtes ꝯtinere aliqd corpo
ris:ꝗnam:oꝝ obsecro ꝑticulę corpis mens ⁊ rō ꝑcerit:Ni-
93 mirꝝ id:vel quēadmoduꝫ fingas ꝑdifficile est.¶ Ma
ꝯime aūt stirpes ostēdūt ꝑtes aię nō eādem rōnē inire
quō ꝑtib⁹ corporis:ita vt si disperatę regiōib⁹ sint hę:
habeant̃ ⁊ illę suis locis disclusę. Nō enim aię altricis:
quā arbores possidēt:pars radicib⁹ exhibita:ps trunco
adiūcta:pars ramis ⁊ frōdib⁹ data:sed vniuersa in vni-
uersis est. Nā ⁊ auulsę ꝑcisęqꝫ viuunt:⁊ translatę de se-
minarijs spēm eādē ferūt.Videmus itē ex aialib⁹ qs:
quę ꝙ mēbra ꝑcincta incisurasue sepata hñt. Appella-
mus isecta ēt diuulsa diutius viuere:partēqꝫ vtrāqꝫ se-
orsuꝫ moueri:qa.s.inest illis adhuc rō vitalis:nō qdem
eadē numero:qa separatio facta est:sed eadē specie:naꝫ
vtrūqꝫ frustellū aliquādiu obit/vitę munera sentit ag-
tissime:ac se loco mouet aut ipingit prepitatqꝫ. Ipse in
piscib⁹ vidi:ꝑtes abscissas cōprehēdi aut teneri non ꝑ-
tulisse:quorūdā caudas ꝑsectas:isinuasse ꝑdiu spiras:⁊ i-
plicuisse nexus:nōnulla ēt trūcata capite palpitasse:vt
94 Strutio quę solaris dr̃.¶ Ex qb⁹ oib⁹ cōstat ꝑtes illas
aię sciugatas eadē eē specie:tuꝫ iter se:tuꝫ cum aia vni-
uersa. Inter se:vt q̄ iā sunt discretę:⁊ sepatis ac disiectis
trūcis adiūctę.Cū vniuersa:vt quō añ ꝑcisionē diuul-
sionēqꝫ itegris ⁊ idiuiduis habebat̃. Nā anteqꝫ discer-
peret̃ non certis in mēbris:sed in tota ea fuisse ꝑtes illę
vident̃. Aiam ꝯoneqꝫ ipsam a se ꝯstet:neqꝫ suis pote-
statib⁹ distrahi:sed a corpore culpā hūte in quo sita est.
Quot si segmenta illa pisciū isectoꝝ:ūnc neqꝫ pertinaci-
ter supuiuūt:neqꝫ admoduꝫ diu mouent̃:nihil mirum
quō partibus officialibus careant:qbus vitam nāmqꝫ
tueātur. Nec tñ minus tota viuacitas aię illis in ꝑtib⁹
continet̃:quę mox solido in corpore spectabatur.

¶ Plātas ⁊ stirpes sine dubio aiatas eē. Cap. XXXVI.

95 SAne dubitandum nō est:an ꝙ nutri-
antur ⁊ augentur fructices:id ab
anima vegetali alimēqꝫ habeant. Vna.n.
hęc animalibus ⁊ stirpibus inest cōmu-
nis:qui igitur fieri potest:vt ea vis in ani-
mali anima sit:in planta non sit:Deinde vnde viuerēt
vigerentqꝫ plantę:nisi vitam acciperent ⁊ nanciscerent-
tur ab anima:In hoc quoqꝫ differunt a non viuentib⁹
viua:ꝙ ali:ꝙ crescere:ꝙ ꝑleꝫ de se dare possint. Neqꝫ
illud moueat:ꝙ hanc a cęteris separari contingat:cęte-
rę ab hac separari non possint:quom eadem ratio inca-
tur sensuali:cum ea quę incessui ⁊ progressui pręficitur
tñ non omnibus animalibus.Tametsi igitur sensus si-
ne illa vi motrice in aliquibus habet̃:tamen anima est
⁊ appellat̃:ꝗꝗ vis ea:qua viuimus ipsa primo nō est:
qō sequentium diligens lectio cōmōstrabit.

¶ Explicit Liber Primus de anima.
Thon.

¶ Themistij de anima/Liber Secūdus/interprete Hermolao Barbaro.

¶ Diuisio entiū: τ q̄ sit pfectihabia τ quotuplex. Cap. I.

EA que veteres de aīa tradiderūt abūdanter arbitror libro supiore expositā: nūc ordie aliūde petito cōmuniemus ipsi definitionem [a] aīe: eā q̄ maxie fusa pindeq̄ cōissima videat: queq̄ oēs aīas ambitu suo ptineat: nec solū humanā: de qua tm̄ priores: ptī q̄ ita collubitū erat: ptī q̄ iuiti fallebanť egerunt.
2 ¶ Rerū itaq̄ sūmuz τ p̄ncipalissimū gen⁹ subaz facimus: suba vo aut mā aut forma est: aut aliquid ex vtroq̄ pmistio. De qua rōne vberrime dcm̄ est in his libris: quos de istitutione τ primordijs naturę pscripsimus: aliqn̄ B quoq̄ loco nō abre fuerit: ex his q̄dā repetere. Mām [b] potētia eē subaz ƈstat sine confirmatiōe aliq̄. Nō eni est qd̄ sub verbo hoc hoc [c] gcq̄ mōstramus: sed tm̄ habilitatē q̄dā: seu pparationez: q̄ procreādis reb⁹ opportuna idonea aptaq̄ sit. Formaz vo perfectionē eē τ cen explectionez absolonēq̄ pparationis illius. i. quę q̄si asserat: τ manū extremam iponat ei: reb̄ q̄ potētia sola ƈstaret. Postremo formā id eē: cuius merito res p̄rogatiuā illā ferūt: vt noie hoc gcq̄: siue B aliqd censeanť. Tertiū sūma est: quę ex ambab⁹ coeuntib⁹ ƈciliať τ nascitur: in quo iaz mā simul τ forma spectatur: quę duę res vna q̄dam exit integritas: neq̄ rōne cogitationeue amplius: sed sensu. Ac reuera B aliquid est: mō illud discrimen intelligať res a mā vt fierent: a forma vt essent: hēe. Quę quom ita sint: tūc opulenter τ nauiter habere se rē τ perfectā eē dicimus: quō ppriaz formā adepta est: ad quā festinauerat. Hanc igitur formaz τ spēz siqs entelechiā [d] .i. verbū ex vbo perfectihabiam appellet: haud iure rep̄hendeť: ceu nouo visu τ horrenti vocabulo. Nā si supradicta nobis vera sūt: τ perfectio rei e sua cuiq̄ forma ducitur: τ a forma res hz: diuiter τ bn̄ hēe τ pfecte possit. Nihil vniq̄ aliō id nominis significauerit q̄ cū quem exprimere volum⁹ habitum perfectionis. Uerum perfectihabia bifariaz in rebus est: vno modo vt scientia: altero vt ƈtēplatio τ cōsideratio: quę actu inita sit haz: altera vt habit⁹: altera vt ministratio τ defunctio habitus intelligiť.

¶ Animam esse formam τ perfectionem corporis naturalis vitam habentis. Cap. II.

3 HIs ita retractis: atq̄ in memoriam subiectis ducamus noscētes hęc in reliqua. Nomē substantię potissimū vēdicāt corpora: τ e corpib⁹ maxie q̄ nālia sint/ignis/aer/aqua/terra: τ pterea quęcūq̄ de his a nā sūme pueniūt. Sūt eni corpa naturalia alioꝶ corporum principia: nā lectica: asseres: pessuli: sera: calcei: tunica: demum oia: quę artificio aliquo comparantur: cōparatione naturaliuz vicem accidentium obtinēt. Accidit ligno: vt lectica esset. Accidit ferro vt serra. Accidit pāno vt vestis. Omne itez artificiale corpus in strato naturali cōspicitur: valeant ergo artificialia: manus ad nālia admoliamur. Ex naturalib⁹ nōnulla possident vitam: nōnulla vacant. Uitā appello: quę [e] animal vt per se nutriatur augeaturq̄ efficit. Omne igitur corpus naturale. τ particeps vitę necesse est substātia sit: nec substātia modo: sed cōdita τ cohereta substātia. i. q̄ ex materia atq̄ forma sit. Quom itaq̄ in qd̄ habet vitā nō sit simpliciter corpus: sed tale corpus: cuiq̄ in viuo corp⁹ p materia subiectoq̄ habeať: vt vo tale corpus sit a specie reponat τ forma. Quis. n. dicere ausit: corpus esse viuo formā: sed vt dixi corpus materię τ subiecti locū tenet. Quom inquā id qd̄ habz vitā: non sit simplr corpus: sed tale corpus: τ quom differant ab his: quę nō viuant: non in eo q̄ corpus: sed in eo qd̄ tale corpus: hoc est in eo qd̄ viuit τ animam continet: concluditur animam esse speciem perfectionemq̄ τ substantiam: ita vt sit forma.

¶ Animam non esse corporis: sed formam corporis perfectionemq̄. Cap. III.

4 QUam vo [f] aīa nō sit corpus: neq̄ subiectū: q̄q̄ est aliqn̄ demōstratū: non tamen molestū erit hoc quoq̄ loco recensere. Aiata ab inanimis in eo distant: q̄ viuūt hęc: illa nō viuūt: nō in eo q̄ corpa hęc sint: illa nō sint: sequtur igiť aiam non eē corpus sed vitę aiantiuz cām. ¶ Itē hoc rōne alia colligitur: quom in re concreta: neq̄ vtrūq̄ possit eē subiectum: neq̄ vtrūq̄ forma: sed aptissimū sit corpus esse qd̄ subycitur. Est eni corpus qd̄ describiť: ducit: fingiť: τ nisi astringereť τ cohibereť ab anima dissipari τ fatiscere idoneū: relinquitur necessario aiam eē perfectionez τ formā. ¶ Preterea dici recte nō posset: aial ex aia τ corpore existere: nisi hęc vt forma: illud vt mā caperetur. Tripliciter eni cōponi res dicūtur ex his: quę isint. Primū illō genus latissimū in prōptuq̄ est: quō qd ex reb⁹ tm̄ ex ptib⁹ corpalib⁹ ƈponiť. v. g. quom ex lapidib⁹ atq̄ lignis exędificať domus: ex carne τ ossib⁹ cōstituiť aial. Aliud genus cōpositurę est: vt quom ex aq̄ τ melle mulsum ƈficiť: demū qcqd ex pluriū rerū ƈfusione τ mistione ƈstať. Atq̄ hoc genus a priore discrepat: q̄ in illo ptes τ totū disiūcta τ disclusa sunt locis: in hoc qcqd loco secerniť nō venit in mistionē: q̄ totuz τ ptes eodē in loco videnť eē. Reuera aūt abolitę τ corruptę sunt ptes: teneť integritas. Tertius modus ē quo ex ęre τ figura cōstare statuā dicimus: τ quo ex lapidibus τ structura ędes. Quobrē quom aial pmistionez ex anima τ corpore dicimus: si p̄mo genere statuam⁹: non esset totum corpus toto se aiatum: nec ali posset nec crescere circūundiq̄: sed aia aut vniuersa corpori vniuerso: aut ptibus partes accideret. Qd̄ ne in captū quidem mētis cadit. Age vo ad quātitatez aiali anima: non ad qualitatē conferret: q̄ partes id genus coitę non aliter ƈferre toti suo solēt. Neq̄ secūda itē forma cōpōnis dici pōt cōstare ex aia τ corpore animal: q̄ non coalescit animal: corruptis demuz anima τ corpore. Queadmodū miscellę: quę de elemētis ita corruptis fiūt: imo animal cōstitui nō posset: nisi salua τ superstite: vtraq̄ natura. Reliquus ergo tertius modus est: quo aial ex anima effici τ corpore dicať. Quare quom in ea iunctione semp hoc formę: illud materię vim pferat: corpus autē forma eē animę nō possit: sequr aiam eē formam corporis oportere. Nēpe vt statuę denolanť a forma sua: ita q̄ aialia sua necesse est. Per aiam porro vtrūq̄ cognosciť τ aial τ cadauer: vtpote per quaz τ adsit τ absit aiantib⁹ vita. Spēs ergo τ forma aiantis est aia.

¶ Animam esse actum primum τ scdm̄: sed primum magis. Cap. IIII.

5 FOrma vo duplicitur solet intelligi: [g] nā aut ita vt scientia: aut ita vt scientię agitatio cōmentatioq̄: sciētia habitus est. Agitatio τ consideratio actus. Eadez distributio inueniri pōt in aia. Somn⁹ ceu habitus aię est: vigilia vti act⁹. Neq̄ hoc dico: vt ex eo accipi velim vniuersaz animę

vim

a Ait aūt B Phi. nō eē pprie hāc quā Ar. iquirit B dfinitionē: q̄ aia ca rōne q̄ aia ē cōi gñe caret: q̄ tamē sba ē gen⁹ hz cōe: sbaz. s. et definitio oīs ex gñe cōstat: simp⁹ igiť fieri n̄ pt vt dfinitio reddať q̄ oēs animas suo contineat ambitu: possum⁹ tm̄ dscriptionē cōmunē: quapp dscriptio erit ratio hec cōis aie: q̄ eadem neq̄ pphe vna eē pōt: q̄ aia equoca ē: τ equocis vocib⁹ eius dscriptio ƈstat. equoca do τ si voce vnū eē videanť: tm̄ significatu plura sunt.

b Hō est ait Sim. eqdem po⁹ mā: sed po⁹ sba: n̄ aūt q̄ sit vnq̄ futura sz actū: q̄ sēp manet id qd̄ ē: sz p B substātificať qd̄ ē eē susceptiuum: τ obscurā τ ipsectam subam.

c Hoc aliqd ait Sim. dfinitā termi natāue existiā idicat: nā B i circūscriptiōe τ termino ac velum sb sēsū τ mōstratiōez cadens: si appona ea pticula aliqd particularitatē significat.

d Entelechia dī ait Phil. ab eo qd̄ est ἐν καὶ τὸν τέλειον καὶ τὸ συνέχειν hoc est vnuzq̄ perfectū: τ sit hēe: nā for⁹ cā est mā: τ vniōis τ pfectionis. Simp. āt ait forma entelechia est vti pfectio τ ἐντελεῖ ὅτι hoc ē in

perfectiōe habens eē: τ velut p se exeat τ i pfectiōe cōpositionis contineris.

e Hō ea pp ait Sim. B dicā ē q̄ i his solis viuē sit: nā τ appatur⁹ τ sensus nec nō τ intellc vite sunt: nec ē q̄ qōlz viuēs sit hoz particeps: sed solū moralia: ętle sūa. n. nō nutriāť: nō crescūt neq̄ decrescūt. Neq̄ q̄ Ari. vult: queadmodū τ Plato: ppriū eē rerū aiatarū: vt ab īterno pn⁹ mouedi: simul iu his vitā assīpsit: vt hāc ēe ośderet ali cui⁹ mot⁹ esse cāz: nutriri. n. augeri ac mīnui mutatio q̄dā ē in q̄litate τ q̄ntitate.

f Quidā crediderunt. ait Phi. q̄ Ar. in eo loco: q̄ huic nidēť: sz pbať velim q̄ aia nō sit corp⁹: nā ex hoc vna seqť eā n̄ eē sbz in q̄ snia fuit Alexandri vť The. ēt h asserēres vez ait Phil. res B n̄ sic se hz. nā q̄ a eē n̄ sit corp⁹. sz qd icorporeū deinde monstrabiť: τ iā ēt mōstratū ē eo loco q̄ pbauit aiaz n̄ eē magnitudinē: nā si magnitudo nō ē corp⁹ ēt eē n̄ potentia qd̄ corp⁹ h ē q̄ aia for⁹ sit τ n̄ mā vť sbz: accipit āt corp⁹ loco subiecti τ materie.

g Ari. āt ait necesse est ergo aiaz sbam eē sicut for⁹ corpis eē. De inde sbā: sb sbātia āt entelechia eē. De

inde ho. Hic dicitur cū in lapsu dicat eē. quo in loco: vt refert Phĭlo. Alex. cāz red dit: cur primo visus est noīe forē: deinde in entelechiā tm̄ statuit: ⁊ ait qȝ opus erat determinare an aīam sit dōm eē aīatum pp operatiōes que ab aīa pdeūt: vl̄ potius ob id: qȝ posse operari: q̄ se habent h̄ pacto qȝ posse prius est: opari vo posterius: qm̄ ergo priori ⁊ posteriori ad hāc rē enodā daȝ erat visurus: ⁊ h̄ aūt duct̄ forme ē absurdū: vo nō scȝ vel posterius: qȝ vna est vtriusq̄ cāsq̄ forˢ. ca igit̄ h̄ cā formā i en telechiā pma statuit: ea aūt intercedit vīta i ter entelechiā ⁊ forāȝ: qȝ oīs forˢ ē entelechia: nō aūt h̄ entelechia oīs forˢ est: opatio nēq̄ q̄ ab habitu pueniꝰ entelechia ē: ⁊ forˢ nō est: formā aūt ait Phĭl. substātiā audias qa ac cidēs non est subē pfectio.

vim functiōesq̄ eius oēs in somno feriari aut cessare: atq̄ ita solū habitū reliq̄ quō saltem aptū sit: quō qs dormit vim illā altricem nō esse ꝯsopitā. Illud dico vt intelligamus multas eē aīę vires: quę dormiētibus no bis tācȝ oscitēt ociēnturq̄: nihil agāt: aut exerceāt: qua lis est sensibilis: ⁊ ea q̄ delegata icessu est. Erit igit̄ anima corporis viui: ptiȝ pma: ptīs zª pfectio. Sanc in ho mine prior scīa est q̄ꝫ cōsideratio meditatioq̄: qa reci pit sciaȝ Socrates anq̄ȝ meditet̄: aut ꝯsideret. Quobrē mirari nō satis possum coꝝ prudētiā: q dicūt piculum eē aīantibus ne dormiāt si aīa actus sit: q̄si hallucinent̄ nec itelligāt: quę ab Aristotele hoc loco pspicue ⁊ dilu cide dicant̄. Ex eo ingt qȝ aīa inest in nobis vigilia so mnusq̄ accidit. ❡ Illud qōne dignꝰ est: qȝ definitio h̄ vim nutricē nō vī agnoscere: si pmū actuȝ pfectionēq̄ aīam dicas. Sed soluit̄. Habitꝰ ab actu ⁊ ministerio in nutriēte vi nō absoluit̄. nā ibi habitū eē necesse est: vbi sit actus: vtq̄ in physicis: quę nā duce nulla rōne extri secus adhibita: nulla doctrina ꝑueniunt. Non sic econ trario: vbi habitus ibi quoq̄ vt sit actꝰ. Quo fit vt qui animam pma perfectione describit: oēs animę potesta tes videatur esse cōplexus. Ita in somno cęteris virib' solus permanet ⁊ relinquit̄ habitꝰ. At eius qua alimur cum habitu agitatio quoq̄ ⁊ exercitiū iungitur.

❡ Aīam eē perfectionē organici corporis. Cap. V.

6 IN quod igit̄ genus aīa referat̄ declaratū iā est: vt substantia. s. ⁊ pma pfectio sit: reliquū est: vt cuiꝰ sit substantia doceamus. Et hercules res ꝯsultatione nō indiget. Protinus decerni pōt aīam esse subām corporis: sed qualisnā corporis: h̄ exquisitius ⁊ maturius vidēdū. Cōstat corpora aut na turalia eē: aut nō nālia. Naturalia voco: quę intra se pn cipiū illud tenēt: quo nāles motus cieri vident̄: vt ter ra: aqua: plantę: animalia. Non nālia sunt: quę hoc prin cipio carent: lectus: nauis: palliuȝ. Atq̄ hęc nobis fusꝰ ⁊ prius Aristoteli diffinita sūt his libris: qui naturę prin cipia ꝯtinent. Iterū naturalia corpora secamus in duo genera: q̄dam viuunt: q̄dam non viuūt. Viuere q̄ dicā tur supra quasi occupatus ostendi: quō dixi ea quę p se alerent̄ ⁊ crescerent: qō genus aīalia ⁊ frutices sūt. Naȝ elementa qa initium motus intra se possident: nālia q dem sunt: sed in his vitę vacuitas est: qa per se: nec alū tur: neq̄ autem augent̄. Lapides quoq̄ q̄uis grande scere videant̄: non tamē viuunt: qa crementum illō nō ex alimento intus molito dispensatoq̄ in penitas par tes attollit̄: sed accessione tm̄ ⁊ appositiōe materię: aut si per omnes partes attollitur: erit in his vtiq̄ ratio ali qua vitalis existimāda: sed admodū tenuis subobscu raq̄: neq̄ mirum est lapides adolescere: quādo ⁊ pare re quidā putantur: vt Clearchus affirmat. Sed certe il li: aut ꝯsortio tm̄ nois gignunt parturiūtq̄: aut alia for ma est gignēdi: q̄ꝫ quę aīalibus addita est: videt̄ eni sę picule natura suos fines tācȝ transgredi. Proindeq̄ in aliqbus dubiū sit: aīalia sint an radices. Radices an la pides. Postq̄ꝫ igit̄ corpoꝝ q̄dam hn̄tur naturalia: q̄dā non nālia. Item alia quę vita participēt: alia quibꝰ ne gata ea ratio sit. Non potest animę perfectio cuiuslibꝫ corporis dici: sed naturalis: neq̄ naturalis item oīs: sed viui. Viuum autem omne organicū instructumq̄ est. De mortalibus ⁊ genitis loquor: quibus ad vitam psi dio cibi sit opus. Nihil eni est quod simpliciter consi stat expletumq̄ sit: sed omne animal cōtinenter labit̄ ⁊ subinde sarcitur: anima nūq̄ꝫ quiescit a munere: h̄ est nutricatione. Ita q̄cq̄ꝫ pteo subduci semp ac perire ne cesse est: tamē sūma suppletur idētidē: eo quia incolu mis exigit. Quare fit vt quędā ceu organa ⁊ machina menta vis hęc desideret: quibus tācȝ famulitio ad hāc functionem pstandam. s. ad nutritioneȝ vtat̄. Atq̄ hęc instrumēta in aīalibus perspicua manifestaq̄ sunt: os: gula: ventriculus: aluus: venę ⁊ reliqua: quę ad vsuȝ ali monię cōparata his sunt. In fructicibus autē: atq̄ plā tis: q̄cq̄ꝫ ea minus exposita sunt: ex momentis tm̄ ab his gestoꝝ similia q̄dam his opificia ⁊ organa incognosci possunt. Primū radices oris ęmulę ⁊ vicarię habent̄: nā vt aīal per ora fructe. ꝑ per radicē succū trahit. Dein de meatus q̄daȝ stamināq̄ ⁊ fibrę venarū vice fungū tur. Iā intestina ⁊ quę viscera aīalium referāt: habent ⁊ adipes suos. Alburnū liber ⁊ lignum cuti carni ⁊ ossi ꝓ portione cōsentiunt. Folia vt operimentū ⁊ munimen tuȝ pulpis adiuncta. Pulpę fructibus psidij gratia ob ductę: naȝ pulpas appello: intra quas a nā semē est cō ditū: siue esui sint atq̄ admittant̄ in cibos: siue nō mā dant̄. Fructū geniturā ipsaȝ ac semē intelligo. Siq̄ igit̄ cōis descriptio animę reddi pōt: videt̄ aptissima h̄ eē. Anima perfectio est corporis nālis organici.

❡ Declaratio ꝑ exēpla definitiōis allatę de aīa: ⁊ qȝ orga nicū idē est qȝ vitā hn̄s potētia. Cap. VI.

7 QUāobrem vt non est q̄rendū: q̄ ratione vnum sit cęra ⁊ sigillum: aut impssio: ita nec illud quēad modum mā cum sua forma sit vnuȝ: sicut enim res vt sit habet a forma: ita hȝ a for ma vt sit vnū. Quot modis autē esse qd dicit̄: totidem vnūquodq̄ dicit̄. Decē aūt sunt reꝝ initia: deceȝ erunt ⁊ appellatiōes vnius. Atq̄ vtrūq̄ pstat forma ea: quā

8 nos cū ꝯsulatione pfectihabiā appellauimus. ❡ Verbi grā. si bipēnis esset nāle ens: ⁊ hanc formā q̄ potest syl uam cedere: non ab arte: sed a natura introductā habe ret: bipēneȝ qui diceret animal diceret: qō ex ferro tācȝ ex corpore: ⁊ ex acie mucroneq̄ tācȝ ex anima ꝯstaret. Nam bipēnis beneficio formę in mucronem emissę bi pēnis est: hebetata porro retusaq̄ acie forma conuerti tur: ⁊ nec bipēnis amplius dici posset nisi appellatione cognomini. At quom non habeat a natura formaȝ suā bipēnis: vt non nisi salua ⁊ pręsente forma bipēnis sit: non tamen esse animal potest. Non eniȝ anima est rō ⁊ forma artificialis instrumēti: sed corporis naturalis vi taq̄ prędici. Atq̄ hoc iam illud est: qō organicūª voca bamus. ❡ Ex si loco organici posueris vitam potentia habentis: de ea potentia intelligenduȝ id erit: quę iūcta sit actui: quemadmodum si ita loq̄reris: potest Socra tes inambulare: quia iam inambulet. Demum si possi bile esse aliquid diceres: quia iā adsit habeaturq̄ actu: non si non excidit in libro: quem de propositionum ra tione ędidimus: qui ⁊ interptationis inscribit̄: vnus hic modus inter cęteros receptus est: quo quid esse possibi le diceres. Anima igitur prima pfectio est corporis po testate qȝ habeat vitam: ita vt potestas illa describen da sit actu. Atq̄ hoc est concretum illud ⁊ integrum ex ambobusq̄ constitutum: qō nihil aliud q̄ꝫ animal est. Nempe forma tāetsi in materia producitur: non tamē ipsi materię forma est: sed eius qō ex duabus facultati bus conditum est. Omne eniȝ tale simulatq̄ formatū est: hoc aliquid sit. Erit igitur nomen hoc organicuȝ ex positio atq̄ interptatio eius: qō est potestate vitam ha bere: atq̄ eadem vtriusq̄ vis ⁊ significatio habenda.

9 ❡ Cęterum ea quę diximus possunt exemplo partiuȝ clariora spectatioraq̄ fieri: si oculus eēt animal: formā eius esse aspectum visumq̄ oporteret. Est enim visus

ª Simp. etiā si nihil sit hec inuicē differre: q̄rū differētiam his vbis ipse explicat: ⁊ si dixerimꝰ duplicē eē aīalē vitā mortaliuȝ aīaliū: alteraȝ quā organuȝ vt organū est sortit̄ vt ⁊ organum sit aīe efficit̄: alteraȝ q̄ organo iaȝ viuēte vtat̄: si tm̄ altera ē ois no vita: qa si vteret̄ mouer retur̄ue sua pte nā id: qō aliunde viueret: sȝ vna est q̄ tm̄ duarum spēm hic vi deat: altera q̄ ruȝ velut organi formati: nāmq̄ qdē tā q̄ꝫ mouēs: sȝ tācȝ moui viuifice formatiua: altera tā q̄ꝫ mouens ⁊ viuens: nā ois aīa mortaliuȝ inter hec ambo est entele chia. hancq̄ duplicē cāꝰ rōnem reddidit Ar. i. ꝓbo entelechia cū illi eadē ⁊ potētia vitā hn̄tis dixit: ⁊ organice corporis: q̄ ⁊ si ambo penitꝰ inuicē concurrāt: ita vt qō vitaȝ poꝰ hȝ sit organū aīe: ⁊ vice ꝯ̄ inuersa aīe organū vitā habeat poꝰ: nō tm̄ vtriq̄ idē significāt: cuiꝫ postremā vitaȝ indicat q̄ tācȝ moui viuifice formatā: illō vo q̄ eo vtat̄ ⁊ moueat: quaꝓꝓ vtraq̄ necīa fuit vt dīnitio perfecta red datur.

sua oculis perfectio forma substantia:oculus totum et integritas ipsa est.Corpus oculi pro materia visui sternitur:visu ablato amissoue nō est amplius oculus:nisi mero nomine nihilo uerius q̄ aut sculptus:aut pictus. Qd̄ ergo de parte diximus idem conuenire in totū animal putādū:qualis enī partis ad ptez collatio est:h est obtutus ad oculū:talis sit totius sensus ad totū aial sentiens:subindeq̄ totius aiē ad totū aians corpus necesse
10 est. ¶ Plane ex his q̄ dicta sunt liquere arbitror:aiam neq̄ cadaueris neq̄ seminis pfectionē eē.Alterꝝ q̄a desijt viuere.Alterū q̄a nōdū in vitā pmotū est.Itē alterū non pōt amplius vitā habere:alterū pōt qdē:sꝫ nōdum habet.Pōt vero q̄a fieri organicū pōt ꝛ vitā accipere.Quēadmodū enī ferrū informe rudeq̄ potestate serra est:ideirco q̄a pōt in forma id genus excudi:nōdū tamē est serra:sed tūc erit:quo mō aciem ꝛ figurā habilem ad secādū acceperit:ita ꝛ genitura seminalis potentia animal est:q̄a potest in organicum corpus exculpi:nōdum tamen est animal:sed tūc erit quo modo per se ali ꝛ indolescere poterit:ergo vigilia actus est eo modo quo sectio:ꝛ eo modo quo cōspectus ꝛ oculoꝝ intētio. Somnus quasi rudimentum pręparatio ꝛ habitus:ex quo vtrūq̄ sequi idoneum est.Horum alterum primo perfectio dr̄:alterū scd̄a:animus vtraq̄ pfectiōe describit:sed p̄ma diffusius:corpus vero pro subiecto habetur: impletumq̄ quēadmoduꝫ serra est ꝛ ferrū ꝛ forma:itē oculus pupilla ꝛ visus:ita aial ꝛ corpus ꝛ aia est.

¶ Tribus mōis:ait Phi lop.aliqd eē manifestiꝰ dicimus:p̄mo mō q̄ res sit nobis notius est q̄ pr qd res est.2ᵒ sicut in physicis ēt dcīt ēe qd vlius ꝯfusius ē notius ē pticulari ꝛ distincto.3ᵒ vo qd p̄mo nob qdeꝫ ē:nā ꝯ posteriꝰ:quēadmoᵐ q̄ magj ꝯposita sūt nob sūt magj perspecta q̄ simpliciora: q̄ tñ nā priora sūt:q̄r si recte volumꝰ animaduertere facile conspicie mus Ari.oibꝰ his modis eē vsuꝫ:nam priꝰ q̄ sit docuit:deide vo q̄obrē sit.p̄rimo.n.q̄ entelechia sit exposuit:deide vo q̄naꝫ parco sit entelechia:qd facīēns:q̄ ēt mō pfectionē corpori afferat: ex ꝯfusis q̄ꝫ cōiozibus ad ea q̄ magj distīcta ꝛ pticularia trāsit.3ᵒ etiā a posteriorib q̄ tñ sūt nob magj cōperta ad ea q̄ nā sūt ꝛ priora ꝛ honoratiora pgreditur.

¶ Animę partes alias abiunctas esse a corpore:alias non abiunctas. Cap. VII.

11 E Quidem ex his non est obscurū videre animam a corpore non esse abiunctam:nec vniuersaꝫ: si vniuersa ita est sua corpori forma:vt figura ferro:nec partes saltē aliquas si diuidua aia est.Sūt enī ptes corporis aliquę:quaruꝫ formas pfectionesq̄ sine dubio partibus aię ascisimus:vt oculoꝝ visus:nec tñ ratio vlla phibet haberi aliquam aię partem:quę a corpore absoluta disparataq̄ sit:q̄lis ea:quę neq̄ corporis totius:neq̄ ptis alicuius:ita actus aut pfectio est vt forma ꝛ figura ferri.Qualis vō mens intellectusq̄ eē:nōdum enī ostēsum est:an eius vis ita sit corpis humani pfectio vt possit tamē esse abiūctus ꝛ separatus a corpore:sicut vector ꝛ gubernator a naui: qui q̄q̄ est actus ꝛ perfectio naui:tamē iūctus aut adhęrens naui nō dicitur.Quo sit vt tāetsi a nobis aię natura cōprehensa sit formula gnali:nondū tñ exq̄site accurateue cognita discussa videat:alioq̄n finitio illa quā attulimus similior descriptioni q̄ definitio fuerit.

¶ A notioribus esse incipiendum:ꝛ definitionem afferendam:quę causam q̄obrem contineat:ꝛ omnia per animam viuere. Cap. VIII.

12 S Ed conferamus pedem (vt aiunt) accedamusq̄ ppius:ꝛ taꝫ de aia vniuersa: taꝫ de facultatibus eius singulis disputemus: ita fiet manifestū sit nō sit aia tota ptesue eius aliquę a corpore auocatę.Dicamus igitur qd̄ ꝛ frequēter hoc ope adeo ꝛ alijs vsurpauimꝰ:ea quę manifesta sunt nobis cōtrario respōsit:ꝛ vice inuersa eē manifesta naturę.Concreta ꝛ cōposita maxime manifesta sunt nobis.Simplicia naturę rōniq̄.Primo igitur in oībꝰ initiū capescere par est ab his:quę pspecta ꝛ nota sint nobis:vt inde ad ea pgamus:quę sunt explorata naturę.Quare eadem ratio atq̄ regula tractantibꝰ animaꝫ obseruanda est.Quo mō ergo anima simplex sit: corpus concretum ꝛ conditum a corpore nobis auspicium sumendum est:vnde ad fastigiū animę niti ac subire possimus:nec eam modo finitionem eius attingere:quę rem declarat vt sit:qua tamē plurimi sunt cōtēti:sed eam quoq̄ quę cām ꝛ rationem ostēdit. Naꝫ cęterę definitiones in demonstrationem pro conclusionibus cōferri habiliores sunt:q̄ definitiones haberi. Velut si quęsieris quid sit exquadratio:ꝛ respondeatur: figura quadrangula ęqualis parte altera ablongę:probationis conclusio est.Siquis vero dicat quadratum eē cōpertam habere lineam mediā.i.quę duabus lineis media parili vtrūq̄ proportione respondeat:tum eius rei
13 causa reddita ꝛ adiuncta videbitur. ¶ Igitur a cognitis exordium petemus:qd̄ ad ignota incertaq̄ accōmodatū sit:ꝛ q̄si manu nos ducat:aiatuꝫ ab inaiato vita distinguit.Et q̄uis multis aia viribus ꝛ facultatibꝰ polleat:quas sępe enumerauimus:vna tamē est:quę ad vitā animātibus ministrādam sola sufficiat:eaq̄ vegetalis
14 vocatur. ¶ Huius virtutis opera describuntur tria:nutrire qd̄ ꝛ primuꝫ est:augere:qd̄ 2ᵐ:ꝛ gignere qd̄ tertiū. Quare omnia quę fructificant/germinant/pullulant/videntur intra se potestatem illā ꝛ principiuꝫ gerere:quo se in cōtrarios locos simul possint mouere.Quis enim ignorat arbores stirpesq̄ quo augentur simul ꝛ sursum ramis efferri ꝛ deorsum radicibꝰ mergi:quod in nullo corpore naturali:nec viuente conspiciatur.Nam oē corpus naturale:qua naturale est:vnum dūtaxat sibi locuꝫ scripsit:quo versus sese agat ꝛ referat.Plantę vero ꝛ frutices simul in contrarias regiones nituntur: non modo quom augentur:sed etiā cuꝫ decrescūt minuūturq̄: verum vt dixi vna vi:quā vegetatricē appellamus rō vitalis absoluitur:huiusq̄ potissimum parte eaq̄ nutrice pleraq̄ enī ꝛ aialia ꝛ plantę viuunt:quę tamen neq̄ au
15 gentur amplius:neq̄ sobolez vltra pariūt. ¶ Seorsuꝫ igitur a cęteris haberi ea pars pōt:cęterę ab hac secerni:aut absolui nō possunt.De mortalibꝰ semper sermo: nam diuinę naturę conuenit non solum vti citra oēꝫ nutritionez munus suū intelligendi:cognoscendiq̄ obeat: sed etiā sine reliquis virtutibus animę vel pstantioribus.Ita patet manifestarie vegetalē in his:quę gignūtur e terra a reliquis animę potestatibus seiungat:vp̄ote quę oculis quoq̄ cernatur:in plantis sola ex omnibꝰ
16 facultatibus aię. ¶ Viuit ergo per hāc id omne qd̄ viuit.Aial vero p̄mum per animā sentiētem cōstituit aial. Atq̄ hoc adeo oībus inest cōmune:vt ēt aialia illa:quę sede stabili degunt:nec loco mouent:habeāt tñ q̄dam agnitionē ꝛ sensum:vt conchę:siue ea mediaꝫ iter frutices ꝛ aialia naturam obtinere dicātur:siue aialia nūcu
17 pentur. ¶ Sensuuꝫ primus inest aialibus tactꝰ:ꝛ quēadmodum nutriens vis potest a sentiente absolui:ita ꝛ tactus potest a reliquis sensibꝰ.Inest is oībus aialibꝰ: etiā his quę ambigāt:idest quę mediam naturam iter
18 animalia ꝛ frutices habeant. ¶ Quę sit autē ratio atq̄ cā:q̄obrem vegetalis a sensuali ꝛ tactus a cęteris sensibus separari queāt:indicabitur post.Plane vis ipsa nomini q̄bus vtimur edocet:adiūcto ꝛ adhibito sensu nō esse amplius id fruticeꝫ:sed animal oportere.Ac viuere quidem vtrūq̄ dicitur:tum frutex:tum aial:q̄a se nutriunt:animal eē vtrūq̄ non dicit:q̄a nec vtrūq̄ sentit: quo sit:vt hoc qd̄ habet sensum aial:illud qd̄ non habꝫ fruticem appellemus.Viuit aūt vtrūq̄ per aiam : non vt quidā arbitrantur:qui solū nomē vitę cōmune duobus illis credūt:quasi frutices natura vtant:aialia aia. Nam si nutriri ꝛ augeri ad naturā non ad animam ptinet alterꝝ duoꝝ est cōcedēdū:aut nos non viuere quo

tiens

tiẽs non sentimus: aut duas nobis vitas inesse. Quorũ vtrũq absurdũ & obtusũ dictu est. Itẽ complura sunt ea: quę quãq vtantur natura qua mouentur: qualia sunt elinta: non tamẽ viuere vlla rõne defendi possint. Quare non eo viuunt aiantes: q natura vtantur: sed q aia & pte animę obuia primaq. s. vegetabili & nutrice. Agedũ quõ congruit: gignendi vim esse aię partem concedere: potentiã: cuius finis & opus genitura sit: in plãtis nõ concedere animaz esse: sed nãm. Quare oportet plãtas & fructices: q partem aię possident viuentes & animantes fateri: animalia eẽ non fateri. Neq huius tamen discriminis ratio aliqua querenda est: cur aialia non dicantur sed animata. Consuetudinem loquendi cõem probare opz: cui pro rõne vsus est collibitũ ita viuere fructices aiatosq esse nõ animalia dicere. Alioquin neq qui currit ols cõtinuo cursor vocatur: neq qui periclitatus semel lucta ẽ: dicitur pugil. Sed hac noiam forma censentur hi: q artiũ aliquarum apicem tenẽt: longa & diligenti exercitatiõe perfectum. Quapp & Aristoteles mediam rõnem q̃dã secutus animata fructices non aialia nuncupauit. Quę Plato confunderet: stoici neq animata: neq aialia faterentur. Nec videtur opus longiore astructa addicendo primas potestates: vegetabilem. s. & sensibilem: per quas animata hęc: animalia hęc: probentur: actus esse corporis organici naturalis.

An definitio animę cõmunis ad intellectũ: & vim motricem pertineat. Cap. IX.

VEruẽ nũ vero postq̃ alię quoq vires & opera habentur: quoz animam esse origin. e est necesse appetendi: intelligẽdi: ingrediẽdi: inuestigandũ id puto an & potestates hę simili rõne omnes: an non omnes: & aliquę actus corporis sint. Atq hoc cõmodissime explicabitur: si declarata prius ea q̃stio fuerit: vtrũ facultates illę seorsum animę sint: an partes aię potius: & si partes animę: vtrũ ita ptes vt ratione sola: an etiã vt locis disclusę abiũctęq habeantur. Sũt eni ex his aliquę: quas non sit difficile cõtueri ratione cogitationeq: nõ locis habitaculisq secerni. Primus vix altricis: auctricis: genitricis: neq in aialibus: neq multo minus in plãtis absolutę aut distictę certis mẽbris videntur: sed simul toto in corpore animantiũ equabiliter fusę inexęq operantur. Atq hoc negari nõ potest: quom auulsas viuere nõnullas earũ constet: q quis animę in singulis singulę actu contineantur: plures tamẽ potentia esse noscuntur. Deinde sensualẽ difficile est loco dispescere a motrice: simul enim vestigiũ vllũ est sensus: ratio motus statim emergit id: qd quom de insectis loq̃remur priore libro meminimus: nã vtrũq frustellum & sensum retentat: & motum exercet. Quot si sensum & motum in illis cõcedimus: profecto visiones dabimus: & per hęc dolorem & voluptatem: proindeq & desideria: quo fit vt qd diximus facile in his sit videre: quẽadmodum potestates illę non locis: sed rõne cogitationeq inuicem absoluantur. Quorum enim euenta exitusq diuersos esse conspicimus: ipsa quoq inter se diuersa esse necesse est. At per intercapedines regionũ diuellere illas: aut dirimere penitus impossibile est.

21 De [a] intellectu Nõ & vi ea: quę cõmentatur & cogitat: nõdum liquet quid probandum aut sentiendũ sit.

22 Ceterũ videtur aliud quoddam animę genus esse: solumq hoc abstrahi & separari cõtingere tãq sempiternum

23 a caduco. Prima igitur differentia hęc potest animaliũ colligi: aliys vt omnes inesse animę potestates probemus: aliys vt plures: quibusdã pauciores: nõnullis vnam duntaxat. Atq hęc postrema non animalia proprie: sed animata viuaq nũcupãtur. Altera differẽtia est: vt viriũ illarũ: alias magis fixas esse: alias minus hęrere dicamus. Uerũ de hoc posterius.

a Dixit Ar. quoniam mõ plerceq viros aię se habeat facile est cõtueri: q̃dam eni nõ sine dubitatiõe sunt: hanc potestes

Per animam & corpus viuere aialia: sed per animam primum: nec per quidlibet corpus: sed per certũ & dispositum. Cap. X.

24 NUnc ex his q̃ dicta sunt illõ tractemus. Dcm est aiatũ ab inaiato vita secerni: aial a nõ animali: sensu. Igitur id quo viuimus & quo sentimus bifidũ est: eodẽ mõ quo bifidum est id: quo scij ac sciẽtes sumus: scia. vz. atq aia. Duo sunt & per q̃ valẽtes sumus sanitas atq corpus: quoz alterũ est id in qd recipitur: alterũ id qd recipitur. Horũ alterũ est mã: alterũ forma. Primo igitur per sciaz sciẽtes sumus: q per hãc scire aio dicimur: & valentes pmo per sanitatẽ sumus: q per illã corpore incolumes & valentes sumus. Quõ ergo & per aiam pmo viuamus: & per aiam pmo sentiamus: necesse est aiam pmam eẽ viuenti cãm: non vt subiectã aut mãm: sed vt actũ quendã atq pfectionẽ. Queadmodũ eni in his q̃ supra attulimus exẽplis: scia & valitudo forma q̃dam & rõ & species & actus sunt vtriusq subiecti: & eius qd scire põt: & ei[9] qd valere: ita in aiantibus de aia pnũtiandũ est. Quũs scia & valẽtia & cętera id genus de foris & aliũde q̃rantur: hoc est p doctorẽ aut exercitatorẽ: ita nihil agitur: nisi ea res q̃ aliqd agit patiturq idonea ad id parataq fuerit. i. nisi obnoxiã & morigerã vim p nãm ad ferendũ illud & q̃si patiendũ habuerit: qd in libris de nã monstrauimus. Quo fit vt aiam in corpore: vt formam in mã esse necesse sit.

25 Nã quom tria sint substãtię genera: sepius eniz de cõposito idẽ exulcero: veritus: nequid mẽte: aut aurib[9] elabatur: mã: forma: cõcretũ: mã potẽtia est: forma act[9]: qd ex vtroq cõstat: iã hoc aliqd & summa & vniuersũ totũq appellatur. Quõ aũt aiatum ex vtroq conficitur: nequaq̃ fieri potest: vt anima subiectũ sit corporis: at aię subiectũ eẽ corpus necesse est.

26 Quobrẽ recte his dicitur: qbus anima neq corpus esse: neq citra corp[9] videtur. Tãetsi eni aia non est corpus: tamẽ aliquid corporis est: q in corpore naturali atq organico sedet: nõ vt veteres quidam putabant temerario & fortuito: aut quocũq vel ratione cõparato: nusq̃ eni recipi q̃cq̃ in quicq̃: vt fors tulit visum est: quãdo neq lapides ingeny vocalis: neq fructices disciplinę sunt capaces: sed sua cuiq ratio & temperamentũ constat: vt q̃libet anima cuilibet corpori cõsentanea eẽ non possit: sed instructo atq ita disposito: vt potestates animę in illud recęptę: vsus suos q̃ cõmodissime possint pstare. Apparere enim tum ad suũ cuiusq ambitũ ętatis vitęq accõmodata & formata esse animalium corpora saberrimo artificio: tum ad pbendas animę functiones aptissime & lautissime cõstituta. In his & materiaz cõmunem & pximam pro mõ formarũ natura singulis datam adiũctamq visitari. Proinde aiali naturale corpus & organicum in cõmune attributum est: singulaq talib[9] talia. Iam perspicuum esse arbitror animam actum & rõnez esse corporis potentia obtinentis vitam.

mã pat i intellectũ refert Alex. The. & Phi. autem Simp. nõ ob intellectũ asseuerat dixisse: vtpote q pala protulerat par[9] nulli est corpori herere: & infer[9] [illegible] dici eẽ manifestũ q̃ speculatiuã virtutem spectat: ea de eã: q nõdũ ad pfectã speculationẽ ei[9] nõ puenerat: eẽ eẽ ait gen[9] aię alterũ qd separi ab aliis põt: veluti sempiternũ a caduco: ea a q̃ dubitatione nõ carẽt sunt sensus q̃tuor visus. s. auditus & gustus: ob id q cert[9] vtant organis exterio vir a motu cũ pmis sciue vbiq reperiant: dubi rationẽ nullã hic q subeo nõ separent.

Omnibus animalibus tactũ inesse & appetitionez aliquã. Itẽ ex qbus rebus omnia nutriantur. Cap. XI.

27 POtestates animę in quibusdã habentur omnes vt diximus: in aliys plures: in aliys vna. Atq ita rursus ab initio repetẽdũ puto. Potẽtias hactenus quinque attigimus: altricẽq: sen

a ℂ Appetit⁹ e cupiditas
ut Pobi. bo
nionima: B ē
equoca sunt:
appetit⁹ enim
q̄nq3 cēi⁹ q̄
da3 acceptiōe
tria illa ɔp̄dē
dit: q̄nq3 p̄ssē
mag) accipit
ut infimō nā
les motus si
gnat ⁊ ɔ̄ rō
nē distingunt:
eodem ā pa
cto cupiditas
q̄nq3 rōne q̄
dā cōi ea tria
signat q̄nq3
ɔ̄iudit ɔ̄ ira
⁊ rōnem.

sibilem: appetitus ꝑmotricem: rationalez. Ennucicibus
inest altrix: animalibus sensibilis: quā necessario appe/
titus ⁊ desideria comitant. Est autē appetitio ᵃ multi/
plex: iracūdia: cupiditas: ⁊ volūtas. Neq3 hoc dico vni/
uersa hęc inesse oi sentiēti: q3 sentiunt plurima: q̄bus ⁊
iracūdia ⁊ volūtas deficiat ut his solius cupiditatis te/
nue vestigiū relinquat. Cęterū aialia: quę sensu aliquo
vacant: necesse est parte quoq3 aliq̄ appetitus vacent.
Plane queādmodū imꝑfectis aialibus sola tāgēdi vis
data est: q̄ sensus abiectissimus atq3 īfimus oium itelli/
gitur: ita ex toto illo appetēdi ambitu sola cupedia ⁊ ti/
tillatio adiūcta est: tāq̄ ignobilissimus ⁊ cōmunissim⁹
affectus. Nam quom de oibus rebus sub se cadētibus
iudiciū sensus ferant: si salutares ⁊ conuenientes occur/
runt: sequitur allubentia. Sin cōtrarię ⁊ alienę fastidiū
ęgritudoq3. allubētiā sequitur illectatio: fastidiū auer/
28 sio fugaq3. ℂ Imperfecta autem animalia sensum ha
bent cibi: in q̄ loco gustus vtūtur tactu: nam siccis: ca/
lidis: hūidis: frigidis: oia viua sine dubio vescimur ale/
scimusq3: atq3 sensus quo hęc noscūtur est tactus. Has
qualitates quom tāgūt aialia imperfecta: sentiunt non
in eo mō q̄ cōtingibiles: sed in eo quoq3 q̄ gustabiles
sunt: ita fit ut cōuenientes sibi conciliēt appetātq3: alie/
na reiectent ac fugiant: harū desiderio teneant: has sci/
scant: illas quantum possunt repellant: illas abominen/
tur ⁊ vitent. Atq3 hoc in ostreis liquido cernere est. Il/
ludq3 q̄ diximus non est admodum obscurū videre:
queādmodum ex calore humoreq3 hisq3 aduersis dua
bus qualitatibus ꝑcipuum alimentum constet. Hoc.n.
fines ipsi famis ⁊ sitis latissime apertissimeq3 demon/
strant: nam fames sicci ⁊ calidi appetitio est: sitis frigi/
di: ⁊ humidi. Si qua ꝟo alia sint quę in cibo appetat i/
potens gula: ex accidenti ⁊ superfluo appetuntur: quid
eni ad alimentū vocalitas: quid picturę: q̄d scitamenta:
quid olacitas cōferat: nisi q̄ ad cōmendationem cōdi/
29 mentūq3 adhibētur: q̄q̄ de his ꝑcessu clari⁹. ℂ Nūc
illud ꝑfinisse ⁊ admonuisse sit satis: animalia quę tactū
habent: suū quoq3 appetitu3 habere. An autē ⁊ visa cō/
cipiant. i. imaginentur: disserendum olim est: ac ꝑfectio/
ra quidem pręter hęc progrediendi quoq3 seu ingredi/
endi vim obtinent. E q̄bus aliqua intelligentia quoq3 ⁊
ratione sint prędita ut homo: ⁊ si q̄ animal hoie pręs/
stantius esse potest: nōdum enim ad eum locu3 cōmē/
tatione nostra peruenimus: ut id quęri posset: vtrū alię
quoq3 naturę aialiū habeant: in q̄b⁹ vna cum intelligē/
tia vires quoq3 ⁊ potestates alię sint coniunctę.

ℂ Ordo potentiarum aię ⁊ differentia definitionu3: quę
per notiones cognominis: ⁊ quę per essentia3 constitu/
untur. Item singulas definitiones accōmodandas esse
ad singulas animę species. Cap. XII.

b ℂ At ħ o si
aia que rei vi
uētis ꝑfectio
⁊ for⁹ ē / cōis
⁊ vniuoca si
est his ħ q̄b⁹
ꝑdicat: ⁊ for⁹
ꝟo rei est q̄/
q̄dem ēē: ergo
ɔ̄finitio ɔ̄clat
q̄ fieri pōt ut
viui aial vel
aī eoꝝ ɔ̄fini/
tio ꝑdicetur
vniuoce.
c ℂ Definitio
ergo ꝑpōnis
vniuoca no ı
ēturus The.
q in ħ vt ifeq
Alexādrū.

30 SAne videri potest queādmodū series
quędam ⁊ textura in figuris geo/
metricis cernitur: ita cerni gradus quosdā ⁊
ordines in facultatibus ⁊ virib⁹ aię. Uer.n.
figurarum illaru3 cōmune genus afferri non pōt: neq3
natura vna q̄ in oibus ęquabiliter sit fusa: ita nec pote/
statū aię pōt. ᵇ Ea nāq3 quę ita iter se hn̄t ut ꝑora hęc:
posteriora sint illa: q̄q̄ coem aliquā notionē hn̄t q̄ de
his dicat: fieri tn̄ nequit ut illa aut genus sit: aut natura
vna: ita ut sine his itelligi seorsu3 possit: de q̄bus idicat
diciturue. Q̄obrē hꝰ definitiones admonitionē potius
quādā ⁊ enumerationē cōtinent: q̄ simplicē ⁊ genera/
lem aliquā rōnem ostendāt: qualis est figurę definitio:
qualis ᶜ est ꝑpositionis. Atq3 ħ inde manifeste liquet:
q̄ nulla hꝰ definitio speciebus aut membris penit⁹ cō/
gruere aut accōmodari videt. Uerūtamē q̄q̄ fere plu
rima hoc genere finiantur: nō tamē deterrere id quēq̄
debet: sed qualescūq3 sint: q3 rerum naturam sequunt
probandę recipiendęq3 sunt. Quemadmodū igitur de/
finitio figurę: tāetsi omnes figuras cōplectatur: nulli tn̄
propria esse potest: ita ⁊ definitio animę: quā mō reddi
dimus: q̄uis omnes aię potentias ambiat: nulli tamen
priuatī aut proprie competit. Alioquin repudiata de/
finitione hac: difficilis inuentu erit altera ęque ad ista3
rationem idonea: siue eni ex motu agitatuq3 definitio/
nem animę muniās: siue ex sensu cognitioneq3: truncā
illam ⁊ defectam afferre videberis. Quod altera sola3
vim mouentem amplectitur: altera solā sentientē agno
scit. Porro non eo inficias rem perridiculaz videri: ita
in ꝑbia ꝟsari ut ex his quę similiora homonymis. i. co/
gnominibus q̄ generibus sint: cōmunem aliquaz defi/
nitionez sarcias: quę nulli rei sit propria: de qua vox il/
la cōmunis dicatur: quęq3 indiuiduis sp̄ebus adiuncta
naturam earū docere: aut explicare non possit: s3 ęque
in omnes de lōginquo conueniat: si modo sp̄es appella
re fas est: quaru3 nulla natura perspicitur cōis. Uerum
q̄q̄ hoc non debemus esse contenti: vtcūq3 tamē abre
non fuerit cōmunem illam definitionem prōpsisse. Ut
eni numeros omnes non habeat: nec vniuersam animę
vim perfecte cōtineat: nulla tamen aut cōmunior hac:
31 aut accōmodatior potest afferri. ℂ Q̄obre3 illo gene/
re: quo figurę antecedentes in consequentibus claudū/
tur: ⁊ quo in numeris maioribus minores: exempli cā:
quadrangulę in triangulis: ⁊ in binario vnitas: eodē vi/
detur in sensu. ɔ̄tineri q̄ nutrit in appetitu q̄ sentit. Et
de anima q̄de3 hactenus pingui Minerua. Quot si ac/
curatius ⁊ subtilius rōnez exegeris: singularis peculia/
risq3 in quāq3 aiam finitio flectēda de cōmuni illa est:
hūc in modū. Quid est vegetalis. Respondendū. Act⁹
32 corporis ad cibariam functionem organici. ℂ Ab hac
ad alias subeundum est ordine: ita ut finiendis ꝑstātio/
ribus imperfectiores inferioresq3 asciscant: vsq3 du m
ad postremā ⁊ nobilissimam ascēdamus. Ea est ratio/
nalis: quę q̄q̄ vltima ortu est: tamen potestate ⁊ digni/
tate cognoscitur princeps. Illuc progressa natura mor/
talis receptui canit: nec procedit vltra. Quibus aūt vis
hęc rationalis concessa est (de mortalibus semper lo/
quor) ijdem cęterę quoq3 animę facultates: tāq̄ satelli/
tes ⁊ ministrę rationis concessę. Non sic e diuerso imo
sunt animantes: quibus etiam num vis ipsa imaginan/
di negata est: quędā sola hac viuunt ut bruta: quę sint e
perfectioribus. At mens qua cogitamus ⁊ sapimus nō
videtur cum alijs viribus cōmunem rōnez inire: neq3
eni3 potētia: aut pars animę esse potest ut cęterę: s3 sub/
stantia q̄dam intelligitur longe pręclarior melior pul/
chrior: quę tamē in naturam iferiore3 ignobilioreq3 se
inserta recęptaq3 sit. Prorsus ex his quę cōmemorata
sunt apertū est definitionē: quę seorsum ad singulas aię
potestates refert: accōmodatiorē eē: q̄ eam quę de no
tione aliqua cōmuni ⁊ promiscua sumitur.

ℂ In definitionibus particularibus a rebus subiectis in/
cipiendum. Cap. XIII.

33 VT Vo omnis hęc pręceptio diligen
tissime absoluatur: necesse ē
primum suam cuiusq3 potentię essentia3
⁊ definitionem excipere: dein ita de pro/
ximis siue attinentibus quęrere. Proxi/
ma ⁊ attinentia vocamus ea: quę sua cuiq3 potestati ꝑ
se insunt. Cęterum si definitiones huiusmodi reddēdę
sunt: ut quid sit itellectus: quid sensus: quid vis nutrix:

priore

℄ Ea q̄ ꝑ se
sñs: ñ c accñ
tia per se: que
post exceptio
nē definitiōis
ꝛ cēntie sūt: q̄
rēda ñ ea sūt
q̄ cōperta sūt
ꝛ māifesta. nā
hec vtilia sūt
ad diffinitiōēꝫ
inueniēdā: sꝫ
ea q̄ obscura
sūt ꝛ occulta:
hec. n. ab inē
tiōe sube esse
rāt ait Phi.

priore loco declarandum videtur: quid sit itelligere: qd
sentire: quia priores euidentioresq̄ꝫ nobis actus ꝛ exit⁹
potestatum sunt q̄ꝫ potestates ipsę. Primum enim ge
rimus aliquid deinde ex momentis gestorum intelligi
mus quales ꝛ quantę sint vires in nobis: quarum ope
ra gestiones illę prouenerint. Eobrem naturam potē
tiarum necesse est ex operibus digeri atq̄ꝫ constitui: qa
extremum ꝛ finis potentiarum est opus. Neq̄ꝫ moueri
debemus: q̄ꝫ naturę quidem existimatione actus poste
riores esse potētijs videantur: quom via ꝛ ratio cogno
scendi alia nobis: alia naturę conueniat. Sed quoniam
ita compertum natura est: vt suę singulis partib⁹ subie
ctę res sint: quę sub potentias cadant: nec oēs oib⁹ con
gruant: sed visus circa materiā visilem versef: auditus
circa vocalē: quę ꝛ responsum habent inter se: maxime
necessariū erit prius vt de illis ipsis incidentibus reb⁹:
q̄ꝫ vt de operibus ꝛ potentijs disseramus: qa videlicet
hęc quoq̄ꝫ notiora nobis: q̄ꝫ opera sunt. Igif anteq̄ꝫ do
ceamus quid sit intelligere: qd sit sentire: qd ali: scrutā
dū est: quę res intellectuꝫ extimulent: quę res sensuꝫ in
currant: qbus rebus alamur: ac sensilia qdem ꝛ alimē
ta: non mō potestatibus ipsis sentiendi nutriendiq̄ꝫ: sed
etiam operibus earū atq̄ꝫ actibus magis perspicua no
bis sunt: vtpote quas in ꝓpatulo habeant: ꝛ quasi expo
sita sensibus sint: opera ꝟo multoq̄ꝫ his magis faculta
tes ipsas ratio ꝛ cogitatio deꝓhendat. Ceterq̄ꝫ illud qdem
facile demōstratu non est: vtrum res quę subiectę sunt
menti: eoq̄ꝫ itelligibiles appellantur: priores sunt q̄ꝫ in
telligere. Uerum hoc quoq̄ꝫ explicabif in loco. Nunc
placet Aristotelis ordinē ac seriem pręmere.

℄ Initium pręceptionis declarationisq̄ꝫ partiuꝫ aīę. Itē
omnia desiderio imortalitatis teneri. Item duplicē ha
beri finem. Cap. XIIII.

34 Egrediamur itaq̄ꝫ ad primā ꝛ cōmunissimā
animę viꝫ. Itē ad munera eius: circa quā
versaf. Ab hac initium sumendum cōsti
ma est: quaꝫ tota animans natura partici
pat. Altrix aīa de qua primū nascitur ꝛ proficiscitur vi
ta. Dui⁹ tria sunt opera: alere: augere: simile sibi gigne
re. Postremum hoc finis duoꝝ est: quod ꝛ viuis oib⁹
si defecta aut deprauata non sint. Itē si non spōtino or
tu: aut opificio aliquo genita: maxime cōueniens natu
raleq̄ꝫ est. Nihil eni ęque natura insituꝫ habef: q̄ꝫ aliud
quale ipsum est parere: aut animās animātem: fructex
fructicem ꝓcreet: procreando perēnet: perēnando diui
nę naturę particeps fiat: cui⁹ desiderio tenētur oia: q̄ꝫtū
cuiq̄ꝫ est satis: eiusq̄ꝫ gratia quę natura sint: agunt qcqd
35 agunt: ita volēte ꝛ postulante natura. ℄ Duplex auteꝫ
est id: qđ sub nomine hoc: cuius gratia notari volum⁹:
tum id quo itur: tum id cui itur. Ut enim in moralibus
bifariaꝫ finis diuidif: vt primus felicitas habeaf: quo
omnes laboramus ꝛ tēdim⁹. Alter vt nosipsi ꝛ sibi gs
q̄ꝫ: cui felicitas optaf ꝛ q̄ritur. Idem biuiuꝫ finis in me
dicina conspicitur. Est ibi sanitas tāq̄ꝫ id quo pergif: ꝛ
cuius cā adhibif⁹ ꝛ accersitus medicus est. Est ꝛ ęgro
tus: vt is cui parāda est restituēdaq̄ꝫ sanitas. Ita in re
rum natura duplicem esse finem fateri oportet: vt diui
na illa sempiternaq̄ꝫ ratio: quā appeti ab omni re dixi
mus: sit summum id quo res collimant omnes: ꝛ cuius
causa instituunt omnia. Animās ꝟo id quod generascit
ꝛ gignitur sit id: cui ꝛ ad cuius vsum isthęc ęternitas cō
parari pertinereq̄ꝫ videatur. Nititur enim ex summis
viribus natura: vt se ad effigiem quādam ꝛ imaginem
imortalitatis ꝛ diuinitatis componat. Atq̄ꝫ in hāc curaꝫ
ꝛ quantum potest ꝛ qua ratione potest: semper incūbit.
Potest aūt vno tm̄ genere: quod in propagatione sub
rogationeq̄ꝫ sobolis continetur: vt quando nullū cadu
cum atq̄ꝫ dissipabile idem numero subsistere ꝛ obma
nere semper potest: ortu vicario mortalitati succurrat.
Qua igitur potest: ea pro se quisq̄ꝫ id agit: vt particulaꝫ
sibi diuinitatis carpat: cęterum quędam amplius: q̄dā
parcius videntur attingere. Magis ᵃ attingunt: quorū
perpes accensus nulla diuulsione aut interiectione con
funditur. Minus attingunt certa animalium genera: q̄
statis ꝛ descriptis temporibus modo comparēt: modo
penitus abolentur. Rursus quę renascuntur ꝛ ꝓdeunt.
Non ergo quicq̄ꝫ ipsum perpetuo stat: sed viuit ac ꝓ
longat ęuum in simili. Nec idem numero cernitur: sed
specie tāq̄ꝫ subcenturiāte reficiēteq̄ꝫ aliud ex alio: semꝑ
nā ꝛ nascentiū sorte obitorum sedes explente.

ᵃ ℄ Uel ma
gis ꝛ min⁹ di
xit Aristo. ac
Phil. respi
ciēs nō qđeꝫ
tpis ꝓtractio
nē: nā eo mō
multa aīalia
irrōnalia ma
gis pticiparēt
q̄ꝫ hō. sꝫ q̄lita
te pticipatio
nis: quemad
modū nō eo
deꝫ modo so
lis splēdoreꝫ
aīal qōlꝫ pōt
suscipe: aliter
eniꝫ aqla: ali
ter hō: ꝛ ali
ter vespulio.

℄ Animam esse animanti causam triplici genere. Itē cō
tra Empedoclem ꝛ alios qui causaꝫ augumenti: aut ele
mēta: aut ex elemētis ignē ꝯstituebāt. Cap. XV.

36 Est autem anima viuentis corpo
ris origo: causa: princi
pium. Et quom multis modis principiū
siue causa accipiātur: vt in institutiōe no
stra de ꝓncipijs naturę docuimus: certuꝫ
est animam triplici genere causam esse corporis opor
tere. Primum vt id a quo motus efficiatur. Deide vt id
cuius gratia effectuꝫ est aīal. Postremo vt id quod for
37 mam ꝛ spēm animali exhibet. ℄ Ac causam quidē vñ
motus veniat aīam esse in promptu fuerit discere. Si
eni genera motuuꝫ singulatim percensueris: reperies ea
referri ad aīam posse. Primuꝫ localē q̄ꝫq̄ꝫ hic non oib⁹
esse cōmunis. Deinde alterationē quę sentiendo fit. Fit
eni proculdubio q̄dam quasi alteratio: quom sentim⁹.
Nulla autē res sensu viget: quę careat anima. Pręterea
auctionem: qa nihil per naturam augetur: qđ non alaf:
38 nihil alitur: qđ consors vitę non sit. ℄ Nam Empedo
cles: qui cām augumēti non animę tribuit: sed elemen
tis facile conuictus est. Fructices inqt ille deorsuꝫ radi
ces agūt: iccirco q̄ꝫ terra deorsuꝫ suopte nutu fertur ac
pondere: eodēq̄ꝫ quicquid maxime est terrosum. E di
uerso rami supra capescūt: qa ignis in cęlestem locuꝫ ꝑ
naturā effertur. Pari rōne ea quę igni cēnt affinia. Ue
rum ille de superno infernoq̄ꝫ situ minus recte consti
tuit: qa regiones illę non omnibus ęędem ꝓbantur: no
bis qdem tāetsi ęędem respondent: quę ꝛ mūdo: plan
ctis tamē satis contraria ꝛ aduersa ratione hn̄tur: q eni
locus mundo ifimus est: sūmus efficitur planctę: nā qđ
aiali caput est: hoc radix est planctę. Si eniꝫ ex officijs
cognoscitur diuersa: an eadeꝫ instrumenta aliqua sint:
quēadmodum aialibus caput sublimē sitaꝫ obtinet: in
quo ꝛ os ꝛ reliquę machinę ad deuorādū ꝛ recipiendū
cibum visuntur: ita plantis stirpes directę in supiorem
locum dicanf: vtpote per quas exuggant ꝛ succum tra
39 hant e terra. ℄ Illud quoq̄ꝫ de Empedocle est q̄rēdū:
quęnam sit apud eum ratio: qua terra ꝛ ignis tā cōtra
ria elemēta ꝛ contrarios nisus habētia contineri neces
se sit. Nisi eniꝫ fortius ꝛ valentius aliquid adstituatur:
quo illa cohiberi coercerique possint: quis non intelligit
futurum: vt dissipata diuulsaq̄ꝫ cōtrarijs motibus na
turales locos peterent: ꝛ ad sui similia penetrent: profe
cto nihil aliud fuerit quod hoc possit ꝓstare q̄ꝫ anima:
qđ si concesseris necesse est augumēti quoq̄ꝫ ꝛ nutritio
nis causam fateatur animam esse: nō elementa. Plane
Empedocles vt dixi hoc munus elementis concredit.
40 ℄ Alij terram vnam de numero adimunt: sed natu

a ¶ Nō ignē
istii:ait Sim.
sʒ ignis nāʒ
ħ ē formaʒ q̄
ignē dr̄nit: ñ
velutí ꝯcāni:
sʒ simplr̄ ꝛ ꝑ-
prie cāʒ nutri
tiōis reddidc
rē: ea vñ ēdic-
tura ꝙ so-
lus ē hīo cīn
torū nutriaī:
quēadmodū
eni mot⁹ sur-
suʒ ōīus cīm
eē dicim⁹ for
mā ignis: pa-
ri & passu cā-
dē eē cāʒ nu-
tritiōis dice-
bās. Doca &
Phi. cur so-
lus ignis hēr
eīnea credaī
nutriri:augꝫ:
eterꝫ euidēs
eē ꝙ non niñ
adiectiōe cre-
scit eorū ma-
gnitudo: aq̄
eni aq̄ ꝛ terra
terre adiecta
fit eoruꝫ mul-
tōꝫ maius:
ꝯcerat & oi-
b⁹ ē nō eo mō
fieri nutritio-
nē vl̄ auctio-
neʒ: ignis vō
excrescit non
ignis adiecti-
one: sed mãc
dissilis: quā ꝑ
pria po⁹i suā
ꝯuertit sbaʒ:
quo mō ꝑpe
vī fieri auctio
in aiaī reb⁹.

ram [a] ignis efficacem esse solam ad omne cremētuʒ ꝛ
indolētiam arbitrātur: argumēto ꝙ ignis elementoruʒ
vnus ꝛ augeri ꝛ nutriri maxime videaī: qua occasione
augumenti causam ad vim caloris qui in animātib⁹ cō
41 tinetur: referunt. ¶ Uerum nō est ita: sed igneʒ istru-
mentum potius: q̄ cām augumenti dicendū. Causa vō
ꝛ princeps est anima: quę opportunitate ignis cōmodi-
tateq̄ꝫ vtitur: ac ignis quidem suopte ingenio amplitu-
dine ifinita grādescat: ꝛ vsqꝫ eo excrescat dū mā corri-
pi apta subsit. Contra in his quę per naturam constant
modus quidam ꝛ extimus magnitudinis cernit̄: habetqꝫ
cretio oīs rōnem quādam ꝛ ambituʒ ꝯstitutū ac certū.
Cōstituere porro ꝛ rōnem adiūgere non ad ignem: sed
ad aīaʒ pertinet: ꝛ formę poti⁹ q̄ꝫ materię munus. i. eoqꝫ
accęptum id referre ei debemus.

¶ De vi aię altricis: ꝛ de natura alimēti. Cap. XVI.

42 Verum quoniā animę eius: quę ve-
getandi viʒ habet: rudimē-
tum primū nutricatio est: absolutio par-
tus ꝛ ꝑcreatio: videt̄ primū de eo qd̄ pri-
mū. i. de nutrimento dicēdū. Uidet̄ eniʒ
43 opus id per qd̄ primum vis ea a reliqꝫs differat. ¶ Ita
placuit quibusdā contraria contrarijs pro alimento eē:
non tamē oibus omnia: sed ea tm̄ cōtraria: quę cōmea-
rent. i. quę in se vicissim cōuerterentur: nec modo hoc:
sed quę se mutuo augerent ꝛ alerent: sunt eni quędā res
quę vicissim verti videntur: quę tamē non alantur. Ex
bona valitudine morbus creat̄ retroqꝫ ex hoc illa reci
procatur: ex cādido quis pallescit ꝛ ex pullo candescit: nō
tamē morbus valitudine: nec color colore vescit̄. Sūt
autē q̄dam res: quę nō soluʒ in se vicibus trāseūt: sed ēt
alunt̄ in his q̄ transeūt: ignis eni humido ꝛ liquido pa-
scitur: nā oleuʒ ex aere ꝛ aqua constat: quoꝝ vtrūqꝫ hu-
mectū est: pręterea omnibus pinguib⁹ ꝛ liquabilib⁹ ali-
tur: nō ecōuerso illa alūtur igni. Eius rei rō est: qa quō
ignis polleat forma: in aq̄ vis materię sit: iusta causa ē
q̄obrem formę alimēto eē mām: non materię formaʒ
dicam⁹: in ijs ergo quę hoc mō aduersa sunt: quo ignis
ꝛ aqua dicūt apparere cōtraria ꝯrijs cibo esse. Atqꝫ his
44 quidē hoc placet. ¶ Sūt alij qui in ꝯriuʒ discesserint:
ali simile sīli ꝛ augeri eodē mō vtriqꝫ suas ratiōes affe-
runt: qbus ea: quę ꝓbent: tueri ꝛ cōfirmare conent̄. Sʒ
illos prius obsecro audiamus q putāt cōtrarijs ali con
traria. Nihil inquiunt pati silia silibus possunt: alimen
tū pati ꝛ ꝯuerti oportet: cōcoctio enim cōuersio est: oēʒ
autē ꝯuersionem in ꝯtrariam: siue intermediā qualita-
tem abire cōstat. igitur necesse est vt alimonia se ex ꝯ-
ria natura ad similez ꝯferat muteturqꝫ: ita vt rei: quę alitur
sit accedat q̄si inepta cōnaturaqꝫ videat̄. Hoc autez fieri
nequaq̄ꝫ posse incorrupto atqꝫ integro alimēto: sʒ ꝛ agi
tari ꝛ affici prius oportuit: demum id qd̄ erat pendere.
45 ¶ Immutat̄ itaqꝫ ꝛ alimētuʒ ab alito nō alitū ab ali-
mento: trahit enim succum ad se vis in animato insita:
deīde conficit. Sane queādmodum faber cędit nō cę-
ditur a sylua quā cęditi: ita animans cibū cōminuit ꝛ cō
uertit: nec idem retro ꝑpetit̄. Quot si quis ꝯtendat cor-
pus quoqꝫ cuʒ alit̄ imutatū ꝛ affectū videri viceritꝫ: dū
fateatur aliud genus hoc ab illo imutationis esse: nam
quom animans alimētum molit aut coquit: queādmo-
dum ꝛ faber quom materiā cędit aut expolit quasi de
ocio in negocium se dantꝫ: atqꝫ ita imutari vident̄. His
se rationibus muniunt: qui contraria vesci ꝛ nutriri cō-
trarijs volunt. Qui vō similia similibus putant: breui-
ter sic: non alit inquiunt cibus nisi vertatur: atqꝫ eat in
corpus: cui ꝛ coalescat: contraria contrarijs coalescere

non possunt: sed similia similib⁹. Hęc vtriqꝫ ꝑ se quiqꝫ
adducunt. At nos si illi vt arbitros cognitoresqꝫ adeāt:
primum illud sciscitabimur: vtrum credant alimentuʒ
dici id: qd̄ ad finem accedit ꝛ coit cū corpore: an qd̄ ini-
tio admouetur ad os vt mox edatur: aut condat̄ in cor-
pus: hoc est vtrum panē an sanguinem: in quē se panis
abligurītus vertit. Ac panis qdēʒ primū incoctūqꝫ ali-
mētum est: sanguis summum ꝛ nouissimū. Sed video
quid responsuri sint nobis. Dicent hi se paneʒ. Illi san-
guinem credere. Suę vtriqꝫ sentētię consentienter no-
bis ratio media placet: vtrūqꝫ dici alimentū posse cen-
semus: ita tamen vt hoc crudum incōfectūqꝫ: hoc cōco
ctū ꝛ digestuʒ dicatur: ita euenit vt parte aliq̄ vtriqꝫ re-
cte viderint: quatenus eniʒ rude crudūqꝫ est: verissime
dici [b] potest contrarijs ali cōtraria. Contra quatenus
ꝑ confecto ꝛ verso accipit̄: fateri [c] necesse est silia esse
esui ꝛ cibo similibus: ex quo facile itelligitur qui alterū
tm̄ defendāt parte veros: parte falsos futuros: eos qui
46 vtrūqꝫ sequantur verissimos fore. ¶ Cęterum si nihil
alitur: qd̄ non sit particeps vitę: ꝯcedendum est solum
id qd̄ animatum: quia aiatuʒ est: nutriri aliqꝫ oportere.
Dixi quia animatum est: qa nihil iccirco nutritur: qa al-
bum nigrūue sit: sed quia possidet animaʒ: eoqꝫ alimē-
tum ad aiantē nām nō ad aliqd̄ eius accidēs ꝑtinet.

¶ Quę differentia sit inter altricem auctricem ꝛ procrea-
tricem virtutem. Cap. XVII.

47 Est autez id quo nutrimur ab eo
quo crescimus: nō sub-
iecto sed sola ratione ꝛ cogitatione distin
ctum: vtrūqꝫ enim opera cibi ꝛ alimenti
cōsequimur: sed discrimen in eo: qd̄ qua
substātiam ipsaʒ farciendo conseruat alibile dicit̄: qua
vō accessionem amplitudinis facit auctificuʒ vocatur.
Neqꝫ semper tamē vtrūqꝫ munus obit: sed q̄ꝫ q̄ꝫ nullo
tēpore cōmittitur q̄ꝫdiu vita seruatur vt non alat: inte-
rim tamen augere desinit: nam alimento opus est quo-
ad ꝑlongat ꝛ pertinet vita: augumentū temporariū est
eiqꝫ extimus in ętate certus: ergo aiatuʒ quatenus h̄ qcq̄ꝫ
est homo vel equus necessario alitur: quatenus vō vi-
ridi quo est: aut pallaster hactenus adolescere augeriqꝫ
oportet: simul igitur confirmatus ꝛ corroboratus ānis
vigor est: quod adultis fit: procumbit cretio: nec cibi ꝑ-
terea auctant: sed nutrire per totam vitam non cessant:
adeo vt ad ꝑcreationem quoqꝫ sobolis ꝯtifico lētore:
idest genitali excremento sufficiant: nihil eniʒ aliud vi-
rus illud seminariū est: q̄ꝫ sedimentū qd̄ ex vltimo ali-
mento superfluit: quo fit vt corollarium hoc ꝛ tāq̄ꝫ au-
ctariū cibi quo alimur gignendis posteris fomes ꝛ ma
teria fit. Ac cibus quidem tum ad generationem tuʒ ad
alitionem sufficit: sed interest: qd̄ alterum in alito est: al-
terum in eo qd̄ de alito nascitur: qui eniʒ possit gigni qd̄
alitur si tum quom alitur iam est: quod iam est genera-
48 ri nō potest. ¶ Quom igitur tria sint vegetalis aię of-
ficia: alere: augere: gignere. Primū viuētibus maxime
necessarium est: vtpote quod attingat essentiam: quę si-
ne hac ope teneri ꝛ conseruari non possit: e duobus re-
liquis: alterum ad magnitudinem institutum: alterū ad
prolem ędendam adiunctuʒ: ergo vis hęc animę imor-
talitatis ꝛ diuinitatis studio maxime tangitur: ꝛ quoad
potest duobus generibus ad id se accingit ꝛ comparat:
vno ꝙ alendo saluum aial vult: vno ꝙ gignēdo poste-
ritatis curā habet. Porro nō possit aial consistere si rō
victualis desit: quia potentię eius: quę substantiaʒ tuet̄:
49 vsus esse sine materia ꝛ fomento non potest. ¶ Plane
queādmoduʒ tria sunt munia potestatis huius: vt dixi:
sic tria

b ¶ Exponit
Them. quam
pacto sit audi
endū alimen-
tū eē a qd̄ ali
tur ꝯriū: ñ. n.
vel for⁹ ē for-
me ꝯria. nā ꝛ
alimētū ꝛ id
qd̄ nutrit̄ sub
stātię sūt. sed
quia alimēto
annexa ē ca⁹
qd̄ alitur ꝑua
tio: ꝑo⁹. n. est
ipm aliti. sūt
igr̄ ꝯrarie for
ma ꝛ ꝑuatio.

c ¶ Phi. du
bitatione mo
uet qui fieri
possit: vt vlti-
mū alimētuʒ
sit sile alito:
ꝛ ārit qd̄ sit
id qd̄ vltimū
alimentū ap-
pellam⁹: ꝛ nē
si h affirmaī
voluerimus
carnē ꝑus fie
ri: deide acce
dere ꝛ cū cor
pore coit: qd̄
nō est absur-
dū: ꝛ ēt. n. h ñ
auctio sʒ adie
ctio: nisi h in
q̄ dixerim⁹:
nece ē fateri
quicqd fuerit
id qd̄ vltimū
appellam⁹ nu
trimētū: eē ꝯ
riū ei qd̄ nu-
trit: vtpote qd̄
sit opus trās-
mutari: ꝙ si
id dixeris vl-
timū nutrimē
tū qd̄ sit iā fa
ctū sile: vide-
ris id nō am-
pli⁹ eē nutri-
mentū sʒ po.
Hāc dubitōnē
soluit Phe.
ait ꝙsic: ꝛ ait
ꝙ caro: q̄ vlī
nutrit aial sūt
duplr̄ specta-
ri pōt: vl̄ sm̄
se aī q̄ cū cor
pore coierit:
ꝛ nutrit sitam
nūc appellari
pōt: cū aūt ꝑ
fecte coierit:
vnaqꝫ cū toto
ꝯsiderabit: ñ
ampli⁹ nutri-
mētū ē: sʒ po
est: de his ta-
mē ꝑfectu⁹ ha
bitus est sermo
in libro de ge
neratiōe ꝛ cor
ruptione.

sic tria quoq; in quibus res tota spectantur. Primum id
qd̄ alitur: deinde id quo alimur: postremo vis ea q̄ alit.
49 Alit aia ipsa nutrix altrixq;: alitur qd̄ altricē aiam ob-
tinet: alimur cibo. Atq; tria hęc haberi quoq; opz: vt cō
stet pcreatio. Cęterum perparū refert aiam hanc nutri
cem an parentē appelles: nisi forte honestius τ dignius
sit cognomētū a fine sumi. Certe finis is oi videt̄ esse:
vt simile sibi alterū dedat: q̄re fuerit nomēclatura pro-
bior ab rōne: hoc ꝙ pariat simile: q̄ȝ ab ea ꝙ tueatur iā
partum: nam ad finē hūc se aial tueatur vt pariat.

¶ De instrumentis conquoquendi cibi. Cap. XVIII.

50 Sunt aūt duo quibus in nutricatione vtitur anima. Primum
vis animę ipsa quę nutrit: deinde calor in-
situs inexpulsusq; corpori. Hęc aūt illo diffe-
runt: ꝙ anima vim suam ipsa ex se pfert:
τ tanq̄ȝ de sinu suo pmicat calorē tanq̄ȝ machinamen-
tum quoddā extrinsecus adhibet: cūq; incidens instar
gubernatoris intēperat: nā τ ille q̄ȝq̄ȝ manu τ clauo na-
uim regit: dissimilis tn̄ ratio claui τ manus in naui regē
da est: nā manu vt coherētr τ coalita: clauo vt extrinse-
cus adiūcto atq; applicito vtit̄: ergo vis animę mouet:
sed imota est. Calor ab anima accipit motum: eoq; ali-
mentū consumat τ vertit. Alimentum quēadmodum τ
nauis nihil mouet: sed mouetur tn̄ τ coquitur: etenim
necesse est vt alimentum confici τ peragi habile sit: nā
cibus qui hoc pati non potest ineptumq; est: non est ali
mentum vocandum. Concoctionem hanc natiuus τ in-
timus nobis τ vernaculus calor facit: quem necessario
omnes animantes habent. Satis pro loco dictum arbi
tror de alimento: nam latius τ disquisitius dicato seor-
sum opere cōmentandum est. Nunc illud sufficiat scil-
se vim animę quę alunt: tueri τ saluum facere actio-
ne sua id cui insit: si pręsto sit quo alat: sed nobilissimā
τ principem duarum intelligi: qua animantes simile si-
bi procreant.

¶ De vi sentiendi generatim: τ sensum esse passionem
quandam. Item simile pati tum a simili: tum a dissimi
li. Item actionem τ passionē genera esse comparatio-
ne motus. Cap. XIX.

51 His expositis primū est vt sum
matim de oī sen-
su deinde mēbratim de vnoquoq; dicam.
Videt̄ sensus ois mouendo τ q̄si patien-
do aliqd fieri. Liceat.n. hoc loco non ex-
acta ad lineam rōne moueri sensum patiq; dicere: post
docebimus quēadmodum accipiendum id sit: nā quō
oia quę alterascūt motum quēdam τ passionem accipi
ant: sensus aūt extimulatus incidentium rerum formis
necessario alterascat: constat vt moueri quoq; τ vtcunq;
pati dicatur. Demonstrabitur autem processu quomō
alteratio ista atq; passio tribuendę sint sensibus: nec.n.
per se τ proprie tribuunt̄. Nunc vo latiuscule τ crassi-
us nomina hęc vsurpare nō sit nobis fraudi: quoniam
sensum alij a similibus: alij a dissimilibus pati feririq;
arbitrantur: q̄ȝq̄ȝ in libris de generatione [b] τ corruptiōe
ostensū est. Vtrūq; vere aliquatenus dici posse: nec in
sensib⁹ modo: sed in reliquis quoq; oibus: quę pati aut
plagam accipere videant̄: non tamen alienū esse a stu
dio pręsenti vr̄ de eadem re hac quoq; parte cōmenta-
ri. Ergo quō id quod patit̄ potentia sit tale quale id qd̄
facit actu: necesse est: vt simulac pfecte ac probe passū
est: iam euadat actu simile autori: at tn̄ quō patit̄: dissi
mile ab eo diuersumq; sit. Veȝ sustineri tātisper id ve
lim dum suo loco diligentissime disseratur quemadmo
dum recte perpeti sensus dicant̄. Prius.n. est vt aliqua
in medium afferamus: quę totam rationem sensus i. di
scrimen adducūt: atq; in dubiū reuocant: eaq; purgari
52 τ dilui necesse sit anteq̄ȝ in alia diuertam⁹. ¶ Quęrit̄
igit̄ insueuit id primū: cur sensus sensoria sua. i. organa
τ instrumenta non sentiant: quom tamen illa τ sint cor-
pora constantia ex elementis: τ qd̄ consequens est sub-
iecta sensibus videantur: cur inquā oculos ipsos aut co
lores oculorum non cōtuimur: quom per oculos cęte-
ra videamus? Cur item nec carnem nostram tangim⁹:
nec carnis nostrę calorem: per carnē vo cętera quom
tangamus? Sed soluit̄: clarum est sensum τ sensilia in
vnum conduci coniungiq; in parte sensoria. Sensoria
porro est res sensiles imo τ sensus ipsos non actu: sȝ po
tētia. Quemadmodūq; id qd̄ deustile τ cremabile est:
ipsum a se conflagrare non potest: sed corripitur incen-
dio extrinsecus accidente. Alioqn admouere ignes ad
maceriem non oporteret: si ipsa sibi ad flāmandū spon
te sufficeret. Ita ea quę sensibilia sunt sentiēdi vim ob-
tinent: ipsa se nō cient: sed a sensilibus impellunt̄. Sen-
silia vo nec ipellunt: nec mouent: nisi remotiuscula sint
proindeq; extrinsecus habeant̄. A iunctis innexisq; nul
li ictus eueniunt: q̄ iam ipsi se ferirent sensus: quod fie-
ri posse ratio reclamat: τ enim neq; marculus per se ex-
cudendo est: neq; sera secando: neq; terebra inforando:
sed τ excusor τ faber adhibendi extrinsecus sunt: quoȝ
opera atq; vi: euenta illa consistant: excussio: inforatio:
sectio. Cęterum difficultas hęc: non tam Aristotelē: q̄ȝ
illos perurget: qui animam sensualem procul a corpore
separant. Si enim longe ab instrumētis suis posita res
cęteras sensiles percipit: cur non ipsa quoq; instrumen
53 ta percipiat? ¶ Sed ad rem: sentire bifariā dicimur.
Dicimur videre: audire: cum dormimus: quia vtrūq;
potentia facimus: dicimur τ vigilantes: quia id actu p-
stamus. Quobrem distinctio hęc probanda est: vt tum
sensus: tum ipsa sensio modo actu: modo potentia sit.
54 ¶ Plane interest vtrum agere an moueri sensum di-
cas. Item vtrum agere an pati: q̄ȝuis enim si mouetur
res etiam necessario agat. i. in actu: atq; opera sit non ta
men cōmeat si sit in actu vt itidem moueatur: q̄ plus
hoc q̄ȝ illud hiet: tanto enim fusius actio τ passio q̄ȝ mo
tus est: q̄ȝto genus distat a specie. Quare quom duplex
habeatur actus: quorum vnus perfectus: idemq; sem-
per est vtcunq; promatur: alter inchoatus τ inabsolu-
tus: constat non ad genus prius: sed ad posterius refe-
rendum motum esse: quippe quem alio opere actum τ
gestionem imperfectam esse probauimus. Ac ea qdē
quę potestate talia sunt: qualia quędam actu habentur:
necesse est passionem ab his ferant: ad eaq; se addictę
τ obnoxię habeant: quo fit vt tum a similibus: tum a
dissimilibus passio hęc videri possit procedere. Dissi-
milia sunt quom inter initia motus est: similia quom fi
nis attingitur: ita illę maximę nobis constituendę: reci-
piendęq; differentię sunt: vt aliud esse agere: aliud mo-
ueri: item aliud agere: aliud pati sciamus.

¶ Adhuc generalia q̄dam in sensu. Itē de sensu actu τ potē-
tia. Item dr̄ia inter sciam atq; sensū. Cap. XX.

55 Adhibenda etiā distributio illa
gnālis de actu τ po
tētia est. Neq; [a] eni mō vno cōpetit qb⁹
cōpetit po⁹. Scium dicim⁹ hominē inte
rim ꝙ per nām scientię capax sit: iterim
non ꝙ sit capax: sed ꝙ iam cęptā habet: eaq; quo gn̄e geo-
metram scium vocamus eq̄ disciplinam illam edidicit
teneatq; iam. Vterq; igitur potentia scius est: sed nō ea-

a ¶ Thē. insecutus est h̄ loco exponens Alex. Sim. vo nō esse hic audiēdū ait p id q̄ alimur ipsam aiaz: q̄ exempla huic expōni repugnāt. clau⁹.n. tertio media sūt τ īstrumēta iter aiaȝ vt mouētē τ nauim vt motā: sȝ duo hec ait Simp. sūt calor τ alimētū. Phlo. autē refellit expōnē hāc q̄ alimentū dū nutrit nō mouet vt est fugius ab Aristo. probatum.

b ¶ Ms Alx. ait dictū eē in vlib⁹ rōnib⁹ de agere τ pati expōit thē. libȝ ō gn̄one τ corruptiōe quē locū exponēs Simp. ita pculit non appellauit aristo. libȝ ō generatiōe τ corrupti. simplr vtcȝ: sȝ ea q̄ i eo libro pscripta sūt ō agere τ pati. que n. ibi sūt exposita nō vt nutritiuā vel sensualē virtutē respiciētia: sȝ absolute τ vlr̄ ō agē τ pati sūt examinata.

c ¶ Thē. alexan. insequit̄ q̄ qōnē hāc i ipsa sensoria refert: τ expōit qd̄ ait Aris. cur sensui nō ē sensus h̄ est sensorioȝ. Theo. rū dānat simpli. hāc expōnē: atq; necē ē esse pscrta

nat rōni: vt ꝑ organo id po fuerit qd̄ eo vsu: modo aūt ē ait ipse sūt q̄ drīt Alx. p⁹ cur sensus se ipsos nō pphēdāt cogno scātq;. 2ᵐ cur absq; his que sūt extrinseca sensuum nō faciāt h̄ est cur nō opant̄ sensa h̄ī sēsualia cū sensat hec dub. exponit idem Simp. virtus eni vitalis ea vr̄ eē q̄ ab interno τ a se met ipsa agat: τ que pterea moueat corpa nō āt ipsa velut mouentib⁹ egeat ad ppriā opatiōē: ꝙ si res hec ita se hȝ: cur ꝗ sensui nō ē sensus. Duo āt ambas qōnes Aris. soluisse ait Simpli. pᵐᵐ cū ait sensitiuū nō ē actu sȝ po⁹ ē eni act⁹ pfecti posse in seipsū puenire at sensus tm̄mō potētia est. 2ᵐᵐ vo diluit exēplo pbustibilis nā op⁹ est pa ꝗ sensoriū a re sensibili vt sensus in actu moueat: sȝ nihil est qd̄ a se ipso possit pati: quo igr̄ pacto cōbustile absq; igne cremari a seipso nō pōt: ita sensoriū nō pōt a seipso pati. qd̄ si aliqs dixerit nōne ignis actu ē: respō rio cur ꝗ sēsuū nō mouet: soluitur ꝙ neq; ignis q̄ extra est in sensum agit sȝ in sensoriū τ nihil i sensus agere potest.

d ¶ Primū qdē mod⁹ a⁹ q̄ po⁹ ē: ait Simp. māle ē τ gn̄ationē respicit. secūdo nō gn̄ationē respicit sȝ contemplatōem cuiusq; e

potẽtia nõ est
mãlis: ſʒ so-
lũ q̃dẽ: verũ
eaꝝ reꝝ ẽ usu-
mõ q̃ p̃abiles
sũt: p̃abiles ẽ
nõ ea solũ rõ
ne q̃ duraſam
op̃atione hñt
a sẽsa: ſʒ ⁊ ma
gis q̃ p̃abilẽ
actionẽ hñt:
vepote q̃ nõ
ſp agunt: q̃ñ
vel nolit: vel
ſi velint aliq̃d
adſit quod re
tet.

dem formula: naʒ prior obſcuriuſcule p̃ęteniterq̃ rõ
ne vna ꝙ homo: qui genus docilis ⁊ eruditionuʒ capax
est: alter hoc amplius ꝙ ſimul collibitum est ꝯtempla-
ri actu ⁊ cõmentari poteſt: ſi cauſa extrinſecus nõ mo-
56 retur. ¶ Ab his tertius est: q̃ iam non ſcit actu ſolum: ſʒ
etiam in actu: atq̃ opera cõſiderandi contemplandiq̃
est: atq̃ hic perfecte: ac nauiter ſcire intelligit̃. Priores
potentia ſcij: gnariq̃ appellantur: ita tamen vt illud di-
uortium ſit: ꝙ alter nondum condidicit eoq̃ caret ſciẽ-
tia: quã ſi aſſequi vult neceſſe eſt: vt ſe de contrario ha-
bitu hoc eſt de ignorantia ⁊ inſcitia ad notitiaʒ ⁊ ſcien-
tiam conferat: alter vero iam quidem ſcientiam obtinet:
vt Arithmeticam: aut geometriã: ſed ab vſu ⁊ exercitio
abſtinet. Eo datur itelligi non eundem eſſe modum de-
fectus in his: hic non hʒ quidem: ſed poteſt: ille hʒ iam:
57 ſed nondum vtitur habito. ¶ Neq̃ item idem genus
paſſionis eſt huic diſcẽdo ⁊ hauriendo quod neſcit: illi
mouendo ⁊ excitando quod iacet. Veruʒ vnus affecti-
unculam pręſentem amittit: aboletur enim atq̃ impel-
litur ignoratio ſuccedente doctrina. Alter quom ſe ad
operam reuocat ⁊ conſiderationem intendit: nihil amit-
tit: ſed ſcientiam quam intus poſſidet: foras ad vſum p̃
mit. Quo fit vt in illo prioris qualitatis abitio ⁊ corru-
ptio ſit: in hoc perfectio potius quędam atq̃ exornatio
intelligat̃: ſeruat eñi quod ſcit: quom ſpeculat̃ actu: nec
p̃dit ſpeculando ſciam: ſed colit ⁊ p̃ficit. Quobrẽ imuta-
tio hęc alteratio exiſtimãda nõ eſt: cũ ois alteratio prio-
rem q̃litatem excutiat: at hic nihil pręter ocium meriũ
excutitur: imo crementum potius priori q̃litati ⁊ bone
ſtamentũ adiungit̃. Quod ſiq̃s vocabulo vehementer
afficit̃: q̃ꝗ̃ aegre id impetrat: modo tñ res nobis inco-
lumis ſit ſibi ferat: alterationeʒ hoc genus vocet: ſit no-
58 men vnũ certe negocia diſſident. ¶ Aliogn ridendus
vĩ qui hoiem ſapientia: aut prudẽtia pręditum: quõ q̃d
ant cogitat: aut cõminiſcitur alteraſcere affirmauerit.
Nec ille nõ taxabitur q̃ fabrum excuſſorem ſtructorẽ
⁊ cęteros opifices: quom artium ſui generis aliquid mo-
liuntur affici alterariq̃ dixerit: q̃ñ vel eum quoq̃ minꝰ
proprie pati ⁊ alterari conceſſeris: qui quom rudis eſt
recens adiſcit: ⁊ ſciam a ſciente pręcipienteq̃ ſuſcipit:
niſi duę ſint formę: q̃bus alterari ⁊ pati res dicant̃: vna
59 qua proprie: altera qua prorſus improprie. ¶ Quare
quemadmodum q̃ nunc primum ediſcit: nunc primuʒ
mutat: q̃ vero dudum edidicit habitum intra ſe poſſidet:
ſed ab vſu ⁊ miniſterio vacat. Ita ſtatuendum in ſenſu
eſt ſemen genitale: ⁊ ouum ĩ mutatione prima vim ſen-
tiendi potentia ſortitur: ſimulatq̃ vero factuʒ ⁊ conſtitu-
tum animal eſt: iam compos eſt ſenſus: ſed deſideratur
actus ⁊ functio. Quãq̃ inter ſenſum ⁊ ſcientiam itereſt.
Quod ſenſuiª ad ſentiendũ opus eſt extrarijs rebus ⁊
copijs quarum percuſſu excitus reuocetur in opera: vi-
ſili: auditili: olfactili: guſtabili: tactili. At ſciẽs theſauros
intus habet: quos quom cõmentari collibeat promat.
60 ¶ Scita. n. notiones generales ſunt: quas ᵇ animus do-
ctrinis inſtructus varia ⁊ diligenti notatione collegit:
mox ⁊ in repoſitorium condidit: vnde quę velit pro ar-
bitrio tanq̃ e ſinu ſuo facile proferat. At ſenſilia tam ea
quę per ſe habentur: q̃ ea quę partis ⁊ ſpecies generuʒ
ſunt: q̃ꝗ̃ ita ſubijciũtur ſenſibus vt notiones illę gene-
rales ſcientijs ⁊ itellectui: de foris tamen hęc incidunt:
illę domi ſeruant̃: iam illa naturę ſunt effecta euentaq̃
has ſibi cõciliat afformatq̃ animus. Ita fit vt intellige-
re q̃dem poſſimꝰ ⁊ cogitare quõ volumꝰ: ſentire quom
volumus in noſtra manu non ſit. Eadeʒ ratio eſt cur in
his artibus quę operoſiores videntur: q̃ exteriorẽ ma-

a ¶ Ea pp ait
Simp. ſenſui
opꝰ ẽ externo
ſenſili: q̃ opꝰ
eſt ſenſorium
aliq̃d ab eo
pati ſenſibili
q̃d in ſentiẽte
nõ eſt: q̃d etiã
dĩ eẽ eſſen-
tiã actꝰ ſentiẽ
di: nõ ꝙ indu-
ciũ ſenſus effi-
ciat: ſʒ q̃ paſ-
ſionẽ q̃ndaʒ
ſenſorio ĩfert
q̃ excitat̃ iudi
candi actus.

b ¶ Notiões
g̃ñales quas

teriam regnunt: excuſſoria ęs: fabrica maceriez: ſtructo-
ria intritaʒ ⁊ lapides: non ſimul cuiq̃ collibitum ẽ: ita
continuo artem ſuam exerceat. Proinde Ariſto. magi-
ſtros illarum ſcios ⁊ opifices ſenſilium generꝫ appella-
uit: q̃ circa particularia potius q̃ vniuerſalia verſaren-
61 tur. Sed de his poſt. ¶ Nunc illud dicimus tales eſſe
potẽtia ſenſus: q̃lia ſunt actu ſenſilia. Potentia vero quẽ-
admodũ hoc loco accipienda ſit: ſupra docuimus. Nec
eñi eo modo accipi dʒ: quo cum puerꝝ dicimus p̃torem
aut imperatorem eſſe: ſed eo modo quo cum eũ: qui ętą-
teʒ ĩpleuerit legitimã adeundi rempublicã ⁊ magiſtra-
tus gerendi. Ergo quom patit̃ ſenſus nõ eſt ſimilis ſen-
ſili: quõ vero iam eſt paſſus tũc p̃inus ſimilis factus eſt
62 ſenſili: ⁊ talis fere q̃le ſenſile eſt. ¶ Et hercule paſſio-
nis noie abutimur quõ ad ſenſum referimus: q̃d ⁊ ante-
hac pręfati ſumus. Nã quẽadmodũ res proprie pati ⁊
alterari dicant̃ abundãter in cõmentarijs de nã mon-
ſtrauimus: verꝝ ꝙ appoſitũ vocabulũ non habemꝰ: nec
ad ſignificandã potentiã: qua ſunt q̃ habitũ tenent: nec
ad ĩmutationẽ eam: q̃ de habitu ad actũ ⁊ exercitiũ trã-
ſeunt: neceſſario vtimur appellatione p̃miſcua tũ potẽ-
tię: tum ẽt paſſionis: cęterꝝ res ⁊ ſignificãtias diſcrepãt.
Nam ſenſus a ſenſibus p̃prie pati nõ poſſe: nec altera-
ri ab imaginibꝰ: quę de rebꝰ miſſę iſinuent ſeſe his: ide
fieri clariſſimũ põt ꝙ ſi viſus exalbuit alba nõ p̃cipit:
ſi manus recaluit: calida nõ ſenti ſcie: ſi palatũ idulcuit:
dulcia nõ dignoſcat: aures ſtrepitum familiarẽ obaudi-
unt: naribꝰ ſętamiceta: q̃bus inſueuere non obolent: ac
ſimulachra q̃dem reꝝ ⁊ ſpecies ſine mã recipiuntur in
ſenſum: id q̃d in cęra quoq̃ cum anulo ſigillario cerni-
tur. Nec. n. anulus aurꝝ: ſʒ imaginẽ imprimit: q̃ꝗ̃ diſ-
ea: ꝙ ſenſus quõ recipit ſpẽs eaꝝ materia non fit: neq̃
corporea adactione ſignatur: vt cęra: neq̃ ſuperficie te-
nus ſculpit̃: ſed effigies illas foris illapſas intra ſe totũ
admittit pręalte condendas: idq̃ quõ facit: non prioreʒ
habitum mutat: ſed ecõtrario potius habituʒ: quem hʒ
agendo gerendoq̃ perficit: excolit: confirmat. Atq̃ in
hunc modũ generaliter de ſenſu dixiſſe ſit ſatis.

¶ Aliqua eſſe ſenſilia cõmunia: aliqua propria: aliqua p̃
ſe: aliqua ex accidenti. Cap. XXI.

63 NUnc de ſingulis ſenſibꝰ ſeorſum agẽ-
dum: nã cõis de ſenſu tractatus
p̃prie cõis aut g̃ñalis appellari non põt:
quom in ſenſu aliq̃d vt prius: aliq̃d vt po-
ſterius ꝯſpici ⁊ notari ꝯtingat. Anteq̃ vero
de ſenſibꝰ ſigillari aggredior: p̃mũ de ſenſilibꝰ ꝯſtituen-
dum eſt. Sũt g̃ ſenſiliũ alia p̃ ſe: alia ex accidẽti: rurſus
eoꝝ q̃ p̃ ſe ſunt: quędã hñtur cõia oibus ſenſibus: q̃daʒ
ſingulis p̃pria. Propria ſũt ea quę a cęteris ſenſibꝰ di-
gnoſci nõ p̃ñt: ⁊ circa q̃ nec temeritas ᶜ: nec allucinatio
ſenſuũ cadit: ſi nã itegre incorrupteq̃ iudicet: nec eã ſit
q̃ extriſecus obſtrepat: nec poſitura obſiſtat: nec itercą-
pedo: aut receſſus officiat. Falli eñi aſpectus nequit cir-
ca rem viſilem: ſi mundus ⁊ p̃bus oculus habeat̃: ſi ſe-
renũ ſit: ſi iterſtitio iuſto colores abſceſſerint. Pari mo-
do auditus ſe hʒ ad ſtrepitũ: p̃mũ neceſſe eſt nec ĩęſuʒ:
neq̃ offectũ ſenſuʒ eſſe: ſʒ incolumẽ ⁊ valentẽ: deide q̃d
inſeccum eſt ſpatium cum turba ⁊ tumultu vacare: tum
mediocre: temperatũq̃ eſſe: ratio ęqua in guſtu ad ſuc-
cos. Tactus in plures differẽtias plicaſq̃ fundit̃: neq̃
vno aliquo noie compręhẽdi p̃ñt: quę ad ſenſum hunc
p̃tinent: quẽadmodum quę ad viſum auditumq̃: ꝙ ad
hunc colores ad illum ſoni vocant̃. Tangimus glabra:
aſpera/mollia/dura/grauia leuia. Tangimus calida/fri-
gida, humida/ſicca. Omnia hęc vno ſenſu cognoſcimꝰ:

alius doctrinis
inſtructꝰ varia
⁊ diligẽti no-
tatiõe collegit
mox in repo-
ſitoriũ condit
eſt. q̃ ĩbi re-
cte p̃pẽde: vt
eni Thẽ. ĩ pte
ẽt itellectus
memoriã re-
ponere.

c ¶ Cũ ex-
plicat Simp.
ob quã circa
p̃priũ ſenſile
ſenſus nõ er-
ret: ſed circa
cõẽ: aliaq̃ ſen-
ſilia p̃pria q̃
ſit corpea ma-
gis ⁊ paſſibi-
liora magi cõ-
mẽſurare ⁊ p̃-
portionata ſẽ-
ſui occurrunt
q̃ corpea ẽt ẽ
cognitio: vna
luce excepta:
q̃ ob plurimã
eiꝰ actionem
manifeſte aut
ſa cognoſcit:
ſʒ cõia ſẽſilia
ſotaliora ſũt
ideoq̃ magis
ſũt ſẽſui ĩpro-
portiõta: nõ
eq̃dẽ ita vt ea
q̃ nullo pacto
ſenſu: ſʒ ſola
rõne cogno-
ſcant̃ vt ſe hʒ
ſubaſ: ſʒ q̃ ſen-
ſu q̃dẽ capiũ-
tur non tñ ex-
acte ſicut q̃
p̃pria dicãt̃.

ita lz gneq contages copule sint: vnus tn est tactus: ille
vo vno vt dixi nomine significari et contineri non pnt:
qq vo plura genera tactui videnť mandata: nō tamē
alia ratione se hz ad omnia qz ceteri sensus ad sua. Pri
mum non fallitur: sed quēadmodum nec visus decipiť
aut dubitat: qualisnam color sit q incidit ob oculos: et
si decipiatur aut dubitat: qualenam id sit cui color inest:
nec auditus: quisnam sit sonus: qq ignorat quid sit qd
psonat: aut vnde a dextra a leua: ante: posticone perso
net: ita et tactus leuore et scabriciam per se sentit: tametsi
id p se nō pcipit qd est leue qd scabrum. Atqz hec pua
tim singulis sensibus sensilia sūt: eoqz ppria et peculia
64 ria nūcupanť. ¶ Que vo cōia [a] plurib9 sensib9 dicun
tur hec sūt: motus: status: figura: nūerus: magnitudo. Sa
ne motus cōis oibus est. Primū visui et auditui: qle illō
poete est. Aures cū pedū pulsu tentanť equoz. Deinde
olfactui q et accessum et recessum odoris vr agnoscere.
Itē gustui et planius et tactui. Neqz solū videť motus:
sed forte et status et numerus pmiscue a sensibus oibus
pcipi: qz singuli sensus saltē sensilium suoz nouisse nu
merum pnt. At magnitudo et figura visui et tactui preci
65 pua sūt. Hactenus de sensilibus p se. ¶ Illa ex accidē
ti dicunť: que quom p se sentiri nō possint: tamē digno
scunť a sensib9: qz accidant et ptinenť in iis que p se sub
sensum cadūt. Sensilis est Diaris filius et Diares: non
tanqz Diares sed tanqz is cui albedo accidens sit. Aris.
sane 3 interpretatur. Per accidens inquit sentimus illū:
qz albo acciderit qd sentimus: quasi dicat per accidens
Diarem sentimus: qz albedinis accidēs est Diares. Est
eni in more Aristoteli et substantie et subiecto accidēns
appellationē asciscere: id qd in libro decē generū vsur
pauit. Circūscriptis inquit semotisqz reliquis reb9 que
accidūt dislo: idest circūscripto semotoqz hoie et ceteris
de genere hoc. Nihil ergo patiť sensus ab hisq ex acci
denti sentimus qua hec sunt: idest nihil visus a Diare: q
Diares est. Non.n. visilis est Diares: sed Diaris color.
Ea vo: que p se cōmouent: ac pcient sensus: si sunt pro
pria proprie sentiuntur: ad eaqz sensuum ingenia actio
nesqz nature institute: comparateqz sunt.

¶ De visu: et de incidentibus subiectisqz visui: et de perspi
cuitate. Cap. XXII.

66 At qz de his iam agamus mēbratī
a visu primū ordi. Aspectui
ppriū sensile subiecteqz res visiles sunt. Est
eni aspectus visus: et visus vidět ac referť
ad visile. Visile aūt dixerim pmo ipsum
colorem. An vo alia quoqz res a colore dici visilis pos
sit sequētibus docebo. Sunt.n. qdam lucibilia q cū in
luce videri nō possint: cuius 3rium in coloribus est: tn
splendent et refulgent in tenebris. Atqz hec vno noie in
dicare non est. Sed vt sumus polliciti huic quoqz loco
pgressu satisfaciemus. Nūc illud constitutum sit visile
colorē esse: color aūt per nām superficiem corporum in
sidet. Superficies igitur ipsa per se visilis est: non qz in
definitione eius contineatur visile: aut vice obuersa in
definitionem visilis superficies recidat. Quoz modo
rū alterum intelligi necesse est in his: que inesse p se di
cunť. Sed per se visilis supficies eo dī qz colores cor
porum olim recipit: hisqz tanqz strāgulū subijciť: neqz
vlla supficies sine colore aut reperiť: aut intelligi [b] pōt
in corpore. Ergo qz causa [c] quare superficies videť et cer
nitur in ipsa superficie est: hic oritur vt superficies per
se visilis esse dicatur. Plane qq subiecto idem est et co
lor et visile: tamen considerationis et rationis discrimi
nibus differunt: nā visile obnoxium visui est: ad quem
referť: color impromiscua et absoluta res est. Item visi
le visu abiuncto non cōsistet nisi potentia. At color etiā
67 nunqz 3spectus semp est color. ¶ Color porro diffiniť
vt sit motus actu perspicui: quod Diaphanes vocant.
Atqz hec natura coloris est: vtpote qui sine inuectu lu
minis videri non possit: qui que semp in lumine videa
tur. Quobrem necessarium videtur: vt prius de lumine
disseramus. Si enim ita comptum est: vt color sine lu
mine visilis esse non possit: nihil agimus nisi prius de nā
luminis cōmentemur. Sed qz prius est perspicuum qz
actu perluceat: quippe cum actus et perfectio eius ipsius
lumen sit: de rōne perspicui loco principe est agendum.
68 ¶ Illud igitur pspicuum [d] dicimus qd qq visile est:
non tn a se vt ita dicam est visile: sed opera coloris ex
terni. Perspicua sunt aer et aqua et lapides nōnulli: q ar
gumento hoc pluciđi appellantur. Item vitrum et cor
nua: et pter hec quedam quoqz alia corpora: sed preci
pue celum. Atqz hoc inter omnia perspicua primatum
obtinet. ab eo aer: a quo elementum aque: deinceps or
dine suo reliqua: que dinumerauimus supra. Nulli ho
rum per essentiam suam perspicuum est: verbi gratia
aqua non est perspicua: in eo quod aqua: neqz aer in eo
qz aer: sed in eo qz natura quadam cōmuni participāt:
que in illis corporib9 insita causam hz cur sint: et cur di
cantur esse perlucida. Hec omnia efficiuntur visilia nō
de suo colore: sed de alieno quē imbibunt: alioquin si es
se colorata possent: transpici pterea aut perlucere non
possent: quando illa tunc maxime perspicua sunt: quō
nullo colore sunt affecta videnť ergo cernunturqz si mo
do et videri et cerni possint per alienos colores vt dixi:
quoz accessu imutantur: mouenturqz: non qdem ita vt
alterari aut transire in illos cōuertiqz videantur: sz alio
genere. Nec veros colores recipiunť in aerem quēad
modū celatura anuli et sigillum in ceram. Nam cera nō
in pfundo sed in supficie fingitur: aer vo colores intra
se totum intimus ebibit: eosqz trāsmittit ad oculū: adeo in
terim et 3trios simul defert. Quod fieri nequaqz posset
si cōuerti aut alterari colorib9 diceretur. Non tn semp
colores ad oculū trāsmeant: sed tunc quom illa p q iter
colorib9 est: actu pspicua sunt: qd qdem pstitia luminis
3tingit: corp9 aūt celeste semper actu perlucet. Ubi vo
potētia lumen est ibi quoqz hēri tenebre pnt: nihil enim
aliud tenebrosum est: qz quod potentia perspicuum sit.

¶ De lumine et natura luminis. Item lumen esse ad quē
dam modum visile. Cap. XXIII.

69 At lumen pfectio et act9 perspicui
est: qua perspicuum est.
Dixi: qua perspicuum ceu nō in eo qz aqua:
neqz in eo qz aer: est eni perfectio alia ae
ris et aque prestantior: sed quatenus pspi
cua sunt aer et aqua: hactenus lumen est aeris et aque p
fectio. Ac lumen qdem quasi color perspicuo est: quasi
color inquā: qz lumen [e] non proprie aerem colorat: vt
candor niuem: sed qz aerem visilem facit: quemadmo
dum sua colores corpora. Item qz ea que potestate per
lucida sunt prestat vt actu perluceant. Lumen vo ip
sum nec ignis est: nec sol: nec astrum vllum: sed illo
rum sola presentia in his corporibus: quorum commu
nis ea vis est: qua perluceant: et a qua potentia hec re
ferri ad actum possit. Sane hoc soli maxime tribuitur
et syderibus ceteris: deinceps et igni: et que de igni plus
referant. Videtur vo ignis illuminandi vim sortitus:
non in eo qz ignis: sed in eo qz rationem quandam et
naturam communem cum reliquis collustrantibus: et
splendidis corporibus obtinet. Probent hoc bestio

a ¶ Arist. de cōia oib9 sit: sic et The. a 7. n9 cap. dicit que loci sim pli. examinādo sit. Quis fieri pōt vt cōia oib9 dicanť: siquidem magnitudo et figura solo visu et tactu apphēdūtur: somnis igitur oib9 dixit, pro plurib9. Sed nuqz: an et magnitudinē qdē clare auditus cognoscit: vtpote q magnū et paruū qd cū sonum offerť indicat: olfact9 pterea gustusqz per plures vl minores pceram gnitudinē hec qdē odicť d se dicat dulcis capit: sed eqdē et figuř forsitan qnis nō admodū exqsite artiflatiōe vl sensus vl rei sensilis eē pūt et hi sēsus capacer.

b ¶ Nō pōt ait The. vlla supficies absqz colore intelligi: qd mirad uerte: qz vl rō nē geometrie auferre.

c ¶ Arist. de

sit sm se actu nō rōe: sz qui sicco hz cū cēndi vitale. vbi Simpl. sit dixisse ad dīa diaphaniqd non ob aliqd ei insitū vt: sed ob aduētitiū lumē.

d ¶ Perspicuum sit hec Simp. lumie vt vez nō ipsū mō pspicuū: sz coloratū et vt lumie quinis nōnulla inter hec dīa intercedat. pspicuū.n. q pspicuū e: tn nō qz illuminatū est vt: sz coloratū et vt coloratū ē: et ca et ē cī p se visile est: vtpote qd i ppria nā colore hēat: qd in lumine vt pspicuum ē to p se visile nō est: lumē aduētitiū hz: quo tn nō vt ea rōne q perspicuū est.

e ¶ Et si lumē sit Simp. q̄si color sit pspicuo: nō ē tn ei color: qz nō eque sit insitū lumē pspicuo ac color reb9 coloratis.

lę infectorum: quę nicedulę siue cicidelę vocātur. Et q̄ q̄ nec sunt ignis: nec ignē ferūt tn̄ pro modo corporis circumsecus illuminant aerem. Dictum est quid esset perspicuum: et quid lumen. Id neq; ignē [a] esse neq; corpus omnino: sed neq; defluuium a corpore intelligimus: statim enim si defluuium sit: corpus sit opus: sed aut ignis aut alterius splendidi pręsentiam in perspicuo corpore. Non qdem talem pręsentiā qualis solet esse corporum quę inuicē miscenf: aut corporum quę cōmittunf copulanturq;: corporis sūt omnia hęc: sed talē pręsentiā quali ea quę agunt patientibus rebus et motū accipientibus: pręsto sunt: imo verius quali ea quę perficiunt exornantq; adsunt his rebus: qbus perfectionē et exornationē hanc afferunt. Illud primū: qui lumen corpus faciunt: cōcedant necesse est corpus penetrare: ac meare per corpus: et eundem locū a duobus corporibus ęquabiliter obsideri: quod multis rationibus aliqñ a nobis improbatū est. Deinde non vident sibi id referanc sumptū vt aer accessione luminis corpulētior et plenior euadat: q̄ quom in
70 tenebris est: cuius contrarium cernitur. Huc accedit vt quom tenebrę nihil aliud sint q̄ absentia syderum in perspicuo corpore: lumen nihil esse aliō possit: q̄ illorum pręsentia: omnis vero pręsentia est eius rei quā presens sit ad id: cui pręsens est quidam habitus respōsusq;: non igitur corpus. Age si corpus est lumen: cū nulla ventorum vi cohiberi possit ne decumbat in terras: descensus hic atq; motus quo infera petessit: naturalis esse nō posset: qr tenuius et leuius igni oporteret intelligi. Postremo si lumen corpus esset: cunctatiōe aliqua necessario moueretur. At videmus contra simul. n. illatus est ignis vniuersum conclaue agminatim puncto tempore collustratur: et simul ortiuus sol matutino emersu reuisit orbē: in omnes terras lux momento diffunditur. Nam qd inqt Empedocles: seu quis vis alius id credidit: moueri quidem lumen ita vt partes terrę ortui propiores: et q̄ deinceps iniectę sunt illuminentur antequā ęstimę: mox se splendor per vniuersum profundat et spargat: sed pernicitate motus summa cōtingere: ne id perspici animaduertiq; possit: quasi sensum et intentionē effugiat. Res tota fictitia est: et cui tum ratio: tum experimenta reclament. Si enim aut intercapedo modica: aut lumen exiguum esset: latere id oculos: ac sensum pręuertere ratio fortasse probabilis videretur. Nunc ab oriente in occidens: tam inmenso itinere tam vasti corporis motum deprehendi nō posse: haud scio: an vlla res esse queat dif-
71 ficilior creditu. Ceterum quom coloris capax sit qd expers est coloris: sicut soni quod expers est soni: et figurę qd expers est figurę: et saporis qd expers est saporis: coloris autem qui proprius habeatur expers sit perspicuum corpus: ratio est vt ab alienis coloribus moueri et inmutari dicatur. Quare si proprium aliquem colorem haberet eueniret ecōtrario: q̄ euenit: vt colores ad oculum perferri non possent. Quom autem aeri lumen ingruit: eoq; actu pspicuus fit: tunc lumen pro colore aeri est: et quodāmodo visile et causa q̄obrem cętera videantur. At quom aer potentia perspicuus est: tunc tenebrę in eo vicem coloris prębent: et inuisibiles nobis sūt: et culpam habent pariter ne alia contueri possimus. Inuisibiles [b] vero tenebras diximus: non q nullum omnino sit his cum visu cōmercium: sed q ęgre et pretenuiter videanf: cognoscit enim vtcūq; oculus tenebras: sicut reliqui sensus suorum sensiliū priuantias. Plane siue luminosa: siue illumina perspicuitas sit: eadem semper subiecta natura est. Quēadmodum idem est subiectum cęcus qui videt et postea captus oculis excutit.

Quot modis accipiaf visile: et quēadmodū astra et reliq̄ de genere hoc tū noctu tū interdiu videanf. Ca. XXIIII.

72 Certe non oīa visibilia spectantur in lumine: sed quom in ceteris suus cuiusq; color in lumine videaf: nōnulla sunt q̄ non videnf ad lucē: sed e tenebris feriunt sensum et cient. Atq; hęc aut colores habendi non sunt qū coloris proprium est mouere actu perspicuum: aut alio genere colores existimādi q̄ ceteri. Huius forme ignita omnia et noctu fulgentia sūt: quę quom nullum genus cōe contineat: nullo quoq; cōmuni noie appellanf. Nimirum quō multa hęc habeantur: quę specie et natura longissime discrepent: in vno tamen eo cōi conueniunt: q ignitium modo collucēt noctibus et refulgent e tenebris: vt fungi et quorūdam animaliū cornua: et piscium capita et squamę: et oculi et putres ac pręaridi caudices. i. carientes simuq; marcidi. Horum proprius color interdiu visitur: noctu splendor solus et radiatio iacitur q̄ q̄ fortasse neq; color ille est: sed repercussus qdam ob oculos. Uerum hęc q̄ rōne in conspectum cadant alio inquit loco tractabif: cui quęstio hęc sit cognatior. i. libro de sensu et sensili. Ceterum Sosigenes Alexandri pręceptor tertio volumine de visu rationem afferre conatus est: q̄obrem aliqua collucere in tenebris videantur: quę mihi probat. Flammulenta inquit hęc q̄dam tenus naturam [c] ętheris et quinti elementi participātia cognatione fieri vt admotū sibi aerem aut perspicuum aliud corpus illuminent. Quod autē id maxime noctibus faciant rōnem esse: quia tum maius lumē abest: aliogn euenire interdiu: vt exiguum eorum lumē quasi exolescat et offundatur in magno. Noctu ergo cū refulgent aerem proximum et circumfusum leuiter sublustrant: nō ita vt alia item possint videri: sed vt sola se vendicent tenebris. Atq; hoc facit exilitas portionis eius: e qua proficiscif manatq; lumen: nam et ipse quoq; ignis: q̄uis splendorem suum latius et diffusius mittat: adeo vt afferat etiam alia: tamen si remotior sit iam caligant oculi in cetera: ipse ad conspectum sui vix sufficit. Hac fini declarasse sit satis id quod in lumine cernitur: colorē esse oportere: q [b] ea natura coloris sit vt moueat actu perspicuum. Quom vero quę videntur in tenebris aut colores esse non possint: aut alia rōne intelligi colores oporteat: efficitur vt duas esse differentias visibilium et colorum necesse sit. Quorum alteri in lumine nō in tenebris videantur: alteri contra conspici possint in tenebris: nō possint in lumine. Ignis quidem cū vtroq; genere ambigit: nec immerito: quando et in illo quoq; natura ancipiti est: q et mouet actu perspicuum tanq̄ color: et pręterea perficit tanq̄ lumen. Eoq; necessarium est: vt et interdiu et noctibus videatur. Fundit enim sese in eo lumen vndiq; [c] et de colore lux exit. Atq; hoc habet pręcipuum color is qui inest in flāmis: vt propinquum aerem illustrare possit luminis modo: quę facultas extra hūc nullis coloribus data est. Quinimo color ignis prerogatiuam hanc tulit: non qua color: neq; qua ignis: sed qua cōmunis illius naturę quā diximus particeps est. Quare non est mirum si vnus is q̄ q̄ color tamen visitetur in tenebris.

Ut visus constet opus esse intermedio perspicuo corpore. Cap. XXV.

73 Plane colorē eē [a] a natura vt actu perspicuum moueat illud indicio eē vel firmissimo pōt: q colores vehementer prope admoti: neq; videri: neq; iterno sci queunt: mouet ergo color perspicuum

a Hec vident et idem Simp. 3 Timei dicta q̄ dixit Pla. lumen eē ignis florē q̄dā. vt dixit pterea defluxum lumē idq; quod ex oculis defluit inuicem dicta vnū corpus cōstituere: qd̄ licet ex amicitia Iamblici in Timeū excerperet.

b Iudicat visum tenebras dixit Simpl. si q aliqd cernat sz potius eo q nihil cernat: cū tn̄ cernere conef.

c Tale q̄dā tenus nāz participās ait q se precedēs generali elementū et ignis dz. causa é vt facultatē hēant ac rē circū ambientē vel pspicuū aliō illuminandi.

d Uerba h Arist. sūt grece. n. sic τοῦ τὸ γὰρ ἦν αὐτῷ χρώματι εἶναι τὸ κινητικῷ εἶναι. i. hoc est: h̄. n. est ipsi colori esse: vt moueat actu zc. quo loco Simp. animaduertit: hoc eē si color q̄ visile ē pside retur nō qua color.

e Aduertit h Sim. q̄ nam cū sētiunf colores si prope sint admoti sensū ciere nequunt. et videri in eis eēq; luminosum op̄ ē et aspiciētē vt colores appreheadat: et coloribus ē vt visum moueē possint: necē igif ē vt ambo lumine circūfūdanf: et ea de cā oz vt mediū intercedat: qd actu sit pspicuū vt ab eo vtrinq; pficiaf quapp Ar. nō negat absolute q̄ cieq; qd̄ ponēmur supra ad moueaf q vi deri nō possit: sed tn̄ mō qd̄ color ē affecit: nā qd̄ fulget videri nequit: q possēt: nisi fore sensum ipsum fulgore inmoderato excęcare.

aerem: aer adusq; oculum continenter pertensus aspe-
ctum mouet ⁊ vulnerat. Quot si nullus esset visus intersi-
ti aeris: per quē color veheretur ad sensum: summa ra-
tio esset: q̃obrem colores quanto propius accederent li-
minerentq; oculis: eo clarius ⁊ exquisitius cernerentur.
74 ¶ Proinde perperā Democritus censuit: q dicerēt
si inane esset hoc omne p quod cernimus spatium: fore
vt acrius ⁊ probius omnia viderentur: quod prorsus i-
possibile est. Nam obtutus passo quadantenus ⁊ affe-
cto sensu contingit: non qdem a colore qui cernitur: alio-
quin impositus ⁊ adiunctus pupille p̄cesentiretur: sed
quod reliquum est ab aere illo ⁊ perspicuo: quod inter-
patet. Q̃obrē nedum acutius sed nihil omnino videri
posset in vacuo: q2 nihil in eo intermedium haberetur:
quod primo ipsum affectum: tum deinde sensum ocu-
75 lorum afficeret. ¶ Idem in sono idem in odore contin-
git: neuter attactu sensum exercet: sed per medium aerē
a quo subide sensus impellunt. Sane siquis sibi ad ma-
chinamenta odorem aut strepitum ita proxime adigat
inderq; vt peritissimos aurium: aut narium meatus:
quum possint attingant: nimirū: aut nihil omnino: aut
egerrime sentiet. Q̃uis autem eadem in tactu gustuq;
ratio sit: non tamen eque in illis apparet: qd q̃obrem
76 fiat constabit post. ¶ Ea autem que inter sonum aut
odorem media sunt aer ⁊ aqua: non quatenus aer ⁊ aq̃
sunt: media sunt: sed queadmodum in his perspicuitas
cōmunis vtriq; natura est: quā colores perferuntur ad
visum. Ita probandum est duas in his qualitates com
munes haberi: vnam qua strepitus ad auditum: alterā
qua odores ad olfactum apportant. Atq; harum prio-
rem: que pertineret ad strepitum: interpretes aliqui nō
Aristote. Diecben appellant quasi personiam dixeris.
Posteriorem que odorum esset Diosmon ac si perola
tiā vocaris: idest veterinas seu vehicularias odoris ⁊
soni. Ac videntur quidem natalia aquatiliaq; odoris vl
in aqua sensum habere: q nidorum lentorum suffitus
explorat. Homo vo ⁊ animalia omnia que respirant
odorari non possunt: nisi aia vicibus ⁊ reddita ⁊ acce-
pta. At que in humore degunt: etiā sine anhelitu ⁊ reci-
procatione spiritus videnť olfacere: quoz omniū cau-
se reseruande locis suis sunt. Ex his manifestum est vi
suz finiri ita posse: vt sit facultas coloris recipiēdi citra
materiam per medium actu perspicuum.

¶ De auditu ⁊ obiecto ⁊ sono ⁊ de sonātib9. Cap. XXVI.

77 POstq̃ de visu diximus: series est vt
de auditu dicamus: qd vt q̃
cōmodissime possit: exigi prius est vt de
sono agat. Duplex vo sonus est: vn9 actu:
vnus potentia: nā sunt que neq; actu neq;
potentia sonū obtinēt: vt spongie ⁊ oē lanitium. Sunt
alia que q̃q; sonū habent: tñ aliqñ actu habent: aliqñ
potentia: vt es ⁊ lapides ⁊ oia plana glutta leuigataq;.
Hec quom quiescunt sonum potentia continent: cū vo
inuicem collidunť: edunt actu sonum ac strepitū. Tūc
aūt sonus editus dr: quom de re que sonat ad aurez p-
78 fectus mediū spatiū cōplet. ¶ Necesse aūt est quom
actu sonus fit: haberi minimū tria: duo: que cōcurrant:
⁊ tertiū id in quo hic cōcursus fiat: verbi gratia: q̃ con-
currūt: corpora ⁊ dura ⁊ solida esse necesse est: in quo id
gerať: aerem. Neq; .n. fieri pōt ictus: aut pcussio sine de
latione: neq; delatio item sine aere medio. Percussio
vo non quęuis sonitum ciet: neq; oia corpora strepitū
elidunt: sed cōplanata ⁊ leuia: ⁊ q̃ aut caua sint: aut in la
titudine diffusa. Leuor defendit aeris fracturam: quez
opz incolumem ⁊ indiuisum pferri ad auditū. At q̃ lata

sunt q multū aeris amplitudine oraz ⁊ marginū pro-
pellunt: egregie psonant. Caua item idonea in hoc sunt:
ppterea q a pmo ictu per dissultationē congeminanť
plage. Quom .n. aer is q intus est exagitatus exitū q̃rat
quē obiectu laterz: ob que dum pcipitat offendit: inueni
re non pōt: fit vt diu p hec luctatus ⁊ tortus valide per-
strepat. Qd qdem p̄cipue in auxiliis eneis accidit p-
sertim si leuigata expolitaq; sunt. At si subula subulam
cedas infecti surdi ictus reddenť. Nam plumaz leui-
79 tas: q̃libet vehemens plaga veniat: crepitum nō emit
tit. ¶ Porro[a] sonus ⁊ in aere ⁊ in aqua editur: q̃q; ob
scuriusculus in aqua est: vtpote hebetescēs in ea obtun
descēsq;. Vez tametsi ad sonū plus aer pferre: q̃ aqua
videať: non tñ sufficit ad sonū solus: neq; solus auctor
est vocis elise: sed ⁊ certis corpib9 opus est ⁊ certis ictī-
bus. Corporib9 que plana lata leuia sūt vt dictū ē. Icti-
bus q vehemēter ⁊ celeriter infligant: ne aer dissul9 di-
scisusq; conatū inefficacem atq; irritum faciat ⁊ libraz
eludat. Quom .n. suopte ingenio maxime dissipabilis ⁊
fluxissimus sit facile frustrať ictus: nisi rupturam pmici
tas anteuortat. Q̃obrem si tympanū tympano cunctan
ter ⁊ sensim admoueris: nullū strepitū attolles: sed si
pulsaueris: stridet aer rōne hac cum tela vibrantur: aut
cū virgula et num aut scruteola corrigia cediť. Fitq; h
quoties ictus pceleri velocitate dissolutionem eius anti
cipat: perinde ac siquis cumulum arene delatum celeri
ter diuerberet: ita vt plaga preueniat. Quom āt hoc fit
tunc aer vice duorum fungiť: ⁊ corporis: quod percuti-
tur: ⁊ medij in quo percussio agitur.

¶ De Echo. Cap. XXVII.

80 REdditur aūt Echo ratione hac q
aer sonore aut voce ictus
quoties[b] planū leuigatū ⁊ simplex corp9
incurrit: nec p̄terea pgredi potest offen
saculo transitum ⁊ scissuram vetāte retro
dispellitur ⁊ dissultat vt pila. Fieri qdem emulas ⁊ reci
procas semp voces necesse est: sed pre sua exilitate sen-
sum effugere. Semp .n. aer pcussus occursaculū inuenit:
vnde reciprocet: aliogn si directū semp iter voces tene
rent: nemo ipsum se audire posset loquentē. Vez vt di
xi latet plerūq; reflexio: quod ⁊ in lumine accidit. Naz
⁊ lumen semp redux est infractumq; resilit: q2 si nō sit:
in vmbras lumen esse non posset: sed exceptis locis: qui-
bus splendor solis ⁊ radius incubaret summas p̄terea ⁊
arctissimas esse tenebras oporteret: nec tamē ab omni
bus equaliter reflectitur sed a leuigatis impensius: qua
lia sunt aqua aurum: argentū. Eo euenit vt a ceteris q-
dem nulla: a nitidis vo ac splendidis euidentissima re-
fractio ⁊ alternatio luminis fieri videať. Quom enī ra-
dius vbi gratia solis leui ⁊ terso corpori immissus: indeq;
acie repulsis in solem refractus iacere vmbras possit: ce
teri qui aliis corporib9 immittuntur non pstat an possint.
Contingit credere non omne lumen alternum aut reci-
procum fieri. Eodē modo ex omni strepitu semp echo
sua respondet: etiam si non semper obloquatur: nec semp
exauditur: sed tunc demum quom corpus sinuosa ⁊ le-
uigata soliditate ictum aeris excipit. Si eniz equabilis
⁊ vna planities offensa corporis fit: aer quoq; equabili
ter ⁊ continenter vnus efficitur: retroq; eadem vnitate
seruata incolumis ⁊ integer cōmeat ⁊ reditum capessit.
Si vo corpus id pminulum asperum inequaleq; fue-
rit: tum debiscere ⁊ diuelli aerem necesse erit: q quasi nō
in vnam planitiem: sed in plures offenderit: quando p-
sertim vt consistant ac suppetant omnia: tamen natura
dissutuli ⁊ facillime fissili est.

a ¶ Magna ē hic inter grecos auctores discordia. nā Philo. hic quez secutus ē Alex. ait in nō audiri q dē sonū: neq q̃ autē posse edi. ⁊ rōnē assert ipse: in cā enī est aut aq̃ crassitudo q pa9 desilit q̃ cōcursus fiat corpoz collisoz: ob ei9 nā q crassitiē nō ita eq̃ velox motus fieri i ea p̄t: vt pnici tas rupturam anteuortat. The. aūt oppositū sentit cū q̃ et pueni re vl Simpl.

b ¶ Recte h in loco notat Alexā. vt ait Simp. neq̃ q̃ tē arbitrandū cū echo reddit q aer: qui p9 pcussit: ille idez ferať ad corp9 vsq; qd trāsitū phibet idēq; redeat reuerberatus ad id qd p9 p-cussit: neq; .n. rōni sane psonum ē: vt ab hmōi plaga ad celeris fiat aeris lato. ⁊ p̄terea opz vt sicuti in his q̃ proijciunť: ad sit sēp motor ea mote. Ver-rū qd deinde adnectit alex. ait idē Simpl. psiderādo ne eget: recte dicať mecie. Sz prim9 dixit Alex. aer ictus: ob celeritatem plage pdnuus pmo nōs ac indiuisus: q fugē sit plaga su-gerat q̃ ⁊ ipse fuerat ... hic del- de subsequen ... h serie ... effu-sit: donec de- uēnit fuerat ad vas seu corp9 ... tñ plaga q̃ hac successiue tra- dit vel ...

fuerit aeris cō cussione: quod offensū est et in his fieri q̃ pscidit: at vbi ...ille aber ... prim9 ē ictus ⁊ isto-... q2 a vase phibet ne vl-teri9 plagā di stribuat ez a resistentia rei duť reijcit: vt lata repellitur pila a re dura ac deide itez eū aerez pcu-tit ⁊ informat q subsegt: eoq; mō soni distri butio ⁊ plage vl eadē redit. Quibus v̄bis vl alex. sonū ponere i figu ra neq; recte ⁊ dearticulate exprimere q̃n̄ pacto fiat pla ge distributio nā qd prim9 aer ictus 2m pcutiat sicuti informare at mānifeste. at q̃ nō pōt inferri plaga aeri ab aere q ptinu9 sit ⁊ vn9 pma neat: q si diuisionem oino imaginemur non remanet amplī9 vn9 ⁊ stract9 aer re-sonās. At po n9 duz corp9 qd aerē p9 p cussit: subse-quentez et ac tertiū deide p cutit. ego igitur ait Simp. ar-bitror: q non sicuti prima lu cidi i pspicuo coloris q; in p spicuo i actu statī reperiunt sunt visibi-lia et sola cui-ri corpis pñ-tia i medio so nū efficit: sed pcutiēdo agit h est passionē inprimēdo. pla ga .n. passio ē sonus tñ pas-sio nō est sed actus rez q̃ p cusserit q in passiōe adest. ⁊ ob id passio pcedit: ⁊ tot9 aer passus est quousq; act9 pcedit ... ⁊ stract9 ... nō autē fuit ...

¶ De intermedio in auditu. Cap. XXVIII.

81 Quãuis aũt non vnus aer sit vt dixi q strepitum faciat: iter omnia tñ elemẽta p̃cipatũ tenet. Quobrem hi q ppriam & peculiarẽ rõnem audiendi vacuo tribuunt nõ longissime absũt a vero: p

82 pterea q nihil aliud eẽ vacuũ q̃ aerẽ arbitrant. ¶ Sonoꝝ igr̃ & obstrepoꝝ est: id qd mouere aerẽ põt vniter & ꝯtinenter adusq; aurẽ. Plane audit⁹ nã ꝯfini & cognata aeri est: hẽtur.n. in aurib⁹ qdam congenitus ꝯflatus q quasi itextus pãniculę est: & cum spiritu illo ĩplicitus atq; ĩędificatus: vbi fomes sensificus est: & vbi pma sentiendi vis sedet. Proinde aer externus quoties cõmotus est & ĩteriorem illum successit ꝯtinuatur cũ eo & coalescit: ita vt vterq; sit vnus: quẽadmodũ.n. aqua aquę ita aer aeri ꝯtinuus fit nõ attiguus: trãsmittit q strepitũ aer exterior p interiorem ad sensũ. Atq; hec causa est q̃re animal non audiat omnibus membris sed eo dũta

83 xat: in quo natura portionem aeris intexuit. ¶ Ac aer qdem ipse insonus est: q: caret p̃ncipio vnde sonus ꝓficiscatur: sed facile tñ dissipatur dissicitur q: atq; omni corpori vltro cedit: vt q natura desultoria fluibundaq; sit. Or si quõ mouet coertio aliqua sitq; quę illum diffundi dissiliri: aut discindi prohibeat: vtiq; motus hic soni tum elidit: aer aũt ille elisus in aurib⁹: q̃q̃ vt dixi cum exteriori se ꝯtinetur: tñ magis ẽt num insonus est: q̃ nã reliqui aeris exigat. Atq; hoc rõne institutum nã videt: vt turba omni interna liber totum se ad externa cõuertat: & differentias oĩum vocum accipiat: nam aer congenitus in confinio est: & tanq̃ interliminium ᵃ obtinet inter spiritum & aerem vitalem: & aerem extrinsecus accidentẽ eoq; pro vallo & munimẽto pãniculę videt additus: ne illa tentari aut oblędi posset aeris exterioris appulsu. Ipsam aũt spẽs sonorũ ideo recipit q̃ facillime: q simplex / sincerus / trãquillusq; est: & ad oẽm impressionẽ tener patiẽsq;. Nec mora interuenit: sed receptas imagines principiũ sentiẽdi obiter trãsmittit. ¶ Quaꝫ vero necesse sit auditioni gigni nõ pãnicula: sed aere interiore icta p igressum aeris alieni: argumẽto vrinantiũ pbat: q tametsi in demersu p̃alto exaudiũt: non tñ humor adusq; pãniculam penetrat: sed solũ ad aerem interiorem: quẽ ꝯtingit: nec attinet. Ex quo facile discrimen intelligit illud: quo aer & aq̃ ad aerẽ interiorẽ accedũt: nam aer simul accessit ꝯtinuat se ei: nec tangit: q: nãm sui similez cõperit: e diuerso aqua tangit: nec ꝯtinuat se. Uerꝫ quẽadmodum si aqua intro irruperit: audire nõ possumus: ita si aer exterior supra modũ ĩpendio agitatus impulsusq; adusq; pãniculam puaserit: vis audiendi necessario lędit. Huic pꝛiculo obuiam iit nã: quę auriculas aĩalibus vertiginosas & q̃si clauiculis & grandis qbusdã ĩtortas fabricata est: vti nõ simplex directũq;: sed anfractuosum & flexuosum iter haberẽt: ne humor aut flatus in penitas p̃tes facile posset illabi. ¶ Sane sicut humor in pupilla pspicuus a pspicuo externo colores inuectos excipiẽs ad sensoriũ reddit: ita aer ĩtestinus ab ex̃neo strepitũ q̃si breui manu tollẽs subiensq; ad auditũ refert. Atq; illũ qdem humorẽ obductis cuticulis & mẽbra nullis additis: tanq̃ ꝯpresso munito p q̃ excata fluore & dilapsu coercuit: nec.n. ꝯtineri aliter potuisset: nisi tanq̃ in vase aliquo ꝯsignatus & obseruatus fuisset. At pãnicula cui mãdatus iterior spirit⁹ est: q̃q̃ illũ quoq; sic cõpescit amplexu ne diffundat: non tñ inclusit q: si icluderet cũ aere extraneo ꝯtineri non posset. Sed ĩuolucra illa & giros in aurib⁹ q per cuniculos sinusq; ĩbricatim vndant: p opimento aeri sunt ne dissilire: aut digredi possit. Quom vero pãnicula tentat laborat q; detrimẽtũ in auditũ decũbit: quẽadmodũ quom auricula lędit pupillę: visus ꝯsequio noxam contrahit.

84 ¶ Quãq̃ vero iternus aer imobilis dicat: non tñ oĩno imobilis est: sed imobilis vocat: eo q neq; ipse diffundit: neq; alius subide atq; alius ad eius vicẽ corrogat. Idẽ ptinaciter pãniculę assidet: & auditui ꝯgenitus inexpulsusq; est. Per se vero motu quodã pplacido & ĩfrequẽti citra turbã & solicitudinẽ agit: vt auris de hac agitatiuncula pstrepat. Ac sonus qdam q ad aures accedit exaudit q;: nõ est iternus aeris motus: sꝫ extern⁹ alienusq;. Nãle porro aeri est cõmoueri semp: ẽt si discerneret: & tranquillissima tẽperies sit. Atq; hoc verꝫ esse pbant scobes illę & ramẽta in sole: q̃ huc illuc irrequieto ęstu reciprocant. Hac rõne: si aurib⁹ manum admoueris: pcipies strepitũ q propius & itimius agat in auribus sicut in cornu. Incolumis quoq; auditus: argumentũ est quom aures insonãt tinniũtq;: vtpote vnde ꝯstet aeri ꝯgenitonãlem vigorem & vtilitatem inesse.

¶ Uñ oriat sonus & quẽadmodũ exaudiat. Ca. XXIX.

85 ILlud plane dubitari solet pcussum corp⁹: an pcutiens sonitũ reddat: an in apto est ex vtroq; reddi: ita tñ vt alterꝫ agere: alterꝫ ppeti intelligat: nã passio a factiõe: q̃uis sbiecto nõ differat: rõne & cogitatione tñ euariat. Est aũt sonus breuissime dixerim aer elisus passusq;. Aer aũt duplex est: vnus is q iter corpora ꝯflatim incussa dispellit: alter is qui ab hoc pmuꝫ profectus: mox successu motus ꝯtinenter ad auditũ perfert. Atq; hoc est iam illud qd auditur. Nã exemplũ quo Arist. vtitur nõ conuenit examussim. Ait eni sonũ esse motum eius aeris: quẽ moueri cõtingat eo modo quo mouent ea: quę impetu aliquo ipulsa: & leuigatis ac solidis corporibus allisa resiliunt. Quę enim ita reciprocant ab his vnde reijciunt: abiungi necesse est. At aer qui primo insonat nõ abiungit ita vt ad auditum ipse accedat: sed proximum sibi & continuuꝫ aerem cõmouet. Atq; hic subinde aliuꝫ excitat more quo in fluctibus cernitur: in quibus alter alterum trudit: & pulsus obiter sequentem impellit.

¶ De differentijs & discriminibus soni. Item exanguia & pisces vocem non mittere. Cap. XXX.

86 SOnorum discrimẽ ᵇ quom nitit actu: non quom potentia subsidũt & intus pꝛemunt iternosci potest: quẽadmoduꝫ & cęteroꝝ sensiliũ. Sonoꝝ igit principes notę acumen & grauitas. Atq; hęc noĩa a tactilib⁹ flexa per translationẽ sonis adiunximus. Ut.n. qd forma in mucronẽ exacutaꝫ obtinet paruillo tpe vehemẽter tentat: qd vero retusam hꝫ sero & segniter: ita & auditũ exacuit: vt illans & acuta vox icit: & ppe modũ vulnerat: q̃si pungens grauis obtũdit offunditq; tanq̃ trudens. Atq; hoc rõne illa ꝯtingit: q altera multũ celeriter mouet: altera parum pꝛętarde. Ergo nõ idẽ sũt celeritas & acumen: neq; retusio & grauitas: vt qbusdam videt: sed ita euenit: vt motus fastigiati turbinatiq; corporis: frequens & pꝛęceler sit: retusi vero atq; hebetis cunctabundus & tardius. Hinc etiaꝫ fit: vt a corporibus politioribus lęuioribusq; acutior sonus ędatur: q aer ab his velocius mouetur & celerius dissilit: vnde & auditus valide & cito lacessitur. ¶ Cęterum ppꝛia animantis est vox: inanima vocalia esse nõ possunt. Or si fidiculas aliquando: aut fistulas dicimus vocales translatitiũ est: & abutimur nomine: quod sępe fit: vt instrumẽtis his quasi verba formari: atq; alloq

Left margin notes:

totũ p̃ncipalr sꝫ sm eã ptes q duro corpi pxima est religato q̃si cõpatit magis q dẽ & pu⁹ his q p pantẽ ꝯtinuę: min⁹ vo & tardius remotioꝛib⁹: & ea de cã q p piores sũt citius & magis audiunt q̃ remotiores: nõ igit ẽberant ptes scdc a pᷓmis vel figurãt: sꝫ cõpatiunt & in formant sit a p q pcussit & egit: & q: diuisibilia sũt corpora q patiũtur: diuisibilr passio diffundit vniũsq; aeri q passus est adest cũ aꝫ act⁹ sonorus. alio.n. mõ fieri nõ posset: aer ẽ is tot⁹ adesset vbicũq; son⁹ diffusus ẽ. cũ igit echo reddit: nõ reddit ob id: q: vas verberat: & sonũ faciat. Sꝫ qd prio insonuit vtitur eo duro leui & cauo veluti conductor ad reflexionem.

ᵃ ¶ Aer q auditui ꝯgenit⁹ est: aut Simp. nõ est is q exterior est: sꝫ q illi a nã ẽ annexus cũ q̃ organũ. Hic ẽ vtique est & vis ea auditrice informat⁹: quẽadmodũ humor q in oculis ꝯtinet vim aspectrice.

Right margin note:

ᵇ Arist. ho ait. εἰ [illegible] φορὰ τῶν [illegible] των, h est: diff'rẽtię sonantiũ. The. vo quẽ Pꝛobilo. infoge expõit sonantiuꝫ h est sonoꝝ. sꝫ simplic. alio mõ vba illa expo suit. nã ait ex actiõe.n. vt te stis ẽ Ptolem & potẽtias ipsas & res eẽn tias cognosci m⁹: quemadmodũ igit q sonantium sit aliqd ex sono cognoscim⁹ & pari & passu q tale sit ex ipsi sono ꝯphẽdimus. vñ cũ paulopost. in qt Ari. sic neq; sine sono acutũ & graue exponẽs simpli. ait nõ intelligit p acutũ & graue sonos ipsos sꝫ sonantia acute vel graui & vt cõ ueniat cũ pcedentibus.

videant. Ex alalib' quoq plura nõ habẽt vocem: sz q̃
sunt exanguia his nulla vocis emittẽdę facultas est: vt
isectis ⁊ his q̃ tegunt crusta. Nam ea q̃ videnť canere
vt cicadę mẽbrana septo trãsuerso subdita: ad quaz spi
ritus in eo iclusus atterit: obstrepunt. Sed neq pisces
vocẽ emittũt: atq hoc merito: q2 vox aeris motus ẽ: pi
sces aerẽ nõ recipiũt: vt q in humore exigant: nã pisces
quos amnis Achelous gignit capri dicti: eruditam illã
vocez gruntumq attritu branchiaz cient.

De voce. Cap. XXXI.

88 Animal q̃ vocẽ mittit tñ non oẽ vt
dixi: neq ab oi corpis pte:
nam ⁊ manus collisę strepitũ attollũt: ita
subit querere: quanã pte: aut quẽadmodũ
vox reddať. Tria sũt pq̃ quę nõ oia modo
sonus: sed vox ẽt gignit. Primũ est id qđ plagam ifert:
deide id cui iferatur: tertiũ id in quo hęc agunt. Aerẽ sa
ne in vtroq haberi necesse est: q̃q̃ non eodẽ modo in
vtroq: nã ad vocem elidendã non ois aer requirit: sed
solũ spũs is: quẽ alterno modo in anhelitu reddimus ⁊
ducimus. Hui' igiť duplex officium est: quẽadmodũ ⁊
linguę: quã nã ad explendã victus necessitatẽ ac pcipiẽ
dos sapores adhibuit: q̃ actio fere oibus aiantib' data
est: ⁊ ad ꝯficiendã locutionẽ qđ genus nõ ad pseueran
tiaz vitę: sed ad cultũ ⁊ lauticiem institutũ videť: ⁊ vni
hoi ꝯcessũ: q2. s. nõ nisi absolutissimis aiantib' tribuen
dum fuerit: ꝯceptus animi sermonis ⁊ vboz significa
tiõe cõplecti. Eodẽ modo vt ad se oĩo redeat: gemin' in
respirãdo vsus est necessarius: hic ad calorẽ q intus sit
refrigerandũ: alter nõ qdem necessarius: sed ad vocem
89 formandã inuẽtus: gratia melioris notę. Instrumẽ
tum anhelitus guttur est: respiramus attrahẽdo reddẽ
doq aiam p vices: guttur pulmonũ gratia vť adiũctus:
q hãc ptem aialia incessilia ⁊ sanguinea feruidiuscula z
obtinẽt: q2 cordi maxie sit ppiqua: vbi fons est caloris.
Euẽtatione igiť opus est pulmonib' ⁊ cordi ẽt amplí'.
Proide respiratio ad vitã ꝯtinendã necessaria ẽ. Itaq
aerẽ gurgulionẽ illatus adductusq feruorẽ illũ recen
90 tat refrigeratq. Hui' ergo aeris: quẽ spirãdo reddi
91 mus pcussio ⁊ offensio ad arteriã: si ꝯsulto ⁊ ꝺcõposito
fiat illac: qua cõmeat spũs: vox est. Loca porro ⁊ opifi
cia q̃ respirationi administrant, sũt: lingula ea: q̃ supne
duob' foraminis ⁊ fistulis iterposita est: tũ arteria: quę
ad pulmones pertinet. Tussis ṽo nõ est vox: q̃uis ab
hisdẽ locis: ⁊ p eadẽ machinamẽta pueniat: q2. s. nõ ex
pposito accidit. Sed neq excreatio neq ꝯcauę man':
q̃ illisa sit crepit': nec plausitatio: nec q̃ alia vox temẽ vi
ceq fortuita gutturis aut labioꝝ elisu ex prõpta: pprię
voces sũt: q2 sine cogitatiõe aut ꝯsilio vox missa: nõ est
vox: nã h i desinitiõe vocis oĩno collocãdũ ẽ: qm vox ẽ
sonus q cũ significatiõe aliq̃ emittiť. Significat ãt vox
ol: aut nãlis affectus ęgritudinem voluptatẽ: cuiusmo
di est vox brutoꝝ: aut ea quę hoies ꝯstituis rez noib'
⁊ receptis in ꝯsuetudinẽ indicant. Item alia rõne tusse
do nõ est vox: nã tussis est ictus tñ aeris ⁊ spũs reddi
ti. Vox pter hoc illud hz amplius: q est ictus aeris ad
arteriam elisi: qđ qdez hunc in modũ opz itelligẽ: aer in
voce redditus ⁊ pspirans foras aerẽ in arteria cõper
tuz ferit: ictus ille vulnerat arteriã sili ordie: quo supra
in auditu monstrauimus: aerẽ aurib' iclusum aer exte
rior pcutit: iterior ictus percutit pãniculam. Quam aũt
aer is: q respirãdo emittiť necessarius sit ad voces pę
hendam: illud clarissimo argumento est: q si spũm sub
stineas includasq: vocem dedere efferre non possis.
Quare cum vox mittenda est adductum aerẽ contine

Sonus ⁊ i
aere ⁊ i aqua
edi põt: vt su
pius ẽ dictũ:
cũ sit vox son'
sit: cur tñ in
aere elidi põt
q̃rit Simpli.
atq qm vox
significatiua
qdẽ est ⁊ fm
phantasiã: qđ
mun' est vite
cuiusdã pfec
tioris ⁊ pbitis
sic distincte: q̃
sive op' ẽt sic
calidiorib' ele
mẽtis pario
ribusq i qb'
degiť: q̃re ⁊
cor hñt ala
liaque voces
edunt ⁊ i aer
degũt. Pre
terea ẽt vox q̃
ter sonos pci
pua ẽ: vtpote
q̃ vita ẽt psę
ctior pdeat:
ꝯsonus est vt
ẽt in aere fiat
q maxie dic
thes est.

re opz: atq ita internum pcutere. Et hercules q hoc po
test diu pręstare pseuerantissima ⁊ longissima voce est.
Nemo aũt diutissime id põt rõne ea: q feruor ille: quẽ
diximus vernaculus istum sq: refrigerationẽ obiter mul
tam ⁊ iugem expostulat. Ut igiť multa in pauca refera
mus. Vox est animantis sonus: q de instrumẽtis ⁊ mea
tibus ⁊ officinis spirãdi attolliť: ortũ hñs hinc: q spirit'
redditus pcutit aerẽ in arteria ꝯtentũ: aut ipsam arteri
am: idq ex proposito idest cum imaginatione aliq̃ aut
consilio significandi indicandiq aliquid.

De olfactu: quem homo hebetissimum habeat: eoq
odorum nomina propria non haberi: sed a saporibus
transferri. Cap. XXXII.

92 Olfactus ⁊ odor quid sit nõ est ęq̃
facile ꝺmonstrare: vt qd
color: quid perspicuum: quid vox: quid so
nus. Quobrem neque nomen vllum odora
bilis proditum est: sicut audibilibus nomẽ
hoc sonus: visilibus color ⁊ lumen. Atq hoc inde acci
dit: q sensum hunc tardũ ⁊ lacessitum habemus. Pro
inde animalia [a] plurima exquisitius q̃ nos ⁊ sagacius
olfaciunt: vt ex terrestribus canes: ⁊ ex auibus vulturij.
Ac odorum [b] quidem varietates: aut cum oblectatio
ne: aut cum ęgritudine ⁊ fastidio psentimus: quod neq
in visu: neq in auditu contingit. Quorum vterq sensus
in nobis multos hic colores: ille strepitus accipit: citra
omnem cõmotionem voluptatis aut doloris. Ex hoc
aliqui argumentum sumunt vnum sensum olfactus ad
mensuram hominibus datum: quãtus scilicet sufficere
posset habentibus. Acrimoniam illam vtpote quę ad
vitam conseruandam non admodum pertineret: tanq̃
superfluam desiderari collibitum: hinc fieri vt odores
cognoscerentur non quales essent in se: sed quales per
93 uenirent ad nos. Huic simile ⁊ consentaneum illud
est: q animalia quoruz pęduri oculi sunt: colores qui
dem sentiũt vtiq non omnes: sed impendio terrificos
dũtaxat ⁊ voluptificos: idq propter obesitatem ⁊ rigi
ditatem instrumenti: tametsi ṽo neqz nomina odoruz:
neqz discrimina: neqz ingenia teneamus: ex similitudi
ne tamen saporum vocabula his nomenclatura sgne
ratiua ducimus. Nullę in sapore differentię sunt: q̃ gu
94 stum hominis lateant. Sensum hunc homines ⁊
certum ⁊ exquisitum habemus: nam gustus tanquam
tactus quidam est: tactu porro cętera animantia supe
ramus: quo fit vt sapientissimum animalium dicatur
homo: depręhensa animi vi ex mollitudine carnis ⁊ te
nuitate cutis: quę in nobis pęcipua sit. Atqz hęc tẽpe
ratura videatur maxime ad prudentiam apta ⁊ ad sa
pientiam ⁊ ad subtilitatem ingenij: quando etiaz in ho
mine: si crassior callosioue sit cutis: hebetudinez ⁊ tar
ditatem ostẽdi: si tenuis luculentaqz acumen ⁊ acrimo
niã pmitti. Utiqz si naturalis sit mollicies: idest quã tri
buerit icorrupta natura: nõ quę artificio: aut genere ali
quo exercitamẽti quęsita: cã forte illa q in molli corpo
re primus innatusqz spiritus animę facilius funditur:
⁊ libentius expeditiusqz discurrit. Contra duritics ⁊
crassitudo meatus obturant oppillantqz: ⁊ quasi repa
gulo sunt: ne purus ⁊ liquidus transmittatur. Etenim
omnibus sensibus sua cuiqz portio spiritus ad functio
nem ⁊ ministerium tributa est: quo circa fieri: vt a pri
ma ala quasi pcisi abiunctiqz videantur. At caro non
portioni spiritus: sed spiritui vniuerso prę seruit: qui se
95 per omnia membra diffundit ac permeat. Ceterum
vt dixi cum odoratus proprijs nominibus careat mu
tuarijs alienisqz vtitur: ita quẽadmodum saporesalȳ

a Non ob
id sagaci' cęte
ra alalia: ait
Simp. olface
re dicanť qm
exacti' olfaci
liũ spẽs diiu
dicẽt: nam id
nõ mõ in hoc
vez in oi sen
su ipoẽ ẽisz
nos superant
q̃ remoti' ol
faciũt ⁊ h idẽ
Auer. hic.
b Nõ ẽ hic
itelligẽdũ: ait
Simp. q sua
ue nimiõ vel
molestũ sint
olfatilia. alia
eni hec sp ꝯse
quunť: nec ẽt
ꝯtrna cũ aliis
olfatiliũ diffe
rentijs mole
stiuz vel suaue
discernať: nõ
n. ea de cũ sen
sorii dispẽsi
sit tanq̃ non
admodũ ex
actũ: nã ꝯ id
pot' certitu
dinis ẽẽ indi
ciũ: sz id dicit
Auit. q2 sor
tiora ea sunt:
nã cũ olfatus
organũ in no
bis non sit ad
modũ sagax
ad iudicãdũ
passiõe ogit ⁊
ea qdẽ vehe
mẽti vt ad co
gnitionẽ ecci
tet: q̃ qdẽ ob
vehementiã vł
suauis sit vel
molesta: ⁊ h
est i cã cur su
ne suaui vel
molesto: sẽo
riũ. n. vtpote
qđ tardũ sit:
vehemẽti egẽt
passiõe: q̃ he
ri neqt absq
h qđ vel dele
cet vł egre se
rat: ⁊ inde ẽt
nascit q iudi
ciũ sincez al
ferre si põt q2
ab ipa passiõe
ipediť. naz ẽt
si sẽsus vt pa
tiať aliqd sen
sorii a re sen
sili egeat ola
vehementior
aũt passio i
pedit actum
iudicandi.

dulces:alij amari habentur:ita ꝛ odores alios dicimus
dulces:alios amaros vocamus. Plerũq; autez tñ voca
bula:tum res in odoratu ꝛ gustu consentiunt:vt sint pa
riter odor ꝛ sapor:hoc ẽ:vt q gustu dulcis est sapor:dul
cis etiam sit odor olfactu:qd in melle cernit. Plerũq;
etiam contra:que odorata:non eadẽ gustu tenent:vt vn
guẽta. Pariter ꝛ austerus odor ꝛ pinguis ꝛ acer dici so
let:atq; oia hęc a gustu sumuntur. Cur vero degustatis re
bus:statim voluptas ęgritudoue consequatur:quum tñ
gustus hoi sit absolutior ꝛ certior odoratu:neq; Aristo
teles docuit:neq; expositores attingunt.

Carpit The. a Simp. hoc in loco:q an q̃daz ẽt degu stari absq; vl la p̃sus volu ptate vel ęgri tudine.

Cognitionem subiecti ꝛ subiecto oppositi pertinere ad
eundem sensum. Item quot significatus sint inodori ꝛ
inuisibilis ꝛ talium. Cap. XXXIII.

96 ERgo quẽadmodum ad auditũ exau
dibile ꝛ inexaudibile pertinet:ꝛ
ad visum visibile ꝛ inuisibile:ita ad odoratũ
odor ꝛ inodorũ:qr eiusdem sensus sit co
gnoscere quõ adest:ꝛ quõ abest ꝓprium
sensile:ita tamẽ vt presentiam per se absentiam ꝛ priua
tionem ex accidenti pcipiat. Qd vero inodorũ est multi
farie accipit:quẽadmodum ꝛ inuisibile dr id quod natu
ra ĩhabili est:vt videri ꝛ vsurpari oculis possit:vt vox
ꝛ sonus:secundo id cuius aspectum ęgre capimus vt te
nebrę:tertio id qd oculos nostros confutat ꝛ quo ꝓp ni
mietatez lucis repercussumq; dirigere aciem aut ꝯten
dere difficile. Totidem significatus inodori habentur:
nam ꝛ illud inodorũ est:quod nã ineptiore est:q̃ vt ole
re possit:ꝛ id qd ꝓtenuiter ꝛ exiliter halat:ꝛ id qd adeo
tetrum violentũq; obolet:vt tollerari non possit. Eadẽ
in gustu ꝛ gustabili distinctio recipiẽda est.

De intermedio sensus olfactus:ꝛ quẽadmoduz anima
lia odorentur presertim insecta. Cap. XXXIIII.

97 SAne ad odoratum:quẽadmodum ad
auditum ꝛ gustũ corpore aliquo
intermedio opus est:per qd ad sensuz odo
ruz differẽtię conuehant. Vident quoq;
eadem elementa odoratui preseruire:quę
visui ꝛ auditui aer ꝛ aqua:naz aquatilia quoq; odorari
certum est. Et quẽadmodum in visu ꝑspicuitas cõmu
nis quędã q̃litas in aere ꝛ in aqua cognoscit:ita in odo
ratu alia qualitas in eisdem elemẽtis ꝑmiscua cõtinet:
quã diximus diosmon.i.polatiam siue ꝑodoriaz appel
lari. Verũ hoc nõ admodũ mirabile est:similes si hac
98 pte sensus esse. Illud ęstimatione ꝛ qõne dignius vi
det:quõ insecta odorari cõstet:vt apes quę ad quosdã
odores longinquo conueniũt aduolãtq;:ꝛ fumo ẽt abi
gunt:indubitari solet q id possint. Quõ enim hõ ꝛ ala
lia habentia sanguinẽ oia odorent recipiendo adducẽ
doq; spũm:qd hinc ꝓbatur:qr si anhelitum contineãt:
nunq̃ neq; longius desita:neq; ꝓpe ascita:neq; iposita
etiã naribus sentient. Qd quidem postremuz cõmune
oibus est:vt si in ptes sensorias adigant sensilia persen
tiscere nullus sensus possit. Cum inquã odorari aialia:q̃
prędita sanguine sint nisi attrahendo spũm nequeant:
controuersiam hz:quẽadmodum fieri possit:vt insecta
quę non respirant nec spũm ducunt:odorari tñ manife
stissime videant. Unum.n.modum sentiendi ꝛ rõnem
haberi quocũq; sensu in oibus aialibus probabile est:
aut igit alium sensum ab odoratu habebũt:aut redden
99 da rõ ꝛ causa discriminis est. Certe alium sensuz ha
bere non possunt:quo odorent:q̃ odoratum. Quõ.n.in
tellectus ꝛ pceptus odoramentorũ odoratus sit sicut vi
silium visus ꝛ exaudibilium auditus:possibile est odo
res sentire insecta:ꝛ tum bonos:tum malos itenoscere:
tñ alio vel in hoc sensu q̃ odoratu. Jam quõ perimi vi
deant insecta quorũdaz rerũ odore:si vehementior vio
lentiorue:aut si putridę fuerint:qbus vel respirantia ſę
ꝑnumero intereunt:vt sulfure:vt calce:vt origani pului
sculo inspso:vt multorũ eius generis suffitu incẽsuq; ne
gari qdem non põt:vt inesse sensuz olfactus. Sed asse
100 rendũ est:quẽadmodũ olfaciũt si non respirãt. Vi
detur itaq; in sanguineis sensoriũ odorandi diuersuz eẽ
ab eo qd in insectis fit. Et hercules vt aialiuz quorũdaz
oculi genis ꝛ palpebris vallant ceu vallo quodam visus
munimẽtoq; ꝓminẽte:eoq; nisi nictent aut cõniueant:
cernere nõ possint. Quorũdaz sunt oculi ꝑduri ꝛ q hoc
genere operculi ꝛ folliculi careant:ꝑindeq; operti incõ
niuiq; sint:sed statim sine diductu aliquo icidentia ꝛ oc
cursantia cõtuentur:ita odoratus isectis promptus atq;
expositus est:vt visus duros oculos habentibus:vnde
munere eo sine naribus ꝛ olfactione fungunt:respiran
tibus adopertus ꝛ conditus qui quõ halamus adaperi
tur panditurq; ampliatis venarũ meatuũq; itineribus.
Hinc euenit:vt que respirãt odorem in aqua nõ sentiãt:
qm respirare non pñt. Ob hanc quõ meatus illi in hu
more patefieri nequeant:sũma rõ est:vt vrinantes in eo
odorari nõ possint:ergo sigs diligenti subtilitate id exi
gat:respiratio non est causa odorandi:neq; dehiscentia
palpebrarũ videndi:sed adapiendi meatus:q odoratui
obseruit. Cõstitutus aũt odor in arido est:quẽadmodũ
sapor in humido. Quo circa odoramenta incensa reca
lefactaq; fragratiora odoratioraq; sunt. De his aũt in
cõmentarijs de sensib9 Arist. vberi9 disserit. Illuc q̃ re
legandi noscẽtes hec sũt. Plane ꝯstat instrumẽtũ olfa
ctus tale potẽtia esse:q̃lis est actu res odorata. Quũ vero
iã odorat nõ potẽtia amplius:sed actu ipso esse.

De gustu qui exteriore intermedio careat. Item sapo
rem in humido haberi. Item quot modis ingustabile
dicatur. Cap. XXXV.

101 GUstabile vero quidam tactile est:
quare ꝛ gustus perinde
habetur:ac tactus quidam. Demonstrari
etiam põt ratione q gustabile est sub ta
ctile videri cadere hũc in modum. Gusta
bile nihil aliud est q̃ sapor. Sapor ois in humido est:
humidum exploratur ꝛ deprehẽditur tactu:ergo qd gu
stabile est pertinere ad tactũ videt. Quapp quõ gustus
sit tactus qdam nõ est alieno corpore opus pro interme
dio ad gustandum.i.per quod saporũ differẽtię pferan
tur ad gustum:quẽadmoduz ad videndũ perspicuo:ad
audienduz olfaciendũq; aere aut aqua:p quę soni odo
resq; apportent. Singuli.n.intermedio corpore ꝛ exter
no vtunt:p quod ad se oia sensilia referant:neq; pars
aliq̃ sensuum vicem intermedij põt implere:sed necesse
est haberi aliud:qd sit abiunctũ ꝛ sepatũ a sensu. Non
sic in gustu:q: neq; sic etiã in tactu:sed si qd intermediũ
in his quoq; sensibus ꝯstituendũ est:qd certe constituẽ
dum est:vt paulo inferius indicabit:illud a sensu diuisuz
aut secretũ esse non põt:sed annexũ esse ꝛ partem eius
opz:atq; hoc esse carnẽ:aut aliqd vice carnis. Propte
rea si in aqua fueris sentire saporem poteris eũ qui cõ
tineat in aqua:vt vrinãtes assolẽt q salsuginẽ maris ꝑ
cipiũt nõ tactu:sed gustu:neq; tñ aquã vt intermediã sen
tiunt:sed vt id cui sapor ille immistus est. Et.n.quum bi
bimus:q̃q̃ humor est ille quẽ bibimus:non tñ humo
rem vt intermediũ gustamus:sed vt id qd aliquẽ sapo
rem recipiat:nõ qdem eodẽ modo:quo colores perspi
cuum recipit:quippe q q̃q̃ per id vident:in eo tñ mi
sceri ꝛ ꝯfundi non põt. Neq; ab his defluuiũ aliqd de
cidit

cidit:quo perspicuū colorari dicatur:sed ita vt saporē
tēperari misceriq3 cum humore oporteat:e quo sapor
tāq3 humori forma euadat. Qualitas eni & affectio q̄dā
humoris sapor est:nō tamē in eo q̄ humor inest:in illo
sapor. Sūt eni alię qualitates & affectiōes humoris in
eo q̄ humor est:vt esse cessilē labilē fluxibundū & scissi-
lē:at qualitas sapor est humoris nō alia re q̄3 q̄ in hu
more positus cōstitutusq3 est:atq3 illo tm̄modo in esse
dicit̄ per se in humore sapor:q̄ vt sapor cōsistat neces-
102 se sit humorē accedere. ¶ Accedit autē & cōtinet̄ hu-
mor:vbi sapor est:aut actu:aut potentia. Sal quom po
tentia humidū sit:simul admouetur & approximat lin-
guę tabescit liquescitq3 quo & linguam humectat: ergo
intermediū corpus:qd̄ externum alienūq3 sit:in h̄ sen-
103 su desideratur. ¶ Cętera hz cōia cu3 reliq̄s sensilib⁹:
vt eni color visile est:ita sapor gustabile. Item quēad-
modum visus pceptionez visilis & inuisilis habet:nam
tenebras oculus insiles iudicat:ita & gustus sensuz gu-
stabilis & ingustabilis obtinet. Nouit eni omnis sensus
priuationē sensilis sui:nec priuationē modo:sed etiam
exuperantiā & excessum:q̄3q̄3 hoc posterius nō sine of-
fensione oblesioneq3 occidit:neq3 eniz affectio est par:
quom silentiū obnoxium:& cu3 violēti ac demētes stre
pitus afferuntur. Silentium quom percipitur nihil la-
cessit:graues & exuperantes soni officiunt sensui:& plę-
riq3 exitium & abolitionem important. Nam excessus
sensilium imodici:quasi non sensiles euadunt:ga impa
tibiles sunt:nec eorum sustineri vis potest:eo fit vt non
modo exilis & perexiguus strepitus exaudiri non pos-
sit:sed nec pmagnus & insolens. Pręterea triplex ingu-
stabile est:primum id qd̄ fatuum insipidūq3 est:vt la-
pis:alterū id cui permultus sapor inest & gustum offen
dens:vt ea quę impēdio acida acria austeraq3 sunt:ter-
tium genus est eoꝝ quę natura idonea ad saporem nō
sunt:vt vox & aer. Ad hoc exēpli & inuisile & inexaudibi
le trifariam dicitur. Gustabilium itaq3 initiū humor ē:
vtpote qui pro materia sit sapori:materia porro initiū
sui generis & ipsa est:gustabile v̄o alterum poculentū3
id videlicet quid quom humectū sit:saporem plus mi-
nus naturalem salutaremq3 animantibus prefert:alte-
rum impoculētum id sc3:qd̄ oblędit & perniciem gustui
adducit. Primum igitur op3 rem haberi succulētam &
gustabilem:idē quę succum & saporem sortita sit:tū de-
inde poculētam & teneram sorbitui. Sane poculētū cō-
mune tactui & gustui est:nā omne poculētum humorez
saporemq3 hz:qua humidum est:ad tactū pertinet:qua
saporē habet:ad gustū. Si igitur mediocritatez:aut tē-
peramētū excedit:quatenus gustabile est:dissoluit col-
labefactat gustū:si quatenus tactile aial vniuersum.

¶ Quot sint gustabilia:& quod instr̄m gustus:& quale itē
differētię sapoꝝ & genera. Cap. XXXVI.

104 Quom igitur q̄ gustabile ē se-
dem in humore
possideat:necesse est machinamētū & in-
strumētū quo vtit̄ aia ad gustādū: neq3
humidū actu eē:neq3 tale vt humescere
& diffundi possit. Nā gustus a gustabili patitur:qua gu
stabile est:oportet igitur sensorium hoc q̄ humidu3 sit
potentia:mox humefieri & molescere actu modo serue-
tur:atq3 incolume habetur. Atq3 hoc argumēto illo pa-
tuerit:q̄ quom aridiuscula nobis & siticulosior ligua ē
gustare nō possumus:sicut neq3 quom pręmadidam &
admodu3 dilutā habemus. Quod genus facile in ęgro-
tantibus cernitur. Illi q̄ offusum linguę humorem ha-
bent:tāq3 solum eum & primum agnoscunt:reliquos sa-
pores admotos ęgre diiudicant:eo fit sępenumero: vt
subamara oia febrientibus videant̄ quō linguę sapor
is a bile felleue hęserit. Nā & si ferru3:aut vehementez
saporē ori primū admoueris:mox subide aliū addide-
ris:differētiā non adęque percipies: ga. s. offectio p̄oris
105 intellectū posteriori nō p̄stat. ¶ Sapoꝝ aūt gńa fere
vt in coloribus notant̄ describūturq3 simplices aliq:vt
dulcis amarusq3:atq3 hi iter se p̄trarij sunt. Cōsequitur
dulcē pinguis:amarū salsus. In meditullio hn̄tur:acer
austerus/suauis/acutus/acerb⁹/acidus. Atq3 hę differē-
tię sapoꝝ vident̄. Sz testemur breui cōplexione q̄ ha-
ctenus nobis effecta sunt:id qd̄ in sensibus:itē reliq̄s fe-
cimus. Sensorium gustandi tale potentia est:quale gu-
stabile. Gustabile est id quod tale reddit actu sensoriū
quale ipsum est sensile.

¶ De tactu quęstio an sit vnus:solutio non esse vnū. Itez
carnem non esse sensorium tactus:sed intermedium &
operimentum sensoꝝ. Cap. XXXVII.

106 De tactu duo sunt q̄renda: primū
vnus sit an plures:alteꝝ
quodnam sensus huius sensorium con-
stituendu3 sit:vtrū caro:aut simile ali-
quid atq3 ęmulum carni in his quę ca-
rent carne:an caro non sit ipsa sensorium:sed potius in-
termedium q̄ddam. Aliud v̄o interius secretarium ha-
beatur:qd̄ pro instrumento & machinamento sit tactui.
107 ¶ Plane tactum non posse vnū sensum intelligi vā
illud ostēdere:q̄ sensus hic vna p̄rietate nō est p̄tēt9:
vt sensus reliq̄ visus candoris & nigritię & medioꝝ:gu-
stus dulcoris & amaritię. In tactu multę p̄rioꝝ cōiuges
copulę sunt:atq3 oēs extremę & citra mediū:qm̄ in sin-
gulis eaꝝ medię q̄litates alię collocant̄. Extremę sunt
caliditas/frigiditas/hūiditas/siccitas/grauitas/leuitas/
mollities/durities/asperitas/leuor/medię iter has plu-
108 rimę. ¶ Verū qōnis huius q̄3q̄3 non pbe nec seria:tū
phalerata & verisilis videri solo possit:si dicam⁹:in re-
liquis etiā sensib⁹ plures p̄rietates cerni:vt in voce non
mō acutū graue:sed exile & magnu:sz aspeꝝ & leue:sed
duꝝ & flexibile:sed fuscū & candidū repiri:totidē esse &
coloꝝ discrimina. Sz vt sum p̄fatus defensio hęc nō sa
tisfacit. Primū magnitudo atq3 exilitas cōia sunt sensi-
bus oib⁹:& p se ēt a singulis cognoscunt̄. Leuitas itez &
asperitas:aut trāslatę de tactilib⁹ sunt:aut ad figurā re-
feruntur:si mō figurā vllā voci eē putādu3 est. Qd̄ certe
putari pōt pp aerē:q in voce elidēda p̄unit̄: figura v̄o
inter sensilia cōia numerat̄. Nō idē pōt dici de calore:
de frigore:de leuore:asperitate:leuitate:grauitate:q̄ppe
q̄ oia priuatī3 subita sunt tactui:nec sic vllū ex his:qd̄ p-
tinere ad reliquos sensus possit:q̄ stat scrupulus:qōna3
genus:aut q̄ nā sub sensu3 hūc cadat:ēt vtrū nā vna:an
plures:neq3 eni p̄rōptū est aliqd̄ nomē:q̄le in auditu so
nus:in visu color:in gustu sapor:hoc igit̄ nobis q̄rēdu3
109 addubitādūq3 est. ¶ Vtrum v̄o sensoriū tact⁹ sub⁹
carnem cutēq3 sit:an ipsa potius caro. Certe exp̄imētu3
illud:qd̄ afferri solet nihil huc facit:q̄ statim atq3 cōta
cta caro est p̄sentiscere videamur:q̄n ēt si mēbrana na
ue:aut linteolo tenuissimo carnē inuoluas nihilosequs
idē sequr:vt simulatq3 attigeris aliq̄ sentias calorez &
frigus:& cęteras eius generis qualitates:& tamē dubita-
ri nō pōt mēbranā eē cēsoriū tactus:etiā si cū corpore
coalescat. Quod de Hercule fabulis p̄ditur in tunica:
quā Deianira ei sanguine Centauri tinctam induerit:&
quę inhęserit visceribus. Nimirū nihil hoc magis sen-
sus vigueri:imo ipedimētu3 potius mēbranula obdu-
110 cta attulerit. ¶ Quobrē caro nō sensoriū: sed p̄egmē

¶ Non Z[i]ricianos nō co mō intelligit Simp. Plutarchum lisquās q̄ The. & Alexan. vt sine sensilia cōia:s3 veluti q̄sdā p̄priatates peculiariter sonū concomitantes: & alia ēt sensilia sui p̄portione.

siue operimentum videt̃ iniectum ꝛ circundatum inte-
rioribus sensorijs tactus:que plura sint ꝛ singulis pari-
bus contrariorum sua respondeant. Nam quemadmo
dum si aer ita nos ambiret:vt congenitus iunctus atq;
applicitus vndiq; haberetur:videri possemus vno co-
dẽq; istrumẽto sentire sonos/colores/odores/coq; vno
sensu videre/audire/olfacere:propterea q̃ sensoria in-
terstingui ꝛ discerni non possent:sed eodem corpore in-
strumentoq; simul ꝛ colores cerni ꝛ strepitus exaudiri:
ꝛ odores olfieri oporteret. Nunc q̃ instrumẽta extrin-
secus habentur:ꝛ apertissimis discriminibus cuariant
ea per que videntur sensus impelli:manifestius est q̃ vt
cadere controuersia possit plura ꝛ vniuersa esse machi
namẽta:que illis sensibus delegata mãdataq; sint. Ita
in tactu qa obscurum est vnum caro an plura sint istru-
menta eius:dubitare quidem cõtingit vt dixi:sed tamẽ
111 nihil prohibet plura sensoria eius intelligi. ¶ Carnez
vero tum vniuersam:que in visceribus contineatur:tum
ea que extrinsecus visitur operculi ꝛ velaminis loco
sensorijs illis obductam haberi. Nec enim aerez id eẽ:
aut aquam oportuit:quia corpus animãtum qd̃ firmuz
esse ꝛ solidum necesse est:quodq; ortus ꝛ occasus par-
ticeps est ex illis elementis seorsum conciliari non po-
test. Itaq; relinquitur vt mistum esse e terra ꝛ reliquis
elementis oporteat:quale caro esse debet:aut aliqd qd̃
vice carnis ad ꝓportionẽ hũi natura statuerit. Quod si
quis animalia esse aerea vel ignea crederet:vtiq; in his
difficile foret:tum quinque sensus:tum instrumenta:q-
bus singuli vterentur agnoscere. ¶ Sed rationem hãc
quemadmoduz ducatur attende. Si sensus omnis per
medium aliquod in actum prodidit:prodibit ꝛ tactus.
Inter tactile vero ꝛ tactum nihil esse mediuz preter cor-
pus potest:corpus igitur hoc:quo medio tactilia perci-
piuntur a tactu:videtur ab aqua ꝛ aere differre:que ce-
teris sensibus media sunt:q̃ aer ꝛ aqua a tribus sensib⁹
sunt abiuncta direptaq;:corpus id quod ꝓseruit tactui:
ab eo separatum esse non potest:sed coherere:ꝛ cõgeni
112 tum esse ꝛ inextum oportet. ¶ At vero ratio ea qua ꝓ-
bare quispiam conaretur vno sensu tactum includi:ꝓ-
pterea q̃ caro vna sit:per quã tactilia omnia cõprehẽ-
dantur a tactu:euertitur argumẽto lingue:que certa sui
parte ꝛ tactilium ꝛ saporum perceptionem habet. Nã
si animal cetera quoq; carne passim ꝛ gustaret ꝛ tange-
ret:necesse eẽt vnũ sensus putare gustũ ꝛ tactum. Nunc
duo sunt:qa instrumentorum vsus non reciprocãt. Cũ
nis enim sensoriũ gustus intellectũ tactiliũ habeat:non
tamẽ cõmeat:vt tactus quoq; ius habeat in sapores.

¶ Utrum duo corpora solida de concursu seinuicez tan-
gant:ꝛ in quo differat aut non differat gustus ꝛ tactus a
reliquis sensibus. Cap. XXXVIII.

113 In eo quoq; ibi tuit ambigi:q̃ quõ omne corpus altitudinez ha
beat:atq; hec e tribus vna dimẽsio sit:
quomoq; ea corpora:inter que corp⁹ al-
teruz iniacet:mutuo tangere se nõ pos-
sint:q̃ ea solum seinuicez tangunt:quoꝝ extrema ꝛ ora
sunt simul. Superq; manifestũ fit vdis corporib⁹ sem-
per humorem aliquẽ circũfundi ꝛ adherescere. Nõ vi-
detur fieri posse vt duo solida corpora de concursu in
aqua se tãgant:alioquin aut resiccata erũt extrema:qd̃
quidem in humore non potest contingere:aut si aquaz
intercedere fatearis:hiare aliqd inter margines opor-
tebit:nec cõstabit attactus. Quare neq; hamus:aut he-
serit piscis:neq; piscis piscez tãgere poterit:neq; interest
q̃ exiguum pauxillumq; sit:quod interponitur. Eadez
questio in his corporibus est:que se extra aquam tãge-
re inuicem credantur:quom omnia ea intersitus aer di-
uellat. Sed hoc nobis obscurius in aere est:propterea
q̃ aer minorem sensum incutit q̃ aqua. Ceteruz[a] q̃q̃
vera hec videntur:tamen preteriatur aliquid:quod mi-
nime conniuendum:aut dissimulandum Aristoteli fuit.
Quom enim aquaz aut aerem tangant:que in aqua:aut
in aere sunt:profecto hec nõ alio medio preterea aquã:
aut aerem tangent:sed cum his protinus concurrent:ni
hil vt possit magnum paruumue intercidere. Uerum[b]
114 hoc non id erat:quod initio volebamus. ¶ Illud ergo
agitabatur:esset ne caro tactilium rerum pars sensoria:
quemadmodum visilium pupilla:an vero instrumentũ
haberetur interius. Caro autem inter instrumentum ꝛ
tactilia interiaceret vt media. Uidetur enim maxie po
stulare ratio vt simile in tactu:atq; in reliquis sensibus
statuatur. Proinde absurda res sit:tactum aut gustum
sensilia non per medium:sed ipso se tangere. Differre
porro a ceteris sensibus tactum ꝛ gustuz si modo diffe-
runt:q̃ intermedia remotiora alijs:iunctiora his duo-
bus propioraq; sint. Alios per amplius spatium:hos ꝑ
breuius allici agitariq;:eo fit:vt intermedium in his la
tentius videatur:non modo quia paruum breueq; est:
sed etiam quia congenitum atq; coalitum. Neq; mirũ
sit:q̃ animal ipsuz tangere dicitur:quom ipsum tamen
non tangat res nec tactus eius:sed medium illud:ꝑ qd̃
tactus impellitur iciturq;. Certe pluribus modis tactus
accipitur:primum ad omnes magnitudines siue corpo
ree siue incorporee sint cõiter pertinet:quando ꝛ linee
circulos tangere ꝛ circuli circulos dicuntur. Dicũtur ꝛ
sensilia sensum tangere:quoties ita iminẽt sensui:vt ex-
trema sint simul. In ipso autẽ sensu tactus:tunc demũ
dicuntur sensilia sensum attingere:quom percipiũtur a
tactu. Quo fit vt in ceteris sensibus nihil intermedium
possit esse quom tangunt. In tactu vero quia tangere vt
dixi in eo non est coniungi:sed percipere ꝛ sentire:nihil
prohibeat quin aliquid intermediuz sit. Sane interme-
dium hoc incognobile imperspectuq; nobis est:perin-
de ac si in aquis tactus existeret:in qua tãctis madescen
tib⁹ nobis humor quoquo versus hesisset:isq; in omni
contrectatione medius haberetur:haud facile tñ ani-
maduerti nobis id posset:qd̃ ꝛ nunc contingit:quom in
aere ambiẽte nos tangimus:q̃q̃ id pre tenuitate aeris
perparum euidens est:idem fit si per linteũ aut carba-
sinam que nos lateret:tactilia sentiremus. Quobrẽ quẽ-
admoduz videmur in aqua tãgere:ꝛ tñ qd̃ interpollat:
aut ignoramus:aut non aduertimus:ita forte in primo
tactu dicendum. Primũ tactũ appello sensoriũ:qd̃ inte-
rius occulit̃:quodq; per mediuz illud tangit:qd̃ nobis
icognitũ inexploratũq; est:vel eo magis quo ꝓpingus
115 ꝛ confinius sensorio continet̃. ¶ Ergo etiã mediũ ali-
qd̃ ꝓbandũ ꝛ asserẽdum in tactu est:neq; hoc gustus ꝛ
tactus a reliqs sensib⁹ discrepat:sed eo potius:q̃ quõ in
visu/auditu/olfactu/non id qd̃ mediũ est alteret̃:sed ꝑ
id qd̃ mediũ est organa sentiẽdi sensusq; alterent̃. Nã
alterari hoc loco quemadmoduz accipiamus de supio
ribus patet. In tactu ꝛ medium ꝛ sensus simul alteran-
tur:patiunturq;:frigescit eni ꝛ calescit caro. Quẽadmo
dum clypeũ q percutit simul ꝛ clypeũ ꝛ gerulũ pcutit:
ita idẽ tactile carnẽ ꝛ tactum simul lacessit. At ꝑspicuũ
non alterat̃:neq; eni albescit aut nigrescit:aer quoq; i
clusus ꝛ intextus in auribus:neq; acutus:neq; grauis a
116 strepitu reddit̃. ¶ Ergo iter se sensus isti non distant
ea re q̃ medio alteri vtantur:alteri nõ vtant̃:sz q̃ me-
dium alio genere visui/auditui/olfactui administret:
alio

[a] ¶ Ui. The. Ar. carpe hic ꝛ ipse ab Au. carpitur: cetenisq;.

[b] ¶ Ui. Themist. intelligere du-bitationẽ hãc q ab Ar. q̃si ex incidẽti ꝛ extrappo. sit iducta. veruz Phil. ait ob id Ari. eã ad duxisse:vt 3° ꝯ ex ipsa ostẽderet carnez potius rationez mediũ q̃ sensoriũ obtinẽ: sz Simpl. eo fine vt ꝯclararet: qnã esset diã iter tactũ ꝛ ceteros tres sensus quãuis q̃ etiã suppo neret inter tã-gens ꝛ tactile intercedet cor pus extraneuz mediũ:vt qñ corpa solida in aqua se tã-gunt.

a ¶ Nō arbi credēdū ē. ait Simp. carnē ea pp oino sē su carere sicu ti caret aq̄:nā cui hoc ratiōe sibi silia: sꝫ q̄ rōne ꝛ ipsa ē id p qd ad ꝓ/mū sensoriū deuehunt spe/cies rez tacti/lium.

alio gustui ꝛ tactui obseruiat. Uidet̄ qdez caro eo mō
ad tactū ꝛ gustū se hr̄e: quo aq̄ ꝛ aer ad visum ꝛ audi/
tum. Atqꝫ hoc in hūc modū ꝯtemplare. Si rē candidā
superposueris pupillę: aut si aeri cōnexo ꝛ ꝯgenito au/
ribus admoueris strepitum: aut si meatibus nariū odo
ramentū indideris: nulla ꝑceptio ꝯsequetur. At si tacti/
lia carni adiūxeris: ꝯsequet̄. Ergo clarum est ꝑmū sen/
soriū ꝯtingibiliū carnē eē nō posse: qa si esset: idem sta/
tuere quod in cęteris sensibus oporteret. Cęterū instru/
mētum intus abditur: caro pro intermedio est.

¶ Epilogus eoꝝ quę de tactu dicta sunt: ꝗ est tactū iter/
medio vti. Itē tactū multos sensus eē. Cap. XXXIX.

SEd vti Aristotelē hoc quoqꝫ pte se/
quamur imitemurqꝫ: q locū
hūc fere ambitiosiuscule exequutus ꝛ cō/
plexus videtur: recensebimus breui sūma
quasi decursu per capita quę hactenus de
vno hoc sensu ꝯfecimus. Sensus omnes aliquo inter/
medio ad functionem suam vtuntur: ergo ꝛ tactus vte/
tur. Nihil inter tactum ꝛ tactilia medium visitur pre/
ter carnem. Hęc igitur vicem medij exhibet. ¶ Si ꝑ
aquam: si per linteum: si per inam: si per membranu/
lam tangeremus media nos laterent: nihil igitur mirꝫ
si caro quoqꝫ: quę media est videtur latere: pręsertim
tanto coniunctior reliquis sensib⁹. ¶ Si res sensilis in/
strumento imposita fuerit nihil sentimus tactu: si carni
imposueris tactile protinus sentias: non est igit̄ instru/
mentum tactus caro grauitatem ꝛ leuitatem non tāgē/
do: sed quadaꝫ interiore vi sentimus: ergo ꝛ cęteras cō/
trarietates interioribus viribus singulę singulis sentiū/
tur: etiam si per carnem intellectum illorum assegmur.
Atqꝫ hoc ab Aristotele dictum non est. Hactenus ra/
tiones illas ꝛ cōsectaria repetiuimus: quibus probatur
tactum intermedio vti. ¶ Quemadmodum ꝯo tactus
plures sensus sit sequentes ostendunt. Sēsus vnus cir/
ca vnum par contrarioꝝ obit: tactus circa plura ver/
satur: ergo tactus nō potest sensus vnus itelligi. Ut eni
visus auditusqꝫ tametsi duo sensus sunt per vnū: tamē
ꝛ idem medium mouentur: ita nihil obstat quin tactus
possit in tot sensus fundi: quot contrarietates habent:
ꝛ tamē plures illi sensus medio vno: idest carne ad sen/
tiendum vtantur. ¶ Pręterea in eadem parte linguę
inest gustus ꝛ tactus: atqꝫ ita vno loculamento plures
vno continentur sensus: nihil igitur vetat quin ideꝫ pos/
sit vniuersa in carne cōtingere: vt q̄q̄ singulis ei⁹ par/
ticulis omnia tactilia sentiantur: tamen sensus percipi/
endi bis multiplices habeātur. Si quod igitur animal
ex aere formaretur: q̄uis in eo visus ab auditu non di/
staret: propterea q toto se ꝛ videret ꝛ audiret: tamē ex
argumento sensilium quę apertissime dissiderēt nega/
ri non posset: duos in eo sensus esse: quorum alter diffe
rentias colorum: alter sonorum ꝛ vocuꝫ varietates ex/
ciperet. Pari pacto cum animal corpulentum sit: q̄uis
vnus esse tactus simplexqꝫ videatur: propterea q car/
ne tota res contingibiles sentiantur: non tamen re vera
vnus est: sed quot paria contrariorum ꝛ copulę.

¶ Contra Alexandrum qui putauerit carnem esse senso/
rium tactus. Cap. XL.

IAm soluere q Alexander in
carne solus vidit
non impendio arduum est. Si caro inge
non sit sensorium tactus: quidnaꝫ afferri
aliud poterit: quando necesse oino est se/
dem sensariam tactui descriptam ꝛ certaꝫ haberi: quē/
admoduꝫ orbes sinusqꝫ visui adiungūtur: auriculę au/
ditui promīnētes: lingua gustui delegatur: nares olfactui
seruiūt. Sed meminerit Aristoteles sensoriuꝫ tact⁹ cor/
di mandasse. ¶ Deinde alia via occurrit: si cōem inge
rationem vicissim sensus ineunt: quemadmoduꝫ q̄ me/
dia ꝛ internuntia reliqs sensibus sunt: ipsa nō sentiūt: ita
par sit vt caro non sentiat: quę tactui pro medio eē sta/
tuit̄. Sed ad hoc audiat Aristotelē dicētem: aial nō car
ne: sed simul cū carne sentire. Pręterea nec similitudo
inter carnem ꝛ cęteroꝝ sensuuꝫ media: qua ille nos vr/
get: in fidem recipi pōt: q hęc inata coniunctaqꝫ habe/
antur: illa prorsus externa separataqꝫ sint. Est ꝛ in eo nō/
nulla diuersitas q eadem corporis pars a pluribus si/
mul potest attingi: eūdem colorem tueri: eūdē strepitū
audire: decem simul: atqꝫ adeo innumerabiles possunt:
vt in cunctis theatrisqꝫ. Atqꝫ hęc ī dubiū reuocasse ha/
ctenus: atqꝫ obiter diluisse non fuerit inutile.

¶ Sensum tactus maxime corpulentum videri. Iteꝫ ta/
ctum mediocritatem esse ꝛ quoddaꝫ alio modo q̄ sen/
sus cęteri. Cap. XLI.

117 PLane tactus sensuū oium maxime
corpulentus est: nā ꝛ subiectę
huic sensui res nām corporis maxie refe
runt ꝛ differentię corporis sunt: qua cor/
pus est: nō qua animatum viuūqꝫ. Calor
enim ꝛ frigus. Iteꝫ humor ꝛ siccitas elemētis ꝑmis pe/
culiares ꝛ ꝓprię qualitates sunt: de quibus accurate in
libris de generatione ꝛ corruptiōe perscripsimus. Sen
sorium porro tactiliuꝫ: ꝛ in quo ꝑmo tactus inest hono/
re ꝑstito vocare tactorium possumus: vt auditoriū: vi/
sorium, olfactorium. Scire etiā illud debemus parteꝫ
eam in qua prima tāgendi cōstituta vis est: talē eē po/
tentia oportere: qualia sunt: quę tangūtur. Erit igitur ta
ctus potētia calidus: potētia frigidus ꝛ cętera simili ra/
tione. Quapp iure dictū est sensorium hoc valide cras/
118 sum ꝛ corpulentum esse. ¶ Cęteruꝫ superius declara
tum in cōmune est aialia quodam modo ꝛ genere pati
dum sentiunt: dictū est etiā id qd patit̄: partiꝫ sile agen/
ti eē: partiꝫ absimile: q necesse est quom ocpit pati ab a/
simile: sic quom desierit simile euadat. Ex hoc sequitur
sensoriuꝫ tactus non sentire quę ęque calida: ęque algi/
da: ęque leuia: ęque aspera inciderit. Nec illud interim
modo sed ne medium quoqꝫ ipsum: qd esse dixim⁹ car
nem: sed solas redūdantias ꝛ defectus esse quę sentiā/
tur: quasi sensus is mediocritas extremoꝝ sit. Medio/
critatē ꝯo non eo modo acceperim: quo virtutes solem⁹
mediocritates vitioꝝ vocare: nāꝫ virtutes q in medi/
tullio vitioꝝ sūt site: qęqꝫ ab his pari vtrinqꝫ itercape/
dine circūsistunt̄. mediocritates appellant̄ ꝛ sunt. Nō
hoc in tactu mediocritas est: sꝫ eo q id qd in medio ē:
119 seu qd mediū ē vtriūqꝫ extremū potētia ꝯtinet. ¶ Iā
in ꝗ quoqꝫ tact⁹ a cęteris sensib⁹ dissidet: q nō eodem
iure medietas est: quo illi cēsent̄. Nā ꝛ id: in quo ꝑmuꝫ
facultas visibilis ꝯtinent̄ expꝯs eē oīs coloris dꝫ: ꝛ id in
quo vis audiēdi primū inest vacare oī strepitu opꝫ. At
tactus ab oī qualitate absolut⁹ nūq̄ est: nā sensoriuꝫ: in
quo ius tāgēdi habet̄: est corpus: nullꝫ corpus est: cui
aliqua est tactilibus qualitas annexa ꝛ adiuncta nō sit.
Ita cōstat alio modo tactū: alio cęteros sensus medio/
critates eē: ac illos qdem iccirco: q nihil oino eaꝝ reꝝ
q̄s recepturi sint ꝯtinent: tactū iō q remissas ꝛ medias
q̄litates sumit nō calorē aut frigus sꝫ teporē: nec molli/
tiem aut duritiē. Sꝫ qd iter has ambigit: porro medię
q̄litates tāq̄ iudices extremaꝝ hn̄tur. Proinde vtram
extremaꝝ tactus accipiat necesse est ad eam ex medio/
critate se referat: ab vtraqꝫ aūt patit̄: nō q̄ten⁹ silis est:

120 sed ꝗtenus dissilis. ℂ Preterea quēadmodum ad vi-
sum visilia: ⁊ inuisilia ⁊ vniuersum priuatiões ad sensus:
ita ad actum contingibilia ⁊ incontingibilia pertinent.
Plane incontingibile dici potest: non soluȝ id quod te-
nuem ⁊ imbecillem vim obtinet ad ciēdum ⁊ lacessen-
dum tactum: sed etiam id qđ excessu infestius est ⁊ cor-
rumpit: vt que vehementer calent aut algent.

ℂ Cōia sensuū hoc est sensus recipe res sensiles citra ma-
teriā. Itē sensus nō ꝓprie pati. Item exuperātias sensi-
lium oībus officere sensibus. Cap. XLII.

ℂ In libello de sensu ⁊ sensili.

121 POstꝗ̃ de singulis sensib⁹ gñatim
⁊ breuiter executi sum⁹. Est
eñi locus ali⁹ ad explicationē sensuum
vberiorē ⁊ exq̄sitiorē nobis seruat⁹: reli-
quū vt ē in cōe de oīb⁹ disserat̄. Sēsus
oīs formas ⁊ spēs haurit citra māȝ: sicut eñi cera sine au-
ro aut ere symbolū excipit. Excipit aūt sigillū ⁊ imagi-
nē aureā: nō tñ ꝗten⁹ aurea ē: ita oculus colorē: ⁊ aures
sonū: silr gust⁹ ⁊ olfactus sua sensilia: ꝗuis h̄ in gustu ⁊
122 odoratu icerti⁹ cē ⁊ icōspectu⁹ videat̄. ℂ Quom g̃ ad
sensus q̄litates abiūcte mā ⁊ subito ꝑueniāt: necesse est
sensus a sensilib⁹ pati dicant̄: atq̄ h̄ passio longe abest
ab ea q̄ in aīs ⁊ carentib⁹ sensu corpib⁹ ꝓpa ē. Patiunt̄
qdē sensus vt dixi: sȝ ita vt forma rei pcipiat ipellatq̄ i-
strumētū: mā forinsec⁹ sedeat: at corpa quō frāgunt̄ ce-
dunt̄: cremant̄ nō nisi igressu ⁊ accessu māe patiūt̄: ce-
dit. n. nō acies sola aut mucro: sȝ gladi⁹. i. acies ipsa cuȝ
ferro: itē deurit ignis nō for⁹ ignis spēsue. Quobrē isthec
ꝓpria pressaq̄ passio est: q̄a in mutationē ⁊ ꝯuersionem
aliquā decūbit: imo ꝗd qđ sic patit̄ simulac passio fi-
nē accipit in māȝ agētis trāsit. v. g̃. qđ icēdit̄ icēdētis:
qđ frāgit̄ ꝯfrigētis: qđ cędit̄ icidētis. Sēsus nō pñt ma-
terie sensiliū effici: nō eñi albet aut nigrat: aut opacatur
visus: neq̄ exacuit̄: aut grauescit audit⁹: sȝ qđ dixim⁹ se-
pe ⁊ sepe dicemus spēs reȝ ⁊ rō ꝯcipit̄. Quo fit vt pas-
sio hec nō in ꝯuersionē mutationēue: sȝ in cognitionē ⁊
iudiciū desinat. Nulla. n. mā de for⁹ sibi accidēte hęrē-
teq̄ iudiciū ferre pōt: q̄a mā suopte igenio isipiēs bru-
ta irrōnabilisq̄ est: rō ꝗd tū de aliis iudicat: tū ratiōe ⁊
for⁹ rōnē ⁊ formā apphēdit. Sēsus aūt spēs ⁊ rō ea ē ꝗ
sedē in p̄ sentiēdi instrō hȝ: nā sensus nihil aliđ est ꝗ̃ fa-
cultas ⁊ forma p̄mi sensoꝝ ꝗuisq̄ sensus ⁊ p̄mū senso-
riū subito nō distāt: quēadmodū nulla for⁹ subito distat
ab eo i qđ ipsa recipit: tñ diuersa sensorio ⁊ sensui ēēn-
tia est: nā sensoriꝫ magnitudo est atq̄ corp⁹: sensus ꝗ
123 for⁹ ⁊ rō corpis. ℂ Cōstat aūt ex his q̄ hacten⁹ cōme-
morata nobis sūt exuperātiā sensilis officere: atq̄ adeo
ꝑnitiē afferre sensoriꝫ: nā si vis maior ignuat ꝗ̃ vt susti-
neri a sensu possit: necesse est ei⁹ ꝑris interitū seq̄: q̄a tēpe-
ramētū ⁊ rō soluit̄ dissoluiturq̄. Nihil. n. aliđ tēperamē-
tū ⁊ rō ē ꝗ̃ mensurata q̄dā ⁊ modificata medietas. Quē-
ꝗd moderatū ab i moderato dissoluit̄: vt modulatio in
fid(ib)⁹ atq̄ cantu: si dotēe vocesq̄ aut validi⁹ obgraue-
scāt: aut ipēsi⁹ exaudiri tñ q̄ hēt: iō is ⁊ ꝯcētus rō postu-
lat: primus dissidere incipit: mox ⁊ conspiratio tota con-
funditur. Atq̄ hec quemadmodum eueniat ex his que
diximus probe arbitror liquere.

ℂ Plantas expertes sensus esse: ⁊ ratio q̄obrē sint expertes
lȝ sint compotes anime. Cap. XLIII.

124 SEd ne illud quoq̄ ignorari existi-
mo: cur nō sentiāt plāte: tā-
etsi ꝑtē aīe sortiant̄: ⁊ momēta tactiliūm
q̄litatū agnoscāt, calescūt, frigescunt, hu-
mescūt, siccescūt. Plane nō video ꝗ du-
bitari in vno eo possit: an videāt, audiant, odorent̄, au(t)
ꝗd tāgendo sentiāt ea q̄ tāgūt. Fortasse h̄ ꝯtrouersiaȝ
nōnullā habuerit: eoq̄ apertissime ab his que tāgūt imu-
tari videnī ⁊ ppeti: an patiunt̄ qdē illę: sȝ nō ita vt for-
mā ⁊ rōnē solā accipiāt. Nec eniȝ ea nā fructices sūt: vt
spēs q̄litatū mā abiūctas. i. nuda ⁊ mera simulachra ea-
rū ꝯcipe possint: q̄siquidē nulla ps plante: nedum tota
plāta nām obtinet q̄litatib⁹ tēperatā: vt aialiū carnes:
⁊ qđ in aliq̄b⁹ ad ꝓportionē carnis est: sȝ semp inęq̄bi-
lē subsultāteq̄. i. in alteꝝ extremū ꝓpēsaȝ. Nā ⁊ aialiū
q̄ ab hac mediocritate plus recidūt deteri⁹ ⁊ exili⁹ sen-
tiūt. Patiunt̄ g̃ plāte mā agētiū subeūte: humescūt eñi
humore succedēte: frigescūt isinuāte se frigore. Mām
igit̄ opȝ intra ea q̄ nutriunt̄ iferri nō intra ea q̄ sentiūt: q̄
sentus sentiūt. Sȝ mā foris relinqtur. For⁹ intro admitti-
tur. Iā si sensuȝ hēent sata: temere eū frustraq̄ habuis-
sent: quō nec salutaria ⁊ vtilia pseq̄ possint: nec vitare
ꝯtraria: qđ tñ aialib⁹ tributū est. At plātis negatū: q̄a imo-
te loco ⁊ affixe radicib⁹ sūt: nā porro nihil icassum: aut
temere viceq̄ fortuita suscipit. Quot si eñi plāte cōue-
niētē succum hauriūt e terra: id nō agnitiōe: aut indicio
aliquo faciūt: sȝ nā id qđ vel in nutritiōe aialiuȝ cernit̄.
In his. n. nā ipsa est q̄ alimētū bonū sciscit ⁊ malum re-
pellit: idq̄ nec vigilātib⁹: nec sentientib⁹ his q̄ alescunt.
Igit̄ neq̄ instrm̄ sentiēdi vllū plātis datū est: neq̄ cō-
munis ille sensib⁹ oīb⁹ vitalis ⁊ penetrabilis spūs.

ℂ Non sentire oīa: que recipiant sensile. Iteȝ repetit̄ car-
nem non esse suum sensoriū tactu. Cap. XLIIII.

125 ILlud etiā gñalr aliquis q̄rat fieri
possit: vt qđ nā nō videt: nō
audit: nō olfacit: tñ a colore: ab odore: a
126 sono: aliq̄d patiant̄. An h̄ ita soluit̄. Ab
exaudibili: q̄a exaudibile est pati non
pōt: q̄ vim exaudiendi nō hȝ. Nam lapides q̄ strepitus
maiore dissiliunt: ⁊ fructices q̄ tonitribus euellunt̄: nō
videntur hoc pati a sono qua exaudibilis est: sed eo q̄
in aere editur. Qui vehemētius percussus ictusq̄ quo-
cūq̄ illo ipetu ignit: cladē importat sternit ⁊ quatit: nā
vestes quoties salsugine: aut aspergine alia fimi aut aliđ
vitiū ꝯtrahūt: nō sapor id tāꝗ̃ gustabilis facit: sed tāꝗ̃
ea qualitas: que naturā corrūpendi putrefaciēdiq̄ ha-
beat. Cūm ꝗd afficiatur aer a strepitu: afficiatur odori-
bus: nō tamē audit: sed constrepit: nec odorat̄: sed deo-
127 let. Eodē modo aque saporib⁹ ⁊ aliis sensilib⁹ cōfun-
dunt̄: nec tamē ꝓpterea sentiunt. Cūm autem corpora
fluxa interminataq̄ maxime opportuna iniurie passio-
niq̄ sint: nō tamē plagas quas concipiunt etiā possunt
sentire: q̄a sensus passione hac non cōsistit: sed forma so-
la vt dixi sine materia percutit: eaq̄ aliquādiu ēt post
impressionem ⁊ abiūcto sensili retinetur. Semp eniȝ id
qđ proprie patitur vt sepe cōmonuimus: materia agen-
tis euadit: idest in materiā agentis cōmigrat: q̄a quom
calefit, frigefit, siccefit, humefit, motus ⁊ passio hec non
in cognitionem sed in cōuersionem ⁊ i mutationē finit.
Atq̄ hec quoq̄ rō reuincit: carneȝ instrumentū tactus
esse non posse: quoniā qualitates cū materia recipit mo-
re quo solēt in anima. Nemo eñi est: cui hec sepe nō in-
caluerit, humuerit, frixerit: itaq̄ ⁊ hec materia qualita-
tū efficit̄: qđ in ceteris instris nō cōtigit. Pupilla nō al-
bescit: aer q̄ in auditorio est: nec acut⁹ nec grauis reddi-
tur: ita caro sensoriū cē nequ⁹ nō pōt: quom nec formaȝ:
nec rōnē nudā excipiat: sed māmquoq̄ iduat agentis.
Enimuero id qđ iudicio cognitioneq̄ preditū est: ab ea
re de qua iudicat: hoc genus pati non potest.

ℂ Finis Libri Secundi de anima.

ℂ Themistij

Themistij de anima/Liber Tertius/iterprete Hermolao Barbaro.

Omnes quinque sensus animalibus pfectis tribui nec plures haberi. Cap.I.

128 Unt sane sensus q^(a) plurimi habeanť ⁊ supra quos nullū adesse aliū sui gnīs noue rimus numero gnque/visus/audit⁹/olfactus/gustus/tactus/qḋ ex his q̄ sequunť facile demōstratur. Tāetsi eni supra q̄siuimus cēnt ne plēs potestates ⁊ vires in tactu:ppea ꝙ plura esse subiecta vni ci sensui videbātur:nō tamē id eo valet vt sensus aligs prętermissus a nobis credatur. Nam q̄q̄ plura sunt q̄ tangantur ⁊ contrarietates itidem plures:nulla tamen illarum est:quę ambitum sensus huius effugiat. Nēpe grauia ⁊ leuia q̄uis non ꝓtinus:nec occursu primo:nec eo modo tangantur:quo calida/frigida/humida/nō tñ se subducunt:nec euadūt:quin percipianť a tactu:inest enim q̄dam vis ⁊ facultas in nobis discernendi libra̅diq3 ponderis:eo nunc q̄rimus:non vtrum potestas ea inter tactorias collocanda habēdaq3 sit:sed vtrū qualitas aliqua corporum habeatur:quę a nobis compħēdi non possit. Et hercules videtur nulla. Oium earum iudiciuz habemus ⁊ sensum. Proinde si sensu aliquo de-

129 ficeremur:necessario nobis ⁊ instrm̄ deesset. Ac oē gdē instrm̄ sentiēdi corpus est. Corp⁹ oē vno aut pluri-

130 bus elm̄tis ꝯstat ex instris. Itē alia in nobis simplicia ⁊ sui gnīs sint:alia ambigūt. Pupilla ex humore:auditus ex aere:olfactus in ancipiti ex alterutro:nā aq̄tilium odoratus ex aq̄:cęteroꝝ ex aere:nullum qḋ ex igni:aut terra cōditū sit. Ex igne ppea:ꝙ oīb⁹ istris est additus:q3 singulis sensibus portio sua caloris obtigit. Nec pōt aial parte vlla sine calore nālī sentire. Ex terra[b] iō:ꝙ elm̄ū id crassissimū ⁊ ad cognitionē ineptissimuz videbať:quā ob cām mēbra eaꝗ terratiora sunt:vt ossa:vt vngues:vt pili:hasta quoq3 ⁊ ꝑuata sensu hñtur. Sz tñ terra copiosior ⁊ dn̄antior in tactu:q̄ vt cęteris sensib⁹ est:q̄ vt dixi nullū nobis sensoriū deficit:ex his quę simplicib⁹ ꝯstāt. Sz ne id qḋ ex plurib⁹ ꝯstat desideramus:q̄le caro est:aut qḋ ꝓ carne aligbus ex ꝓportione inest:si mō carnē sensorium appellare fas est. Quare si nullū machinamētū instrm̄q3 abest:nulla quoq3 sentiendi vis abest:q̄ istro vtať. Pręterea quom sensus a nā ita instituti cōparatiq3 sint:vt interuētu medij corpis effigies rerū ⁊ mot⁹ accipiāt:necesse est mediū illḋ aut extraneū aut ꝯiūctum itelligi. Primū habemus ꝯiūctum:quo vtunť gustus ⁊ tact⁹. Deide ⁊ extraneū:atq3 ea sūt aer ⁊ aqua:q̄ cęteris sensibus ad inuectū sensiliū famulanť ancillanturq3. Ac gressilib⁹ gdē ad pcipiēdos colores ⁊ sonos aer satis est:aq̄tilis aqua:sed vtrūq3 elemētū ⁊ ꝓ coloribus ⁊ ꝓ sonis simul idoneum est. Item vtrūq3 seorsum pro singulis:hoc est aer ⁊ aqua pro coloribus:⁊ aer ⁊ aqua pro sonis:nullū igitur intermediū

131 est:quo carere aialia videantur. Os si pręsto nobis omnia sunt:⁊ ea per quę simulachra reruz vehunť:⁊ ea in gbus recipiunť:nullus sensus pōt vel fingi:q deesse aialibus videatur:non gdem omnibus:sed perfectis:⁊ quę nec lęsa lacessitaue habeantur:nec trūca. Nam ea quę ȥophyta appellantur.i.inter animalia ⁊ plātas ambigui ⁊ ancipitis generis:alia ex omnibus sensibus solo tactu vigent:nōnulla adhibent gustū:quędam etiā odorantur:quęcunq3 vo ingredi possunt absolutaq3 sunt quinque sensibus pollent. Nam talpę q̄q̄ visus[c] deest:oculorum effigies inest:siquis membranam sedi luminum pręteritam detrahat. Ac videtur quidem natura in eo quoq3 animali numerum sensuum explere:ornareq3 voluisse:etiam si cute obducta oculos condidit opacauitq3:ꝙ vsus videndi necessarius illi esse nō

132 posset. Quobrem si nihil est pręter quatuor naturas:⁊ quę de his concreta sunt:vt corpora ea quę animam possident. Si iteȥ non est affectio:nec q̄litas corporum extra eas quę in conspectum nostrum cadunt:⁊ quę sentiuntur a nobis:nullus procuidubio sensus est:qui deesse animalibus possit. Cęterum videtur natura compertum:vt facultates animę imperfectiores ignobilioresq3 perfectioribus ⁊ nobilioribus semper accederent:quo fit vt homini:quia in eo ratio ⁊ intelligentia est:omnes sensus adesse necesse sit.

Nullum sensum proprium esse:quo sensilia cōmunia cognoscantur. Item illa per se ⁊ non per accidēs sentiri. Item quemadmodum sensus circa propria sensilia ⁊ cōmunia:⁊ quę per accidens sunt fallať. Cap.II.

133 T vo neq3 illḋ dici potest aliquē sui generis sensuz ad ea sensibilia debuisse institui:quę cōmuniter sentiri omnibus sensibus videanť:eoq3 euenire:vt quom nullus hō cōpareat:necesse sit videri aliquem sensum animali deesse. Pro hinc fieri:vt illa nunc quasi per accidens sentiantur:q nullum peculiarem sensuz natura statuerit:quo motū:quietem/figuram/magnitudinem/numerū sentiremus:in plenum oportuisse facultatē aliquaz comparari:cui sensilia hęc nō vt cōmunia:sed vt propria ⁊ particularia subijcerenť. Uisu hęc per se sentiri nō posse:sz tā̄q̄ appendices coloris magnitudinem/figuram/motū/quietem/numerum sentiri. Omnis eniz sensus vnū ⁊ multa cognoscit:ergo si per accidens sentiuntur ęquissimū fuisse adhiberi aliquem sensuz:quo principaliter sentirē-

134 tur. Ueruz soluitur:fieri non potest:vt sensilia cōmunia per accidens sentiantur:nam quę per accidens sentiunť mouere non possunt:neq3 sensuz afficere:neq3 formam suam imprimere. Uisus vo q̄q̄ nō ꝓpri͡e afficitur:tamen quadātenus afficitur a colore:⁊ auditus a strepitu:idq3 potissimum tūc:quom sensoriū in actione atq3 opera est. Non sic ea:quę per accidens sentiuntur:nā duplex[d] forma est:quo quid per accidens sentitur. Prima ea:vt quom iudicam⁹ aspectu dulce id eē:quod cernimus:nam sępe accidit vt liquorem queȥ flauo colore conspicati sumus:illico enunciemus mel eē:non expectato de gustu iudicio. Hoc autem efficitur ratione hac:quom aliquando flauitiem ⁊ dulcedinem ꝑcepissemus seorsum:hanc visu:illam gustu:atq3 ita notiones illę ad cōmunem sensuz perlatę fuissent. In quo q̄q̄ vnus est:omnes tamen notitię sensuum reponunť allinunturq3:solet contingere:atq3 adeo interim error intercidit:vt sensus is passim idem esse in omnibus iudicet:quod in vno comperisset.i.vt semper quę flaua cōspexerit:continue dulcia eē pronunciet:in quo iam tāta fiducia decernēdi:ac temeritas est:q̄ si vtriusq3 sensus fide ac periculo nitereťur. Altera forma:qua res ꝑ accidens sentiuntur:hęc est:si Cleonis filium accedentē intuear:nec solū hoc affirmem candidum eē hominem q accedat:sed etiam filium Cleonis:sane Cleonis filius:nō tā̄q̄ Cleonis filius sentietur a me:sed tā̄q̄ cādiduz:cui filiū eē Cleonis cōtingerit. Quo fit vt visus iudiciū suum in colore non sistat:qui tamē solus ad sensuz illuz pertinet:sed fines suos transgrediť ⁊ ꝓcedit vltra:inuadēs in quę ius non hȝ:⁊ occupās quę notioni suę subiec-

a Pꝛia gdē Ar.itē no.aū Simp.i 3⁰li⁹ est agere ð rōnabili itellectiua aia:q̄.s.i īmoꝛtalib⁹ reperiť. nā ⁊ in ħ ope vniuersa cū aiaȥ cōtemplat:q̄ in moꝛtalib⁹ est:ea soꝛtiť de cetero:vt hinc ad ꝯstātioꝛem ꝑ gdā ꝯpensionē trāsmittereťa sensilis vñ aia i ħ 3⁰ exoꝛdiū accipit:q̄ in 3⁰ magna ex parte ð ea aia eq̄tiū aia lib⁹ rōne ē ca rētib⁹ cōis ē vt ħ tū ei⁹ doctrina ꝑxima cētaui ē vt ex eaꝝ inicē collatione facili⁹ eaꝝ diuersitatē intueremur: vt ꝯsideram⁹ insup q̄nā pacto ad sensus vsq3 deuenerit qḋdaȥ rōnis vestigiuȥ:velut ē i paruulis ⁊ fepꝛbdinis quedā:necnō sui met ꝯpħēsio. Pterea ē ga i itellect⁹ pracui eos sensib⁹ ē varir.

b Et si ait Simp.terra i nobis ꝯmista dn̄et:a vita tñ q̄ in nobis viuificať ⁊ leuatur vt statz sensilē capiat actionem.

c Nō tñ crediderunt aut Simp.talpaȥ penit⁹ carere vt ipsa visus ac ei⁹ actu:sȝ ea q̄ cōspicua sit ⁊ eludente visus ergo pcepo ē:sȝ velati ꝑ pelles q̄sdaȝ:sic gñ nos ꝑ clausis ē palpebris nō nihil lucis pcipim⁹:neq3 eni fieri sit vt frustra sibi cute nā oculos sit fabricata:sȝ ꝑ eā autem opanť gdē verū obscuť ad modū pp earū imbecillitatē velutiea ē q̄ noctu ꝯpaścūtur.

d Duplex ē for⁹ eoꝝ q̄ ꝑ accidens sentiūtur.

cta non sint:imo quę neq; alterius sensus. Cū hoc nō tam cōmittit visus: illa interior vis: quę vna cōmunisq; est:ad quam se omnes referūt sensus. Atq; hi duo modi sunt:quibus res per accidens cadunt in sensuz: quibus tamen filius Cleonis & dulcedo: quom sentiuntur: neq; mouere:neq; afficere visum dicuntur:tāctsi visus & Cleonis filium iudicet argumento candoris:& dulcedinez coniectet explorata flauitie:non sic cōmunia sentiuntur.[a] Quom eniz magnitudinē oculus sentit:statz similitudo magnitudinis in oculo sculpitur. Eodez mō & mot[9] & figurę & vnitatis. Qui ergo fieri potest:vt quę hu[9] sunt:vt simulachrum suum expromant & relinquāt in sensu:non aliter colores soni assolent:sentiri tamē p accidēs videātur? Restat igiť vt sero concludamus naturaz egregie & pspicaciter vidisse:nec coargui possē:q nulli sensui priuatiz 3ctionē cōium sensibilium mādarit. Quō Ꝟo de alienis sensib[9] mutuo iudiciū sensus ferūt:p accidēs iudicare dicunť:idq; ztingit:q oēs ad vnū desinūt:terminātur q; sensuz cōez. Ergo quom eūdē succū oculus flauū:gustus amaꝝ enūtiet & vterq; iudiciū suū ad cōem sensum referat:si alio tpe visus ad eūdem sensum notionē flaui coloris attulerit: ptinus colori amaritudo sciscet:nec argumentū gustus corrogabiť. Tūc Ꝟo & falli sępenumero visu venit:non qdē visum:sed cōem sensuz:quo gustus & visus iudicia conferunť. Est eni sensus cōis qui cōmittit:vt duoꝝ sensuuz officia zfundanť:ipse culpā hz temeritatis huius:vt q dicere solus possit in felle amaritudinē & flauitiē inesse: duo q; ea vno in corpore ztineri crederet:atq; hęc causa vna obrē fallať. Decipit & alio tenore:quom de colore solo temere asseuerat Cleonis filiū eē:q e longinquo accedere videať. Nec eni ex vna coloris nota dignorari Cleonis fili[9] pōt:sz plurib[9] alijs indicijs vestigijsq;: quibus pcipiēdis vnus sensus supesse nō pōt. Fortasse vis aliq pstantior adhibēda intēdēdaq; est:q aialibus brutis adiūcta nō sit:hallucinabiť & circa cōia si vni sensui tm institerit imp̄sq; fuerit:vt si vni visui se de figura concredat:quō figura visui & tactui sit cōmunis.

a ℭ Sēsile cōmune p pprium spēm cognoscit: & h idem ait Simpli.

ℭ Nō posse vnū tm sensuz eē sensiliū oium. Cap. III.

135 Ex his clare dilucet plures qnque sensus eē nō posse. Sz qret quispiā cōtra. Cur [b] nō vnus modo sensus eē possit:quo & colores & strepitus & sapores & cętera quoq; sensilia cōprębēdanť? An si vno sensu cōia oia cōprębēderentur:internosci nō possent. Nūc Ꝟo quom illa pluribus sensib[9] capianť:manifeste sciť vni ea sensui conuenire nō posse. Atq; hęc causa vel sola pōt sufficere:q quom cōium difficile sit iudiciū:multa indicia zspirent & consentiāt necesse est. Sed & zcessum id pbatuq; ex antelatis vi. Si.n. sensus vnus eēt:vnū eē instrumētū & sensoriū oporteret. Hoc fieri prorsus nullo pacto pōt. Nam instrm tale potētia est:quale qō allicit sensuz. Hoc autē nō pmiscuū aut indiscriminatū habeť:sed zstitutū ac certum. Verbi grā. de color potētia color est:& isonum potētia sonit[9]. Neq; eniz qōq; & vtcūq; temeritas tulit: agere in qcq; pōt:neq; exaduersuz qcq; a quoq; ppetitur:quę oia nobis alio loco exposita:zprobataq; sut.

b ℭ Simp. i. sequēs Plutar. ait Ar. si simplr h ī loco qrere cur nō vnū tm sē suz hēam[9] oia sensibilia zprehēdim[9]/ sz plures:hu ius.n.rei alie sūt cāe. s. differēs gen[9] rerū sensilui:atq; q pabiť aptitudo qñabiť corpis ad differētes sēsus. sz ait qrere h: de cōibus tm sensilib[9] cur nō vnico tm: sz plib[9] sensib[9] possine zphēdi. quos Ar. innuat.

ℭ Quęstio an eodem sensu:quo sentimus percipiamus nos sentire. Cap. IIII.

136 Quom Ꝟo sentiamus nos sentire. Vbi grā. sentimus nos videre. Solet quęstio esse:vtruz visu:an alio sensu potius iudicemus hoc: idest vtrū visus functionem suā:an ali[9] sensus intelligat:nam si alius & non visus dicatur duos haberi sensus oportebit eiusdē subiecti. vz. coloris:tum visum:quo principaliter colorem tuemur:tu3 illū aliū: quo nos tueri:& videre perpendimus:neq; eni iudiciū fere de visu sensus vllus pōt:nisi qui cognoscat id qō videtur & cernitur. Item si pręter visuz opus est alio sensu qui de actione visus enuntiet:cur non sit opus iteruz alio:qui de secūda actione enuntiationeq; iudicet:atq; ita deinceps alio:quoaddū inquisitio in infinitū extracta cogat quiescere. Qō siquis ratione nostra cuictus fateatur:fm sensum de actione visus & de sua probe iudicaturum:cur non iam inde ab initio hoc idē dici de visu possit:pręsertiz tanto faciliore:ac breuiore circuitu:

137 iudicabitur igitur visus de actione sua. ℭ Sed illud videtur hoc loco dubiū facere. Si visus functionē suā percipit:nihil autez percipit visus nisi colorē:qa ppriū sensile visus est color:necesse ē vt functio visus & actio

138 colorata eē dicať. ℭ An soluiť sicpote. Liqdo [c] zstat sensuz nec vno mō:neq; simplr sentire:nā tū quoq; cuz nihil cernimus iudicamus aliqd visu:neq; eniz lucem semp:sz ēt tenebras aspectu pcipim[9]:nō tm sili ratione. Quo igiť sensu sentimus nos nihil videre:eodē quoq; sentimus nos videre. Atq; ille iā visus est. Cęteꝝ id qō paulo antea iducebať:haud temere dictū videť:visum scz qōdaz mō coloratū eē:quō instrumētū recipiat colorem: citra materiam:qua rōne illud itidem euenit:vt abeunte:aut abiūcta re sensili:sentire tm aia lia subortis sensibus ac succedētib[9] visis necesse sit. Rationes eni & formę sensiliū: sibi sensus tā copias aliquas cōparanit:obretinenť aliqdiu in nobis: & digredientibus quoq; reb[9] externis morā in sensib[9] trahunt. Illud Ꝟo nulla rōne probari cōuenit:quō cōstet flauū nos colorem obtutu cognoscere:tamen hoc ipsuz q videamus alio posse: hoc obtutu cognosci. Quobrē asserendum est vtrūq; eodem visu pcēdi:sed dispari genere. Nam flauitiem sentire dicimur:eo q a flauitie ferimur patimurq;. Sentire nos sentimus:eo q ictuz illum & passionem percipimus.

c ℭ Ex his liqdo pz tū fm Thē. grecos alios antiquiores: si mō cōez sensū cognosceť q sensus qnq; exteriores sēndiꝭ eoruq; operationēs:veruētū ipsimet sēsus exteriores: h q ait Simp. ppriū eē huius sensus: sentire. s. q sentiunt: est.n. rōnis op[9] in se ipsū reflecti:& ide ostēdiť in sensus vsq; si nihil rōnis descendisse. ar pręterea idē Simpli. vtriusq; virtutē eē cognosceť se ipsam cōia. s. sensus & pprij:nā cuidēn[9] in cōi reperiri:ꝟpone pnrior magis separatā videatur.

ℭ Idem eē subiecto sensum in actu & genus sensile. Itez vtriusq; actum in sensu haberi. Item sensilia esse etiaz cum non sentiuntur actu. Cap. V.

Actus sensilis rei & sensus ipsi[9] idē vnusq; est:diuersa tm in vtroq; rō eēntię habeť. Exēpli grā. idē est actu sensile & auditus:& actu visile & visus:qa fieri nō potest:vt sit aliqd exaudibile actu:aut visile: sine auditu atq; visu:sed qō sensile potētia est:h abiūgi ēt subiecto pōt a sensu:quō fieri sępissime videamus:vt auditū q hz:nō tm exaudiat:& qō exaudiri pōt:nō tm exaudiatur. At quom is qui pōt audire iā audit:& id quod potest audiri:iam auditur:tunc simul & sensus & sensile actu sunt.

139 ℭ Vtrūq; Ꝟo in sensu positum eē debet: ppterea q semper facientis mouentisq; actus in patiente recipiť: quod nos in libris naturalis auscultationis planissimo & vberrimo astructu docuimus. Quare & actus rei sensilis in sentiente sit oportet. Hinc quoq; illud sumi potest:non omne quod mouet moueri subinde oportere: q quom sensum mouere sensilia videantur:ipsa tamē quieta & immota spectentur:quod maxime in visu deprębendere est:mouet oculum color imotus ipse atq; hęrens. Sed & tactum afficit frigus alterata carne:vel instrumento eo:quod interius & occultius caro est: frigus ipsum non afficitur contra neq; alteratur: tunc

140 quō alterat sensuz. ℭ Sane est vbi vtriusq; actiōes. i.

sensus

sensus & sensilis rei diuersis noibus appellent. Nã cor-
poris sonantis actũ dicere sonitum possumus: auditus
recipiẽtis auditionẽ. Est etiã vbi alterius actio inoiata
sit. Actio visus contuitio dicit. Actio coloris vocat quo
dicat. Itẽ actio gustus põt vocari gustatio. Actio sapo-
142 ris quõ vocet nõ habet. ❡ Nõ recte igit creditũ ve
teribus est: q de natura sunt locuti: colorẽ sine visu: & sa-
porẽ sine gustu haberi nõ posse. Cũuis eniz actu visilia
a ꝯtuitione separare nõ sit: tamẽ ea quę sola potẽtia cõ-
tinent: etiã si nõ actu cernant possunt in rerum natura
cõsistere. Quom ergo bifariam dicatur visile: iusta ob-
iurgatione incessendi sunt illi: qui signatum eius vnũ &
simplicem esse arbitrabantur.

❡ Sensus oẽs esse rõnes q̃sdã ꝓportiõesq;. Cap. VI.

142 QVod si audibile actu: & audit⁹ actu
idez sunt: haud pessime di-
cunt: q sensu rõnes eẽ quasdaz: atq; pro-
portiones affirmãt. Qđ qdẽ & ꝓbari in
hunc modũ põt. Plura sunt ex sensilib⁹
cõcreta & mista q̃ pura & simplicia: vt in sonis ꝯsonan-
tię: in saporib⁹ ꝯdimẽta scitamẽtaq;: in colorib⁹ cõmis-
surę corꝝ & trãsit⁹. Quare & musica & pictoria & pigmen-
taria & pulmẽtaria siue structoria: oẽs opa sua ꝑmistio-
ne & ꝯfusiõe extremoꝝ absoluunt: ꝑmistio aũt & ꝯfusio
collatiõe ꝓportiõeq; retinent. Si igit ꝓportiones hę
actu sensiles fiũt: atq; ita eędẽ sensib⁹ a qb⁹ sentiuntur:
euadũt: necessario sequit sensus ꝓportiones eẽ: ꝓptea q
cũ ꝓportionib⁹ qdẽ reddunt iã extremi soni & sapores
incõpositi meriq;: siue excessu: siue defectu dãnentur:
aut sensum oino non lacessunt: aut obłęsionem & perni-
tiem afferunt: quia neq; proportione: neq; tẽperamen-
to: neq; concordia continentur.

❡ De sensu cõi quẽadmodũ vnus sit: tũ in se: tũ ꝑ respe-
ctũ ad tẽꝑ: in q̃ multa cogscit atq; discrimiat. Ca. VII.

143 QVom autẽ sepe dixerim sensũ
in suo quẽq; senso-
rio collocatum esse: & ita demũ de iciden
tib⁹ & icidẽtiũ differentijs indicare. Hoc
ego & alii⁹ petẽdũ & subtili⁹ exgrẽdũ pu-
144 to. ❡ Sẽtim⁹ h nõ mõ albũ a nigro: luteũ ab aqlo:
sed ẽt albũ a dulci distare. Quęro discerniculũ & driam
hãc: qua distat albũ a dulci: q̃ facultas aial ꝑcipiat non
visus: qa visus dulce nõ sentit: nõ gustus: qa gustus al-
bũ nõ cognoscit. Plane ꝟo necesse est sensũ eẽ aliquẽ:
qui h diiudicet: ꝓpterea q sensiliũ drias sentiri perpẽ-
145 diq; nõ alia vi q̃ sensibili ꝯuenit. ❡ Nõ est igit mirũ
si visũ nobis est: sedẽ tact⁹ in carne ꝯtineri nõ posse: sꝫ
carnez ꝑ medio potius: q̃ pro istrumẽto aialib⁹ datã.
Aut si cui instrumẽtum esse id placet: nõ tamẽ primũ
summũq;: in quo tactoria vis cõsistat. Nec solũ de car-
ne hoc verum: sed de pupilla quoq; & de meatibus au-
rium & nariũ cauernis statuendũ processu docebim⁹.
Ad qđ quidez monstrandum pauca ex superiorib⁹ re-
petamus. Quẽadmodum vna potestas est: quę indicat
album a nigro differre. ita & vnam esse necesse est: quę
dulce ab albo distinguat: nam si diuersę vires sunt: q̃rũ
altera hoc: altera illud possit: vtriq; nullũ discrimẽ in-
ter sensilia ea cõstituere poterunt. Alioquin si ego hoc:
tu illud clam me & seorsum perceperis: posset cõtinge-
re: vt ab vtroq; nostrum diuersa esse inter se atq; eua-
riantia noscerentur. Qđ oino impossibile est: sed vnam
vim: aut vnum hominem esse necesse est: qui vtrũq; co
gnoscat: si de vtroq; decernere debeat: & differentiã in-
ter album & dulce complecti. Ergo quemadmodũ qs
de duabus rebus enũtiat: ita & duas illas res necesse est

a ❡ De carne. aut Simp. smonẽ hꝫ h Ar. non eꝭ q̃ h istis tact⁹: sꝫ carnem dixisse vĩꝑ quo cunq; corpe: corp⁹. n. neq̃ q̃ põt eadem sui pte dr̃ia ꝯ riaq; sensilia suscipe: vl- timũ aũt sensi- tiui nõ istis appellat: sed aiaz ipsaz sen sitiuã in quaz tãdẽ sensibile terminat: que eiã iudex est.

sentiat & cognoscat. Porro vis ea: quę de rebus discre-
pantibus arbitratur: nõ solum in se vna simplexq; est:
sed etiam per comparationem & collationez ad tẽpus.
Nam quõ quis mel flauum & dulce: niuem candidaz &
algiosam sentit: eodem tempore vtrũq; sentit: & quãdo
alterum dissidere & diuersũ esse decernit: simul quoq;
idem in altero statuit. Dixi quando decernit: qđ qdem
verbum per accidens accipi potest: quia possũ dicere
Platonem Phm ad Dionysium tyrãnum in Siciliaz
traiecisse adnauigasseq;. Sed q̃q̃ nunc dico illum ad
nauigasse: non tamen dico illum adnauigasse nunc. Fa-
cultas ꝟo & potestas illa: quę de albi & frigidi differen-
tia iudicat: non modo nunc iudicat: sed etiam inter nũc
esse: & nunc differre illa distareq; indicat. Simul ergo
de vtroq; constituit ita efficitur: vt non solũ vna sit vir-
tus: eo q de ambobus iudicium ferat: sed etiam sit vna
q de ambobus eodem momento pronunciet. Est igit
sensualis aliqua vis: in quaz functiões diuersissimę om-
nium sensuum terminantur.

❡ Quemadmoduz sensus cõmunis contraria cognoscat:
& quemadmodum sit similis centro. Item sensum cõ-
munem merito principem sensuum vocari: vt cui sen-
sus cęteri ancillentur. Cap. VIII.

146 VErum dubitauerit aliqs: si statu-
endum ita est vt diximus cõ
sequens videri: vt illud quoq; statuatur
vnam candẽq; indiuisam & simplicẽ fa
cultatem pluribus motibus: & quidẽ eo
dem puncto: & qđ grauius est etiam contrarijs & aduer
santibus moueri. Non modo eniz pupilla & lingua fla-
uitiem seorsum hęc illa dulcedinem ad sensũ cõmunẽ
adducunt: sed etiam sola pupilla candorem simul & ni-
gritiaz eodem apportat. Qđ genus accidit quoties ocu
los in paginas scriptas conijcimus: in quibus simul al-
bum & nigrum contueri est. Hęc ꝟo non solum diuer-
sa sunt: sed pręter hoc etiam pugnant & dissident: q fiet
itaq;: vt contrarijs motib⁹ exerceri vna vis possit: Sa-
ne in sensibus & sensilibus: quę tñ diuersa essent non ẽt
cõtraria: quia nec actus ab his profecti contrarij habe-
rentur: vt dulcedo & flauities: cõniuere id facilius posse
mus. In vno autem sensu & instrumento id defendere
absurdius videtur: q̃ vt prętereundũ silentio sit: quã-
doquidez contraria percipere & sentire simul oporteat.
❡ Sed ecquid idoneum nobis suffugiũ illud est: quo
multas in phia difficultates & nodos exoluimus: pote-
statem videlicet eam: quę cõmunis sensus appellitet:
& quo actiones particularium sensuum referantur: vnã
quidez numero dicere: sed quę ratione & consideratio-
ne in plura se fundat: partim igitur diuisa est: quoniam
essentia & ratione distrahitur: partim indiuisa: quoniam
loco & numero vna est. Qua distinctione recępta proti-
nus appareat: quemadmodum vna quõ sit: tamen plu
ra & contraria sentiat. ❡ Sed nõne flagitiosa solo est.
Nam siquis eandem rem potentia diuisilem & indiui-
silem diceret: nihil ipendio admirabile diceret: quõ ne
gari nõ possit idem simul esse potẽtia feruidũ, gelidũ,
148 candidũ, nigrũ. ❡ At ꝓbare qcq̃ simul eẽ actu ꝯtra-
ria hoc ego nõ solum admirabile: sed etiam ipossibile
duxerim. Pro hinc necesse est differentes actus: aut tẽ-
pore diuerso: aut a diuersis agẽtibus concipi. Quapp si
sensus intellectusq; sensibiliũ & intelligibilium formas
recipiũt: fieri nullo modo põt: vt repugnãtes & contra-
149 rias simul recipiant. ❡ Quobrẽ rectius illud ac veri⁹
fuerit sensibilem vim notę ac puncto persimilem dice-
re: imo ꝟo circuli centro: quo lineę oẽs a curuamine ꝓ-

a ℭ Punctu quidē.ait Simpli.assimulat oīa sensi.vt pote q̄ cuȝ sit sēsus corporea substā ⁊ iparabilis: vtaṫ autē sensiterio qḋ pati/bile est:⁊ vna cū eo operatur qḋ ⁊ patiṫ et mouetṫ ab ipsis sensib⁹: dum diuersis sub diuersis corporib⁹ diuerse occurrit affectiōes. ⁊ ipsa ē p se ī actione iudicādi nō est penit⁹a corporib⁹ separata.

fecteq; directeq; terminanṫ procumbūtq;. Punctus ª ille
simul est vnus ⁊ plures: vnus: q̄z circuli cardo vnus est.
plures: q̄a pluriū ⁊ differētiū linearū ꝓ termino ⁊ colli
nitio capiṫ. Ex hac eā simul ⁊ secabilis ⁊ insecabilis di
ciṫ. Eādem nāq; obtinet facultas hęc: quā ⁊ primā sen
sualē ⁊ principē sensuȝ vocare opȝ: ꝓpterea ꝙ q̄uis vna
multis tn̄ sensoriȷs ꝯiūctū est. Quatenus itaq; vna indi
uisibilisq; est: de diuersis simul ⁊ vno iudicio iudicat.
Quaten⁹ v̄o pluriū ⁊ separatarū rerū termini ⁊ fungi/
tur fit: vt vna scindaṫ ⁊ debiscat ī plures: ⁊ de diuersis
negocȷs diuersa iudicia ꝓferat. Ita nihil obstet mlta ⁊
abiūcta eē: quę sentiāṫur: ⁊ tamē vnā vim haberi q̄ sen/
tiat: q̄ppe q̄ simul vna sit ⁊ multę. Pręterea id qḋ sępe
cōmonuimus: ipsa non albet simul ⁊ nigrat: neq; friget
simul ⁊ calet: nā hoc q̄a absurduȝ eēt: sed quō sensus suis
quisq; officȷs ꝯfuncti: ea quę cognouerūt ī ius annūtiāt
ipsa extra corporis ⁊ tāq̄ ꝓ tribunali sedens ⁊ spū illo
curruli inuecta: vn̄ oīa instrumēta portionē suā carpūt
hauriuntq; q̄ntuȝ ad explēdum vires suas ⁊ obeundus
munus sit satis. Et quo vt dixi q̄nque interpretes siue ex/
ploratores ⁊ nūtȷ sensus tāq̄ apparitores ⁊ ministri p/
cedūt: illa inq̄ virtus eo suggestu posita nō patiṫ ipsas
cōtrarias qualitates: sed ante se positas ⁊ ad pedes ge/
nuaq; aduolutas iacētesq; ꝯtemplatur: ita demū iudi
cium suū promit ⁊ dulce ab amaro īcernit: ⁊ albū a dul/
ci discriminat. Et quēadmodū vnus pluribus velicāti/
bus litigantibusq; pōt simul ius dicere: ita nō sit a nul/
la rōne inuētum: sensum aliquē in nobis ꝓmiscuū con/
tineri: q̄ 3uȷs sensibus simul operā det. Illud eēt absur
dum putare sensuȝ eū simul pati contraria. Ex his q̄ di
cta iā sunt ꝯstare arbitror: neq; visum in pupilla ꝑmū
esse: neq; auditū in aurib⁹: neq; gustū in lingua: sed sen
sus oīs in prima illa sentiēdi vi sedeȝ hīc. Cū si q̄nq; di
ximus q̄nque nobis eē sensus oēs: ex eo accipi volum⁹
q̄nque instrumēta haberi: ⁊ q̄nque canaliculos sensilib⁹
spiritus: quos tāq̄ a fonte vno per instrumēta illa riua/
tos quinque sensib⁹ natura distribuūt. Sēsum v̄o pro/
prie illum ꝑmuȝ ītelligimus: q̄ instrumentis his ceu fa/
mulitio vtitur. Iaȝ ea quę extrinsecus deferunṫ q̄nque
sensibus: tāq̄ diuersorȷs ⁊ domicilȷs recipi equū fuit.
At regis ac pncipis sedem vnā ꝯstitui opȝ. Quēadmo/
dum eni q̄uis multi magistratib⁹ libelliones pracma/
tici exceptores assideāt: vnus tamē est q̄ ius habeat sen
tētię ferēdę: ita ⁊ hīc tā eēsi multa instrumēta machina/
mētaq; sint in quę rerū simulachra recepṫentur: vna tn̄
vis arbitra est: q̄ de oībus sciscat: ꝓnunciet: iudicet. Hęc
illa vis est q̄ nos visu videre ⁊ auditu audire sentim⁹.
Eadē eni potentia pcipi actiones sensuȝ necesse est: q̄
priās actionū percipimus: nō ergo verū est: ꝙ pauloanṫ
visi sumus ꝓbare quom diximus: visu nos sentire h̄ ꝙ
cernamus: ⁊ auditu ꝙ audiamus: h̄ suȝ est sensus cōis
ingeniū: munusq; cui notitiā oium sensiliū nā mādauit.
Hactenus de sensibus dixisse sit satis.

ℭ De mente intellectuq; queȝ veteres existimauerūt idē eē cū sensu. Itē in quo differat itell's a sensu. Cap. IX.

150 PRorimum ab his est: q̄ā nō so
lum sentiēdo: sed ēt
intelligēdo cognoscimus: q̄rere: ꝙ discri/
mē iter sensuȝ ⁊ itellectū ᵇꝯstituere opor
tcat. Quo v̄o nobis q̄uo hęc sciētius ⁊ i/
structius pcedat afferenda de hoc sunt veterū ꝯsulta: q̄
de natura scripsere. Atq; illi q̄deȝ ferme oēs sensuȝ idē
esse cum aīo ⁊ intellectu dixerūt. Quō eniȝ versu qōdā
cecinerit Empedocles ꝯsilium ad ꝓsens hoī ⁊ sapiētia
constat: nihil videṫ tribuisse supra vim sensus aīo: quē

b ℭ Sub itellectu phantasiā ēt ꝯphendit: ait Sim. ea rōne ꝙ cū itell's hac q̄dem pte ꝯuerit: q̄a n̄ eget sensilib⁹ pīma a q̄b⁹ moueṫ.

prout quęq; res sensib⁹ accidisset varie ⁊ īconstāter im
pelleret. Homerus quoq; quō dicat mētem oīb⁹ muta
tiones varietatesq; ambientis nos corporis: seq̄ vī na/
turā animi habuisse corporeā: eūq; quasi idē eē cū sen/
su putasse. Taleȝ aium plane mortalibus eē necesse est
151 in lucē primo q̄lem deus extulit ortu. ℭ Iā hī qui ani
mā ex primordȷs ⁊ elmtis rerū ꝯcretam ⁊ ꝯditā volūt:
quo res per silitudines earuȝ īsitas cognoscat: videntur
aiam nihil aliud q̄ corpus credere: q̄ppe q̄ ex corpib⁹
constare dicaṫ: q̄ ipsaȝ cognoscit. Cęteȝ oportuit nō id
tn̄ mōstrasse quēadmodū anima cognosceret: sed etiā
quemadmodū falleret frustraretur q̄: tāto ꝓsertim fre/
quētiore ꝓpensioreq; ad labendū ⁊ oberrandum vita:
tuȝ ꝙ temeritas ⁊ ignoratio maiorem qui partem no/
biscū exigunt: q̄ experientia ⁊ notitia: tuȝ vel maxime:
ꝙ ea quę nouimus portione minima cōtinenṫ: si colla/
ta cōparataq; his fiunt: quę ignoramus. Pręterea quō
sciētia ⁊ ignorātia contrarioȝ vna esset: qui eniȝ sciat
bonuȝ cōducere simul scierit malum fraudi eē: ⁊ qui in
illo fallaṫ: falsuȝ se quoq; in altero habuerit: necessariū
erat: vt aut similitudines cōtrarioȝum generū simul in
esse anima dicerēt: quādoquidem cōtraria noscerēṫur:
aut dissimilitudines: q̄a deciperemur: quoȝ neutrū eē
rōne vlla potest. Atq; hęc fere extra ꝓpositum hacte/
nus. ℭ Verū q̄ non ideȝ sit itellectus ⁊ sensus prom/
ptissimuȝ illud atq; efficacissimuȝ argumentū videtur:
ꝙ quō animalia oīa sint sensibus ꝑdita: solus homo p/
ter hos ⁊ menteȝ ⁊ intelligentiam obtinet. Pręterea q̄s
non videt alias eē differētias rōnalis potētię: alias sen/
suȝ. i. quinque: Iteȝ affectus ⁊ opera quis possit nega/
re: alia sensibus iūcta: alia intellectui ⁊ rationi tributa:
Neq; interest intelligētiam illaȝ: an rōnalem virtutē:
an intellectum ⁊ mētem appelles. Nam posterius di/
ligēter pressiq; digerimus: quid q̄buscq; nominibus in/
dicetur. Nunc obsecro voces illas promiscue pro vna
re adeuntes hęc audiant: tantisper dum de differentȷs
sensus ⁊ animi agitamus.

ℭ Intellectū nō eē sensuȝ: neq; itē imaginationē. Ca. X.

152 AL primum quidē virtutes ani
mi videntur hę: re/
cta opinio sciētia prudentia quę ad sen/
sum ptinere non possunt. Iteȝ vitia ani/
mi sunt: falsa opinio insciētia imprudē/
tia: quę nemo sensibus tribuere possit. Pręterea sensus
cum aut ꝓprȷs: aut cōmunibus sensiliū generibus ab/
soluatur: circa ꝓpria qḋ parte plurima dixerim īcorru/
ptus veruscq; est. Contra intellectus q̄uis in eo ꝓpria ⁊
cōmunia alio more spectētur: tamē frequēti⁹ a ꝓprȷs
q̄ a cōmunib⁹ fallitur: ꝓpterea ꝙ res quanto cōmunio/
res habētur: tāto cōspectiores prioresq; intellect⁹ sunt.
Cū si vsq̄ dicuȝ reperias aialia quędam rōne quę ca/
reāt: aium tamē ⁊ intellectuȝ habere scito abusionē in
eo nois factam. Nullū enim ꝓter hoiem animal cōpos
⁊ particeps animi est: sed nōnulla spectris ⁊ visionib⁹
valent: qḋ genus phātasiaȝ ⁊ imaginationem appellāt.
Imaginatio autē q̄uis sit ꝓstantior ⁊ nobilior sensu: lō
ge tamē inferior aio intellectuq; est: vtpote quę tāq̄ in
cōfinio vtriusq; sit posita: ita fit: vt ea vis sensum q̄deȝ
sequatur: sed actioneȝ animi antecedat: ꝓinde visa sen/
susq; simul illita animo sunt excitāt adiūguntq; sibi cō/
motionem illam: quā hypolepsim dicūt. Ac si suspitio/
nem: appēsionem: susceptioneȝ: aut existimationeȝ vo/
caris quo noie omne iudiciuȝ intellectus ⁊ rōnis: itē ha
bitum oēm ⁊ formaȝ intelligendi cōplectimur: eoq; il/
lud tāq̄ genus accipitur: cui⁹ spēs sint opinio sc̄ia pru/
dentia.

tur sensus: via ipsa: velut ī ē suauē phātasia ex ipsa q̄doq; exurgens ea q̄ cognoscēda sūt proponit.

a ℂ Nō ita ē audiendū qḋ hic Ar. Themistiusq; dicit aut Sim. q.s. imaginari in n͞ra sit facultate: vt credam⁹ q imaginatio qlibꝫ in n͞ro sit arbitrio: nā imaginationes nul͞e nobis ē in initio futur͞e sꝫ iō ī n͞ra eē facultate dī: q2 q̄dū sūt ꝗ quocūq; libuit fuerit imaginari possum⁹

dentia. Atq; hę virtutes q̄uis oriant̄ a sensibus: ⁊ prece
dentē imaginationē regrant: non tñ cum illis eędē sūt.
Prorsus suscipere aliqḋ in opinionē sciam aut pruden
tiam alterius facultatis est q̄ȝ imaginationis: nam ima
ginaria a ⁊ visa ꝯcipere simul ac collibitū est possumus.
Tantęq; in eo cuiq; copię suppetunt vt nihil subsit: qḋ
non possit sibi affingere ⁊ subijcere oculis: adeoq; faci
le oia q̄ velimus ad condictū accurrunt: vt ut̄ꝫ quasi ge
ri agiq; videant̄. At credere aliqḋ aut existimare aut iu
dicare de rebus quoties incessit voluntas: in nostra ma
nu nō est: sed quoties ipsa rei veritas quę videbat̄ aptis
sima assentiri nos cogit. Neq; n. fieri pōt vt qs rei quā
nihil dubitat falsaꝫ esse: assensus suos accōmodet: at xo
bis duo quatuor esse necessariuꝫ est velis nolis accede
re. Contra vt bis duo sint qnq; aut bis deceꝫ viginti nō
sint: nemo vnq̄ȝ accesserit qui rōnem numeri teneat: si
cut neq; vt homo non sit bipes: aut vt ignis nō perurat.
Quis enim ⁊ flāmas gelare ⁊ hoiem esse quadrupedē
dicas non tamen id quod dicis etiam sentis: possumus
quidem ore dūtaxat ⁊ lingua tum veꝫ dicere: tum etiā
dementiri: at opinari ex animo intus ⁊ corde. Item as
sentiri ⁊ dissentiri nō possumus: nisi quę vel inuitissimi
credere: aut aspernari compellimur. Nam quę euiden
tissima sunt: ⁊ quę ita esse vti sunt videntur: attollunt ra
piuntq; etiam repugnantem animum ad accessionem:
siue assensionem. E diuerso quę nullo modo videntur
esse auertunt ⁊ reuocant etiam volentem accedere: quo
rum xo incerta ⁊ ambigua ratio est ⁊ perinde iudiciuꝫ
153 anceps q̄si suspendunt assensus ⁊ substinent. ℂ Ima
ginari quidem in nostra potestate est nō modo quę pos
sunt esse: sed etiam: quę non possunt: vt tricipites ⁊ ter
geminos homines qualem fuisse Herionem confictum
fabulis est: vt alatos: qualeꝫ Zetum ⁊ Calain filios Bo
reę: vt Hypocentauros: vt Carybdim ⁊ Scyllaꝫ. Quē
admodum eni pictoribus licet quacūq; forma animal
in tabula ponere: ita ⁊ animę comminisci formareq;.
154 ℂ Adhęc cum formidabilem ⁊ atrocem aliquā cla
dem impendere nobis opinamur: statim contrahimus
⁊ demittimus animum: toto corpore perhorrescimus:
contremiscimus: impalescimus. Contra quō voluntatē
aliquam insignem aut compendium magnum ad nos
spectare instareq; credimus: fidentes: hilaresq; gestibun
diq; reddimur. At affingimus cum imaginatione sola
hęc: vt quō proponimus terremotus horrēdos: truces
ferarum imitium aspectus: nulla nec affectio: nec con
sternatio sequitur: ⁊ quemadmodum picturę non deter
rent: ita nec visa: nec figmenta illa: quę ipsi arbitratu no
stro confundimus ⁊ miscemus. Ex his liquet imagina
tionem ab existimatione ⁊ apprehensione distingui.

ℂ Imaginationē esse virtutē diuersaꝫ a sensu. Cap. XI.

155 QUom xo multa intelligantur a no
bis: de quib⁹ nihil opinamur:
⁊ quibus assistimus neq; obsistimus: con
sequens esse arbitror docere quidnam in
tellectio ab imaginatione visioneq; diffe
rat. Non enim propterea q sine visis ⁊ imaginibus in
telligi nihil potest: putandum est eandem vim esse: quę
intelligat ⁊ visa concipiat. Uexo locus hic tractatus eē
accuratissime videatur initio paulo altius petito ꝓ mo
re nostro de imaginatione disseremus. Relinquātur si
gnificatus illi imaginationis: qui per translationeꝫ mo
do de sensibus: modo etiam de mente ⁊ intellectu affer
ri solent: de sola ea imaginatione loquamur: cuius in si
mulachrum spectrūq;: tanq̄ȝ rei sensę figura quędam ⁊
effigies formatur ⁊ creatur in anima. Quę si ita est imagi
nandi vis facultas vna: aut habitus ex illis vnus vide
tur: quo veri sumus aut falsi: nā quatuor sunt habitus:
quibus veri esse falsiue possumus/ sensus/ opinio/ scien
tia: intellectus. Intellectum hoc loco accipimus strictis
156 sime ⁊ proprie pro eo qui nunq̄ȝ falsa reperit. ℂ Pri
mum igitur ostendo sensum non esse imaginationem.
In somnis imaginamur: in somnis non sentimus: neq;
actu: neq; potentia. Non potentia: quia insomnium est
cōmotio sensorum: quę impressa ⁊ derelicta intus sunt.
Nec actu multo magis: q fieri non possit vt sopiat̄ ani
mal vigilante ⁊ incubrante sensu. Pręterea cęci imagi
nantur ⁊ confingunt colores: quos tamē neq; actu: neq;
potentia sentiunt. Deinde sensum omnibus animalib⁹
nam vulgo concessit: vim imaginandi non concessit: sꝫ
dedit fortasse formicis ⁊ apibus: eoq; amplius equis ⁊
canibus: negauit vermibus. Item sensus propriorum
generuꝫ verus magna ex parte est: imaginatio fere om
nis mendax ⁊ falsa: eaq; tunc potissimum frequēs mul
taq; accidit: quom quiescunt ⁊ feriantur sensus: quod q
dem apertissimum est. Quoties enim sensus circa res
subiectas actu versant̄ imaginari non dicimur: sed quo
ties ad opera recesserunt: nemo tam stupidus sit qui ō
Socrate quem cominus videat: cogitet: sed de eo queꝫ
eminus prospectet obtutu dubio caligātq;. Pręterea
nemo potest clausis ⁊ compressis oculis cernere: cogita
tio imaginatioq; tunc vel efficacissima est. Possunt ⁊
alia super hęc complura adduci: quibus luce ipsa clari⁹
comprobetur imaginationem a sensu differre.

ℂ Imaginationem a scientia: intellectu: opinione diffe
re. Cap. XII.

157 SEd ab intellectu quoq; ⁊ sciētia ima
ginationem distare ad hunc
modum breuiter ⁊ facillime demonstrat̄.
Intellectus ⁊ scientia semꝑ veri habitus
sunt. Imaginatio praro est vti fallax ⁊ va
na non sit. Reliquum quęrit̄: an idem habenda opinio
⁊ imaginatio sint. Sed hoc abunde superius indicatuꝫ
est. Quom enim imaginationem ab existimatione ⁊ ap
prehensione doceremus seiunctam esse: tunc quoq; vsu
cōmuni ab opinione secreuimus: q2 sub existimatione
opinio vt spēs continet̄. Sane opinio ⁊ imaginatio illō
habent cōe: vt vera ⁊ falsa esse possint: quę sub vtranq;
vim cadunt. Uerum dissentit in eo ab imaginatiōe opi
nio: q hanc consequit̄ assensus ⁊ fides: neq; vllo pacto
potest: vt qui opinat̄ non credat ita plane esse vt opina
tur. Rursus fidei annectit̄ persuasio: ꝑsuasioni rō. Est
enim opinio quędam cum rōne assensio. Animalibus
nōnullis b q̄ȝq̄ȝ adest imaginatio: rōnis tamen vsus nul
lo modo pōt adesse. Item opinari facta ipossibilia in
nostra potestate nō est: qḋ etiam retro diximus: vt ala
tos homines: aut tergeminos: imaginari certe prōptissi
mum cuiq; ⁊ facillimum videtur.

Opinio

b ℂ Id de imaginatione terminata cū finita intelligendum est: ait Simp. nā phālas q̄daꝫ ⁊ infecta hūt quecūq; sēsu nō carent.

ℂ Contra Platonem q imaginationeꝫ dixit esse comple
xionem opinionis ⁊ sensus. Cap. XIII.

158 EX his obiter ⁊ illud constat imagi
nationem nō esse opinioneꝫ
cum sensu: neq; ꝑ sensum: neq; cōplexio
nem: itē opinionis ⁊ sensus: qḋ dico pro
pter Platonem: q putat imaginationeꝫ
nihil aliud esse q̄ȝ sentire aliqḋ: ⁊ illud ita opinari eē vt
sentiret̄. At dictum est: atq; adeo demonstratum imagi
nationem cum opinione non semꝑ coniungi. Qḋ facile
deprehendas si picturam q̄ꝑpiam contēplcris: in q̄ mi
randa extremaq; ⁊ monstrosa sint depicta: nam cogita
re qdem de illis ipsis q̄ spectaueris ⁊ imaginari tantū ꝑ

necesse est:opinari certe ita esse vt sunt d̄scripta nō pos sis. Sed ꝛ inde ꝓbaueris imaginationē non esse cōne xionem opinionis ꝛ sensus:q꞉ si illud detur:quom fieri nequeat vt talis complexio intelligatur diuersis subie ctis absolui:hoc est vt opinio circa bonitatē:sensus cir ca nigritudinem versetur:etiam si eadem res sit in qua ꝛ bonitas ꝛ nigritudo contineatur:quo genere cōplexio opinionis ꝛ sensus accidentaria esset. Reliquum est:vt opinio atq꞉ sensus:quoꝝ complexione definienda ima ginatio sit:tum vno genere ꝛ qualitate subiecta vti: tum parē vtriusq꞉ rationē inire:nec vicissim pugnare dican

159 tur. ¶ Sed cum pleruꝫ accidat:vt tametsi de eadē re ꝛ sensus ꝛ opinio habeantur: tamen opinio recta sit atq꞉ vera:sensus mendax ꝛ falsus. Non video qui pos sit defendi consortium illud imaginationem esse. Nam quom sensus iudicet solem pedalem:opinio maiorē ē terra:qđ fedus:quę societas inter iudicia tam contraria fuerit:aut qua rōne conciliabitur aut conflabit̄ iudiciū vnum ex vtroq꞉ falso hocillo vero:cū necesse sit: aut repudiata opinione:quę vera est:falsum iudicium sen sus asciscere aut simul cum opinione retinere etiam iu dicium sensus:vtpote a quo potissimū imaginatio oria tur ꝛ pēdeat. Certe hoꝝ vtrūq꞉ impossibile est:q꞉ neq꞉ veram opinionem respuere aliqs pōt re p̄sertim non cōmutata:sed incolumi ꝛ ipsa ꝛ eo q opinat̄: neq꞉ item fieri pōt:vt is qui recte opinat̄ solem esse maiorem ter ra:credat aspectui facienti pedalē. Jam hoc loco tene tur Plato apertissime:quō inficiari nequeat talem sen sum q ab opinione dissentiat misceri cum ea ꝛ copulari non posse:imo ꝟo hic nedū coalescit opinio cum sensu: sed excludit ꝛ reijcit sensum:ꝛ vna cum sensu imagina tio quoq꞉ damnat̄. Est.n.imaginatio q̄si quędam ipres sio ꝛ vestigium sensus:non ꝯplexio opinionis ꝛ sensus: nam remos si mergas videnī infracti. Primūq꞉ id sen sus iudicat:dein ꝛ imaginatio sequit̄: sed opinio quę vi sis obsistit vtrumq꞉ coarguit.

¶ Hoc Plato in sophista scripsit:aut ali Simp. nō eo modo intellexisse mistionē:vt ex sēsu ꝛ opiniōe iuicē cōmistio insurgat imaginatio: sed eo mō: q̄ media q̄dā misceri dñr ex extremis:q̄ tñ simplicia ipa sint cōmista tñ di cūt rōne ꝯuenientię:quā ad vtraq꞉ extrema retinēt:eo dē ē pacto in timeo sit aīam ex ipartibili ꝛ ea ē q̄ circa corpa diuidit̄ subā ꝯsta re dixisse ea rōe q̄ media manēte ei simplicitate ꝛ cuꝫ extremis aliquo pacto cōionem quādam hñt.

¶ Imaginationem habere similitudinem cum itellectu. Item quę sit definitio eius ꝛ quot modis distinguatur a sensu. Cap. XIIII.

160 Si igitur imagīatio neq꞉ sensus:neq꞉ existimatio:neq꞉ opinio:neq꞉ prudētia:neq꞉ scientia:neq꞉ itellectus ꝓprie est:nulla facultas animę relinquitur:ō qua possit ambigi:an sit imaginatio:nisi quę forte de itellectu controuersia est. Naꝫ si intellectus omnis semꝑ verus esset:dubitari non posset:an imaginatio intellectus foret. Sed siquis etiaꝫ intellectus sit qui fallatur:vtiq꞉ non sit facillimum imaginationem ab itellectu distinguere:quō fere plurima similitudine inter se iungant̄. Primum quod ꝛ dixi:imaginatio falli potest ꝛ intellectus: deinde quemadmodum in nobis situm est de quaq꞉ re imaginari ꝛ cogitare quō volumus:ita omnia intellectu affingere ꝛ componere possumus:verumtñ nihilo minus differūt: sed quibus discriminibus iam quęrendum est. Primū vtriusq꞉ natura definienda seorsū videtur:ita apertissime dilucescet:quęnam inter vtrūq꞉ distantia sit. Prius tamen qđ sit imaginatio demonstrandum est. Hactenus enim non quid sit:sed quid non sit executi sumus. Quō igitur pleraq꞉ ita moueant̄:vt ipsa etiam moueāt vt lapis:qui mouet̄ a baculo:quē man⁹ mouet:ꝛ nauis quę mouetur a fluctibus:quos excitant venti:nihil miruꝫ si hoc ideꝫ in sensu quoq꞉ noscat̄. Sensus a sensilibus exterioribus cōmoti lacessitiq꞉ primū simulachra ab his missa recipiunt:deinde illam aīę vim:quā imaginationem ꝛ phantasiam vocamus:ipellūt:cuius ea est nā:vt formas atq꞉ imagines rerum:quas pręhent ꝛ renūciant sensus retineat ꝛ consignet in se:ita vt vel digressis his: quę sensus ciebant:tamen vestigia illorū ꝛ effigies diutius hęreant:ꝛ cunctent̄ in nobis. Sane nihil est taꝫ facile q̄ꝫ quō remota sensibilia sunt:imaginationē a sensu decernere:quippe q tunc ab ope sensus cesset:imaginatio non cesset. At quō sensilia ita assistunt: vt sensum ꝛ imaginationem simul pellant prouocentq꞉:tunc difficile est facultates illas internoscere:qm̄ vtraq꞉ circa idē gen⁹ ꝛ eodem tēpore absolui ꝛ versari videnī. An neq꞉ tum quoq꞉ idem genus:neq꞉ idem tp̄s: neq꞉ eadem rō est:qbus sensus ꝛ qbus imaginatio vtat̄:pͥmum qualitas:quę sensuꝫ extimulat exteri⁹ hīc:at quę imaginationem interius. Quę.n.accepta ꝛ compręhensa sensibus sunt:eoꝝ spectris ꝛ simulachris imaginatio excitat̄: ita fit:vt quemadmodum sensile cōpetat ad sensuꝫ:ita actio sensus imaginationi respondeat. Quia ꝟo plurimum fit vt sensu ꝛ imaginatione simul vtamur:tūc differentia vtriusq꞉ potentię non admodum conspicua eē potest. Uerum vt dixi iter sensum ꝛ imaginationē clarissimum iterstitium est:quō sensus officio suo functus prior deponit:qđ ex more plurimo agit̄: imaginatione adhuc vigente perseuerāteq꞉:quo qdem tp̄e vestigiuꝫ rei sensilis conceptum foris ꝛ haustum a sensu:suū imaginationi subiectum efficit̄:qđ quemadmodum fiat de imagine hac capiamus. Lꝫ exemplū fingamus anuluꝫ esse:q effigiem suam in cera penitissime.i.intimius adigat ꝛ adusq꞉ fundum expangat:deide a cera ita prorsus intime effigiata obsignari ambientē obductūq꞉ aereꝫ: mox remota cera ꝛ anulo:impręssionē ꝛ sugillationem in aere solam relinq. Referamus hoc in sensum ꝛ imaginationem. Sensile ꝓ anulo sit:vicem cerę sensus obtineat:imaginatio aeri succedat. Cęterū similitudo hęc passiones in a[illegible]trium continet:aīantib⁹ alio genere pati ꝯtingit:nam hoꝝ passio:non tam passio q̄ꝫ actus ꝛ absolutio est:ꝛ quemadmoduꝫ sensus a sensilibus rebus: ita imaginatio q̄ in actu fit a sensu ꝑficit̄. Differentiam porro vtriusq꞉ potētię potissimū docent ea aīalia: quę quom instructa sensibus sint:tamen imaginādi ꝛ afformandi visa ingenio carent:vt vermes ꝛ muscę ꝛ cōplura generis eiusdem:quę q̄q̄ꝫ a sensilibus mouent̄:non tñ retinent notiones aut spēs eas:quas sentiendo concipiunt:sed qcqd agunt:temere agūt:ꝛ casu ferunī nullis regentibus visis:quippe quę in his manstare:aut scrutari non possit. Proinde sensus illoꝝ perīq꞉ similis ictui pceleri est:quē quis sūmo tenus ꝛ intrā scursu impegit: vnde nec cutis adliuescat:nec vibices attollant̄. Jn qbus aūt exēplaria:ꝛ imagines reꝝ sensiculataꝝ firmi⁹ ꝛ stabilius hęsitant:his altera quędā facultas supra sensuꝫ data est:in q̄ tanq̄ꝫ in ęrario atq꞉ penu ad vsuꝫ prōpriarium formę oīum reꝝ locant̄:q̄obrē imaginatio: neq꞉ sine sensu adesse pōt:neq꞉ versare agitareq꞉ alias res:q̄ꝫ quę ꝑtinere videant̄ ad sensum. Et si iterim ad itelligibilia quoq꞉ vsum sui accōmodat:hoc ei illater⁹ contingit:q̄tenus ꝛ sensu:a quo itellectualia ortuꝫ progressionemq꞉ habent. Jtaq꞉ vt cera ipręssionem simul recipit ꝛ retentat:tñ diuersis causis:recipit:q꞉ nō rigēs pugnā sue est:sed cedens lentaq꞉ ꝛ in oēm effigieꝫ tenera retentat:q꞉ ꝑter hoc ē firmam ꝛ stabilem hꝫ compactionē:ita ꝛ aīa sensibiles formas a qbus mouet̄ ꝛ q̄si exculpitur recipit ꝛ cōseruat:sed recipit:q꞉ compos est sentiendi ea a qbus mouetur:ꝯseruat:q꞉ vim hꝫ imaginandi ea:quę sensit. Certuꝫ aūt illud est:quoties sensus in sensile agit.i.quoties sensus in actu est ꝛ incūbit i sen

flent:toties quoqꝫ in idem sensile imaginationē moue
rit:neqꝫ.n.digressis rebus aut sublatis imaginatio tueri
⁊ custodire vestigia eaꝝ possetmisi cognosceret ⁊ perci
peret ea:quoꝝ sibi custodia esset concredita.

Imaginationes quot modis ⁊ cur sint falsę. Item cur dicatur phantasia. Item absolutio definitionis eius. Item cur animalia maiore ex parte visis ⁊ imaginatione ducantur. Cap.XV.

161 SAne quęcū animantia imaginatio
nem ⁊ visa participant:quibus i
terdum integris ⁊ incorruptis:interduꝫ di
stortis ⁊ depravatis vtuntur:necesse est vt
ab his fere actiones suas ⁊ mores guber
nent. Plane omnis imaginatio siue recta siue contraria
sit tota pendet a sensu:cum quo semp incedit:ac pedeꝫ
pariter ponit:vt seu verus rectusqꝫ sit:seu contra men
dax ⁊ falsus continuo se eidē sectę imaginatio addicat.
Ergo quēadmodum sensus propriorū sensiliū:aut sem
per verus est:aut raren ter falsus. Contra in his quę sub
iecta sensilibus propriis existunt:hoc est quoꝝ accidē
tia illa sunt facile decipi solet:nam candidum atrūue es
se hominem q accedit integre pbeqꝫ iudicamus:sed si
audiamus etiam Socratem dicere. facile est:vt deci
3 pi ⁊ errare possimus. In cōmunibus item sensilibus q̄
appensa ⁊ anexa sunt propriis:motu:magnitudine:figu
ra:numero falli solemus:quom de eo qd ad plures sen
sus pertinet vno sensu iudicium pręcipites ferimus. Eo
dem modo imaginatio sensilium propriorum pręsente
⁊ agente sensu vera incorruptaqꝫ est. De subiectis ⁊ cō
munibus adiuncto pariter ⁊ abiuncto sensu decipitur:
nam si sensus adiunctus deerat: necessario ⁊ imagines
vacillant. At quom abiunctus sensus est:tūc quoqꝫ:sed
impen se:ac facillime imaginatio labitur:qr reruꝫ vesti
gia non conseruat:perinde qualia excipit. Quod quidē
tūc maxime accidere moris est:quom e longinquo sen
silium generum imagines ad oculuꝫ ęgerrime deferun
tur:ab hisqꝫ ceu confutatur ⁊ nubicu latur aspectus. Si
igitur iam constat imaginationem esse quādam poten
tiam animę:si item rōne demonstratum est:nullaꝫ esse
de his viribus quas supra recurrimus:restat definitio
nem eius talem afferre possumus. Imaginatio est mo
162 tus animę:quem sensus in actu positus creat. Cęte
rum quoniam visus sensuum omnium acerrimus pręs
stantissimusqꝫ est:inde imaginatio visi ⁊ visionis nomē
accepit:⁊ phantasia dicta ex argumento lucis:sine qua
cerni ⁊ videri non pōt. Illud vo qd pauloante hac di
xi:iterum dicam:animalium vitam actionesqꝫ magna
ex parte visis regi:propterea q in his imagines diu hę
sitant:⁊ simillimę perpetuis sensibus sunt. In hoc tamē
distinctio illa succedit:q alia visis ducuntur: qr nullaꝫ
vim superiorem hac habeant:vt bruta: alia q plerūqꝫ
accidit:vt nobiliorem potentiam:aut morbus intercipi
at:aut somus impediat:necesse est imaginationeꝫ sequā
tur:vt homines. Sed qd sit imaginatio:⁊ q̄obrem anima
libus data:affatim expositum censeo.

De intellu potentię qui vt sensus a sensilibꝰ:ita ipse ab intelligibilibus patitur: nec vllam propriam formam obtinet. Cap.XVI.

1 DE parte vo animę qua vtimur tūc
quom aliquid contempla
mur:cō sultamus:decernimus:siue b loco
disclusa est:vt Plato putabat:q rōneꝫ in
capite:iram in pectore:cupiditatem sub
ter pcordia in epate collocauit:siue loco qdem a cęteris
viribus aię separata non est:sed rōne diuisa:patnecessariū
videt:vt hac parte de natura eius tota diligenter:disqꝫ
sitoqꝫ exequamur:tum quęnam differētia inter hanc ⁊
reliquas facultates pſertim imaginationem probanda
constituendaqꝫ sit:tuꝫ illud per se accuratissime quēad
2 modum intellectio constet ⁊ absoluatur. Si igitur c
sentire ⁊ intelligere in eo affinia sunt: vt vtroqꝫ genere
aīa cognoscere ⁊ iudicare dicat:qd ⁊ retro explicauimꝰ
maxime necessarium est:quēadmodū a sensilibus gene
ribus sensum:ita ⁊ itellectum ab intelligibilibus pelli pa
tiqꝫ dicere. Passionem d vo intellectu accipere oportet
vti in sensu accepimus:nā verius dixeris itellectum p
fici ⁊ absolui q̄ pati:quoties de potētia in actuꝫ effert.
Porro intellectū de potentia ad actum cōmeare nihil
apertius:quō neqꝫ semper neqꝫ idem intelligere videa
mur:sed aliud alis. Atqꝫ hoc iam argumento est intel
lectum talem iure intellectuꝫ potestatis vocari:neqꝫ eni
fieri posset: vt de actu in actum quasi migrationem ⁊
transitum fecerit:nisi subesset potentia:qua tam differē
3 tes actus crearentur conciperenturqꝫ. Primū itaqꝫ
opꝫ impatibilem intellectum esse:quod propria passio
ne describimus:deinde necesse est: vt peculiarem qui
dem nullam formam obtineat:sed vt omnium forma
rum compos capaxqꝫ sit:ita vt q̄uis potestate omnia
referat:nō tamē simpliciter absoluteqꝫ omnia sit. Ter
tium adijcimus:vt sensus se ad sensilia hꝫ:ita se ad intel
ligibilia intellectum habere:⁊ quemadmodum sensus
nihil est actu eorum quę sentiantur:ita intellectuꝫ nihil
4 esse actu eoꝝ quę intelligantur. Necessarium itaqꝫ
est:quō omnia intelligat itellectus:vt omnia quoqꝫ po
tentia sit:hoc est vt nullam speciē certam aut pręcipuā
habeat. Recte igitur Anaxagoras quasi somniabūdus
de intellectu videt sensisse:quō illum simplicem sincę
rum intemperatumqꝫ diceret ⁊ ad oium reruꝫ quas co
gnosceret natura cōmunicatuqꝫ alienum:ita eniꝫ e fieri
vt q̄facillime oia intellectu compręhēdant si nulla fa
miliaris forma genuinaqꝫ habeatur:quę aditūꝫ cęteris
5 formis tanq̄ pegrinis ⁊ aduētitijs pcludat. Quobrē
quō intellectus nullam formam vt dixi pręscriptam ⁊
consignatam priuatim possideat:necessarium f est eius
natura hoc solo describatur:q idoneꝰ: compos:teneraqꝫ
sit recipiendis iuxta oibus formis. Ita intellectꝰ is quo
sapit ⁊ intelligit animus:non is quo aliquando pro ima
ginatione per translationem abutimur coꝝ generuꝫ q̄
cognoscit nihil actu continet anteq̄ cognoscat.

Intellectum neqꝫ corpus esse:neqꝫ corpore pro instrumento vti. Item intellectum esse locum ⁊ conceptaculum formarum. Cap.XVII.

6 QVo euenit vt dissentaneuꝫ sit pu
tare intellectū confun
di:aut admisceri cum corpore:qr corpus
sit oportet qd cum corpe admiscet. Item
si intellectus corpus esset necessario aliqs
7 actus foret ⁊ formam sui generis aliquā pferret. Cę
terum neqꝫ vtitur corpore vt instrumēto:quēadmodū
sensus vtuntur:alioqn afficeret qualitatibus ⁊ affectio
nibus instrumenti:quę q semp hęrerent: coniunctęqꝫ
cū actionibus eius omnibꝰ haberent:ipedimento eēnt
ne reliqua genera conciperet. Cuius quidem rei exem
plum in sensu perspicuum est:q̄uis enim sensus non sit
corpus:qr tamen sedibus ⁊ instrumentis corporis vtit:
eisdem qualitatibus qbus instrumenta afficiunt:affici
tur. Atqꝫ hoc quoqꝫ in sensorijs oibus argumento vno
probat:q cum vehemēs sensile:verbi grā:vehemens ali
quis strepitus auditum icit:aut nimius splendor oculos
accessit:aut quid graue olēs accidit narib:remissi pręs

a Quod interpres latine fecit actiones suas ⁊ mores gubernāt: grece Then. ⁊ Aris. agere ⁊ pati dixerāt:vbi sum pli. exponens ait pati qdem ēe oi cū imaginatio a sēsibꝰ mouet:agere vo cū ipsa p mota sponte deinde assur git ⁊ mōcua mouet aīalia.

b Siue separata sit siue inseparabilis sit sꝫ magnitudinē:aut Arist. quē locū exponens simpl. dicit nō h esse audiēdū p relatiōeꝫ ad corpꝰ.nā supius ptulit officia le eē ēt fingens figdeꝫ corpꝰ eā detineat:sꝫ intelligēdū est respectu parā eaꝝ aicꝫ supius sīt explicate: aliter.s. ⁊ imaginarie:⁊ hāc exponens Then. īsequitur vel potꝰ deꝫ: ait idē Sim. qm triplr eē eā rōe cognoscere docebit pponit ipꝫ sapere p se cōsiderandū sine sit sm magnitudinē sepabile a sapo siue nō: sꝫ tm rōe vt ea qd hēt ꝫ sint in nobis tres intellē q̄ sit tres subē abiuicē separate:vl vnꝰ potꝰ sit intellectꝰ ⁊ vna suba:rōe autē differētē to ta interdū in se ipsaꝫ puertat: aliqn autē ad exteriora decli nat: ⁊ eadem aut pfecta:aut īpfecta:⁊ eadē ⁊ si differētēs sīc sint nō autē sꝫ subiecto disclusę:cū .n. subdit Ar. cōsiderādū quā hēat differentiā manifeste nō ad pnarratas vires retulit.nā id apud est q hypolepsis differat ab illis

c s. potiꝰ ad differentias que i ipso sapere sūt reuocet.

d Nō de q̄cūqꝫ intelligē h audiēdū ē: ait Simp. q s. se hēat vt sē tire:nō.n. deo qd sm hitum pfectū est qm p se intellē pōt operari:pōtqꝫ p terea ēē sapꝫ intelligere:qm mā q̄ p se sēsus sapꝫ cogscēs nec ēt p se neq̄ p se absqꝫ sensilia pria ex citari: vn cuꝫ triplr intelligē dicat rōnalis aīe:ab infimo exordit: vt posset qd facilius possit ab auditoribꝰ intelligi. infimꝰ .n. ē mā lis intellēs:⁊ q ab eo q oia patiat nomē sortitꝰ ē q intellectus nō est: sed cū ea recipit pficit:velut ēt sensus cū sensilia:⁊ hac rōne assimulatur sensui.

e Impropꝰ ēt in i ellē q̄ in sensu audiēdū ē passi onis nomen: ait Simp. passio.n. vt monui īportare q̄ magis vt sensui accōmodari posset:rōne s. corpei instrumēti q̄ eget: q̄ intellm q̄ expers ē huiꝰ rei.

f Intellē n. vocat simp. velutī mā sostentē hic re bꝰ:q̄ intelligit pur ēt māle oi penitꝰ forma caret ⁊ hac ēt q cū i corpibꝰ ēt hꝰ mām negamꝰ eē vl ēē eiꝰ aliqd vl alia qd qd foraꝫ hēat.nā inueē fore quā dā hrit oppōneꝫ ob quā ñ qd sit qd a q̄uis eaꝫ essentiā hēat:pp:ā ipedit q̄minꝰ alias possit recipere.

f Intellm aliā n ām nul

terea τ modici soni:colores:odores p̄sentiri nō possunt q: obsessus obtentusq; maiore vi sensus:proindeq; occupatus totus nouum hospitem non potest admittere sed excludit. Contra intellectus siqd excellentius cōmētatus contemplatusq; est:non ideo minus: aut deterius humiliora τ inferiora cognoscit:sed probius τ meli⁹:ita fit vt sensus sine corpore absolui τ exerceri non possit: itellectus ab omni corpore abstractus adiunctusq; habeatur. ℂ Recte igitur autumant qui dicunt animam esse locum τ cōceptaculum specierū: etiam si minus ꝓprie loqui de conceptaculo τ loco videnť:nec tamen id de anima vniuersa accipi potest:sed de duabus tantū potestatibus eius τ partibus itellectuali videlicet τ sensuali. Quō ꝟo anima locus dr̄:non is locus significatur qui nos ambiat complectaturq;:sed ex ea translatione indicari volumus animam quodā pacto euadere τ fieri illa ipsa quę intelligit τ quę sentit.

ℂ Quemadmodum intellectus possit:τ quando incipiat perfici:τ seipsum agnoscere. Cap. XVIII.

8 AT q3 hic qdem intellectus qui potentia definitur τ primo ortu paruulis contingit. Quō autem progredientibus ętatibus paulū his firmitatis accesserit:tum via sensuum τ visionum ope:multaq; adeo huius generis exercitatiōe vniuersales notiones agnoscunt:τ similitudinē in dissimilibus colligunt:τ idem in differentibus discretisq; contemplantur:quo tēpore animus itellectusq; absolutior τ perfectior redditur. Nec absimilis hoi gnaro τ scienti efficiť:q ea quę a mathematicis theoremata.i. speculamina appellanť simulatq; perdidicit:de cętero ipse sua sponte τ citra docētem quęcunq; ei collibitū fuerit cōmentatur. Cuius aūt intellectus hoc genere confirmat⁹ adhuc quoq; potestatem annexam gerat:non tamen eodē modo:quo antēq̄ aut inueniret a se:aut aliunde cōdisceret:sed quom processit vt dixi habitus ei qdaꝫ q̄si allinitur q ante non aderat:qualis est visus: quo idoneus promptusq; fit similia τ dissimilia ꝓuidere: eadē τ diuersa percipere:consentanea τ dissentanea speculari:atq; tunc demum sese agnoscere τ intelligere incipit. Quom.n.ᵃ nihil aliud intellectus fit q̄ ipsa plane intelligibilia τ ipsę notiones:necesse est simul idem cū his factus est: quę intelligit vt tunc τ seipsum intelligat. Quom igiť habitum solum tenet tunc ipsa itelligibilia est:sed iacentia τ deposita. Quō ꝟo in actum extrahiť: tunc perinde iure ęquo cum ipsa re itellecta icedit eoq; τ ip̄m se merito agnoscit:eteni ipse illa est quę itelligun tur a se:quēadmodumq; Geometria nihil aliud est: q̄ ipsa illa theoremata:quę in geometria tractanť ita intellectus nihil aliud est:q̄ ipsę res quę ab intellectu noscunť. Pręterea vsq; eodem gescit:ac residet habitus: quiescit τ theoremata:simul ꝟo excitať: expergiturq; τ ad actum ꝓcedit: tunc Geometria circa vnum aliqō theorema versať:τ efficiť idem illi qō agitat:naꝫ scientia huius qō est duobus rectis triangulū paris habere τ theorema est:τ ratio ꝑ quā paris habere triangulum demonstratur. Ita intellectus quom ociosus est:habitū diciť ꝑmere notionū τ intelligibilium generū. Quom ꝟo notionem aliquā versat actu:tunc idem cum notione illa euadere diciť:ideoq; quoties hanc itelligit ip̄m se quoq; intelligat est necesse.

ℂ In rebus materialibus aliud esse res ipsas: aliud rerum essentiam: τ quemadmodum intellectus vtrūq; intelligat per similitudinem ad lineam rectam τ flexam. Cap. XIX.

9 POstq̄ ᵇ τ imaginationis τ itellectus naturę a nobis expositę sunt: reliquū videť vt videamus:quęnam differentia inter vtranq; virtutem sciscenda constituendaq; sit. Primum illud sciendū aliud esse aquā ipsam:aliud essentiā aquę. Hoc est verbum ex verbo qō suum sit aquę esse. Aqua eni est id qō vsurpatur sensu ex materia τ forma concretum esse:aq̄ forma ipsa aquę τ rō est per quā est aqua. Unaqueq; eni res descriptionem suam non de materia:sed de forma nāciscił. Pari pacto sentiendum de artificiosis est: vt aliud sint ędes ipsę aliud esse ędibus suum:aliud statua:aliō esse suū.i.essentia statuę. Aedes sunt figura ipsa cum lateribus lignis:tegulis:scandulis. Essentia ędium forma ipsa τ structura talis est. Item statua est figura cum ebore:aut ligno:aut ęre. Essentia statuę est forma τ species statuę:non tamen hoc perpetuum. Sunt eniꝫ res quarū essentię idem qō ipsę res sunt:idem eni τ punctus est τ puncto esse:qō quidem omnibus in simplicibus τ materia carentibus statuendum est. Quod hoīꝫ ratio propter quā sunt τ forma ꝑ quā sunt a natura corꝝ

10 vniuersa non discrepat. ℂ Hęc ita quom sint si formā materię annexam τ coniunctam scrutaris hoc est frigidum humidum cum ipsa materia vt aquā totam:cuius ratio τ constitutio materię iugata aqua ipsa est:si aereꝫ: si terram:si carnem vniuersam.i.consortium materię τ formę vestigas:sufficit sola vis sensus. Et multo magis eius comes affeclaq; imaginatio. Si ꝟo essentiaꝫ ipsaꝫ aut aquę:aut carnis exploras:alia facultas animę adhibenda intendendaq; est:aut quę alio se genere formaq; habeat:nam illud magis putandum est quemadmodū causę sunt cur vna potentia sit quę dulce a russo τ flauo dispescat:ita necessario vnam esse vim animi:quę iudicet aliud esse ipsas res:aliud rerum essentiam: atq; ita vtrūq; vna cognoscat:sed quę tamē aliter:atq; aliter se habeat:verbi gr̄a ad aquā vniuersam quę itellectui noscenda sit:visa τ imaginationem opꝫ adiūgere:ad essentiam ꝟo solam eius conspectandam nullas suppetias requirit:sed ipse sibi intellectus superesse potest:quemadmodum igiť lineam attensam τ flexam dicere eadē possis:q̄:q̄ aliter hoc q̄ illo modo se habet:ita τ intellectus potest vnus τ idem statui:qui concreta τ composita:item qui formas τ species meras percipiat: q̄obreꝫ τ assimilis rebus fit quas cognoscit compositus:si compositas:simplex: si simplices formas.i.a materia seorsum intelligit:ita interdum linę directę iterdum arcuatę confertur. Sane Plato actiones intellectus circulis primum recto:mox circinato recurrētiq; interius comparat. Aristoteles linę explicatę:τ replicatę: siue porrectę τ curuatę:ac curuatę quidem iccirco:q: quō intellectus materiam τ formam iunctim.i. qō concretum τ cōditum est comprehendit:tum quasi geminari τ duplicari videť accessu phantasmatum τ visorū:quorū operam vtrunq; in vna ea functione desiderat.

ℂ In mathematicis aliud esse rem:aliud essentiam rei τ quēadmodū ab intellectu noscanť. Cap. XX.

11 SEd τ in his quę per sequestrationeꝫ τ pręcisioneꝫ a materia describuntur:qualia sunt mathematica. ᶜ Ideꝫ discrimē qō in naturalibus quoq; perspicitur. Est.n. aliud rectum : aliud sua recto essentia:nam rectum sine continuo esse non potest:quēadmodum neq; simus sine naso neq; valgus sine suris: propterea q cōtinuitas rectitudini ceu stragula τ lectisternium subijcitur. At esse recto est ratio ipsa recti:τ ꝑ

li hęc:ait simpli. vel qdeꝫ est:si ei nām audiam⁹:q̄ itellectus fit vł itelligibilis neq; itelligit: neq; itelligiť: sꝫ mīmō potētiā hꝫ adverti:q: antea q̄ intelligat donec s. ꝑfect⁹ fuerit.tūc.n. nec ipsa itelligibilia est neq; intellect⁹:q: intellect⁹ est itelligibiliū cognitio.

a ℂ Uisus est Alex. locum hūc peruertere: vt Simp. testať velle itellectū seip̄m ꝑ accessū itelligendi pncipaliter seip̄ꝫ itelligere nō pōt: q: itelligeť in pati q̄dā mō ꝯsistit nihil aūt a seipso pt pati:sꝫ seip̄ꝫ itelligit ea rōe q̄ itelligibilia ēē τ idē q̄dāmō euadit ipsis⁹ speb⁹ intellect̄ vñ pncipalr qdē spēs illas seu formas:mediāte q̄ q̄ adit seip̄ꝫ itelligit. Simpli. aūt ei aduersať : cū q nō mō aliarū rerū seip̄m eūd posse itelligē pncipalr:mag q fieri posset

vt vel ipse alexan. vel nos:ait Simp. aliquid scribere nuq̄ si ipse seip̄m suāq; tū intellectionē τ vitā tū subiret nō itelligeret: aliogn.n. itellectus nō eēt: vñ ait q cum intellectus fit ꝑfect⁹ fuerit:ipse seip̄ꝫ τ formas ēē q̄ in ipso sūt intelligit sine passiōe aliq̄: sꝫ actione ꝑfecta.

b ℂ Simp. ait h in loco ꝓpositū Arist. esse ait: differētias expone itellectionis intellectionū:q̄rū altera ē circa ꝯpositas τ pdulces subas: altera ꝟo circa simplices τ īpartibiles:vt hac eiā discernat certaī aīc speculationeꝫ ꝑmanēt q̄ ipsi possibile ē i simplicib⁹ τ īpartibilib⁹ : sic itellectū illē q est sīa ꝯstantior q qdē nō a formis īformata ꝑpēdit vt ea cognoscat:sꝫ in ipsa formā itellectiōe: velut ex causa : τ formā τ q̄ illis accidunt : necnō vt simpliciter dicitꝫ causata oīa:τ mām ēē cōsi susceptricē ꝑ esse intellectionē cognoscat.

c ℂ Quia formula mathematicas rerū ait h Simpl. in imaginatiōe ēē nō hꝫ rōnē formę:sꝫ formā pot⁹:forma.n. q̄lib3 impartibilis atq; idemsibilis est:sed magnitudo i dimēsiōe:nāc ri in dimēsiōe cōstituit iō in mathematicę ē aliō qō est res τ aliud qō est ipsi rei ēē.

quã illud est rectum: de vtroqꝫ intellectus enunciatur
vtrũqꝫ cognoscit. Quom dico vtrunqꝫ: intelligo tum id
totuꝫ qđ ex subiecto.i.ex ꝯtinuo ꝛ ex forma componit:
tum formã ipsam separatam: nec tñ vtrũqꝫ ꝑcipit vno
respectu habitꝰue: ſꝫ alteꝝ tanq̃ simplex: alteꝝ tanq̃
compositum. Quobrem etiam si materiam quę sensilibꝰ
corporibꝰ subijcitur diuersam putes ab ea quę mathe-
maticis subsita est: nihilominus dũa ea tenebitur vt in
his quoqꝫ actiones intellectus alias simplices: alias cõ
positiusculas ꝛ concretiusculas haberi necesse sit. Ac cor-
poribus quidem nosciitandis sine dubio opus ei est ꝓ-
curatione atqꝫ auxilio sensus: non enim iudicare solus
potest quid aqua: quid caro sit nisi ope atqꝫ opera sen-
suum adiuuetur. Triangulum ꝟo ꝛ rectam ꝛ curuam ali
quãto facilius percipit: sibiqꝫ in id munus fere sufficit:
qꝛ̃ eodem genere mãm a contemplatione sua reijcit:
quo ipsę res abiunctę materia sũt. Quõ ergo mathema
tica nõ re ab se: sed sola ratiõe a materia abiungantur:
necesse est intellectus quoqꝫ cõtemplandis his mãm nõ
reuera sed sola ratione ꝛ cogitatione pręcidat.

Anaxagoram imperfecte de intellectu dixisse. Item
pariter patiatur. Item intellectum ceu nudã tabulam
esse. Cap. XXI.

12 CEterum Anaxagoras ꝓrim recte
de animo ꝓrim nõ recte
disseruit. Illud recte ꝙ intellectum sim-
plicem esse ꝛ expertem materię arbitra-
tus est. Illud non recte ꝙ nusq̃ demon-
strauit quẽadmodum animus: qui tali natura pręditus
13 ferebatur intelligeret ꝛ cognosceret omnia: quandoqui
dem id erat necesse ostendere: quoniaꝫ si intelligeret ꝓ-
culdubio illatenus pati ꝛ affici videbatur: nihil ꝟo pa-
titur quod non materiam cõmunem cum agente parti
cipet: vnde fit vt quodqꝫ a quoqꝫ passim indiscreteqꝫ pa
ti non possit: vt sonor a linea: sed illa tantũmodo: quo-
14 rum cõmunis subiecta materia est. Atqꝫ hęc Anaxago
ras nulla suarum scriptionuꝫ parte digessit. A nobis au
tem iterum suggerenda sunt ea: quę sępe monstrauimꝰ:
si pati sensus proprie non dicuntur: quãto impensius h
ab intellectu remouendum: reijciendumqꝫ est: equideꝫ
sensus vsu instrumentorum corporeorum absoluitur: in
quo iam nescio quid cõmune habet cum agente.i.cũ ge
nere sensili: nam quõ vteretur opera corporis: ęquissi-
mum etiã fuit vt moueretur a corpore. Intellectus con
tra ꝙ potestate omnia intellecta est: actu nulluꝫ anteq̃
intellectum id sit: longissime videt̃ abesse a passione: ꝑ-
sertim quõ nullam formam priuatim sit adeptus. Ue-
rum quẽadmoduꝫ in literatoria tabula: in qua nihil est
ascriptum: simul literas ꝛ elementa posueris: iustius sit
perfectionem q̃ passionem hoc dicere: propterea ꝙ cũ
ad hunc vsum comparata institutaqꝫ sit: non hercules
passa: sed consecuta finem suam ꝛ exornationem vide-
tur: ita intellectus non patitur: quom actu intelligat: sed
consumatur ꝛ excolitur potius q̃ ob causam ꝛ minimꝰ
materię asseritur ꝛ simplicissimus esse comprobatur.
Nam ꝛ Aristoteles inquit intellectus potentię prorsus
nihil actu est: si aũt nihil actu est pati aut misceri nullo
modo potest: nam ad sola ea quę actu sunt passio ꝛ mi-
stio pertinet. Fit ꝟo intellectus de intellectu potentię in-
tellectus actu: quo res ipsas intelligit: atqꝫ tunc simul ꝛ
intellectus ꝛ intelligibilis est. Non ergo ab intelligibili-
bus patitur: sed in ipsa intelligibilia quasi transit. Sane
intellectus potentię videt̃ solum ad animam hoĩs ꝑti-
nere: vtpote q vnus affectiones suas habeat: ꝛ rõni sub-
iectas: ꝛ ad rationem cui consentiant ordinatas qđ non
in reliquis animalibus cernitur.

Cur idem intellectus ꝛ intelligibilis sit: ꝛ cur assiduitas
ꝯtẽplandi laborẽ ꝛ ęgritudinem afferat. Cap. XXII.

15 VErum illud nunc aueo scire quo pa
cto aĩus simul ꝛ intellectus ꝛ
intelligibilis sit: vtꝝ id rõne eadem: an di
uersa cõtingat.i. vt intellectus ꝛ itelligibi-
lis habeat̃. Sed soluit̃ in his q̃ carẽt ma-
teria: idẽ est itelligẽs ꝛ itellectũ: qꝛ idẽ est scia spectãtia
ꝛ id qđ in ea spectat̃ ꝛ scit̃: in his ꝟo formis: ad q̃s ma-
teria ꝑtinet: aliud itelligibile est: aliud id qđ itelligit: ꝓ-
pterea ꝙ spẽs ꝛ formę materiales ex sua nã intellectę
nõ sunt: sed itellectus quasi detracta ꝛ exuta materia in-
telligibiles facit: quõ ante non actu sed potentia itelligi
biles haberent̃: nam q̃q̃ ineptę nõ sint vt possint itelli
gi: non tñ natura ipsa illaꝝ intelligibilis ꝑ se est. Pro-
hinc merito euenit vt illa nõ itelligant: sed itelligantur
tantũ: at itellectus potentię quẽadmodũ est potẽtia in-
16 tellectus: ita ꝛ itelligibilis potentia est. Quobreꝫ [a] nõ
semꝑ itelligit: imo ꝟo assiduitate nimia videt̃ ęgresce
re lacessereqꝫ: cuiꝰ culpam habet potentia illa q̃ subest:
inhęretqꝫ intellectui. Quapꝑ nec semꝑ itelligibilis est:
sed tunc solum quõ sibi notiones multas quasi copias
ꝛ suppetias ad cõmentandum speculandũqꝫ compara-
uit. Ceterum si alius intellectus habetur: cui nulla potentia in-
nexa sit: vtiqꝫ illum semper ꝛ intellectum ꝛ intelligibi-
lem esse necesse est: de quo iam tempus videtur vt di-
sputandum sit alio ortu.

De intellectu agente qui necessarius sit ad perficiendũ
intellectum potentię. Cap. XXIII.

17 QUęcũqꝫ natura [b] gignunt̃ potẽtiã
initio obtinẽt: ꝑfectionẽ
posterius ferunt: neqꝫ enim contenta ha-
bilitate sola ꝛ potentia sunt. Alioquin na-
tura potentiaꝫ illã rebus temere ꝛ fortui-
to addidisset nisi aliqs actus ex ea ꝯsecuturus esset. Ea-
dem rõne humana aĩa non solum eo dignitatis ꝛ nobi-
litatis processit: vt intellectum potentię sortiret̃: q ad se
rendam intelligentiam aptus accõmodatusqꝫ esset: sed
etiam vsqꝫ eo vt accõmodationis huius finem ꝛ abso-
lutionem indipisceret̃: cuius gratia ita accõmodata in-
stituta ꝑparataqꝫ videbat̃. Necessarium itaqꝫ est intel-
lectum potentię ꝑfici ꝛ absolui: nihil a seipso absoluit̃:
ab alio igit̃: duas ergo differentias esse humani animi
necesse est intellectum potentię ꝛ intellectum agentem:
hic priorem illũ q̃si adortus amplexusqꝫ: primũ quasi
educit in lucem e tenebris ꝛ in actu constituit: deide ha
bitum in eo quendã afformat: in quo vles rerum notio
nes ꝛ scientię collocant̃: nam quẽadmodum neqꝫ rude
saxum: neqꝫ impolitum ęs: quoꝝ alteꝝ domus potẽtia
est: alterum statuę: aut hoc accipere formã domus põt:
aut illud statuę: nisi ars materias illas: quę ad domuꝫ ꝛ
statuam comparatę sunt fingat ꝛ formã artificiosam h-
ponat: atqꝫ ita demum consistat domus ꝛ statua: ita in-
tellectum potentię ab altero intellectu perfici opꝫ: q ꝙ
ipse perfectus est ꝛ in actu semper: nulli potẽtię affinis
consorsue: pręparationem illam intellectui ad intelli-
genduꝫ adiunctam ad instar artis excitet excolatqꝫ ha-
bitum ꝛ scientiam rerum absoluat. Atqꝫ hic intellectus
separatus ꝛ impassibilis impermistusqꝫ esset. Intelle-
ctus autem potestatis: quãuis eadem fere: qua intelle-
ctus agens: dignitate auctoritateqꝫ polleat: quia tamen
aliquanto coniunctior addictiorqꝫ humanę animę est:
videtur societate hac nobilitatis suę non nihil dispen-
dij: detrimentiqꝫ facere.

[a] Nõ semꝑ itelligit itellectꝰ: ait Simp. qꝛ ꝑlimo fluxu a subã ꝑsecorice secedit vapore q fiat terminus sensui ꝛ imaginationis atqꝫ simplr vitę corporalis ꝛ ob h ipsectus ꝑmãet. vl ea de cã qꝛ ꝛ si ꝑfectꝰ iaꝫ sit intellꝰ ꝓcedẽs ad externa: ipeditꝰ aĩm in cõtẽplãdo: tum qꝛ actiue operat̃ ꝑticulatim ob ꝑtibilitatẽ plurimã: q̃ i eiꝰ ꝓcessu appetituꝫ vel ẽt ob ipꝫ corpus ꝛ casus q extrinsecꝰ occurrentes vñ plurima emergit negocia ꝛ ac ẽt ꝑp imaginatiões q̃ h determinate excitant̃.

[b] Iñãc nomẽ: ait Sim. hic nõ cõiori q̃dã rõe ꝑ q̃cũqꝫ suba est accipiẽdũ: nõ eni in q̃lꝫ sba agere ꝛ pati i uenit̃ ꝑ̃ppẽ vt.s. esse ꝑrimꝰ motus õfinit̃. in his.n. rebꝰ q̃ nã sbsistũt ꝛ in illis ẽt q̃ has ipsas res respiciunt est agere vl pati: nã ꝛ efficiẽs ꝓprie q̃dẽ in his q̃ in ꝑñatiõe sunt: sm quãdã ãt analogiã i celestibꝰ ꝛ i ꝑfa aia cũ ipsa i na. ꝓgredit̃ de q̃ s. sermo ẽ nũ li pho. sicut eã in seipsa ꝑmanet: ꝛ ipsa supra nãꝫ est: neqꝫ ẽt vl agit vel patit: nec aliqd habet ꝙ nuãc rõnẽ hẽat: neqꝫ amplius nãli ꝯtẽplatiõi subijcit sed meta ꝑhyſice.

¶ Intellectum agentē facere vt res materiales itelligibiles intelligantur actu. Item quo modo & quādo intellectus potestatis agat ope itellect⁹ agētis. Cap. XXIIII.

18 Quemadmodū itaq; lumen quō oculos & colores accedit: non modo visui sed coloribus etiaȝ actum prebet: ita intellectus agens: quō itellectū po⁹ agitat: non solū intellectui actū ministrat: sȝ & res q̄ po⁹ itellectę sūt facit: vt i eo itellectę sint actu: atq; hę sūt formę materiales & notiones cōmunes de singularibus sensibus collectę. Has intellectus potētię neq; potest per se distinguere: neq; ex vna earum transitionem incogitationem alterius facere: neq; componere: sed illas a sensibus & imaginatione acceptas & materia exutas in memoria tanq̄ in prōptuario thesauros suos custodit: deinde ingruente itellectus agentis luce & massam illam notionum atq; syluaȝ intrante versanteq; efficitur: vt vnus cuȝ illo euadat: atq; ita libero discursu possit componere diuidere circūspicere: cōsiderare: incognoscere singula: ergo qualis est artis ad suam materiam comparatio: talis est intellectus agentis ad intellectuȝ potentię probanda.

¶ Intellectum agentem haberi coniunctum cum intellectu potentię: & quare & quoties collibitum est speculari possimus. Item intellectum agenteȝ esse adsimilē deo & nobiliorem intellectu potentię. Cap. XXV.

19 Item hic omnia facit: ille fit oia: ex quo sequitur vt in nostra potestate sit itelligere & speculari quō volumus: q2 intellectus agens non quēadmodum ars seorsum a sua materia est: sed totus intellectui potentię intextus imersusq; habet: singe excussorem in ęre: aut in ferro esse: non extrinsecus: nōne peruadet penetrabitq; in materiam vniuersam? eodem modo itellectus agens intellectui potestatis assistens vnus cum illo tradiiur: propterea q2 vna res est: quę ex materia & forma cōsistit: & tamen permistio hęc rationes duas habet. Nam & materię ratio est per quā anima fit omnia & ratio absolutionis & formę per quaȝ facit omnia. Plane intellectus intelligendo quasi vertit se in ea quę intelligit: in quo iam & materiam videmus .i. multitudinem notionum: & artificem qui notiones illas arbitratu suo disponat & tractet. Est .n. intellectus agens ceu architectus quidam: fabricatorq; notionum. Quapropter fere videt̄ ꝓximus imitatione deo: nam & deus quodā modo ipse res est & ad quēdam modum creator & opifex reruȝ. Pręstantior ꝟo cognoscit̄ itellectus pte qua facit q̄ pte qua patit̄: nā oē qd̄ agit pręstanti⁹ & ꝓtiosius sua materia est. Porro qd̄ & superius dixi idē est itellectus & itelligibilis: quēadmodū idē est scia ipsa actu cum eo qd̄ scit̄: nō tamen eadē ratiōe: sed quatenus intellectū ptātis amplectit̄ itelligibilis ē: quatenus ꝟo ipsemet agēs est dicit̄ itellectus esse.

¶ Nomine priorem esse intellectum potestatis q̄ agētē. Item agentem semper intelligere & sine discursu. Iteȝ ęternum & imortalem esse. Item eius substantiam merum actum intelligendi esse. Cap. XXVI.

20 In hoie ergo prior q̄ agens itellectus potentię habet̄: nā ois habilitas pręparatioq; prior tpe q̄ actus contingit: nec tn̄ simplr̄ prior quō neq; ꝑfecto imꝑfectum neq; actu potētia prior esse vnq̄ possit. Substantia aūt intellectus agentis est actus: non de potētia aliq̄ ꝑfectus erutusue: sed suapte nā. Atq; hic intellectus vt supius dixi adiunctus ipati bilis ipermistusq; est: proinde eius ingeniū tale nō est: vt interim intelligat: interim cesset: nam hoc accidit intellectui agenti qua intellectui potentię fungitur. Quō ꝟo secum ipse est: quō natura eius sola spectat̄: q̄ nihil aliud est q̄ actus merus: tum ifatigabilis: immortalis: ęternus: semper intelligens: & semper intellectus a se ē: non alia re: aut per aliam: quēadmodū cętera quę intelliganẗ: & quę intellectus habitu constituto a materia diuellit: & intelligibiles facit: sed per se intelligibilis est: & per suam naturā habet: vt & intelligere & intelligi possit a sese. In intellectu qdem potestatis diuisę & secte notiones sunt: in eoq; varię tum artes: tum notitię & scientię collocant̄. Contra in itellectu agente: & vt expressius ac verius loquamur in intellectu q simplex actus est: quādo substantia eius actu describit̄: videtur alia ratio statuenda longe difficilior dictu & longe etiam diuinior. Nec .n. is ex vno genere in aliud transit: neq; componit qcq̄ aut diuidit: neq; discursu vtitur ad res noscendas: sed cōprehēsione quadā: cū .n. formas oium reruȝ simul cōtineat: simul quoq; aggredit̄: complectit̄ & intelligit oia. Alioquin substantia eius definiri actu solo non possit: qd̄ tamen Aristo. maxime affirmare & ꝑsuadere contendit: nam si alternare aut mutare cogitationes & actus intelligendi possetis vt possunt: & vt solent scientes: necessariū esset eadē substantia intellectus agentis manēte nihilominus abire actus variarisq;. Ergo fateri oporteret substantiam eius ab actu differre: cui apertissime Aristo. reclamat: atq; hoc etiaȝ inter initia operis dixit: vbi verba illa leguntur considerare: amare: odisse intellectus illius affectiones non sunt.

¶ Nominis essentiam esse intellectum agentem. Item agentem indiuisibiliter intelligere: intellectum potentię diuisibiliter. Cap. XXVII.

Nos igit̄ vtriusq; intellectus copulatio sum⁹. Si ergo ita habent oia quę ex actu & potentia cōciliant̄: vt in his aliud sit ipsa res: aliud essentia: sequit̄ vt aliud ego sim: aliō essentia mea: ita vt ego sim is: q ex actu & potestate constituor: & ēentia mea sit solus actus tm̄: q̄obrem eadem quę considero: hęc etiam scribo & literis mando. Scribit ꝟo intellect⁹ q ex potestate componit̄: scribit inq̄ non tamen quatenus ex potestate constat: sed quatenus intellectus agēs est: q2 illinc quasi ois actio riuatur & ducit̄. Quod si itellectus potentię non accipit indiuisibiliter ea: q̄ itellectus agens indiuisibiliter tradit: nihil est qd̄ miremur quando huius rei exemplū illud explorattum est: q affectiones corpoȝ candor nigror & ei⁹ generis cęterę: q̄q̄ ꝓpria rōne & suapte natura indiuisibiles atq; isecabiles sunt: in māam tamen diuisibiliter & secabiliter recipiunt̄: vt ergo redeamus vnde discessimus: quemadmoduȝ aliud est aial: aliud suum aiali esse: & quēadmoduȝ suum animali esse ab ipsa dependet animalis anima: ita aliud ego sum: aliud mihi esse: & mea essentia. Hęc aūt ab anima ꝓuenit non qdem sensuali: quippe quę tanq̄ materia intellectus potentię habeat̄. Neq; item ab ipso intellectu potentię: vt qui ꝓ mā itellectus agentis sit. Restat igit̄: vt ab intellectu agente tm̄ essentia mea ꝓficiscat: ac pendere dicamus: solus .n. intellectus agens ꝓprie & maxime censendus est forma: imo ꝟo forma formaȝ. Inferiora aūt cętera modo subiectoȝ loco: modo formaȝ habentur. Sane ordo naturę & processu hic est: vt respectu inferioȝ superiorib⁹ vice formaȝ vtatur: respectu supiorum inferioribus loco materię. Sūmaȝ ꝟo & supremā formaȝ intellectum agentem constituit: quo simulatq;

oia qnātū ex ꝑfecto in ꝑfectū vēdit & vñ ꝑfectū tpe qdē prius ē qd̄ qdē ꝑfectuȝ po⁹ est in eo ipso qd̄ fit qm̄ si cūm ei⁹ primaȝ respicias m⁹ ē sit vere vt act⁹ po⁹ ei⁹ rei ꝓcedat q̄ ab ipsa fit. vñ recte i vno ab Ar. oppositum ēēt in his q̄ sempiterna qdē sūt sȝ aliqn intelligūt: & nōnūq̄ ēē nō itelligūt nequaq̄ verū est q̄ i vno ē & eodē id qd̄ po⁹ est tpe prius sit. nisi .n. rō est cur id prius sit q̄ id qd̄ actu est cū illa mutuo sibi inicē cōtinue per vices succedant: & hac de cā ipse ē Aristo. ad aiaȝ respiciēs nō ducit tpe ipsa ꝓcedere qd̄ po⁹ est: sȝ tm̄ modo q alij qn̄ itelligūt & aliqn̄ nō: nō & si in hoie qui cōpositus ē tpe po⁹ ꝓcedat itellectu aie & aie sba neq̄ q̄ eum separabilis sit.

¶ Nos Theo. in hoie dixit Ar. immo ait quē locū sim plici. aiaduertens ait hoc in his q̄ cōstabilia sūt diuisibilia esse vtpote q2.

progressa est receptui canit in eoq; finem: quasi extre-
mam manum imponit: vtpote quę nullam formam su-
periorē aut nobiliorem haberet: cui loco materię subij-
ceret intellectum agentem. Quobrem nos proprie ani-
mus et intellectus sumus.

Aristotelē sensisse hoiem esse itellectū agentē. Itez qd
sit itellectus patibilis: q et corrūpit et abolet in nobis: et
cur p mortez recordemur. Cap. XXVIII.

Ob hec Aristoteles nō d nihilo addu
bitat quobrez accidat: vt quō
imortalis anim9 hois sit: q nihil aliō est:
q esse hoi: tn̄ nemo recordari eap rerum
queat: q̄s in vita didicerit: tractauerit: cha
rissimas habuerit: efflictiz amauerit. Dui9 qōnis disso-
lutio ꝯsentanea erit et his quę pauloante: et his q̄ pridez
inter initia diximus. Nemo igit cōmeminit post mor-
tem: qr tametsi itellectus agens impatibilis sit: nec ipse
occidat: tamen intellectus alius in nobis continet: qui et
patibilis et particeps obitus est. Nam hic quali natura
sit: et q ab intellectu potentię differat: post docebimus.
Porro intellectum patibilem est vbi Aristoteles pmi-
stionē et cōmune appellauerit: quo ea quę hic sunt intel
ligimus: et cuz quo illa ipsa intelligunt a nobis: ad quē
oia ea pertinēt: amare, odisse, meminisse. Nūc illud cō-
stare potest Aristotelem nos intellectū agentem puta-
se: q d. n. aliud innuit quom ita quęrit et soluit: Ideo ingt
non recordamur: qr intellectus agens impatibilis est: i-
tellectus vo qui patibilis dicitur abolet. Alioqn obuia
et vulgata oibus qō est: presertim vo haud dissimulan
ter adeunda noscitandaq; his: qbus imortalis animus
statuitur. Quobrem. s. rez: quas in vita cognouim9: mor
tuis nobis statim ois memoria deleat: cur nemo inimi-
citias: nemo amicitias a morte meminerit: ciam cur ne-
mo inumerabilibus seculis ex his: quos desiderauim9
necessarijs suis et iucundissimis comparuerit visitauitq;
sit. Quo circa locum hunc Aristo. et parte hac et pmo vo
lumine dignissimum explicatione discussioneq; cēsuit.
Plane tum hic tum ibi rōnes fere easdez cōmunit: qō
vt q conspectissimum sit: q q modo aptius loquit ver
ba illa in pmo libro posita subijciemus nunc. Intellige
re autem quit: amare, odisse, affectiones continentis non illi9
sunt: quatenus ipse est. Quapropter cōtinente corrupto
neq; meminit: neq; amat: quia non erant illius hęc: sed
cōmunis. i. pmistionis qō iam perijt. Intellectus autez
forte diuinius quiddam est et impatibile. Hactenus sūt
quę in primo opis huius libro Aristoteles dicit: hic vo
habent verba hęc. In plenum non intelligit tempore:
neq; modo intelligit: modo cessat: separatum vtiq; est
quicqd hoc est: et solum hoc imortale et sempiternū ha-
bent. Non recordamur autem iccirco ab occasu: qr hic
impatibilis est. Intellectus vo: qui patibilis dicit abo-
letur: et sine hoc nihil intelligit. Conferamus ergo ver-
ba hęc cum superioribus. Dicit hic non intelligit tem-
pore: hoc refertur ad illud intelligere et cognoscere affe
ctiones illius non sunt. Est enim aliud quod intelligit et
ad quod pertinet non semper intelligere: sed temporē
et aliquando. Item quod hic dicit separatum vo est
quicquid hoc est: et solum hoc immortale et sempiter-
num habetur respicit verba illa. Intellectus autem for
te diuinius quiddam est et impatibile. Item illud non
recordamur iccirco: quia hic impatibilis est: intellectus
vo patibilis abolet: et sine hoc nihil intelligit respon
det ad illud. Quapropter continente corrupto: neque
meminit: neq; amat: quia non erant illius hęc: sed com-
munis quod perierit.

De eodem ex qbus verbis aiaduerti possit qd Aristo.
de intellectu agente senserit. Cap. XXIX.

Clare satis per se reuicti et consutati
vident hiq Aristo. quasi accu
sare audent: ceu hoc loco dubitauerit: non
hoc qō modo nos diximus: exposuimusq;:
sed illud: quobrem nō recordamur earuz
rez quas itellectus agēs secū versauit itellexitq; antequā
ꝯstitutionē hois accedat. Nōne audiūt Arist. clara atq;
adeo experta voce clamantē: extincto cōi intellectū agē-
tem nec itelligere posse: nec meminisse: qr hęc affectio-
nes illius nō erant: sed eius cōis quod interijt. Quapp
et cum denuo hic dicat: nō recordamur iccirco: qr hic i-
patibilis est: at patibilis abolitioni obnoxius est: innue
re vr hoiem esse itellectum illum agentē et ipatibilem.
Corrumpit ingt: et itercidit cōmunio: vnde q q imor-
tales sumus: tn̄ meminisse nō possumus eoz: quę sil cū
itellectu mortali didicimus. Comparanda itaq; sunt ea
quę tum hic tum ibi dicunt: et nedum ꝯsinia sed consen
tientissima quoq; sibi reperient. Alioqn si diligēter ex-
cusseris: pspicuo docebunt: quanam sup ea re opinio Ari-
stotelis fuerit adiungēda his. Verba illa sunt: quę alte-
ro ab hoc libro legunt: vt quę huic interptationi nrę de
pprimo astipulent. De itellectu ingt et vi ea: quę ꝯtēpla
tur et cogitat nondū liquet: sed vr diuersum id aię gen9
esse: soluq; hoc abstrahi et separari ꝯtigere tanq. i. sem-
piternū a caduco. Erat vo ęquissimū: vt ea quę in pmo
libro leuiter et dubitāter attigerat: accuratius hoc loco
sūma opis pte discuteret. Ac ibi qdem q̄situm non hoc
quobrē patibilis et corruptibilis itellectus nō recordet
actionū: q ad imortalē et ipatibilez ptinent: erat. n. id cō
spectius q vt in eo dubitare aliqs posset: quō nihil stul
tius sit: q rōnez q̄rere: cur id qō occidere pōt nō recor-
detur actiōes eius qō nūq occidit. Sed ꝯ rōnabiliter
in dubiū vocat: cur is itellectus q neq; pati: neq; cōmo
ri pōt nō recordet: actionū eaz quas cū itellectu aboli-
to cōi opa exercuit. Soluit hoc ibi Aristo. ad hunc mo
duz vt ēt supra dixi. Quo circa ingt ꝯtinente corrupto:
neq; meminisse neq; amare pōt: ppea q affectiones il-
lius non erāt: sed eius cōis qō interijt obsoleuitq;. Dic
quoq; ad eandē qōnem sic respondet. Nō recordamur
ingt: qr hic impatibilis est: ac patibilis iteritioni addi
ctus obstrictusq; est: et sine hoc nihil intelligit.

De eodem verba Theophrasti de coniunctione vtri-
usq; intellectus: et cur non semp intelligit: cur obliuiscā-
tur: cur falliatur. Cap. XXX.

Eodem modo et Theophrastus vr
d itellectu agēte idubitasse
in his libris: qb9 locos tractat ab Aristo:
ante tractatos. Si ingt illi potētia vt ha-
bitus est: aut cōgenitus sit oporz: aut poste-
rius accessit. Si cōgenitus semp: ergo et iam ide ab ini-
tio ꝑtinus moueret. Si posteri9 accessit quo istrumēto
aut quo genere absolutio hęc facta esse dicet: Videtur
ergo tanq ingenitus: si icorruptus. Inhęrens vo aut as-
sistens quom sit: cur nō semp mouet: aut vnde obliuio
et deceptio nascitur: num de permistione.

Cōtra eos qui dicunt intellectum agentē esse deuz: aut
ppositiones primas. Item itellectum agentem esse spe
ciem animę seu partem. Cap. XXXI.

Ahe vo illos hoc loco potissimū ta
pemus rephendamusq;: q
sm Aristotelē putāt intellectū agentem:
aut deū esse: aut ppositiones: et quę de p-
positiōibus oriunt. Sane hi q ppositio-

Sūn. lo-
cū hunc pera
ctum hoc niō
de itellectu pa
tibili dubitat.
Si et ipse itel-
lect9 est: cum
immālis sit q̄
nō pacto abo
let: nam sine
mā est ois itel
lect9 cui dubi
tanōi sridet et
ait q patibilis
itelle mālis ē
et po9: et tamē
hoc tpr̄e pati
bilis et ipse itel
tamē ē donec
patibil fuerit:
et pp hoc cuā
corruptibilis:
ꝯtrario. s. pati
bilis est. im ā
lis nōt et actu
itellect9 et itel-
ligibilis ē: q̄re
nus agētē cō-
tingit pficere it
imālis et itel-
lect9 pficitur:
cū in agētē re
currit seu re-
spiciat: ita vt i-
teri9 patibilis
itelle nō sit re
dic9 in nō ens
sz ei9 reductio
in eē pfect9.
dubio aūt quā
attingit Aris.
cū dicit nō re-
cordamur q̄
mōnē pcesse
runt soluit: et
di9 solo aie pe
culiaris est nō
itellectui pti-
tioni: q in hic
modū se hz: et
q itelle qdē
agēs ipatibil
est: et ob id i-
mortalis. pati
bilis vo abole
tur: q patibil
est: et vt dicit ē:
et ing9 in eē
permanēs re
trahit sz abs-
q patibili re
patibile ē. abs
q h. s. q pce-
dat ad corpe-
us visus: nihil
itelligit itelle
q ipatibilis ē.
nihil dico ex
his q̄ sūt me-
morabilia: de
qb9 nūc fmo
est: vtpote q̄:

vt alibi ostēsuz
ē. omnia sine
imaginatione
ea rōne i itel-
lectiōe rez me
morabiliū aī-
no egem9 rō-
ne cedente ad
imaginationē
vsq;. absq; h
eni quō impa
tibilis intelle
poterit mēo-
rabiliū aliqd
itelligere: vnī
nō ē audiēdū
q nihil sim-
plr sine pati-
bili ipatibilis
itelle possit i-
telligere: nam
qdo separabilis
erit vel inmi-
stus et quō istī
stātia erit ac-
tu.

Nō modo
Auer. vez et
Ph. lo. h as-
tribuit Alex.
q itelle agēs
sz Arist. in h
loco de9 ē rō-

neo & reciui philo. qb⁹ mor⁹ Alex. & crediderunt h⁹ q; ab Ar. ap pellat oia fa ciens. solus ic deus oia; effi ciens est. 2⁹ q; a⁹ actio z ci⁹ suba in idem puenit. 3⁹ q; semp ē actu.

nes credūt surdissimis esse auribus videnť: quō voces Aristotelis tam ꝯtentaz illustreq; exaudire nō possint. Intellectus inqt hois diuinus z ipatibilis est: cuius substantia idem prorsus est qō actus: isq; imortalis z sempiternus z separatus est solus. Qui vero hęc de deo suspicanť dicta: nōne ipsi quoq; incessendi coarguendiq; tarditatis sunt: q verba philosophi: aut non itelligere: aut certe negligere videanť. Quom.n. statuisset Aristoteles in omni nā alterum pro materia haberi: alterum ꝓ forma mouente pficienteq;. Necesse inqt est easdem differentias in aia reperiri z talez aliquē intellectū adesse: q pars aię rōnalis pstātissima sit. Atq; hoc quoq; ex illis verbis clarissime innotescit: quoꝝ paulo ante mētionez fecimus. De intellectu inqt z vi ea quę cōmentatur ꝯtemplatur: q nihil adhuc liquet: sz videť diuersum aię genus esse: soluq; id abiungi z separi ꝯtingere tanq; ppetuū a morticinio caducoq;. Nam z id: qō Philosophus hic dicit: solū hoc z imortale z sempiternuz hēri: non est hō vt referri possit ad deū: quō is non mō deuz imortalē statuerit: sed z potestates eas: quę motuz nāę cęlestis intēperantiq; in Metaphysicis ꝓdidit vel numero. Quobrem cū ex oībus viribus aię imortalitatem huic vni tribuerit toto ope: recte hoc loco dictuz existimo solū hoc imortale z sempiternū hēri. Ex eisdē verbis illud subinde colligi ꝯfirmariq; cupio: Aristotelem opinatū fuisse itellectū agentē: aut aliqd nostri esse: aut plane nos ipsos. In totū si dicat soluz hoc nři sempiternum z imortalē esse sibi ꝯsentit. Si vero simplr hoc affirmet dissentit: quom ipse multis locis concedat complura esse alia: quę natura imortali sint pręddita.

C Questio an intellectus agens vnus in omnibus hominibus sit: z cur solus homo: z intelligat z intelligatur ab alijs. Cap. XXXII.

Hactenus fuit hęc soluere non ipēdio arduum. Illud vero longe spissius z scrutinio etiam dignius: vtrum vnus itellectus agens sit: an multi. Ac primum qdem: si lucem: cui collatus comparatusq; est: respicias: obtinebit: vnum esse: qm̄ z sol vniuersis vn⁹ idē lucis splēdorisq; largiať: ꝓindeq; vnus auctor z principiū luminis sit: vnde oium animalium oculi collustrantur. Quēadmodum autē luminis huius mundo publici icorruptio imortalitasq; aspect⁹ singuloꝝ animalium non ꝑtingit: ita itellectus agentis ęternitas nihil pertinere ad singulos homines vr. Jam vero si multi itellectus agētes inuehendi essent: z ad singulos itellectus potentię singuli agentes accōmodandi associandiq; viderenť: quonāmodo vicissim differrēt? Nam singularia quę eadem specie habentur: interstinctione materię discernunť. Intellect⁹ aūt agētes sz plures forent eadem specie continerentur: tum qz omniuz eorum substantia definireť actu: tum qz eadem genera constitui oporteret: quę promiscue ab oībus vsurparentur cognoscerēturq;. Si.n. non eadem omnibus sint futura: sed diuersa: qualisnā obsecro isthęc sortitio z distributio fuerit? quo itē pacto itellectus potentię oia intelliget: nisi itellectus agens q illum ad actum ꝑducit etiā intelligat omnia. An primum qdez intellectum illuminantem credi vnum opz? Illuminatos vero z subinde illuminātes multos. Quemadmodū q̄q; sol est vnus: tñ lux quę de sole prodit z mittiť: q̄si abiungiť ab eo z diuellitť: atq; ita in multos obtutus distrahitur distributurq;. Quobrem Aristoteles intellectum non soli: sed lumini cōparauit. Plato aūt soli: qz intellectum z animū hois deo esse q̄simillimū volebat. Quoꝝ si cui extrema opinio icredenda videať: omnes hoies q ex actu z potentia conditi dicimur: ad vnicū intellectum agentez referri: vnde cōsistimus sumusq; hoies. Nihil est q̄obrē auersari absterreriue debeat. Unde.n. cōmunes illę animi pręnotiones conceptionesq; omnibus haberentur? Unde ingenita illa impręssaq; oium mentib⁹ primoꝝ notitia cōstitisset nā duce: nulla ratiōe: nulla doctrina? Unde postremo intelligere mutuo z intelligi vicissim possemus: nisi vnus singularisq; intellectus fuisset: quē cōem omnes hoies haberemus? Quo circa verissime illud apud Platonē legiť. Nisi inquit hoibus cōmunis essent multa: sed proprium qd: aut pęcipuum z impromiscuū contineret in singulis: non esset admodū facile ostendere z significare alteri voluntatem suam. Huic simile argumento z illud est: q nisi ita dicatur: disciplinę trāsfundi in discipulum non possent. Quom.n. eadem sint: quę tradendis his z qui docet z qui addiscit ꝯsiderata: neq; hic docere: neq; ille addiscere vnq; possent: nisi ab vtroq; eadez cōmentatio tractaretur: perspicuū est: eundē esse intellectum pceptoris z discipuli oportere: quandoqdem essentia itellectus idem esse qō actus ipse describiť. Atq; hęc fortasse causa est q̄obrez ad solos homines pertineat docere z discere vicissim allogorum z sermonum intellectum habere. Hoc genus animalibus non potest contingere: quia in his constitutio sitarum z ꝑparatio ꝯtumax ineptaq; est: vt itellectū potentię possint recipe qui ab intellectu agēte pficiatur.

C Melius quęri vtrum oēs homines z oēs itellect⁹ sint vnus: q̄ vtrum oēs animę sint vna: z q intellectus docentis z addiscentis est vnus. Cap. XXXIII.

At vero: qō z veteribus z recentioribus quęsitum scio: vtruz aię oēs vna tñ aia sit: bono periculo pręteriri hac parte pōt. Illud magis ad rem videť: vtrū oēs hoies vnus sit homo: vt enī vna sit anima omniū quę abiuncta separataq; habeať: potestates certe ac vires eius multas ꝓbari necesse eēt: atq; adeo iter se clarissimo discrimine discrepātes. Nō z nutricē a sensuali: z sensualez ab appetitu differre qs negauerit? De hoie aūt z itellectu ꝯtēplatiuo ꝯsequens z necessaria quęstio est: pręsertim his q substantiā eius nihil aliud esse: q̄ actum affirmant. Aut enim eandem rem non itelligunt pręceptor quom docet: z discipulus quom docetur: quod falsum esse nemo est qui nesciat: aut si eandem itelligunt: idem ambobus actus est: eoq; substantia eadem.

C Utrum intellectus potentię immortalis z impatibilis sit. Cap. XXXIIII.

Sed illud quęriť: vtrū quēadmodū incorruptionem luminis: quo oculi collustranť: non participat virt⁹ visibilis: ita imortalitatē itellectus agentis non participet intellectus potentię: qui ab itellectu agente ita illuminať vt aspectus a luce. An sensus q̄uis longe sit impatibilior q̄ sensorium: q̄uisq; patiente sensorio ipse non patiatur. Si eniz senex oculo probo valenteq; vteretur: videret ęque ac iuuenis: non tamen prorsus impatibilis est: sed passionem sensoꝝ oblęsionemq; ad quendam modum agnoscit. Intellectus vero seperatus z expers omnino dispendij huius est. Atq; hoc de retro dictis potest ostendi: vbi Aristoteles nondum de intellectu agente: sed solum de intellectu potentię loquebatur. Non esse inquit similem impatibilitatē intellectus z sensus intermūtia z sensoria sensuū demonstrant. Sensus eniz post validum sensile vt post vemētem

C Singlaria in eadē spē interstinctione materie discernuntur.

tem strepitũ: post imodicum splēdorē: post serũ odorez sentire admota incidētia qꝫ non pōt: si becilliora ⁊ cicuriora priorib⁹ fuerint. Intellectũ contra: si ab excellente aliquo intelligibili trāstuleris: nihilominus inferiora ⁊ humiliora cognoscet: nisi forte magis exigsite: nā sensus sine corpore haberi nō pōt: intellectus ꝯo abiunct⁹ separatusqꝫ est. Hęc verba priuatiꝫ de intellectu potētię intelligēda sunt: qꝛ migratio hęc ⁊ trāsitio de genere in genus ad intellectũ potētię pertinet tantũ. Itē paulo supra. Quapropter ingt neqꝫ permistuꝫ esse corpi rō est: neqꝫ istrum[...] quo vti quēadmodũ sensus videnť. Paulo quoqꝫ supra. Impatibilē ingt dici itellectũ opꝫ: ita tamē vt formas rerũ ac species possit recipere. Ex q̄bus oibus aperte dať intelligi. Aristotelē tum de sensu ⁊ sensoriis: tuꝫ de intellectu ita existimasse: vt sensus minus quidem obnoxius passioni esset: q̄ instrumēta: nō tamē in totũ imunis separatusqꝫ. Intellectus ađ: vt qui citra corporeũ istrumentũ functiones suas absolueret: omnino impatibilis abiunctusqꝫ diceretť.

Intellectũ patibilē differre ab itellectu po[tentię]. Ca. XXXV.

VErum scire illud quoqꝫ auebũt legentes hęc: si intellect⁹ potētię initio fineqꝫ vendicatť imortalisqꝫ est: quidnā: aut quale sit id: qđ ab Aristotele intellectus patibilis ⁊ occiduus vocať. Hoc nos polliciti olim sumus ostēdere: qđ q̄dē facillime cōsequemur: si Aristotelē ipsum in cōmunionem sciuerimus. Age/ sis videamus nũc ęstimemusqꝫ iterum ea verba: quę p̄mo volumine nō ꝓcul ab initiis spectanť. Fortasse vt ignis attritu silicis crebro: ita frequēti tractatu verboꝵ philosophi eliciet aliquādo elideturqꝫ veritas. Intelligere inquit: amare: odisse: affectiones nō sũt illius quatenus ipse est: sed huius qđ illum cōtinet. Quapropter ꝯtinente corrupto: neqꝫ meminisse potest: neqꝫ amare: ꝓpterea q̄ affectiones illius nō erant: sed cōmunis: qđ abolitũ est. Videť hoc loco Aristoteles quđ dicit cōmune patibilē ⁊ corruptibilē intellectum accipere. Nā intellectum potētię nulla dubitatio est quin impatibilem ⁊ separatum putauerit: ⁊ qui formas rerum posset cōcipere: ⁊ qui nihil esset actu: sed potētia. Itēz qui cum corpore misceri nō posset ⁊ cui nullus vsus corporei istrumenti esset. Pręterea cui⁹ impatibilitas distaret ab ea: quę pertineret ad sensuꝫ. Quare si pugnātia dicere Aristotelē nefas est credere: necesse est intellectũ cōmunez aliuꝫ esse ab intellectu potētię. Hic igiť caducus/patibilis/diuiduus/⁊ inseparabilis/permistusqꝫ corpori est. Ille contra ęternus/impatibilis/separatus/⁊ ab oi corporis mistione ꝯfusioneqꝫ alien⁹. Oia hęc Aristoteles dilucidissime hoc opere videtur exequutus.

Quid differat intellectus agens ab intellectu potētię: vter prior vter pręstantior. Cap. XXXVI.

PRecurrit ꝯo ac procedit intellect⁹ potētię intellectum agentem eo modo: quo splēdor lucē: aut quo flores fructum. Nec enim quicq̄ omnium est: qđ possit in primordio sui perfici: sed super inchoatio quędam: ⁊ rudimētuꝫ pręmittiť anteq̄ finis ⁊ absolutio ceu fastigiũ rebus accedat. Quapropter oia quę sunt: quęqꝫ aguntť acerrime: leuioribus principiis natura pręteξuit: semperqꝫ qđ minoris est eodem in genere priorem ortum habet: q̄ qđ pluris. Separatus ergo impermistus ⁊ impatibilis est intellectus potētię: qđ nos superi⁹ Aristotelē dixisse cōprobasseqꝫ demōstrauimus. Nō tñ eodē mō separatus: quo intellectus agēs. Sed attende obsecro: quę de intellectu agente ⁊ intellectu potestatis per cōparationē is dixit. Et est inquit intellectus alter: qui omnia possit fieri: alter qui oia facere tanq̄ habitus quidam perinde atqꝫ lux. Nam ⁊ lux quodā pacto facit: vt colores potētia consistant actu colores. Atqꝫ hic intellectus separatus impatibilis impermistusqꝫ habetť: cuius substātia est actus. Semper eniꝫ pręstātius est id quod facit: q̄ id qđ patitur: ⁊ principiũ q̄ materia. Atqꝫ hęc ita accipiēda arbitror: ac siquis solem diceret magis separatũ esse q̄ lucez. Ex quo perspicuum videť Aristotelē vtrũqꝫ intellectũ separatum putasse: sed agentē magis ⁊ separatum ⁊ impatibilē ⁊ impmistũ. Est ⁊ in eo discrimē: q̄ intellectũ potētię priorez in nobis tempore cōmōstrauit: natura perfectione ⁊ dignitate intellectũ agentem: imo ꝯo neqꝫ illud simpliciter verũ est: intellectum potētię priorem tempore haberi agente: etiā si in hoc vel illo prius tēpore adsit q̄ intellectus agens. Quod quidem exemplo illo indicatur: q̄ neqꝫ satellites qui regem pręeunt: neqꝫ splendor: qui pręuenit solem: neqꝫ flores: qui antecedunt fructus: simpliciter priores dicuntur his.

Separ⁹ q̄dē hic intell⁹ ē. ut Simp. nō mō respectu corpis vť corpore vite veg. ⁊ respcti rōnalis vite ⁊ actiue. s. ⁊ scōtēplatiue: que discursu constat in abscess[u] ab ipsis.

Platonē quoqꝫ posuisse in hoie intellectũ aliuꝫ mortalem alium imortalem. Cap. XXXVII.

POrro intellectum cōmunem mortalem dicit: per quem homo est: qui ex anima ⁊ corpore cōsistit: in quo iracundię ⁊ libidines sedent: quas etiam Plato mortales facit. Quod ex verbis illis constat: quę in Timęo leguntur. Hy inquit quom animam imortali initio pręditam accępissent circumligauere ob duxereqꝫ ei corpus fluidum ⁊ mortale adiecto genere quodam mortalis animę: in qua perturbationes affectusqꝫ animi vehementes ⁊ necessarios cōdiderũt: primum voluptatem quę maxima esset malorum esca ⁊ illectum dolorem: cuius vi ęstuqꝫ homines ab officio reuocantur: mox audaciam atqꝫ metum: duos consiliarios impendentes ac temerarios: postremo iracundiaꝫ infrenem: ⁊ spem inanem: quarum altera iudicium animi tolleret in consideratione libidineqꝫ furendi: altera constantiam frangeret procliuitate ⁊ facilitate credendi: ita sensu irrationali: ⁊ qui omnia perrumpit ⁊ vincit amori confundentes miscentesqꝫ genus animę occiduũ conflauerunt. Cęterum veriti ne diuinę animę imortalitas coinquinaretur vicina mortalitaꝫ: quanta licuit intercapedine optimatem animaꝫ ab ea quę sequioris cōditionis erat dispescuerunt discluserũtqꝫ: caput a pectore disterminantes distingentesqꝫ collo. Quobrem vt sedes puritatis diuinitatisqꝫ a regione impuritatis disperata esset: in pręcordiis atqꝫ ea parte quę pectus dicitur morticinium animę genus constituerunt. In calce quoqꝫ operis repetendo eaqꝫ quę de anima scripserat. Hęc sunt inquit quę de anima dici potuerunt: ⁊ quantũ in ea esset: tum mortalitatis: tuꝫ imortalitatis. Pręterea rationes fere exquisitiores omnes: ⁊ validiora argumēta quę a Platone in Dialogo de imortalitate animę sũt perscripta videnť se ad intellectum primum: nō ad cōmunem referre. Primum illa ratio huc tendebat: quę de animę motu indigete ducebatur: idest ex eo quod ipsum se animus moueret. Nam ⁊ nos fere idem videbimur dicere quod Plato: qui intellectum definit ipsum se mouentem: si loco actus: quo nos solo describimus accipere motum velimus. eodeꝫ vergebat ratio ea quę disciplinas ⁊ notitias: verum nihil aliud esse: q̄ memorias ⁊ reminiscētias ostēdere conabatur. Similiter ⁊ illa hoc volebat: quę animam hominis cum deo quandā habere similitudinem comprobabat. Demuꝫ si diligē/

Amor oia ꝑrumpit ⁊ vincit.

ter attenderis cęteras quoqȝ rationes quę paulo firmio/
res grauioresqȝ habeantur conuenire omnes τ congrue/
re huic intellectui comperies:quemadmodum τ illę:q̃s
Aristo. in Eudemo. ipsemet Aristoteles in Eudemo complexus est.Ex his
abunde arbitror manifestum factum Platonem ex his
partibus:quę pertinerent ad animam solum intellectus
imortalem putasse.Contra/tum omnes affectus:tum ra/
tionem in affectibus constitutam mortalem:quã Aristo/
teles patibilem intellectum appellat.Qualiter autem h
intelligi velim proxime declarabo.

¶ De eodem intellectu mortali.Item quo modo affect⁹
humani cum ratione iungantur. Cap.XXXVIII.

Humani affectus omnino expertes ra/
tionis non sunt:cum τ pare/
re interim rationi τ duci monitis consenti/
reqȝ videantur.Affectus v̄o reliquorum ani/
mantium:aut penitus vacui rationis sunt:aut
si qd̃ vestigium rõnis p̃ferunt:perobscurum id τ tenuissi
mum p̃ferunt.At humanis affectibus iuncta inexaqȝ ra
tio est.Nam audacia metus τ spes statim ostẽdunt se ra
tionalis animę dictioni subesse:q̃a futurum τ consequẽs
tẽpus videntur respicere:qd̃ bruta nõ possunt. Quobrem
quum nullũ animal p̃ter hominem confidat/metuat/speret:
sed delectetur tm̃:aut doleat:qd̃ genus non nisi p̃sentib⁹
τ instantibus rebus contingit:q̃ voluptatis:τ q̃ doloris i/
uehunt sensum:qui motus nullum consortium:aut fędus
cum ratione intellectuqȝ obtinẽt.In homine vno oẽs af
fectus vsqȝ adeo participes rationis possunt effici:vt si/
mul mediocritatẽ:seu modũ accipiunt habeantur τ eua/
dant virtutes.Quę res inditio est non naturam affectuũ:
sed superantiã τ excessum:τ qd̃ lõgius discesserit a natu/
rę constantia alienã esse a ratione.Quocirca recte finiũt
stoici qui affectus dicũt cõmotiões animi eẽ a p̃scriptio/
ne iudiciqȝ τ rationis auersas.¶ Ita fit vt idem sit intelle/
ctus patibilis τ affectus rõnalis:hoc est affectus τ pertur/
batio aīę humanę:q̃ p̃pter habitationẽ animi τ intellect⁹
in corpore particeps rõnis efficitur τ rõni subiecta:neqȝ
eni collocari aliter τ habitare in corpore intellectus pos/
set:nisi affectibus medijs necteretur obligareturqȝ: alio/
quin vt diuinus Plato inqt impurum cum puro sociari τ
cõciliari non posset.Dij inquit quõ animam imortali ori
gine p̃ditam accepissent:obduxere ei corpus mortale:qd̃
vti fieri posset vtiqȝ imortalis forma in corpore morta/
li clauderetur:texuerunt genus animę alterum fragile ac
mortale.Nam vinculũ id quo imortalis natura conglu/
tinebat̃ mortali:ipm̃ quoqȝ hũi mortale oportuit:p̃inde
corrupta mortali nã sil̃ quoqȝ vinculũ eius intercidit.

¶ Quid Theophrastus de tribus intellectibus sen/
serit. Cap.XXXIX.

Plane facturum hoc loco me operępcium
arbitror si v̄ba Theophrasti de
intellectu potestatis τ agente p̃texuero.De i/
tellectu itaqȝ potestatis hęc dicit.Quõ itelle
ctus inqt homini extrinsecus accedat:quõqȝ
tãq̃ appositus inuectusqȝ sit:q̃ritur quẽadmodum con
genitus nobis dicatur:demum q̃nam ↄfirmatio natura/
a ¶ Quo mõ intell'o po⁹ nihil actu est. ne eius sit.Certe id [a] quod dicitur nihil actu esse intelle/
ctum ad potestatẽ omnia recte hactenus dicit̃:quatenus
τ in sensu:non tamẽ vsqȝ eo ad viuum resecanda res est:
neqȝ tam nihil actu p̃bandus:vt neqȝ ipse etiam sit.Ca/
b ¶ De Bleg ibidẽ p̃mũ de auscultati/ one nãli in di gressione de aĩã p̃ma. lũnia hęc eẽt τ oratio cõtentioni cauilloqȝ p̃xima:sed ita
intelligendũ:vt in animo talis q̃dam sui generis potẽtia
sit pro subiecto formarũ ac gremio:qualis in [b] reb⁹ ma/
terialibus facultas illa est:q̃ constitutioni earum τ ↄcre/
tioni substernit̃.¶ Porro qd̃ dicitur mẽtem extrinsecus
accedere:non ita statuendum est:vt qui vere appositi⁹ in/
uectusqȝ habeatur:sed vt qui statim ab ortu quasi comp̃
hendere nos complectiqȝ soleat.Item quonam pacto res
efficiũtur intellectę:τ qualisnam videt̃ passio ea:necesse
eni est afficiatur animus τ quasi patiat̃:si p̃dire ac p̃ue/
nire ad gestionem debet eadem rõne qua sensus.¶ Sed
quõ sit incorporeus qui fieri potest vt patiatur aut imu/
tetur a corpore.Utrũ item ab illo:an ab ipso principium
esse putandũ est:Plane ipsum pati videri potest ab illo
ortũ habere:nihil enim ipm̃ a se patit̃.At v̄o cũm p̃stare
oium actionum:hoc est vt intelligat̃ vel non intelligantur
res:quẽadmodum τ in sensu perspicitur:vtiqȝ ab ipso i/
tellectu p̃ficisci videtur.Illud hercules perabsurdũ fore
te sit intellectum qui nãm refert materię:nihil esse ipsum
existere:sed tm̃ omnia complecti τ ↄtinere potentia:τ re/
liqua:q̃ longum esset persequi.¶ Quis aũt Theophra
stus q̃stiones has compendioso ac festinanti sermone q̃/
si degustet:verba quidem pauca:sed fęta tamẽ.rerũ mul
tarũ τ magnarum inculcat.Plena hęc difficultatũ sunt:
plena solutionum:quas obiter quasi aliud agens subiun/
git:plena postremo contentionis τ disceptationis oratio
est.Atqȝ hęc ille in quinta parte nãlium q̃stionum scri/
psit:hoc est 2° libro de anima.Ex quibus liquet Theo/
phrastum de intellectu potẽtię eadem fere in dubitatio/
nem vocasse q̃ de intellectu quoqȝ agente q̃runt̃: vtrum
de foris accedat:vtrũ congenitus habeatur.Diffinitum p̃/
terea est quemadmodum de foris accedere τ quẽadmo/
dum congenitus haberi p̃bet̃.Iam sicut intellectũ agẽ/
tem ita intellectum potentię impatibilẽ asserit τ abiũctũ
a corpore.Impatibilis inquit est itellectus:aut si patibi/
lis est alio more patibilis est q̃ cętera quę pati dicũtur.
Nam si pati intellectus putandus est:non ita putandus
est vt patiendo se moueat:motus eni omnis inabsolutus
imperfectusqȝ est.Sed ita putandus est pati:vt ad actũ
τ perfectionem passione illa perueniat.Ulterius etiã p̃/
gressus inquit.Sensus nõ est sine corpore:intellectus ha
betur abiũctus.¶ Item eo loco quo retractat ea quę de
intellectu agente desinierat Aristoteles.Illud inqt consi
derandum:quod vel in omni natura inuenias:duob⁹ mo
mentis singula contineri:quorum alterum pro materia τ
potentia sit:alterum v̄o pro causa τ actore sumat̃: semp̃
v̄o p̃stantius esse:quod agit q̃ quod patitur:τ principiũ
nobilius esse q̃ materiã oportet.Atqȝ hęc q̃dem ille:q̃q̃
confirmat:tamen reuocat in controuersiam : qualesnam
duę illę sint naturę:quibus ratio hominis atqȝ mens cõ/
stat.Item priuatim qualenam id sit quod intellectui agẽ/
ti subijcitur.Mistum enim quodã modo τ quasi cõcre/
tum videri animum nobis ex intellectu agente τ intelle/
ctu potentię.Si igitur sociatus congenitusqȝ est qui mo/
net:statim ergo τ semper mouet.Si v̄o posterius acce/
dit quonam instrumento:aut qua ratione absolutio hęc
τ generatio facta esse defenditur.Ac videtur quidem ca
rere genitu si incorruptus imortalisqȝ est.Quõ v̄o semp̃
iuxtim assistens τ proximus sit:cur non semper mouet:
aut vnde nobis obliuio τ hallucinatio accidit:An culpã
habet p̃mistio:¶ Ex his omnibus manifestũ puto esse
non p̃ter rationem sentire qui dicant Aristotelẽ τ Theo
phrastum existimasse:aliud esse intellectum patibilem τ
corruptibilem:quem illi cõmunem vocant τ corpore nõ
abiunctum:aliud totum id:qd̃ ex intellectu agente:τ itel/
lectu potentię componitur:quod τ separatum a corpore:
τ incorruptibilem τ ingenitum statuunt.Atqȝ ita fieri vt
partim duę naturę sint:partim vna:nam τ id qd̃ ex dua/
bus facultatibus forma τ materia conditur:vnum eẽ in/
telligimus.¶ Cęterum q̃rere:quid quisqȝ de anima sen/
serit

ferit & loci & cure alterius est. At quenam fuerit opinio Aristotelis: que Theophrasti: & que etiam num Platonis facile arbitror colligi posse ex verbis his: que supra de libris eorum prompsimus: pretexuimusque.

¶ Primam actionem intellectus esse simplices terminos versari: deinde circa compositionem in qua iam sit veritas/falsitasque. Cap. XL.

21 Ergo intellectus potentie simul ac intellectum agentem ceu propriam sibi formam prehendit. Primum intelligit simplicia indivisibiliaque: que in decem generibus continentur in quibus veritas aut falsitas nulla versatur: deinde vltra progressus componit illa: connectitque. Verbi gratia: Socrates inambulat: in quo iam veritas aut falsitas potest consistere. Componit igitur hec: non vt acervum temerario congestu aut interiectu constituat: sed vt que multa sparsaque sunt: ad vnitatem & coalitum revocet. Atque ita cetum simplicium vocum comprehensione & intellectione vna cohibeat: vt illud Xenocrates disputat. Hic autem complexus & compositio notionum videtur similis ei: quam Empedocles in constitutione membrorum cecinit factam a concordia primum. Quemadmodum apud illum non omnis compositio membrorum constituit animal: ita apud nos non omnis compositio notionum constituit veritatem: sed aliqua etiam compositio est: de qua mendacium existit: vt si commensuratio committatur Diametro: erit mendacium & falsitas: si incommensuratio veritas. Deinde quemadmodum illic ex simplicibus membris animal simplex conficitur: ita hic ex simplicibus terminis simplex propositio nascitur.

¶ Non modo in rebus: sed in temporibus quoque veritatem aut falsitatem adesse. Item tempus non a sensu: sed ab intellectu cognosci. Cap. XLI.

22 In his[b] quoque simul intelligitur ratio temporis: quod res vel tanquam preterite geniteque: vel tanquam future & gignende noscuntur. Et hercules preteriti & consequentis temporis agnitio propria intellectus est & eius facultatis: que superior visu & imaginatione habetur. Nam sensus & imaginatio expertes notitie temporum sunt: presertim preteriti ac futuri: nec enim creari potest in anima aut visum aut sensum aliquod rei: que aut iam interciderit obsolueritque: aut nondum sit orta: sed quicquid icit imaginationem aut sensum tanquam instans presensque icit: ita temporis sensus dumtaxat ad animum mentemque pertinet. Circa tempus quoque veritas & falsitas inotescit: nam hec oratio Cresus fuit: vera est: illa Cresus est: falsa. Porro interim ita componimus: vt quod adest rei: adesse dicamus: nix excandida est. Interim ita: vt quod adest: negemus adesse. nix non est candida. In quo quoniam talis compositio fit: vt dicamus illud huic non adesse quod adest: iustius sit non compositionem/complexionemve: sed divisionem sectionemque: sive etiam distractionem & precisionem vocare. Nam & negatio divulsioni & divisioni simillima est: & dedicatio sive affirmatio connexioni compositionique. Nisi forte nomen divisionis vtrique generi congruat: quot eas res: quas imaginatio a sensu confusas inordinatasque accipit: intellectus disponit interstinguit & dividit: seorsum de Socrate enuntians: seorsum de inambulante considerans: demum separatim efferens: que separata non sunt: quanquam retro quoque simul ita discrevit: mox ad vnitatem & concilium revocat. Nam vna oratio sive vna conceptio est:

a ¶ De ceteris omnibus aliis viribus agens Arist. ex multis his que sensui ac Simplicio: ab eorum ... doctrine sumpsit exordium: ac deinde de actionibus disputavit: antequam de earum essentia loqueretur: vt scz ab his que nobis sunt notiora: ad ea que magis latent progrederetur: in intellectiva autem virtute contra. Primo intellectus quidnam sit & quis eius speculatio est: antequam de intelligibilibus loqueretur: ex posse quam cognobilior est & dei de intelligibilia: vt extrinsecus dicamus eius actionem erga intelligibilia: vt igitur in passibili intellectu: postea quam eius substantiam edocuit: que ab ipso cognobilia sunt exponit: que duo sunt: scilicet forme & formarum: ac duplicem deinde circa ipsas actiones: partem passiva nunc pervestigata intellectus agentis substantia: que sint ab ipso cognobilia: & qualis sit erga ipsa eius actio docere aggreditur.

b ¶ In Sempronianis ait Simplicius: sola egemus copula substantiali presertim in his de quibus significantur & iterum tempore est opus: ob id quia non semper sunt: sed quandoque sunt quandoque non.

phil͡osophatur aut deambulat Socrates: & veritas inest ac falsitas in oratione quatenus vna est continetur. Vtrumque igitur pontificium solus intellectus obtinet: quod multas notiones in vnum potest conducere & cohibere nectere: & quod notitiam temporis cum rerum cognitione coniungit: quorum neutrum neque imaginationi: neque sensibus datum.

¶ Quotuplex sit indivisibile. Item intellectionem & tempus pari iure indivisibilia & divisibilia esse. Item intellectum per se in non tempore intelligere: sed ex accidenti in tempore: & quid sit esse ex accidenti divisibile. Cap. XLII.

23 Simplex autem & individuum bipartito accipitur: nam aut individuum ita est: vt neque potentiam neque actum admittat: quo genere sunt forme immateriales & punctus: aut ita vt potentiam tamen non etiam actum agnoscant: qualis linea est: & preterea omnis magnitudo. Ergo intellectus & tempus id quod ad intellectionem rerum simul adiungitur pariliter dividua & individua sunt. Quando forme immateriales comprehenduntur: vtrumque individuum est & intellectus & tempus. Quando autem res potentia sectiles & actu insectiles noscitantur: tunc intellectus insecabilis actu est: & intelligit insecabili tempore. Nam longitudinem ceu genus vnum simul vniversam intelligit non partem vnam dimidio temporis: dimidio alteram: alioquin non esset longitudo vna sed due: ita intellectus non longitudinem sed longitudines intelligeret. Quod si longitudinem vnam in longitudines duas divelleret: divelleretur & tempus.

24 ¶ Est & genus aliud indivisibilium non quantitate: sed specie: qualis homo vel Socrates est: ambo enim indivisibilia specie ac forma dicuntur. Nam neque notio hominis distrahi aut secari propterea in alias species potest: sed siqua potest secari: fortasse tantum potest in singularia: nec multo minus Socratis notio. Hec igitur que indivisibilia specie sunt: intelligit individuo tempore & individua intellectione. Non enim partem hanc Socratis dimidio temporis: illam dimidio altero apprehendimus. Neque item more illo intelliguntur res: quo efferuntur a nobis verba. Nam hoc mirabile in intellectu est: audimus in tempore: intelligimus in non tempore: sed momento: quod aut omnino tempus non est: aut si est partibus caret: non solum autem intelligit insectili tempore: sed etiam intellectione insectili: non ita vt singulis syllabis hereat: & partem vocabuli parte intellectionis absolvat: sed ita vt quanquam dividuum vocabulum est: individua tamen comprehensio & intellectio fit. Quod si quis contendat intellectionem esse dividuam: facile concedemus: modo intelligat dividuam esse per accidens. Non enim suapte natura dividua est: sed culpa vocabuli: quod cum mora & productione vocis effertur. Proinde quando vox omnis non ilico cunctimque: sed tractim & particulatim editur: contingit credere intelligentiam quoque non momento vniversimque: sed cunctanter & membratim absolvi: quo fit vt ea res: que per se insectibilis est: quanquam difficile dictu videtur: quasi decedat in rem divisibilem: ad eamque se & ingenium suum accommodet. Rursum pleraque per accidens indivisibilia sunt: idest non suapte natura: sed propter id: per quod intelliguntur hoc modo confinium & colliminium temporis. In quo animus intelligit per accidens individuum & insectile est: quia accidit tempori: cuius est extremum: & per quod ab intellectu cognoscitur. Nisi enim annus/mensis/dies: hora determinaret iunctum presensque tempus: momentum hoc in dividuum intelligi nullo modo possiet. Huius rei ratio illa est: quod in omnibus his que secantur in partes: inest aliquid: quod minimum & insecabile est: & in omnibus

bis quę cōdita ↄcretaqȝ sunt:habeť aliqd simplex in/
cōpositūqȝ. Qd gdē gcgd qualecūqȝ est:neqȝ separi
potest a rebus:qbus inest:neqȝ seorsum subsistere ꝙ̄/
uis ifit. Sed neqȝ significātia nois potest abiūgi a no/
mine:neqȝ sine eo itē ꝓnunciari:forte ꝟo neqȝ intelli/
gi qdem a quoꝙ̄ vlla res pōt:nisi secū ipse vocabulū
intus affingat:ad qd se idēidez referat:quoties cogita/
turus aliquid est. Etsi ꝟo hęc ita se habēt:ea tamē in/
tellectus vis est:vt voces ⁊ dictiones:quę suopte inge/
nio secabiles ⁊ diuiduę sunt:indiuiduas ⁊ insecabiles
vtiqȝ per accidens faciat.

¶ Omne continuum indiuisibiliter intelligiť:sed ⁊ quanti/
tatem discretam quadātenus. Cap. XLIII.

PLane indiuisionē eādē hēt tps lon/
gitudo ⁊ omne ↄtinuū ⁊ id qd
facere pōt vt lōgitudo sit vna:idem pōt
facere vt vnū sit ⁊ tps ⁊ oē ↄtinuum. Nā
vnitas:fm quā dicimus stadiū eē vnū:⁊
diē vnū:⁊ mēsez vnū:eadē inesse ⁊ longitudini:⁊ tēpo/
ri videť. Ea vnitas idiuidua est:⁊ tamē inest diuiduis
rebus. Est simplex ⁊ incōposita:⁊ in duplicib⁹ ⁊ cōpo/
sitis ↄtinetur:alioqn ois q̄ntitas eēt discreta:ideoqȝ ni/
hil aliud eē ꝙ̄ numerus multitudoqȝ videreť. Nūc ⁊
illud fortiter affirmauerim multitudinē quoqȝ ipsam
⁊ numerū vnitate aliqua cohiberi ⁊ cōphēdi cōtin/
gere:ita non modo continuę quātitati:sed etiā discretę
vnitas competet:nam binarius ternio:denarius mul/
titudines sunt vnitatis accessu coercitę.

¶ Quemadmodum intelligantur puncta ⁊ momenta ⁊
priuationes. Cap. XLIIII.

PVnto pūctus ⁊ momentū quō sim/
plicia ⁊ indiuidua vocanť:nō
eodē iure quo cętera appellationē illā se
rūt. Est enī aliqd qd per se:⁊ suapte natu/
ra idiuiduū est ⁊ icōpositū. At punctus ⁊
momentū nō hoc mō indiuidua sunt:sed ex defectu ⁊
priuatione continui. Atqȝ ita intellectus cognoscit illa
definitqȝ nō priuato adortu:aut directo in ea icubitu:
qa nullā formā ad se obtinēt:cui possit incūbere:sz se/
questrādo ⁊ ꝑcipiēdo dimēsuz ⁊ magnitudinē:atqȝ il/
la ipsa quoꝙ̄ limites extremi pūcta ⁊ momēta sūt. Cer
te hoc genere ↄueniūt itellectus ⁊ sensus:nā quēadmo
dū aliqua ꝑ se .i. q̄ facie sua pelliūt:aliqua negatiōe pri/
uationeqȝ sentiunť:per se:vt cādor/lumē/vox/son⁹/pri
uatione/vt nigror opacitas:silentiū:ita sunt q̄dā: q̄ sua
natura:q̄daz q̄ aliena:qua carēāt:ad intellectū sui viā/
tur:bonum a se intelligiť:malū nō a se:sed ꝙ priuum
inopsqȝ boni est. Huiusmodi videť scitum illud apud
Platonē de materia. Cognitio ingt ⁊ visio:quę de mā
habeť nota atqȝ extranea est:actus aūt notus tā in itel
lectu:ꝙ̄ in sensu. Id ꝓprie est:qui non de vultu ⁊ facie
aliqua eius rei:quā contemplamur elicitur:sed de for/
ma illa qua priuatur.

¶ Potētiā ⁊ iperfectionē eē rōnē qua intelliganť ꝑuatio/
nes ⁊ malū. Itē neqȝ deū:neqȝ itellectū agētē itellige/
re ꝑuatiōes:sz seipsos:ideoqȝ veritates eē. Ca. XLV.

25 ERgo quēadmoduz si sensus nō esset
ea natura:vt posset mō agere:
mō nō agere:sed ea vt semꝑ ageret:nūꝙ̄
accideret:vt aut oculus tenebras:aut au/
res silētiū sentirēt:ita si itellectus nō ita
institutus eēt:vt aliquando cessare ab opa posset:neqȝ
mala itelligeret:neqȝ iformia:neqȝ numero suo ⁊ ꝑfe/
ctione carētia. Talis igiť itellectus potētię est:vt con/
traria ↄtra quodā mō itelligat:agēdo enī itelliguntur

formę po⁹ .i. nō agēdo nec itelligēdo formas:itelligun/
tur iformia:ↄria aūt sūt po⁹ ⁊ actus. Prohinc sigs itel/
lectus [a] est ab omni potētia exolut⁹ liberqȝ:is neqȝ ma
lū neqȝ priuationē itelligit:q̄lis exterior intellect⁹ vż .i.
agens:⁊ eo amplius cū rerū princeps .i. deus. Est eniz [b]
itells agēs a mā abiūctior:ꝙ̄ itells potētię: ꝙ̄obrez
his semꝑ itelligit id qd maxie eēt:qd maxie forma exi/
stit:⁊ qd longissime ab omni priuatione informitateqȝ
abest. Talis ipsemet est:seipm ergo intelligit:atqȝ hic
est:cuius substātiam merito actū vocauimus:⁊ q pro/
prie separatus est:⁊ qui neqȝ illū quidem inexum po/
tētię cōtinet:nec eo tamē imperfectior videri dȝ:ꝙ̄ is
qui cōtraria ⁊ priuationes intelligit. Nō enī nūero re/
rum quę sciūtur:perfectio:aut pręstantia corrogať:sed
pondere:nec qui plurima intelligit:idem etiam pluris
est:sed qui meliora nobilioraqȝ nouerit. At ꝟo intelle/
ctus ⁊ intelligibile in eo distincta nō sunt:quemadmo
dum in intellectu potentię:sed intelligibilis est:qua in/
tellectus:⁊ ꝟtroqȝ intellectus:qua intelligibilis. Itē ve/
ritas alio modo in intellectu hoc spectatur:alio in itel/
lectu potentię. Intellectus eniz agens veritas ipse est:
quia nō eo verus efficitur:qd alia:sed quod seipsuz in/
telligit. Sed intellectus noster:vt qui similitudinez il/
lius pręteruiem referat:veritatē simplicem non attin/
git:sed eā quę obuersa ⁊ opposita falsitati: atqȝ mēda/
cio sit:qa necesse est:si in affirmatiōe veritas fuerit:in
negatione haberi ⁊ contineri mēdaciū. Quo fit vt ve/
ritati nostrę mistum semper mendaciuz sit:vt quoties
de veritate instituiť mentio:simul quoqȝ de mēdacio
cogitemus ⁊ quasi admoneamur.

¶ Quando ⁊ quemadmodum intellectus intelligendo
fallatur. Cap. XLVI.

26 PLane itellectus quom qd simpliciū
tractat:vt quom formaz eius:
aut definitionem ⁊ rationez essentię spe/
culatur:nūꝙ̄ mentitur:etiaz si totam rem
non amplectiť. Nam ⁊ oculus quoad de
albedine sola iudicat falli nō potest. Qd si aspectus id
qd album iudicat:ausit Cleonem quoqȝ aut Platonez
dicere:iam suos limites trāsilit:⁊ vltra ꝑscriptuz quasi
periclitatur:eoqȝ sensus sępenumero ⁊ facillime colla/
būtur. Eodez modo intellectus paucies ⁊ raro errabi/
lis aut nō rarus est:ꝙ̄diu in ipsa finitione ⁊ essentia re/
rum sistit:vt boni pulchri honesti. At quom ꝓcedit vl/
tra ⁊ cōditiones annectit: vt si nō modo bonū:sed hoc
bonū enuntiet:tunc externis aliena tribuit ⁊ ↄfundit.
Atqȝ hinc mēdaciū frequens ⁊ plurimis error incidi/
tur:vt ergo caueri hoc possit:sola essentia ⁊ forma spe/
ctanda est:⁊ qd materia ⁊ eius appēdiculis vacet. Est
eniz genus hoc rerum peculiare mentis:ac suū.

¶ Quod in sensu voluptas ⁊ dolor est hoc intellectui esse
bonū ⁊ malū. Itē quo mō ⁊ quādo tā sensus ꝙ̄ intelle/
ctus ꝑsequať aliqd aut fugiat. Cap. XLVII.

27 QVāꝙ̄ ꝟo longe superior ⁊ excellen/
tior itellectus est sensu:tamen
multa in vtroqȝ paria ⁊ similia visuntť.
Nam quēadmodum actio sensus:neqȝ al
teratio:neqȝ passio est:neqȝ autez motus
oino vllus quom motus ois progressio rei sit:quę ac/
cessionē ⁊ ↄsūmationē desideret:actio sensus absoluta
28 semꝑ ꝑfectaqȝ hēť. ¶ Quāobrē aut mot⁹ eē nō po/
test:aut si motus est:aliud genus ĩuehiť motus:ita co/
gnitio animi habitū obtinētis:neqȝ mot⁹:neqȝ altera/
tio:neqȝ passio dici dȝ. Nā quēadmodū quom sci⁹ ali/
qs ꝓmit ea q̄ scit:non ideo moueť:sed agit:⁊ actus iste
nō est

[a] ¶ Intellus ab omni po⁹ē exolut⁹ neqȝ malū neqȝ priuationē intelligit.

[b] ¶ Intellus agēs semꝑ itelligit id qd maxime est:⁊ qd maxie forma existit.

¶ Expediti: ex Them. his oib⁹ q̄ de spe culatiuo itelle ctu erāt ptra ctanda: sūpto exordio ab i perfecto itelle ctu: donec .s. po⁹ trinmō ē: deīde ad eum ꝓgressus ē q babitu pfect⁹ est: ⁊ tādē ea docuit: q̄ de subali itellu: q̄ sua sba ac tus ē erāt inue stigāda: adeo vt nihel: vt ita dixerim: itactū ⁊ indetermi natū reliquerit: nūc ad eū itellectū trāsit Ar. quē pra cticum appel lāt: q ⁊ imagi natione vtit ⁊ circa bonū vł malū v'sat i q̄ re: sicuti i ꝓo ri itellus rōne a sensib⁹ velu ti a notiorib⁹ ad itellz trāsi mus: eodē fe re pacto nūc sensu vtit ve lutī exēplari: non qdem vt sump⁹ cogno scitiua virt⁹ ē: sz ut appbēsi ua ē rei q̄ dic ta aut cōtri stat: hac .n. pre itellus pactico assistat: q n̄ so lū cōsiderat: ve rū ⁊ qd bonū maliue ē iuc fugatur.

nō est motus: q ⁊ pfectę rei est actus: ⁊ ipse pfect⁹ est. Idē in itellectu ꝓbandū: actus .n. intellectus potentię generatio ⁊ pfectio q̄daz videt. Est igit hoc vt dixi in sensu ⁊ intellectu assimile: itē illō appetere ⁊ fugere: de quo sed paulo altius ordiar. Sēsus aliquādo solū h admūtiat flauū: aliqn̄ adycit dulce id eē qd sit flauū: q̄ diu flauū solū annūtiat: neqz fugit: neqz psequit: sił vo adycit dulce: quale mel est: aut amaꝛ: quale est fel: tūc aut persequit aut fugit. Idē in itellectu ꝯperies: q̄diu solā definitionē ⁊ essentiam sanitatis intelligit: neqz fugit: neqz psequit: simul vo nectit sanitatē cū bono: tūc persequit. Quapp q̄tū voluptas pensat in sensu: tātū bonitas in itellectu: ⁊ qd valet in sensu dolor: h pōt in itellectu malitia. Porro notitiā boni ⁊ mali sensus habere non pōt: sz dolorifici ⁊ voluptifici. Discretio aūt boni ⁊ mali itellectui adiūcta est: q vt supra dixi itelligendis rebus descriptionē tēporis adhibet. Ac sensus quidē pro eodē habet voluptatē ⁊ bonū dolorē: itez ⁊ malū: trahit ergo sensus ad voluptatē: ⁊ refugit a dolore: hanc scilicet appetit: q: illā reprobat: ac repellit. Cōtra intellectus sępe trāscendit iudiciū sensus: ⁊ appetitiones eius cohercet: pindeqz aliud iudicat bonū esse: aliud voluptariū: ⁊ qd titillet: itē aliud malū aliud qd dolorē inurat. Quō igit animę itellectuali allinant q̄dam imagines: q̄ visa ⁊ phantasmata appellauimus: bonū item ⁊ malū hoc polleat in mēte: qd in sensu voluptas ⁊ dolor: quoties parte hac animi phātasma: aut visuz cum bonitate: aut malitia nectimus: toties psecutio aut fuga succedit. persecutio simillima affirmationi est: fuga negationi: ⁊ quēadmodum nō pōt sensus sine sensilib⁹ pelli: ita neqz intellectus is q aię ꝯgenitus est sine visis ⁊ phātasmatib⁹ cieri. Nēpe quō aut petit aliqd animus aut aspernat: pcessisse imaginationē oportet: q sigs est itellectus qui nihil indigus sit ita vt necesse habeat appetere: neqz inualidus imbecillisqz: ita vt ei pęę metu fugiendum sit: huic nullus vsus phantasmatum imaginationisqz est.

¶ Quid differat sensus a secunda concupiscentia ⁊ intellectus a volūtate. Item eādem esse potētiam q̄ persecutionem dictet ⁊ fugam. Cap. XLVIII.

29 Plane appetitio sensus ꝯcupiscentia ⁊ desideriū dicit. Appetitio itellectus volūtas. Ad ꝯcupiscentiā illecebra ⁊ voluptas. Ad volūtatem bonitas ptinet. Ac subiecto qdez idē est sensus ⁊ appetitio eius: sed rōne cogitationeqz discrepāt. Eodem mō intellectus ⁊ volūtas subiecto idez sunt: sed diuortio essentię ⁊ definitionis euariāt. Sed nec diuersa vis est: qua persequimur ab ea qua fugimus: ita neqz vicissim a se: neqz ab intellectu sensuve discernunt: sed vna potentia est: quę persecutionē dictat ⁊ fugam: vna quę vult ⁊ nō vult. Naz ⁊ hęc quę vident auersiones esse: atqz fugę appetitiones q̄dam sunt. Quō eniz qs fugit: hoc ipso desiderat qd appetit fugere: ⁊ quom non vult hoc ipso vult: q cupit vitare quę reprobat.

¶ Intellectū mouere: tā p̄sente q̄z absente sensu. Itē itellectū actiuū non speculatū mouere. Cap. XLIX.

30 Quod autem sępe cōmemoratū nobis ē: denuo repetēdum videtur: quēadmodū sensus formas reꝝ in simulachris sensilib⁹ seruat: ita ᵃ intellectus in phātasmatib⁹ ꝯtinet: ⁊ in phātasmatib⁹ itē itelligit: euenit aūt vt itellect⁹ cęqualiter moueat ⁊ excitet appetitū tā abiuncto sensu: q̄z iū-
31 cto. Sola .n. opiatio ea: q̄ aliqd: de quo cogitam⁹ bonū

ᵃ ¶ Nō eē intelligēdūz qd ab Ar. dicit ē: itellm nō sine phātasmatib⁹ itelligē: ē itellu specta-

eē: aut malū credim⁹: facit vt dignū id psecutione cautiōeve sit. Quāobrē siue subiecta res oculis habeatur: quā nobis ifestā fugiēdamqz suspicamur: siue nō habeat: sz sola cogitatiōe opioneqz noxia iudicet: continuo alius fugā arripit ⁊ tāq̄z detestabilē cauet. Atqz h itellectus ei⁹ officiū est quē practicū. i. actiuū ⁊ administratiuū appellāt. Hic .n. appetitū percit allicitqz: atq cōspectiuus ꝯtēplatiuusqz dr̄ nihil mouet: sed ipso rei itellectu ⁊ ęstimatiōe ꝯtētus est. Prorsus quēadmodū voluptas ⁊ dolor se hñt ad sensuz: ⁊ quēadmodū bonū ⁊ malū ad ip̄m itellectū actiuū: ita se hz ad spectatiuuz veritas ⁊ mēdaciuz. Ueritas est vice boni: mēdacium malo ad ꝓportionē respondet. Interest quot veritas ⁊ mendacium impromiscuę ⁊ absolutę res sunt: bonum ⁊ voluptas ad aliquid referuntur: est enim bonuz alicui bonum: ⁊ voluptas alicui voluptas.

¶ Mathematica itelligi citra materiam absqz mendacio. Cap. L.

35 Porro aliter itelligunt ea q̄ p se itelligibilia sūt: aliter ea q̄ de abiunctiōe materię nomē accipiūt: lineā dico ⁊ planitiē: ⁊ id gen⁹ cętera: q̄ in geometria tractant. Quāq̄z .n. hęc p marginib⁹ ac terminis corporib⁹ nālib⁹ sūt: itelligunt tñ a corporib⁹ nālib⁹ sepata. Exēpli grā. si simitatē a naso pcidere itellect⁹ posset: aut ab ea carne: in qua simitas ē: itelligeret seorsuz a naso: qd ꝯsistere sine naso nō pōt. Uerū hoc in simitate fieri nullo pacto quit: ppea q in difinitiōe simitatis ꝯtinet ⁊ cōpręhēdit nasus. Est eniz simitas nasi cauitas. At decꝛū ⁊ curuū linea recta ⁊ flexa triāgulū ⁊ q̄drāgulū itelligi sepatiz a corporib⁹ possunt: et si sepatim nō subsistūt. Hui⁹ rei ea cā est: q mathematicę res q̄uis a corporib⁹ nālib⁹ secretę nō sint: tñ in rōne ⁊ definitione sua mām non testant. Quare intellectus ea q̄ actu seperata nō sunt: apud se tāq̄z apō seq̄strem videt deponere ad solam q̄titatē spectādā: in quo ope neqz vsus corporis nālis est: neqz affectionū hęrentiū corpori in eo qd nāle est: quales sunt caliditas / frigiditas / humiditas / siccitas: sed in ꝯtēplationē solū spatia ipsa mera inaniaqz ⁊ confinia corpoꝛ adhibent. Ex eo ꝯsit vt geometria ⁊ arithmetica ex oi cętu disciplinaꝛ: quę ad mathesim ptinent: abesse a materia naturali lōgissime videant: vtpote in quibus demonstrationes ꝓbationesqz sine aliq̄ materię mētione procedant: q̄obrem neqz suppetias de sensu desiderāt: q neqz mām vllam regrunt. At in cęteris astronomia / musica / perspectiua: q̄ꝫ q̄z ⁊ hę conant remouere materiaz atqz sensum: non tamē ęque id possunt: sed a sensu pficiscunt: ⁊ in sensum etiam desinunt. In hūc modū abstracta huius generis intelliguntur.

¶ Utrum ⁊ quemadmodū substantię sepatę intelligantur ab intellectu potentię. Cap. LI.

36 Nunc illud q̄rendū: vtruz res simplr sepatas ⁊ prorsus materię sordibus vacuas ⁊ absolutas itelligere animus possit: q in corpore est ⁊ a magnitudine nō abiunctus. Quāuisqz alius loc⁹ sit ad hoc demōstrandū docēdūqz seruatus: tñ ⁊ nunc quoqz attingēdū id puto. Uidebat sane ꝯsentaneum: sicut diuinus ille sepatusqz animus q itellect⁹ agēs vocatur nullā intelligit nāliuz formaꝝ: ppterea q potētia liber est: ⁊ iperfectione: qua ꝑuatiōes solent cognoscit: atqz hoc nō ignobilitatis: sed nobilitatis potius ⁊ pstātię argumentū est: nāqz nec mori pōt aut occidere: nec tñ eo vilior his est q̄ possunt occidere: q̄ quę

tiao: q̄ si nun q̄ possit sine phātasmate itelligē: nō videt velle ptinacia: tum ea q̄ supi⁹ sūt exposita ostēdāt: vt docuit Ar. spectatiuaz cognitionū supmaz separi: ⁊ eē h soli qd est: ⁊ eē idē ipsi rei ⁊ sba eē actū: ipassibilez ⁊ imistā: cū vel ātea q̄ h i loco ab Ar. ꝓferunt: vū nō intellm sz dianoiicē appellat: vū ēt eum v'sari circa verū vł falsū: ⁊ bonū ⁊ maluz pdicat: nā ab itellu ꝯtēplatiuo: non mō eo q sbalis itellect⁹ ē: falsuz excludit: ⁊ maluz sił: verz ab eo ēt q sm habitū pfect⁹ ē: sz i itellu practico ex necitate ⁊ malū q̄nqz: ⁊ ei opp⁹ bonū q̄nqz reperit: ppt ei⁹ ꝯuersionē ad ea q̄ q̄ntulōi sbstāc ⁊ particularia sunt.

admodū itellectus agēs nihil itelligit mālc qd sit verisimile:ac fere ꝑns videbaꝛ:vt itellectus mālis nihil intelligeret earū rerū:q̄ prorsus a materia sepatę eēnt. Tamen contra est:videtur enim intellectus materialis etiam facultate hac pręditus procuidubio:vt res penitus abiunctas materia possit comprehendere:nam qui naturas materiales intelligit incernendo ⁊ amoliendo materiam:longe facilius intelligat necesse est quę per se abstracta dispendium huius operę nobis remittunt: non enim eo inferior intellectus potentię est intellectu agente:ꝙ genera imaterialia hic non attingat:ille attingat:sed eo ꝙ hic non semper attingit nec semper intelligit:ille semper attingit ⁊ semper intelligit. Et hęc oliz nobis sępius ⁊ diligētius scrutāda recuperādaq̧ sunt.

¶ Repetitio eorum quę hactenus dicta de animo sunt: quemadmodum sit omnes res:⁊ quemadmodum aia dicatur esse forma formarum. Cap.LII.

37 NUnc ea q̄ vsq̧ huc de aia diximus capitulatiz recēseri placet. Aia quadātenus oia est:oia porro aut sensilia:aut itelligibilia sunt:sciētia quę actu sit nihil est aliud q̄ ipsę res scitę:⁊ sensus similiter qui sit in actu nihil est aliđ q̄ ipsa sensilia.

38 Quę xo sit huius rō q̄q̄ superius affatim docuimus: tamen est:q̄obrem modo addi aliquid velimus. Res quędam potentia sunt:quędam actu habentur: anima igitur illas res ⁊ formas quas accipit:partim actu:partim potentia continet:quoties sensus aut intellectus in habitu est:non item in opera:tum potentia euadit illa: quę continet:quom xo in operaz procedit ⁊ cōmentatur:tum refert actu illa quę cōmentatur. Etenī res quāta est:forma ipsa est:materia xo non essentiat:sed generationis potius ⁊ ipsius vt ita dixerim:fieri auctor ⁊ cā est. Diffluunt obiter corpora ⁊ dispendium assidue faciunt:qđ quidem opera ⁊ maleficio materię accidit:si qua stant quiescuntve:totum id debet formę acceptuz referri. Recte igitur dictum videtur:animam esse oia: quando nulla res est:cuius formam aut sensu aut mente non vsurpet. Jnde sumitur vt anima cum omnibus formis eadem fiat:non tamen cum materia earū ⁊ mole:nec enim lapis in aia est:neq̧ ignis:neq̧ terra:ita relinquitur:vt animam effici formas rerūz dūtaxat dicamus. Neq̧ xo illđ obstat ꝙ si ita sit:ratio rationi:⁊ forma formę misceri cōnectiq̧ videatur:quandoquidem ad instar manus habetur:manus enim instrumentū super omnia instrumenta est:vti per quam instrumentorum oium vsus constet. Eodem modo animam dicere formam formarum par est:quia reliquę formę per animam cognoscuntur;non solum xo recte dicitur:animā esse omnia:ꝓpterea ꝙ formas omnium cognitione cōplectitur:sed etiam ꝓpterea ꝙ materię formas exhibet: ⁊ vultus imponit. Jpsa enim anima est:quę materiā eadem significatione ⁊ imp̄ssione formarum insignit:naz ⁊ viuacitas omnis ⁊ vigor qui plurimus in materia cernitur:ab anima videtur ortum habere. Atq̧ hoc in animalibus quidem cōspicuum incontrouersumq̧ est:sed in plantis ⁊ elementis obscurius.

¶ Nihil sciri aut intelligi posse nisi via sensuuz. Jtē quēadmodum visa ⁊ phantasmata intelligendo fingantur formenturq̧. Cap.LIII.

39 POrro his quibus videtur nulla res esse a magnitudie ⁊ a sensu remota:ꝯsequens est:vt formas intelligibiles in sensibus esse contineriq̧ fateantur. Talia sunt ea quę abstractu cōstant:⁊ mathematica nuncupantur. Jtem ea quę sensilium habitus:aut affectiones dicūtur:atq̧ hęc posteriora penitissime idita īmersa ⁊ obligata materię sunt:oia igitur pendent a materia sensili. Cuius rei firmissimuz argumentū est:ꝙ qui iam inde ab ortu cęcus surdusq̧ fuerit non potest geometriam condiscere:quia circulus triangulum:quadrantale animo concipere aut ꝑsentire compos non est:sed feruidum:algidum dulce/amarū/ odorulentum/obolidum:atq̧ hęc quoq̧ ideo:quia sentiuntur. Jntellectus quoq̧ vnitatis ⁊ binarij:postremo numeri omnis de sensilibus venit. Q̄obrem quoties h genus rerum speculatur:meditaturq̧ animus: necessario sibi visa quędam ⁊ similitudines confingit:ad quę dum cogitat subinde se conuertit:sunt eni visa ⁊ phantasmata sensilibus rebus persimilia:pręterq̄ ꝙ materiam abdicant.

¶ Aliud esse ipsa visa seu phātasmata ad ꝓpositiones:q̄ de phantasmatibus componuntur. Cap.LIIII.

SAne ea quę in compositione ⁊ complexu loquendi serieq̧ noscuntur aptissime a spectris:⁊ phantasmatibus differunt:nam dici ⁊ lucis phantasmata semper eadē in anima sunt. Nexus ⁊ complexionis eorum multiplex ratio formaq̧ est:vt si dies est/lux est/vł dies est/⁊ lux est:vł dies est/lux nō est:vel esto dies ⁊ esto lux:quę quidem constructiones coniunctionesq̧ cum inter se vicissim euariāt:tum etiā a phātasmatibꝰ discrepant. Jtez incōpositione veritas ⁊ mēdacium versanꝛ:in visis ⁊ imaginibꝰ nō xsanꝛ.

¶ Differentiam esse inter phantasma rerum ⁊ notionem siue conceptum. Cap.LV.

SEd quero primę ac simplices notiones q̄ a visis ⁊ phantasmatibus distent:An notiones phātasmata quidem non sunt:sed cōsistere tamē sine phantasmatibus nequeunt:fieri etiaz certe non potest:vt idem si notio Socratis ⁊ spectrum eius siue phantasma:sed phantasma est imp̄ssio ⁊ vestigiuz sensus:⁊ quasi vibex e verbere inustus. Jnustiōez ⁊ passionem in sensu non proprie accipi volumus:sȝ eo modo:quo supra expositum plurimis locis demōstratumq̧ est. At notio est actus ⁊ operatio animi in subiecto phantasmate. Hunc in modum intellectus multifariam phantasmatibus vtitur:propositiones enim quas de phantasmatibus cōficit:per casus articulosq̧ alterno implexu ⁊ serie ac dispositione multiformi ꝯuariat.

¶ De anima motrice secus locum. Jtez quęstio vtrū plures partes habeantur animę q̄ tres illę quas Plato existimauit. Cap.LVI.

40 QUoniam xo animalium aia summas vires quibꝰ describitur:duas habet indicandi vnaz:hoc est intelligendi dissentiendiq̧:alteraz mouēdi:hoc est locum e loco mutandi. Ad ea q̄ de intellectu ac sensu dicuntur abundanter expositum est. Proximum videtur vt quidnam id sit qđ aial mouet:deinceps aggrediamur exquirere:vtruz certa pars animę:quę a cęteris partibus abiuncta magnitudine ⁊ subiecto.i.disclusa loco ⁊ districta regionaliter habeaꝛ:

41 aut quę ratione tm̄ cogitationeq̧ seq̄streꝛur:an potius anima vniuersa:⁊ si certa ps mouet vtrū alia ab his sit quę vulgatę iactatęq̧ sunt:rōnabilis/irritabilis concupiscibilis:an ex his aliqua:nā vł in hoc multa q̄stio est: vtrum aia partibus constet:quę locis ⁊ intercapedinibus distent:an viribus ⁊ potestatibꝰ:quę in eodē subto

rōne

¶ In.ellus noie: ut hic dump. cōpre hēdit vniuer sa rōnalis vi/ ta: ita vt ⁊ for sitan phanta/ sia: nō qdem oīs: sʒ tñ q̄ i hoīb⁹ repit: ſ q̄ Theophr. i ꝓprijs physi cis q̄rat/ verū ponēdum sit eā rōnalēʒ eē vel irrōnalē.

rōne definitioneqʒ discernantur: quemadmodū in po/
mo cādor, odor/ ⁊ dulcor. Qz si plures in anima partes
finxeris succedit illa dubitatio: quīnaʒ earuʒ numerus
sit: ⁊ vtrum tres tātūmodo vt aliq arbitrātur: an plures.
Et hercules si qs ad ea discrimina animaduertat qbus
rō animositas ⁊ cupiditas mutuo differūt: in partes in/
numerabiles aīam cōscindet. Uidenť enī aliç iteʒ par/
ticulç quç pculdubio amplius q̄ illç tres distenť: nam
vis nutricula: quç ⁊ aīalib⁹ ⁊ satis ac stirpibus inest cō/
munis: aliquāto plus a tribus his differt: q̄ ipsç īter se
tres. Eodē modo ⁊ pars sensaria: quippe quā neqʒ rō/
nabilem: neqʒ penitus irrōnabilem possis putare: nam
quatenus sensiliū generum differentias indicat: ⁊ occa/
sio q̄dam ⁊ tāq̄ gradus efficitur ad aīum rōnēqʒ pmo
uendā: videri potest illatenus rōnis ⁊ intelligentiç pti/
cepe: quatenus vō adiūcta est aīalibus brutis ⁊ ratiōe
vacantibus vtiqʒ noie hoc irratiōabilis ⁊ bruta existi/
mari potest. Pręterea nō sensus demuʒ: sed etiā virtus
imaginaria videtur a partibus his diuersa ⁊ differens
rōne. Qz si tres tñ partes animç haberenť: necesse eēt
imaginariam aut in rōnabilem: aut in cupiditateʒ: aut
42 in excandescētiam reducere. ¶ Ad hçc appetēdi vis:
quç ratione/ potentia/ munere/ interstitio īsigni a reliqs
seiunganť vnā e tribus partibus cēseri ptingeret: alio/
quin subabsurda atqʒ obtusa res est pcidere ac diuel/
lere appetitū: qđ faciunt qui partitionē illaʒ Platonis
trimembrem pbant: quādoquidem nō modo in parte
irrōnabili cupiditas ⁊ iracundia cōtineť: quoʒ vtrūqʒ
appetitus est: sed etiā in rōnabili voluntas: quç iteʒ ap/
petitus mentis iudicatur. Obrēʒ facultas hçc distra/
henda nō erat: sʒ tāq̄ sui gñis potētia icolumis seruan
da ⁊ seorsuʒ cū cçteris partibus in numeʒ redigēda.

¶ Uim altricē eē cāʒ aīalib⁹ icessus ⁊ mot⁹. Ca. LVII.

43 SEd redeamus vñ abscessi/
mus agite/
musqʒ iam pede collato: quidnā illud sit
qđ mouet aīal per locuʒ: Nā auctio ⁊ mi
nutio vnde fint cōstat. Diximus enī pue/
nire motus eos a pcreabili ⁊ altrice potētia. Spiratio
vō ⁊ respiratio: somnus iteʒ ⁊ vigilia qbus causis orianť
alio loco mōstrabiť: sunt eniʒ ⁊ hçc qbus aīal altera scit
mouetur qʒ. Nūc qđ pposuimus tractanduʒ quidnā sit
44 causç q̄obrem aīalia moueanť ingrediantur qʒ. Sane
vegetalis aīa hoc non facit ipsa: nam motus localis in/
cessusqʒ ad finem aliquē agitur: itē cum imaginatione:
persecutione: vel fuga: vtiqʒ in his: quç vltro sponteqʒ:
nō vi coacta se mouent: at rō nutriēs prorsus imagina/
tione vacat ⁊ qđ psequens est appetitione. Oīs eniʒ ap
petitio a sensu imaginationeqʒ nascit: q̄uisqʒ animalia
quoties cibū ⁊ alimoniam appetūt localem motū īsti/
tuant: vt ea quoruʒ indigent persequātur ⁊ capiant: nō
tamē ex eo accipi debet nutricem virtutē idem esse qđ
appetitum. Cuius rei signo. i. ⁊ quidem certissimo: qp in
stirpibus alūtā vis cernitur: appetitus nō cerniť: eoqʒ
fit: vt in his neqʒ sensus: neqʒ imagiatio possit existere.
Qz si in anima vegetante vis esset: quç fm locum mo/
ueret: fuisset necesse vt natura plantis aliquid īstrumē/
tum dedisset: quo talem motū exigerēt. Nihil enī ope/
ribus naturç frustra viceqʒ fortuita fungitur.

¶ Uiʒ sensualē nō eē cāʒ mot⁹ aīaliū local. Ca. LVIII.

45 SEd neqʒ vis sensualis ē id quod ita
mouet: quō pleraqʒ anima/
lia sint: quç sensum obtinent: nec tamen mo
uentur ob locum: pinde hçc si vim mouētē
habuissent: temere habuissent. Nā vō vtrūqʒ adeqʒ
detestari ⁊ abominari videtur: neu quid superfluo adij
ciat: ⁊ neu ex necessarijs aliquid reliquat. Cçta: laccsi/
ta: orbata: ⁊ mutila semper excipio. Animalia auteʒ illa
quç vitam stabilem ⁊ sellulariā exigunt: nec mouentur
loco: non ideo manca defectave sunt. Quod quidem fa
cile pbatur argumento: qa pictaria sunt: ⁊ sile sibi p/
generant: pręterea ⁊ auctanť: ⁊ minuuntur.

¶ Animam in qua irascentia: ⁊ cupiditas continetur: non
esse causam motus localis. Cap. LIX.

46 CEterum neqʒ rationalis portio. i.
intellectus potest id eē: qđ
moueat: quō enī duplex intellectus sit cō/
templatiuus hic: actiuus ille. Primū con/
templatiuus non potest mouere: qa de re/
bus agendis gerendisve nihil intelligit: quç fugiēda: q̄
persequenda sint nō cognoscit: motus autē is: quo de q̄/
rimus: aut persequēdo: aut fugiendo absoluitur. Deinde
nec actiuus id potest: q̄uis eniʒ agendis rebus admini/
strandisqʒ pręsit: non tamen auctor: aut opifex eius mo
tus est: qa sçpe accidit: vt quid id qđ dignū intelligit fu
ga non fugiat. V. grā. terręmotum aut trucem ⁊ mānsu/
uem belluam. Ut enim contremiscat cor: ⁊ inhorrescāt
pili: vix hęreat faucibus: est tamen quādo in timore B
non arripit fuga: sed vestigio imoto ⁊ habitu rigēte cō
sistitur. Solet iteʒ ptingere vt quō aliquid illectat vo/
luptatqʒ aīum etiaʒ si qua particula corporis cōmoue/
ri suscalpiqʒ videať: interim tamē quiescas: ⁊ eodeʒ in
loco permaneas. Huius rei ratio illa est: qp animus ter
rifica ⁊ mulcebria nō soluʒ psiderat: quō instant futu/
rave sunt: pręsertim humanus: sed aliquādo etiaʒ quo
sunt pterita. Moueri vō ad ea: quç sint pterita ⁊ exo/
47 leta qui possumus: Ita pcludiť intelligentiā nō eē cāʒ
aīalium incessus: imo frequēter vsu venit: vt rō qdem
fugā persecutionēve īperet: nec tamē consilio rōnis ste
mus: sed ea subiugū missa pcupiscentiā: ac libidineʒ se/
quamur: qđ incōtinentes faciunt. Ergo neqʒ intellectus
neqʒ scientia ingressum aīalibus ministrat. Idē fere in
alio genere videris: medicus aliquādo nō curat: eques
non semper equitat: ⁊ tamen vterqʒ artem suaʒ callet:
ille medicinalem: hic equestrem: quasi motum gestio/
nemqʒ: alia ratio non ars aut scientia faciat.

¶ Animam in qua irascentia: ⁊ cupiditas ptineť: non esse
causam motus localis. Cap. LX.

48 PReterea neqʒ cupiditas: neqʒ ira/
cūdia causaʒ habent mo
tus localis: nam continentes q̄q̄ ob ira/
scantur: aut concupiunt: tamen ratione p/
suasi: confirmatiqʒ reuocantur ad frugeʒ:
⁊ vitio abstinent.

¶ Intellectum actiuū ⁊ appetitū iunctim causam eē ani/
malium motus. Itē quç differentia sit inter intellectuʒ
actiuum ⁊ spectatiuum. Cap. LXI.

RElīquum est duo hçc esse q̄ mo/
ueant intellectū ⁊ appe
titum: hoc loco nomine intellectus imagi/
nationem quoqʒ comphensam velis. Nā
homines parte plurima imaginatione po
tius q̄ disciplina: aut iudicio reguntur: cętera vō aīantia
imaginatione sola exigūt: qp bruta sunt ⁊ carēt pruden/
tia: quare fit vt in his vicē intelligentię imaginatio pęr
49 heat. Equidē quoties intellectuʒ dicimus cām esse p/
gressiōis ⁊ motus: de actuoso illo sive actiuo ⁊ admini/
stratiuo accipiendū pſamur: q gratia alicuius finis psi/
derat ⁊ psultat. Distat hic a speculatiuo discrimine B:
qđ ⁊ iactatū vulgatūqʒ est: qp si speculatiuo finis est in/

spectio sola: actiuo preter inspectionem appetitio τ persecutio operis. Hanc intētio τ ppositū: ita eni appellauerim: qd scopos dicit: id aūt est quo studiū mentis tenet collimatq3: τ cui pspectio τ appetitio q̄si inbiat: principiū actiui intellectus est: quō eni de quoq3 agēdo gerēdove cogitamus: oia ad finē illuz referimus: vltimūq3 id in qd nouissimo puenit psideratione: τ in quo sistūt qui deliberāt: quemadmodū cōsequi intētionē τ ppositum queāt principiū actionis τ opis est. Itē ecōtrario finis τ terminus actionis pncipiū est insectionis: τ id vñ cepit disceptatio. Sūma igit rō est e duobus his appetitu τ notitia actiua pciliari cām vnam pgressiōis animaliū τ incessus. Quapp vtrūq3 appetit finis gr̄a est: nam τ cognitio actiua quando mouet concupite rei gratia mouet: ideoq3 sine appetitu mouere nō potest: quādoquidem appetita res τ appetitio inuicem referunt: atq3 respondent.

Unum τ idem genus esse qd intelligitur τ appetit: de quo oritur localis motus. Cap. LXII.

50 ERgo vnum est id qd appetit: τ vnuz qd mouet ex appetitu: neq3 eni vt due cause intellectus τ appetitus mouent: ga nulla species generi suo opponit vt altera: in intellectu autem appetitus vt spēs cōtinetur: volūtas eni appetitus intellectualis est. Quot si due res eēnt itellectus τ appetitus: q̄rū vtraq3 seorsum moueret: haberetur alia q̄dam vis cōis: cuius participatu intellectus τ appetitus animal mouerēt τ ingredi facerent. Ubi gratia. tā bipes q̄3 quadrupes incedunt: nō qua bipes hoc: illud quadrupes est: sed q̄ in cōmuni pueniunt: qd est pedes habere. Nūc hoc necessarium nō est: q2 intellectus sine appetitu mouere non pōt: dictū est eni volūtatem appetitū esse mētis. Cōtra appetitus pōt sine intellectu: quom cōstet iracūdiam τ cupidinem appetitus esse: gbus plerūq3 hoies ducunt ratione domita: aut retro posita. Qd vt dixi incontinētes euidenter ostendunt: qui quom qd τ melius salutarius est videant pbentq3: tamen in deterius: ac fedius vergūt. Rectus igitur intellectus omnis est: appetitus nō omnis rectus: neq3 aūt omnis imaginatio: q̄3 q̄3 imaginationem in loco intellectum vocauimus.

De appetibili. Item de quo appetibili intelligamus τ de quo non. Cap. LXIII.

51 Quáobrem semper mouet appetibilis res: appetibilis res est: aut que re ab se bona sit: aut q̄ bona videatur: intellectuz mouet id quod vere bonum est: cupidinem τ iracundiam id quod bonū videt: etenim voluptas tūc bonum videt: quom libido ad aliquid illecta inflāmataq3 rapit. Ceterum nō est bonum ciet appetitum: nam τ sūmum bonum: aut si qd simpliciter τ perpetuo bonū est: q̄le fortasse id omnibus rebus cōiter capitum τ desideratum habet: nō mouet: aut pellicit: nisi alia ratiōe: q̄3 qua nunc agitur: de quo nobis alia institutione dicet: nūc non id qd in vniuersum appetibile est q̄rimus: sed id qd cām singularem ac pcipuam obtinet q̄obrem animal pgrediatur: q̄le bonum particulare est: τ quale naturaz eaz habet: vt modo sit: modo non sit: non qd semper absolute q3 τ omnibus bonum: sed quod τ aliquando: τ ad aliquid: τ alicui bonum sit.

Appetitum inter potentias anime cōnumerandū eē. Item quemadmoduz vnus appetitus sit τ actus tres. Iteȝ contrarios appetitus in homine reperiri τ cur reperiantur. Cap. LXIIII.

52 PLanum arbitror factū potētiā aie quā appetitū siue petitionez vocamus cām eē igressionis τ motus. Quare τ hec potestas referēda in ordinem est ceteraz: ptiuz aie ad exēpluz altricule: sensoriec: cōtēplatiue: deliberatiue. His vt dixi adiciēda vis appetēdis est: de qua supra sermonez habuim9. Plus eni hec differūt inter se: q̄3 ira τ cōcupiscētia: aut potentie a gbus affectiones he pdeunt: quo fit vt non triplex animus sit: vt gdā finxerūt: sz lōge numerosior fusiorq3. Sz reuertamur ad pōsitum. Una igit potestas est q̄ aial ob locū mouet: quā sepenumero appetitionez appellitauimus: atq3 hoc vez siue rō pssit: siue libido aut iracūdia. Queadmodū eni nihil obstat: quo minus potētiā sentiēdi vnā dicamus: q̄uis sensus gnque cōtineat: ita nihil vetat vnā viz eē q̄ appetit: q̄uis se in tris

53 actus diffundat. Hinc euenit pte plima vt appetit9 in nobis pugnātes τ pr̄ios sentiamus: quoties rō cupiditatib9: aut iracūdie obuiaz it. Atq3 hoc in his tm̄ animalibus pōt pringere. q̄ itellectū τ notitiā tpis hñt: potissimūq3 in hoie. Nā hō per se tps sentit: cetera ex accidēti. vtpote que nō ipsius tpis sensuz pprie habeāt: sz motiōis τ passiōis eius: quā tpe aliquo accepcrūt. Consequentis porro tpis nullus his sensus inest: ppea q̄ nihil pati possunt ab his q̄ sint futura: nisi forte formicas apesq3 τ cetera id genus: q alimēta in hyemē reponūt: pspicere in futurū putemus: sz vt dixi solus hō puidet de lōginquo τ spectat retro: ga solus mēte itellectuq3 pditus est: quo pus τ posteri9 numeret: nihil. n. aliud tps est q̄3 digestio poris τ posterioris in numez: vñ interpres Aristotelis Alexāder mot9 est credere: tps ab homine creari: quasi nihil aliud tps eēt q̄3 hois nuda cogitatio τ mera expūctio supputatioq3: τ cui nulla in re cōfirmatio τ soliditas: aut euidētia rñderet: q̄ tñ neq3 vera sūt: neq3 psentanea his q̄ Aristoteles volumie 4° auscultatorie istitutiōis pdidit: sed vt dixi: quoties rō cupiditati aduersa est: toties appetit9 pr̄ij attollunt: quoz alter ga respicit futuz τ pr̄is tps obsistit ac renitit vitio: alter ga psens lenabile attēdit: nec spectat a tergo qd iminet: dat sceleri manus τ pceps agit. Est eni h ingeniuz voluptatis eius q̄ sensus titillat: vt quom psens est si de futuro nō cogites sūmū bonū absolutūq3 videatur.

Plures numero appetitus haberi. Item plura appetibilia. Item admotum animalium localē necessaria eē quattuor. Cap. LXV.

54 ESt igitur vna ea q̄ mouet h est appetitus: est et vnū id qd pcedit lacessitq3. i. appetibile: atq3 h a se mouet: nec mouet: q̄uis imaginatione ab aialib9 itellectuve capiat: sz ad numez. Plura sūt ea q̄ mouent: h est appetitus plures: τ plura appetibilia numero sūt. Itaq3 tria sine gbus moueri aialia sm locū nō pñt: imo pō q̄tuor: est id qd mouet: est id quo mouet: est id qd mouet. Dixi q̄tuor: quia id qd mouet in duo genera scindit: altez est ita mouēs vt sit tñ imobile vt bonū agēdū: altez est ita mouēs vt nihilominus obiter moueat: vt appetit9. Mouet enim aialia hec vis: sed ipsa idētidē mouet a bono. Nā motus sm locuz nihil aliud est q̄3 appetit9 promptus eundēq3: qm̄ pō motus huius primordiū ortusq3 non ad appetitū sed ad bonū agēdū refert: euenit qd dicimus: vt appetitū mouere τ moueri necesse sit. Sūt igit duo hec vt dixi q̄ mouent: tertiū qd tm̄ mouet ipm aial est: qd igredit τ vagat: q̄rtū id quo appetitus mouet: machinamētū istrumētūq3 est: qd ancillat pseruitq3 motui: atq3

tui: atq3

tui:atqȝ hoc corporeū sit opȝ. De quo q̃uis in cōmen/
tarijs:in qbus de opib⁹ aīç corpori cōibus agit̃ diligē/
tissime disputādū sit:nō tamē abre fuerit hoc quoqȝ lo
co summatim:ac breuiter attigisse.

¶ De anima motrice secus locum. Itez questio vtrū plu/
res partes habeātur animę q̃ȝ tres illę quas Plato exi
stimauit. Cap.LXVI.

55 TIlam ergo machinā:qua vtit̃ ap/
petitus ad motū in ea parte
corpis statui necesse est:in qua vtuȝ prin
cipiȝ atqȝ exit⁹ pstet eodez subito:sȝ rōne
nō eādē. Talis est loc⁹ circiter cor:est.n.
initiū sex differētiaȝ: sm q̃s moueri aīalia cernim⁹/vl/
tro/citro/dextrorsuȝ/leuorsuȝ/sursuȝ/deorsuȝ. Planc ad
gressum duob⁹ imotis & stabilib⁹ pncipijs opus ē vno
exteriore & pspicuo:cui aīal initēs & q̃si icubās moueā/
tur:altero iterno & cōdito:circa qd tūȝ dextra:tum leua
corpis vicib⁹ remissa & abducta reciprocēt. Qd in tur/
berculis vertebrisqȝ ad cōmissuras suffragiuȝ & trāsit⁹
ossiū in acetabulis cernit̃:nā circa fibulā stantē & imo/
bilē copulę & gibberi ceu copēdices cōmeant alterno
relatu:ois.n.aīaliū mot⁹ pulsu tractuqȝ agit̃:naȝ icessus
coȝ sinistris dextrisqȝ ptib⁹ mō porrectis: mō condu/
ctis absoluit̃:hoc vo nihil aliud est:q̃ȝ pulsus & tract⁹.
Queadmodū igit̃ in ipso meditullio globi cardinē col
locamus:vn̄ curuatura volubilitatis suę initiuȝ capiat:
ita in aīali necesse est aliqd medio loco fixuȝ:atqȝ imo/
bile ptineri:sec⁹ qd & a quo motus partiū oriantur.

¶ Imaginationem esse vbi sit appetitus. Item imagina/
tionem rationalem ad solum hominez ptinere. Itē ali/
quid esse ceu mensuram per quā intellectus iudicat &
seligit melius qd est. Cap.LXVII.

56 PLane vt diximus animal qua appe
tens est ipsum se mouet. Ap/
petens vo esse non potest citra imagina/
tionem:imaginatio omnis aut ad sensuȝ
pertinet:aut ad rationem. Ea quę ad sen/
sum pertinet:cōmunis est animantibus omnibus. Ea
quę ad rationem spectat solius hominis propria est:nā
existimatio & collatio phantasmatum in solo homine p/
spicitur:hoc est solus homo selectionem habet eoruȝ:
quę cogitat:nec potest munus hoc alteri⁹ facultatis eē:
57 q̃ȝ rationalis. ¶ Quom vo duobus propositis vtrum
seligendū sit quęrimus:necesse est:vt vna aliqua men/
sura vtrūqȝ pensemus: propterea q id quod pręstan/
tius sit volumus nosse: quemadmodumqȝ quom quis
doceri vult e duobus quantitatibus vtra sit maior:vti/
tur certa & constituta mensura:puta palmo vel cubito:
ita in phantasmatis adhibere pręscriptum quid opor/
tet.v.g. lętabile aut vtile loco mēsurę:ad quam se refe/
rāt:g inuenire & capere qd pducibilius e duobus sit co/
nātur. Nō eni simul occurrit atqȝ incidit aliqd qd allu/
bescat:ptinuo vt pecudes trahimur:sed nectimus & cō/
ferimus iuicē multa:si hoc si illd. Rursuȝ h & ex pluri/
bus pclusione iducta vnū reponimus:q̃obrez appetit⁹
mutoȝ vt quez imaginatio bruta & simplex extimulet:
opione & iudicio deficit̃:quia rōcinari & cōmētari non
pōt:hois vo appetitus ambigit:nā & cū opiniōe & sine
opiniōe pōt pstingere. Quare in nobis nō ois appetitus
est volūtas:sed pira:ois volūtas appetitus est:porro in
hoie interim mouet appetitus irrōnalis rōnalē:iterim
e diuerso:mouet vo semp appetitus vehemētior & va/
lidior debiliorē lāguidiorēqȝ nō ita vt debilior suū mo
tuȝ deserat:sed ita vt a validiore attollat̃ rapiaturqȝ:id
qd de [a] globis cęlestib⁹ docēt astronomi. Nā sphęra q̃

a ¶ Quod de sphera ait Aristo. The. & Expositor.

ambitū cęli vltimū coercet:& quę aplanes.i.inerrabilis
rataqȝ appellat̃ q̃ȝ q̃ȝ orbes planetaȝ pernicitate con/
uersionis & velocitate pcellat:non tamē pprium coȝ &
naturalem cursum intercipit:quem leuū & contrarium
mundo agunt:sȝ seruato his motu indigena secū aufert
transuersos in dextram. Sane in mūdo semper is mo/
tus vincit:qui natura eminētior & nobilior est:qualis q
extimo cęlo debetur:in homine vo accidit:quando id
qd natura superius & pstantius est a suppari & inferiori
vincatur:qd quidem vt sępe memoraui incontinētes[b]
experiri videntur:atqȝ tunc motus tres spectātur in ho/
mine:duo quę ad duas appetitiones pertineāt: tertius
quę ab vtraqȝ appetitione raptu illo conficitur.

¶ Animalibus imperfectis imperfectam imaginationez
& appetitionem adesse p quas mouent̃. Ca.LXVIII.

SEd quom animalia etiam imp/
fecta moueri sm locū
contingat vt muscas/vt vermes/& similia
his pluscula:quę omnino carēt appetitu:
horum motus ad quam cām referimus?
Aut si & hęc appetunt:qui sine imaginatione possunt h
facere? Diximus enim supra huic generi animantium
imaginandi vim tributam non fuisse. Q̃obrez dubita/
ri potest cum in his quoqȝ signa quędam voluptatis &
doloris appareant:quōqȝ vbi voluptas est/ibi & cupi/
ditas sit:vbi autem cupiditas/ibi & appetitum & imagi
nationem esse oporteat:cur nos retro negauerim⁹ ima/
ginationez his adesse. ¶ An queadmodū motus hoȝ
indistinctus interminatusqȝ est:ita & imaginationē idi/
stinctaȝ & interminatā dari his oportet:vt imaginatio/
nem quidem habere videantur:sed inexplanatā & per/
inde confusam:vt sensum quem inabsolutum imper/
fectum indefinitumqȝ possident:& de hoc intantū quę/
sisse & soluisse sat sit.

¶ Quemadmodum vniuersalis & particularis proposi/
tio moueat. Cap.LXIX.

58 CEteruȝ quō duplex existimatio si/
ue apprehēsio habeat̃ vni/
uersalium hęc:altera singulariū:prior hu/
iusmodi est:omni philosopho honeste vi
uēdū:posterior hęc. ¶ Philosophus suȝ:
quęro vtra illarum imperet motum:particularis an ge
neralis an vtraqȝ. Dicendum vtrāqȝ:sed ita vt hęc ge/
scendo stādoqȝ moueat:illa iminendo istādoqȝ actio/
ni:ratio eaqȝ conclusio sm particularem nectitur hoc
mō:mihi igit̃ honeste viuendū:atqȝ ita statiȝ sequitur
motus nisi quid obuiam iet sufflamineve.

¶ Animam altricem inesse omnibus viris. Item tactum
esse in aliquibus vbi reliqui sensus non sint non econ/
trario. Item terrosa a cognitione & sensu aliena eē. Itez
quę ex vno elēto pstant vacua eē sensu. Cap.LXX.

59 ANimam nutrientez necesse est oē
animal habeat quod ge/
nerascit & occidit:atqȝ hęc potentia statiȝ
ab ortu iūcta:q̃ȝdiu protrahitur vita:du/
rat:seruaturqȝ:omne enim quod gignitur
simulac genitum est creationem minutionēqȝ patitur:
hoc autem sine nutricatione & altione haud sit:itaqȝ nu
tricem animam in omnibus quę augeantur & minuan/
tur esse necesse est:sensualem non est necesse: quod no/
bis radices & plantę declarant:quibus qñō nullus sen/
sus adsit:tamen nulli dubiuȝ est ale scere eas:augeri:di/
minui:& vt altiore ortu de hoc agatur sensus omnes ne
cessario tactus anteit:naȝ cęteri sensus opem tactus re/
quirunt:tactus sine cęteris sensibus sibi sufficit. Plane

res ceteri a ce lestib⁹ orbib⁹ intelligit. Simpli. vo e pilla q duo ludūt: ille eni vicit q fortius pillas percusserit:ita ca pe vicit cuius appetitus fuerit fortior.

b ¶ Incōtinētiā etiā appellari. ait hic Simp. eā rōnē oēm in q pugna est cōi vocabulo ab Arist. siue id qd pstāti⁹ est vicat siue vincatur.

quod ex ſimplici corpore exiſtiꝗt ſinitimo ⁊ ꝓpin
quo ſimplicibus: ſenſum tactus habere non poteſt. Ta
ctus eniꝫ in mediocritate qualitatū tactiliuꝫ ꝯſiſtit: que
vero carent tactu: reliquos itidem ſenſus deſiderāt: qua
propter natura ſenſuꝫ plantis negauit: q̄a corpora eaꝝ
q̄ ꝓxima ſimplicibus ſunt: craſſiora erāt: q̄ꝫ vt poſſent
ſubtilitatē ſentiēdi admittere. Nec itē formę in his re
cipi ſine materia poterāt: tuꝫ obtēperaturaꝫ eaꝝ imo
deratā: tuꝫ ob plurimā portionē terrenā: qđ elmtuꝫ inter
oia ineptiſſimū ⁊ alieniſſimuꝫ a ſenſu ⁊ cognitione eſt:
cuius rei periculū intra nos gerimus vt ſępe dixi: naꝫ in
nobis quę partes terratiores ſunt: eaſdē īſenſibiles hu
iuſqꝫ cōtinemus. Quod ſi aiatum ſit: qđ ex ſimplici ele
mēto conſtet: eadē rōne ſenſu omni vacat.

Quobrem perfectis animalibus neceſſarij ſenſus ſint:
⁊ q̄obrem cęleſtibus animalibus non ſint neceſſarij:
neqꝫ plantis. Cap. LXXI.

A C ſenſus quideꝫ neceſſarius non
tm̄ animatis: ſed aialibꝰ
eſt: neqꝫ tamē cūctis: ſed animalibus quę
gradianꝰ perfectaqꝫ ſint: neqꝫ hoc adhuc
ſatis: ſed addēdum eſt genitis ⁊ caducis.
Hęc igiꝰ quę ſenſu participāt: q̄a nec victus his ex ob
uio eſt: nec elemētis alunꝰ: vt ſata ⁊ quę gignunꝰ: ac vi
uiſcūt e terra: a longe petant cibos neceſſe eſt: q̄bꝰ vitaꝫ
tueanꝰ. Hoc quo pacto ſine oculis ſine auditu ⁊ cętero
ſenſu ꝯtingeret. Niſi eminus ꝑſenſiculareñtur ꝓſequi ſa
lutaria: vitare noxia qui poſſent profecto neqꝫ puncto
q̄dē tēporis ſupereſſet his vita: niſi ſubminiſtrarent ſen
ſus ⁊ tāq̄ꝫ de ſpecula lōge ante renūtiarēt: ⁊ quę appete
re atqꝫ adire: ⁊ quę declinare cauereqꝫ oporteret. Quā
obrem temere ac ludibrio nā tot ⁊ tātas aialiū formas
feciſſet: niſi ſuppetias ⁊ ꝑſidia cōparaſſet: q̄bꝰ q̄dqꝫ ad
finem ſuū peruenire poſſet. Finis vero ſuus cuiqꝫ ⁊ ꝯue
niens itelligiꝰ ꝓcreare aial: q̄le ipſum qđ ꝓcreat ē. Plan
tis q̄dē ⁊ aiantibus: q̄ ſede vaga nō ſunt: ſuus finis fere
adiūctus innumeratoqꝫ eſt: nec lōge petiꝰ: ſꝫ tāq̄ꝫ e ſinu
promiꝰ: q̄ſi copias habeāt itorſum ad oē munus ⁊ fun
ctionē paratas: nā ⁊ nutriunꝰ ⁊ generāt ⁊ gñanꝰ: nullo
extriſecus q̄ſito: ſed plane ſeipſis ⁊ opibus ſuis vſa: nec
eni pabuli captādi gr̄a neceſſe hn̄t vagari: ſed anneхuꝫ
⁊ ꝯiunctū ferētes citra oēm motū naturę ſuę neceſſita
tē explent. At aialia q̄bus incedendi facultas adeſt: ⁊ q̄
alimoniā ꝓcul venanꝰ ſenſu carere nō poterāt: q̄ prior
etiam q̄ꝫ mens ac cęterę animi potentię haberenꝰ: q̄uis
eni nulla ps animi ꝑſtātior mēte ſit: tñ ali ac viuere nō
61 eſt opus mentis ſed guſtus ⁊ tactus. Hęc videꝰ rō q̄ꝫ
obrē natura aialibus his ſenſum ꝯceſſerit: naꝫ aialibꝰ q̄
buſdā quę mouenꝰ in loco: ⁊ quę igenita ⁊ imortalia ſe
culis oibus ſunt ratio ſentiēdi neceſſaria eē non poterat
eadem quā mō reddidimus. Quia videlꝫ natura nihil
fortuito fruſtra ve ꝑſertim in tantis rebus cōmittit: ſed
oia aut gratia alicuius agitant vt ꝓgreſſiōes ⁊ appēdi
culas coꝝ: quę gratia alicuius molitur: quales ſunt pili
ſubālares ⁊ in quibuſdaꝫ corporis partibus ⁊ verrucę.
Animalibus vero q̄ neqꝫ orta neqꝫ interitura vnq̄ꝫ ſunt:
nullus haberi ſenſuum poteſt: neqꝫ ꝓncipaliter neqꝫ vt
progreſſionū. Ac ꝓmū alimēto his nō eſt opus de quo
fere ne cōtrouerſia q̄deꝫ eſt: deinde nec ſenſu: ſi eni ſen
ſum haberēt ꝓꝑ alterū duoꝝ habere viderenꝰ: aut q̄a
vberius ⁊ cōmodius id aię coꝝ cēt: aut q̄a meliꝰ ⁊ locu
pletius copi neutrū hoꝝ poſſumus tueri: nam neqꝫ aia
melius ꝯiūctiōe ſenſus intelligit: imo deterius quō his
impedimento potius atqꝫ oneri ſit futurus: neqꝫ poteſt
oſtēdi quēadmodū corpus cęleſte acceſſiōe ſenſuū or
natius ⁊ opulentius redderenꝰ. Ex his conſtat animātēꝫ
naturā vtraqꝫ ſui parte extrema ſine ſenſu exigere: ex
tremas partes naturā cęli ⁊ plātas accipimus: q̄ꝫ q̄ꝫ alia
ratiōe cęlo: alia plantis ſenſus negati. Plantis: quia pręꝫ
ignobilitate ⁊ craſſamento naturę partem hanc nec ꝓ
62 mereri: nec capere potuerūt. Cęlo: q̄a eminētiore ordie
dignationeqꝫ habebaꝰ q̄ꝫ vt ad hunc vſum deſcēderet.
Jā in eo ſenſus vtriqꝫ generi ſuperuacaneus videbatur
q̄ neutrū paſſione foras accerſita ꝯquiſita ve idigebat.
Plantę: q̄a ꝓxima vt dixi atqꝫ obuiā ſortirenꝰ. Cęlum
q̄a nullo modo paſci neceſſe haberet. Cętera animaliū
turba quę intra hos limites continetur: ſiue perfectoꝝ:
ſiue imperfectoꝝ ſit: quia ortum ⁊ interituꝫ agnoſcit: ꝓ
terqꝫ loca ⁊ ſedes mutat: carere ſenſu non poteſt: cuius
procuratione copias ad victum ⁊ ad vitam ſibi ſuppe
ditet. Horum vero corpora ex ſimplici elemento non cō
ſtant: ſed miſtione primorum contrarioꝝ ęquabili: ita
vt tēperamētū exeat ad ſenſuꝫ tactꝰ idoneū atqꝫ molle.

Quobrem tactus animali neceſſarius ſit: ⁊ q̄a plātę nec
tactu vtātur nec guſtu: ⁊ quia ſenſus cęteri per exterius
internuntium ſentiant. Cap. LXXII.

63 R Urſum alio capite tactus maxie
neceſſariū animali videꝰ:
nam quō animal animatum ſit corpus ⁊
neceſſe ei ſit proxima corpora cōtingere:
nimiruꝫ oportuit muniri tactus ſolertia:
quo ſalubria ⁊ ꝯducibilia diſcernere ab his poſſet: quę
aut perniciem: aut detrimentum afferent: alioquin ſer
uare vitam non ſit: neqꝫ enim opinor ad ſalutem aian
tiuꝫ tuendam tactus is ſufficit quo ſe tangunt inanima:
ſed is qui iudicat ⁊ cognoſcit ea quę tangit. Plane cer
tum eſt reliquos ſenſus per quiddam extremum abſol
ui: tactum per carnem: aut per id quod ad carnem pro
portione ęmula referatur: q̄obrem niſi dignoſceret ea
quę prodeſſent ab his quę officerēt, qui poſſet aut hęc
adipiſci aut illa effugere: quod diſcriminculum ſimulac
animali eripitur ſaluari ⁊ conſeruari non poteſt. Tan
gunt quoqꝫ alimentum ſuuꝫ ſtirpes, ſed tactus is ſimil
limus tactui inanimalium eſt. Adhęrent eniꝫ plātę ſta
tu immutabili: neqꝫ mouentur loco: proinde nec vtuntur
guſtu: nam nequicq̄ꝫ incaſſumqꝫ vterentur: ſi nihilomi
nus vitare infeſtos ſapores nō poſſent. Ea cauſa eſt q̄ꝫ
obrem facile cōmori atqꝫ occidere ſoleant: quia ſ. iniu
rias tactilium generum: quibꝰ ſemper expoſitę oppor
64 tunęqꝫ ſunt: repellere ac cauere non poſſunt. Animalia
vero priuſq̄ꝫ cibuꝫ deuorent periclitantur guſtu: ob id ta
ctus illis maxime neceſſarius fuit: eſt eni guſtus ceu q̄
dam tactus: quia guſtus alimenti ſenſus eſt: omne ali
mentum corpus contingibile eſt: naꝫ corpus corpori ci
bo ⁊ paſtui eſt. Sonus autem color ⁊ odor neqꝫ alunt:
neqꝫ augent: neqꝫ diminuunt: ſunt enim animali tactus
⁊ guſtus perneceſſarij. Clarum eſt etiam nullum eē ani
mal: cui deſit tactus/ſiue perfectum/ſiue imperfectum
id ſit. Nam ea quę cum genere plantarum ⁊ animaliuꝫ
ambigunt: hoc eſt quę videntur inter animalia ⁊ plan
tas mediam quandam ſui generis ſpecieꝫ obtinere: ea
tenus animalia habentur, quatenus tactu pollent: reli
qui ſenſus nō propter eoruꝫ vſum: ſed quaſi ad locuple
tiorem notam videntur perfectis animalibus donati:
naꝫ vt tueri ſe queant ac munire cōtra mala quę ingruāt
anteq̄ꝫ accedant ⁊ aſſiſtant ad caput: neceſſe eſt de lon
ginquo ꝑſentire poſſint atqꝫ ꝓſpicere. Itaqꝫ infenſa ꝑ
nitioſaqꝫ videbunꝰ: auxilio fugę amollienꝰ a ſe: q̄ vero ſa
lutaria ⁊ cōmoda cōparebūt ꝓſecutione ꝯtinuationeqꝫ
nāciſcenꝰ. Huic officio ⁊ ſpeculę viſus auditꝰ ⁊ olfactus

prefecti: nam sensus rerum per mediū aliqd imbibit:
a medio mouetur dicturq; animal. Hoc autem nō mo/
65 uet vltra. ¶ Sed quēadmodum in rebus inter quas di
stributus aliqs mot⁹ huiꝰ est: vt pellātur ab aliqs & sub/
inde alias pellāt: necesse est p̄ma res pellat: nec pellat:
postrema & diuerso pellat: nec pellat: intermediç quç
modo plures: modo pauciores sunt & pellant & pellāt.
Ita in sensu aialium fit & p̄inde in oi alteratiōe: p̄terq̄
q̄ alterario immobili & quiescente illo quod alterat lō/
ge penetrat in subiectū morigerū atq; molle: vt si anu/
lū in ceram alte miseris vsq; illuc mouebitur & sigillū
recipiet in profundum: at lapis q̄ prçrigidus est: nullo
modo mouebitur: etiam si ex summis viribus incube/
ris: aqua āo longe lateq; peruadet: ita vt cçlatura im/
prçssioq; per eam facile cōpareat. Aer quoq; plurimū
solet moueri & quoscūq; mores pati: modo ad numē p/
maneat & integer: atq; incolumis sit: q̄obrē rectius nos
de ratione aspectus q̄ qui reflexionem causant. Sunt
enī qui radios lucis nostri mediū oculi p̄fectos egres/
sosq; spissitudine offensa resultare paribus angulis ad
facies suas reduces: atq; visum contingere arbitrentur.
Vero similius enim est vt aer affici a figura & a colori/
bus dicatur: quoad vnus infractusq; maneat: qualis in
leui complanatoq; est: tū deinde ita affectus offectusq;
visum imitus iceret: non aliter q̄ si ad finem cerç p̄çs/
sura succederet.

¶ Nullum animal ortus occasusq; particeps ex vno ele/
mento constitui. Item quemadmodum cçlestia aialia
cognoscant res sensiles sine sensu. Cap. XXIII.

66 Sed[a] redeamus ad id vnde hic nobis ser
mo ortus est: animalium quç gignunt cor/
pora non sunt simpla/ simplum voco: qō
ex aliquo trium horū constet/ igni/ aere/
aqua/ nam diuina & cçlestia hoc loco p̄çfata laude mit/
timus. Simplum igitur esse non potest animalium cor/
pus: quia sensus tactus ex vno elemento non cōsistit: sed
mistione: confusioneq; omnium: nam fundamenta cç/
terorum sensuum: quç diximus ex simplicibus elemen
tis coalita/ visum/ auditum/ olfactū ex aq̄ vel aere: q̄q̄
tangunt: non tamen sentiunt tangendo: sed intermediū
quidem corpus tangunt: quod ad talem vsum ministe/
riumq; sensibus iungitur: nec id sentiunt: quod tangunt
sed sensilia: quç formas & imagines suas in mediū cō/
tulerunt. Non idem in sensu tactus: sed is necessario tā/
git tactilia: & tangendo sentit ea quç tangit: vnde id no/
minis huic[b] sensui impositum. Ex hac ratione sequitur
& necessarium est fateri: vt si tactum esse omnib⁹ opor/
tet: nec potest ex aliquo trium simplicium confici: nul/
lum sit animalis corpus quod ex vllo trium illorū exi
stat. Dices fortasse constabit e terra: At primum eadē
ratio in terra est: quç in cçteris elemētis: deinde tactus
in mediocritate omnium contrarietatum contingibiliū
positus est/ frigiditatis/ caliditatis/ siccitatis/ humidita/
tis: quç simplicibus principijs continentur: ex enim oi/
bus quasi temperatus modificatusq; est: quoniā sensus
erat futurus: alioquin terra a se elementorum oiū erat
brutissima & ingenio sentiendi aduersa: cuius rei indi/
cium illud frequenter suggessimus: q̄ partes illç in no
bis priuç sensu habentur quç sortis glebulentioris & ter/
rosioris sint: quç ratio in plantis quoq; est. Nullum igit
animalis corpus simplum videtur: quod quidē de ge
nito & mortali accipiendum est: cui sensum tactus nēces/
sarium esse ad vitam ostendimus: nam diuinis anima/
libus in vanum additus fuisset: quia vindicata interitu

a ¶ Ob id ce lestia hoc lo co mittenda: ait Simp. q2 vel sensus nō hñt: vel si ha buerint: ō his nō est s̄mo in p̄senti opere: vbi de vita mortalis aia/ lis agit.

b ¶ Ratio eiꝰ nois impositio: ait Sim. fuit vt ea signifi/ caret: quoꝝ ex trema sit vndi: & inde ad sen sum tact⁹ trāsl/ lata: quia me/ dio exteriori non eget.

sunt & spatio vniformi feruntur incessabili & sempiter/
no meatu. Sed neq; gustus his inest: neq; visus: neq;
auditus: neq; odoratus: quia illic: neq; sapor: neq; aer:
neq; color sit: si enim colores: aut sapores cognoscerēt:
certe alicuius gratia cognoscere viderentur: at finis hic
nusq̄ compareret. Cçterum aliud genus animalis puta/
re id oportet longe optimatius & exuperantius: ac for/
te cognoscens quidē sensilia: sed alia ratione: q̄ sensu:
idest illa: qua causç generantes effecta & euenta sua co/
gnoscunt. Ac nos quidem haud dissimulanter cçlestia[c]
hçc animalia esse dicimus: & nobiliora: q̄ vt sensum re/
quirāt. Sed sua cuiq; existimatio sit: & his quç ignea
esse: & his qui pasci hçc volunt: q̄q̄ scire cupio: quem/
admodum ali possint sine gustu: aut gustare sine tactu:
aut tangere si constant simplici elemento.

c ¶ Celestia corpora aia/ lia sunt nobi/ liora q̄ vt sen sum reqrāt.

¶ Tactum attingere animalis vitam essentiamq; cçteros
sensus ad cultum & ornatum adiunctos. Item quç ta/
ctum corrumpant vniuerso animali abolitionem af/
ferre. Cap. LXXIIII.

67 Est igitur tactus vnus necessario
nobis tributus: quo fit
vt animalia simulatq; hoc sensu defici/
untur vita deficiant: nam neq; animal cō
sistere potest sine tactu: neq; tactus item
sine animali esse: sed & primus sensus est tactus inestq;
in animali: quia animal est. Proinde superlationes re/
liquorum sensilium non extinguunt animal totum: sed
sensum tantūmodo: vt imodicus splendor aspectū: ve/
hemens strepitus auditum: grauis odor olfactum. Qō
si examinatos quosdam solo tonitrus fragore accepi/
mus: id neq; fragori: neq; tonitruo ascribendum est: sed
aeri qui concussus plaga ingenti quocūq; decūbit vul/
nerat atq; interficit. Nec color item animal cōsternat:
sed metus quem color aliquis horrificus icusserit. Pa
ri modo nec odor corrumpit: sed quod mouetur ab odo/
re. Nec sapor itidem vt sapor interimit: sed eo q̄ par/
tes quasdam capitales principalesq; tangit: & tangēdo
68 inficiendoq; vitalitati exitiū parit. ¶ At superātiç ge/
nerum contingibilium non ex accidenti: sed a se aboli/
tionem & perniciem afferunt: nā & calor/ algor/ durities/
& similia: his cçtera si validiora incurrant: cōsentire co/
gunt vniuersum animal: & çgritudini accūbere demūq;
intermori. Nec hercule imerito: quom enī in quoq; sen
su vehemens & prçualidum sensile instrumentum sensus
sui corrumpat: instrumentum autem tactus non certa
parte corporis sedem habuerit: sed per carnem vniuer
sam & per totum animal fusum sparsumq; sit: maxima
ratio est vt corpore corrupto vniuersum animal corrū/
patur. Diximus autem supra solo tactu potuisse vitam
constare: cçteros sensus non ad essentiam: sed ad orna/
tum fere & meliorem notam essentiç inditos. Quāobrē
sublatis reliquis sensibus auferetur ornatus & opulen/
tia: sed stabit animal: sublato tactu ipsam necesse est ani
malis constitutionem & essentiam tolli. Primum visus
animali iunctus non vt sit animal: sed vt vitam in hu/
more: aut in aere exigat: aut in perlucido aliquo corpo/
re. Deinde additus gustus vt iocundum alimentū ab
iniocūdo secernat: hoc vt fugiat: illud vt sciscat: nam vt
vesceretur animal sola vis altrix quocūq; succo escu/
lentoq; satisfacere potuisset: quod in plantis iā cernit.
Tum auditus prçstitus vt ipsi ab alio indicetur quid.
Postremo lingua adhibita ad gemina opera & ad per/
ceptus saporum & ad vocis officium.

¶ Finis Tertij Libri de anima.

¶Hermolai Barbari. Z. F. Patritij Veneti/paraphrasis Themistij/ De memoria & reminiscentia Præfatio. Ad. F. Thronum. L. F.

Lucretius

An tibi agere meminisse've aliquas gratias debeā. F. suauissime: q me ad æditionem impuleris Themistij mei nō facile habeo dicere. Scio enī q̃ sit ardua rē: primū interp̄tari græca: deinde physica: tū hoc q̃tquo omnes scias inasit barbaries. Postremo vt facilia sint cetera: & vt satisfaciam oībus: mihi nec satisfacio nec parco. Nec enī accedendum Lucretio est poetę aliogn vt visum est veteribus facūdissimo: qui vno eo se extra piculū vitiligatoꝝ & submussoꝝ cōstituit: qd loca pagraret nullius ante trita solo. Equidē oportuit illum ingenio eruditioneq̧ nō nouitate aut īfrequētia fidere: quasi neminē post se futurum putaret: q taxare aut increscere posset: quę in illa ipsa tā rara & insolenti latinis materia minus pbe aut egregie concinnisset. Illos ergo scriptoꝝ nomine cēsendos existimo: qui ita scribunt: vt adiri a doctis & accurate introspici: tū se tū labores suos explorari īcognosciq̧ cupiāt. Qui vero ita vt indiligentes & cōniuentes oculos desiderent: hi vident mihi inlectos se velle: q vulgo & circulatoribus cōmentātur. Sunt hercules sunt mi. F. quos vnus hic ambitus tota vita pascat: & qbus satis sit fastus ille: q scribere & cōmentari dicantur. Hos ego vt qui fusca initiatos literis: ita malis & noxijs moribus crediderim. Quobrem quō tam male animatis in hoc hoīum genus sim: quōq̧ ea quę emittant quasi pręscribam dicanda nō pscenio sed choro musarū: facile potes intelligere q̃ dubius sentētię sim: tester tibi aliquas grās: an contra: qui me in discrimē tam ꝯspicuū & manifestum adduxeris. Quod enī erratū meum tā leue ignoscendū vel me iudice sit: qui mihi ad oēm veniam aditum hoc stomacho: & hac pfessione mea p̄clusserim: proindeq̧ facilius sit impetrare oēm culpam ab alijs saltem inigssimis q̃ a me mihi. Noui q̃ magna res sit non vertere sed bene vertere. Vt enī puerile est vertere: & qd ne decurritās quidem aut manū vortens absoluas/inambulās/dormiens/bibens/comedens: fungaris eo munere: ita bene vertere non cuiuis promptum. Nam vt p̄termittam cętera: illud superat oēm laborem: q qui hoc genus exquisite & caste volunt p̄stare: paratas habere debent copias oīum rerum/verboꝝ/librorum/quocūq̧ genere: quacunq̧ materia. Excudendę omnes scedę: habēda omnia p̄ oculis: p̄ manibus in numerato. Quis crederet: vt latine veritas inuisenda & adeunda barbaria est: tum illa ratione iactata: q nullus liber ab omni parte malus: tum illa vt ꝯscientia hęc (q mihil p̄tericris) oēm remoram tibi adimat in cętera. Nam linę quanta insania sit (ita enim appellare placet sūmam illam & calūniatricem sui diligentiam) nemo potest rescire: qui periculum non fecerit. Vt enī de meo exemplo qui plurimis vincor cura & studio: id quātum sic noscatur: p̄clare mecum agi putarem: si qd hora transfero: non plus q̃ matutinum iustum in polituram eius impēderem. Nūc & hoc tēpus primis & rudibus typis damus: & fere annis singulis a capite retexuimus. Fuit enim apud me opus hoc annis amplius septem p̄ssum: quippe qd anno ętatis vno de viginti cœptum a me sit: ne multum ab esse a pręscripto noni videar. Nec tamen propterea magnum aliquid expectari de nobis velim. Nam tāetsi aliqua in ęditionibus nostris sint: in quibus si non frugem: saltē rudimentū ingenij & igniculos quosdam agnoscas: nō tamen mihi id sūmo aut arrogo: vt a doctis viris probatum iri hęc credam. Qui enī profiteri aut pręse ferre hoc debeat: nisi doctus. Porro nulla res tam multis munita bonis est: q̃ nomen docti. Qui se doctum credit: non potest non indoctus esse: quia non videt quanta & q̃ multa nesciat: quod qui ignorat nec illa ipsa scit quę scit. Qui enim potest scire quātū sciat: qui nescit quātū atergo scit: qd possit sciri. An gubernator in naui potest medio pelago & arctissimis tenebris intelligere quātum nauigauerit: si non constet quātū itineris supersit. Dices bono ergo periculo cōcredis tua manibus doctos non habiturus qui legant. Sed vt tibi cōcedam non esse doctos: non negabo gradus quosdam esse: quibus vt ego paucos: ita me plurimi superent. Deinde nōdum certum habeo: grauius sit doctis scribere an indoctis. Nam vt de me loquar: non ibo inficias: inuenisse me pluscula: quę si idoctos & imperitos inciderint: non dubito futuros: qui aut repręhendant: aut vt q̃ benignissime mecum decidatur: contēnant: aut non animaduertant. Ita per illos operam perdiderim. At si docti legerint nullum dictum paulo acutius aut scitius sine cōmendatione & quasi mercede sua abibit. Singulis verbis sua merita & laudes constabunt. Nihil frustra, nihil ingratis inuentum excultum trāslatū've erit. Et sane merito: qa ne errores quoq̧ dissimulantur abijciuntur impune've habēt. In plenum districta censura est: nulla gratia fit. Omnia limi & obeliscis ceu capitali calculo dānantur. Prorsus cōtrouersia & anceps ratio est scribas non scribas: docti indocti sint qui legāt. Alioquin (dixeris tu) vita semper in latebra exigenda non est. Periclitari interim vel cū dispendio famę oportet. Nec vero deterreri plus iusto par est. Erit aliqd versari inter doctos etiam indoctum. Nam & inter cellas apum sua fucis loculamenta sunt: quorum etiā aliqs vsus apiarijs constet. Et ne ab eodem exemplo recedatur: non semper a viola ad violam aduolandū. Est quando pes firmandus & de te aliquid pmendum ingenium qd oleat. Nam vt pessime cedat: recantandi dabitur locus: p̄sertim quō nemo tam auerso sydere moliatur aliquid: qui se non aliquibus sectatoribus cōmēdet: a quis probetur. An mihi defuturus vnq̃ tu est: cuius vel vnius iudicio niti possim: aut si tu minus ęquum te pręhbueris: quę mea errata tā frequētia aut insignia eripient mihi Antonium Clarium meum: cui pręter id qd clarius vir & probus intelligitur: etiam lectione varia & multa exercito fides de me non haberi nō poterit. Nam de Hieronymo Donato meo dicam an nostro: quid mihi non respondeam: cuius eminentissimum & diuinum ingenium doctrina exq̄sitissima & singularis humanitas comitatur. Is mihi vel euidenter noxę comperto & assistere & subsignare se etiā quocūq̧ periculo nominis paratus atq̧ adeo animatus est. Quāq̃ vero hęc ita sunt, nōdum tamen liquet habere tibi gratias debeam: qui me in locum tam lubricum conieceris. Sed ne cui ingratus vtcūq̧ possim videri: quoi constet quod mihi non constat: nuncupaui tibi librum de memoria & reminiscentia. i. particulam consilij tui: qd si improbabitur non tam mihi qui acceperim q̃ tibi qui dederis pęnitendum depudendumq̧ sit. Volo enim qui hęc dānarit autorē flagitij itelligat. Ita fiet vt & se mihi in tua culpa faciliores exhibeant & minus fraudis in me decumbat quę partiario alleuata sit.

Anto. Cla.
Hiero. Don.

Vale Venetijs. M.CCCCLXXX.

¶ Themistij paraphraseos de memoria ⁊ reminiscentia/ Liber Primus/ interpte Hermolao Barbaro.

¶ Nõ eosdē facile meminisci ꝗ facile reminiscat. Ca. I.

NUnc de memoria ꝗd sit meminisse ⁊ ꝗs ob cās habeat: ⁊ ad quã ptē aïę pertinere possit accurate agēdū explicandūq3 est. Eadē3 fere de reminiscentia ꝗri ⁊ discuti oportebit quippe quō nō sit eadē res meminisse ⁊ reminisci neq3 memoria. Item: quibus est pręcipua: ysdem ⁊ reminiscētia est: sed plurimu3 accidere solet vt memoria pręcellant qui tardo ingenio sint: reminiscentia: qui vigore animi celeritate docilitateq3 polleant.

¶ Futura ⁊ p̄sentia ad memoriā nō ptinere. Cap. II.

QUom igit̄ notiora sint actib⁹ subta quēadmodū in libris de sensu ⁊ sensili lib⁹ demōstratū est: vbi ex his ꝗ icideret̄ sensib⁹ ⁊ ꝗ ꝯspectiora euidētioraq3 cēnt: oīs nr̄a orō ⁊ cōmētatio pdux: hoc quoq3 loco eūdē nobis ordinē ꝓsequēdū putamus: vt p̄mū idicem⁹ ea ꝗ subiecta memorię sunt: solet enī in h̄ error icidere: ac p̄mū qdē meminisse futura nō possumus: sed vel opinari vel sperare: quo in gñe scia ꝗdā seu pitia p̄sagiādi habet̄: quā nōnulli ꝯiectionē siue addiuinationē appellāt. S3 neq3 instātia meminit ꝗsq̄3: ꝗa sensu hęc non memoria continentur. Nam sensus neq3 futura neq3 pręterita cognoscit: sed tm̄ iuncta ⁊ pręsentia.

¶ Sola p̄terita esse subiecta memorię. Cap. III.

REliquum est: vt solum p̄terita dicamus subyci ⁊ mādari memorię. Id qđ adest: qđ tenet̄: quod vsurpat̄ sensu: qđ cernit̄ oculis: nemo se recordari dixerit. Sed nec qđ cogitatiōe animi mō contēplamur agitamusq3: sed alteꝝ est sentire. i. sensu cōplecti: alteꝝ discere ac meditari. Quot si sensus reꝝ ⁊ sciētia teneatur sine operib⁹: sed extātē adhuc simulachro: opa: appello: vt hoc aial: hoc albū: hanc triāgulā figuram pagella hac depicta: tunc vere ac ꝓprie recordari ⁊ meminisse videbimur. Ita ⁊ Socratē albū esse ⁊ trianguli angulos pares eē duob⁹ rectis meminero: hoc ꝗa aliqñ speculatus sum aut ꝯdidici a docēte h̄: vel illo: hic vl̄ alibi: illō ꝗa ita accępi: aut viderix: aut aliq̄ sensu cog̃ueri3.

¶ Quemadmodu3 in omni memoria adhibere tempus oporteat. Cap. IIII.

SEmper vō animus quoties meminisse vult: hoc autē est aspicere ad imagines nō aliaꝝ rerū q̄3 earu3 quas oli3 accępit: necessario adhibet p̄teritu3 tp̄s. Hinc fit vt quō ꝗs aliqd meminit: dicat huius se antehac aliquādo aut sensum aut intellectu3 habuisse. Est igit̄ memoria nō sensus/ non imaginatio/ non intelligētia: sed aliquotis hoꝝ habitus aut affectio: quō tempus adiūgitur: quo facta imp̄ssio est: ⁊ derelictū spectrum in anima. Recens porro motus quo quid animaz pellit non potest memoria esse quemadmodū diximus: quia p̄sentiū sensus est: ꝯsequentiū spes p̄teritaꝝ memoria oīs: igit̄ recordatio copulata ⁊ ꝯiūcta cū tp̄e est.

¶ Quę bruta habeāt memoriā ⁊ ꝗ differētia iter memoriam brutorum ⁊ hominum sit. Cap. V.

EX hoc sequitur his animalibus memoriam adesse: quę sensum ⁊ notitia3 tēporis habeant: nec meminisse ea: pte animę alia q̄3 sensuali. Nā asinus qui superiore anno in foueā occiderit si hodie locu3 videat recognoscet ⁊ recordabit̄ se in scrobe3 collapsu3. Sed differūt ab homine bruta in eo: ꝙ hō non solū meminit se vidisse aliquādo audiuisseue: sed etiā futurū tēpus a p̄terito discriminat. Bruta hoc solum cognoscunt se modo corruere aut olim corruisse. Item homo recordari se percipit: hoc mutis negatu3. Sed aiantes alię memoriosiores cęteris: vt ꝗbus purgatior ⁊ absolutior imaginatio ē: vt apes ⁊ colūbę. Alię ꝯ imemores atq3 obliuiosę: ꝗb⁹ offensa turbulētaq3 obtinet̄: vt formes ⁊ muscę.

¶ Quēadmodū memoria intelligibiliū rerū sit: ⁊ in quo distet a memoria rerū sensibilium. Cap. VI.

CEterum ambigat quispiā aīaduertēs ad id qđ mox dixi: eadē nos animę particula recordari qua sentimus. Si enī ita sit videbit̄ memoria itelligibiliu3 generꝝ nulla esse. Quot si vsus memorię ad eas quoq3 res ptinet ꝗ itellectu mēteq3 capiunt̄: vt certe ptinetnā ⁊ speculaminū recordamur: atq3 in his potissimū frequēs nostra memoria est: ꝗ vniuersalib⁹ notionib⁹ cōtinent̄: relinquitur nō solu3 in pte animę sensibili: verūetiā in rōnali ⁊ itellectuali ꝯstituēdā eē memoriā. S3 soluit̄: an quēadmodū imaginatio siue phātasia ⁊ visio per se sensibiliū generū est: itelligibiliū ⁊ ex accñti: ita ⁊ de memoria statuēdū est: vt ad sensilia p se p̄ncipalr̄q3: ad intelligibilia vō pertinere p accn̄s dicat̄. Mens enī visiōe ꝯiuga vtens quoī ꝗsi inerrit̄ implicatur: ex visis ⁊ imaginibus: quas actione sua sensus in ea imp̄ssit notas: ⁊ intellectus vniuersales exprimit atq3 afformat. Prohinc sic sine opera sensuū non potest contingere imaginatio: ita sine imaginatione non potest accipi aut reponi vniuersale. Qđ si veru3 est necessario consequitur quemadmodū oculus elephantum: qui Athenis visitur pictus per se cōtemplatur: sed per accidens qui educatus ⁊ natus in India sit. Item quemadmodum qui Socratem videt hominem quoq3 in vniuersum intelligit: ita ⁊ memoria per se quidem circa effigies in imaginatione depositas ⁊ cōsignatas versatur: sed per accidēs notionibus inētis obseruit. Quobrem memoria per se ad sentientem animam pertinet ad quā imaginandi quoq3 vis pertinet. Per accidens vō ēt functionibus animi ⁊ rōnis ministrat.

¶ Qui vsus quantitatis intelligentibus sit: quō res etia3 non quantę intelligantur. Cap. VII.

CErte patitur animus quō quid itelligit quod geometra quō triangula3 figuram deliniat. Ille q̄3uis nullus ei vsus sit ad demonstrationem constitutę magnitudinis: describit tamen triangulum ꝓfinita certaq3 quantitate. Nam in eam propositione3: in qua tres anguli esse duobus rectis pares probātur: nulla vtimur fixa ⁊ legitima amplitudie: quia siue latus pedale sit: siue cubitale: siue dodrantile: siue palmare: siue quocunq3 mensu: eodem modo doceri poterimus duobus rectis equales esse tres angulos. Designatur tamen ⁊ ducitur in abaco triangulus determinata mensura ⁊ specie: necesseq3 est ęquilaterum aut ęquipedum aut scbalenum

poni: modo geminꝗ 7 quãtũcũꝗ deſcribiẽ: rectilineã figuram obtẽtet. Idem facit homo quõ quid animo cõminiſcĩẽ. Cuius em non de re quãta 7 diuidua ſʒ de re alterius generis cogitet: ſibi tamẽ certã q̃titatẽ pſentat ad quã ſe dũ cogitat refert. Si calidũ ſi odoratũ/ſi cãdidũ ſi qđ vis aliud inſectile carẽſqʒ partib⁹ contẽplemur: tñ / opinor ſemp amplitudinẽ aliquã vt corpus aut planiciẽ proponimus nobis: 7 quaſi ſubijcimus oculis ꝑ gremio 7 lectiſternio rei quã mente agitamus. Sed ſi pmariã illam 7 optimatẽ naturã quę intellectualis dicitur: ſpectare 7 viſere cupias: continuo molles q̃dam 7 dimenſio cõualeſcet 7 conſurget in animo: quã tota ſpeculatione ea idẽtidẽʒ reſpicere 7 imagiari neceſſe habeas. Recte igiẽ Platoni viſum qui obtuſiorẽʒ humanę mẽtis aciẽ huic cauſę tribuit. Imaginatio ingt ſociata implexaqʒ animo actiones eius turbidat: nec puras 7 dilucidas reddi patitur. Quod ṽo dicimus cuʒ quãtitate intelligi a nobis q̃ quantitate 7 corpore careant: non ita accipiendũʒ eſt: vt neceſſe ſit ea eſſe quanta: ſed adhibeatur quidem itelligẽdis his quantitas ſed noſcitantur tñ vt ſunt: 7 candor vt diſſipans tumorem: nigrior vt contrahens.

¶ Quo modo res quantę intelligantur: quę differẽtia inter id ſit quod ſibi intellectus fingit: 7 id quod imaginatio ſibi pręſentat. Cap. VIII.

Uãuis ṽo quod intellectu apphẽdiẽ naturę ſuę ſorte q̃tum ſit: vt triangularis 7 quadrãtalis figura 7 cętera eius generis aliũna geometricę corpora: tamẽ infinibile atqʒ interminatũ euadit: ſimulqʒ pcęptuʒ animo eſt: neqʒ magnitudo his tanta aut tanta. Uerbi grã: pedalis aut cubitalis afferri poteſt. Itẽ non intelligitur ita vt ęquilaterus aut ſcanſelis: ſed ita vt triangulus: hoc eſt genus ipſum citra oẽm dimenſum magnitudinẽqʒ: 7 in cõmune rõ ſola trianguli. In imaginatione ṽo omnia hęc certos dimẽſionis 7 magnitudinis limites pſentant. Et quanta extrinſecus ſunt: tanta quoqʒ intus in loculamentis imaginarijs ſeruanẽ. Nihil igitur pſpicere animo poſſumus ſine phãtaſmate: ſed vt ſum pſatus imaginatio intelligentię ſemper cohęret vt comes aſſeclaqʒ eius indiuidua.

¶ Quas ad res intelligendas vtilis imaginatio ſit: 7 ad quas inutilis. Cap. IX.

Ceterum modo cõmodat/mõ icommodat imaginatio rõcinãti. Commodat in mathematicis vbi geometria ꝑ mẽſula 7 abaco eſt. Incommodat viſenti 7 tractãti diuina: qbus vis hęc figuraʒ magnitudinem 7 colorem affingit: ita cõmittit: vt quę ſtatu ęterno ſunt 7 quorum ſubſtãtia temporarias vices nõ ſentit: ſine mole 7 tempore cogitari non poſſint.

¶ Quot memoria non ſit vis 7 affectio intellectus ſed ꝑtis dũtaxat ſenſibilis. Cap. X.

Si igitur omnia e qbus mens vniuerſale ſuuʒ molitur: imagiatiõe contineri videntur. Imaginatio aũt 7 memoria ſubiecto eadeʒ ſunt: ꝓpterea ꝙ vtraqʒ ratio affectus eſt: ſenſus cõis vtrũqʒ conficiẽ: 7 vt tã memoria q̃ʒ imaginatio per accidẽs itelligibiliũm generẽ ſit: 7 vt notitia motus ac tpis primũ pertineat ad ſenſum: tũʒ deinde ad intellectũ 7 mẽtem. Quo fit vt nõ modo hoibus 7 his aialibus: quibus prouidẽtia 7 opinatio data eſt: ſed 7 irrõnalibus multis ineſſe memoria videatur. Quot ſi pte aliqua itellectus ſtatuenda eſſet memoria: non poſſet aialibus mutis contingere cuʒ multa: iccirco memoria careant ga cognitiõe 7 ſenſu tpis vacãt.

Semper gdẽ vt ante retulimus quoties in mentẽ venit alicuius rei: quaſi pſentiſcimus nouiſſe nos id prius: vel ꝙ audierimus/viderimus/didicerimus: vel ꝙ gñe alio paſſi aut affecti fuerimus: at prius 7 poſterius notę temporis ſunt. Manifeſtum igitur eſt in ea parte animi ponẽdã 7 collocãdã eſſe memoriã: in qua conſtituta imaginatio ſit. Sʒ 7 illud cõſtat eas res per ſe tributas 7 mandatas eſſe memorię quę poſſent ſub imaginationẽ 7 ſenſum cadere: per accidens illas quę q̃ʒ e genere imaginatio nõ ſũt: tñ ſine imagiatiõe itelligi 7 ſpectari nõ pñt.

¶ Obobrem recordemur rerum abſentium. Item imaginationem proprie non eſſe ipm ſimulachrum: ſed actum virtutis imaginantis. Cap. XI.

Sed querat aliqs: qui poſſit fieri: vt impſſiõe ſola pſente: q̃ ſimulachrũ in imaginatiõe depoſitũ eſt: meminerimus rerũ abſentiũ: 7 vtrũ verũ ſit id qđ dĩ de ipſa re: non de ſimulachro 7 impſſione haberi memoriaʒ. Sʒ hoc vt facilius 7 cõmodius diſſoluere poſſimus: 7 lucẽ his q̃ dicta dicẽdaqʒ ſũt maiorẽ afferre: paulo penitus itrãda nobis hęc rõ eſt. Cũ vſqʒ in libris quos de aia ſcripſim⁹ fere oia pſoluerim⁹ quę ad nãm 7 potẽtiã imaginãdi ſpectare poſſe viderẽtur: nõ tñ inutile ſaltẽ fuerit: ſup eo aliq̃ tã opportuno loco repetere. Sciri igiẽ opʒ ex actibus q̃s circa ſua quiqʒ gñe ſenſus abſoluunt: formari q̃dã ſimulachra: q̃ tãq̃ʒ ſigilla 7 picturę coꝝ q̃ inciderint: inuri nobis atqʒ in ſenſu pncipe: h̃ eſt in corde ipſo ꝯſtitui/collocariqʒ videantur. Hoc igiẽ veſtigiũ qđ deſiſtit 7 remanet: ẽt abiũcta re ſenſili: imaginationẽ ſeu viſioneʒ appello: eaqʒ finiẽ h̃ gñe. Uiſio eſt effigies in viſcere pmario. i. cordis impſſio. Cęteꝝ nõ ipſa impſſio hñda viſio eſt: gppe cũ viſio actus 7 adminiſtratio ſit eius virtutis cui ipmiẽ 7 q̃ ꝯcipiendi viſa potẽtiã obtinet: al iogn nihil viſentib⁹ 7 imaginãtibus nobis imaginatio 7 viſio hñeẽ: ga teneretur effigies: imo verę imagiatiões plures ſiẽ adeſſent: ga plures effigies 7 plures impſſiões ſiẽ repirenẽ. Pręterea: aut cõſtitues viſionem eſſe quõ ſimulachrũ recens ſpzimiẽ: at in hoc munus lucnti ſunt ſenſus: aut cum iã vtiqʒ eſt impſſum: ſed aſſeruaẽ 7 in theſauros cõdiẽ: at huic officio antiſtita eſt memoria. Ergo ſi imagiatio: neqʒ ſenſus actio eſt: neqʒ aũt memoria: relingtur male ſentire g ſegus ſtatuant. Proinde veriſſimũ eſt quẽadmodum in ſenſu tria ſunt: ſenſile: vis ſenſibilis: 7 actus: g ex initu admiſſuraqʒ illorum tãq̃ʒ fętus excluditur. Et quemadmodũ in itellectu tria item ſpectanẽ: intelligibile: vis intelligendi: 7 act⁹ qui de ambobus paritur: ita ratio hęc contineri trib⁹ videatur: genere imaginoſo: vi imaginãdi: 7 actu g ex vtroqʒ oritur. Atqʒ hic ꝓprie imaginatio dicitur: vt enim qui pſente re ſenſili ab anima ſenſuali conficitur: poteſt 7 aſſolet ſenſus vocari: ita 7 actus qui abſente re ſenſili verſaẽ ob ſimulachrum eius derelictum 7 alliũʒ ſenſui cõmodiſſime imaginatio appelleẽ. Illud nemo ignorat: cũ impręſſionẽ aut effigiẽ aut figuraʒ dicimus abuſionem eſſe nominum: nam ꝓprie impſſio 7 ſigilluʒ receſſu 7 eminẽtia partiũ conſtat: qualis forma ea eſt: quã quę ſignãtur anulis pręteñdũt. Hanc impſſionem non cõmittit ſenſilis: nec talem ſpẽm deſigunt in ſenſum. Nec enim effigiantur aut cõfigurãtur ſenſus apphẽſis 7 hauſtis ſenſilibus. Naʒ qualis obſecro figura omnino albedini aut colori eſt: qualis ſapori odoriqʒ: ſed inopia vocabuli aptioris cogit nos hoc genus modo impſſionem: mõ figuraʒ: modo veſtigiuʒ dicere. Quid ſit imaginatio iã expoſitũ. Memoria ṽo imaginationis ſacrariuʒ 7 conceptaculũ eſt: proind eqʒ retentatio 7 conſeruatio.

¶ Quę temperaturę ingeniorum recordari idoneę sint: ⁊
quę non idoneę. Cap. XII.

HIs ita constitutis: quoniã in sensu prin-
cipe simulachra rerũ insita sunt
vt diximus. Princeps autem sensus in qui-
busdam mollior dilutiorq́ʒ habetur: in qui-
busdã rigidior. Item alijs in motu est: alijs
quiescit: necesse est simulachra in eo condita eandem ser-
uent imitariq́ʒ rationem. Hinc illa numeroso discrimine
ingeniorum varietas. Alij hęc alte fixa cõtinent. Alijs in
summo hęrent. Hi perdiu seruant. Illi breui labuntur.
Hinc accidere vt alij magis: alij minꝰ memoria valeãt.
Quidam ita dãnati vt nihil omnino meminerint. De sul-
toria ⁊ fragilis in paruulo memoria est: ⁊ in sene qui ęta-
te precipiti sit. In paruulo ꝙ in motu iugi ⁊ cremẽto est
In sene ꝙ natura in eo ad occasum prona minuitur. Est
memoria ⁊ morbis obnoxia: quorum sępe iniuriam sen-
tiens: aut vniuersa cõmoritur obliteraturq́ʒ: aut insigni-
ter lacessitur. In his vero qui ętate media sunt quę cõstãs
adultaq́ʒ dicitur: quia statu indeclini ⁊ tẽperato exigunt:
firmissima ⁊ tenacissima est. Quemadmoduʒ itaq́ʒ anu-
lus in profugum torrentem desixus: non sigillat: ita me-
moria eorum retinere non potest: qui aut vi ęgritudinis:
aut fluxu ętatis in motu ⁊ agitatu continuo sunt. Iteʒ qui
duriusculos ⁊ inflexibiles sensus ⁊ corneolos habẽt me-
moriosi esse non possunt. Nam qui in lapide signũ anu-
li exprimas. Proinde vt dixi tam eos qui maturum ido-
lent ꝗ̃ qui declines ⁊ decrepiti euo sunt obliuiosos esse
necesse est: propterea ꝙ hi accessione virium cretioneq́ʒ
ęstuant: illi consumptione discobinationeq́ʒ collabũtur.
Est eniʒ senibus cor: in quo summi ⁊ principis sensus re-
gia est: simillimum ędificijs ⁊ parietinis veteribus: qui-
bus tectoriuʒ ⁊ picturę in eo exciderint pręsenio. Habe-
tur in his cor pręgelidum: eoq́ʒ laxatur ⁊ quasi corruit al-
gore: atq́ʒ ita simulachra rerum quę in eo asseruabantur:
quęq́ʒ tectorij operis modo illita inductaq́ʒ fuerãt: conse-
quo abolentur ⁊ diffluunt. Laborant vero memoria tum
qui pręceleres ⁊ impendio volucres sunt: tum qui admo
dum hebetes hlentiq́ʒ. Alteri ꝙ sunt humidiores ꝗ̃ sit ne
cesse. Alteri ꝙ rigeant plus ęquo. Item alteri ꝙ liqdio-
res mobilioresq́ʒ ꝗ̃ vt ihęrere ac desistere imagines pos
sint. Alteri ꝙ contumaciores ac retorridiores: ꝗ̃ vt pla-
gas ⁊ vulnera consentiant.

¶ Quęstio quot quoties meminimus non eius potius si-
mulachri meminimus quod habetur in nobis plene: ꝗ̃
eius quod a simulachro refertur. Cap. XIII.

REcte imus extra seriem euagati sumꝰ:
nunc tempus est ad q̃stio-
nem illam: cuius gratia errauimus quasi ad
comperẽdinum ⁊ vadimonium reuerti. Ita
munitiores paratioresq́ʒ accedemus vt auũt
⁊ conseremus pedeʒ. Erat igitur controuersia hęc nobis
proposita: si de memoria statuendum ita sit vt diximus:
vtrum hoc simulachrum recordetur animus: an illõ vñ
hoc profectum est. Si hoc nihil igiť quod absens sit me
minisse possumus. Si vero illud, qui potest contingere: vt
cum hoc aspiciat non magis huius recordetur ꝗ̃ eiꝰ qõ
non aspicit. Iam imago hęc quę sentitur siue similitudo
alterius rei est: siue vt quid sui generis: quod nam aliud
meminerimus. Non hoc ipsum potius quod habeť te-
netq́ʒ intus: ⁊ quod inuisimus quoties recordatio mo-
uetur. Nam qui meminit simulachrum spectat sentitq́ʒ.
Quonam igitur pacto meminisse possumus rei quę non
sit pręsens. Alioquin hoc modo cernere etiã ⁊ audire ab-
sentia liceret. An recte ⁊ scite diximus: habetq́ʒ se res vt
oportuit. Quemadmodum enim animal depictuʒ in sce-
da: ⁊ animal est ⁊ imago: item subiecto vnum sed consi-
deratione ⁊ ratione conuarians: quemadmodumq́ʒ sigs
propositam in pergula tabulam contemplaretur: soliusq́ʒ
de picturę artificio cogitaret: nec id attenderet quod ve-
ri animalis imitatio esset: proculdubio simpliciter dice-
ret se animal spectare: simul vero animaduerteret se ani-
malis veri exemplar videre: tunc imaginem esse in tabu
la non animal diceret. Ita de simulachris quę in nobis
sunt censeri oportet: quatenus ipsa seorsum spectanť pos
sunt spectra ⁊ visa appellari: quatenus vero aliõ quid tãꝗ̃
imagines picturęq́ʒ referunt tũ subiecta ⁊ aliũna memo-
rię nuncupantur. Nam quom sensus cõmunis simula-
chrum quod in corde est ita versat tractatq́ʒ: vt nihil pręe
terea nisi ipsum illud in se imaginetur: tum vt dixi visio-
ni ⁊ imaginationi subijcitur. Quom vero ita vt non ipsum
in se consideret: sed vt simulachrum alterius est: tunc re-
pręsentatio dicitur: ad memoriam pertinet ⁊ actus talis
memoria nominatur.

¶ Unde eueniat: vt ea quę quis meminit: aliquando me-
minisse se nesciat. Cap. XIIII.

HInc solet vsu venire: vt id quod me-
moria tenere: pleruũq́ʒ ne-
sciamus vnde accesserit: sensu ne an alia ra
tione. Nam ⁊ speculantibus nobis occurrũt
aliqua: q̃ neq́ʒ quando neq́ʒ in quo loco neq́ʒ
a quo didicerimus venire potest in mentem: sępeq́ʒ du-
bij sententię sumus inuenerimus ipsi eam ⁊ cõmẽti fue-
rimus: an a docente aliquo accęperimus. Interim ita vt
hęsitemus: imaginatio hęc sit recẽs subitariaq́ʒ: an recor
datio ⁊ suggestio. Uerbi gratia. audiui olim a quodam
sermonẽ: deinde post tempore aliquãtũ multo: subit qõ
audiuerim. Anceps igitur animi mecum dico auctor ne
sermonis huius: an aliũde percępi: atq́ʒ ita hoc ipsuʒ ve-
stigo. Si igitur considerando scrutandoq́ʒ recoluero ser-
monem illum aliunde peruenisse ad me: tũc fuerit recor
datio: alioquin meram conceptionem ⁊ cogitationem e
re nata exortam dicere necesse est.

¶ Unde fit: vt ea quę quis imaginatur fingitq́ʒ aliquãdo
meminisse ⁊ recordari se putet. Cap. XV.

ESt quando contrarium accidat vt
in Antipherõte ori-
re: ac fere his qui excessu mentis tentantur.
Nam ea quę ipsi secum imaginosęq́ʒ extre-
maq́ʒ continentur: tãꝗ̃ facta ⁊ gesta adnar-
rant ita: vt qui meminerint. Obreʒ alij ea quę sensu no
uerunt imaginatos se putant: alij ex aduerso ea quę ima
ginati fuerint: sensu ꝯceptos se credunt. Atq́ʒ hoc fit quo-
ties id quod non est imago consideramus vt imaginem:
aut ecõtrario quoties id quod est imago non accipimus
vt imaginem. Meditationes certe reminiscẽdo memo-
riam confirmant ⁊ tuentur. Meditari nihil aliud est ꝗ̃
crebro repetere imagines atq́ʒ recurrere: nõ vt in se spe-
ctra sunt: sed vt imagines aliorũ. Dictũ est quid sit me-
moria: quid meminisse satis dictum: quod sic coniectiõe
breui testabimur. Memoria est habitus quo imagines
rerum post impressionem custodiuntur ⁊ retinẽtur: atq́ʒ
hoc: nõ in tota aĩa: sed sensu pmario: ⁊ in ea vi quę prima
notitiam tẽporis animantibus cõmonstrat.

¶ Finis Libri Primi de memoria
⁊ reminiscentia.

¶ Themistij paraphraseos de memoria ⁊ reminiscētia Liber secūdus/ Interprete Hermolao Barbaro.

¶ Reminiscentiam nō esse apprehensionez disciplinę neqꝫ renouationem vniuersę memorię: sed partis eius cuius quis esset oblitus. Cap. I.

NUnc Quid sit reminiscentia tractemus. Primū ea quę in q̄onib⁹ populariter scriptis decisa sūt: vera esse ꝯstituamus. Ea sūt hec: reminiscētiaꝫ nō esse resumptionē memorię: neqꝫ itē assumptionē apprehēsionemue disciplinę. Non. n. reminisci aliqs dī cū p̄m imbuitur notitia rei quā ante nesciuerit: sed hoc discere est. Itē neqꝫ illud reminisci est: discere. s. ⁊ retinere iugi memoria sine vlla interuētione obliuionis: sꝫ reminisci est ex aliq̄ vestigio ꝯseruato ⁊ incolumi referre se in cognitionē ei⁹: qđ memoria excidisset. Exēpli grā in sensu p̄mate sita est vniuersa imago ⁊ simulachrū rei quā sensu ꝑceperis: hoc q̄diu solidū purū dilucidūꝫ inobsoletūqꝫ retinet: ita vt ab oī pte sui excitare mētē: ⁊ ab ea sic colli buerit ꝑspici icognosciqꝫ possit: nō in eo q̄ simulachrū in se: sed in eo q̄ aliud p̄sentat: hoc memoria est: de qua diligēter execuī sum⁹ p̄ore li⁹. Qđ si nō vniuersuꝫ simulachrū retinet: sꝫ ps mā sitat: ps iterlita ē: vl diuturnitate: vel alio casu aut iniuria: vt neqꝫ animū ciere neqꝫ cieri ab aīo possit: quoties ex portione ea q̄ subsidua est: ⁊ quę itegra ⁊ limpida obmāsit exuscitat ⁊ q̄si postliminio reuerat id: qđ huic nexuꝫ iniunctūqꝫ olim itermortuū interceptūqꝫ videbat: tuꝫ qd tāq̄ redux redēptūq̄ ac restitutū aīę haberi id vr: dicimur reminisci. Atqꝫ ita efficit vt reminiscētia sit repatio p̄oris memorię reuocatioqꝫ: nō qdē tot⁹: nā tota res elapsa aīo est: si denuo doceamur qđ sim⁹ obliti: hoc nō erit reminisci sꝫ discere. Naꝫ ⁊ vt iterū discat ⁊ iterū inueniat eadē cōmētatio vulgo solet ꝯtigere. Uerbi cā: si ex lectiōe vel auscultatione versuꝫ illū qs teneat. Irā pāde mihi pellidę diua superbi: eūqꝫ vsqꝫ adeo familiarē ꝓmptūqꝫ habeat vt sine vlla cunctatiōe q̄ties volet extēporali facilitate ꝓnunciet: memoria hęc vocabit. Si vo initiū v̄sus dū taxat meminerit: calcem aut obliuio deleuerit aut anni abstulerit: deide animus ex initio illo qđ adhuc seruat q̄si admonit⁹ appellatusqꝫ ⁊ reliqas ac vestigia ꝑsecut⁹: tū silitudinē ⁊ dissilitudinē scrutat⁹: tādē ꝯferēdo hęc inuicē recolēdoqꝫ in memoriā reponat ei⁹ qđ vanuerat: reminiscētia hęc dicetur.

¶ Reminiscētiā simpliciū nō esse nisi perraro. Cap. II.

EX his ꝯstare arbitror simpliciū nominū nō reminiscentiā sed memoriā ⁊ disciplinā haberi: nisi rōne ea reminiscētiā quoqꝫ pertinere ad hęc dicam⁹: qđ sępe eueniat vt p̄ma syllaba vocabuli obsoletis cęteris teneat: e qua deinceps in memoriā oblitarū scrutinio ⁊ cogitatione coorta referimur.

¶ Reminiscentiā induci ꝑ multos motus qui ordinem ⁊ consecutionem habeant. Cap. III.

AC reminiscentiam quidem comitat memoria necessario: nam qui reminiscitur meminisse ad quēdā modū videt: q: ꝑtem scilꝫ repetit p̄oris memorię. Inter reminiscentiam vo ⁊ disciplinam ⁊ inuentionem interest: q̄ qui reminiscuntur maius principium momentumqꝫ intus possident: q̄ qui discunt aut inueniunt. Dixi maius: quia tā qui discunt q̄ qui inueniunt certum initiuꝫ ac seminariū intra se gerunt: vnde ꝗ disciplinam accipiant: illi scientiam pariant: quia doctrina omnis ⁊ peritia ex aliqua prenotione anticipationeqꝫ gignitur.

¶ Quedam simulachra necessario sequi: quędā ex assuefactione. Cap. IIII.

QUid sit reminiscentia indicatuꝫ exemplis est: vt finiri possit: reminiscentiam esse reducem ⁊ quasi rediuiuā memoriam. idest renouationeꝫ memorie collapsę: atqꝫ hoc quemadmodum consequi leuiter possimus proprie intuitu patere arbitror. Nam quom motus anime ita se habeant: vt alter alterum consequio trahat: sicubi hoc necessarium est: facile constat: simulatqꝫ origo ⁊ initiuꝫ mouerit: successioneꝫ ab hoc ad scđm: deinceps ad tertiū ⁊ vsqꝫ ad supremū ituram: velut in cathena ⁊ giris: si anulus vnus tollatur necessario insequitur ꝓximus: atqꝫ ita alius alio cōmouet ordine ⁊ attactu. Continuo idem contingit in simulachris ꝗs: quę imprimi tanq̄ vestigia nostro animo diximus. Cum primum enim ab vno aliquo coruꝫ excitata mens est mouetur continenter a proximo: atqꝫ illud alteri subinde originē mouendi eam prestat. Exēpli gratia: incidit mihi aliquando ob oculos Coriscus cum lyra: ab eo tempore simulachruꝫ Corisci ⁊ simulachrum lyre impressum ⁊ consignatū in animo meo est: bono post tempore video Socratem instituī lyra ⁊ fidibus canere: ita statim fit: vt lyra Corisci mihi veniat in mentem: deinde subeat ⁊ persona quę cecinit. Hoc ⁊ alio exemplo docebimus. Audistin vnq̄ qui modulos eos concineret. Animulę duę vagulę migrabant cute posita. Et hęc de illa quęsit. Quę nunc abitur in loca? Mox si aliquot post diecul is alterum audias eisdem quidem fere numeris sed alijs verbis canentem: mens me prima subleuat: mox deuersus repꝛimit exēplo scribit autem similitudo cōcentus: atqꝫ ita memineris cantilenam priorem animulę duę vagulę ⁊ etiaꝫ cantoris.

¶ Ex principio simili vel dissimili aut proximo reminiscentiam oriri. Cap. V.

HEc ita quom sint necesse ē vt ea distinctio recipiat imaginū alias natura sua proximas sequētesqꝫ esse hoc mō: qui meminit ignis intelligat etiaꝫ calorem oportere: vis g cęsus a Socrate est: quoties meminit se ex sua Socrate q̄si nectio in memoriaꝫ quo. loci in quo plagas tulit: refert. Alias quę non nectio sed ex cō suetudine cōsequant: ⁊ quę nō semꝑ ex p̄oꝝ ⁊ antecedentiū memoria: sed propensius ⁊ maiori ex parte succurrant. Uerbi causa: accedit sępenumero: vt enixe cupiēs efferre hoc verbū lupcalia: quasi exciderit non possim. Igit tenere id volens refero me frequenter ad lupū: q̄ vtrāqꝫ dictionē ia syllaba incipit: ita hoc componēdo efficit: vt accepto p̄ncipio lupi noie: ⁊ ex nota illa statiꝫ lupcaliū cōmonear. Alter solitus obliuisci tauromíniū assueuit in nomē tauri. Alter itē cui hoc nomen pleurites: qui laterū dolor dicit cōtumax eē cępit retractare sępius nomen pleurę: quę latus significat: vt habito initio eo trāsferret ad id qđ cōtinenduꝫ erat. In q̄o igit vt dixi nō semꝑ redeunt simulachra quę semel euoluerint: sed aliquādo est: vt quāuis nomen lupi retineas: tamē recordari lupcaliū nō possis. Illud scio posse cōtingere: vt qdā semel appellati executiqꝫ fidelius ⁊ firmius seruēt: q̄ alij sępius: ex quo orit vt nōnulli facilius recordent quę vice simplici viderint q̄ q̄ cēties.

¶ Reminiscētiā

¶ Reminiscentiã aliquãdo ꝓdire sine pn°:aliquãdo ex pncipio nõ posse erui. Cap.VI.

QUom ergo aliqs reminiscit̃ necẽ ẽ moueat̃ gbusdã prorib° aggressisqꝫ motib° quisqꝫ ad eũ motũ ꝑueniat:post quẽ mot° h.i.reminiscẽtia seq solet ex assuetudie atqꝫ exercitatiõe. Quapp ex h nũc aut alio pn° venamur ꝯria ꝛ ꝓxima:ita vt reminiscẽtia argu°si milui dissimiliũ ꝓpinquoꝝ ꝛ ꝯsiniũ inducant̃. Mouẽt porro q̃dã ex bis pari mõ:q̃dã sil' i q̃dã pte. v.g. aspicio lyrã depictã. Ab ea vt prore ꝛ pcurrente cõmoneoꝛ lyrę Corisci:quã supiore ãno videri:atqꝫ ex boc rursuꝫ remi niscoꝛ cãtionis ei° quã Coriscus cecinerit. Sane freq̃ns vt nõ occasione mõ bac:sꝫ ẽt plurib° alys venire mibi possit i mẽtẽ ꝛ lyrę ꝛ carmis Corisci. Si.n.simulacbrũ colũnę iũctũ fuerit simulacbro cantilenę:recordatio co lũnę memoriã cantilenę suppeditat. Ex silib° q̃ꝫ ꝛ dissi milib° vt dixi multa reuertunt̃ in mẽtẽ. Ex silib° h mõ: vt si quõ Socratis statuã videro admoneat Socratis. Ex dissilib°:vt si cãdorẽ iuiu° recordatusue nigritiã me minerit:aut si ęstu tẽtat° subeat algoris memoria. Ex ꝓ pinqs q̃ꝫ ita elicit̃ remiscẽtia:vt sigs ex eo initio. Mul tis copys viri atbenięses ꝓoptare vos puto:reminiscat̃ verboꝝ q̃ sequunt̃. Si ꝯstare posset gd potissimũ boc tpe ciuitati conduceret. Pręcipuũ itaqꝫ atqꝫ efficacissi mũ in q̃qꝫ re pn™ est:quo inuẽto reliq̃ nullo labore suc currũt. Prin° sigdẽ babito cętera q̃si nexu quodã ꝛ vin culis inuicẽ astricta vltro ad seriem cõfluunt.

¶ Eandẽ rõnez esse reminiscẽdi vetera ꝛ recẽtia. itẽ or dinẽ rex vsui esse reminisci volentib°. Cap.VII.

QUod si aliqñ ꝯtingit:vt pn° rei cõperto ꝛ p° pte rõnis obtẽta nibilomin° cętera nõ seq̃nt̃:nõ est cur gsq̃ miret̃:qm h si penit° dilapsa oblitterataqꝫ sũt certe seq ẽt regsita nõ pñt. Igit̃ iuestigãdo bi:g b° gd ex cidit reminiscunt̃ ex aliq̃ boꝝ q̃ dixim° sup̃:sili dissili: finitimo ꝯiũ. At si q̃ sũt:q̃ interi nõ regrẽtib° nobis sed sępe reddãt atqꝫ offerant sese:fateri necẽ est:ea nullo ex pn° aut suggestione siliuꝫ dissimiliuꝫ:ꝯtiuꝫ finitimoꝝ agnosci. Ut si recordat° gspiã numeri quẽ cecinisset Co riscus reminiscat̃ anterioris: certe is nullo buiꝰ psidio vsus vĩ in boc:vt reminisceret̃ anterioris. Cęteꝝ boc l solẽs est nec temere passim sit. Fere eni ãtecedere gdaꝫ mot° solent quos reminiscẽtia consequat̃.

¶ Aliud esse reminisci:aliud iterũ discere. Itẽ vltimum motũ esse per quẽ reminiscentia eliciat̃. Cap.VIII.

PLane quõ de remiscẽtia agit̃ nõ pin de id spectãdũ est:quẽadmodũ remotas a nobis res ꝛ tãto ex interuallo re petitas:q̃ quõ ꝓrias agnoscam°:ꝛ q̃s pau loante sensu nouerim° didicerimusqꝫ:vtpo te in q̃ maioꝛ ꝯtrouersia sit. Nã quot ꝓpinq̃ ꝛ recẽs ac cęptę aio sũt magis ꝑcilitant̃:vt quõ bas meminim° di scere videamur:q̃ q̃ nobis pridẽ itellectę ꝛ cognitę fue rint. Sꝫ vnus tñ reminiscẽdi bęc mos ꝛ rõ vtriusqꝫ ge neris eadẽ vĩ. Nã quẽadmodũ ea q̃ nobis ꝓxia sunt ex pn° aliq̃:cui ꝯnexa ꝛ ꝯria sint reuocant̃ i mẽtẽ:ꝯsequũt̃ eni vt deĩ ẽ sese ꝑꝑ ꝯsuetudinẽ motus: ita ꝛ ea q̃ a nr̃a memoria ꝓcul absũt:ꝛ q̃ multo añ vidicim° initio quo dã mot° accępto solẽt sese reddere atqꝫ i memoriã reuer ti. Quapp oĩs reminiscẽtia ex pn° potissimũ pẽdet:atqꝫ ĩde sũma celeritate absoluit̃. Quãobrẽ eo cũ q̃ res iter se collocatę ꝛ digestę sũt:ordinẽ:mot°:eaꝝ in aio vident̃ tueri:ꝛ ea itẽ facile memoria ꝯtinent̃ q̃ notatione ꝛ di spõne diligẽti sũt ꝑscripta:vt ꝓpõnes mathematicę ꝓ sentiqꝫ geometricę:ꝯ q̃ temẽ babent̃ ꝯgesta ꝛ ꝯfusanea ac passiue dispsa:ęgre custodiunt̃. Nã quẽadmodũ sen silia q̃ coitu certo ꝛ distributõe q̃dã iũcta illigataqꝫ sũt ex gsite illaborateqꝫ icernunt̃:secus si i cumuluꝫ ꝛ acer uũ ꝯiecta ꝛ indistincta visant̃:ita de simulacbris animi statuendũ ac sentiendũ vĩ.

ESt vero diia iter reminisci ꝛ iteꝝ disce re ꝛ oĩno aliõ disciplina ẽ aliõ reminiscẽtia. Is g reminiscat̃ ab ipso se mo uet̃:ꝛ ex pn° q̃dã icolumi ꝛ manẽte int° lu strat ꝛ vestigat inexa ꝛ iũcta pn°. At g addiscit nõ ex se sꝫ a pceptore docẽteqꝫ mouet̃. Itẽ is g remisci vult q̃ uis ei sit collibuit:aligd rescire nõ sp ad iussuꝫ occurrat: tñ versando ꝛ satagẽdo iuenire ac reponi i memoriã ei° qõ volebat:solet. Hoc aũt motu multo ꝛ discursu multo ꝯtingit:q̃addũ ꝑueniat̃ ad motionẽ eã post quã id seq̃t̃ qõ regrebat̃. Nã quẽadmodũ stillicidia multa q̃ pcesse rint:lapidẽ nõ ipsa cõminuũt icauãtue:sꝫ q̃si subigũt ꝛ molliũt. Postremũ discobinãt infoꝛãtqꝫ:ita iudicãdũ i corde ẽ:multos id patĩ mot° añ q̃ id qõ q̃rim° teneat̃: sꝫ sũmus ꝛ vltim° mot° ipse p̃sentat rẽ: quã ꝯseq memo ria volebam°. Est igit̃ reminisci mouẽtẽ q̃dã facultatẽ bñe isitã. Facultatẽ voco religas illas intrinsec° ꝯtẽtas i aio:q̃ mẽtẽ appellãt ꝛ excitãt ad istaurãdũ ꝛ recuperã dũ id qõ ꝑierit vanueritqꝫ. Hoc in se ipso gsqꝫ sępicule cõmittit expiturqꝫ ĩtimo vt deñ ẽ ꝛ idigete motu.

¶ Ex qualibus locis pncipy sue memoria rerum amissa facile reuocet̃. Cap.IX.

QUãobrẽ tale pn™ accipi dꝫ cui celer rime ad reminiscẽtiaꝫ loci rñdeãt. Locos vero aut initia eẽ in aia opor tere dicim°:g aut iugatis:silib° i ꝯrys ꝯsistẽt: q̃les i dialecticis cõmẽtationib° mõstrant̃: aut g corꝑales sũt ꝛ certa sede dispositi collocatiqꝫ iter vallis. Atqꝫ id cãę erit vt cito ex vna re in memoriã al teri° veniat̃. v.g. ex lacte in cãdorẽ:ex cãdore in aerẽ:ex aere i bũorẽ:ex bũore in autũnũ:ex autũno in brumã:q̃ id erat sũmuꝫ:cui opaꝫ dabat̃ vt in memoriã rediret.

¶ In reminiscendo id qõ medium est maximũ babere momentum. Cap.X.

SAne vĩ fere i oĩ gñe id gõ i medio ẽ rõ nẽ tenere pncipy:q̃ iuẽto facillima tradita ꝛ cõgnita sũt reliq̃. v.g. ascribant̃ lrę octo. a.b.c.d.e.f.g.h. gb° indicent̃ ꝛ rñdeant octo notiones:ꝑ q̃s itura sit mens:dũ aligd vestigat:cui° rei vsus sit:reminisci. Lr̃a. E. in meditullio est:ea obtẽta si nõ ꝯtinuo succurrit qõ vestigat:saltẽ si mulatqꝫ ad. D. ꝑuenerit:succurrat id opꝫ:nã quõ p™ oc cupata medietas ẽ:ꝛ pora ꝛ posterio.iuadere iuxta pos sum°:sꝫ ꝛ nibil ꝓbibet gn ꝛ retro agere liceat ꝛ a medio in vtrãqꝫ ptẽ discurrere velicati ꝛ ꝓpostere. Naꝫ ꝛ post lraꝫ. E. saltuati itelligere lrãm. D. ꝛ ab. D. ad. F. regredi trãsiliẽdo iterpollãdoqꝫ possum° deiñ referri ꝛ recipro care ad. H. Si igit̃ ea res quã scrutemur i porib° fuerit: occurret itinere eo qõ regit ad. D. Si vero i posticis:ou bi fobuia ꝯriã viã tenẽti:q̃ ducit ad. A. Notiones vero q̃ rũ h sũt symbola h sũt. Atbenę. Liciũ. Aedes Platonis Calẽdę. ꝯuiuiũ Socratis. vapulasse a Socrate fidicĩa.

¶ Quot interdũ reminiscamur iterdũ non. itẽ cur aliqñ plus mouẽt veteres q̃ recẽtes imagines. Cap.XI.

QUod si accidit vt ex vno pn° iterim se quãtur bęc:iterim nõ sequant̃:ea cã est:q̃ ex eodẽ pn° multi mot° depẽdent. Exẽpli grã ex ilĩ possum° in notitiã morbi iliaci ꝛ ilei reuerti. Quot si frequentioꝛ tibi

visus fuerit ilet:ꝙ iliaci:illuc potius ex eo pn° rapieris attolleris q̃z. Nā ⁊ q̄ nitida ac splēdida sūt amplius ꝙ̄ q̄ squarrosa ⁊ obscura oculos in se ꝯuertūt. Pōt ⁊ alia rō h eē ꝙ simulachrū alterꝫ vet° alterꝫ nouitiū habeaꝫ qd nouitiū ē validi° cōmouet ceteris ꝑtib°:nā si id qd vet° senectūq̃z est:ita in aio alte inhereat vt in habitū cesserit coq̃z tritū ei perfamiliareq̃z sit. Huius meditatio vicē frequētis ⁊ recentis memorię obtinet.

Quot erret interiꝫ reminiscētiā ⁊ quomodo faciat soloecismum. Cap. XII.

Quēadmodū vo q̄dā simulachra ita sunt cōmissa cognataq̃z:vt alterꝫ post alterꝫ nāl'r ⁊ ne c̄io cōsequaꝫ:post ignē feruor: p° solē splēdor:ita q̄dā sūt q̄ nō nā:sꝫ q̄dā ꝯsuetudine ꝯfluūt. Porro i quo multi ⁊ frequētes sum°:⁊ in qd assuescim°:hui° nob mīnimo min° nām facim°. Proinde sicut i nā nōnūꝙ̄ cūcta ꝯueniūt q̄si ꝑgressiones q̄dā ⁊ errata nāę:ita in his q̄ ab vsu ⁊ ꝯsuetudie ꝑdeūt nihil vetat ꝑtā q̄daꝫ spectari vt cui in ꝑore antegressoq̃z cedit:ꝑspē i posteriore ⁊ sequēte deui° labaꝫ. Et loco iliaci in notitiā ilei deflectat: ꝑꝑea solet ꝯtingere vt quō alicui° nois meminisse volumus:i alterꝫ qd q̄rim° vicinū offēdam°:itaq̃z oberrātes tūc q̄si soloecismū cōmittim°. V.g. volebā remisci Leophanē supposit° est ꝑ eo Leosthenes soloecismus est. Hactenus de reminiscētia priuatim dictum sit.

Cōia memorię ⁊ reminiscētię:i oī memoria ⁊ remiscētia ne c̄io adhiberi tp̄s aut certū aut icertū. Cap. XIII.

Nunc vt gn̄atiꝫ atq̃z in vniuersuꝫ de memoria ⁊ reminiscētia disputemus: nosse opꝫ:caput ⁊ cardinē in ambab° eē notitiā tp̄is:siue illud certū ꝯstitutūq̃z habeaꝫ: vt si id qd mō memini reminiscor:aut heri aut superiore mēse aspexerim:siue icertū idefinitūq̃z:vt si id qd memini qdue reminiscor:vtcūq̃z ꝑus didiceris: aut diu sit qd audieris videris noueris. Aliogn nisi ꝯcedaꝫ sciam tp̄is ad vtrāq̃z motionē pertinere nec̄e est:vt hoc qd mō meminisse aut reminisci dicimur:nec meminisse nec reminisci eē videaꝫ:sed cognoscere tanꝙ̄ e domo ⁊ sacrario pectoris nunc primū promētes.

Unum sensualem esse quę intus indicet de pluri minoriq̃z tēpore. Cap. XIIII.

Porro de pluri minoriq̃z tēpore intus indicat ea vis aię sensibilis:quę sedē habet in corde:quēadmodū eni quoties intelligētia magnitudines perspicit: nō ꝑcedit foras:quēadmodū aliqui de visu dixerunt:quē proliquatis egressisq̃z a sede luminū radijs absolui reddiq̃z autumārūt:sꝫ opaꝫ int° ⁊ effigies magnitudinū in imaginatione depositas ⁊ iacētes excitas velicatq̃z:qd si hoc nō fit de magnitudie absente ꝑnūciare nō posset:nūc ꝑnūciat. Et sane merito: nihil eni aliud ē intelligētia q̄ dianoea dī ꝙ̄ cū imaginatione actio intellect° ꝯiuncta. Eodeꝫ modo de parte illa aię sensualis dicendū est:vt de breuitate ⁊ lōgitudine tp̄is intrinsecus decidat:⁊ ab imaginibus intestinis ad id pellaꝫ.

Quę dīia īter memoriā ⁊ reminiscētiā totius ⁊ partiū sit:itē vniuersalis ⁊ singularis. Cap. XV.

Quom vo in memoria vniuersę alicuius oronis ꝑticulares oratiūculę ꝯsistant:necesseq̃z sit: vt quoties ambitū aut circūductū aliquē lōgiusculū memoriter tenemus: ꝑtes q̄q̃z eius ⁊ clausulas memoria ꝯtēplemur. Cōstat eniꝫ integritas ois ex partib° ꝑtes h loco sūt mēbra ⁊ incise. Quęro remiscētia vlis a ꝑticulari quo differat: An quom in memoria totius ꝯtineaꝫ ⁊ pars:⁊ in memoria vniuersalis cōprehēdaꝫ singulare necesse est vt partes prius ꝙ̄ totū occurrant:⁊ q̄ minora sunt quęq̃z ab vtroq̃z margine intra vniuersitatē habentur:ꝙ̄ quę his ꝯtraria sunt:quęcūq̃z enim ita ambiunꝫ intusq̃z sunt ꝑportione quadam extremitatibus respōdent:quatenus mutuo proximant ⁊ sequunꝫ vt Platonis verba illa in thimeo. Dij deoꝝ quoꝝ opifex idem paterq̃z ego:opera siquidē nos mea dissolubiles nā:me tn̄ ita volente indissolubiles. Omne quideꝫ iunctū ⁊ concretū nā dissolubile est. At vo qd bona ratione iunctū atq̃z modulatum est:dissolui velle nō dei. Quapropter q2 facti generatiq̃z estis īmortales quideꝫ nequāꝙ̄ nec oīno indissolubiles: nec tn̄ vnꝙ̄ dissoluemini:neq̃z necessitatē fati subibitis:q2 volūtas mea maior est nexus ⁊ vegetatior ad ęternitatē custodiendā:ꝙ̄ illi vitales nexus:ex qb° ęternitas vestra coaugumētata atq̃z cōposita est. Igiꝫ vna cum ipso toto intelligunꝫ partes:nam verba illa in fronte: dij deorum exēplo se offerunt:quę intelligētia sequētiū excipit. Et hęc rursus intelligentia reliquoꝝ. Ita postremū qd intelligētia capiꝫ:ipsuꝫ totū est:nā singularia simul collata acceptaq̃z ipsa integritas reddunꝫ.

Semꝑ respōdere conceptioni rerū ꝯceptionē tēpoꝝ siue certū id sit siue incertū. Cap. XVI.

Certe modus qui in reb° ⁊ notionibus cerniꝫ accōmodandus ⁊ querendus in tēpore est. Naꝫ sicut tēpus annectiꝫ ⁊ copulaꝫ cum rebus:ita ⁊ cognitio iungaꝫ necesse est. Proinde vt minor res se habet ad maiorē:ita ⁊ minus tēpus ad maius:⁊ pectinatiꝫ:vt tota res ad tēpus totū: ita ⁊ partes ad partes. Atq̃z hoc ex descriptione subiecta cōstabit. Cōstituanꝫ duo triangula in mucroneꝫ inferiore angulo turbinata:sed ita vt alterum in altero contineaꝫ. Id qd continet:signeꝫ notis tribus. K.M.N. Id qd contineꝫ aliqs tribus. A.B.



E. Linea vo. AB secaꝫ ad punctuꝫ. C. ⁊ ad punctū. F. ⁊ a segmētis linee perpetuę in alterū eiusdē trianguli.i. minoris latus qd cōtrauerseꝫ respōdet ad pares angulos ducanꝫ: vocenturq̃z linea prior. C.D. posterior. F. G. eodē modo secaꝫ linea. K.M. ad punctum. H. ⁊ ad punctum. L. ⁊ a locis sectionū lineę perpetuę in alteruꝫ eiusdem trianguli.i. maioris latus qd e regione respicit: dirigānꝫ nominenturq̃z superior linea. H.P. Inferior. L.R. atq̃z hoc ita vt sectiones vtriusq̃z triāguli in easdem deliniationes cō cidant. Ac breuius quideꝫ ⁊ interius triangulū referat nobis resquas itelligimus. Extimū

timũ vo ⁊ amplius: vice eius tẽporis sit: qđ simul cum ipsis rebus ⁊ notionibus sentiť. Queadmodũ igitur qui lineas. AB. ⁊. BE. transijt: videtur simul lineas. AC. ⁊ CD. transisse: vtpote quę interiores sint ⁊ contineanť in AB. ⁊. BE. ita qui lineas. AC. ⁊. CD. peregit: videtur simul lineas. AE. ⁊. FB. peregisse. Quę enim collatio habetur linee. AC. ad lineã. AB. eadẽ est lineę. CD. ad lineam. BE. nã ꝓportione ⁊ parilitate cõsentiunt inter se. Unẽ ẽt cãcellati ⁊ vicib⁹ cõmutatis sic referť linea. AF. ad lineã. AC. ita referť linea. FB. ad lineã. CD. retroqȝ. Ita relinquiť: vt queadmodũ is qui cognoscit lineas totas. AB. ⁊. BE. simul cognoscat lineas ꝑticulares. AC. ⁊. CD. Ita ⁊ is qui lineas. AC. ⁊. CD. intelligit: simul q̊qȝ lineas. AF. ⁊. FB. intelligat necesse sit. Eodẽ iure statuẽdum de triangulo tẽporis est. Nam qui lineas. KM. ⁊. MN. confecit: videť lineas quoqȝ. LK. ⁊. DP. confecisse: ⁊ itẽ lineas. KL. ⁊. LR. Porro linea. KM. ⁊ linea. MN. tẽpus illud ꝑsentant: qđ respondet rebus: quę per lineas. AB. ⁊. BE. in minore triangulo indicãtur: vt intellectu earũ tẽpus hoc annexum accipiamus. Rebus vo quę per lineas. AC. ⁊. CD. notanť ministrat tẽpus: qđ per lineas. KD. ⁊. DP. describiť. At negotijs quę lineę. AF. ⁊. FB. significant: apponiť tẽpus: qđ per lineas. KL. ⁊. LR. signať. Ita fit vt simul ⁊ res ⁊ tempus societate quadam ꝓportionis noscanť. Ex his latet ꝑ eos qui recordanť aut reminiscuntur: ad intelligentiam generum eorũ quę recordanť atqȝ reminiscunť adiungere tẽpus suum solere.

¶ Dupl'r falli eos q meminerunt aut reminiscunť. item tria adhiberi ad verã memoriã ⁊ reminiscẽtiaȝ: rem: tẽpus: animaduersionẽ. Cap. XVII.

Memoria dupl'r labiť. Primũ si eorũ quę recolẽda sint imagines cõmutet: vt si contẽplatus imaginẽ Theteti imaginem Socratis dicas tãetsi tũc videberis meminisse Socratis: tamen Thetetus est qđ vides. Nihil eñi vetat qn errare hoc genus possis: ⁊ meminisse qđ non memineris credere. Altero mõ falliť memoria: cum ita accidit: vt cuius re vera meminimus: nõ tamẽ meminisse nos aduertamus motione aut morbo aliquo impediti. Qđ quidem ⁊ his vsu venit: qui in aliqđ impensius intẽti quasi obcęcata cogitatione ⁊ abducto intus visu: apertis atqȝ integris oculis nõ cernunt ea: quę ob os versanť. Atqȝ ij quidẽ somniãtibus similes videnť: qui somniare se nõ sentiãt. Nõ erit igiť recordatio aut reminiscẽtia nisi tria hęc cõcurrant: negotiũ qđ moueat: tẽpus qđ negotio respõdeat: ⁊ animaduersio. Sane tẽpus modo finitum certũqȝ vt dixi: mõ ĩfinitũ ⁊ ĩcertũ aduũgit. Certũ: vt quõ disputasse me pridie memini. Incertũ vt cũ simpl'r disputasse me recordor: iudiciũ vt sit ita: est qđ consueuit vulgo dici. Equidẽ memini factũ: sed quãdo non memini: ꝙ tum solent qui se causis subsignant: cum his de tẽpore facti non constat.

¶ Hactenus cõia memorię ⁊ reminiscentię: nũc differẽtia ⁊ discrimẽ earum. itẽ quot solus homo reminiscendi vim habet. Cap. XVIII.

Primus supra nõ eosdem haberi q facile recordenť ⁊ qui facile ⁊ bene reminiscanť. Distat vo memoria a reminiscẽtia nõ solum in eo: ꝙ prior tẽpore memoria q̃ reminiscẽtia est: sed in eo quoqȝ: ꝙ cõplures aĩantes memorię participes sũt. Reminiscẽtia soli homini concessa ex numero aĩalium oĩum quę ab hoc cui cõperta nobis sint: nam parte qua cogitamus rõcinamurqȝ eadẽ ⁊ reminiscimur. Et queadmodũ syllogismus. i. rõcinatio propositionẽ propositioni. i. intẽtionem assumptioni connectit: ita ⁊ is q reminisciť minora maiorib⁹ copulat. Qua vi aũt syllogismi ducunť ad eandẽ exquisitio pertinet. Exquisitio porro his data animãtibus ꝓpria est: quibus cõsultandi deliberãdiqȝ rõ. His ergo qbus reminiscẽtia tribuiť tribuenda ẽt cogitatio ⁊ cõsultatio est. Solus hõ cogitat ⁊ cõsultat. Solus igiť reminiscẽdi vim obtinet. Nã ⁊ inter initia hoc diximus: reminiscentiaȝ ad rationem ⁊ intelligentiã pertinere. Consultare autem ⁊ cogitare virtus alia esse possit q̃ mens: animus: ratio: intellectus.

¶ Memoriã ⁊ reminiscentiam esse corporeas affectiones. item non esse illas in nostra potestate. itẽ melicos potissimũ hoc genere tentari. Cap. XIX.

Caeterum qꝛ sine imaginatione reminisci nõ possumus: ꝓpterea ⁊ simulachra ⁊ spiritus quę in corde sunt reminiscẽtiã cõmouent: necesse est hęc corporalis affectio sit: ita reminiscẽtia dicať motus intelligẽtię in tali viso. Queadmoduȝ eñi qui librum vult ꝑlegere necesse est in ea se vertat q̃ in libro sint perscripta: ita de reminiscẽtia ⁊ intelligẽtia indicãdum est. Intelligẽtia cõparať legẽti. Cor libro. Visa ⁊ phãtasmata litteris diximus: ⁊ hoc olim memoriã ⁊ reminiscẽtiam corꝑales motus esse: cuius rei signo est: ꝙ sępe nobis quãuis aliud magis suspicãtibus cogitatio aliqua de repente obrepit: quã intercidere aut reprimere nullo conatu possumus: qn desistat procedatqȝ ꝑtinax: ⁊ inuitissimus nobis erũpat: prohinc simul humor in corde adagitari cępit: qđ fit quoties reminisci aliqđ conamur: euenit: vt facili ꝑterea sisti ⁊ sufflamari non possit. Ergo ꝑinde afficimur ac siquis nos raperet trãsuersos: ⁊ quãlubet pugnãtes in se cõuerteret. Tentanť validissime hoc morbo melici biliosiqȝ. Sunt eñi permobiles ꝓpterea: qꝛ spiritu multo ⁊ crasso cõcęptacula cordis sui habẽt referta. Quõ primũ igiť imago aliqua in his excita est: statim exagitanť alię cõsequio ⁊ fasceatim ac turmatiȝ ꝓsiliũt: ꝓpter mobilitatẽ humoris qui situs in corde eoꝝ est. Sed ⁊ illud ꝓbat memoriaȝ aut reminiscentiã iuris nostri nõ esse: ꝙ nec quodcũqȝ collibunt: nec quoties collibituȝ est: reminisci semꝑ possumus. Quãobrẽ vt missum telũ sistere aut reuocare non licet: ita quõ reminisci ⁊ vestigare aliquid volumus: nescio qđ corporeũ cõmouemus: cui affectio hęc cõmissa mãdataqȝ est: nec vltra partes nostrę vllę sunt: nec eniȝ per se moueri aliqđ põt qđ incorporeũ sit: ita ratione recta factũ est: vt motum eũ rumpere: cũ quis velit: in sua manu nõ habeat. Et queadmodũ q̃renti locum in codice vt legat: nõ satis est adire aperireqȝ: aut scedas euoluere: nisi id quoqȝ qđ q̃rit inueniat: ita de intelligẽtia ⁊ simulachris dicẽdũ q̃ in corde seruanť: vt tãetsi ea quãlubet tractes versesqȝ: reminisci tñ nequꝗs nisi in illa ipsa offendas quę requiris. Unñ vt dixi euenit: vt ij maxime imaginosi cogitabũdiqȝ sint: in qbus redundatior vis humoris stagnat ea sede in qua imagines rerũ locãtur. Nõ eñi facile tranquillanť agitatione semel inita ⁊ quousqȝ assequãtur ⁊ continuenť ea quę volunt: recto ĩcessu scaturiũt: identidẽ ⁊ suboriunť imagines. Quãobrem irę in illis ⁊ metus ⁊ reliq̃ eius generis affectiones simul paulo cõmotę irritatęqȝ sunt: exacuũt accẽdũtqȝ ipsę se vltro: ⁊ vires obiter corrogãt: conualescuntqȝ: ita vt labore etiã sũmo cõprimi sedari ⁊ extingui non possint. Exẽpli grã iudicat ratio iniuriã acceptam esse: cor statim iracũdia ęstuat: mox accẽsione sanguinis feruet:

quo tanq̄ auxiliarib⁹ copijs ↄfirmatū recaleſcatq̄ꝫ retro ↄcaleſacit ⁊ exaſpat ſanguinē. Eodeꝫ mō met⁹ ↄtrarijs ex cauſis refrictu ⁊ ↄtractu cordis pfectus nō facile deponit̄. Qđ ⁊ accidere ſolet his qui in cantibus paulo validius exuibraſſant: aut qui oratonē pſam verſamue contēta ⁊ experta voce ꝓnunciant. His q̄q̄ in fine ratio ſua ſit: coq̄ꝫ ⁊ quieſcēduꝫ habeant: tamē vox impetu cōcepto ⁊ quaſi ex procurſu longius procedit: ⁊ ceſſantib⁹ his aliquādiu poſt ſuperſtes eſt.

¶ Quib⁹ ex cauſis pomiliones/pueri/ſenes/imemores ſint. Cap. XX.

CAeterum illi maxie imemores eſſe deꝑhenſi ſunt: quibus ſuperiora ꝓportione reliq̄ corporis ſunt vaſta vt pomilionibus: rōne qđ vis ſenſus ꝑmatis grauata in his oppreſſaq̄ꝫ pōdere eſt: qđq̄ꝫ in tā obeſa ⁊ craſſa materia deſignari aut exprimi formę rerū nō poſſunt: ſed quaſi fruſtrant̄ ⁊ diſſiliūt plagę: nec initijs mō imaginibus ꝑduri ⁊ ſpiſſi ſenſus reſiſtunt: ſed ſi quas ob inſignē earū pulſum admiſerint hauſerintue: nō ita vident̄ admittere vt cuꝫ reminiſci volunt: facile ad imperiū ſubeant: aut recto itinere ad conditū ſequātur. Sane admodū pueri ⁊ admodū ſenes ideo impotentes memorię ſunt: qđ in motu cōtinuo verſant̄. Pueri ꝓpter natiuū cremētum. Senes ꝙ aſſidue minuuntur. Nam in pueris ⁊ illa ratio eſt: ꝙ per aliquot annos ſimiles nanis exigunt.

¶ Perotatio. Cap. XXI.

DE memoria ⁊ qđ ſit meminiſſe recordariq̄ꝫ: ⁊ de tota ea natura: ⁊ de parte aię cuius illud officium eſt. Itē de reminiſcētia: ⁊ quid ſit reminiſci: ⁊ memoria quēadmoduꝫ redintegret̄ repareturq̄ꝫ amiſſa: ⁊ vnde ꝑficiſcat̄ dictuꝫ.

¶ Hermolai Barbari. Z. F. Patritij Veneti in librum de ſomno ⁊ vigilia Themiſtij ad Hieronymum Bonatum. A. F.

OPtaui tecum eſſe mi Hieronyme his diebus: quib⁹ interpretationi noſtrę in paraphraſim Themiſtij ſūmam manum impoſui: vt coram cōmunicare tibi omnia ea poſſem: ⁊ qđ tuū in his iudicium eſſet pręſens intelligerem. Ac legiſti tu quidem olim hęc ⁊ qđ meminerim probaſti. Sed ſiue in peius effinxi: ⁊ vt ille inquit ab archetypo decidi: ſiue diſpēdiū limę nō nihil profecit: certe in totum alia ſunt q̄ quę vidiſti: ꝙ ſi affuiſſes tu: periculū nō erat: vt ab his quę cōmutaſſem detraxiſſemue laberer. Alioquin in hęc impēſius ſtudium cōtuli q̄ volebam. Proinde nō dubito futuros: qui noſtrā diligētiaꝫ cauillent̄ quaſi tantū curę argumentum ambitus ſit: ⁊ magnę alicuius de ſe perſuaſionis q̄ profecto in me nō ſunt. Nam ſeu ꝙ ſcimus hęc anteludia q̄daꝫ ⁊ quaſi crepundia eſſe ingenij noſtri: ſeu ꝙ maiora in hoc genere cogitamus: dici non poteſt: q̄ in his nec ſatiſſaciam mihi: nec placeam. Sed vtinam multoꝝ erroꝝ aut ſtirpitus velli aut alleuari poſſet: quibus cuꝫ ſe peripateticos bonos appellēt q̄ infantiſſimi ſint: nec latine loqui ſciant: nec grece (vt q̄ leuiſſime dicam) tam conuenit cum ea familia: q̄ his qui multis ſeculis ante Ariſtotelē fuerunt. Certe partim ſando aſſiſtēdoq̄ꝫ: partim ſcribendo ⁊ cōmentando daremus operam: vt quātum in nobis eſſet recognoſcerent ſe: ⁊ intelligerent eos qui a phyloſophia eloquētiaꝫ ſeparāt minutos plębeioſq̄ꝫ ⁊ plane ligneos phyloſophos haberi. Nunc perſuaſio ea tam alte dedita in venas eſt: tam pertinaciter inhęſit in viſceribus: tam difficilē callum obduxit: vt ne duꝫ nos qui nec auctoritate valemus: nec fere in doctrina quicquā promouimus: ſed quāuis ēt abſolutiſſimus: ⁊ qui oīa ad manum inumeratoq̄ꝫ habeat: tantas radices ſuccidere aut medicinā adhibere ęgritudini taꝫ deſſlerę nō poſſit. De quo quoniā plura paramus alia epiſtola: illud tantū dicturi ſumus: vt hortemur te: nō vt tu cum ſtudijs phię bonas litteras coniūgas: quippe in quo ne admonitore quidē eges: ſed vt alios iſtuc exēplo ⁊ ſapientia tua cōpellas. Nec enim ꝙ in quibuſdā deplorata res videt̄: ideo minus laborandū tibi eſt: tum ꝙ ſentētia Hippocratis qui conclamatis ⁊ deſperatis negat admouendas manus: ad morbos animi referenda non eſt: ꝙ ij nō ſemper incurabiles ſunt: tuꝫ ꝙ vt ratio iſta cum his nihil proficiat: ab alijs certe peſteꝫ illam defendet. Infinitū enim quātas iacturas facturę litterę ſint: ſi non habeant qui huic labi obſiſtat. Nos quidem tēpus omne qđ viximus ⁊ qđ deinceps deum voluntate victuri ſumus in illam curam deſtinauimus vt pro virili parte naturalis phia cum ſtudijs humanitatis in gratiam redeat. Vale. Libellū de ſomno ⁊ vigilia: quē ad te vertimus: ſcio tibi pro tua in me beniuolētia nō ingratiſſimū fore. Venetijs. M.CCCCLXXX.

¶ Themistij paraphraseos liber de somno ⁊ vigilia: interprete Hermolao Barbaro patritio Veneto.

¶ Quęstiones ad somnū ⁊ vigiliā pertinētes. Cap. I.



E somno ⁊ vigilia cōsideranda hęc arbitror. Primum quid sint ⁊ cui parti ⁊ potestati aīę credita. Et vtrum soli animę cōmissa vt ꝓuatę eius affectiones: an ⁊ corpi ꝙ̄qȝ promiscua. Et quā, obrē tributa aīalib⁹ sint. Et vtrū vtrūqȝ oīb⁹: an alteris hoc: illud alteri seorsum. Deinde qd sit insomniū: ⁊ quot ꝗ dormiūt mō somnient mō nō somniēt. Itē vtrū somnient quidē semꝑ sed experrectos memoria nō cōmitat: an secus. Et hoc si est: quā ob cām sit. Pręterea sint ne ꝑscita aliqua animi gescētie: nec ne. Et si sint: qua ratione fiāt vtrū ex eo numero sint quę aguntᷣ ab hoīe: an quoꝝ cā sit aliqs deus aut nā aut temeritas.

¶ In eadē particula somnū ⁊ vigiliā collocari. Cap. II.

PRimum illud haberi pro explorato debet ad eandē aīalis partem somnū ⁊ vigiliā pertinere: tū ꝙ opposita inuicē sunt: tū ꝙ ꝑuatio esse intelligitᷣ vigilię. Apposita porro ⁊ extrema tam ꝙ̄ artis sunt: ꝙ̄ quę in nā spectantᷣ: in eodē recipi solēt: ⁊ eiusdem subiecto affectiones videntᷣ. Exēpli grā. Integritas ⁊ oblęsio: tēperies ⁊ intēperies: morb⁹ ⁊ valentia in eodē corꝑe sunt. Pulchritudo ⁊ fęditas in eodē mēbro cōsistunt. Firmitas ⁊ debilitas in eodē neruo cernuntᷣ. Visus ⁊ cęcitas in eodē oculo habentᷣ. Similis ⁊ in cęteris sensibus ratio. Itē clarius ex his quę sequuntᷣ liqbit. Nam argumēto quo vigilare aliquē cognoscimus eodē ⁊ dormire deꝑhendimus. Vigilantē sane cognoscimus: aut qȝ externo sensu aliquo: visu: auditu: olfactu pellatᷣ: aut qȝ intestina rōcinatione cogitatione imaginatione. Sensus ꝟo vice habitus est. Insensibilitas vice ꝑuationis. In eodē igitᷣ subiecto locanda hęc sūt. Ex quo illud qd̄ volebamus conficitᷣ somnū ⁊ vigiliam eodem subiecto stratoqȝ contineri.

¶ Somnū ⁊ vigiliam affectiones esse corpori ⁊ animę cōmunes. Cap. III.

QVom aūt sentire ipsum neqȝ aīę neqȝ corporis ꝓpriū sit. Nam ad idē genus tum actus tū potētia pertinet: sensus aūt qui in actu sit: est quidā aīę motus interuentu ⁊ comitatu corꝑis cōualescens. Manifestū est: affectionē hanc: dico ipsum sentire: nec ꝑ ecu liarē aīę esse neqȝ itē corporis ꝓpriā: quādoquidē corpus inanime nullā sentiēdi vim obtinet: sed sumę ꝑmixtionisqȝ. Porro quō vires aīę habeantᷣ distinctę: ita vt altrix abiuncta a reliqs sit: reliquę seorsum ab hac non possint ꝯsistere: certū est ea ꝙ̄ augentᷣ mō ⁊ minuuntᷣ vt arbores: dormire ⁊ vigilare nō posse: qȝ sensu deficiuntur: de cu⁹ momētis nā somni ⁊ vigilię dependet. Naȝ sensus a rōne vitali: quę ⁊ vegetalis dī essentia: ⁊ potestate interstitio plurimo ⁊ manifesto despecitᷣ: et si nō id ꝯstaret: vtrū subiecto ⁊ magnitudine differāt.

¶ In animalibus omnibus somnuȝ ⁊ vigiliam vitibus contingere. Cap. IIII.

NAm mihi a lunari circulo caducuȝ subcissiuūqȝ ēquot si somni ⁊ vigilię capax sit: aut semꝑ dormiat aut semꝑ vigilet: sed vtrūqȝ aīalibus singulis tributū a nā est: nulluȝ oīno animal pari co caret: sȝ tantū inanima. Quom de aīalib⁹ loqmur: semper excipiuntᷣ diuina. Nā coꝝ actio iugis ęternaqȝ nec tristis onerosaue est: ⁊ vigilia in his oīa contrarij est expers. Nam somnus ⁊ vigilia vt sępe alīs diximus affectiones sūt circiter cor: vbi domiciliū optimatis sensus locatᷣ. Pręterea quęcūqȝ nālē aliquā functionē habēt: simul paulo plus laborant ꝙ̄ sua cuiusqȝ nā patitᷣ ęgritudinē sentiunt: cūqȝ ꝑterea opari non possint dant manus ⁊ remissionē: quasi laboris merentᷣ. Nam ⁊ veterina sarcinis: ⁊ vię spatio defecta offendūt se terrę: nec loria villis aut fustib⁹ ad ingrediendū exurgunt. Legēdo: scribēdo: ędificādo: demū agēdo qdlibet: aut ꝯdēdo: lacessim⁹: ⁊ motū semꝑ subsequitᷣ ⁊ excipit reges. Postremo oculi: aures: manus: pedes: ⁊ reliq̄ partes officiales aliquādo a munerib⁹ quęqȝ suis cessant. Cōtinenter gerere ⁊ administrare nō possunt: sȝ spatio exacto in quātum vires coꝝ durare ⁊ sufficere operi poterāt: vacationem quādam feriarū vice impetrāt. Cęterū quom somnus vigilię ꝯtrarius sit. Contrarioꝝ ꝟo quę interstitio careant: ⁊ ꝙ̄ sibi per priuationē ⁊ habitū respōdent: si alterum abest: alterū adesse sit: sequitᷣ vt dormire animalia oporteat quoties nō vigilant. Quāobrē quēadmodum morbi aliqui peruigiliū ⁊ insomniū afferunt: nam cōperti sūt qui nouem dies exertis ⁊ incōniuis oculis egerint: ⁊ quēadmoduȝ hoc idem sępe citra ęgritudinē accidit: vt gracilentis ⁊ ꝑaridis: qui naturę suę ratione longas vigilias patiuntᷣ: ita somni copia interi inualētibus: iteri valētib⁹ ꝯtingit. Naȝ ex his qui febre tentantᷣ inuēti aliqui sunt: quos altus sopor in iustū triduū atti nuerit. Paruuli ꝟo tū ꝓpter cibos iunctūqȝ: tum ꝓpter humorem infantilis ętatis longissimo somno vtuntur. Hęc si ita sunt: quicqd somni capax est idē vigilię particeps ⁊ retro. Nam si somnus ꝙ̄dam affectio est: ⁊ quasi nodus ⁊ vinculū sensus: sensus aūt omnis sentire actu pōt. Omnia ꝟo potentia aliquādo in actum refertur. Necessarium est: vt id qd̄ dormit: ⁊ qd̄ potētiā habet vt vigilet excitetᷣ: oīno ⁊ actu euigilet. Ita nullus sit sōnus ꝗ nō possit rūpi ⁊ ꝗ vt ita loquar expgiscibilis nō sit.

¶ Quamobrem animalia omnia dormiant plantę non dormiant. Cap. V.

ANimalia certe omnia Pedestria Volatilia Nantia somno participāt. Nam aquatiliū genera: ⁊ ea ꝙ̄ molli crusta integuntᷣ sopotari cernuntᷣ: ⁊ ꝑterea quęcūqȝ oculos habent. Nam ⁊ ꝗbus corneoli ꝑduriqȝ sunt ⁊ insecta dormire inditio silentij ⁊ conticescentię credā apparet: quāquam exiguū quidā talia: ita vt nos lateant plerūqȝ. Verum ꝟo ea ꝗbus scilicet testa obducitᷣ: dormiant: nemo quidem adhuc ꝙ sciam fuit: qui viderit aut argumēto aliquo notauerit: sed ratione tamē persuaderi id potest. Nam animal eo finimus ꝙ sensuȝ obtineat. Somnus ꝟo imobilitas ⁊ quodāmodo pedica ⁊ obligamentuȝ est sensus. Contra exolutio eius vigilia est. Nō habent vices has plantę: qȝ vbi sensus non est: ibi neqȝ somnus esse neqȝ vigilia potest: vbi autē sensus est: ibi dolor ⁊ voluptas: vbi dolor ⁊ voluptas ibi cupiditas. Plantis nihil hoꝝ potest concedi. Nulla enim ratio est quę cogat fateri

dolere hęc oblectari cōcupiscere aut sentire. Neqʒ itez queçūqʒ alescunt: necessario etiā sentiunt. Quāquaʒ cōtra est queçūqʒ sentiunt vt necessario etiā alescāt. Sed quēadmodum sępenumero docuimus alimēta hęc quibusdam habent̄: vt plantis. Hoc ꝟo demonstrat ea ratio: ꝙ vis quę nutrit munus suū nauius ⁊ expeditius cō sopitis ꝙ̄ vigilantibus nobis absoluit. Nam eo tēpore probius ⁊ alimur ⁊ corpulentia ꝓficimus: vtpote: vt q̄s actiones nihil adminiculentur sensus.

℄ In somno oēs sensus haberi imobiles. Cap. VI.

NUnc disserendū videt̄: quāobrem dormiat ⁊ vigilet aial: ⁊ s͞c quos sensus. Si s͞m plures est: aut si s͞m vnuʒ: quisnam illic vnus sit: de quo somnus: aut vigilia pendeat. Sane quom animalium quibusdam omnes sensus: quibusdā nō omnes sed gustus ⁊ tactus sunt: est enim latissime fusus ⁊ maxime cōmunis omnibus tactus: vt in libris de anima dictuʒ est: fieri autem non possit vt dormiens animal vllo sensu vigilet: manifestum est animantes omnes in somno affici oportere eodeʒ modo. i. summa illa imobilitate ⁊ insensibilitate offundi. Nam si dormiēti auditus in ministerio ⁊ officio sit: visus non sit: erunt simul in eodem duę res pugnantissimę: qꝛ scilicet dormiens aliquis sentiet: quod impossibile est.

℄ Soporem tactus ⁊ immobilitatem sensus cōmunis causam esse somni. Cap. VII.

ILlud nunc lubet quęrere: vtrum sensus omnes ęqualiter sopiantur in somno: an sit pręcipuus aliquis: quo ceu soporato potissimum dormiat animal. Nā hoc vni duntaxat tribuēduʒ tactui est: qui ⁊ maxime necessarius ⁊ natura longe ꝑmus est sensuū ⁊ qꝺ amplius est idem subiecto cuʒ sensu cōmuni. Nā quom natura singulis sensibus certa quędā munia pēsaqʒ imperarit: oculis vt intuerentur: auribꝰ vt auscultarent: ⁊ cęteris quibusqʒ sua: quōqʒ non soluʒ peculiariter hęc sensibus iniūxerit: sed in cōmune quoqʒ rationem quādam in omnes sparserit: qua ⁊ videre ⁊ audire ⁊ demum sentire se sentiant: non enim visu videre nos videmus: nec visu enuntiamus: aut gustu distare dulcedinem a calore: neqʒ seorsum neqʒ simul vtroqʒ sensu: sed particula quadam cōmuni quę adiuncta sensibus omnibus sit: quam simpliciter ⁊ proprie sensuū cōmunem vocamus: hęc autem vna proprie est: etiam sensorium eius vnum. Uerum quāquaʒ hic sensus vnus est: tamen ratione in plures hiat: qꝛ in tot distrahitur quot genera subiecta sigillatim quinqʒ sensuū habentur: nam calor a sono euariat ⁊ ab vtroqʒ odor ⁊ sapor. Inest ꝟo sensus cōmunis primuʒ ⁊ maxime in sensu tactus: ꝙ solus hic seorsum a cęteris separatus spectatur: ab hoc cęteri non spectantur de quibus omnibus affatim in voluminibus de anima explicatum est. Potest tota ratio sic concludi somnum ⁊ vigiliam ad sensum cōmunem ⁊ ad eius sensoriū pertinere: idest ad ipsum cor. Et quō sensus cōmunis subiecto idem cum tactu sit: necesse est vt: aialibus omnibus vigilia ⁊ somnus cōmunicari dicat̄: qꝛ tactus quoqʒ vt dixi cōmunicatus oibus est.

℄ Impotentiam omniū sensuū non esse somnū: ēt si omnes sensus in somno impotētes reddunt̄. Cap. VIII.

POrro ex his quę sequunt̄ certissimum fiet: somnum nō esse requiem ⁊ pigritiam sensuum omnium: sed solius tactus: hoc ita intelligitur. Si non est necesse vt sensus omnes simul in opera sint: eodeʒ modo non videtur necesse vt omnes simul ferientur. Sed enim primum patet: nihil enim cogit is qui non videt vt etiam audiat: aut qui gustet vt simul etiā olfaciat: igitur ⁊ 2m: pręsertim quom propensior ratio videatur esse: vt simul omnes operentur ꝙ̄ vt simul quiescāt. Si ergo qꝺ potius ius habet vt sit necessarium nō est omnes sensus simul pelli: ne illud quoqʒ multo magis: cui deterius lacessitūqʒ est omnes sensus simul immobiles quiescere. Quāquaʒ ꝟo hoc ita est: tamē tactu sopito necesse est consequio reliquos sensus consopitos esse: nec eo valet hoc: vt soporationem omnium sensuū causam esse somno dicamus: sed solius tactus. Nā quō princeps sensuum ⁊ quo cęteri referuntur afficitur: necessario ⁊ satellites eius affectioni accumbunt. Cōtra si illi afficiantur non continuo necesse est: sensum principem consentire. Illud ꝟo argumento est somnum non ea re consistere: ꝙ ociosi omnes sensus sint: qꝺqʒ ij actꝰ suos exercere non possint. Quom eniʒ quis animo linquitur ⁊ iacet imoratum: qꝺ genus lipopsychiam: idest defectum animę appellant: quāquam ⁊ hoc nexus quidaʒ ⁊ impotētia sensuū videtur: non tamē dici somnus potest. Idem in delirijs ⁊ furore contingit vt accedente morbo nōnulli neqʒ videant: neqʒ audiāt sępe: neqʒ omnino aliquid sentiāt. Alioquin nō sequirent in corpus suū: nec carnē suam dentibus peterent: si sensum aliquē haberent doloris. Pręterea duabus venis in collo: quę a iugulo vbi scindunt̄ caput subeunt: foris valide apprehensis collabunt̄ homines sensibus ereptis: nec tamen dormire dicunt̄. Proinde impotentia sentiendi nō ea: quę in cęteris sensibus sit: qꝛ ⁊ orbata deminutaqʒ sensibus sentire nō possunt: nec tamē dormiūt: neqʒ ea quę ex aliqua iniuria aut morbo cōtingat: sed quēadmoduʒ sum testatus ea quę in primo sensorio cōtineat̄. i. in corde: vbi primus est sensus: quę tum ex lassitudine aliqua tum ex longa excubia subsequi soleat: nimirū talis impotentia sensuū ꝓprie somnus est. Naʒ quom sensoriū illud cōis sensus impotēs ⁊ incontinēs sui reddit̄ necessario ⁊ cęterę officinę lassant̄: non e diuerso.

℄ Quis finis: qꝺ agens: q̄ forma: q̄ mā somni sit. Ca. IX.

HIs ita constitutis quęrenda causa est ꝓpter quaʒ dormire animalia sit necesse: ⁊ qualis iteʒ affectio somnus sit. Ac quattuor quidem causaruʒ genera in naturalibus libris enumerauimus. Finalem cuius gratia omnia consistant ⁊ fiant. Agentē vnde oriatur ⁊ instituatur motus. Rationariam quę rebus nāʒ suam ⁊ speciem largiatur. Materialeʒ ex qua insita cōstitui ⁊ generari omnia soleant. Somni igitur causę hę sunt. Finis. Salus. Et conseruatio animalis. Agens spiritus vitalis qui in corde est. Materia vapor qui caput subierit: deinde in locum inferioreʒ defluxerit. Forma situs ⁊ dispositio illa membroꝝ ⁊ partium corporis: q̄ in dormientibus extra intusqʒ cernit̄.

℄ De causa finali somni ⁊ necessitate eius. Cap. X.

PRimum quō natura nihil cōmittere fortuito: sed super agere gratia alicuius soleat: quietē ꝟo vtilem esse atqʒ adeo necessariam animalium vitę constet: qꝛ continue moueri cuʒ voluptate non possunt. Manifestum est somnum ad incolumitatem fuisse animalibus iunctum ⁊ ad quietem. Unde vaga ⁊ vulgo etiā recępta translatio est: vt somnus quietis nomine indicaret̄ quasi veritas ipsa ita plane cogeret. Uigilia ꝟo maxime finem attingit. Naʒ sentire ⁊ sapere finis omnibus est: quibus vnum eorum cōperit. Utrūqʒ

enim

enim optimum est. Finis autẽ esse optimum requirit: brutis sensus: homini sapientia ⁊ prudẽtia finis est. Videtur vero necessarius esse: animalibus omnibus somnus: non quidem simpliciter: sed necessitate illa quã ex posito ⁊ ex adiunctione vocauimus. Verbi gratia: extra quã si perire satius his est: si enim animalia esse debent. ⁊ naturam suam seruare: necessario quędam adesse his oportet: quibus positis alia subinde adiungenda sint. Nam si constituatur quid animal esse: necesse est vt alatur: quo concesso necessarium est e cibo vaporem sustolli: e quo necessario consequitur somnus.

De causa agente somni. Item omnis motus principiũ esse cor habentibus sanguinem ⁊ carentibus quiddam vice cordis ⁊ spiritum interiorem. Cap. XI.

Nunc dicendũ est quo motu actioneue corporis eueniat animalibus: vt aut dormiant aut vigilent. Demumq; de tota ratione agentis causę disserendũ. In quo ⁊ prolixiusculi erimus: ac primũ quidem admoneri noscentes hęc velim. Omnia animalia siue sanguinem habeant siue exanguia sint: aut eandẽ aut persimilẽ causã somni habere. Quãobrem quom de sanguineis: vtpote inuetioribus ⁊ cognobilioribus disputauero: cõmuni ratione de omnibus obiter disputatum ⁊ peroratum putent. Principium sensus eadem parte proficisci: qua ⁊ principium motus: demonstratũ supra est. Principium vero in animali locus is videtur: qui inter aluum ⁊ caput medius sit. In his quę prędita sanguine sunt ea pars quę circum cor est locum mediũ obtinuit. Quęcũq; autẽ sanguinẽ habent: hẽt ⁊ cor. Est igit̃ sentiendi ⁊ mouendi principium cor: in quo ⁊ spiritus vitalis ⁊ refrigerationis principium continetur. Videtur enim natura refrigerationem in humido ⁊ respirationem ornasse ad calorem eius partis temperandũ seruandũq;: de quo seorsum in loco docebimus. In his vero quę carent sanguine: ⁊ insectis: ⁊ his quę nõ reddũt nec accipiunt halitum: spiritus quidã interior additus non in corde: sed in eo quod ęmulũ cordi est: qui attolli vicibus ⁊ subsidere cernat̃. Atq; hoc maxime deprę hendi potest in his: quę generis totipennis sunt: qualia vespę apes ⁊ muscę. Nam diuulsis dissectisq; his: pars quę proxima pręcisamẽto est modo dilatatur modo cõtrahit̃. Qm̃ autẽ animal nec mouere quicq̃ nec moliri sine intentione viriũ potest: intenduntur autem vires pręsso ⁊ incluso spiritu exteriore: necessariũ est: vt aial qđ spiret vires illa sibi extrinsecus corroget. Qđ vero nõ spiret: intrinsecus: vnde insecta ea quę pennata diximus: quoties se mouent qđdã murmur ędunt: quod aura illa his inclusa intus manẽte sonanteq; accidit. Hanc. n. quoties atterunt ad membranam quę septo transuerso subdita cinctũ corporis determinat: bombos illos volando elidunt. Ita sonus agitatu interioris spiritus non anima aut spirabilibus vllis visceribus redditur. Sunt tamen quę attritu exterioris aeris sonent: sed ea tantũ quę scissuram sub pręcinctu continent.

In corde vigiliam ⁊ somnum oriri eiusq; affectiones esse. Cap. XII.

Cientur autem omnia animalia aut sensu familiari aut peregrino. Familiarem sensum appello: qui interno motu tanq̃ e domo promptus absoluitur: qualis quom simulachris quę itra nos habentur: impellimur. Peregrinum sensum voco qui extrinsecus inuehitur: ⁊ a generibus exterioribus venit. Ex his arbitror constare ⁊ quo in loco ⁊ quę primũ particula somnus ⁊ vigilia contingere videantur. Nempe in illa cuius affectiones hę sunt. Porro cordis affectiones sunt: ac dormientes quidem agitatione cordis quadam mouentur. Ideoq; ⁊ pleraq; agunt qualia cum vigilant solẽt: quod certe sine visione aliqua aut sensu nõ posset contingere. Nam somnium quodãmodo visum ⁊ sensum quiddã est. De quo inferius tractabitur. Sed vnde nam sit vt somno excussus experrectusq; insomnia memineris: sed quę per somniũ similia vigilantiũ operibus gesseris: non memineris: declaratum in problematis est.

Quemadmodum cibi conuertantur in sanguinem: de quo scire opus quia pręcipua rõ sõni sunt cibi. Cap. XIII.

His definitis cõsequẽs est: vt qua motione aut vi somni ⁊ vigilię animalibus cõtingant aperiat̃. Forsitan enim hic locus causam agentẽ ⁊ materialem facilius ⁊ distinctius monstrauerit. Clarũ est oportere animal simulatq; accipit sensum tum primũ ali ⁊ crescere in eo q̃ animal. Nã qđ intra vterum partus est: enutrit̃ quidem ⁊ crescit: non tamen vt animal: sed vt planta. Quom autem accedit sensus: tunc primum (vt dixi) nutritur ⁊ augetur vt aial. Nam anima sensualis ⁊ posterior aduenit. Plane alimentum est id: qđ ex concoctione postremum ⁊ nouissimum subsidet habentibus sanguinẽ sanguis: carentibus sanguine: qđ vicem sanguinis pręhebeat. Concęptacula sanguinis sunt venę: initium venarũ est cor. Atq; hoc ex cõmentatione dissectionũ liquido iudicatur. Deuoratus enim ⁊ ingestus per os cibus indeq; in locos suos. idest in intestina ⁊ ventriculũ collatus euaporatur ⁊ sursum respirat per venas: per quas deinde pmanat ad iecur: in iecinore mutat̃ ⁊ nã sanguinis tingit̃: a iecinore influit ⁊ subit ad cor: in corde vincit̃ ⁊ cõficit̃ plenissime: ínsibiq; in sanguinẽ perfecte cõuertit̃. Ac venę qđẽ alię cor adeũt: alię a corde pueniũt. Venę quę adeunt cor: tanq̃ ministrę ac gerulę sunt: vt q̃ a iecinore ad cor incoctũ ⁊ iperfectũ sanguinẽ cõuehãt: quẽ cor susceptũ suaui meracũ ⁊ absolutũ sanguinẽ reddit. At venę q̃ a corde ptinẽt cõparatę ad aliũ vsũ sunt: videlz vt succus p eas ꝯcoctus iã pfectusq; in totũ corpus distribuat̃ atq; dedat̃. Sane de hoc copiose agit̃ in libro de alimento. Nunc in trãscursu attingunt̃ vt primus motionũ earũ de quibus mõ quęrit̃: ⁊ vt qđnã illud sit quo vis ⁊ portio sensibilis affecta aut sõnũ aut vigiliã ministrat: planius sciatur. Nec eniz somnus quęcũq; ipotẽtia ⁊ ereptio sensuũ est: vt retro ostendimus: argumento eorum qui dementarent aut deficerẽt animo aut in strãgulatione ⁊ astrictione venarum iugularium viderent̃ intermori: nã in oĩbus his intercępti sensus sũt: nec tñ obdormiunt.

An imaginatio eorũ qui linquant̃ animo videri insomniũ possit: ⁊ an morbus ipse sit somnus. Cap. XIIII.

Iam quom accidat aliquã vt ob̃essi animo videre aliquid ⁊ imaginari dicantur cõtrouersiam hz locus: quia si cõtingit dormire eũ qui ita linquit̃: vtiq; potest ꝯtingere: vt imaginatio illa sit somniũ: sed enim primũ nõ est: neq; igitur zm. Nã illud cõstat quãquã nõ semp nec oĩum tamen maiori ex parte ⁊ compluriũ: quę in somnijs viderimus excitatos nos comitari solet memoria. Qui vero tẽpore quo morbo illo corripitur imaginatus aliqđ est: demũ recreatus nihil oĩno cõmeminit. Porro multa dicũt: qui ita vehemẽter tentantur: ⁊ qui extinctę animę speciẽ pręhebent: quorũ nihil vt dixi reuiuiscẽtes exuscitatiq; recordant̃. Quã

obrem visiones eas somnia putare nõ possumus. Neq3 ipsam egritudinẽ somniũ. Idem sentiendũ3 de his qui delira fantur: ⁊ qui cõpressis iugularibus venis precofocati moribundiq3 corruunt. Et qr qð sepius dixi nõ ois interceptio aut impotentia sentiendi somnus est: sed solum ea quã diuaporatio alimenti cõmittit.

¶ Quando incipiat dormire animal: ⁊ quando perfecte consopitum dicatur. Cap. XV.

PLane necesse est id qð in vaporez solnitur tabescitq3 aliquatenus sustolli: deinde redit um capescere ⁊ ad instar euripi refluere. Nam omne calidũ3 in sublime nã effertur. Eo loci refrigeratur a cerebro ⁊ cõsistit: mox reciprocat ⁊ descendit ad cor. Refrigerato eius feruore somnus obrepit. Ita efficitur vt somnus maxime a cibis proficiscatur. Nam alimonia ad sũmum caput viam molita q̃dia fluxum cerebro immiscet: attentat ⁊ aggrauat. Hinc salebre illę verborum incertę: hinc oculos narescapus vergere: erigẽdi se facultatem auferri cõtingit. Cum vero iam cõmeant cibi ⁊ incidentes cordi calorez eius irrigant: a quo semp vis illa humifica ⁊ corpulenta in caput leuatur: tum pfundo somno demergamur ⁊ altũ soporẽ flare incipimus. Quã vero humentia ⁊ corpulenta genera grauedinosa sint capiti: inditium illud est: qð quibus inest vis somnifera: eandem grauedinẽ capiti afferunt: crassitudine humoris eius: qui sursum respirat: seu poculenta hec sint: siue esculenta: vt papauera/mandragorę/themetũ/proflat⁹. Ergo hunc in modũ somnus venit: maxime a vino ⁊ a cibis: iccirco qr multa exhalatio est quę ididẽ attollit̃.

¶ Labores ⁊ morbos somnũ inducere. Item paruulos plurimum dormire ideoq3 frequenter incidere comitialem morbum. Cap. XVI.

ALiquando ⁊ fatigatione multa p̃tentamur somno: cui⁹ ea ratio est: q̃ labor diffundit in quędaz nobis tabescere facit quę vicem incocti alimẽti prębent: nisi colliquamentũ id frigidum sit. Ita intestinoꝝ calor qui ex attritu laboreq3 exprimitur trrecrementa quędã emolit: quę ad superiorez locũ redundantia somnũ inducunt. Interdum ⁊ morbi hoc faciunt qui ex humidis ⁊ calidis excremẽtis ꝯualescũt: qð genus in febre ⁊ lethargo cernimus. Homo genitus premit̃ somno p aliquot dies: ⁊ infantia magis q̃ ętate aliacuius ratio ea q̃ tum alimentũ omne sursuz halat. Hoc adeo declarat caput in paruulis: qð portione partium inferiorum maximũ est: quasi necesse fuerit ea mẽbra capacitate auctissima eẽ: in quę plurimũ alimonię cõderet̃. Atq3 hec causa est: quãobrez hec ętatula morbo comitiali opportuna sit: est eniz pestis ea persimilis somno: q̃ ⁊ qui dormiũt ⁊ qui ita corruunt cessante ala ⁊ sensu erepto visuntur. Hinc origo eius morbi per soporez fere accidit: ⁊ qui infecti eo sunt in somno frequẽtius q̃ in vigilia collabunt̃. Propterea q̃ cũ effluentia illa quę in somno sursum effertur loci superioris vi conglatiãs ritu ęstus reciprocat: subdeq3 alius spiritus continuo suffitu alimenti copias ministrãtis attollit̃: necesse est concursu hoc venas inflari: deinde obrui ⁊ obturari meatus ac semitas animę. Hec interclusio ⁊ instrãgulatio officij spiritalis sonticus ⁊ diuinus morbus est. Quom igit̃ in puero superiora oppleta cibis seu spiritu ex cibis expresso collectoq3 habeantur: temperandum his vino est: quia spiritosũ3 ipendio sit presertim atrũ sed nec nutricibus prębendũ. Nihil enim interest nutrices an alumni hauriant: nisi dilutum ⁊ modicum sit. Usq3 adeo autẽ superiora pueri plena cibo continent: eoq3 vt diximus incremento eius partis exsuperant: vt longo tempore caput ꝯtinere nõ possint: sed q̃nq3 mensium spatio collũ rigidũ3 ⁊ inflexibile habeant. Plane pueri similes ebrijs videntur: qð in vtrisq3 larga humoris copia superioribus se immiscet. Eadẽ rõ ꝯuenire põt: quãobrem initijs fętus gescere intra pẽ videant̃.

¶ Quot qui venas conditas habent. Item quot nani ⁊ pueri somnolenti sint. Cap. XVII.

IN plenum somniculosi sunt q̃ incertas ⁊ ꝯditas venas habent: ⁊ qui capite pręgrãdi sunt ⁊ pomilionũ genus. Priores qr pręternues ⁊ angusti in his meatus: per quos a capite remeat spũs: facile obstipant̃ addaggeranturq3. Exigua eniz ⁊ parua modicis accessionibus muniunt̃. Propterea frigefactis venis: naz ⁊ ventres oppleti frigescunt: necessariũ3 est: vt eo loci imoretur spũs: donec se calor colligat qui alimentum dissipari diffundiq3 faciat. Quanto igit̃ hic diuti⁹ in venis mansitat eo somn⁹ diuturnior sit opz. Quemadmodũ enim aqua per fistulas graciles ducta guttatim ⁊ lente decurrit: per amplas missa celeriter effluit: ita ⁊ spũs ille corpulentus per arctiusculos meat⁹ ęgre transmitit̃. Hac de causa somniculosi sunt quorũ venę sunt cõditę. Nani vero ⁊ quoruz vasta sunt capita: iccirco pręmuntur somno: q3 multa in illis euaporatio est: quę sursuz ad caput feratur: magna enim capita exiguo alimento non implentur: neq3 paruis copijs saturantur. Ergo quom multa sit materia quę in capite collecta eorum est: sequit̃ multũ esse: qð decidat ⁊ refluat. Porro vis tanta calore eora quo in caput relata est: tarde vincitur ⁊ sero percoquitur.

¶ Quot melancholici parum dormiant ⁊ multum comedant. Cap. XVIII.

HI autem quorum ędite ⁊ conspicuę venę sunt ꝑpter amplitudinem ⁊ latitudinẽ vnitatũ soporulenti eẽ non possunt: nisi quid incidat qð temperiẽ cõtrariã inducat neq3 item melancholici. Nam quom natura eorũ pręgelida algiosaq3 sit: euaporatio multa vi caloris intestini tolli nõ põt: hinc ⁊ edaci auiditate sunt quia sicca ⁊ retorrida eoꝝ temperatura est. Et pręterea sunt illis corpora ita affecta: vt quo vescuntur nõ fruantur: nec eat in corpus: sed similia videantur infelicibus lignis ⁊ quę in regione arida ⁊ sicculosa nascuntur. Nam bilis atra: quę naturalr̃ frigida est frigefacit ventrem ⁊ iecur quę conceptacula nutrimenti sunt: ⁊ alia loca in quibus humor hic redundat.

¶ Quot contẽplantes somnus inuadit. Cap. XIX.

AT vero qð plerũq3 accidit vt contemplantibus surrepat somnus: eã causam habet: q̃ cum in motu ⁊ solicitudine cogitatio nostra sit: eoq3 impediatur cõcoctio: necesse est crassa esse euaporamenta quę cõmeant: erit igitur somnus collecta copia interni caloris in corde: ⁊ naturalis reciprocatio ꝑpter eas cãs: quę a nobis enumeratę sępius sunt.

¶ Quemadmodum animal dum dormire incipit alterascat. Cap. XX

QUom vero calor ad ima subterfugit frigescunt palpebrę ⁊ frigefactę cõprimuntur ⁊ cõfluunt. Ita q̃bus palpebrę sunt conniuendo obdormiscunt: nihil enim aliud cohibet/mouet/intemperat/regit in corpore q̃ calor. Frigẽt igitur superiora in

somno ⁊ circũquaq3 extrema corpis. Cõtra recalescunt inferiores loci vt pedes ⁊ interiora vt viscera ⁊ cętera quę intrinsecus continentur.

¶ Quot somn⁹ refrigeratio quom sit causas tamen calidas habeat: ⁊ quot homo solus quom dormit sternatur iaceatur. Cap. XXI.

SEd dubitari potest quot a cibo ⁊ potu altiores somni ingruãt: ⁊ quot vina itez soporifera sint ⁊ cętera quibus eadem caliditas naturę ad est: qm̃ duo hęc sibi coherere nõ videnť: vt somnus refrigeratio ⁊ frigidus sit: ⁊ causę nihilominus somni sint calidę. Solutio: an hoc eo accidit: ꝙ quẽadmodũ ieiunus ⁊ inanis venter calidus est: saturatus friget: suffocať enim ⁊ obruitur calor nimietate quemadmodũ ⁊ ignis congestu lignoꝝ: ita meatus pertinentes ad caput effluentia alimenti euaporãtis frigescunt: vbi cibus densatus ⁊ concretus deorsum vice imbris funditur. Atq3 hoc causę est quot homines ex crapula potissimu3 attenentur. Deinde quẽadmodũ aspergine calida perfusi cõtinuo inhorrescimus: quia frigus exterius cõducił in vnum ⁊ suffugiente calore margines corporis desertas libere adoriť: ita illic ascendẽtẽ calorem ad caput frigiditas cerebri i sese collecta: eoq3 iualitior ⁊ animosior facta sũmis viribus aggrediť ⁊ quasi in regno suo compręhensum retardat atq3 debilitatũ cogit cõtrescere. Postremo sic acceptũ domo deterius expellit. Adhęc quẽadmodũ macerie grandi posita ignis restinguiť: ita multo cibo ingesto quasi offunditur ⁊ exolescit calor internus: nec ante erumpit ꝙ paulatim subacta ⁊ sublucata sylua hęc fit. Contingit enim somnus eo more quo dixi reditu. scilz corpulenti humoris: quez calor in sublime per venas leuauerit: nam quom nõ põt diutius eo loci quo subijt alimentuz morari: sed cõgelascẽs aggrauansq3 de arce capitis deductu ponderis sui pellitur effici solet: vt primũ oculi marcentes somno decidant: deinde ipsa animalia ꝯsistere vestigijs nõ possint sed pedibus deuacillent ⁊ corruant. Nam calor q̃ subrectos nos tenet in intima conuersus deserit. Ac homo q̃dem porrectus affususq3 iacet cum dormit: ꝓpterea ꝙ solus animaliuz erectus incedit. Cadens ꝟo pmũ quasi externatur animo ⁊ sensum omnẽ amittit: deinde imaginationibus ⁊ visis illudiť obumbraturq3.

¶ Non omnes causas somni calidas esse: sed aliquã esse frigidissimam. Item partẽ cibi fluxiones mouere: partem somnum facere. Cap. XXII.

SEd an solutiones hę vulgarię ⁊ futiles videntur nec ad veritatem: potius ꝙ ad ꝓbabilitatez quandã ornatę. illa ꝟo sũmatẽ ⁊ solidam rationem dormitionis attingit: quã nos modo executuri sumus. Cerebrum (vt ⁊ alias diximus) frigidissimum comparatione reliquarũ corporis partium animalibus est: his quę eam obtinent partem: ⁊ his quę carent eo quod vice cerebri subrogatur. Hoc igitur simile generationi imbrium euenire intelligenduz est quemadmodũ eniz quom ex aqua terraq3 humor exhalat: ⁊ vi solis efferť in sublime: vbi supernum aeris locum subierit: frigiditate regionis eius concrescit: denuo in aquaz conuersus in terram defluit: ita vapor ad cerebrum viam capescẽs primũ frigidus cõsistit: deinde cõcrementa ex eo in pituitam ⁊ saniem vertunť: ex quo ⁊ fluctiones mouentur: quę ob eam rem ex capite oriri probanť. At ea pars alimenti quę nõ morbifica nec extrementia sed frugi est descendit: ⁊ calorem cordis delata ⁊ cõgesta refrigerat. Ad refrigerationem ꝟo ⁊ ad seram euaporationẽ gracilitas ⁊ exilitas ⁊ venarũ conducit: quę circiter cerebruz habentur: quibus pręc tenuitate earũ minus caloris iunctum est. Porro vbi calor deest frigus redundat. Et hęc refrigerationis somniq3 vniuersa diffinitio est.

¶ Quando animalia expergiscantur: ⁊ quemadmoduz alentis sanguinis efficiatur discretio. Cap. XXIII.

EXpergiscitur animal quom primum absoluta ⁊ ꝓfligata concoctio est: quomq3 intimus calor qui ambientis frigoris metu in angustũ se contulerit tandem victis difficultatibus: ⁊ superior factus e latebris emicat: qð non ante accidit ꝙ sanguinem feculentum ⁊ turbidum a mundo ⁊ puro discreuerit. Est eniz tenuissimus ⁊ mundissimus sanguis: qui cõmittiť capiti. Cõtra crassissimus ⁊ corpulentissimus qui inferioribus partibus mandatur. His aũt sanguinis origo cor est: vt hic ⁊ alibi diximus. Ex tribus ꝟo specubus qui habenť in corde: is qui in medio est: cõmunis efficitur vtriq3 extremo. Ac extremi q̃dez ventriculi sanguinez ab vtraq3 vena recipiunt maiore ⁊ minore: que aorte appellať. Sũt eniz duo hęc caua: quibus sanguis a iecinore incoctus ⁊ indigestus influitur. In medio autem cordis sinu discriminatio sanguinis fit. Sed de his alio loco differendum vberius est. Cęteruz ꝙdiu sanguis ex cibo indiscretus est sopor infusus durat: nec ante soluitur ꝙ sincerus ea loca quę diximus petessat. Turbulentus membris inferioribus rigetur: quo facto animalia quasi onere depulso excitãtur ⁊ vellicantur e somno. Dictum est quę causa dormiendi animantib⁹ sit corpulẽti scilz vaporis naturali calore sublati reciprocatio ad principem sensuum. Dictum est quid sit somnus impedimentuz ⁊ nexus primi sensoriꝫ: ita vt sentire nõ possit: ⁊ quidem necessarius nexus quia consistere animal nõ posset: nisi essent pręsidia quibus tueri ⁊ conseruare se posset: inter quę pręcipuuz esse alimẽtum videtur: ex quo vapor exhalat. Dictum est ⁊ illud: somnum animalibus exhibitum ad salutem: quę potissimum de quiete contingeret.

¶ Hermolai Barbari patritij Veneti. I. F. in paraphrasim Themistij de insomnijs ad S. Ponticum facinum prefatio.

DIcaui Pridem tibi vt nosti Interpretatiunculam de insomnijs: q̄d pro mea in te beniuolentia: ꝛ pro ea spe quam de ingenio ꝛ doctrina tua conceperam volens feci. Nunc ceu fato quodam nostra adoreola sine te non possit stare. Themistius noster te rogat vt se transcribas. Periclitať enim nisi suppetias venis: ne (quę desidia ꝛ nequitia librarij est) antevortat se impressorum diligētia: quos preterq̄ ꝙ lucriones aginatoresq; sunt mea causa feriari iniquum est: presertim tanto operarum dispendio: quas ꝛ prestinare magno ꝛ pascere ad saginam oportet. Ego totus in recognitionē perdius pernoxq; incumbo. Nec superesse huic oneri vacat: alioquin nec possum. Scis q̄ non sim pigerrimus: q̄ oderim nebulones: ꝛ qui insinuatis (vt aiunt) manibus exigunt molestę mundo sarcinę. Sed hęc alias. Tu si veneris (sed venire te necesse est: atq; adeo ad condictum) ꝛ librario meo succēturiaberis: ꝛ Themistiū asseres: ꝛ me tibi arctius vincies. Si igitur per te non stat librarius meus: idest ipsum. Veternum successorē accepit: resignatus est. Tu (si voles) eris accensus. Quāquā non multum operi deest. Nec tam fuit ille asinus quin plus q̄ dodrantem laboris exegerit. Physica ꝛ libros de anima ꝛ alia quędam absoluit. Q̄d subsiduum est tibi quędam sors reseruat implendū. Tu constitue malis operas in diem vendere an redimere sarctam paginā. Equidem te optauerim mancipem. Fere enim plus vigilant qui in rem suam procuratores sunt. Sed iocor: ergo propera: nihil excusa: omnem veniam negabo. Nisi summe atq; impendio mihi opus esset te: careres hac molestia. Nunc ea vis est: vt etiam si scierim incōmodaturum me tibi: tamen inuerecundū esse necesse sit. Quod scribis superiores literas quas ad te nudiusquartus dedi: vt iocis eruditulis frequentes probari: certe nō dissimulauerim epistolam eam Paulo hilariorem fuisse: etiam si nō habuerit (de quibus placeret) sexcenta. Planeq; si philosophū spectes intemperantiusculus vt vna ea fui. Neq; id vnde mihi acciderit compertū adhuc habeo: alioquin sobrios credo ꝛ liberales iocos non damnastis. Et hercules miratus sum vnde mihi tantum ocij ad sales: presertim tam occupato q̄ antehac nunq̄. Et nisi ꝙ ad te scribebam qui cum licuit insanire manias ꝛ intemperias incidisse me vererer. Vale. Venetijs. M.CCCCLXXX.

Themistij paraphrasis de insomnijs. Libellus interprete Hermolao Barbaro.

Insomnia sensu non percipi. Cap. I.

POst hec de insomnijs est agendũ. Primũq3 illud querendũ quot aie potestati cõpareãt: et vtrũ affectio mẽtis an sensus sit. Dis enim duabus viribus tãtũ noscũt ea que ad perceptiones hois pertinẽt. Certe neq3 mentis neq3 sensus insomnium est: idq3 ita demonstrari explicariq3 põt. Si oculorũ officiũ cõtuitio est: et auriũ auscultatio et pari rõne sue singulis sensibus certa. Si potẽtias aie functionũ et actuum gratia institutas esse cõstat. Si sensiliũ generũ quedã cõmunia habent vt figura, magnitudo, motus, et cetera his cõsimilia: que pluribus subiecta sensibus sunt: quedã impromiscua et ppria vt color, sonus, et sapor. Si preterea ipole est vt aial dormiens et cõpressis oculis cernat: aut alio sensu percipiat: clarissime cõcluditur in somno nihil sentire qui dormiũt: ergo insomnia que sibi videre dormientes viri: nullo sensu noscunt.

Insomnia non esse opinionem nec actuz intellectus. Item quid preter somnium. Cap. II.

SEd neq3 intelligẽtie aut opiniones aut affectio põt isõniũ putari. Quõ enim in somno nõ equi mõ et homines demumq3 substãtie fere omnes occurrant: sed etiã albedo dulcedo et hec que citra sensuz opinione cõprehẽdi nõ possunt: sensus aũt feriant et ociant in somno: efficitur: vt insomnia ad opinionẽ aut intelligentiaz referri nõ possint. Deinde preter visa que obijciunt in somno solemus sepenumero intelligere aliud quiddã. Nam quẽadmodũ vigilantibus sentientibusq3 ꝯsiderare interim cõtingit aliud qddam preter id qꝺ sensu percipiunt: ita dormiẽtibus nõ ea mõ accidũt que vocant somnia: sed et preter somnia pleraq3. Põt enĩ accidere vt qs videre in somnijs Socratẽ videat: et extra hoc aiaduertat Socratẽ se videre p somniũ. Equidẽ sepe visus sum mihi cõperisse librũ: quem diu optauerim legere: sed somniare me sciebam. Amicus alius noster quom Panseptũ preceptorez suũ reuocatum ab inferis videret: intelligebat se etiã num dormiens somniũ videre. Jam illud frequẽtariũ est vt inuenisse thesauros somnies. Et anteq̃ expergitus sis: deprehendisse somniuz videaris: et adhuc dormiens: illusum te somnio amicis: qui sibi somnianti assistere viderent enarares. Ceterũ in somno nõ semper hoc euenit vt intelligamus somniuz esse qꝺ videmus. At in opinione semp id qꝺ opinamur opinari nos scimus. Itaq3 efficit ẽt rõne hac vt sõnia in opionẽ ꝯferri nõ possint.

Non omne qꝺ dormienti apparet somnium esse. item quid sit pprie insomniũ et qd visum. Cap. III.

SImul quoq3 illud arbitror liquere: non qcqd apparet in somno dici insomniũ posse. Nã tũc pprie insomniũ est quom is qui somniat existimat vera esse que somniat. Qꝺ si ergo ita somnias vt intelligere possis te dormire: somniareq3: hoc pprie somniũ nõ est s3 visum qddã atq3 phantasma. Ac vident qdẽ hec esse isomnia: s3 nõ sunt: imo vt dixi visa potius et phãtasmata. Visuz adeo proprie illud est: quom in ipso vigilie et qetis adulte interliminio positi: ista que vere sensu hausimus: et que initio somni ipressa atq3 allita nostro animo sunt: reddunt et offerunt sese: ita vt videamur aspicere et adhuc discernere possimus formas eas esse: quas in pma illa somni nebula sensu accepperimus. Est.n. quedã q̃si vigilia sõnus is: in quo intelligere et deprehendere somniũ possimus. Qꝺ vo sepenũero eueniat vt aliud qddã pter sõnia cognoscat: experiri facile his est: qb9 repetere sõnia quoties exurgũt cure sit. Nã vt ij qbus studiũ est ijsdẽ verbis reddere et repsentare memoriter que audierint firmius et facili9 recordant: q̃ illi ipsi a qb9 acceperint: ppterea q alteri pcepta memorie colẽde sequẽtes: audita et pnũciata qbusdã locis ꝯstituũt: alteri simulatq3 effati ea sũt: nihil vltra se ad memoriã eius exercent: ita hos melius q̃ alios somnia meminisse cõtingit: qui recensendis et recurrẽdis insomnijs operã dant.

Qua rõne dormiẽdo in somnijs fallimur. Cap. IIII.

EX his oibus illꝺ quoq3 ꝯstat eadẽ rõnẽ qua morbo qdã aliq in vigilia fallunt: facere vt in sõno quoq3 decipi soleamus. Vt.n. spũs qdã in egrotis ad caput vix molit9 cressamẽto suo visibilẽ spũz vehemẽter ꝯturbat cõmutitq3: vt oia q̃ tuent gemia videamur: et vt lineamẽta albarũ opis imanium beluarũ spẽz referãt: nã simulachra deliniaturarũ sine mã intra oculos recepta: et cũ spiritu visuali male habito et lacessito ꝯfusa foras illas aialiũ truces psentant. Ita et in sõno ille idem spũs cã est erroris. Sed et valẽtes quoq3 atq3 adeo sciẽtes interdũ falli ꝯtingit: vt si res nimio tractu remota et longule desita sit: aut siqua oculi montiũcula obstupescãt: nã et pedalis sol spectãtib9 et terra moueri et cõmeare nauigãtib9 vi. Qꝺ si h vex in sciẽtib9 et valẽtib9 est: q̃to in egro veri9 sit: et adhuc i dormiẽte ppẽsi9.

Quãq̃ i sõnio nihil sentiãt sẽsus: tñ afficiũt tñ. Ca. V.

CEterum siue eadẽ ps aie sit q̃ imaginet et sentiat siue discrepẽt diuerseq3 habeant: nunq̃ sine visu aut sensu aliquo labimur. Nã allucinari et obaudire dicĩr ij q verũ qdem aliqd vidẽt audiũtq3: nõ tñ ita vt videre et audire se credũt. Verũ in somno ꝯstitutũ est: neq3 videri qcq̃: neq3 audiri: neq3 aũt oino sensu alio cõmoueri: s3 nũ q̃uis in sõno nihil sentiri sit vex: tñ nullo mõ sensu affici in sõno nõ est vex: qr foris sensiliũ genex q̃ aio detinent ipresse euagant et obuersant in sõno et pñm sentiendi petẽtes idest cor valide feriũt: nec magnope sequi9 atq3 in vigilia lacessunt.

Quot imagib9 sõnij mõ fallimur mõ nõ fallimur. VI.

SAne interdũ ita viget aius vt ludificari se in sõno sentiat sitq3 h quoties euaporatio nõ multa defluit: et tũc sõnus ille minimus vigilia est: interdũ ita saporant atq3 ita in sese mediũ recedit vt nihil oino itelligat. Atq3 h euenit quoties offũdit redũdãtia descẽdẽtis cibi: et tunc q̃si vinctus addictusq3 manus dat et ad ea que visa sũt q̃si accepta sensib9 veraq3 sint assensum adiungit.

Insomnium esse potẽtie sentiẽtis affectionẽ non qua sentiens est: sed qua imaginatrix. Cap. VII.

HActenus ꝯstat isõniũ: neq3 ad opionem: neq3 ad itelligẽtiã: neq3 oino ad rationẽ aliquam intelligendi opinandiue pertinere: sed ne ad sensum quoq3 simpliciter cõsta

bit. Nam qui videt ⁊ qui audit necesse est simpliciter sentiat: qui ꝟo somniat nō simpliciter sentit. Sed tamē ad quendam modum referri potest ad sensuz quod vt intelligere oporteat mox considerabimus. Primum illud quod clarissimū est: nobis confessum sit. Insomniū sensibilis potentię affectionem esse: nam ⁊ somnus vt demonstratum supra est ad eandem particulam pertinet. Nec eniz fieri videtur posse vlla ratione vt animal alia particula dormiat alia somniet. Quom ꝟo probatum in libris de anima sit imaginandi vim quam phātasiam appellant eandem esse ad numerum cum potētia sentiendi quāuis essentia rationeqȝ differant imaginatio autem sit motio sensili abiuncto inita cuius originem impulsio sensus oblata extrinsecus habuit: insomniuȝ quoqȝ imago quędam ⁊ phantasma esse videatur: nihil enim aliud insomnium est: ꝙ̄ visum quod apparet in somno: siue illud simplr: siue quodam genere contingat: indubitabili luce colligitur: insomnia sensualis potentię alumna esse: vtiqȝ non quatenus sensualis sed quatenus imaginaria siue phantastica est.

¶ Causa ꝓducens insomnia: ⁊ iterum quando erremus aut non in somnys. Cap. VIII.

Quid sit insomnium ⁊ quā ratione cō currant dormiētibus visa ex his maxime doceri possumus quę accidere viderentur in somno. Quęqȝ sensilia ꝑmouent ⁊ excitant sensuȝ in nobis iacentē. Formę ꝟo eorum expresse ⁊ consignatę in sensorys nō modo habent tunc quom sensus in gestione actuqȝ est. Sed etiā tūc quom ab opera discessit: sensilibus abiunctis. Ex his quęcūqȝ intus seruantur nisi penitus oblitterentur copia exhalationuȝ: dormientibus nobis illudunt ⁊ descendēte spiritu qui vi caloris efferebatur ad caput: iciunt ⁊ cōmouent sensum ita vt somnia sępe talia eueniant: quę veris simillima esse videantur. Qō si multa admodum collectio reciprocantis spiritus fit ita vt ea quę nobis appareant qualianam sint animaduertere liquido non possumus. Tunc errare labiqȝ consueuimus. Et quę simulachra mera ⁊ imagines nudę sensilium rerum sunt: tanq̄ ipsas res vere intueri ⁊ contrectare nos credimus: si ꝟo modica affluentia fit. Et quę pręsua copia obruere aut pręstringere totam acieȝ mētis non possit: sed iudicium ei incolume ⁊ inobsoletum relinquat: tunc nullo errore trahimur visis sed obsistimus. Proinde quom ita accidit solemus dormiēdo dicere. Videtur quideȝ hoc Socrates non tamen Socrates est: sed Socratis spectrum. Manifestum est igitur reditu vaporis imodici deerrare pręgrauariqȝ animū temperato cibo nec falli nec opprimi. Contra est in quibusdam ęgritudinibus: in quibus causa allucinationis non est descendens ac decidens spiritus sed subiens atqȝ ascendens.

¶ Post recessum rei sensilis imagines ⁊ affectiones in sensu manere. Cap. IX.

Quam ꝟo abeuntibus ⁊ abiunctis sensilibus: aliquādiu formę eorum in opificiis sensuum eruentur: potest vel hinc apertissime intelligi: ꝙ quemadmodū teluȝ simul de manu iaculantis recessit suo qdeȝ motu differri videt: si origo tamen motus ad viȝ refertur ꝓpterea ꝙ ille qui mittit primorē aerem cōmouet qui collisus subinde alium aerē propellit: atqȝ hic deinceps alium continenti serie donec vires senescant: atqȝ ita telum quiescat. Hoc ⁊ in aere vt diximus locali motu ⁊ in humore cernitur. In alteratione quoqȝ nō absimilis ratio est. Aquę feruent ignibus subditis ⁊ ferruȝ candescit mollitum flammis. Alia his admota caloreȝ ebibunt ⁊ hęc in alias itē res transmittunt duratqȝ successio hęc quādiu prima vis pollet: nec dum fatiscit aut flaccet. Ita in sensu statuenduȝ videtur: alioquin tanto propensius ꝙ sensum qui in actu cōstitutus sit alterationem esse quandam olim probauimus. Hęc igitur cōmotio imaginū non modo vigilantibus nobis: sed etiaȝ quiescentibus seu leui somno seu profundo ꝯtingit: parte ea quę visa ⁊ imagines ꝯcipit. Hoc adeo videtur planissimum argumento ꝙ si quis conspectum suuȝ ab aliquo qō intentissime obtutus sit cōuerterit comitabitur nihilominus eum forma rei quam spectauerit quasi affectis possessisqȝ priore pulsu oculis. Prohinc qui de sole in opacuȝ se conferunt confutatis pręnimio splendore luminibus nō cernunt. Item siquid pręcandidū aut viride diutius aspexeris quicqd oculis inciderit videbitur concolor: sed ⁊ si oculos contra soleȝ aut aliqd qō fulgeat tendas: deinde cōniueas: primū talis aliquis color videbitur qualis albedo aut viriditas estrum is se in puniceum conuertet: ꝓxime in purpureum: atqȝ ita deinceps in alios: postremo in atrū a quo euanescit exolescitqȝ. Eodeȝ modo quę motu cito mouentur obtutus nostros cōfringunt: vt si in profluentem rapidum direxeris: facit porro ęstuatio ⁊ vertigo: vt quę stent videātur moueri. Sed ⁊ validus demensqȝ strepitus surdastros reddit: ⁊ odor qui vehementer oboleat odoratuȝ corrūpit. Hęc omnia euenire ita (vt dixi) certissimū est.

¶ Sensus differentys leuibus pelli: nec solum pati: sed agere. item de speculo quod aspectu sordescit. Cap. X.

Verum ꝙ̄ celeriter sensus vel modicas differentias persentiant: indicio est id: qō accidere in speculo videntur: de cuius rōne ꝙ̄ꝙ̄ potest seorsuȝ quęri tamen visus eius hoc loco tātisper is est vt argumento eius sciatur: visum nō modo pati semper ⁊ affici: sed etiam agere aliquid interim solere. Nam speculorum fulgor aspectu mulieris pręstringitur tempore mensium. Statim enim superficiem illam quędam veluti nebula sanguinis obducit: adeo si nouitium speculum sit: haud temere maculam eluas: si peruetus facile abstergas. Causa ea quā dixi quot nō solum ab aere visus mouetur: sed aliquādo est: vt etieȝ mouere possit. Nam splendida mouendi vim habēt. De genere autē splendidoꝝ oculi sunt. Hoc igitur tempore quo menses patimur: nam ⁊ viri sua menstrua patiuntur: eodeȝ mō lumina: quo cęterū corpus afficimur. Omnia enim mēbra aspergine menstruoruȝ rigantur: pręcipueqȝ oculi: qꝛ maxime foraminosi venulētiqȝ sunt. Quamobrem tempore genitalis profluuij qō cōmotione ⁊ inflāmatione sanguinea solet contingere obscurum quidem discrimen in masculis est: eoqȝ si tum speculū inuisant: nihil id polluitur: qō euidēs fit: sed tamen polluitur ⁊ operit̄ e liniecula: eo modo quo quom mulieres tuētur. Est. n. natura seminis ⁊ sanguinis menstrui eadem: sed qꝛ candidum illud ⁊ quasi concolor speculo est offectio perui deri nō potest. Plane ꝑmū inficitur ⁊ mouet̄ aer a sanguine genituraue quę suffusa oculis sunt: aer infect⁹ aliū aerem inficit: qui speculo proximus fit: ab hoc postremuȝ speculo inquinamentum illud allinitur: qō nitoreȝ eius hebetat. Quemadmodū igitur candidę vestes oēȝ notam ⁊ sursum facillime cōtrahunt: nā in puro quoqȝ atqȝ mundo omnis color externus aspectabilis ⁊ conspicuus est: ⁊ quęcūqȝ sordecula quasi prominet: idem ad speculuȝ referto. Sane ęo qō leue est insperiones ⁊

infecturas

infecturas omnis exaudibiles facit:qd vo nitidus atqz purū manifestas euidentesqz obtinet. Scire autē necesse est tangi ab aere fere idez esse qd atteri/oblini/aspergi/perfundi. Ergo vt leuia corpora egregie personant: propterea q aer in his elidit incolumis nec facile dissilit dissipaturue:sic specula munda & splendida maculas suas habent & perspicuas: ideo q offectura in his propter tersitudinem in quādam vnitatem coit. Quāobrez vo maculę nouis speculis inductę aboleri ęgerrime solent:ea ratio est:q & in omnes partes serpūt: & in profundum descendūt. In profundū/q specula plura sūt. In omnes partes/q tersa. In vetustis autē nō perinde q pertinaciter sunt:qz non eodem adhęsu neqz tam alte figuntur:sed superficie quasi marginibus innatāt. Ex his constat(qd volebamus)tenues differētias compręhendi a nobis:easqz celeriter excitare vellicareqz sensum. Item nō modo pati visum:sed etiam facere. His quę diximus adstipulari videtur:qd in vino & vnguentis conspicitur. Nam oleū:qd in hoc genus miscet:ocissime iniectos odores capescit. Uini quoqz nā mira est alienos sapores in se trahendi nō mō earum rerū:quibus int' additis corrigi medicariqz soleant: sed et earū: quę ad dolia extrinsecus iuxtiz aut locant aut nascunt.

Facile decipi qui morbo aut affectu tentantur. Item aliquando decipulum intelligi quia iudiciū animi a iudicio sensuum discrepat. Cap.XI.

Deam vo consyderationez:quę nobis initio instituta est vnum subiūgi opz:qd & patere pōt ex his quę dicta sūt:abeuntibus sensilibus nō abire spectra:sed detineri & seruari deposita. Itez facile decipi & oberrare eorum sensus: qui affectu aliquo perturbati possessiqz sint: adeo p vt quiqz alicui vitio addicti sunt: ita in eo frequens fallantur meticulosi in metu:amatores in delitijs suis. Proinde vtriqz tenui similitudine earum rerū quas ij formidant illi deperevūt facile lacessunt:meticulosi iminere quę timeant:leuiter suspicent:amantes quę amēt. Et quo quis obstrictius tenet:eo leuiori similitudine circūscribit. Eodē modo qui obirasci faciles sunt:demūqz qui quacūqz alia ptur/batione aut libidine pertētant. Propensius vo gbus immodica hęc sunt. Quāobrem & febrientes monstruosa q̄dam animalia vident in parietinis cernere:qd quidē accidit his exigua similitudine:quā interpollationes q̄dam & liniamēta in tectorijs referunt. Cęterū hic error pro qualitate morbi maior minorue est. Sępe enim leuius pręmunt q̄ vt se de his:quę vident videre:falsos haberi nō cognoscant:interim vsqz adeo tentant accūbuntqz morbo:vt visis ducant & assensionē adhibeant. Causa vo quāobrem hęc fiant videt ea esse:q non vna tantū in nobis iudicandi vis est:sed geminę. Est mens quę primatū obtinet. Est sensus vnde ortum habet imaginatio. Huius rei signum est:q quom sensui sol videatur pedalis:corrigit aspectum ratio quę intus est & maiorez esse q̄ videatur dictat. Quot si vna tantū esset potentia quę iudicaret de omnibus:nō posset sol non tantus putari quātus videtur. Plane non inficior quibusdaz morbis effici:vt rō quoqz atqz mens errorē sensus sequat:qd vsu venit in deliris abalienationeqz ai: quo tēpore & liniamēta moueri & aialia esse credunt.

Iudicia sensuū inter se Zria esse desidereqz. Cap.XII.

SEd quid opus est dubitare an sensus indicia a iudicijs animi differunt: quando vel ipsi sensus inter se perspicuo euariant: Nam in his:qui superiores optimatiores:qz sunt:exquisitius iudicant & coarguunt cęteros. Atqz hoc in visu & tactu liquet. Si enim digito vno vicibus scalpas:tactui:vnum quod est:videbunt duo visui non videbuntur:sed vnum:quia visus acrior & certior tactu est. Quot si aut solus tact' eēt aut vterqz: sensus iudicium idem haberet: pronunciarentur duo esse:quod vnum esset. Causa autez circūuentionis & decipuli ea est:quoniam sensilia nō tantum quoties mouēt tur moueri nobis videntur:sed etiā stantia quoties ipsi in nobis sensus mouentur: vtiqz si eodem modo moueantur quo solent a sensilibus cieri. Ita litus videtur nauigantibus moueri & recedere dum visus ab alio impellitur.

Quot dormientibus & noctu magis q̄ interdiu & vigilantibus visa occurrant. Cap.XIII.

EX his planum arbitror factum non modo vigilantibus nobis motiones illas contingere:quę per eos sensus accipiuntur:qui foras prospectant:& quasi extra corpus sunt:sed etiam illas quas sentimus:quom affectio ea ingruit: quam somnum vocamus. Alioquin & tunc impensius id patimur:q̄ tempore alio:quia interdiu excidunt multa & vanescunt sensibus opere suo detentis:& mente varijs cogitationibus obruta. Nam paruus ignis luce maioris offunditur. Letitię item & ęgritudines modicę accessu immodicarum & insignium exolescunt. Quiescentibus vo minima quęqz aduolant allinunturqz:noctu pręsertiz:q eo tempore obsolutis sensibus & functionem suarum quasi missionem & vacationem habentibus:& calore in viscera cōdito:motiunculę omnes iobsoletę & incolumes ad sensum principem confluant:deinde ęstu pauluz sedato sese dormientibus reddant.

In somnio quot imagines multę occurrant. item quę primę:quę medię:quę nouissimę motiones dicantur in somno. Cap.XIIII.

CErte hoc intelligi potest simile: vt in fluuijs euenire. Ut enim humor ibi qui fertur & profluens mouetur:interiz inoffensus absoluto vertiginū orbe decurrit:interim offensaculo retardatus in multas quasi propagines scindit dehiscitqz:& in varias formas subinde resoluitur. Idem statuere de motionibus sensarijs opz. Motionem appello excitationem depositarum imaginum & delationem earū ad cor:per quaz vis in eo sentiendi interpellatur. Quemadmodum igitur eo exemplo:quod modo attulimus:anteq̄ vertigines consistant:medię formę multiplices comparēt:ita & motiones imaginuz:quę in subiecto spiritu:aut in corde:aut in sanguine continentur:si quid obuiauerint idest si in alteram motionem offenderint:quę succedat in multas similitudines secantur:diuelluntur:qz:& eas medio itinere pręsentant:anteq̄ in nouissimam concedant. Igitur sensus primus non solum a primis & vltimis motionibus:s; & ab intermedijs lacessitur. Ut eniz si nubecula p̄mo effigie leonis occurreret:deinde se in varias animalium figuras verteret:postremo similitudinem hominis referret:nō modo formas leonis & hominis videremus:verum etiam animalium eorum:in quę medio transitu abijsset:anteq̄ hominez redderet: seu iucundę illę albescentesqz:seu contra ingratę:alioquin infensęqz oculis accidissent:ita & in somno non solum extima a sensu primo:sed & intermedia visitantur: siue ea ternicolamentis & portentis similia sint:siue placida & trāquilla:& quę statum naturę contineant.

¶ Quot statim a cibo nõ somnient aialia. item quot nec pueri, item quot mõ somnient aialia mõ nõ somnient. itẽ de turbatis ꝛ tranquillis insomnijs. Cap. XV.

At vero statim a cibo nõ somniant aialia neqꝫ quom primum egressa in lucem sunt: vt infantes: q2 multa tum agitatio motioqꝫ est propter alimentarium calorem. Quãobrem quẽadmodum humore aliquo vehemẽter cõmoto: aut nulla effigies reddit̃ q̃ap pareat: aut reddit̃ qdẽ aliq̃ sed lacessita ꝛ tortuosa vsqꝫ adeo: vt alia oino videat̃ esse q̃ꝫ stagescẽte ãt ꝛ stagnante res in eo simili colore ꝛ icolumi forma rñdẽt: ita dormiẽtib⁹ eueniũt visa ꝛ motiones a sensib⁹ q̃nqꝫ: vt puideri nõ possint ꝙ multo fluxu alimonie obruũt̃: quqꝫ distortę ꝑposterę ꝛ mõstrosę ꝛ oino deterrima somnia: q̃lia q̃ melicis ꝛ temulẽtis ꝛ febriẽtib⁹ accidũt. Quõ eniꝫ morbi hoc genus spiritosi vaporulẽtiqꝫ sint: cõmotionem ꝛ perturbationem plurimam afferũt. Simul vero a fluctu constitit ꝛ discretus sanguis est: hisqꝫ sanguinem obtinet: significationes a sensibus omnibus veniunt incolumes ꝛ distincta digestaqꝫ somnia sunt. Ita vt ad similitudinem veri expꝛessa occurrant.

Quot sinceris isõnijs aius mõ obsistat mõ ꝯsẽtiat. XVI.

Ac insomnia quideꝫ iccirco existimant̃ vera q2 quomtaꝫ ea quę inuehit oculoꝝ sensus: q̃ꝫ ea quę cęteri sensus renuntiant ꝑm quietem ad locuꝫ principẽ integra sinceraqꝫ transmittũtur. Necesse est vt videant̃ plane cerni teneriqꝫ ac perfecte sentiri. Eo enim ꝙ motiones sui quęqꝫ generis ad principiũ sentiendi meracę ꝛ inobsoletę perueniunt ꝛ vulnerant cor: fieri nõ potest: quin videri/videre/audire/sentire/nõ secus atqꝫ in vigilia oporteat. ꝓinde animus tũc iudicia comitat̃ sensuũ. Uerbi gratia: si in illa vicissitudine digitoꝝ: de qua diximus supra: nõ fallit̃ visus: sꝫ tact⁹: neqꝫ vtiqꝫ i somno anim⁹ vniuersus fallet̃: sꝫ ꝑs tantũ ea q̃ sensui tact⁹ rñdet. Ita altera ei⁹ portio .i. vis tactoria per somnũ vnã rẽ duas esse ꝓnunciat. Altera .i. visibilis ꝯstãter obsistit ꝛ q̃si vigilãs testat̃: vnã rẽ eẽ q̃ videant̃ duę. Qḋ si nõ fallit̃ ea pars animi qua videmus: q̃ppe quę exq̃sitioꝛ ꝛ quasi rationabilioꝛ sit: q̃ꝫ pars ea qua tãgimus: lõge hoc fidentius adiungendũ ꝛ tribuendũ menti est: vtpote in qua sedes ꝛ domicilium iudicij sit. Nec temere sopori accũbit: nisi defluxus spiritosi oris exuperet. Ac ꝯsentiret qdeꝫ semꝑ in somno anima: ꝛ imaginib⁹ quę a singulis sensib⁹ durent̃ fideꝫ adiungeret: nisi virt⁹ aliq̃ potioꝛ ꝛ vegetioꝛ ꝯtrairet. Quale enĩ quicqꝫ est qḋ sensus apportat: tale a ꝑmo sensu ẽt iudicat̃ habeturqꝫ. Quapp quõ tactus sępe qḋ vnũ est: duos eẽ renũtiet: ꝛ visus solẽ pedalẽ esse semꝑ decernat: nisi quę alia rõ haberet̃: quę q̃si itercederet: necessariũ esset: vt anim⁹ semꝑ iudicia sensuũ assertione sua approbaret: atqꝫ ita semꝑ vnã rẽ duas esse ꝯstitueret: ꝛ solẽ pedaneũ sciret. Nũc ꝯtinet̃ q̃dam vis in nobis q̃ efficit: vt q̃ꝫq̃ꝫ pedalis appareat: nõ tñ videat̃ pedalis. Nõ enĩ oẽ qḋ apparet ẽt videt̃. Nisi quom langore corporis soporata vis illa arbitra est: vt sępenumero diximus: aut quom nõ mouet̃ motu legitimo nec suo.

¶ Motiones in sensibus factas inducere somnia: iteꝫ q̃ actu earũ quę potẽtia sint. item somnia explanatiora vltimis somnis afferri. Cap. XVII.

Quẽadmodum vero dictuꝫ est: vehemẽtes affect⁹ facere: vt quis in ea re quoi afficit̃ facile capiat̃: ita ꝛ sensuũ motiones in somno ꝛ cętera quę in sensu cõtingunt: videnĩ cõmittere vt dormiẽtes mentiẽtibus somnijs ẽt a tenui similitudine cogant̃ accedere: nam quom dormiẽtibus nobis spirit⁹ vel sanguis reciprocat ad coꝛ: vna ꝛ motiones illę imaginarię sensuum cõmeant: quę in materia ea tanq̃ꝫ in subiecto suo consistũt. Cęteroꝫ aliquę actu: aliq̃ potẽtia continẽtur: hoc est aliquę cunctant̃: nec dum mouent: aliquę ꝑsto sunt: ꝛ principiũ sentiẽdi ad repręsentationẽ ꝛ notitiã sui appellãt. Ut igit̃ quęqꝫ prioꝛ accedit ꝛ intrat locum: ita prioꝛ extimulat ꝛ prioꝛ se asserit: hac absumpta aboletaue: seq̃ẽtes suo quęqꝫ ordine rogant̃ ꝛ inferunt sese. Declarat̃ hoc hõ exẽplo. Fingat quis ranas quinqꝫ in doliũ salis coniectas: deinde eas ita disponat: vt vnã in sũmo: vnaꝫ in imo: tris medio spatio: atqꝫ omnes inter se paribus interstitijs collocet: hoc est: vt extimaruꝫ alteram ad os ꝛ labia dolij: alteraꝫ ad fundũ medias in medio situ interuallis ꝛ proportionibus suis cõstituat: ita tamẽ vt omnes operiant̃ sale: simul igit̃ cęperit suprema pars salis tabescere: rana quę parte illa cõdebatur: prima vendicabit̃ ꝛ prima superficiem obtinebit: ꝛ prima vsurpabit̃ conspectu: tuꝫ deinde seq̃ẽtes serie: qua ad eas colliquatio steterit: ita prodibũt in luceꝫ. Quom vero in imum diffusio decubuerit: tunc emerget q̃ sepulta inibi fuerat. Eadem conditione sunt simulachra sensilium ꝛ motiones quę in somno versant̃. Quę ꝑma incurrunt prima animum exercent ꝛ cõmouẽt. At quę potentia contineri ꝛ tardius percutere diximus: q2 tuꝫ sanguis is qui corpulentioꝛ sursuꝫ halauerat: ꝛ prohibebat offerri similitudines veras attenuatus dilutusqꝫ habetur: insomnia exq̃sitiora explanatioraqꝫ repręsentant. Hinc ẽ vt nouissimi sõni afferre nobis soleant ꝯstãtiores ꝛ certiores imagines. Quom enĩ quasi refrixit ac deferbuit causa illa: ea quę imagines rerũ turbabat: necesse est: vt ea quę olim sensibus accępta eo tẽpore deferũtur ad coꝛ: puriora sincerioraqꝫ videant̃.

¶ Animã sopiri alimonię: nec tñ semꝑ sopiri. itẽ nõ ideꝫ esse aliq̃ apparere ꝛ videri. Cap. XVIII.

Ea igitur contrariatio ꝛ commutatio phantasmatũ quę in somno accidit: cõferri põt ei quę in nubib⁹ contingit: quoius ꝛ supra mentionẽ habuim⁹. Nam illę quõ modo effigiem hominis referant: moꝝ se transitu ocissimo in cẽtauros conuertũt. In vniuersum quicquid apparet in somno vt dictũ inter initia est ex reliquis ꝛ vestigijs est inhęrẽtibus eaꝝ rerũ: quas quis vigilãs senserit: gesserit: cogitauerit. Digresso autẽ sensili atqꝫ abducto: si vis illa: quę in nobis principatũ iudicij ꝛ pontificiũ obtinet: ẽt dormiendo soluta sit: nec copia defluẽtis sanguinis obterat̃: ludibria somnioꝝ detegim⁹: ꝛ h̃ qḋ vĩ coryscus scim⁹ coryscũ nõ eẽ: sꝫ spectrũ coryscĩ: ita tñ q̃ꝫ anim⁹ veꝝ coryscũ intelligit: si vero penit⁹ mersa effusaqꝫ sit: tuꝫ silitudo rei credit̃ ipsa plane res eẽ. Nec ita mouet vt i vigilia assolet: sed ita: vt vigoꝛ animi tot⁹ iacẽs sepultusqꝫ oi ei⁹ sensu linq̃tur. Tãta vis soporis ꝛ sõni ẽ: vt discerniculũ h̃ mẽti eripiat. quẽadmodũ igit̃ si qs oculo digitũ subderet nec sciret digitũ ita admotũ cõmittere vt oia ei gemina apparerẽt: tũc nõ mõ apperẽt gemina: sꝫ ẽt viderent̃ crederẽturqꝫ gemina. Si vero id sciret: apperẽt qdẽ gemina: sꝫ videri aut credi nõ possent. Ita in sõno si qs itelligat obdormire se: ꝛ ꝑterea aliqd somniet: apparebũt qdeꝫ ei q̃ somniat. Sed secũ dicet q̃ꝫq̃ꝫ apparet h̃ coryscus eẽ: nõ tñ est coryscus. Nam sępissime hoc euenit vt quis dormiẽdo dicat int⁹ somniũ esse qḋ videt. Quod si dormire se nesciat: dabit man⁹ approbabit ꝛ adhibebit assensuꝫ.

¶ Imagines rerum absentium modo in ipsis sensorio modo in corde versari. Cap. XIX.

AT vo ita esse vt dicimus et motiones imaginarias et figuras et simulacbra sensilium diuersari in primo sensu.i. in corde et reb⁹ abiūctis et cessantib⁹ sensib⁹: de quibus omnis ludificatio et cōmenta diuerso somniorum prodeant clare demonstratur argumento qđ subiungitur. Id qđ in secundis est longe magis ascis scendum et ascribendum est primo. Sed in ceteris sensorijs etiā ociosis et vacantibus reliquie et vestigia quedam rerum seruantur. Multo igit̃ equius est in corde hoc concedi: vnde illa proficiscuntur et quoius beneficio functionibus suis supersunt. Esse autē hec in sensorijs experiri manifestarie quiuis potest: si adhibeat animum et animaduertere ad id conet̃: qđ nobis a somno recens excussis solet accidere. Nam plerūqz visa et motiones que se modo quiescentibus obtulerant continenter vel excitatos expergefactosqz comitantur et aliquādiu post desistunt. Nam quom quis in somno dat⁹ et videre somnium occipiens casu aliquo expergiscitur: fere semper accidit: vt ei simulacbra quedaz ob oculos stare obuersariqz videantur. Pueris certe noctu a somno quidem recentibus: sed plane vigilantibus aspectātibusqz: multe sese imagines presentant: que passim vagari et moueri vident̃: ita vt illi se pre metu sepe intra inuolucruz expauidi occulant. At hec nihil aliud sunt q̃ motus a sensilibus profecti impressiqz oculis.

¶ Definitio insomnij et que insomnia videant̃ cuz non sint. Cap. XX.

EX bis omnibus ratiocinatione certa colligitur: somnium esse visum: qđ fm quietez occurrit: quoties vis que iudicat obligata desertaqz lāguore corporis est. Quapropter neqz visa ea et terriculamēta: de quibus pauloante habita oratio est: ꝓprie insomnia esse possunt: neqz aliud quicq̃ qđ sensibus excubantibus et solutis appareat: neqz itez quicquid occurrit in somno insomniū est: nisi ratio ea q̃ iudicat possessa omnis et obruta sit. Nam qđ non nulli experiuntur in somno: vt quodāmodo cernant: degustent: exaudiant: vulsi et contrectati presentiant: sed languide alioquin et quasi de longinquo: nō potest insomnium putari. Qui enim ita leniter obdormiscunt: vt quasi in collimitio somni et vigilie sint: siquis strepitum moueat: aut lumen obtinens pretereat locū: in quo quiescunt: fieri solet vt strepitum et lucem oculis accipiat: quasi vtrūqz incolumi fieri sentiant: eoqz et excitatus aliquis dicat: tu quid perstrepis? Aut nunquid tu cum lumine accedebas. Ita me hercule videre somnium videbar: ceterum non fuit somniū: sed gesta hec sunt. Proinde vt se habet is: qui simpliciter vigilat ad eū: qui aliquatenus vigilat: ita sensus simpliciter ad aliquatenus sensum. Ac illi quidez in somno palpebras nō conducunt: sed discuneatis exiguo calle oculis et debiscentibus dormiunt. Quom ergo accensuz lumē in cubiculo viderint: arbitrati esse insomniū: expergiscuntur: et lumen verum fuisse dignoscunt. Sed et gallinaceorum cantus et latratus canum exaudiunt̃ in somnijs: et existimant̃ insomnia: que mox expergiti aiaduertunt somnia nō fuisse. Iam vo comperti qui quom dormirent ad interrogatum responderint: sed ij experrecti respondisse se non meminerint. Certe cōstat qui ita dormiunt: q̃q̃ solutos habere sensus videntur: nō tamē vigilare simpliciter alioquin somno excusso recordarentur: neqz simpliciter dormire: alioquin percūctantibus non responderent. Ex hoc genere nihil potest somniuz vocari. Neqz siquid aliud potest p̃ter somniuz in somno vere intelligi. Qualis ea deprehensio siue iudicium est: quo quis dormire se quom dormit sentit: sed simulacbrū visumue: qđ ortum et profectum a sensibus in dormitione animalibus affertur: in eo ꝙ dormiūt: hoc proprie somniant esse et appellari debet.

¶ Quāobrem aliqui nunquam somnient: et quāobrem quidam somniare sero incipiant. Cap. XXI.

PRoduntur certe: qui nunq̃ quicq̃ somniarint in vita. Exempla etiam sunt alios ad multam etatem non somniant esse. Causa eadem: que facit: vt et infantes quoqz non somnient: neqz ceteri statim a pastu. Quorum enim ita constat temperamentū: vt ad superiorem locuz plurimus e cibis fluxus succedat necesse est: vt quō delatu ad ima humoris ei⁹ multe motiones cient̃: nullum his phantasma: aut visum appareat. Proficiscente vo etate: concocta et subacta materia nihil prohibet: quin somnia illis possint restitui. Nam immutatione vel etatis vel affectionis alicuius secuta necessarium est naturam quoqz ipsam et temperamentum mutari.

¶ Hermolai Barbari. Z. F. Patritij Veneti in paraphrasim Themistij de Diuinatione ſm quietem prefatio ad. M. Barbum.

Libellum de diuinatione ſm quietem interpretati ſumus ad te: id munuſculuz cum ꝙ e ſcio eſt: tum ꝙ a me venit gratum tibi fore nō dubito. Judicium tuuz qd̾ ſit: ſimul hec legeris: aueo de te per litteras ſcire. Ceterū hoſpes biennium meus Ariſtoteles tuus ſiue ꝙ comiter a me ⁊ liberaliter tractatus eſt: ſiue ꝙ veretur ne tam longa peregrinatione offenſionez animi tui ſubierit: diſcedere: ſed ne auelli quidem a nobis poteſt. Niſi forte iniquo animo tulit verba illa in litteris tuis interminabunda: quibus (ſi pugnet) perferri ad te manus ⁊ pedes vinctum iubes. Indignū ſe carhenis putet nobiliſſimus phyloſophus: qui mentes hominū a maximis erroribꝰ ſoluerit: alioquin nullos neruos detrectat: modo tibi vſus ſui conſtet: vt mihi. Proinde metuit ne (que tue maxime occupationes ſunt) preterqꝫ impēſiſſimū in ſacris litteris ſtudiuz: ad ſitum ⁊ puluerem reuocet. His rationibus vel cunctis vel ſingulis (niſi maiore aliqua vi cogatur) negat ſe arbitrum vltro ad te. Tantiſper te rogat ſupplex (nec enim tam formidat vincula: vt te dominum agnoſcat) ne ſe interuſurium aliquod dieculaꝝ inuideas: in quo ſi equus fueris exhibiturus ipſe ſe eſt: vel ad penam: etiā ſi iure poſtliminij vti poſſit: niſi ꝙ emptus a te in Aſia eſt: haberi eum loco ſeruorum a manibus velis: vtcūqꝫ manus illas ipſas probas ⁊ doctas: ſed ⁊ pedes quoqꝫ: ſi pateris: aduolutus impetratam a te morulam tantulam vult: qua ſe mihi extremas manus Themiſtio ſuo imponenti cōmodet. Neqꝫ id ſe mea tantum cauſa facere: qꝫ ſua: vtpote quoius interſit: expoſitorem ſui iuratiſſimum vindicari tenebris: ⁊ phyloſophiā ſuam latinis reddi: que obſeſſa barbaris ſit. Jaz me hoc loco laudat parce: ⁊ quia phyloſophus: ⁊ quia Ariſtoteles ꝓmouiſſe me aliquid hoc in genere: neqꝫ de latinis litteris peſſime meritum. Ob hec (niſi tu aliquid contra habes) pluſqꝫ ſonticā cām putat: quāobrē appellatus ad condictū non venerit: te quoqꝫ modeſtum ⁊ facilem dominum fore: ſi ſibi hoc ſpatioli dolueris. Et Hercules ſi ſummo iure agatur iuſtas rationes videri: quibus in libertatez proclamet. Sed iocari collibuit illud ſerio Ariſtotelem tuum apud me eſſe adhuc menſem oportet: quoaddum Themiſtius noſter totus exeat. Nec Do ni fraudi ſit: ꝙ re tua inuito te abutor: primum me: inuito te: id faciam humanitas tua metu illo me liberat. Deinde vt inuito te faciam: qd̾ facere me oportet: eius rei culpam neceſſitas non ipſe habuerim. Vale. Venetijs. M.CCCCLXXVIII.

Themistij paraphrasis de diuinatione p somnum interprete Hermolao Barbaro.

An existimandum sit aliquam diuinationem haberi per somnum. Cap. I.



Diuinationem in somno aliquam esse quę dormientibus nobis prouenire dicatur a somnijs: neqꝫ pertinaciter resistendū: neqꝫ temere assentiendū puto: naꝫ quod aut omnes aut plurimi arbitrant inesse aliquid diuinitatis in somno: & visa plereqꝫ occurrere prenuntia futurorū: argumento est: hāc persuasionem que vsqꝫ adeo infixa hominum menti huc sit: & fere gentium firmata consensu: ab experientia & rerum euentis ortum aliquem habuisse. Accedit ꝙ fere nemo est: quoi euenire signa aliqua dormienti nō soleant. Nonnullarū etiā reꝝ presensa esse quędā in sōno atqꝫ prescita credi par est: quippe qd nulla ratione nō careat: nec fere vllum insomniū incidat: ec quo addiuinatio aut coniectio: aut iterpretatio aliqua duci nō possit. Parte alia quō nulla grauis & efficax ratio videatur: vnde istec diuinatio proueniat: efficitur: vt difficile sit homini docto fidem suā in hoc obstringere. Nam putare deuꝫ esse qui mittat somnia: preter alias rōnes quibus infirmari hoc cōfutariqꝫ potest: illa est efficacię exploratę: ꝙ subabsurda res sit significationes futurarū rerum p somnia: nō optimis sapientibus: sed sine lege vlla: ac fere pessimis quibusqꝫ & abiectissimis hominibus euenire. Porro sublata origine hac nulla preterea pōt idonea alia vel fingi. Nam qd dicitur quosdā esse in Boristhene & Sadibus: qui vaticinentur futura adhuc rationis incompertę est. Et hercules maius quiddam ꝙ vt in B captus ingenij nostri sufficiat.

Somnia alia causas rerū esse: alia signa: alia fortuita: & quemadmodum sint signa. Cap. II.

Necesse igit est somnia aut causas earum rerum quę preuidentur putari: aut signa itelligi: aut omnino haberi fortuita. Membra hęc vel omnia congruunt somnijs: vel duo ex his: vel vnum. Causaꝫ accipio: vt lunā quę causa est: vt sol deliquio obscuret: & defatigationem quę causa est: vt quis febrē incidat. Signū deliquij est: quō subit planeta & ad interuentū tendit: signum febris est scabrities linguę. Fortuita res est: inambulante me solem delinquere: quia neqꝫ cā neqꝫ signum deliquij inambulatio mea pōt videri. Quapp fortuitę res neqꝫ semper neqꝫ maiori ex parte visunt. Probanda itaqꝫ partitio ea est somnioꝝ alia pro causis: alia esse pro signis: alia temere ac vice fortuita euenire. Signa sunt per quę affectiones aliquę animi aut habeant. Nam motiones quę interdiu & per vigiliam contingunt: nisi admodū euidentes amplificateqꝫ sint: delitescunt & offunduntur incursu & adumbratione maiorū. At in somno contrariū euenit: vt exiguę motiones presertim silentio noctis insigniter & valide feriant. Indicium huius rei: ꝙ fere nemo est: qui non sit in somno expertus ꝙ modico sępe strepitu exaudito acceptoqꝫ auribus: fulminare vt tonare crediderit. Interim tenui pituita distillante: gustare mel aut dulcem alium saporeꝫ videmur. Interim partibus corporis quibusdā leniter calefactis: super ignes ambulare & audiri putamus. Excitati ꝯo animaduertimus ita esse reꝫ vt est. Quāobrē quō omniuꝫ rerum minuta & languida initia sint: clarū est: vt principia morborum & affectionum quę continentur in corpore parua esse imbecillaqꝫ oportere. Ea semper in somno sese manifestius produnt ꝙ in vigilia. Dictum est quemadmodū somnia possint signa intelligi.

Quemadmodum somnia possint esse causę actionum nostrarum. Cap. III.

Nunc quemadmodum causę possit censeri: & que sint illa quę possint differemus. Primū illud cōuenit somnia causas nostroꝝ actuū potius ꝙ alienoꝝ videri. Ut enim plerūqꝫ qui acturi aliqd sūt aut qui modo id agunt: aut q iam egerunt absoluerūtqꝫ illud ipsum per somnia ad eundem modum cōtuent & gerunt: q diurna cogitata ceptaqꝫ ad tales motū quasi viam quādā preparant: ita econuerso frequentariuꝫ est: vt visa per somnū principia sint rerū quę interdiu molimur: quia mens nocturnis motionibus mollita imbutaqꝫ ad eas actiones potissimū sese accōmodat: quaruꝫ simulacra in somnis imaginata esset. In hunc moduꝫ somnia aliquando signa rerum sunt: aliquando vt causę actionum habentur.

Quę sint fortuita & temeraria somnia. Cap. IIII.

Reliquum genus fortuitum est: & temere proueniens: presertis quoties ardua illa extremaqꝫ vehemēter & supra omnem fidem hominis posita somniamus. Demum ea quorū origo sita in nobis nō est: vt naualis pugnę eiusq in terra Perside cōmissa sit. Postremo ea omnia: quę a nobis pcul gerūtur. Plane de his eo modo statuenduꝫ est: quo statuit: quō quis procedentibus nobis obuius venit: queꝫ mō peregre cōmorantē cogitabimur. Quid enim prohibet in somno quin decerni idem possit sane: imo ꝯo in sōno iustius. Quemadmodum igitur ea cogitatio mentioue: neqꝫ signo: neqꝫ causę potest fuisse: ꝙobrem nobis amicus occurrerit: ita neqꝫ somnium causa aut signuꝫ eius rei: quę euenerit dicendum: etiam si eo mō prorsus quo apparuerat euenit: sꝫ tota ea ratio fortuita est: & casu cōsistit. Eo fit: vt plurima somnioꝝ mentiantur: quia quę fortuita sunt: neqꝫ semper neqꝫ propensius accidunt.

Somnia non venire a deo. Item quot melancholici aliquando presagiant. Cap. V.

Generatim ꝯo quō & bruta quoqꝫ somnient dici non pōt venire celitus somnia delegante deo: neqꝫ ad eam finem adiuncta hominibus fuisse.

aut melācbolicus:ita visionibus ⁊ insomnijs multiplicibus vtitur. Porro quō plurimis ⁊ varijs visis borus animus pulsetur:non est vt sit mirandum:euadere interim ex bis aliqua:quę prędixerint. Nam ⁊ qui totum diem iaculantur aliquando collimāt:⁊ premiū capiūt: vetus adagiuꝫ est:si sępe iactaueris aliquando venereꝫ facies. Idem de somnijs videtur:si quando id consequitur:quod quoi apparuerit ſm quietem.

℄ Quot pauca somnia euadant. Iteꝫ non sequi semper quorum signa pręcesserint. Cap. VI.

HEc vo dissentaneuꝫ est pauca euadere ex bis quę obyciunẗ ⁊ monstrantur in somno:quō nec ea quoqꝫ sōnia que signa affectionum corporis sunt semꝑ eueniant. Nam neqꝫ ex omni pręsagio suę tempestates sequuntur vt imbres:aut venti:quos significatio aliqua e celo pretenderit. Si enim validior ⁊ vebementior motus ꝙ̄ sit is quem ratio prognostica denuntiat:prorumpat:tum significatio:aut pręmonitio futurę byemis nulla fuerit. Pari modo interim morbuꝫ incurrit qui visus in quiete sit ambulare per ęnū. Naꝫ bumores qui putruerint ⁊ agitari ocoęperint in somno facile sentiuntur. Iteꝫ qui super prunas ire se somniat: aliquando est:vt paulopost corripiatur febri:aliquādo cōtra euenit vt qui bęc viderint in somnijs:non tamen decumbāt:ꝙ natura in bis pręppotentior causis illis sit: quę ęgritudinem afferunt:eoqꝫ subactis:aut dissolutis bumoribus intercludat aditum morbo. Quoties porro luna coronas circa se babet pręsagiātur flatus ⁊ pluuię: ⁊ tamen vsitatę suntnec insecuta quę iminebant:quasi reciprocantibus:ac pedeꝫ referentibus causis ⁊ ambiēte cōtraria motione in pulsoriam cōsilia quę sūma alioquin ⁊ optima ratione inieris plurima in irritum recidunt: ⁊ elisa maioribus alijs dissoluuntur. Prorsus non omne fit:qō fieri debetur periclitaturqꝫ:neqꝫ idem est fieri quicꝙ̄ debere ⁊ futurum esse:sed ꝓgressiones ⁊ ṗncipia passim sunt:e quibus ēuenta sua nunꝙ̄ spectanẗ:⁊ sigillationes reꝫ multęquas nulla cōsecutio approbet.

℄ Democrituꝫ somnia imaginibus a corpore fluentib⁹ tribuisse:peripateticos motionib⁹ ꝗbusdā. Cap. VII.

SOmnia vo quoruꝫ ṗncipia bęc non babenẗ:sed quę a nobis:aut temporibus:aut locis abiuncta:aut magnitudine ⁊ genere aliena:aut siqua omnino ad nos vicinitate societateqꝫ referunẗ:non tamen principia eorum continemus. Huiusmodi somnia si quando pręnuntia aliquorius euentus sunt fortuito cōmittuntur ⁊ nulla ratione naturę. Nam ⁊ Democritus boc volebat:qui dormientiū animos pulsari censet extrema ⁊ aduentitia imaginum visione:quę tanꝙ̄ membranę a corporibus direptę continenter funderentur ⁊ fluerēt. Ex bis alias esse bēficas alias sequioris ingenij,ꝑindeqꝫ maleficas ⁊ magnitudine ⁊ pernicie portentosas. Has accedere in somnis ad bomines ⁊ significare quę pręsentirenẗ futura. Esse vo ꝗbus simulacbra bęc adueniant meditantia cōmentantiqꝫ ⁊ voces mittentia. Alioquin quę in somno tātū intelligentibus sentiantur. Quāobreꝫ optabat Democritus imagines optimatis notę sortiri. Nos quoqꝫ tametsi simulacbra esse vlla quę volitare vltro citroqꝫ ⁊ vagari per auras possint negamus:tamen motiones aliquas esse cōcedim⁹: quę nos vice simulacbrorum exerceant. Illas ex initijs quibusdam earum rerum prodire quę dicenda nobis agendaue sint:mox aere primuꝫ mutato:tum deinde ꝑ aurium foramina ⁊ narium meatus transmissas ad corꝑ facere:vt in somnijs futurarū rerum exitus pręnoscere videamur. Ut enim siquis bumorem:aut aerem ṗmo cōmoueat:ea pars quę ita cōmota est:subinde aliaꝫ cōmouet:sitqꝫ boc diutius autore etiamnū cessante abiūctoqꝫ:ita nibil obstat quin motus quidā ⁊ sensus attingere ad animas quiescentes dicantur ab bis rebus profecti:a quis Democrit⁹ simulacbra decedere ⁊ exuuias illas mitti cōmotus est.

℄ Quot prescita noctu potius ⁊ stolidis ꝙ̄ sapientibus prębeantur. Cap. VIII.

SAne motiones eę:quę ita perueniūt ad animam non possunt alio tempore sensum sui:ꝙ̄ noctu amplioreꝫ incubere. Cum interdiu ad sensum delatę obiter exolescant ⁊ facillime dissoluanẗ. Est enim aer noctis:ab omni turba liberior:quia tempus adsilentius cōticescētiusqꝫ est. Proinde in somno etiaꝫ minima sensum lacessunt. Nam motiunculę ⁊ strepitus pusilli dormientem amplius ꝙ̄ vigilantem videntur ciere. Motus igitur bausti sensibus ⁊ visa ex bis concepta identidemqꝫ ad principium sentiendi transfusa:pręsensionē futuroruꝫ dormientibus afferunt. Atqꝫ bęc ratio est:ꝙ̄obrem somnia bęc fatuis potius ꝙ̄ prudētibus prębeātur. Alioquin si deus nobis visa bęc dat:non ſm quietē ⁊ noctu modo:sed etiam diu ⁊ sapientibus daret. Qō si ita:vt diximus pręuidentur in somnis:futura ratio est: vt contēptissimis ꝗbusqꝫ stolidissimisqꝫ presagiare contingat. Inest eniꝫ ijs mens silenta desertaqꝫ ⁊ cogitationibus vacua:quarum plenus pbilosopbantium anim⁹ est:⁊ quarū agitatione solitarius ⁊ ociosus esse nō sinit.

℄ Quot ecstatici futura pręuideant ⁊ quot de amicis vera sint sępe somnia. Cap. IX.

QUosdam vo esse:qui quom excessu mentis tentanẗ pędicāt futura. Id causę est:ꝙ quom intestinis ⁊ ꝓprijs motibus non infestentur:eminus vellicantur: ⁊ alienos excipiunt:itꝫ vt ea maxime sentiant quę extrinsecus gerantur. Esse item aliquos quibus somnia de necessarijs ⁊ amicis certissima eueniant:inde proficiscitur ꝙ de necessarijs suis impēsę sollicitus quisqꝫ est. Ut eniꝫ de lōginquo ij vice mutua se agnoscūt:ita motiones quę in corde seruantur rerum quas familiares cbarasqꝫ babemus:notiores nobis sunt ⁊ promptius se reddunt.

℄ Quot melancbolici:⁊ pbanatici futura pręsentiant. Cap. X.

MElancbolici adeo pręnaturę suę vebementia similes venatoribus videntur. Ut eniꝫ illi ⁊ coniectatione ⁊ tęlo quasi possident feram anteꝙ̄ accedant manuqꝫ tollant:ita melancbolici pernicitate animi rapidi ⁊ precipites quasi anticipant ⁊ anteuortūt futura. Quod enim imaginationes in bis volucres ⁊ desultorię sunt:cui pulsu excitę taꝙ̄ signo dato ⁊ quę bis proximę sunt:demumqꝫ vniuersę prorumpunt. Ut enim poemata. Pbilegidę:quia nec personarum nec narrationum disparilitate interpolantur:sed consequentia annexaqꝫ sunt:⁊ seriem quandaꝫ cobibilem continent facile audimus ⁊ properātes absoluimus:ac si venerem quis a ṗncipio diceret ⁊ adusqꝫ exitum prę mereret:ita insani ⁊ fanatici visiones suas quas perinde colligatas continentesqꝫ ⁊ permobiles babēt:celeriter recurrūt:quo fit vt sīlia percipiāt ⁊ ꝯsītia lōge antea ꝓuideāt vt istāria. Tanta porro in bis ꝯcitatio est:vt motus ij alio motu elidi aut sufflaminari nō possint.

¶ Quis artificiosissimus somniorum interpres sit. Cap. XI.

Exquisitissimus vero somniorum coniector is qui similitudines rerum acutissime potest perspicere et discernere. Nam recta claraque somnia interpretari cuiusuis est. Similitudines accipio que nobis secundum quietem varie obijciuntur et velocissime transformantur: ut que de rebus respondent in profluente. Si enim vehementior motus sit: simulachra in eo veris rebus dissimilia et tortuosa redduntur. Idem in somno statuimus. Si redundantior et concitatior materia ea sit: que a summo capite ad ima cordis defertur similitudines expresse aut pure haberi non possunt: quoniam multa commotio sinceritatem somniorum confundit et constantiam visionum intercipit. Nimirum utrumque exercitatissimus et acerrimus fuerit: et qui formas illas in torrente preposteras incoditas distortasque sciat distinguere et veris exemplaribus reddere: ut hominis hanc: illam equi designet: quarum tamen neutra incolumis absolutaque cernatur: et qui hoc ipsum prestare explanandis et explicandis insomnijs possit: quid sit somnus: et quid insomnium: quamobrem utrunque animantibus iunctum. Item qualisnam diuinatio ea sit: que proficiscatur ex somnijs: dictum iam est. Nunc de communi animalium motu agendum videtur.

FINIS.

¶ Acutissimi Philosophi Themistij peripatetici nobilissimi expositiones in Posteriora Aristotelis. In physica. In libros de anima. In commentarios de Memoria et Reminiscentia. De Somno et Vigilia. De insomnijs. De diuinatione per somnum: Interprete Hermolao Barbaro: felicissime expliciunt quam diligentissime castigate. Venetijs vero impresse fuerunt sumptibus Heredum quondam domini Octauiani Scoti ciuis Modoetiensis: ac sociorum. Anno salutis Dominice. 1527. Die p°. Julij.

Registrum

✠ a b c d e f g h i k l m n

Omnes sunt quaterni preter ✠ et m/ qui sunt duerni/ m penultimo ternus.